

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

DU 17
5747

No. 24997.

EXTRACT FROM THE
BY-LAWS

OF THE

Odd Fellows' Library
ASSOCIATION
OF SAN FRANCISCO.

This Book may be kept Two Weeks

For each day kept over the above time, the holder will be subject to a forfeit of five cents.

If a work of one volume be injured or lost, the same to be made good to the Librarian.

If a volume or more of a set of books be injured or lost, the full value of the set must be paid.

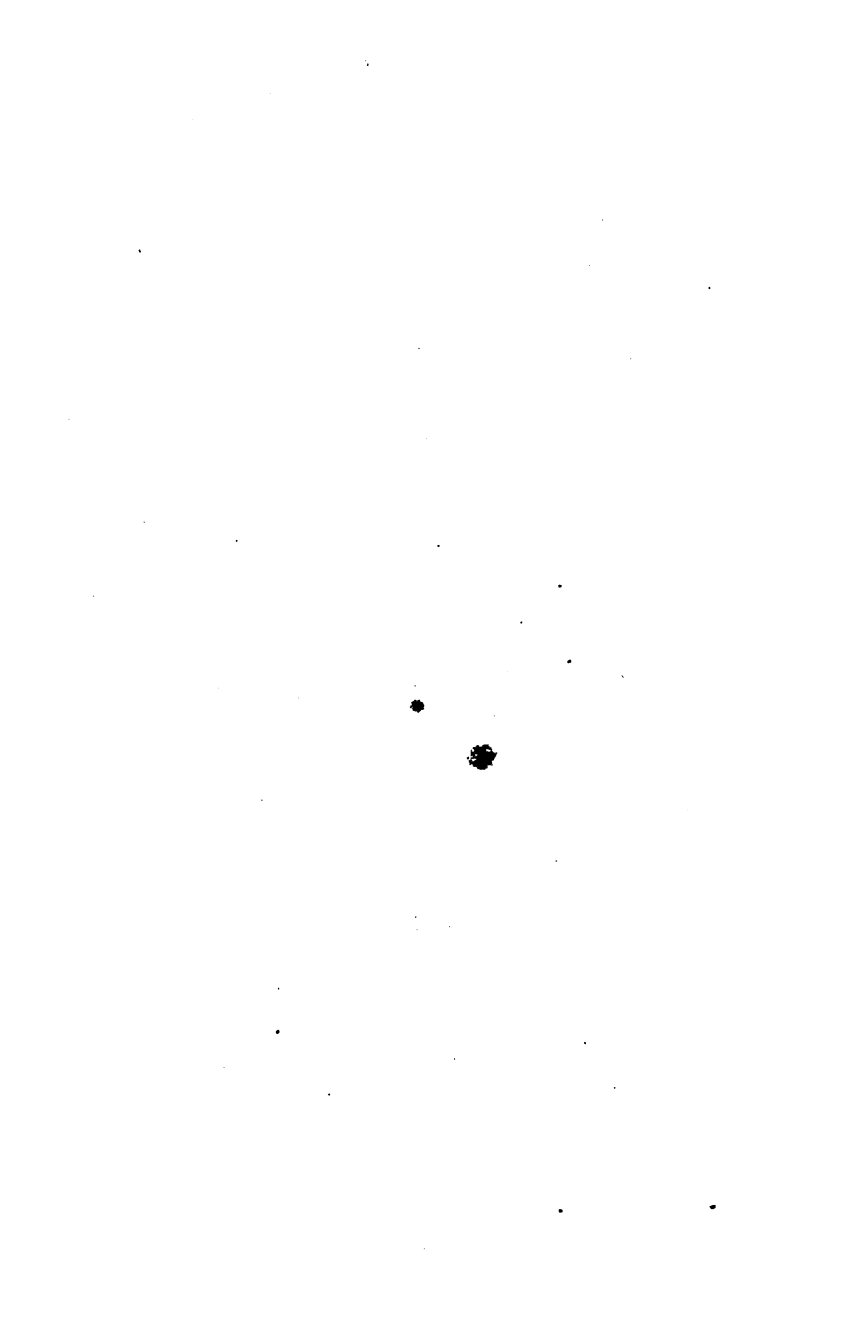
Press ..... Shelf .....

RHETORES GRAECI

EX

RECOGNITIONE

LEONARDI SPENGLER.

VOL. I.

LIPSIAE

SUMPTIBUS ET TYPIS B. G. TEUBNERI.

MDCCCLIII.

A.26313.
APR 25 1898

VIRO DOCTISSIMO
CHRISTIANO EBERH. FINCKH

S. P. D.

LEONARDUS SPENGEL.

Librarium, honestissimum virum, munus ut graecorum rhetorum corpus tribus comprehenderetur voluminibus, mihi deferentem TE et ingenio et doctrina praestantem melius hanc provinciam administraturum esse certiore feci, et ne ipse ἀσύμβολος abirem, Themistii paraphrases obtuli; ille altius instans et Themistium se editis rhetoribus excusurum esse et Aristotelis artem ut adderem adhortans, me ut onus haud iucundum cervicibus imponerem movit; libentius enim me in philosophi scriptis quam in rhetorum nugis versari non nego. Naturalem dicendi facultatem qua ratione veteres adiuverint, optime e graecis libris docet is qui ad Alexandrum scriptus esse dicitur, e latinis vero qui ad Herennium compositus est, illud si Quintilianum sequimur, Anaximenis, hoc fortasse eodem autore Quintiliano Cornificii opus. Hanc artem forensem et Isocrateam, is enim plurimum in ea laboravit, invitus Cicero, de industria Quintilianus commentatus est. Aristoteles rhetoricam artem e philosophiae fontibus derivans idque agens, ut quod in causis verum aut falsum esset, via et ratione indagaretur, viam quae ingredienda esset, demonstravit. Hanc Aristotelicam et philosopham artem, libertate e foro inter parietes depulsa, secuta est, quam

haud inepte scholasticam vel Hermogenianam dixeris, non Hermogenes eam invenit, sed quod veteres et recentiores ad Gerh. Vossium eius artem dignam censebant quam derent atque interpretarentur, neque usui aptam et intellectu cilem atque impeditam. Ex hoc genere fere omnia quae rethorum sunt scripta, rarique erant qui sanam antiquorum tem praeferrent, inveniuntur tamen etiam in hac larga nugasegete quae non negligenda videantur. Ut hi rhetorici citininitusque minimi sunt aestimandi, ita magni facienda quae maxime quae secundi sunt generis. TIBI vero haec misi, TUO ingenio plurimam debent, eaque ut denuo evolvas nostris litteris faveas etiam atque etiam rogo. VALE.

I. ARISTOTELES.

Aristotelis rhetorica fere sola digna est, quae accuratissime explane-
tur; nos Bekkeri exemplum anno 1845 iterum seorsim editum, in quo
ipse plures locos correxerat, ad vetustum codicem Parisiensem A (1741)
refluximus eadem ratione, quam alii in Isocrate et Demosthene secuti sunt;
nam et in corruptis verbis huius libri haud raro veritatis restant vesti-
gia; eius varietatem cognovimus ex Victorio (Bibl. Mon. 175), Gaisfordo
(Oxonii 1820), denique ex ipso Bekkero qui diligentius librum tractavit,
sed in mole digerenda interdum codicum litteras commutasse videtur.
Multa ambigua aut falsa interpretatione illata uncis indicata, non remota
sunt, ut qualis sit nobis textus traditus, appareat; ceterum de hoc Ari-
stotelis opere nuper in commentatione academica (über die Rhetorik des
Aristoteles, Abhandlungen der k. b. Akademie der W. I. Cl. VI. Bd.
II. Abth. 1851) plura quae huc pertinent exposuimus.

Lib. I.

cap. 1. pag. 3, 13 πεποιήκασιν] marg. A, Bekkerus. πεποιήκα-
σιν libri. 20 γε νῦν] τε νῦν libri, sed gravius inest mendum, quod
non delendis vocabulis τας κρίσεις, sed addendis potius καθάπερ περὶ
τινας ἐν ἐνταῖς γε tollemus. 4, 18 οὐ κατὰ μέρος] sic nuperrime
Bekkerus, vulgo add. οὔτε περὶ τῶν παρόντων ex solo Q. imo scri-
bendum οὐ περὶ παρόντων τε καὶ κατὰ μέρος. paulo post alterutrum
ἤδη abundat, puto prius. 29 δὲ A, conf. 9, 1366, 35. 13, 1374.
b. 2. 11, 1369. b. 35., ceteri libri δὴ magis ex more Aristotelis. 5, 18
εἰπομεν] diximus vet. transl. εἰπον libri praeter auctoris usum.

6, 19 αὐτοῖς] αὐτοῖς libri, αὐτοὶ vulg. 7, 8 ὅγιᾶ] ὅγιαν vet. transl.
cap. 2. 8, 24 δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ λόγου scripsimus, διὰ δὲ τὸν
λόγον A, τῶν λόγων ceteri, sequens verbum πιστεύουσιν (vet. tr. cre-
dimus) suspectum, intelligendum εἰσὶν αἱ πίστεις 9, 5 ὁμοία] A.
vet. tr. ὁμοίωμα ceteri. 7 πῶς ἔχει huc non pertinent. 11 ἀναλυτι-
κοῖς Dionysius ad Amm. 7. διαλεκτικοῖς libri, certe Aristoteles τῇ δια-
λεκτικῇ scripsisset. 13 ὁμοίως] Dionysius, A, vet. tr. ἔχει ceteri ad-
dunt. 15 verba τὸ δὲ φαινόμενον — συλλογισμὸς Dionysius servavit.

19 οὐδέν] A. vet. tr. ceteri πῶς addunt cum Dionysio ut videtur. 20 ἢ
post ἀνάγκη nos inseruimus. 21 ὅτιοῦν] Dionysius, ὅτιοῦν ἢ ὄντι-
οῦν Aristotelis libri. 10, 19 δὲ] imo δὴ 11, 1 ὥς τὰ πολλὰ]
imo ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ 12, 32 πάντας] παρὰ πᾶσιν A. 13, 3 μέ-
θοδον τῶν συλλογισμῶν male repetita. 5 τοὺς ἀκροατὰς] imo ipsos
oratores.

cap. 3. 14, 3 εἰδῇ] imo γένῃ, quod ex praecedentibus intelligitur.
10 articulos om. Gregorius Cor. Rhet. gr. VII, 1269. 15, 30 Arist.
hunc ordinem sequi solet καὶ προτρέποντες καὶ ἀποτρέποντες, καὶ
ἐπαινοῦντες καὶ ψέγοντες

cap. 5. 20, 15 εὐτεκνία male insertum, verba enim simul πολυ-

τεχνίαν exponunt. 17 deest ὑγίειαν 21, 3 scrib. τοῦ δὲ οἰκεία εἶ-
ναι ὅταν ἐφ' αὐτῷ τὸ ἀλλοτριῶσαι ἢ μὴ, nam 20, 29 post ἀσφαλῆ
exciderunt verba καὶ οἰκεία 21, 24 ἀρεταί] libri ἀρετῇ 22, 21
οὐκ] οὐτ' libri.

cap. 6. 23, 24 τοῦτο] imo ταῦτα 24, 17 αὐτῆς] αὐτοῦ libri.
25, 23 οἱ πολλοὶ] οἱ om libri. 30 οὗς οἱ φίλοι ψέγουσι καὶ ἀγαθοὶ
om A 26, 7 ἂν potius ante γιγνόμενα inserendum.

cap. 7. 30, 26 λέγουσαν om A, aliud excidisse videtur v. c. παρὰ-
κοιτιν Il. 9, 590. 30 συντιθέναι] δὲ addit A apud Vict. et Gaisf.
31, 8 A γρ. πρόσθεν μὲν τραχεῖαν ἔχων ὁμοίαις ἀσπίλλαν 32, 3 α
ante λανθάνει om A apud Bekkerum.

cap. 8. 32, 32 lacunam indicavimus.

cap. 9. 34, 2 ποριστικῇ] imo ποιητικῇ 26 lacunam indicavimus.
37, 29 δεῖ post μετατιθέναι add A, vet. tr., potius illud ante πρᾶτ-
τειν delendum. 32 ὑπάρχουσιν om. A infra III, 16 ubi haec repetuntur
in libris, vid. Isocr. Euag. § 45. 38, 6 ὁ deleuit Fr. A. Wolfius

cap. 10. 40, 11 τὰ μὲν] lacunam recte supplet C repetitis verbis
ὄρεξιν, τῶν δὲ δι' ὄρεξιν τὰ μὲν. ceteri καὶ τὰ μὲν 12 ἄλογον,
non ἀλόγιστον ex more philosophi A ap. Vict. et Gaisf. 12 lacuna sic
explenda βούλησις, ἢ δὲ βούλησις vid. acad. comment. p. 55 24 πρᾶ-
ξουσί A, non πράττουσι, ut 31 σώφρονα εἶναι, non σώφρον

cap. 11. 43, 9 διψῇ καὶ πείνῃ] διψᾷ καὶ πείνᾳ libri, sed A ap.
Gaisf. πεινῇ 12 ὅσας] ὅσα libri. 30 μνησάμενος ὅτε] sic A, unde
πάθεν et ἔσθγει scribendum est, ceteri μνήμενος ὅστις 44, 17 vulgo
ἀλλὰ καὶ ἀπόντος μεμνημένοι ἐρῶσιν. διὸ καὶ ὅταν λυπηρὸς γένη-
ται τῷ in quibus Bekkerus nuperrime ἐρῶσιν inclusit, at idem: διὸ et
ὅταν καὶ corr A. λύπη προσγένηται A. 45, 10 καὶ οἱ φρόνιμοι
ἀφρόνων] quidni τῶν ἀφρόνων? 46, 19 καὶ γὰρ] A. καὶ αἱ ceteri
vid. M. Mor. 2, 11 p. 1208. b. 9 καὶ γὰρ κολοῖός φασι παρὰ κολοῖόν
ἐξάνει. 26 καὶ φιλερασταὶ om A 32 καὶ τὸ ἀρχεῖν addit A vet.
tr. unde apparet quod praecedit comma καὶ ἐπεὶ τὸ ἀρχεῖν ... ἐπι-
στήμη illis postponendum esse.

cap. 12. 47, 32 καὶ ὁ πένης καὶ ὁ αἰσχροὺς] alterum ὁ delendum
ut idem sit intelligendus. 48, 1 ὅλως est in A ap. Gaisf. et Vict.
3 πάντα A ap. Vict. et Gaisf. 13 ἢ δι'] an ἢ εἰ δι' 49, 7 ἐπιχει-
ροῦσιν, ἀδικούσι] inserendum est ἀδικεῖν

cap. 13. 51, 16 lacunam Alcideamantis exempli indicavimus, quod in
scholiis traditum est his verbis, nescio quo autore: ἐλευθέρους ἀφῆκε
πάντας ὁ θεός, οὐδένα δοῦλον ἢ φύσις πεποίηκεν, fictum, non ve-
rum videtur. 17 διχῶς ὥρισταί, ut capitis initio dixit, διώρισταί διχᾷ
ὥρισταί A, διώρισταί, διχῶς διώρισταί ceteri. 27 ἔστι δὴ] fort. ἔστω
δὴ 52, 11 ἢ] τι A τι ἢ ceteri. 23 ἐκλεψε Bekkerus nuper inclu-
sit. 53, 2 εἶναι om A 13 ὠρισμένον A, εἰρημένον ceteri.

cap. 14. 54, 12 ἱασις] exspectamus ἱασις ἢ μὴ ῥαδία· χαλεπὸν
γὰρ ἢ ἀδύνατον 13 πόλασις καὶ] A, καὶ πόλασις ceteri, fort. haec
delenda sunt. 25 καὶ τὰ μὲν ῥητορικὰ] vix sana sunt; hucusque veriora

enumeravit, iam transitum ad minora quae rhetoricae sunt amplificationis, facit, ut lacuna ante ῥητορικὰ esse videatur, nisi sic transponas: καὶ τὰ μὲν ἐστί τοιαῦτα, ῥητορικὰ δ' ὅτι 27 ὑπεροχῇ] ὑπερέχει A

cap. 15. 55, 13 ἐπεικέσιν ὡς δικαιοτέροις] ἐπεικεστέροις καὶ δικαιοτέροις A, unde illud natum videtur, fort. καὶ δικαιοτέροις delenda sunt. 57, 1 πατέρας A, ceteri παῖδας, non νιούς, contra Polybii aliorumque auctoritatem. malim καταλείπη. infra 2, 21 etiam A παῖδας et κτείνων. 3 τῶν αὐτῶν] τούτων A, id male repetitum videtur. 4 δικαστηρίοις] num δικασταῖς? tum δ' A apud Gaisf., incertum fuit Bekkero, ceteri ᾧ, quod si verum, delendum est εἶπε. 5 Ἀρχίβιον] ἀρτίβιον A ap. Bekk., ἀργίβιον ap. Victorium, Ἀγύρδιον Meineke 1, 161 6 τὸ ὁμολογεῖν] τῷ? 11 πιστότατοι] ἀν' ἀπιστότατοι A, puto οὐκ ἀν' ἀπιστοι εἶεν, πιστότατοι δὲ 14 καὶ οὐχ ὅτι οὐχ A, fort. posteriora duo verba abundant. 58, 3 exspectamus tale quid φυλάττοντες ταύτας, αἱ συνδήται πισταὶ εἰσιν ἢ ἀπιστοι 19 τοῦτο] imo ταύτας 26 αἱ γὰρ ὕστεραι κύριαι] A; ceteri ἢ γὰρ αἱ ὕστεραι κύριαι, ἀκνροὶ δ' αἱ πρότεραι 59, 9 locum aliunde translatus δεῖ .. βασιάνοις ex A, in quo παχύφρονες οἱ καὶ est, ut codicis illius ratio melius appareret, retulimus. 60, 12 ἐπιορκία] ἐπιορκήσει A, unde ἐπιώρκησεν vel ἐπιορκεῖ scribendum erit. 16 ὑπεναντίος καὶ praeter A ceteri omittunt, aut transponendum ὁμωμοσμένος καὶ ὑπεναντίος, aut verba καὶ ὁμωμοσμένος delenda sunt. 21 περὶ .. τοιαῦτα om A.

Lib. II.

cap. 1. 60, 28 ὡς περὶ ἕκαστον εἰπεῖν] num εἴπομεν, an ὡς εἰπεῖν περὶ ἕκαστον?

cap. 2. 62, 19 ὁ δ' ὀργιζόμενος ἐφίεται δυνατῶν αὐτῷ melius absunt. 63, 1 ὀλιγοροῦσιν] imo καταφρονοῦντες ὀλιγοροῦσιν. 4 οὐν οὐχ] οὐν μὴ A, ut 2, 5. 1382. b. 32 μηδὲ pro οὐδέ. 2, 23. 1397, 27. 17 ἀπουρας om A 64, 8 πενόμενοι]. post hoc πολεμοῦντες excidisse sequentia probant. 9 τι] A. ceteri om., malim τε 66, 9 κατασκευάζειν] A, αὐτὸν κατασκευάζειν ceteri, equidem malim παρασκευάζειν

cap. 3. 66, 13 τῷ ὀργίζεσθαι ἐναντίον τὸ πρᾶννεσθαι A, recte, unde pergas καὶ ὀργῇ πρᾶότης

cap. 4. 68, 22 λέγωμεν] λέγομεν A, indicativum Bekkerus in Aristotele ex optimo libro recepit, Anal. pr. 1, 13 p. 32, 17. ibidem b. 4. 24. 69, 22 ἐν τοῖς θαυμάζουσιν αὐτούς] ἐν οἷς θαυμάζουσιν αὐτοί, unde ne idem repetatur, corrigendum θαυμάζονται 27 τῷ θάσσει] τῷ παῖσαι καὶ τῷ ὑπομείναι A 70, 15 οὕτω καὶ] sic A ap. Vict. et Gaisf. οὕτω τὸ ceteri. 73, 28 τοιοῦτους] A, ὁμοίους ceteri, aegre desideramus in seqq. ἃ οὐκ ᾔδοντο vel ἃ καὶ ὅτε 74, 27 τοιοῦτους] τῶν τοῦτων ἢ A, malim τούτους παρ' ὧν

cap. 6. 75, 14 ἢ ὅτε μὴ δεῖ om A 76, 4 αἰσχυνητικὰ] ἀναίσχυντα A 77, 4 καὶ τοὺς μὴ συγγνωμονικοὺς τοῖς φαινομένοις

ἀμαρτάνειν ponenda esse puto ante καὶ τοὺς μὴ περὶ ταῦτ' ἐνόχους 78, 10 α] imo οἷς vel καταισχύνει 24 εὐπορήσομεν] εὐρήσομεν A cap. 7. 78, 25 καὶ πῶς] ἢ πῶς libri. 79, 16 εἰτ' εἰδῶς εἰτε μὴ εἰδῶς] A. εἰτ' εἰδότες εἰτε μὴ ceteri.

cap. 8. 79, 27 ἢ λυπηρῶ] vet. transl. καὶ λυπηρῶ ceteri. 81, 6 ὁ Ἀμασις] articulum add A, est Ψαμμήνιτος, ὁ Ἀμάσιος 12 ἡλικίαν] A, ἡλικίας ceteri, iam supra 1, 10 eadem varietas, item 2, 10. 28 ἔλσεινόν] A et vet. tr., om. ceteri.

cap. 9. 81, 9 ἐπεὶ] ἐπειδὴ libri. 24 διαφέροντες] ἀρμόττοντες A. 84, 3 οἷς] τοῖς pr A, fort. τῖσι

cap. 10. 84, 28 ἡλικίας A. 29 μικρὸν ἔλλείπει τοῦ] Isingr. μικροῦ ἔλλείπει τὸ libri. 85, 14 καὶ γὰρ A. 29 πρεσβύτεροί τε] γε A ap. Vict. et Gaisf.; ceteri omittunt.

cap. 12. 87, 21 δυνάμεις libri. 24 ὦν] ᾧ A. 88, 13 οἷόν τε Bekkerus, οἷονται codices. 26 καὶ φίλοι A et vet. tr.; om. ceteri, latet aliud, v. c. καὶ φιλερασται vel simile.

cap. 13. 90, 15 οὔτε πρακτικοὶ οὔτ' ἐπιθυμητικοὶ A. vet. tr. 21 οὐχ] A ap. Vict. Gaisf., οὐκ εἰς ceteri. 25 οὐκ εὐτράπελοι] fort. οὐ φιλευτράπελοι 25 φιλόγελω] φιλόγελοι A, φιλογέλοιοι ceteri.

cap. 14. 91, 16 περὶ τὰ ἐνὸς δεῖν] ἐνὸς δεῖ A. vet. tr., id recte emendatum est sive ex ingenio, sive ex libro integriore.

cap. 16. 92, 9 δὲ] A, non γὰρ 23 ἥθος πλούτου] A ap. Gaisf. vet. tr. ἥθους ὁ πλούτος ceteri.

cap. 17. 92, 32 ἀνδρωδέστεροι] φιλανδρωδέστεροι A. 93, 2 ἔξουσι] tacite Bekkerus, ἔξουσι A ap. Gaisf.

cap. 18. 93, 20—94, 1 conf. comment. academ. p. 32 seqq. 94, 8 ἡθικὸς] nonne καὶ παθητικὸς addendum est?

cap. 19. 95, 16 καὶ χιτῶν om A, vet. transl. 96, 7 ἐβούλετο καὶ] de his et quae sequuntur vid. comment. academ. p. 55. 24 ταῦτα καὶ] A. διὰ ταῦτα καὶ εἰ ceteri, puto καὶ τὰ

cap. 20. 97, 24 alterum πρότερον delendum esse videtur. 32 δέον] οὐ δέον A, tum μὴ om. an fuit ὡς οὐ δέον τὸν ἐπιστάμενον ἀλλὰ τὸν λαχόντα 98, 24 ἀφέλη] ἀφέληται A, supra activum ἀφέλοι, haud dubie invito autore. 32 ὅπερ ῥάδιον vet. transl. 99, 12 χρηστός] A, πιστός ceteri, sensus flagitat εἰς ἀπόχρη

cap. 21. 100, 22 φιλᾶν] sic A ap. Vict. Gaisf. τὴν ὀργὴν ceteri addunt. 24 θνητὰ et bis θνητὸν A. 101, 23 κτείνων A, vid. supra ad 1, 15 102, 7 τοὺς γε] τοὺς τε A. num alterum membrum excidit καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἀγὰν φιλεῖν.

cap. 22. 103, 11 δεῖ] δὴ A, vet. tr. δ' ceteri.

cap. 23. 106, 16 ποιήσαντι] πείσαντι ἢ ποιήσαντι A. τῷ πεπραγμένῳ ὑπάρξει καὶ τῷ ποιήσαντι ἢ ποιούντι Dionys. ad Amm. cap. 12. ποιήσαντι, καὶ εἰ τῷ ποιήσαντι, καὶ τῷ πεπονθότι ceteri libri. vid. comment. acad. p. 44. 17 δὲ τοῦτο] A. Dionysius. δ' ἐν τούτῳ ceteri. 18 ἀπέθανε] vet. tr. et deteriores libri certa emendatione, ἐπαθέν τι A. ἐπαθεν ἂν apud Dionysium 20 ἀρμόττει] ἂν

ἀρμότῃ deteriores cum Dionysio 28—32 καὶ ὅλον — ἀποθανόντα supra ponenda sunt (deleto καὶ ut videtur, nam A ὅλον om.) post τῷ ποιήσαντι. vid. comment. acad. p. 46. 107, 5 seq. de hac memorabili dittographia vid. comment. p. 57. Verba τυπτει ὅτι . . δεῖξαι solus A servavit. 109, 14 ὅτι] A ap. Vict., Gaisf. καὶ ceteri. 30 Ἠγήσιππος] Ἀγησίπολις Xeu. Hell. 4, 7, 2. 110, 18 ὡς εἴρηται] an ὅσα ut 3, 2? 111, 16 περὶ Ἰσοκράτους] Antidos. § 173 seqq. περὶ Σωκράτους libri 112, 9 πράττειν] recte explent C et margo Y ἐὰν δὲ μὴ ὑπάρχη μὴ πράττειν 12 προτρέπονται . . ἀποτρέπονται] quidni προτρέπουσι et ἀποτρέπουσιν?

cap. 24. 116, 11 ὀργίζεται] ὄρησι A, ὀργίσῃ Victorius. 118 7 εἰκὸς tacite om. Bekk.

cap. 25. 118, 21 ἀπὸ] ἐπὶ libri 24 ἐπὶ δὲ τῶν ὁμοίων libri 119, 18 ἂν οὕτως ἐλύθη libri omnes. 31 locum Victorius explet τὰ παραδείγματα καὶ 120, 1 εἰ καὶ] ἡ κατὰ A, ἡ καὶ τὰ ceteri 1 ἐὰν τε] ἐὰν δὲ libri.

Lib. III.

cap. 1. 121, 27 περὶ αἶ A, περὶ ὧν ceteri, an αἶ? 123, 4 οἱ πρότερον] δ' οἱ πρότοι libri

cap. 2. 123, 29 διὸ fort. delendum 124, 8 ποιητικῆς] ποιήσεως libri 24 τοῦτο πλεῖστον δύναται] imo τούτων πλεῖστον δύναται 125, 19 fort. κώπης ἀνάσσειν

cap. 4. 129, 22 imo καὶ ἡ Δημοσθένους εἰς τὸν

cap. 5. 131, 7 δεῖ στίξαι Victorius, Bekkerus. δεῖ διαστίξαι Gaisf.

cap. 7. 132, 22 aut εὐλαβουμένον, ἐὰν δὲ ἐπαινέτα, ἀγαμένως λέγειν, aut quod praeter A ceteri, haud dubie ex correctione: δυσχεραίνοντως καὶ εὐλαβουμένως [καὶ] λέγειν

cap. 8. 134, 11 ῥυθμῶν] εὐρύθμων A vet. tr. 12 λεκτικῆς] Madius ad Poetic. cap. 4 p. 86. Tyrwhittus p. 120. λεκτικός καὶ libri 26 καὶ ἀρχόμενοι] τελευτῶντες καὶ ἀρχ. Vaterus, vel ἀρχ. καὶ τελευτῶντες scribendum.

cap. 10. 139, 10 ποιεῖ] ποιεῖν A, recte si εἰ τὸ scripseris 11 τὰ] abundat, nisi τὰ πράγματα reposueris.

cap. 11. 141, 18 ταχὺ γὰρ λέγει operarum errore exciderunt in Morelliana edit. unde in ceteris desunt. 142, 7 κίνησις] Bekkerus coniecit, μίμησις libri 143, 14 ἐὰν μὴ A, num ἐὰν μὲν? 15 ἀνάσχετος] ἀσχετος A Bekker 19 ξένος ἦ] fort. ξένος εἰ οὐ 23 γ' ἀποθανεῖν] γὰρ ἀποθανεῖν libri 144, 7 ἄνω, αἰ] num ἄνωθεν αἰ? ut Physic. 1, 7, p. 191, 15 cod. E.

cap. 12. 145, 30 vulgo παραβαλλόμενοι οἱ μὲν τῶν γραφικῶν (γραφῶν A. vet. tr.) ἐν τοῖς ἀγῶσι στενοὶ φαίνονται, οἱ δὲ τῶν δητόρων εὖ λεχθέντες (ἢ τῶν λεχθέντων A) ἰδιωτικοί 146, 10 ὑποκριτικός A 12 imo λέγοι 17 ὅτι ἔχει] ἔτι ἔχει libri. 21 πολλὰ δοκεῖ ὑπεριδεῖν ὅσα εἶπεν] ita nunc Bekkerus ex A pro vulg. πολλὰ δοκεῖ δὲ . . εἶπον, ὅσα φημί. Fort. ὑπερεῖδεν ὅσα εἶπον. unum

exemplum est ἡλθον .. εἶπον quod Aristoteles πολλὰ δοκεῖ inserens interrumpit. 147, 2 δικανικὴ ἀκριβεστέρα] Tyrwhittus ap. Gaisf. δίκη ἀκριβεστέρον libri. 3 ἐστιν ἐν ῥητορικοῖς] imo ἐνεσσι τῆς ῥητορικῆς atque postremum est in A

cap. 14. 149, 19 λαβεῖν] pro ὑπολαβεῖν ut 2, 22 p. 1306, 3.

23 λόγοις] scrib. δικανικοῖς λόγοις

cap. 16. 154, 4 lacunam adnotavimus; codices omnes repetunt viginti versus ex 1, 9 ἔστι δ' ἐπαινος ... κωλόν μετατιθῇ. deest finis τῶν ἐπιδεικτικῶν et initium τῶν δικανικῶν. 19 δ'] imo γὰρ

cap. 17. 156, 9 δεῖ] deest ἐν μὲν τοῖς δικανικοῖς 22 ἄλλως Bekkerus, ἄλλος libri 27 δημηγορικώτερα vet. tr. 30 περὶ ὄντων ἢ μὴ ὄντων] imo περὶ τὸ ὄν ἢ μὴ ὄν 157, 11 ἐνθυμηματίζειν vet. transl. 25 ἐξιστῇ] ἐξίστη A, ἐξίστηται ceteri.

cap. 19. 161, 12 δὲ om A, an fuit δὲ δεῖ? 12 τοιούτους] τοῦτου A, om. vet. tr. puto δὲ δεῖ τοῦτο κατασκευάζειν, εἰρηνται

II.

Aristoteli incerti rhetoris fragmentum περὶ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως cap. XVIII, libri tertii philosophi tractans adiecimus. Id primum ex Paris. cod. 1874 Seguerio editum 1838 repetiit Schneidewinus in Museo Rhen. (1847. pag. 261—5) conf. quae ibidem a nobis allata sunt p. 588—95. Cobeti apographo usus est Bakius ad Apsinam proleg. p. L—LIII, cuius consilium, ut haec denuo consideraremus, secuti sumus.

p. 165, 2 ἦ] Seg. om Cod. malim καιρὸν γενόμεναι ἢ μὴ γενόμεναι 6 συμπλέκοντος] συμπλέκοντα cod. non is qui interrogat, sed qui interrogatur ψεύδη συμπλέκει. 13 codex οὐ συμφήσαντος δὲ τοῦ Δάμπωνος ἐν τοῖς οὐχ οἷόν τε ταυτὶ τοῖς ἀμύητοις ἐξαγγέλλειν καὶ πῶς εἶπες verbis male repetitis, corr. Schn. 16 καὶ ὧν] imo καὶ τούτων 17 εὐθὺς οὐ, tum εὐθὺς παραλιπὼν codex, corr. Schn. p. 166, 5 ὧς δὲ ἐφη C, corr. Schn. malim et ὧς abesse 7 αὐτόν] αὐ-

τόθεν C 9 ἀποκτείνης C 10 τοῦ ἐρωτῶν] Schn. τοῦ ἔρωτ C, malim τῆς ἐρωτήσεως 11 ἀλλ' ἢ add. Schn. εἰ μὴ Seg. om. C. 11 ἀποκρινομένην C 19 μηδὲ C 19 ῥημάτων περαιουσθαι] scrib. ex seqq. ἐρωτήσεων συμπεραίνειν 20 ἐνθυμήματα] ἐννοήματα C 21 μήτε] om C 21 ἀναγκάζει C, καὶ ἀναγκάζει C apud Cob. 23 ἐγνωκέναι C, ἀπεγνωκέναι Bakius 25 τοῦ ἐρωτῶν, τοῦτο δὲ ποιεῖν δεῖ] scrib. ἐρωτήσεων ceteris deletis. 27 συμπεριφερομένους] Seg. ex seqq. συμφέρον C 28 malim ἀποκρινουμένους 29 πάντα] num πάντως? 31 προσομολογεῖν C, corr. Schn. p. 167, 1 οἷόν] abundat, nisi exemplum excidit. 2 εὐλογον] sic C ap. Cob. ἔλεγον ap. Seg. Fort. εὐλογον λέγε 11 αὐτόν] imo αὐτοὺς 15 αὐτῶν] ergo περὶ ἀποκρίσεων scripsit multitudinis numero, et ita supra ἐρωτήσεων 16 ἄρα δὲ] scrib.

δ' ἄρα 20 φέρειν δεῖ] φέροι εἰ ε C ap. Seg. εἰ φέροι ap. Cob., corr. Bakius, qui et hic et alibi sententiam auctoris non assecutus est 20 αὐτός ἔχων] puto αὐτό, tum verbum secundae deest personae v. c. ἔρω-
τῆσεις 21 ἀντερωτᾷ] imo ἀντηρωτᾷ 23 τόποι C, corr. Schn. 28 ἔρω-
τῶμεν C, corr. Schn. 29 τί ἀν] τί C p. 168, 1 ἐσυνοφάντου οὐκ
ἀν C, transposuit Bakius 5 γέγραφε Bakius, ἔγραψε Rhet. gr. VII, 1204.

20 ἔτι*] lacunam indicavimus, excidit οἶον 22 Λάκωνος] fort. ὅς
addendum 25 κεκοινωνήκα] Schn. κοινωνήσω C 28 imo ἐπήγαγον,
ut supra ἀναπνύσαντομένων et λεγόντων, quamvis infra sit τῷ κατη-
γόρῳ 30 εἰ μὴ πολλή τις τῶν πραγμάτων ἀληθεῖα περιείη] correximus
ex Aristotele, in C est μὴ πολὺς τις τῇ τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ
ἀχθείη, ut Seg. tradit, ἀληθείᾳ . . . εἰη Cobetus. possis etiam εἰαν μὴ
.. περιῆ scribere. 31 μήτε αὐτό] sane alterum excidit membrum propter
similitudinem cadens ex Aristotele sic fere reddendum μήτε αὐτό τὸ συμπέ-
ρασμα (ἐπερωτᾶν, μήτε μετὰ τὸ συμπέρασμα) ἄλλα τινὰ συγχαρεῖν
αὐτοὺς συλλογισαμένους ἅπαξ. quae constructio in hoc autore

non offendet. Cobeti apographum ἄλλ' τιν συγχαρεῖν ἃ συλλογισαμέ-
νου ἅπαξ. hoc dicit: cavendum est interrogantibus, ne aut ipsam con-
clusionem interrogativam afferant, nisi forte ea sit quae confutari non
possit, aut post conclusionem rite factam et perfectam (ἅπαξ συλλογισα-
μένους) instantiam aliquam adversarii admittant, qua προτάσεις quidem
concedat, conclusionem vero neget, neque ipsi quid dicant habeant.

34 ἀφ' οὗ δῆλον] sic Seg. tacite, sed Cobetus ἀφο . . . . δῆλον, margo
supplet ῥῆμιν, sed ἀφορμὴν quid sibi hic velit non video; at recte con-
clusio his demum incipit: δῆλον τοίνυν, ut sane aliud in illis lateat vo-
cabulum ignotum, v. c. ἀφορισμῶ vel ἐφεξῆς vel simile quid.

III. ANAXIMENES.

In hoc scriptore excudendo secuti sumus nostram recensioem Tu-
rici et Vitoduri 1844 editam, unde qui plura velit, petat; ut nitidior
evaderet, duumviri effecerunt Car. Halm in Philolog. I, 576—81, et
Christoph. Eberh. Finckh (F) in commentatione de auctore rhetoricae quae
dicitur ad Alexandrum, et de locis nonnullis eius libri vel emendandis
vel illustrandis, Heilbronae 1849, in qua et locos quosdam Isocratis,
qui nescio qua incuria me fugerant, indicavit. Tertius quae contulit,
Kampius, in Iahnii Annal. XLV, 1 p. 59—78 tam mirabilia sunt, ut
iis uti hic non liceret.

pag. 177, 4 καὶ ante τὸν delet F 179, 11 ἐν οἷς τρόποις] mire
hoc dictum ut plura in hoc libro pro καθ' οὗς τρόπους. 181, 6 συμ-
πομπεύσιν] infra 241, 7 plures libri συμπέμπωσιν 7 περὶ] infra
πρὸς 17 ἀπό] ὑπό? 183, 16 ἀποστατήσιν Halm 185, 1 πέσω-
σιν] scrib. cum F πταίσωσιν 12 τοῦ] ἐκ τοῦ Halm 186, 21 συμ-

βαῖνον? 25 ὑγιαίνει] Halm, αἱ νῦναι libri 187, 8 μέγα φέρειν] F, μεταφέρειν libri 22 πολλά] πολλάκις F 190, 12 μόνον εἶναι ἑαυτοῦ. . . ἀλλὰ κοινὸν F. fort. μόνω εἶναι σωτῶ 191, 4 ἡ τι πράξειεν ἂν Halm 192, 2 ταῦτα] αὐται? 2 ἀντιλογίας] αἰτιολογίας Halm, haec quidem σχῆμα λέξεως est, sed defendi potest ex Aristot. rhet. 1, 9. 193, 4 τοῖς] ἐν τοῖς F 32 συναγε] Halm, συνάγαγε libri 194, 31 ἡ] F, καὶ libri 195, 8 καὶ] ἡ F 196, 32 καταλέγειν] λέγειν F 197, 25 αὐτῇ] αὐτοῦ F 202, 2 οὐ χαλεπὸν F 7 fort. ἀπίθανον ὄν. 204, 22 ἐν ἐνθυμήματος F 206, 8 ἀποδείξω] ὑποδείξω libri, ita saepius male in hoc libro ἐπιδείξαι legitur pro ἀποδείξαι, p. 220, 25 δείξειν, 238, 20 ἐνδεικνύντες 29 ὑποπτος L. Kayser 31 ἐμφανίζεται] Pflugk, ἐμφανίζει σοι libri 208, 5 μὲν] fort. μὲν οὖν 15 ἐν delet F 211, 32 scrib. cum Halmio σύνδεσμος ἀκύλουθός 212, 21 ἐν del. F 213, 21 scrib. τὸ νόμιμον καὶ τὸ καλὸν 215, 21 λέγοντα Halm 30 τῇ] δεῖ Halm 216, 9 scrib. ἐστίν 13 ὑποτιμᾷ F 217, 25 scrib. ἀδικούντας πρὸς τοὺς 218, 29 fort. πιστεύουσιν 221, 3 τὰ οἰκεία Halm 4 ἐγγυτάτω? 15 scrib. αὐτοῦ cum F 222, 2 δεῖ] Halm, δὲ libri 225, 10 ἀπολύομεν] imo ἀπολύοντας 226, 2 scrib. ἀναλαβόντας 4 παρατιθέναι F 7 διελθεῖν] fort. δεῖ διεξελεῖν 227, 4 fort. προθέμενος 8 ἡ ὅτι διὰ τοῦ ἐπιτηδεύματος] nihil de hoc supra cap. 3 dictum, neque aptum est. 10 παραβάλλειν ταύτας ταῖς ἐκείνων F 13 ἄλλα σμικρά] F, ἄλλοις μικρά libri 15 καίτοι ὅστις] F, καὶ ποῖός τις libri 16 ὅς del. F 24 πέρατι] F, περὶ vel παρὰ libri 229, 2 coniunge διακεκμημένω καὶ τῷ ἡ δι' ἑαυτὸν 24 περὶ τὸν λόγον huc non pertinent 230, 6 mirum est me non dudum διττογραφίαν libri intellexisse; loquitur autor de eo qui διαβεβλημένος est, si quidem περὶ αὐτὸν τὸν ἀνθρώπον αἰ διαβολαὶ ἐκ τοῦ παρόντος χρόνου, eaque disputatio 230, 6 finitur; tum duplici ratione sic legimus: ὁμοιοτρόποις αὐτοῖς ἔχοντες ὁμολογούμενοι τοῖς ἐγκλήμασι δόξουσιν εἶναι περὶ μὲν οὖν αὐτὸν τὸν ἀνθρώπον τὰς μὲν οὖν περὶ τὸν ἀνθρώπον ἐκ τοῦ παρόντος χρόνου τοιαῦται αὐτὸν διαβολὰς οὕτω λύσομεν, τὰς γενήσονται (αἱ) διαβολαί. αἱ δὲ δὲ περὶ τὸ πρᾶγμα οὕτως ἀπασόμεθα, τὴν αἰτίαν εἰς τὸν ἐναντίον τις πραγματεύηται πρὸς οἰκείους τρέποντες, ἡ λοιδορίαν ἐγκαλοῦντες αὐτοῖς ἡ ἀδικίαν ἡ πλεονεξίαν φίλων ἡ ξένους ἡ ἰδίους ἡ περὶ μακρῶν ἡ ἀσχυρῶν . . . ταῦτα γὰρ ἀδοξίαν . . . τοῦ πράγματος ἀκούσαι. ἡ φιλονεικίαν ἡ ὀργὴν προφασίζόμενοι, ὅτι τοῦ δικαίου δι' ἄλλου τρόπου τυχεῖν ἀδύνατον.

iam sequi debebat locus περὶ τὸν λόγον qui excidit. atque haec certa sunt, maleque librum servatum esse aperte docent, sed uter prior est locus? ni fallor, is qui brevitate praestat, num alter ex alia arte rhetorica translatus est? nescio quomodo hanc solvam difficultatem, sed addendum est hoc exemplum illis pluribus, quae ex Aristotelis libris alibi congestimus. 231, 9 ἡ συνάψαμεν F, deletο καὶ quod sequitur. 10 ἐφ'] Pacius, ὅφ' libri 232, 23 οὐ] αὐτὸ Halm 233, 21 πρῶτον] imo

πρότερον 31 supra 224, 8 παραλειμμένον 235, 6 ἀξίαν ἂν
Halm 7 περὶ] πρὸς? 14 γὰρ] γὰρ ἂν Halm 15 σπαντὸν? item v. 20.
17 τοῦτο] ταῦτο F 18 διαίρει? 24 τῷ αὐτῷ δὲ τρόπῳ] an excedit
δεῖ χρησθῆναι? 236, 9 ἰμο ἀποκρίνεσθαι 16 παρὰ vacat 24 ἰμο
ἐναντίον 237, 10 ἐπετύχουμεν F, ἰμο τυγχάνουμεν et τευξόμεθα ut
v. 27 et bis cap. 34, 27 ἡ] εἰσὶν ἡ Halm 238, 15 συνέντες F
239, 1 ποιήσον] ἰμο ποιήσαι 6 πεπραγμένα] vix sanum, an προει-
ρημένα? 20 εὐμενεῖς F 240, 1 ἂν μὴ] post haec ea quibus αἰ
πράξεις ταχέειαι flant exoidisse censet F, ita ut sequeretur σαφῶς δὲ
ἂν μὴ πάντα πράττειν 21 δὲ add. F, libri ante πράττομεν ponunt.

IV. Περὶ ὄψους.

Librum περὶ ὄψους, cuius auctor ipse saepe nimis sublimi et tumida dicendi atque interpretandi figura utitur, primus edidit Basileae per Oporinum Fr. Robortellus; dedicatio ad Cardin. Rannutium missa haec postrema verba exhibet: Patavii, Nonis Aug. MDLIII. Eodem mense sequentis anni (ἐξ Ἑνετίων μεταγειτνιαῖος τρίτῃ ἐπὶ δέκα) eundem librum praefatione ad Card. Michaellem Silvium graece scripta, qua gloriam principis editionis Robortello erepturus neque eius mentionem facit et Bessarionis librum vetustate corrosus edidisse dicit, Paulus Manutius Aldi fil. emisit; ἐν τῇ παρ' ἡμῖν τοῦ Βησσαρίωνος βιβλιοθήκῃ κατακεκρυμμένος ἀπέκλειτο, κἂν ὑπὸ σπητῶν τῷ χρόνῳ, ὥς πολλὰ καὶ ἄλλα χρησιμώτατα βιβλία, κατεβρώθη καὶ φροῦδος ἐγένετο, εἰ μὴ παρέστη μοι τοῖς ἡμετέροις αὐτὸν ἀνανεῶσαι. et sub finem haec addit: οὐ μὴν ἄλλ' ὃ νῦν ἀδύνατον, ἐλπίζω δυνατόν οὐκ εἰς μακρὰν ἐκτεντωμένης ἤδη ἔσεσθαι, καὶ τι τῶν βελτιόνων ὑπάρξειν ἀντιγράφων ὃ αὐτὴν εἰς ἀρχαῖον καὶ γνήσιον σχῆμα τελείως ἀποκαταστήσει. Haec Manutium invidia Robortelli ductum fluxisse mihi certum est; codice quidem usus est, (haud dubie Veneto 422 recentissimo sec. XV,) sed pleraque omnia ex ingenio restituit, primumque folium ipsum haec profitetur: in quo cum alia multa praeclare sunt emendata, tum veterum poetarum versus, qui, confusi commixtique cum oratione soluta, minus intelligentem lectorem fallere poterunt, notati atque distincti h. e. non ut in Robortelli libro, qui omnia uno tenore excudenda curavit. Veterum auctorum locos laudatos, Homeri, Herodoti, Platonis, Xenophontis omnes ex ipsis restituit et supplevit, alia ut Sapphus carmen audacissime aggressus est, omnemque provinciam ita administravit, ut ingenio et doctrina graecarum litterarum nullo aequalium suorum inferiorem esse luculenter ostenderet, quo factum est, ut posteriores quoque editores eius auctoritatem nimis securi sequerentur.

Codices omnes ex praestantissimo Parisino, 2036, sub finem sec. X exarato, cui insunt Aristotelis problemata physica et auctor περὶ ὄψους,

descriptos esse Boivinus primus perspexit; tacet A. E. Eggerus qui nuper Weiskii editionem 1837 recudendam curavit, nobis qui nunquam illum librum oculis inspeximus, postquam foliorum quae desint, et quaternionum a Rostgaardto mentionem factam esse vidimus (ap. Weiskium p. XIV. 231. 343. 382. 561) facile adhibita Robortelli editione, quae verba uno tenore comprehensa exprimit, omnia ex integro enumerare contigit; postea vero in adnotatione Boileauvii nomine, quae haud dubie Boivini est, gallice scripta (p. 50—2 edit. Veron. 1732) ad 9, 4 rem optime eadem ratione expositam et confirmatam vidimus. Est ille codex in forma quae dicitur quarta scriptus, cuius singula folia LVI versus et dimidium editionis principis, quae ipsa eiusdem generis est, (vel LX fere edit. Weiskianae) continent. vid. ad IX, 4. Incipit autor *περὶ ὕψους* fol. II verso quaternionis *KA*, cui cap. 2, 3 duo desunt folia IV et V. Sequens quaternio *KE* nunc integer in *P* desideratur. conf. ap. Weisk. p. 561, sed felici fortuna factum est, ut librarius qui codicem describeret, eius folium I, (8, 1—9, 4. *ὡς καὶ τοῖς . . . μὲν ἡρξέσθην*) et VIII (9, 4—10. *τὸ ἐπ' οὐρανὸν . . . ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι*) inveniret; quare ceteri codices praestant quae nunc in *P* desunt. Desiderantur ergo illius quaternionis sex folia, II. III. IV. V. VI. VII. Quaternioni *KS* cap. 12, 2 deest fol. IV et V; tum in *KZ* cap. 18, 2 iterum fol. IV et V desideratur, in *KH* cap. 30, 2 desunt quatuor folia III. IV. V. VI; in *KΘ* cap. 37 deest IV et V. Postremi quaternionis *A* tria prima folia servata sunt, reliqua quae *τῶν παθῶν* descriptionem continebant quorumque numerum definire non licet, omnia desecta sunt.

Quare in codice *P* huius libelli exstant folia *XXIX* et dimidium, desiderantur vero folia *XX*, vel cum dno folia (I et VIII quaternionis *KE*) in ceteris codicibus nobis servata sint, constat libellus foliis *XXXI* et dimidio, desiderantur vero *XVIII*, hoc est, in iis quae supersunt, plus quarta, ne dicam fere tertia totius operis pars intercidit.

Sed ut librarii industria qui duo illa folia descripsit, laudanda est, sic Vaticanī codicis primi scriptoris taedium accusandum est; is enim adhuc integriorem invenit codicem, nulla initio lacuna turpatum, ita ut fol. IV et V quaternioni *KA* inserta suo ordine legerentur; inde octo descripsit versus, 2, 3 *φύσις τὴν . . θεωρίαν*, quibus finitis studium eius plane defecit, neque enim plura in illo codice exstant; ita solvenda est quaestio, quam movit Boivinus ap. Weiskium p. XIV et 232.

Nam vero idem de postremis libri verbis iudicandum est? nam in *P* ultimi quod restat folii postremus versus est: *ἐπὶ δὲ τὰ συνεχῇ χωρεῖν, ἣν δὲ ταῦτα τὰ πάθη περὶ ὧν*. at in omnibus codicibus et in ipso *P* a recentiore manu addita haec porro leguntur: *ἐν ἰδίῳ προηγουμένως ὑπεσχόμεθα γράφειν ὑπομνήματι ὃ τὴν τε τοῦ ἄλλου λόγον καὶ αὐτοῦ τοῦ ὕψους μόρας ἐπεχόντων ὡς ἡμῖν*. quaeritur enim unde haec sint nata, et utrum ex rec. *P* in ceteros, an ex horum aliquo in rec. *P* translata sint. fateor me hoc disceptare non posse; et quamvis ficta esse a docto ex 3, 5 coniecias, offendatque *ἰδιον ὑπόμνημα τῶν παθῶν* dici, cum plena horum tractatio suo loco non reddita in fine exponatur,

tamen verba ipsa neque integra et corrupte prolata hanc sententiam parum probabilem esse ostendunt, quare incerta latere videtur causa, quam acutioribus investigandam tradimus. Hunc codicem ex Italia Parisios translatum esse, apparet, quod eundem Petr. Victorius Florentiae saeculo XVI varietatē lectionis principis editionis margini adscripta excussit, eiusque solius auctoritatem (P) integra varietate adiecta secuti multas doctorum interpolationes expulimus, interdum et corrupta libri verba, ne melioris coniecturae locus emendaturis deesset, restituimus, quo factum est, ut multa quae nunc haud libenter quis ferat, ut 27, 2 ἡνίκα ὁξὺς . . διδῶ, 32, 5 ἡνίκα δὲ . . παραστῇ, vel ibidem ὁπότ' ἐν αὐτῇ ζέσῃ intacta relinqueremus. Locorum emendatorum aut probabiliter emendandorum auctores, (nam Weiskius huic oneri prorsus impar id neglexit) in adnotatione critica quae sequitur, indicati sunt.

Nomen inditum est in P et in omnibus (neque enim aliud in Laurentiano quondam fuisse, operculi exterioris inscriptio ἀνωνύμου docet, conf. Eggerus p. LXVII) ΔΙΟΝΤΣΙΟΤ Η ΔΟΓΓΙΝΟΤ. omisit mediam vocem ἡ Robortellus, primus editor, ut iam nemo de autore dubitaret, primusque Amatius apud Weisk. p. 213 litem de nomine moveret. inde omnes de Longino dubii haeserunt, praeter Eggerum, qui nuper (Essai sur l'histoire de la critique. 1849. pag. 529) palinodiam cecinit, percussus animo quod Ioannes Siceliota ad Hermogenem VI, 210 Longini nomen laudet, quasi is aliud in suo codice quam quod nos legimus in nostris, invenisset, aut aetate Parisiensem praecederet. Neque aliter Bakius ad Apsinem p. L. Ceterum nostrae gentis philologi post Weiskium hunc librum adeo neglexerunt, ut in innumerabilibus eorum scriptis rarissime Longinum laudatum aut correctum reperias, nuper (1846) Gottl. Roeper in Philolog. I, 630 docens Ammonium non philosophum sed grammaticum a Sulda laudatum esse rem promovit, et Georgius Buchanan in dissertatione de scriptoris libri περὶ ὕψους edita (Marburgi Cattor. 1849) apte Taciti dialogum, ut qua vixerit aetate, ostenderet, contulit; est enim Graecus latinarum litterarum non expers, qui nobilis Romani clientela usus esse videtur; insunt vero quaedam et in rebus et in verbis quae cum Longini arte conveniant, ut Ruhnkenium aliosque eundem esse autorem censuisse non sit mirum.

Διονυσίου ἡ Δογγίον] ἡ om. Robortellus.

I, 1 Κεῦλιος P, sio ubique Τερεντιανὲ] Manutius, φλωρεντιανὲ P εἰγ' εἰτ' P, εἰτ' Manutius 4 παντός] πάντως Faber

II, 2 πρῶτόν τε] πρῶτόν τι P παρορίσαι] P γρ. πορίσαι ἐαθέντα τὰ] ἐαθέντα τὰ πλοῖα, οὕτω καὶ τὰ Dobree post alios Advers. I, 566, sed nil deest, si καὶ πῶς ἐπικινδυνότερα scripseris, sic καὶ πῶς 17, 2. 38, 6. 3 ὥς ἡ μὲν] his verbis desinit folium versum III quaternionis KA, postea exciderunt duo folia, IV et V. Quae sequuntur verba: φύσις τὴν τῆς εὐτυχίας . . θεωρίαν Vaticanus primus servavit (primus edidit Tollius), qui his ipsis verbis desinit nec plura exhibet; eadem Boivino autore in Parisino libro 3171 leguntur. conf. supra et ad XLIV, 12. κυριώτατον ὅτι] κυριώτατόν τε Vaticanus. μοι δο-

κεῖ] Tollius, μοι δοκᾷ Vaticanus, malim ἔμοι. ἡγήσαιο] Boivinus, κομίσαιο Vaticanus, ... σαιο Parisinus 3171 autore Boivino.

III, 1 ἀνὴρ P, ita et infra 13, 2. 3 μεγάλῳ P, senarium μεγάλως ἀπολισθαίνειν ἀμάρτημ' εὐγενές dedit Manutius. 4 τὸ φοινικὸν P 5 μέτρον Faber, idem ἰδία δ' ἐαυτῶν.

IV, 2 ἔτσι om. P, addidit Manutius post παρέλαβεν τριάκοντα] εἰκοσι Faber 3 πατέρων ἂν ἐροικράτη P 4 τί δεῖ] imo τί δὲ δεῖ γοῦν] μὲν γοῦν P τινων ... ἱταμόν] num τῶν .. ἱταμῶν? 6 ἐπανάστασθαι] ἐπανιστάναι Plato

VII, 1 δόξειεν P ἔχοι τοαντῇ P 2 ἀνάστημα] Ambrosianus, ἀνάθημα P 3 ἂν εὖ] ἄνευ P, ἂν ceteri ἐπισκοπῇ] ἐπισκοπῆς P

VIII, 1 — IX, 4 ὥς κἂν τοῖς ... ἰδέσθαι haec duo folia ceteris codicibus servata in P iam Victorii aetate deerant. 1 δις αὖ δὲ ... λέξεως auctoris verba esse non videntur, qui sola λέξεως σχήματα agnoscit. πρὸ ἐαντῆς] imo αὐτῆς vel ταύτης ἀμέλει] nonne hoc transponendum est, sive post ὥς, sive ante ὥς ἐν τι. 2 ταῦτ'] ταῦτό Dobree ἐμπαθὲς τὰ] ἐς inserit Faber.

IX, 4 ἡρκέσθην] lacunam indicavit Robortellus verbis additis: desunt pauca. quae iam autore Gabriele de Petra sic explent: εἰ Ἀλέξανδρος ἦμην, καὶ γὰρ νῆ Δία, εἰπὼν, εἰ Παρμενίων ἦμην, τὸ αὐτοῦ μεγαλόφρον δεικνυσιν, ὥς καὶ τὸ Ὀμήρου παρορρίζει μεγαλοφρὲς ἐν τῷ Ὀυρανῷ ἐστηρίξε κάρη, καὶ ἐπὶ χθονὶ βαίνει. at non pauca, sed sex folia desunt. Desideratur in P integer quaternio KE (vid. ap. Weisk. p. 561), neque Petrum Victorium ea quae in ceteris codicibus restant, invenisse ad VIII, 1 monuimus. ex hoc ipso P vero haec descripta servari versuum et foliorum spatium luculenter docet; quinquagenis senis versibus editionis principis (nec Weiskianae editionis versus ab hac multum discedunt) singula constant folia. iam verba VIII, 1 — IX, 4 ὥς κἂν τοῖς ... ἡρκέσθην integrum efficiunt folium, similiter verba τὸ ἐπ' οὐρανὸν ... ἰδέσθαι IX, 4—10, unde haec folium primum et octavum quaternionis esse constat, integra in P servata, cum ceteri ex eo codices describerentur; ergo media quae sunt, i. e. folia sex desiderantur. — εἰποι] Tollius, εἰπεῖν libri. — 6 ὑπερφυᾷ καὶ τὰ Manutius. — 7 πλὴν ἄλλ' εἰ μὴ Manutius. 9 ταύτῃ .. ἐγένετο male inserta legi alii iam senserunt; Homeri magnitudo et sublimitas qualis in Iliade, non qualis in Odyssea appareat, describitur, unde ne graeci quidem poetae mentio fieri potuit; adscripta videntur Aiaceis exemplo propter similitudinem; vid. specimen nostrum emendationum in C. Tacitum p. 7. — Θεσμοδότης] Robortellus, Θεσμοθέτης Manutius, libri utrum praestent ambigo — ἐχώρησε] ἐγνώρισε Manutius. 10 ποιητοῦ] καὶ ποιητοῦ Vatic. tertius, τοῦ ποιητοῦ Manutius. 13 πλάνοις] Ruhnkenius, πλάνος P 14 ἄσιτον] Ὀδυσσεά addit Tollius.

X, I ἐμφερομένων] Tollius, ἐκφερομένων P 2 Totum Sapphus carmen, de quo vid. Bergkii poet. lyr. p. 600 in P ita scriptum est: φαίνεται μοι κῆρος ἴσος θεοῖσιν ἐμμένων ἥροισις ἐναντίος τοιζάνει καὶ πλησίον ἀδύφων. σαῖς ὑπακούει καὶ γελαῖς ἱμερόεν τὸ μὴ ἐμῶν

καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπτόασεν. ὡς γὰρ σ' ἴδω βρόχεώς με φωνὰς οὐδὲν ἐθ' ἦκει. ἀλλὰ καὶ μὲν γλώσσα ἔαγε· λεπτὸν δ' αὐτίκα χροὺ πῦρ ὑπαδεθρόμακεν, ὅππᾳτεσι δ' οὐδὲν ὄρηι μὴ ἐπιρομβεῖσι δ' ἄκουε. ἐκαδὲ μ' ἰδρῶς ψυχρὸς κ' ἀκχέεται τρόμος δὲ πᾶς ἀναγεῖ γλωσσώτερά δὲ ποίως ἐμὶ τεθνήακην δ' ὀλίγω πιδεύσῃ φαίνομαι ἀλλὰ παντόλματον. ἐπεὶ καὶ πένητα οὐ θαναμάζοις — ἀλλὰ πᾶν] Bergkii Sapphus esse verba postrema censet φαίνομαι ἄλλα. Longini quae sequuntur: πᾶν τὸ ἁμᾶτιον ἐπείπον, εἰτα οὐ θαναμάζεις. ἐπεὶ καὶ] καὶ om. Robortellus. 3 πάντως] πάνθ' ὡς P, item supra scrib. ὑπὸ τὸ αὐτὸ ὄνπερ] Tollius, ὅπερ P 4 ἢ δέος] Victorius, ἡδέως P. ἄνθος . . . ἢ δέους Tollius. 6 ἐρύκει. οὐκ οὖν] Manutius, ἀπείργει οὐκ οὖν P 7 ὡς ἂν εἴποι] ὡς εἴποι P cf. 8, 1. 44, 6. πύγματα P ἐμποιούντα] τὰ ἐμποιούντ' ἂν Dobree. συνοικοδομούμενα Manutius.

XI, 2 ἐποικονομίαν] corrigunt ἐποικοδομίαν, quae ἐποικοδόμησις dicitur. Fort. εἴτε δεινῶσιν ἢ πραγμάτων ἢ κατασκευῶν, εἴτ' ἐπίρρῳσιν, εἴτ' οἰκονομίαν — γίνοιτο] Weiskius, γίνονται P

XII, 1 πράγμασι μορίων] Portus, πράγμασιν ὀρίων P 2 ἀποδε] deest in P folium quartum et quintum quaternionis K5. 4 εἰ καὶ] Manutius, καὶ P

XIII, 1 φέρονται] aliter Plato Rep. IX, 586 (453 Bkk). 2 ἐχόμεθα P 3 μόνος] ἢ μόνος Morus, οὐ γὰρ μόνος Tollius. ἐπ' ἐλδους] Faber, ἐπ' ἰνδούς P, item 43, 6 P ἐπιδούς, sic noster ἐπὶ μέρους dicit.

XIV, 3 ὄλως] ὄλης Manutius.

XV, 1 τὰς εἰδωλοποιίας Dobree ἐννόημα] imo ἐννοήματι λέγης P 3 εἰ τις ἕτερος Stanleius ad Aeschylum p. 706. ἐξ] ἔ P μάχεσθαι P 4 ἀψίδας ἦν κάτω δίεσι P, correxit Faber εἴτ'] Manutius, τς P σειρίλου] σειράλου Rutgersius τῇδε στρέφ'] Portus, ἐκεῖσε

ἡατήρα ἔστρεφ' P 5 θιγγάνοντες] Robort. θιγγάνοντι P ἀναλάκτους γέροντας P 6 συνεβάκχευεν P 7 ἐπὶ τ' Ἀχιλλέως] Manutius, ἐπειτ' Ἀχιλλέως P 8 ἀδύνατον] Manutius, δυνατὸν P 12 μιμήσεως] deest duorum quae capp. 10—11 exposuit, mentio.

XVI, 2 ἐν Μαραθῶνι hoc loco et XVII, 2 P, qui § 4 om. ἐν

XVII, 2 παραληφθεῖσαν τοῦ P, ne corrigas καὶ πῶς . . . ἱκανὸν τεκμήριον, vid. ad II, 2. καὶ οὐ μόνον] Victorius, Boivinus, καλούμενον P.

XVIII, 2 αὐτὸς ὁ λέγων] αὐτὸς fortasse ad sequens membrum trahendum est, et supra μάλιστα pro μάλλον scribendum. ὡς οἱ] Faber, ὅσον P.

XIX, 1 ἤλθομεν pro ἦομεν et ἴδομεν pro εὗρομεν (Odys. 4, 251) P συνδιωκούς] Faber, συνδιοικονύσης P

XX, 2 ὡς δοῦλον P omissis verbis ἐπὶ κόρης 3 οὐδεὶς ταῦτα P omisso ἂν — ἐπικόρης P

XXI, 1 θέλεις] Vaticanus, θέλοις P οὖν

XXII, 2 προεισέβαλεν οὖν] προεισέβαλεν ἂν P, puto προεισέβαλε γὰρ ἀρχήν] Robort. ἀρχή P 4 φειδῶς P

XXIII, 1 *καὶ παντός] πάντως καὶ* Faber, *καὶ πάντως* Robortellus
2 *ἡγόνεσι* P 4 *ὑπερκείμενα αὐχῆσιν* P, illud Petra, hoc Robortel-
lus correxit.

XXIV, 1 *ἔπειθ' ἢ] ἐπειδὴ* P *ἔπесе τὸ θέητρον]* Herod. VI, 21
ἔπесον οἱ θεώμενοι P 2 *τὰ πολλὰ* P

XXVI, 2 *αὐτῶν]* Manutius, *αὐτὸν* P 3 *ἔξεγειρόμενον]* Faber, *ἔξε-
γειρόμενος* P

XXVII, 2 *πρόχρησις]* corrigunt *πρόσχησις*, imo cum Fabro *χρη-
σις* scrib. — *ἀπόλησθε . . τρώσθε* Robortellus, *ἀπόλεσθε . . τρώσετε* P
3 *οὐ κιγκλίσιν]* *κιγκλίοιν* P *τὸν πρὸς τὸν Ἀριστ. λόγον* P, correxit
Manutius 4 *κτῆσιν Τηλεμάχοιο δαΐφρονος* om P

XXVIII, 1 *καὶ μέντοι καὶ ἡ περιφρασὶς* Manutius. fort. *ἡ μέντοι περ.*

XXIX, 1 *σὺν μέτρῳ* Morus. — *παχύτης* Manutius. 2 *πεφίλο-
λοῖσθω* Toupius, *πεφίλολοῦσθαι* P

XXX, 1 *ἢ τίνα]* *εἰ τίνα* P — *verba καὶ ὥς . . ἐπιτήδευμα* vide
ne post *ἐντιθέσσα* sint ponenda. *τάλλα]* Manutius, *τ'* P *εἰδότα* si
Tollius 2 *καὶ* εἰ desinit hic secundum folium quaternionis KH, deest
folium III. IV. V. VI. incipit septimum litteris *πιτικώτατον* cui prae-
sunt recentior manus (recte sic vir doctus ap. Weisk. p. 382. Eggerus
p. 191, male Bastius primam dicit esse manum p. 598) *θρε*

XXXI, 1 *καὶ τὸν ἐπῆνετον]* corrigunt *ἐκείνο τὸ ἐπαινετόν* 2 *ση-
μαντικῶς* P

XXXII, 1 *δὲ καὶ]* δὲ Robort. δὲ τῶν Faber *τοὺς δύο* P *ὁ γὰρ
Δημοσθένης ὄρος καὶ τῶν τοιούτων* transponenda § 2 post *φησὶν* vel
ἐφέλκεται 2 *καὶ ἀλάστορες* om. P *ἐπιπροσθεῖ* Robortellus, *ἐπίπροσθε*
P 3 *θρασειῶν]* Faber, *θρασέων* P *τὰ ὥσπερ]* scrib. *τὸ ὑποτί-
μησις]* *ἐπιτίμησις* H. Stephanus 4 *κάπι]* *κάπειτα* P 5 *κακὸν δέ-
λαρ* P — *ἐνφύτευσε* — *μαγεῖον]* *μαγευρεῖον* P *πλήματα]* *πηδήματα* P
6 *τροπικαὶ]* ita P ut § 2 *τροπικῶν*, sed § 5 *τρόποι*, 7 *τρόπων*
ὁ κε

7 *πάντα τὰ καλὰ?* *κεκρασμένην* P 8 *ὅμως αὐτὸ καὶ κίλιος* P (qui
semper *κεκίλιος*, nunquam *καικίλιος* scribit). vulgo αὐτὸ ὁ *Καικίλιος*.
φῆθη] lacunam indicavimus. *δεῖν]* *δεῖ* Faber.

XXXIII, 2 *κίνδυνοι σμικρότητος* P *τὸ δὲ μεγάλα* P 4 *ἀρετὰς]*
Petra, *αἰτίας* P *μηδενός]* *μὴ δι' ἑνός* P *ἐν τοῖς]* *τοῖς* P *ἄρ' οὖν]*
puto ἄρ' οὐχ omisiss *ἢ Ἀπολλώνιος*, nam praeter hunc etiam Theocritus
laudatus intelligendus est. 5 *Ἀρχίλοχον . . παρασύροντας* P *τὰ
Ἴωνος πάντ' ἀντιμιμῶνται?*

XXXIV, 2 *λαλεύματα]* *μαλακίζεται* Manutius *λέγει]* *λέγεται* P
εὐπάλαιστον] Vaticanus, *εὐπάλαιστον* P *οἰκτίσασθαι τε]* Vatic. *οἰκτι-
σασθαι ποτε* P ἄκρως Manutius 3 *ἐπιχαρῆς* P *Φρύνης]* Schurz-
fleisch, *φρυγίας* P 4 *ἐλῶν]* *λαβῶν* Robortellus *ἐνθα δὴ]* P. καὶ Robort.
ἐνθεν δ' ὁ Manutius. scrib. *ἐνθα μὲν . . ἐνθα δὲ δεινὰ]* *τίνα* Manutius.

XXXV, 1 *αὐτοῦ Λυσίας]* ὁ Λυσίας Manutius, *ἀπονσίας* P *ὅμως*.
Toupius, ὁ μὲν P *πλεῖον]* *πλεῖστον* P autore Pearceio 4 *εἰ καὶ]* Fa-
ber, *ἢ καὶ* P 5 *ὅμως]* ὅλως Faber.

XXXVI, 1 ἐπὶ] Manutius, ἐπεὶ P 2 εἴ γε] εἴ τις Manutius πάντῃ] Tollius, παντὶ P

XXXVII, 1 ἐκείνην P παραλλάττουςαι] deest folium IV et V maternionis KΘ, sexti folii vocabulum primum καταγέλαστοι esse mihi Dobree.

XXXVIII, 2 τὴν Λακεδαιμονίαν ὃ δ' P φησί τις] puto φήσει, et ita Coraes ad Isocr. 2, 329. 4 κατέχουσιν] Man. ex Herodoto, αἰσχροῦσαν P ὁμῶς] Schurzfleisch, ὁμοίως P εὐλόγους P 5 ἐκτάσεως] Tollius, ἐξετάσεως P ἀργὸν ἔσχα ἐλάττω γῆν. ἔχον γὰρ τοῦτ' P. correxit Fr. Portus addito Λακωνικῆς, Faber postremum vocabulum συντάλης esse putavit.

XXXIX, 1 αὐτῇ] αὐτῇ P, malim αὐτῶν γε τῆς] γε διὰ τῆς Faber μεγαληγορίας] Tollius, μετ' ἐλευθερίας P 2 ἐντίθησι Faber παγκάσει P, correxit Manutius. ἄβουρος ἦ] Boivinus, ἄλλους ὅση P ἐπίστασαι] Faber, ἐπίστασιν P 3 ἐμφύτως P, corr. Manutius, ἐμύπτον Bake ad Apsinem p. 201 ἐφαπτομένην Faber παρεστὸς Robort. ec Vict. mutavit, supra 22, 2 ἐφεστὸς ex Vat. 3 recepimus, de P non quet. κηλεῖν] Rob. καλεῖν P ἡμᾶς] Faber, καὶ ἡμᾶς P ζοικε μάλα] Manutius, εἰ καὶ μανία P, num εἴη ἂν μανία? 4 τοῦτο δοκεῖ] οὐ δοκεῖν P τότε ἐπέλοιγες P. et hoc ὥσπερ νέφος rite claudit sententiam Pearceius vertit, unde lacunam indicavimus. αὐτὰ ἄρας Faber τοῦτο ψήφισμα P καταριθμουμένου] Tollius, καταριθμούμενον P ἀκρατηριάσεις Tollius ὥσπερ] Tollius, ὥσπερ P τοῦ ὕψους Tollius, τὸ ὕψους ἀπότομον Faber.

XL, 1 ἄλλο] ἄλλος P; in Vatic. 2 et Laur. deest ἄλλῃ; quod si in P deest, ἄλλο ἄλλος scribendum. 2 γε] τε P δ' om. Robort. διάπημα] διάγραμμα Pearceius. 3 καὶ οὐκέτ' P ἐπὶ] Manut. ἐπεὶ P εἴλεκε P 4 οἷον μὲν P, correxit Toupius, οἷον ἀποκρίσμά τι Manutius.

XLI, 1 λόγον vel λόγων Faber 2 ὅτι ὥσπερ] Manutius, ὅπως ὥσπερ P ἐφ' αὐτὰ] interpretes. ἐπ' αὐτὰ P

XLII, 1 πηροῖ] Manutius, πληροῖ P μὴ τὰ] Manutius, μὴ τὰ ὅ P, unde potius οὐ τὰ reddendum est. κολούει] Faber, καλύει P ἢ ἐπ' εὐθὺ] δ' * ἐπ' εὐθὺ Manutius, ἄγει addit H. Stephanus, alii δ' εὐθύνει corrigit. ἀπόψυχα] codicis restituiimus lectionem in re inserta. ἀπόψυχα γὰρ τὰ μῆκος ἀκαιρον ἀνακαλούμενα Manutius. ἄψυχα ἢ διὰ μῆκος ἀκαιρον ἀνακαλώμενα. fort. ἀπόψυχα γὰρ τὰ ἀκαιρον ἢ μῆκος ἀνακαλινδούμενα.

XLIII, 1 νῇ Δία] Manutius, γῆδια P ἄλλο] ἄλλ' ὃ P 2 ἐπρεσβέν-ατο Vatic. τιμίων] Manutius, τιμῶν P ἀλουργεῖς . . ποιικίται . . ενκαλ Manutius ὅπλων] ὅπων Dobree. τοσαῦτα] Robort. τοιαῦτα P ἀνορθομένους Faber 3 χρυσίων] nonne χρυσῶν? at exspectamus ταῦτ' τῶν λιθοκολλήτων κρατήρων καὶ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου. 4 οὗς ῥθους] imo ὡς κρεῶν ὄχθους ἀμάξας] Toupius, ἀλλάξας P τρυ-ῆν] τροφήν Vaticanus ἢ εἴπερ] praeponunt μᾶλλον cum Manutio, id sensus est: poterat ὁλοσχερῶς rem augere, aut si hoc ei non sufficeret et omnia abundanter exponere vellet, condimentorum nomina, non

μεδίμνους θυλάκους σάκκους referre πάντα ὡς] fort. παντοίως νε πάντως 5 περιηθήματα] Pearceius, περιηθήματα P, περιττώματα Manutius τούς τούτων] Manutius ex Xenophonte, τούς τών P 6 ἐπ εἶδους] Toupius, ἐπιδούς P

XLIV, 1 ἐπιπροσθῆναι P καὶ διασαφῆσαι Robortellus ὕψηλαί δὲ] Manutius, ὕψηλαί τε P 2 φησὶν ἱκανή] utrum hoc sit in P, at ἱκανή φησὶ quod Robortellus exhibet nec Victorius mutavit, nescio; malim vero cum Toupio, ne sit ambiguum, φασὶ 5 πιστὸν ἀκούω Pearceius, alii δ' inserunt. conf. Scaliger ad Propert. p. 247. δὲ νάνοι] δι νάοι P, om. Robortellus συνάροι] συναιρεῖ Ruhken. συνάγει Manutius σώμασι] Scaliger, Faber, στόμασι P ἀποφηναιτο] fort. ἂν pro δὴ ponendum, an ἀπεφηνάτο? 6 ὑπολαμβάνω . . ἔφη P, correxi Faber μήπο ἡ P, ut sex desint litterae, scribe μή ποτε οὐχὶ ἡ . . διαφθείρη, vulg. μή ποτ' ἄρα καὶ ἡ utrum Manutii φρουρούντα au φρουρόντα quod Robort. habet, sit in P, nescio φιλαργυρία μὲν] aut γε vel γὰρ addendum, aut fine ὃν inserendum καὶ ἅμα] Pearceius, καὶ ἄλλα P εἰς ἃς] εἰς αὐτάς Weiskius. puto συνοικίζεται, χρονίσαντα δὴ

ταῦτα ἀλαζόνειάν τε] Is. Vossius, ἀνάλεξον ἔν ἀντί γεννώσα P τούτους] Tollius, τούτον P 8 μηδ' ἕτερα] μηδὲ πέρα Manutius κἀνόητα] Toupius, καπανητα P, κἀνόνητα Manutius τὰ θάνατα] Pearceius, τὰς ἀνατα P 9 δεκασθεῖς] Manutius, δικασθεῖς P δίκαια * ὅπου lacunam indicavimus; excidisse alterum membrum, μὲν docet, quod ἱ μόνον mutat Wytenbachius; sed Faber τὰ δίκαια μὴ φαίνεσθαι ἄλλοτρίαι sic operarum errore Robortellus. πρὸς τῆς ἡνδραπισμένοι P. vulg. inserunt φιλοχρηματίας, Manutius vero ἑαυτοῦ τῶν μεγάλων ἢ μεγάλων ἢ διηγόντων P. fort. latet ἡ καλῶν αἰῶνα] Portus, ἀγῶνα P κἀδέκαστον] Vaticanus, καθέκαστον P καὶ μὴ] Manutius, καὶ μοι

10 τοιοῦτοις] τοῖς τοιοῦτοις Robortellus, malim τοῖς ἐπικλύσειαν ἐπικλύσειαν Sallierius et Marklandus. 11 δαπανῶν] δαπανὸν (i. e. δάπανον) Tollius. fort. διὰ παντός . . ἡ] Manutius, οἱ P, οἱ Robortellus 12 δ' εἰκῇ Manutius περὶ ὧν] his verbis in P desinit folium tertium quaternionis A, totius voluminis ultimum ceteris resectis. Quae sequuntur verba ἐν ἰδίῳ . . ὡς ἡμῖν a recentiori manu addita leguntur postremum verbum δοκεῖ Robortellus de suo dedit. τήν] Manutius. τὴν rec. P, ὡς τὴν Robort. μοῖραν] Rob. μοῖρας rec. P.

V. LONGINUS.

Longini artem Apsinis libro confusam et insertam primus agnovi Ruhnkenius; inventus est codex qui solum Apsinem contineret, non inventus qui Longinum integrum redderet, quare hic Apsine multo corruptior est; epitomen totius artis ex codice Moscovensi descriptam Ruhnkenii schedae servarunt, unde primus Bakius edidit. De emendanda ha

arte omnium optime meritis est Christ. Eberh. Finckhius in epistola critica, Annalib. Antiquit. 1837 p. 619. 1850 p. 422, Annal. Heidelberg. 1838 p. 1088, dissertatione Heilbronnae edita 1847. quem quum etiamnunc multi restent corrupti loci ipseque egregio florebat ingenio sanoque iudicio, ut denuo hunc librum more suo via et ratione praecedens castiget, etiam uique etiam admonemus.

B = Bakius.

F = Finckhius.

p. 299, 3 καὶ ἡ τῶν πιθανῶν ἰδέα] Inventionis εὐρέσεως, dantur praecepta et orationis partes exponuntur; iam in confirmatione tradenda novo nec rhetoribus usitato more Aristotelis categorias adhibet; id perspexit R. quod si illa prima sunt verba relationis, scribendum esse videtur καὶ ἡ τῶν πρὸς τι πιθανὴ ἰδέα. praecedit quod excidit, notio οὐσίας, ποσοῦ et ποιού. 6 ὁμοιος] fort. ὁμοιον .. καὶ δυνατώτερος, sed nec reliqua apte conveniunt, et τι εἰπεῖν non habent ex quo dependant; conciliās ὁμοιον ἐστὶν εἰπεῖν conf. p. 562, vel δεινότερός τε εἰπεῖν 7 τραχύτερος] B. ταχύτερος libri 11 notionem loci ποῦ requiri vidit F. v. c. τὸ ποῦ λέγειν, τόπους καὶ χωρία 12 παρὰ] περὶ? sed malim τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἀδίκον 17 ὅρει] num ὄψει? 22 πότερα κατὰ χρόνον libri 24 μετὰ τοῦτο οὐκ] μετὰ τούτου libri 300, 9 ἥσθητο] ἦστο B 22 τοῦτο] si sanum est, significat τὸ ποιεῖν, sed malim: αἰτιατόν ἐστι, τοῦτο ὅτι] τί libri 26 κἂν τῷ] καὶ τὸ libri 30 πραγματεύουσιν] πραγματεύει libri, illud malui quam εἰ πραγματεύει conf. 555 W. 301, 2 ἐπάσχομεν libri 4 ἀνυτικώτων Epitome 17 ἰδικοτάτοις Epit. γενικωτάτοις libri 20 ὀργάνων μόρια libri, corr. F 28 πρᾶγμα alterutrum abundat. 302, 9 τῷ ἐναντίῳ] F. τῶν ἐναντίων codices, sed malim τούναντίον 11 αὐτοῦ] αὐτὸς libri, possis et αὐτῆς scil. ἀνέξήσεως 15 καὶ λογίζοιτο F. καταλογίζοιτο libri 19 μικρότερον? 20 ἐκλύσομεν] nonne λήσομεν? 22 καὶ ὅτι μὲν μέγα ἐστὶν] μέγιστον libri, corr. B. 29-πίστεων καὶ] F, τῶν libri 31 διαβεβοημένους F 303, 13 γίνηται libri 15 ἡμῶν libri 18 πλειόνων] neque cum seq. πολλῶν, neque cum ἐλαχίστων convenit. 30 fort. δυνήση, προτενεῖς οὐχ .. ἀλλ' ὥς οἶόν τε, ut infra ὥς ἐνὶ μάλιστα. Geelius τε delet. 304, 20 εἴη] nonne ἦ? 21 νοημάτων] Epitome, ἐννοημάτων codices 29 correximus quondam πῇ εἰση συνθεῖναι. in Epit. est συντείναις, malim συνδήσεις 305, 1 κηλοῦντα] Ruhnken, καλοῦντα libri 12 εὐτελεία libri, corr. F. qui reliqua correctoris esse agnovit 14 παρ' add. F. 15 κωμωδοποιῶν? 20 ταύτην] deest aliquid, v. c. κορυφαίῳ κορυφαίαν ταύτην 306, 4 ἔχουσαν Ruhnkenius, ἐχούσας libri 6 λαμβάνειν] λαμβάνη Ruhnken, λαμβάνων F. excidit verbum finitum. 9 μὴ add. Weiskius 11 κρᾶσιν] B, ἀκρόασιν libri 24 haec explicandi causa addita esse vidit F. 307, 2 ἐπιμελεία] ἐπὶ τέλει εἰ ἀποβάλλεται τι, ποικίλον καὶ Ruhnkenius et B. fort. ἐπὶ τέλει ἐπιμελεία 4 λέγωμεν? ἐστήσαντο libri, corr. B. 6 ἔχουσιν om. Ven. 24 ἀνυτικῶς] ἀτεχνῶς? 26 puto ὑπέρεν, nam Demosthenis loc. intelligitur de cor. p. 228, aut ut in ceteris, Platonis

Theaet. pag. 185 D. 26 ἢ ὥς ἢ] τὸ ὥς libri, iidem διαβαινόμενον in fine, ex Platoni Phaedro p. 229 C. correctum 28 παρεῖσθαι libri 29 ἐμβραχυν Ruhnk. 30 πιστέων vel πίστεων libri, φειστέον Ruhnk. requiritur vitandi notio, v. c. φυλακτέον 31 παρὰ libri, corr. F. τὰς πτώσεις B. 308, 3 θανμάζω σου] Epitome, θανμάζω σε libri 5 ὅτι ἢ τί F, ὅτι ἢ τι libri, haec omnia quae sequuntur, incerta, nisi quod πνεύματος pertinere videtur ad praecedens πνεύματα. in Epit. legitur ἀνύσασιν ἂν αὐτὴ καὶ] αὐτίκα B. 11 οὗτοι] imo αὐτοὶ 22 ποιοῦμαι] ποιοῦνται libri 27 δι'] B, δεῖ libri 28 ὕστερα τοίνυν δεκάτῃ dativus esse videtur 309, 3 ποιεῖσθαι? 4 συγγενέσι libri, corr. F 5 καὶ ἐν τοῖς F 310, 5 παραλαμβάνοντων libri, corr. F. 11 ἐπιδιόρθωσις add. F ex V, 451 19 οἶόν τι vel οἶα τε? 22 διαθέσεων .. προσφόρου libri, corr. F. 311, 2 αὐτὸς libri, corr. B 10 ἢ καὶ] καὶ ante ἐλαύνων ponendum 11 ἄσκει B, ἀσκεῖν libri αὐτὸ] imo αὐτὴν 15 μετρίας libri 16 πως ἔχειν libri 18 οὕτω τῷ] οὕτω libri, οὐ τῷ F συνισταμένων καὶ βουλομένων libri, corr. F. 32 σώματος μεταχειριστέον σύντονον καὶ δριμύ βλέποντα B. 312, 3 καιρὸν ἀγοντα] quidni χαίροντα? 4 παραδεδεγμένοις libri, corr. F. 13 ἐπαγωγὸν F. 16 διαλεγόμενος libri 19 λήξεως F. deest ἐξάδοντι, Finckhiius διαλεγόμενον .. οὐτ' ὥδῃ ἔοικεν 27 τελέως libri, corr. F. 313, 4 τὸν βλον F ὕστερεῖν libri, corr. F. 14 ἀνηρημένον libri, corr. B, in seqq. senarius latet, a F sic restitutus: αὐ μνημονεύω, μὴ λίαν μ' ἡγοῦ σοφόν. 15 φύσει] φυᾷ Pindar. Ol. 2, 86. 16 fort. μνήμη, μεγαλοπρέπεια δ', εὐέπεια 19 ὥς ἂν τις ἀποδείξειε libri, ὥς .. ἀποδέχεται καὶ θανμάσῃ F. 30 imo τορνεομένη τε καὶ γραφομένη 314, 2 διὰ] δίχα B 7 τι libri, corr. B. 15 διφθέροις F, διαφοραῖς vel διαφθοραῖς libri 17 αὐτὸ τοῦτο libri 30 πάντ' ἂν F 31 ἐπιλιπούσης F 315, 2 φησὶν] imo ὥς 4 ἂν add. B 5 ἰδίᾳ] ἡδία Paris. ἡδεῖα alii, an fuit νή Δία? 7 πόνον libri, corr. F. puto διὰ πόθου τέχνης δημιουργοῦ 17 ἐγείρεται B 21 ἐαυτὸν τοσοῦτον] αὐτὸς αὐτὸν F 29 ἀμαξῶν libri, corr. B 316, 8 τόπος B 9 λαβὴ καὶ ἀφορμαὶ B 11 τόπους B 12 τῆς μνήμης] τῇ μνήμῃ B 18 ἐστὶ] ἐτι libri, ἐπιθεωρητέον F 20 ὑπάρξαιτο codices, corr. B 26 εἰδότα F 30 μοι] imo σοι 317, 10 αἰ] ἢ B 14 ὁτιοῦν] ὅτι ἂν libri 21 ποιεῖν] imo et hic ποιητικώτερος 23 κἂν] καὶ F 27 οὐδὲ] imo οὐδ' ὁ φιλάργυρος 318, 8 ὥσπερ] ὥστε F 12 τύπον] F. πόθον libri 14 τε] F, γε libri 16 καὶ add F 17 παραβολή libri, corr. F 19 fort. τὰ μέρη, ἔπειτα τῶν μερῶν 27 imo τῶν ἡγουμένων 319, 9 προπέμποντες F 14 δεῖν F

Epitome ap. Bakium p. 147—50.

321, 9 δήλας] δήλους Bakius 10 ἐπιείκεια] abundat, neque enim a vulgari arte discessit Longinus, neque ἐπιεικοῦς scribendum est. 24 imo τοῦ συμπεράσματος 322, 11 πρὸ τούτων] τούτοις Longinus 30 ἀμφὶ σοῦ λέγομεν] ἀφείλετό με Longinus, neque illud aliud esse

idetur, nisi litterarum corruptio. 323, 11 *πίστεως*] *πίστεων* Longinus
18 *ποικίλης*] malim *ποικίλοις*

Excerpta quae verbis *ἐν τῶν Λογγίνου* inscribuntur, e codice Laurentiano XXIV, Plut. LVIII, p. 94. primus edidit Eggerus pag. 231—4, Bandinii apographo ex Ruhnkenii schedis usus est Bakius. Ex egregia arte aec sumpta esse apparet, at non Longini sed alius auctoris. Titulus enim ille manu diversa et recentiori praefixus est, sumptus hand dubie ex verbis *ὁ λέγουσι Λογγίνος σπανίως κεκοῖσθαι καὶ τούτῳ τῷ εἶδει*, ita colex, unde Ruhnkenius *λέγει* correxit. Sed ne sic quidem sententia proedit, et fort. *Λογγίνου* reponendum; quod si verum est, haec Longini non esse certum adest argumentum, neque hic Aristidem laudasset. Nos non Eggerum, sed maiorem apographi Bandin. fidem secuti sumus.

328, 5 *παλαιὰ*] Eggerus, om codex.

VI. APSINES.

In Apsine edendo egregio codice Par. 1874. adiutus est Bakius, quod iutore multas lacunas explevit corruptosque locos sanavit, in ceteris quae non falsa aut inepta videbantur vulgatam lectionem spreto codice retinens; nos eum ubique fere secuti sumus, et si distat nostra lectio, quod in illo exstat, adnotatio docet. conf. C. F. Hermannii censura in *Annal. Jotting.* 1849 p. 1025—40, nostra in *Monacens.* 1849. XXIX p. 104—36, Finckhii in *Ann. antiq.* 1850 p. 422—43.

P = cod. Paris.

B = Bakius.

F = Finckhius.

p. 331, 6 *ὅτι ἐν*] scrib. *ὅτι ἢ ἐν* 16 *ἀλλήλοις*] Rh. gr. VII, 71, 18. *ἄλλον* libri 20 *ἄν*] abundat 26 *ὡ ἄνδρες*] *ὡδὲ* libri, *ὡ ἄνδρες* *ἱστοί* Rh. VII, 66, 14. 332, 3 scrib. *ἔπειτα δὲ καὶ* 4 *δοκῶμεν*] *ἔπειτα* *προσδοκῶμεν* 7 *ἄλλ'* ὁ libri, articulum ὁ addidimus infra etiam *ἄλλ'* *Ἀλκίνοῦ* et *Περικλέους* 27 *ἢ νίκη*] F, *ἢ νίκη* libri 333, 6 *δενέρον ἐκείνο*] primum excidit. 9 *προσιέμενοι* libri 12 *ἔγωγε*] *ἐγώ* ε P 17 *ἄλλον*] puto *πύθοισθε*. *ἄλλο*. *ὅπότεν εἰσηγησάμενος*. infra quoque *ἄλλο* praeceptis, non minus quam exemplis additum legitur. 34, 4 *ἐὰν* B 9 *ἐταίρους*] *Rhet.* VII, 73, 15. *ἐπαίνους* libri 14 *ἐφ* *ἰς* B 335, 2 *τις τροπὸς*] *τῆς τροπῆς* P, puto *τις ἀποτροπὴ τούτων* 335, 30 *πότερον*] *πρότερον* P, *πρότερον εἰ* veteri 336, 6 *ξιώσατε*] *συγγνώμης ἢ ξιώσατε* B 337, 10 *ἢ* delet F 13 *μικρῶ*] *οδices*, corr. F 338, 2 *ἀναιρήσει*] fort. sanum est, scilicet *Demosthenes*, *ἀναιρήσεις* .. *συμπλέξεις* F 5 *τοιοῦτον γένος προβλημάτων*] *τοιοῦτον θεώρημα* P, fuisse videtur *ἄλλο θεώρημα*. *ἔστι* ut infra in P 6 *δοκῆς* P 23 *ἀρμόσαι* P 28 *inter ἀποβάσεις* et *τούδε* utrae quaedam evanidae, desunt *ἐν οἷς* vel *ὅπου* ex auctoris more, sed

ἐκ et hic et postea melius abest. p. 496 W. ἐξ ἀποβάσεως δὲ λέγων ὅπου ψηφίσματος ἢ νόμον ἢ τινος ἄλλον τοιοῦτον γραφέντος ἢ πραχθέντος τοιοῦτόν τι ἀπέβη. 339, 2 Χερρονήσου . . Ἀριστοκράτης om P, recte, ut seqq. docent. 5 παρ' αὐτοῦ] περὶ τούτου P 12 ὅσα οὐκ ἄλλω] om P. ideo supra dictum πολὺ γένος 20 fort. μικρὰ δ' ὁρῶν 24 ἡμῖν] malim ὑμῖν 27 δεῖ] δεῖσθαι libri 29. ἄπαντα P 340, 5 τι] τε P, idem καὶ τὸ μέγεθος ἐστὶ om 6 ὄραστον] malim ὄραδιον 9 τούτοις libri, corr. B 10 ἔνεκα] post hoc ἐστὶ, si Bakium recte intelligo, P 30 ἔχειν] P, φέρειν ceteri, dele εἰς 31 ἀρ-

μύσει] ἀρμόττει P 341, 11 θάνατον libri 14 αὐτὸς] nonne αὐτόν? 19 ἢ ὥς] B, ὡς P, πῶς ceteri 32 ἐξελθὼν] ἐπεξελθὼν ceteri, unde εἴτ' ἐξελθὼν B 342, 1 αὐτὸ τοῦτο συμπλέξομεν B 7 συμπλέκειν] ita libri praeter P qui πλέκειν 8 ἑώρα ὑπὲρ ἑαυτοῦ P 24 μὲν ὥς] libri, μόνος P 26 τοῦτο] fort. τούτου; verba ἄλλο τούτου σφοδρότερον ad praecedens θεώρημα scripta et ex marg. illata esse videntur. 32 ἐπιτίμους] ἐντίμους P 343, 8 ὁπόταν εὐχῇ P 9 ὁ λέγων ἢ] fort. ἢ ὁ λόγος 10 ἢ Δηλίον om P 12 ἐπιόντος] num ἐπείγοντος? 15 διὰ] καὶ διὰ P 29 νομίζων B 31 εἴη ἢ] καὶ P 344, 9 προσώποις P 10—16 ἔαν . . εἴη ex nostro transcripsit autor argumenti Isocrat. orat. de pace. 22 ἄρξασθαι] ceteri ἄρχεσθαι ut p. 493 W. 345, 11 ὥς] ὃ P 12 ἀπαλλαγείην τῆς παλλαγείην τῆς P 19 γραφὴν P 28 περὶ] ὑπὸ P 32 ἀτιμίαν F, ἀτιμίαις libri προτιμῶν . . προτιμῶντος P 346, 8 ἐπέσταλκεν B 11 ἀνοικίζειν P 14 ζητῶν] εἰπὼν P 24 παρὲς τὸν] παρὶστων P 26 εὐρήσεις P 27 ποριεῖται] ποιεῖται P 28 τε om P 30 τούτοις μὲν] τὴν ψῆφον τούτοις δὲ P τῶν] τὸν P 347, 6 ἐστὶν ἄδηλον] ἦν P, unde potius ἦν ἄδηλον reddendum est. 11 χρῆσθαι P 14 ἂν post τοῦτο om P 20 ἀπέστειλεν P 23 κρίνεται seq. lacuna P. num excidit ἀσεβείας? 28 ὅμων F 30 τὸ om B 32 κατηγορῶν P 348, 14 τοῖς] P, alii πᾶσιν, alii om. 16 ἀντιπικτόντων αἰρέσεων προσυστάσεως P. conf. Rh. gr. IV, 302. 712. VII, 721. ubi ἢ τὴν τῶν ἀκονούντων ἢ τὴν τῶν quod Bakius coniecit. 20 νόημα] μέρος infra p. 493, 1 W. Rhet. IV, 302. 25 ἐν ᾧ τουτέστι] τουτέστιν ἐν ᾧ ceteri libri; puto τούτοις ἐστὶ 29 τοῦ] puto τούτου τοῦ, ceteri τοῦ τοιοῦτον 349, 7 τριάκοντα om P 23 δοκεῖν B, δοκεῖ libri 28 πρεσβύτης P 350, 16 ἀπώλεκε P 17 ἐκείνος P 18 εἰληφότα Δημοσθένην om P 351, 2 μέλλοις . . ἔχοις P 4 εἰ om P 6 προσυστάσις] πρὸς σύστασιν P 7 εἰ] ἢ P 10 ἐκ προδιαβολῆς δὲ] statim in P sequuntur ἀπὸ ἐπαγγελίας p. 493, 24 W. mediis omissis. 18 παρὰ πρεσβεντοῦ B, παραπρεσβεντάς libri 352, 12 ἐπηγγείλε B 28 ἐπ' αὐτῷ P 30 πρὸ αὐτοῦ] πρὸς ὃ αὐτὸ P, num πρὸς τὸ αὐτό? ἢ ὁπόταν δοκῇς μέρος τι] om P 31 οὕτως ἀσθενῇ δείξειν] ὅτι ὡς ἀσθενῇ δὲ ξέεις P 32 ἢ in P post κεφαλαίῳ positum est. 353, 2 ὅμων P 6 διττόν . . τὸ μὲν διὰ om P 12 αὐτῶν] αὐτοῦ B 13 γοργῶν] F ex p. 520, ἐναργῶν libri 15 ἐννοίας] P, alii εὐτονίας, ut p. 519, 24 W. 20 ὑπὲρ ἡμῶν]

recte add B τὰ δὲ καθ' ἡμῶν 23 τούτῳ] τοῦτο P, ταύτῃ ceteri; illud τοῦτο libri etiam p. 517, 9 W. 27 ἢ λύσιν] ἢ λύσεις P 354, 7 εἰπωμεν. ὅπου ἂν δωρεὰν ἢ αὐτοὶ αἰτῶμεν ἢ ἄλλῳ γράψωμεν] in P nil nisi εἰ ἄλλῳ γράφομεν, quae imperfecta esse verba quae sequuntur μάλιστα ὅταν περὶ σαυτοῦ λέγῃς docent. Sensus explent quae ceteri codices habent, in quibus pro ὅπου ἂν malis ὁπόταν, sed infra quarto loco in P illud exstat, ubi ceteri libri hoc praebent. 10 δοκεῖν λέγειν αὐτὰ] δεῖν λέγειν αὐτὰς P quasi εὐεργησίας praecesserit. 11 εὐεργησίας] ἐπεργασίας P 13 ἀπῆλλαξεν] ἔπαυσεν P, si recte Bakium intelligo, nec verba denuo repetita leguntur. 18 ὅπως] ὅτι P 22 ὅταν μάλιστα P 23 παραλείπων P, corr. B 25 ζητήμασιν ἐξ ἀποβάσεως om P 355, 3 ὡς om P 4 διακόσια] πεντεκαίδεκα Dem. Lept. p. 467. 18 ἤδη om P 20 Συρανόσιοι tacite B 28 ὁ om P 32 καὶ αὐτῆς] αὐτῆς καὶ P, αὐτὸν καὶ ceteri. 356, 6 εἰργάσαντο σκέψασθαι P 9 τῆς ξενηλασίας] περὶ τῆς ξενίας P 17 συμβαίνοντα δὲ] συμβαίοντα P 27 ἐξετάξεις μεθ' ἧς ποιεῖ καὶ ἀντιλέγων αὐτῷ ἢ κατηγορεῖ μεθ' ἧς ποιεῖ ὡς ἐπὶ P verbis male repetitis. 357, 5 εἰς τοῦτο φέροντες] ceteri aequae incommode τὰ εἰς τοῦτο φέροντα 30 καὶ add B 31 διηγῆσται libri, corr. Walzium 32 μέφοιτο libri, correxit B 358, 2 ἡκονον τῶν] ἀκουόντων P 14 τάχιον] P, τάχους ceteri, fort. recte, Rh. gr. VII, 1030. 16 αὐτὸν] Ἀλκιβιάδην B 23 αἰ om P 359, 13 προανεπισημάντως προβάλλῃς P 17 καταστάσεως P 32 ταῖς δημοσίαις P 360, 3 περὶ λύσεων καὶ ἀντιθέσεων P, puto περὶ λύσεως ἀντιθέσεων, ceteri περὶ ἀντιθέσεως 9 τίσι πώποτε . . πρόεδρον] ἕως ᾧ δικασταὶ τὸν πρόεδρον P 11 νόμοι P 17 λειτουργοῦσιν P 361, 8 ἔχει P 14 οὕτως ὡς] lacunam indicavimus; deest primi loci notio: οὕτως· αὐτῇ δὲ ἢ ἀντίθεσις τίθεται, ὡς 18 κατασκευῇ] Gud. παρασκευῇ ceteri 20 δεινὸν] δεῖν P -28 καὶ . . . τὰ P 29 ἀντιθέσει ὡς] ἀντιθέσεως P 362, 3 εἰδῶμεν P 4 συνάψομεν . . ἀντίθεσιν P 5 ποιήσομεν] nos, ποιεῖ P 7 τὴν ἀντίθεσιν] B, τὰς ἀντιθέσεις P 12 περὶ ζεταίρους P 13 ταῦτα P 17 ἐπ' P 363, 4 Ὀλυνθίων P 6 τοὺς παραδόντας . . ὑποδεξαμένους om P 7 ἐστὶ συστατικά] ἐπισυστατικά P 11 παρ' P 16 ἐθορυβοῦμεθα abundat, alii inepte ὥστε καὶ praemittunt 23 ὡς ἀντίθεσιν] ὡς ἀντισθένης P, malim ὡς abesse, nisi aliud velut ἀπλῶς latet. 30 τοῦτο δῆλον] ceteri ex Dem. οὐκ ἄδηλον τοῦθ' 364, 7 εἰσάγειν] ceteri non male πολλάκις praemittunt. 12 ζητήματι] διηγῆματι P 19 εἰ τῇ] B, εἰς τὴν libri 21 τοῖς τούτου] τις τοῦ libri 26 εἰ καὶ] ὅτι καὶ B 29 prius καὶ om P 30 γὰρ om P 32 πρὸς τοῦτο] hoc ceteri sic interpolant: πρὸς τὸ δεύτερον αὐτοῦ πρότερον ἀποκρίνωμαι. τοῦτο οὐκ ἂν 365, 8 εὐκρινῶν] συγκριτέον P 19 τρόπων P 21 τῶν εἰρημένων P 22 εἰ] B, ἦ P 24 ἢ ἐξ] ἦ om P 27 δημοσίᾳ repetendum est. 366, 4 ἀντιθέσεως om P 6 καταψηφίσθησθαι P 367, 5 τοῦτο] imo τούτῳ 19 τοῦτο P 26 ἀπίστως Demosth. p. 463. 27 καὶ ἐνδόξου κρίσεως] κατ' ἐνδόξου κρίσιν B 28 τάξιν P 368, 4 ὧν P 12 ψηφίσματα P 13 μαρτυριῶν λύσεως P

10 ἔλεω P 20 ἐνθουσιάζομαι] hinc ceteri praeter P addunt: ὅπερ αἰτιῶνται Ἀφίηνην ὅτι ἐν καταστάσει τοιαύτῃ γνώμην ἐξετάζει, τοῦτο ἔστι τὸ χρώμα ὅπερ ἔστι τῶν πραγμάτων. 23 ἢ delevit B 370, 11 γίνονται δὲ λύσεις] repono et hic γίνεται δὲ λύσεις 371, 16 ἔστιν] τὸ P 18 εἰ] καὶ P 372, 1 ἀναστρέφει F 5 ὅλης F 15—17 τὰ μάλιστα . . τοιοῦτόν ἐστιν om P 373, 5 Ἀλκιβιάδην P 374, 28 δῆ] ἢ B 375, 17 φησὶ P 30 γε] γὰρ F 377, 3 ἀπὸ προσώπου] τὸ πρόσωπον P. κατὰ πρόσωπον ceteri. 4 τινὰ ὕβριζεν P 10 δεινὸν] αἰνόν P 12 ἐξημίωσεν P 13 ζημιούν] ζημιούντων libri (etiam P?), unde Walz. ζημιούν τῶν χαλεπῶν 16 ἱερουνομηνία P 30 στρατιώτην B, cui τὸ praepositum malim. 378, 1 malim λάμβανε 3 περὶ] παρὰ P 10 ἀποδοῦναι] εἰδέναι P γράφει P 13 καὶ ἀπὸ] quidni et hic ἢ ἀπὸ? 18 ἀποθάνῃ P 27 προσάλω] P, ceteri cum Dem. ἑάλω 30 δὲ καὶ κριτῆς] δ' ἐκ τρίτης P 31 Μαντιλίου] Μαντιδίου P 379, 9 τοῦτον B 14 δι'] δῆ P 19 ἀποτελεῖν] δοκιμάζειν P 24 στήσαι] στερεῶσατε P, scrib. ἐστήσατε, sed et infra p. 528, 1 W. P στήσατε 31 ἢ addidit F 380, 1 συλλέγοντας P 6 ἐπεχείρησεν] ἐπετίμησεν P 9 πολὺ τὸναντίον τούτων om P 381, 2 χρόνος ἐξ οὗ F 16 εὐρῆσεται P 27 φόβου] φόνου P 31 καινός] F, οὐ κοινός libri 382, 7 χρῶς] B, χρῶτο libri 17 ὅτι] ὅτι εἰ F 20 ἔθος . . . τὰ P deest ἢ ὅτι vel simile 21 ἰσχύει P 22 ἐννοιῶν] ἐνίων P 26 εἰ δὲ] puto ἔτι δὲ 32 δῆπον] πρότερον addit B, praeferrem μᾶλλον 384, 16 puto πρότον τόπον τῆς, nisi malis πρώτον περὶ τῆς 20 διαιρέται] B, θεωρεῖται libri 385, 1 πολλαχού] Gregorius VII, 1225, qui plerumque cum P consentit. 8 προειρημένων et προηγουμένων transponit F, cf. Rh. gr. IV, 426. VII, 1225. 25 ἀνάμνησιν] ἀπόδειξιν P 31 τόπους] τρόπους Gregorius 32 κεφαλαιωδῶς] ἐροῦμεν οὖν praemittit Gregorius, malim πρώτον μὲν ἐπεδείξαμεν τοὺς P cf. qui haec descripsit Gregorius 386, 10 ἢ νομοθεσία tacite om B 387, 5 γενέσθαι P 11 προβαλεῖται] πρόβηλται P 13 νηὸς P 14 ἐπαγγελίαι P 22 τιθέμενος P 25 κατασκευάσας Gregorius VII, 1226, 17 27 Λυκούργου] εὐβούλου πον P 31 λιμένας] ἀπολλυμένας P 32 παῖδας] πόδας P 388, 1 τὴν ἀδελφὴν] Walz. τὸν ἀδελφόν libri 2 κελεύουσα P 3 αὐτὴν] Aldus, αὐτόν P 8 scrib. ἔτι ἀναμνήσκειν καὶ 18 ζημιώσιν B 28 τοῦ πρόξενον Meier αὐτοῦ] scrib. αὐτ' αὐτοῦ, B ἀντεσφέρι 32 δι' αὐ] nescio an ita P, alii διό, ut διότι corrigas. 389, 3 καὶ λέγει καὶ ποιεῖ ὅτι γεθήθεις P 12 ἐπὶ] ἐκ F, fort. ἀπὸ 13 ἀνακεφαλαιούμενοι F 17—8 ὡς . . εἰσφορὰς om P 22 εὐεργετοῖς P 24 τοῦτον] τοῦ libri, ἀντεσφέρι B 26 τοὺς νόμους ἀδικήσαντας F 29 ἔτι ἐπαναμνήσκειν P 390, 8 καὶ τῆς] F, καὶ τὴν libri 11 δι' αὐ] F, δι' ὁ P 14 γεγράφθαι P 16 πενσεως] πίστewς P 17 φῆσατε P, item v. 19 18 πεποιῆται P 19 νόμιμον] νόμον P 29 θεωρουμένον] διαιρουμένον B, illud constanter libri p. 532, 5. 31 τῶν ἀμφοτέροις δικαίων B, fort. haec quoque includenda sunt, nam hic sufficit ἐκ τῆς κρίσεως 32 ἐξ ὑποτυπώσεως

ἐκ om libri 391, 13 πολὺν πολιτικὸν B, παρὰ F 392, 6 τόπων] τῶν libri 7 προπαρασκευάσομεν B, αὐτοῖς addit P 13 δικάων] B, δικῶν P, δεομένων ceteri 23 ἥττον] fort. αὐτοῦ . . ἥττον ἄξια 27 τόπον] F, τύπον P, τῶπον ceteri 393, 11 ἀπολαύειν P 20 ἔλεον] μᾶλλον P 31 δεινὰ] δὲ P 394, 1 δεῖξαι libri, correxit B 9 τῶν libri, -corr. B 13 ἀριθμῶ P 15 κομπάσει P 16 τυράν- νου P, num εἰς τυράννον? 20 παρήκουνον P 22 ἐφερέλιον P. ἐφ' ἐρέτω πυρᾷ ceteri 23 ναυσιν P 395, 7 ἐθέλῃς B 9 εἰ] ἡ P 15 οὐ νόμους] ἀγνοεῖ νόμους P 17 φῶς om P, quem ἥλιον praestare probabile est 23 λύπαι P 25 τὸ οἰκτεῖον] τὸν οἰκτον F 30 μη- δὲν] puto μὴ 396, 3 λαμβ. παρακολουθοῦντες P 9 ἀλλὰ] μάλ- λον δὲ B, puto verba quae sequuntur, locum mutasse post δακρύνειν po- nenda. 14 γάμῳ χηρεῖα B 26 δ' om P τις κοτύλη P 32 ἀρι- στεύσας F 397, 8 ἐπεὶ] ἐπὶ P 24 παραδείγματα Αἰσχίνου P 25 θηβῶν P, item infra 29 ἔλεον] μενέλαον P 398, 8 ὦν] ὡς P 32 imo αὐτοὶ ἐπεπόνθεσαν 399, 2 λύτροις] F, λιταῖς libri 26 με- ταῦτα] μετὰ ταῦτα P 400, 4 ἰὼ Κιθαιρῶν] F, Schneidew. Philol. V, 237. τῷ κιθαιρῶνι libri 16 ἄγοι δὲ] ἀστυδε F 18 γενόμενον om P 27 κυνῶν] B, κυνηγῶν P, κτημάτων ceteri 401, 5 malim ἐλπίδα 7 κοίτης] κῦται inesse ex Soph. El. v. 1142 vidit B 8 ὄφελε P et sic semper 9 ἐπειθ' ἃ ἔδει] Walzsius, libri ἐπειτα praeter P in quo ἐπειτα δὲ δεῖ, fort. δὲ τὰ δέοντα 27 διεξιῶν τὰς] διεξιόντες P 402, 18 ἐπεξιέναι B 25 περὶ] B, παρὰ libri 27 Δημοσθένης] sic P, reliqui Αἰσχίνης τοῦτόν που κενίνηκε τὸν τόπον, ὅποιον γὰρ φησὶν ἐστὶν ex fals. legat. § 182, indicante Bakio. 32 τινος P 403, 4 ὡς] πῶς P 5 λόγον] τόπον B 16 εἰς τήν] ὑπὸ τήν P 22 αὐτῇ] imo αὐτῆς vel αὐτῇ 25 δόμους] θρόνους τῆσδ' εἰσίδω Euripides. 404, 4 γῆς] B, τῆς libri, abesse malim. 8 ἀλλοτρίᾳ P, corr. B τῆς] τοῦ P 13 δὲ] δὴ B 29 τι] τε P 405, 1 titulum om P, hic locus aliunde translatus est, non Apsinis, sequi debebat tertia epilogi pars, ἡ δεινώσις, vid. p. 531 W. 8 δῶμεν P 10 πάθος] καὶ P 13 ἐξᾶσαι Eur. Troad. 487. ἐξετάσαι libri 20 ὅσον] οἶον P 406, 17 δικαστικοῖς] διαστατικοῖς F, coll. Aristid. IX, 349. VI, 592. 23 προπατόρων] P, προγόνων ceteri, πατέρων Thucyd. 3, 58. 407, 8 βουλομένων P 25 διερεῖδεται tacite B 27 ἐσχηματισμένον P, correxit B 408, 1 σπονδάζηται P προσποιῆται] Walz, καὶ κρηῖται P, καὶ ποιεῖται ceteri 4 ἀνθυποτιμώμενος B διὰ] F, δὲ libri 19 ἔλαβε et διεφθάρη F 26 μεγάλῃν] B, μὲν ἄλλην libri 28 διδόντας libri, corr. B 31 γε] γὰρ F 409, 6 φαίνῃ] φαίνεται libri 10 διεξέρχασθαι] Gud. Bodl. διεξέρχῃ ceteri. tum fort. μέχρι τίνος 12 ἐναντῷ] deest aliquid, v. c. ἐμπλήττε ὅτι 21 πρότερον fort. ante πεπολιτευμένων inserendum est. 26 ἐναντοῦ] σαντοῦ B tacite 410, 2 κρατύνειν Gud. κρατύνει ceteri 26 διόπερ P, corr. F 411. 1 πολέμων libri, corr. F 29 τίς] τοιοῦτός τις B 412, 24 sic P, inesse videtur τὴν πολιτείαν πολιτεύσαντα διαμεῖναι ἐπὶ ὑπ- αρχούσης] ὑπερχούσης P 413, 2 ἀριστεύειν ἐπαγγελάμενος recte

ponit Gregorius VII, 1171 supra post ἀποκτεῖναι 6 παραβολῇ P
 7 περιγράφεται] Gregorius, παραγράφεται libri 8 φονεύσαι] Grego-
 rius, φονεύειν P, φονεύειν reliqui 12 ἐκδυσώπησεν P, ἐδυσώπησεν
 Gregorius 13 Gregorius μόνον δυνατὸν τῷ πλουσίῳ κατεργάσασθαι
 16 καὶ κατασιώπησιν P 18 ἀκμαζούσης] Gregorius, Gud. ἀκμα-
 ζόντων ceteri 20 φόνον] Gregorius, φόνου libri 28 σκληρῶν F,
 ἐκκληρῶν libri 31 καθεύλου P, corr. B 414, 8 fort. εὐσχήμονα,
 εὐγενῇ

VII. MINUCIANUS.

Hoc quoque fragmentum in eodem Paris. codice qui Apsinem exhi-
 bet, integrius exstare, exemplum a Seguerio XIV vol. excerptorum bib.
 Paris. p. 154 allatum (vid. p. 604, 8 W.) docet, quo fit ut aegre eius
 careamus varietate.

p. 417, 4 quidni χρῆται? 11 fort. λογικαί τε καὶ πραγματικά.
 23 ὅσαι om libri 418, 18 recte ad sensum Norrm. ἐνδοξον γὰρ καὶ
 .. Ἀθηναίων, καὶ τὸ πρᾶγμα, ἡ σωτηρία τῶν Λακεδαιμονίων 23
 πρόσωπον] add μόνον ἐπὶ Ἀλκιβιάδην] fort. ἐστὶν Ἀλκιβιάδης.
 Walz Ἀλκιβιάδου 419, 4 ἄττων τῇδε ... τὸ κέντρον addit P 8 imo
 τῇ παραβολῇ 420, 8 καὶ ὀνόματος] imo ἀπὸ ὀνόματος, itemque
 ἀπὸ ἀναπλασμοῦ, nisi καὶ deleveris. 18 τόποι ὁ] ὁ om libri 24
 ἴδιον] Demosth. p. 362. ὅσον libri 25 ἐδεήθη] ἐδέησε Demosth.
 421, 14 ὅτι] Dem. p. 710. οὐ libri 16 αἰτία] Thuc. 1, 69. αἴτιον
 libri 21 ὅσια ᾶ] Demosth. p. 738. θεῖα libri 27 δέ] Dem. p. 481.
 om libri 422, 11 ἔσται] ἐστὶ libri παραδειγμάτων] Norrmannus,
 πραγμάτων libri 21 ἐλάττονος] quidni ἀντικειμένου? 30 πῶς] item
 melius abest, nisi malis ὥς 35 malim ἀπαγγεῖλαι. 423, 6 lacunam
 loci ἀπὸ τῶν παρεπομένων indicavimus. 17 Πελοποννησίου] Norrm.
 πελοποννησῶ libri 19 ἀναιρεῖ] imo ἀναιρεῖσθαι 25 εὐνοίαν] Dem.
 Ctes. init., ἐννοίαν libri, idem βούλεται καὶ προεῖρηται 36 ἐπιστώ-
 σατο] libri πιστώση 424, 7 ταῖς τραπέζαις Demosth. p. 376. 23
 προτοῦ πραγμάτων libri, tum τοῖς προτοῦ πράγμασιν 30 ἀπὸ δὲ
 τῶν ὕστερον] ὁ δὲ ὕστερος libri 33 ἡμᾶς] ἐρεῖν add Demosth. p. 299.
 34 δηλοῦνται libri 35 ἐμφορώτερον libri

VIII.

Libellum incerti auctoris inscriptum verbis τέχνη τοῦ πολιτικοῦ λό-
 γου, bonae frugis plenum primus edidit M. Seguerius de Saint Brisson
 in notitiis codicum Parisiensium, vol. XIV, 2. p. 183—212.

P = Parisiensis cod. 1874. in Seg. editione.

Seg. = Seguerius.

quae a P distant, nos correximus.

p. 428, 4 τὰ προκείμενα] dicta in iis quae partibus orationis antecedebant. 15 καὶ ἑτέρας] melius ἑτέρας δ' 19 τὸν ῥητορικὸν .. λόγον] τῶν ῥητορικῶν .. λόγων P 428, 5 et 6 τοῦ αὐτοῦ bis P, malim τῶν αὐτοῦ, a sua persona. conf. Rh. VII, 53—4. 12 ὅτω Demosth. p. 1228. οὕτω P. 20 προσέχειν] fort. προσοχήν 24 μέλλει] μέλλῃ P προεκθῆται] Seg. προεκθήσεται P 29 ἐμοῦ] Seg. ex Aeschin. § 116. ἐμὲ P 30 τῆς κατηγορίας εἶδη] Aeschines. τὰς κατηγορίας P 429, 2 ἔπραξε] ἔπεισε Demosth. p. 342. 24 προάγειν] num ψέγειν? μηδενὶ] μὴ δεῖν P 25 καὶ τὸ τοῦ .. λαλεῖν potius post ἀχθεσθαι λέγειν ponenda 29 ἀπαγγέλλαις? 430, 3 δοκῶν] δοκεῖν P 4 ὀρίζων] fort. ὀρίζων 9 συγκεκινημένον] συγκεκινημένος P 13 malim ἐν τοῖς ἐπιλόγοις 19 αὐτῶν] Seg. αὐτὸν P 23 ἀργυρίου] fort. ἀργυριδίου 25 θεραπεῖα? ἤ] fort. εἴη 26 προσίηται] προίηται P 431, 7 ὅπερ κεφαλῇ] ὑπὲρ κεφαλῇ P 14 μὴ] καὶ P 24 αὐτοὺς] fort. αὐτῆς οὗσης καὶ τέχνης 25 ἐπιστημῶν] imo ἐπιστήμης 432, 2 fort. ἀρμόζεται 6 συντάξαν] συνέγραψαν Seg. 13 malim διαφέρει 25 ἀντιπαρεταγμένην P, corr. Seg. sed fort. excidit aliquid πρὸς τοὺς ἀκροατὰς vel κριτὰς 27 δὲ] δὴ P παραδειχθήσεται P, corr. Seg. 28 προσπαρασκενασμένον P, corr. Seg. 433, 26 ἔχειν] imo εἰπεῖν vel λέγειν 434, 2 Δημοσθένης] p. 622. 7 καὶ διὰ] διὰ καὶ P τὸ νέον εἶναι] Seg. νέον .. εἶναι γένεσιν P 10 τούτων] scrib. τοῦτο 11 μὲν] μὴ P 18 et 19 εἰς τινα] imo εἰς τὴν 21 ἔνδειξις .. πρόρρησις] praestat ἔνδειξιν .. πρόρρησιν 22 Ἀντιγόνη] ni fallor, Creontis ἔνδειξις intelligitur v. 162—210. 25 ῥέουσα] ῥέπουσα Rh. gr. III, 452. 435, 30 Τιμοκράτους] p. 701. 32 περὶ τὸ αὐτὸ] fort. παρ' αὐτὸ τὸ 436, 1 Μειδίον] p. 566. 24 ἐὰν Seg. addidisse videtur 27 ἐτι γε P 437, 11 ἐπεργάζεται P 15 τῇ] imo δὲ ἰσοπαλῶν] fort. ἰσοπολίτας 17 ἐσεσύλητο] Dem. p. 274. σεσύληται P 19 ὅτε] οὔτε P 20 εἶλεν] Dem. p. 401. 22 εὖ] οὐ P 32 ὅταν] Seg. ὅτι P 438, 24 ἀπολουθία P, corr. Seg. 26 scrib. γένοιτ' ἂν ἐὰν 28 αὐτὰ] αὐτῶν? 30 πρὸς τούτοις .. μάχεται infra ante ἐφ' ἅπασιν ponenda. 439, 1 μέλας] Dem. p. 537. μέγας P 28 Ἀριστοτέλης] Rhet. III, 16. 440, 1 νομίζει] νομίζεται P 8 ἐπτά] Rhet. VII, 26, excidit εὐφημίας exemplum, si modo sanum est hoc nomen, et ἐπὶ τὸ χεῖρον φράσεως 12 σμίκρυνον P, corr. Seg. 17 scrib. ἐπανάμνησις 18 οὗτος] Dem. p. 344. οὕτω P 28 φασὶν] fort. φησὶν, Alexander. 30 τοῦτο] τούτου P 31 ἐφ' οἷς αὐτὸν προυβαλόμην] Seg. ex Dem. p. 521. ἐφ' ἐαυτὸν προυλαβόμην P 441, 3 ἔσται] Seg. εἶναι P 26 ἤ add. Seg. 32 scrib. διηγησόμεθα 442, 1 διηγησόμεθα] imo οὐ διηγησόμεθα 27 malim μερίσαντας 443, 11 τιθέται] imo τίθεσθαι 14 μιᾶς P, corr. Seg. 22 ὁ] scr. δ' ὁ 26 πολλὰ repetiit Seg. 29 μίαν] μία P 444, 15 ἔχουσα] ἔχουσι P 19 διακειμένη] fort. διακεκομμένης 445, 1 διῶξαι] puto σφάζαι. 3 ἀσάφες P, corr. Seg. 25 συμβόλαια χρησμοί] Seg. συμβουλία χρησμοί P 28 ἀλλὰ] ἀλλ' ἂ P καὶ] Seg. καὶ P 446, 4 ἐν-

Insunt in hoc volumine:

I.	Ἀριστοτέλους τέχνη ῥητορική	1—162
II.	Περὶ ἐρωτήσεως καὶ ἀποκρίσεως	163—168
III.	Ἀναξιμένους τέχνη ῥητορική	169—242
IV.	Διονυσίου ἢ Λογγίνου περὶ ὕψους	243—296
V.	Λογγίνου τέχνη ῥητορική	297—320
	Ἀνωνύμου περὶ ῥητορικῆς	321—324
	Ἐκ τῶν Λογγίνου	325—328
VI.	Ἀψίνου τέχνη ῥητορική	329—414
VII.	Μινουκιανοῦ περὶ ἐπιχειρημάτων	415—424
VIII.	Ἀνωνύμου τέχνη ῥητορική	425—460
IX.	Ρούφου τέχνη ῥητορική	461—470

I.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ

ΤΕΧΝΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ ΤΕΧΝΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ Α.

Ἡ ῥητορικὴ ἐστὶν ἀντίστροφος τῇ διαλεκτικῇ· ἀμφο-
 ι γὰρ περὶ τοιούτων τινῶν εἶσιν ἅ κοινὰ τρόπον τινὰ
 ὧν ἐστὶ γνωρίζειν καὶ οὐδεμιᾶς ἐπιστήμης ἀφω-
 ῖνης. διὸ καὶ πάντες τρόπον τινὰ μετέχουσιν ἀμ-
 πάντες γὰρ μέχρι τινὸς καὶ ἐξετάζειν καὶ ὑπέχειν
 καὶ ἀπολογεῖσθαι καὶ κατηγορεῖν ἐγχειροῦσιν. τῶν
 νῦν πολλῶν οἱ μὲν εἰκῇ ταῦτα δρῶσιν, οἱ δὲ διὰ
 θειαν ἀπὸ ἐξέως. ἐπεὶ δ' ἀμφοτέρως ἐνδέχεται, δῆ-
 τι εἴη ἂν αὐτὰ καὶ ὁδοποιεῖν· δι' ὃ γὰρ ἐπιτυγχά-
 νει οἷ τε διὰ συνήθειαν καὶ οἱ ἀπὸ ταῦτομάτου, τὴν
 θεωρεῖν ἐνδέχεται, τὸ δὲ τοιοῦτον ἤδη πάντες ἂν
 ογήσαιεν τέχνης ἔργον εἶναι. νῦν μὲν οὖν οἱ τὰς
 τῶν λόγων συντιθέντες ὀλίγον πεπορίκασιν ἀν-
 ὄριον· αἱ γὰρ πίστεις ἐντεχνόν ἐστι μόνον, τὰ δ'
 προσθῆκαι, οἱ δὲ περὶ μὲν ἐνθυμημάτων οὐδὲν λέ-
 ν, ὅπερ ἐστὶ σῶμα τῆς πίστεως, περὶ δὲ τῶν ἔξω
 πράγματος τὰ πλεῖστα πραγματεύονται· διαβολή
 καὶ ἔλεος καὶ ὀργὴ καὶ τὰ τοιαῦτα πάθη τῆς ψυχῆς οὐ
 τοῦ πράγματός ἐστιν ἀλλὰ πρὸς τὸν δικαστήν. ὥστ'
 ῥι πάσας ἦν τὰς κρίσεις καθάπερ ἐν ἐνίαις τε νῦν
 ὧν πόλεων καὶ μάλιστα ταῖς εὐνομουμέναις, οὐδὲν
 ῥον ὅ τι λέγωσιν· ἅπαντες γὰρ οἱ μὲν οἴονται δεῖν
 τοὺς νόμους ἀγορεύειν, οἱ δὲ καὶ χρῶνται καὶ κω-
 νειν ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν, καθάπερ καὶ ἐν

- 1 Ἀρεῖω πάγω, ὁρθῶς τοῦτο νομίζοντες· οὐ γὰρ δεῖ τὸν
δικαστὴν διαστρέφειν εἰς ὀργὴν προάγοντας ἢ φθόνον
ἢ ἔλεον· ὅμοιον γὰρ καὶ εἰ τις ᾧ μέλλει χρησθαι κανόνι,
τοῦτον ποιήσῃε στρεβλόν. ἔτι δὲ φανερόν ὅτι τοῦ μὲν
5 ἀμφισβητοῦντος οὐδὲν ἔστιν ἔξω τοῦ δεῖξαι τὸ πρᾶγμα
ὅτι ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ἢ γέγονεν ἢ οὐ γέγονεν· εἰ δὲ μέγα
ἢ μικρόν ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, ὅσα μὴ ὁ νομοθέτης διώρι-
κεν, αὐτὸν δὴ πού τὸν δικαστὴν δεῖ γινώσκειν καὶ οὐ
μανθάνειν παρὰ τῶν ἀμφισβητούντων. μάλιστα μὲν οὖν
10 προσήκει τοὺς ὁρθῶς κειμένους νόμους, ὅσα ἐνδέχεται,
πάντα διορίζειν αὐτούς, καὶ ὅτι ἐλάχιστα καταλείπειν ἐπὶ
τοῖς κρίνουσι, πρῶτον μὲν ὅτι ἓνα λαβεῖν καὶ ὀλίγους
ῥᾶον ἢ πολλοὺς εὖ φρονοῦντας καὶ δυναμένους νομοθε-
τεῖν καὶ δικάζειν· ἔπειθ' αἱ μὲν νομοθεσίαι ἐκ πολλοῦ
15 χρόνου σκεψαμένων γίνονται, αἱ δὲ κρίσεις ἐξ ὑπογυίου,
ὥστε χαλεπὸν ἀποδιδόναι τὸ δίκαιον καὶ τὸ συμφέρον κα-
λῶς τοὺς κρίνοντας. τὸ δὲ πάντων μέγιστον, ὅτι ἢ μὲν
τοῦ νομοθέτου κρίσις οὐ κατὰ μέρος ἀλλὰ περὶ μελλόν-
των τε καὶ καθόλου ἔστιν, ὁ δ' ἐκκλησιαστὴς καὶ δικα-
20 στὴς ἤδη περὶ παρόντων καὶ ἀφωρισμένων κρίνουσιν·
πρὸς οὓς καὶ τὸ φιλεῖν ἤδη καὶ τὸ μισεῖν καὶ τὸ ἴδιον
συμφέρον συνήρηται πολλάκις, ὥστε μηκέτι δύνασθαι
θεωρεῖν ἱκανῶς τὸ ἀληθές, ἀλλ' ἐπισκοτεῖν τῇ κρίσει τὸ
ἴδιον ἢ δὴ ἢ λυπηρόν. περὶ μὲν οὖν τῶν ἄλλων, ὥσπερ
25 λέγομεν, δεῖ ὡς ἐλάχιστων ποιεῖν κύριον τὸν κριτὴν·
περὶ δὲ τοῦ γεγρονέναι ἢ μὴ γεγρονέναι, ἢ ἔσεσθαι ἢ μὴ
ἔσεσθαι, ἢ εἶναι ἢ μὴ εἶναι, ἀνάγκη ἐπὶ τοῖς κριταῖς κα-
ταλείπειν· οὐ γὰρ δυνατόν ταῦτα τὸν νομοθέτην προ-
ιδεῖν. εἰ δὲ ταῦθ' οὕτως ἔχει, φανερόν ὅτι τὰ ἔξω τοῦ
30 πρᾶγματος τεχνολογοῦσιν ὅσοι τάλλα διορίζουσιν, οἷον
τί δεῖ τὸ προοίμιον ἢ τὴν διήγησιν ἔχειν, καὶ τῶν ἄλλων
ἐκαστον μορίων· οὐδὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς ἄλλο πραγματεύον-

ται πλὴν ὅπως τὸν κριτὴν ποιὸν τινα ποιήσωσιν. περὶ δὲ 1
 τῶν ἐντέχνων πίστεων οὐδὲν δεικνύουσιν· τοῦτο δ'
 ἐστὶν ὅθεν ἂν τις γένοιτο ἐνθυμηματικός. διὰ γὰρ τοῦτο
 τῆς αὐτῆς οὔσης μεθόδου περὶ τὰ δημηγορικά καὶ δικα-
 νικά, καὶ καλλίονος καὶ πολιτικωτέρας τῆς δημηγορικῆς 5
 πραγματείας οὔσης ἢ τῆς περὶ τὰ συναλλάγματα, περὶ
 μὲν ἐκείνης οὐδὲν λέγουσι, περὶ δὲ τοῦ δικάζεσθαι πάν-
 τες πειρῶνται τεχνολογεῖν, ὅτι ἡττόν ἐστι πρὸ ἔργου τὰ
 ἔξω τοῦ πράγματος λέγειν ἐν τοῖς δημηγορικοῖς καὶ ἡττόν
 ἐστὶ κακοῦργον ἢ δημηγορία δικαιολογίας, ἀλλὰ κοινότε- 10
 ρον. ἐνταῦθα μὲν γὰρ ὁ κριτὴς περὶ οἰκείων κρίνει, ὥστ'
 οὐδὲν ἄλλο δεῖ πλὴν ἀποδείξαι ὅτι οὕτως ἔχει ὡς φησὶν
 ὁ συμβουλευών· ἐν δὲ τοῖς δικανικοῖς οὐχ ἱκανὸν τοῦτο,
 ἀλλὰ πρὸ ἔργου ἐστὶν ἀναλαβεῖν τὸν ἀκροατὴν· περὶ ἀλ-
 λοτριῶν γὰρ ἢ κρίσις, ὥστε πρὸς τὸ αὐτῶν σκοπούμενοι 15
 καὶ πρὸς χάριν ἀκροώμενοι διδόνασιν τοῖς ἀμφισβητοῦσιν,
 ἀλλ' οὐ κρίνουσιν. διὸ καὶ πολλαχοῦ, ὥσπερ πρότερον
 εἶπομεν, ὁ νόμος κωλύει λέγειν ἔξω τοῦ πράγματος· ἐκεῖ
 δ' αὐτοὶ οἱ κριταὶ τοῦτο τηροῦσιν ἱκανῶς. ἐπεὶ δὲ φανε-
 ρόν ἐστιν ὅτι ἡ μὲν ἐντεχνος μέθοδος περὶ τὰς πίστεις 20
 ἐστίν, ἡ δὲ πίστις ἀπόδειξις τις (τότε γὰρ πιστεύομεν μά-
 λιστα ὅταν ἀποδεδείχθαι ὑπολάβωμεν), ἐστὶ δ' ἀπόδειξις
 ῥητορικὴ ἐνθύμημα, καὶ ἐστὶ τοῦτο ὡς εἰπεῖν ἀπλῶς κυ-
 ριωτάτου τῶν πίστεων, τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμός τις,
 περὶ δὲ συλλογισμοῦ ὁμοίως ἅπαντος τῆς διαλεκτικῆς 25
 ἐστὶν ἰδεῖν, ἢ αὐτῆς ὅλης ἢ μέρους τινός, δῆλον ὅτι ὁ μά-
 λιστα τοῦτο δυνάμενος θεωρεῖν, ἐκ τίνων καὶ πῶς γίνε-
 ται συλλογισμός, οὗτος καὶ ἐνθυμηματικὸς ἂν εἴη μάλι-
 στα, προσλαβὼν περὶ ποῖά τ' ἐστὶ τὰ ἐνθυμήματα καὶ
 τίνας ἔχει διαφορὰς πρὸς τοὺς λογικοὺς συλλογισμούς· 30
 τό τε γὰρ ἀληθὲς καὶ τὸ ὅμοιον τῷ ἀληθεῖ τῆς αὐτῆς ἐστὶ
 δυνάμεως ἰδεῖν, ἅμα δὲ καὶ οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸ ἀληθὲς

1 πεφύκασιν ἱκανῶς καὶ τὰ πλείω τυγχάνουσι τῆς ἀλη-
θείας· διὸ πρὸς τὰ ἐνδοξα στοχαστικῶς ἔχειν τοῦ ὁμοίως
ἔχοντος καὶ πρὸς τὴν ἀλήθειάν ἐστιν.

οἷτι μὲν οὖν τὰ ἔξω τοῦ πράγματος οἱ ἄλλοι τεχνολο-
5 γοῦσι, καὶ διότι μᾶλλον ἀπονενεύκασι πρὸς τὸ δικολο-
γεῖν, φανερόν· χρήσιμος δ' ἐστὶν ἡ ρητορικὴ διὰ τε τὸ
φύσει εἶναι κρείττω τ' ἀληθῆ καὶ τὰ δίκαια τῶν ἐναντίων,
ὥστε ἐὰν μὴ κατὰ τὸ προσῆκον αἱ κρίσεις γίνωνται,
ἀνάγκη δι' αὐτῶν ἡττᾶσθαι· τοῦτο δ' ἐστὶν ἄξιον ἐπιτι-
10 μῆσεως. ἔτι δὲ πρὸς ἐνίους οὐδ' εἰ τὴν ἀκριβεστάτην ἔχο-
μεν ἐπιστήμην, ῥᾶδιον ἀπ' ἐκείνης πείσαι λέγοντας· δι-
δασκαλίας γάρ ἐστιν ὁ κατὰ τὴν ἐπιστήμην λόγος, τοῦτο
δὲ ἀδύνατον, ἀλλ' ἀνάγκη διὰ τῶν κοινῶν ποιεῖσθαι τὰς
πίστεις καὶ τοὺς λόγους, ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς ἐλέ-
15 γομεν περὶ τῆς πρὸς τοὺς πολλοὺς ἐντεύξεως. ἔτι δὲ
τ' ἀναντία δεῖ δύνασθαι πείθειν, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς συλ-
λογισμοῖς, οὐχ ὅπως ἀμφοτέρω πράττωμεν (οὐ γὰρ δεῖ
τὰ φανῶλα πείθειν) ἀλλ' ἵνα μήτε λανθάνῃ πῶς ἔχει, καὶ
ὅπως ἄλλου χρωμένου μὴ δικαίως τοῖς λόγοις αὐτοὺς
20 λύειν ἔχωμεν. τῶν μὲν οὖν ἄλλων τεχνῶν οὐδεμία τ' ἀναν-
τία συλλογίζεται, ἡ δὲ διαλεκτικὴ καὶ ἡ ρητορικὴ μόναι
τοῦτο ποιοῦσιν· ὁμοίως γάρ εἰσιν ἀμφοτέραι τῶν ἐναν-
τίων. τὰ μέντοι ὑποκείμενα πράγματα οὐχ ὁμοίως ἔχει,
ἀλλ' αἰεὶ τ' ἀληθῆ καὶ τὰ βελτίω τῇ φύσει εὐσυλλογιστό-
25 τερα καὶ πιθανώτερα ὥς ἀπλῶς εἰπεῖν. πρὸς δὲ τούτοις
ἄτοπον εἰ τῷ σώματι μὲν αἰσχρὸν μὴ δύνασθαι βοηθεῖν
ἑαυτῷ, λόγῳ δ' οὐκ αἰσχρὸν· ὁ μᾶλλον ἰδιὸν ἐστὶν ἀν-
θρώπου τῆς τοῦ σώματος χρείας. εἰ δ' ὅτι μεγάλα βλά-
ψειεν ἂν ὁ χρώμενος ἀδίκως τῇ τοιαύτῃ δυνάμει τῶν λό-
30 γων, τοῦτό γε κοινόν ἐστι κατὰ πάντων τῶν ἀγαθῶν
πλὴν ἀρετῆς, καὶ μάλιστα κατὰ τῶν χρησιμωτάτων, οἷον
ἰσχύος ὑγιείας πλούτου στρατηγίας· τούτοις γὰρ ἂν τις

ἄφελήσεις τὰ μέγιστα χρώμενος δικαίως καὶ βλάβειεν 1
ἀδίκως.

ὅτι μὲν οὖν οὐκ ἔστιν οὔτε ἐνός τινος γένους ἀφω-
ρισμένου ἢ ῥητορικῆ, ἀλλὰ καθάπερ ἢ διαλεκτικῆ, καὶ
ὅτι χρήσιμος, φανερόν, καὶ ὅτι οὐ τὸ πείσαι ἔργον αὐ- 5
τῆς, ἀλλὰ τὸ ἰδεῖν τὰ ὑπάρχοντα πιθανὰ περὶ ἕκαστον,
καθάπερ καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις πάσαις· οὐδὲ γὰρ
ιατρικῆς τὸ ὑγιαῖ ποιῆσαι, ἀλλὰ μέχρι οὗ ἐνδέχεται, μέχρι
τούτου προαγαγεῖν· ἔστι γὰρ καὶ τοὺς ἀδυνάτους μετα-
λαβεῖν ὑγίειας ὅμως θεραπεῦσαι καλῶς. πρὸς δὲ τούτοις 10
ὅτι τῆς αὐτῆς τό τε πιθανόν καὶ τὸ φαινόμενον ἰδεῖν πι-
θανόν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῆς διαλεκτικῆς συλλογισμόν τε
καὶ φαινόμενον συλλογισμόν. ἢ γὰρ σοφιστικὴ οὐκ ἐν
τῇ δυνάμει ἀλλ' ἐν τῇ προαιρέσει· πλὴν ἐνταῦθα μὲν
ἔσται ὁ μὲν κατὰ τὴν ἐπιστήμην ὁ δὲ κατὰ τὴν προαίρε- 15
σιν ῥήτωρ, ἐκεῖ δὲ σοφιστὴς μὲν κατὰ τὴν προαίρεσιν,
διαλεκτικὸς δὲ οὐ κατὰ τὴν προαίρεσιν ἀλλὰ κατὰ τὴν
δύναμιν. περὶ δὲ αὐτῆς ἥδη τῆς μεθόδου πειρώμεθα λέ-
γειν, πῶς τε καὶ ἐκ τίνων δυνησόμεθα τυγχάνειν τῶν
προκειμένων. πάλιν οὖν οἶον ἐξ ὑπαρχῆς ὀρισάμενοι αὐ- 20
τὴν τίς ἐστι, λέγωμεν τὰ λοιπά.

ἔστω δὴ ῥητορικὴ δύναμις περὶ ἕκαστον τοῦ θεωρη- 2
σαι τὸ ἐνδεχόμενον πιθανόν. τοῦτο γὰρ οὐδὲμιᾶς ἐτέρας
ἐστὶ τέχνης ἔργον· τῶν γὰρ ἄλλων ἐκάστη περὶ τὸ αὐτῇ
ὑποκείμενόν ἐστι διδασκαλικὴ καὶ πειστικὴ, οἶον ἱατρικὴ 25
περὶ ὑγιεινὸν καὶ νοσερὸν καὶ γεωμετρία περὶ τὰ συμβε-
βηκότα πάθη τοῖς μεγέθεσι καὶ ἀριθμητικὴ περὶ ἀρι-
θμόν, ὁμοίως δὲ καὶ αἱ λοιπαὶ τῶν τεχνῶν καὶ ἐπιστη-
μῶν· ἢ δὲ ῥητορικὴ περὶ τοῦ δοθέντος ὡς εἰπεῖν δοκεῖ
δύνασθαι θεωρεῖν τὸ πιθανόν. διὸ καὶ φάμεν αὐτὴν οὐ 30
περὶ τι γένος ἰδίου ἀφωρισμένον ἔχειν τὸ τεχνικόν. τῶν
δὲ πίστεων αἱ μὲν ἄτεχνοί εἰσιν αἱ δ' ἐντεχνοί. ἄτεχνα δὲ

2 λέγω ὅσα μὴ δι' ἡμῶν πεπόρισται ἀλλὰ προϋπῆρχεν,
 οἷον μάρτυρες βάσανοι συγγραφῆς καὶ ὅσα τοιαῦτα, ἐν-
 τεχνὰ δὲ ὅσα διὰ τῆς μεθόδου καὶ δι' ἡμῶν κατασκευα-
 σθῆναι δυνατόν. ὥστε δεῖ τούτων τοῖς μὲν χρήσασθαι
 5 τὰ δὲ εὐρεῖν. τῶν δὲ διὰ τοῦ λόγου ποριζομένων πίστεων
 τρία εἶδη ἐστίν· αἱ μὲν γὰρ εἰσιν ἐν τῷ ἡθελῆναι τοῦ λέγον-
 τος, αἱ δὲ ἐν τῷ τὸν ἀκροατὴν διαθεῖναι πως, αἱ δὲ ἐν
 αὐτῷ τῷ λόγῳ διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι.
 διὰ μὲν οὖν τοῦ ἡθελῆναι, ὅταν οὕτω λεχθῇ ὁ λόγος ὥστε
 10 ἀξιόπιστον ποιῆσαι τὸν λέγοντα· τοῖς γὰρ ἐπιεικέσι πι-
 στεύομεν μᾶλλον καὶ θᾶττον, περὶ πάντων μὲν ἀπλῶς,
 ἐν οἷς δὲ τὸ ἀκριβὲς μὴ ἐστίν ἀλλὰ τὸ ἀμφιδοξεῖν, καὶ
 παντελῶς· (δεῖ δὲ καὶ τοῦτο συμβαίνειν διὰ τοῦ λόγου,
 ἀλλὰ μὴ διὰ τοῦ προδεδοξάσθαι ποιόν τινα εἶναι τὸν λέ-
 15 γοντα·) οὐ γὰρ ὥσπερ ἐνιοὶ τῶν τεχνολογούντων τιθέα-
 σιν ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τὴν ἐπιεικειαν [τοῦ λέγοντος] ὥς οὐ-
 δὲν συμβαλλομένην πρὸς τὸ πιθανόν, ἀλλὰ σχεδὸν ὥς εἰ-
 πεῖν κυριωτάτην ἔχει πίστιν τὸ ἡθος. διὰ δὲ τῶν ἀκροα-
 τῶν, ὅταν εἰς πάθος ὑπὸ τοῦ λόγου προαχθῶσιν· οὐ γὰρ
 20 ὁμοίως ἀποδίδομεν τὰς κρίσεις λυπούμενοι καὶ χαίροντες
 ἢ φιλοῦντες καὶ μισοῦντες· πρὸς δὲ καὶ μόνον πειρᾶσθαι
 φάμεν πραγματεύεσθαι τοὺς νῦν τεχνολογοῦντας. περὶ
 μὲν οὖν τούτων δηλωθήσεται καθ' ἕκαστον, ὅταν περὶ
 τῶν παθῶν λέγωμεν· δι' αὐτοῦ δὲ τοῦ λόγου πιστεύου-
 25 σιν, ὅταν ἀληθὲς ἢ φαινόμενον δείξωμεν ἐκ τῶν περὶ
 ἕκαστα πιθανῶν. ἐπεὶ δ' αἱ πίστεις διὰ τούτων εἰσὶ, φα-
 νερόν ὅτι ταῦτα ἐστὶ λαβεῖν τοῦ συλλογίσασθαι δυναμέ-
 νου καὶ τοῦ θεωρῆσαι περὶ τὰ ἡθῆ καὶ τὰς ἀρετὰς καὶ
 τρίτον τοῦ περὶ τὰ πάθη, τί τε ἕκαστόν ἐστι τῶν παθῶν
 30 καὶ ποῖόν τι, καὶ ἐκ τίνων ἐγγίνεται καὶ πῶς. ὥστε συμ-
 βαίνει τὴν ῥητορικὴν οἷον παραφυές τι τῆς διαλεκτικῆς
 εἶναι καὶ τῆς περὶ τὰ ἡθῆ πραγματείας, ἣν δίκαιόν ἐστι

προσαγορεύειν πολιτικήν. διὸ καὶ ὑποδύεται ὑπὸ τὸ 2
 σχῆμα τὸ τῆς πολιτικῆς ἢ ῥητορικῆς καὶ οἱ ἀντιποιούμε-
 νοι ταύτης τὰ μὲν δι' ἀπαιδευσίαν τὰ δὲ δι' ἀλαζονείαν
 καὶ ἄλλας αἰτίας ἀνθρωπικὰς· ἔστι γὰρ μόριόν τι τῆς
 διαλεκτικῆς καὶ ὁμοία, καθάπερ καὶ ἀρχόμενοι εἴπομεν· 5
 περὶ οὐδενὸς γὰρ ὠρισμένου οὐδετέρᾳ αὐτῶν ἐστὶν ἐπι-
 στήμη, [πῶς ἔχει,] ἀλλὰ δυνάμεις τινὲς τοῦ πορίσαι λό-
 γους.

περὶ μὲν οὖν τῆς δυνάμεως αὐτῶν, καὶ πῶς ἔχουσι
 πρὸς ἀλλήλας, εἴρηται σχεδὸν ἱκανῶς. τῶν δὲ διὰ τοῦ 10
 δεικνύναι ἢ φαίνεσθαι δεικνύναι, καθάπερ καὶ ἐν τοῖς
 ἀναλυτικοῖς τὸ μὲν ἐπαγωγή ἐστὶ τὸ δὲ συλλογισμὸς τὸ
 δὲ φαινόμενος συλλογισμὸς, καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως· ἔστι
 γὰρ τὸ μὲν παράδειγμα ἐπαγωγή, τὸ δ' ἐνθύμημα συλ- 15
 λογισμὸς, τὸ δὲ φαινόμενον ἐνθύμημα φαινόμενος συλ-
 λογισμὸς. καλῶ δ' ἐνθύμημα μὲν ῥητορικὸν συλλογι-
 σμόν, παράδειγμα δὲ ἐπαγωγὴν ῥητορικὴν. πάντες δὲ
 τὰς πίστεις ποιοῦνται διὰ τοῦ δεικνύναι ἢ παραδείγματα
 λέγοντες ἢ ἐνθυμήματα, καὶ παρὰ ταῦτα οὐδέν [πῶς]·
 ὥστ' εἴπερ καὶ ὅλως ἀνάγκη ἢ συλλογισζόμενον ἢ ἐπάγον- 20
 τα δεικνύναι ὁτιοῦν (δῆλον δ' ἡμῖν τοῦτο ἐκ τῶν ἀναλυ-
 τικῶν), ἀναγκαῖον ἐκάτερον αὐτῶν ἐκατέρῳ τούτων τὸ
 αὐτὸ εἶναι. τίς δ' ἐστὶ διαφορὰ παραδείγματος καὶ ἐνθυ-
 μήματος, φανερόν ἐκ τῶν τοπικῶν· ἐκεῖ γὰρ περὶ συλ-
 λογισμοῦ καὶ ἐπαγωγῆς εἴρηται πρότερον, ὅτι τὸ μὲν τὸ 25
 ἐπὶ πολλῶν καὶ ὁμοίων δείκνυσθαι ὅτι οὕτως ἔχει ἐκεῖ
 μὲν ἐπαγωγή ἐστὶν ἐνταῦθα δὲ παράδειγμα, τὸ δὲ τινῶν
 ὄντων ἑτερόν τι διὰ ταῦτα συμβαίνειν παρὰ ταῦτα τῷ
 ταῦτα εἶναι, ἢ καθόλου ἢ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἐκεῖ μὲν συλ-
 λογισμὸς ἐνταῦθα δὲ ἐνθύμημα καλεῖται. φανερόν δ' ὅτι 30
 καὶ ἐκάτερον ἔχει ἀγαθὸν τὸ εἶδος τῆς ῥητορείας· καθά-
 περ γὰρ καὶ ἐν τοῖς μεθοδικοῖς εἴρηται, καὶ ἐν τούτοις

2 ὁμοίως ἔχει· εἰσὶ γὰρ αἱ μὲν παραδειγματώδεις ῥητορεῖται αἱ δὲ ἐνθυμηματικά, καὶ ῥήτορες ὁμοίως οἱ μὲν παραδειγματώδεις οἱ δὲ ἐνθυμηματικοί. πιθανοὶ μὲν οὖν οὐχ ἦττον οἱ λόγοι οἱ διὰ τῶν παραδειγμάτων, θορυβοῦνται
5 δὲ μᾶλλον οἱ ἐνθυμηματικοί. τὴν δ' αἰτίαν αὐτῶν, καὶ πῶς ἑκατέρῳ χρηστέον, ἐροῦμεν ὕστερον· νῦν δὲ περὶ αὐτῶν τούτων μᾶλλον διορίσωμεν καθαρῶς.

ἐπεὶ γὰρ τὸ πιθανὸν τινὶ πιθανόν ἐστι, καὶ τὸ μὲν εὐθύς ὑπάρχει δι' αὐτὸ πιθανὸν καὶ πιστὸν τὸ δὲ τῷ
10 δείκνυσθαι δοκεῖν διὰ τοιούτων, οὐδεμία δὲ τέχνη σκοπεῖ τὸ καθ' ἑκαστον, οἷον ἡ ἰατρικὴ τί Σωκράτει τὸ ὑγιεινὸν ἐστὶν ἢ Καλλίᾳ, ἀλλὰ τί τῷ τοιῷδε ἢ τοῖς τοιοῖσδε (τοῦτο γὰρ ἐντεχνον, τὸ δὲ καθ' ἑκαστον ἄπειρον καὶ οὐκ ἐπιστητόν), οὐδὲ ἡ ῥητορικὴ τὸ καθ' ἑκαστον ἐνδοξον
15 θεωρήσει, οἷον Σωκράτει ἢ Ἰππία, ἀλλὰ τὸ τοιοῖσδε, καθάπερ καὶ ἡ διαλεκτικὴ. καὶ γὰρ ἐκείνη συλλογίζεται οὐκ ἐξ ὧν ἐτυχεν (φαίνεται γὰρ ἅττα καὶ τοῖς παραληροῦσιν), ἀλλ' ἐκείνη μὲν ἐκ τῶν λόγου δεομένων, ἡ δὲ ῥητορικὴ ἐκ τῶν ἤδη βουλευέσθαι εἰωθότων. ἔστι δὲ τὸ ἔργον αὐ-
20 τῆς περὶ τε τοιούτων περὶ ὧν βουλευόμεθα καὶ τέχνης μὴ ἔχομεν, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἀκροαταῖς οἱ οὐ δύνανται διὰ πολλῶν συνορᾶν οὐδὲ λογίζεσθαι πόρρωθεν. βουλευόμεθα δὲ περὶ τῶν φαινομένων ἐνδέχεσθαι ἀμφοτέρως ἔχειν· περὶ γὰρ τῶν ἀδυνάτων ἄλλως ἢ γενέσθαι
25 ἢ ἔσεσθαι ἢ ἔχειν οὐδεὶς βουλευέται οὕτως ὑπολαμβάνων· οὐδὲν γὰρ πλεον. ἐνδέχεται δὲ συλλογίζεσθαι καὶ συνάγειν τὰ μὲν ἐκ συλλελογισμένων πρότερον, τὰ δ' ἐξ ἀσυλλογίστων μὲν δεομένων δὲ συλλογισμοῦ διὰ τὸ μὴ εἶναι ἐνδοξα. ἀνάγκη δὲ τούτων τὸ μὲν μὴ εἶναι εὖεπα-
30 κολούθητον διὰ τὸ μῆκος (ὁ γὰρ κριτῆς ὑπόκειται εἶναι ἄπλοῦς), τὰ δὲ μὴ πιθανὰ διὰ τὸ μὴ ἐξ ὁμολογουμένων εἶναι μηδ' ἐνδόξων, ὥστ' ἀναγκαῖον τό τε ἐνθύμημα εἰ-

ναι καὶ τὸ παράδειγμα περὶ τε τῶν ἐνδεχομένων ὥς τὰ 2
 πολλὰ ἔχειν [καὶ] ἄλλως, τὸ μὲν παράδειγμα ἐπαγωγὴν
 τὸ δ' ἐνθυμήματα συλλογισμόν, καὶ ἐξ ὀλίγων τε καὶ πολ-
 λάκις ἐλαττόνων ἢ ἐξ ὧν ὁ πρῶτος συλλογισμός· ἐὰν γὰρ
 ᾗτι τούτων γνώριμον, οὐδὲ δεῖ λέγειν· αὐτὸς γὰρ τοῦτο 5
 προστίθῃσιν ὁ ἀκροατής. οἶον ὅτι Δωριεὺς στεφανίτην
 ἀγῶνα νενίκηκεν, ἱκανὸν εἰπεῖν ὅτι Ὀλύμπια νενίκηκεν·
 τὸ δ' ὅτι στεφανίτης τὰ Ὀλύμπια, οὐδὲ δεῖ προσθεῖναι·
 γινώσκουσι γὰρ πάντες. ἐπεὶ δ' ἐστὶν ὀλίγα μὲν τῶν
 ἀναγκαίων ἐξ ὧν οἱ ῥητορικοὶ συλλογισμοὶ εἰσι (τὰ γὰρ 10
 πολλὰ περὶ ὧν αἱ κρίσεις καὶ αἱ σκέψεις, ἐνδέχεται καὶ
 ἄλλως ἔχειν· περὶ ὧν μὲν γὰρ πράττουσι, βουλεύονται
 καὶ σκοποῦσι, τὰ δὲ πραττόμενα πάντα τοιοῦτου γένους
 ἐστί, καὶ οὐδὲν ὥς ἔπος εἰπεῖν ἐξ ἀνάγκης τούτων), τὰ
 δ' ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαίνοντα καὶ ἐνδεχόμενα ἐκ τοιού- 15
 των ἀνάγκη ἐτέρων συλλογίζεσθαι, τὰ δ' ἀναγκαῖα ἐξ
 ἀναγκαίων (θῆλον δ' ἡμῖν καὶ τοῦτο ἐκ τῶν ἀναλυτι-
 κῶν), φανερὸν ὅτι ἐξ ὧν τὰ ἐνθυμήματα λέγεται, τὰ μὲν
 ἀναγκαῖα ἔσται, τὰ δὲ πλεῖστα ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ. λέγεται
 γὰρ ἐνθυμήματα ἐξ εἰκότων καὶ σημείων, ὥστε ἀνάγκη 20
 τούτων ἐκότερον ἐκατέρῳ ταῦτό εἶναι. τὸ μὲν γὰρ εἰκὸς
 ἐστὶν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ γινόμενον, οὐχ ἀπλῶς δέ, καθάπερ
 ὀρίζονται τινες, ἀλλὰ τὸ περὶ τὰ ἐνδεχόμενα ἄλλως ἔχειν,
 οὕτως ἔχον πρὸς ἐκεῖνο πρὸς ὃ εἰκὸς, ὥς τὸ καθόλου
 πρὸς τὸ κατὰ μέρος· τῶν δὲ σημείων τὸ μὲν οὕτως ἔχει 25
 ὥς τῶν καθ' ἑκάστὸν τι πρὸς τὸ καθόλου, τὸ δὲ ὥς τῶν
 καθόλου τι πρὸς τὸ κατὰ μέρος. τούτων δὲ τὸ μὲν ἀναγ-
 καῖον τεκμήριον, τὸ δὲ μὴ ἀναγκαῖον ἀνώνυμόν ἐστι κατὰ
 τὴν διαφοράν. ἀναγκαῖα μὲν οὖν λέγω ἐξ ὧν γίνεται συλ-
 λογισμός· διὸ καὶ τεκμήριον τὸ τοιοῦτον τῶν σημείων 30
 ἐστίν· ὅταν γὰρ μὴ ἐνδέχῃσθαι οἴωνται λῦσαι τὸ λεχθέν,
 τότε φέρειν οἴονται τεκμήριον ὥς δεδειγμένον καὶ πεπε-

- 2 ρασμένον· τὸ γὰρ τέκμαρ καὶ πέρας ταυτόν ἐστι κατὰ τὴν
 ἀρχαίαν γλωτταν. ἔστι δὲ τῶν σημείων τὸ μὲν ὥς τὸ καθ'
 ἕκαστον πρὸς τὸ καθόλου ὥδε, οἷον εἴ τις εἴπειεν σημεῖον
 εἶναι ὅτι οἱ σοφοὶ δίκαιοι, Σωκράτης γὰρ σοφὸς ἦν καὶ
 5 δίκαιος. τοῦτο μὲν οὖν σημεῖον, λυτὸν δέ, κἂν ἀληθὲς ᾗ
 τὸ εἰρημένον· ἀσυλλόγιστον γάρ. τὸ δέ, οἷον εἴ τις εἴ-
 πειεν σημεῖον ὅτι νοσεῖ, πυρέττει γάρ, ἢ τέτοκεν ὅτι γάλα
 ἔχει, ἀναγκαῖον. ὅπερ τῶν σημείων τεκμήριον μόνον
 ἐστίν· μόνον γάρ, ἂν ἀληθὲς ᾗ, ἄλυτόν ἐστιν. τὸ δὲ ὥς
 10 τὸ καθόλου πρὸς τὸ κατὰ μέρος ἔχον, οἷον εἴ τις εἴπειεν,
 ὅτι πυρέττει, σημεῖον εἶναι, πυκνὸν γὰρ ἀναπνεῖ. λυτὸν
 δὲ καὶ τοῦτο, κἂν ἀληθὲς ᾗ· ἐνδέχεται γάρ καὶ μὴ πυρέτ-
 τοντα πνευστιᾶν. τί μὲν οὖν εἰκός ἐστι καὶ τί σημεῖον
 καὶ τεκμήριον, καὶ τί διαφέρουσιν, εἴρηται μὲν καὶ νῦν·
 15 μᾶλλον δὲ φανερώς καὶ περὶ τούτων, καὶ διὰ τίν' αἰτίαν
 τὰ μὲν ἀσυλλόγιστά ἐστι τὰ δὲ συλλελογισμένα, ἐν τοῖς
 ἀναλυτικοῖς διώρισται περὶ αὐτῶν. παράδειγμα δὲ ὅτι
 μὲν ἐστὶν ἐπαγωγὴ καὶ περὶ ποῖα ἐπαγωγή, εἴρηται. ἔστι
 δὲ οὔτε ὥς μέρος πρὸς ὅλον οὔθ' ὥς ὅλον πρὸς μέρος οὔθ'
 20 ὥς ὅλον πρὸς ὅλον, ἀλλ' ὥς μέρος πρὸς μέρος, ὅμοιον
 πρὸς ὅμοιον, ὅταν ἄμφω μὲν ἢ ὑπὸ τὸ αὐτὸ γένος, γνωρι-
 μώτερον δὲ θάτερον ἢ θατέρου, παράδειγμά ἐστιν. οἷον
 ὅτι ἐπεβούλευε τυραννίδι Διονύσιος αἰτῶν τὴν φυλα-
 κήν· καὶ γὰρ Πεισίστρατος πρότερον ἐπιβουλεύων ἦται
 25 φυλακὴν καὶ λαβὼν ἐτυράννευσε, καὶ Θεαγένης ἐν Με-
 γάροις· καὶ ἄλλοι ὅσους ἴσασι, παράδειγμα πάντες γί-
 νονται τοῦ Διονυσίου, ὃν οὐκ ἴσασι πῶ εἰ διὰ τοῦτο αἰ-
 τεῖ. πάντα δὲ ταῦτα ὑπὸ τὸ αὐτὸ καθόλου, ὅτι ὁ ἐπιβου-
 λεύων τυραννίδι φυλακὴν αἰτεῖ.
 30 ἔξ ὧν μὲν οὖν λέγονται αἱ δοκοῦσαι εἶναι πίστεις ἀπο-
 δεικτικάι, εἴρηται. τῶν δὲ ἐνθυμημάτων μεγίστη δια-
 φορὰ καὶ μάλιστα λεληθυῖα σχεδὸν πάντας ἐστὶν ἥπερ καὶ

περὶ τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον τῶν συλλογισμῶν· τὰ μὲν 2
 γὰρ αὐτῶν ἐστὶ κατὰ τὴν ῥητορικὴν ὥσπερ καὶ κατὰ τὴν
 διαλεκτικὴν [μέθοδον τῶν συλλογισμῶν], τὰ δὲ κατ' ἄλ-
 λας τέχνας καὶ δυνάμεις, τὰς μὲν οὐσας τὰς δ' οὐπω κατει-
 λημμέναι· διὸ καὶ λανθάνουσί τε [τοὺς ἀκροατάς], καὶ 5
 μᾶλλον ἀπτόμενοι κατὰ τρόπον μεταβαίνουσιν ἐξ αὐτῶν.
 μᾶλλον δὲ σαφὲς ἔσται τὸ λεγόμενον διὰ πλείονων ῥηθέν.
 λέγω γὰρ διαλεκτικούς τε καὶ ῥητορικούς συλλογισμούς
 εἶναι περὶ ὧν τοὺς τόπους λέγομεν· οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ
 κοινῇ περὶ δικαίων καὶ φυσικῶν καὶ περὶ πολιτικῶν καὶ 10
 περὶ πολλῶν διαφερόντων τῷ εἶδει, οἷον ὁ τοῦ μᾶλλον
 καὶ ἥττον τόπος· οὐδὲν γὰρ μᾶλλον ἔσται ἐκ τούτου συλ-
 λογίσασθαι ἢ ἐνθύμημα εἰπεῖν περὶ δικαίων ἢ περὶ φυσι-
 κῶν ἢ περὶ ὁτιοῦν· καίτοι ταῦτα εἶδει διαφέρει. ἰδία
 δέ, ὅσα ἐκ τῶν περὶ ἕκαστον εἶδος καὶ γένος προτάσεων 15
 ἐστίν, οἷον περὶ φυσικῶν εἰσὶ προτάσεις ἐξ ὧν οὔτε ἐν-
 θύμημα οὔτε συλλογισμός ἐστι περὶ τῶν ἡθικῶν, καὶ
 περὶ τούτων ἄλλαι ἐξ ὧν οὐκ ἔσται περὶ τῶν φυσικῶν·
 ὁμοίως δὲ τοῦτ' ἔχει ἐπὶ πάντων. κάκεῖνα μὲν οὐ ποιήσει
 περὶ οὐδὲν γένος ἔμφρονα· περὶ οὐδὲν γὰρ ὑποκείμενόν 20
 ἐστίν· ταῦτα δέ, ὅσῳ τις ἂν βέλτιον ἐκλέγεται τὰς προ-
 τάσεις, λήσει ποιήσας ἄλλην ἐπιστήμην τῆς διαλεκτικῆς
 καὶ ῥητορικῆς· ἂν γὰρ ἐντύχη ἀρχαῖς, οὐκέτι διαλεκτικὴ
 οὐδὲ ῥητορικὴ ἀλλ' ἐκείνη ἔσται ἣς ἔχει τὰς ἀρχάς. ἔστι
 δὲ τὰ πλείστα τῶν ἐνθύμημάτων ἐκ τούτων τῶν εἰδῶν 25
 λεγόμενα τῶν κατὰ μέρος καὶ ἰδίων, ἐκ δὲ τῶν κοινῶν
 ἐλάττω. καθάπερ οὖν καὶ ἐν τοῖς τοπικοῖς, καὶ ἐνταῦθα
 διαρετέον τῶν ἐνθύμημάτων τὰ τε εἶδη καὶ τοὺς τόπους
 ἐξ ὧν ληπτέον. λέγω δ' εἶδη μὲν τὰς καθ' ἕκαστον γένος
 ἰδίας προτάσεις, τόπους δὲ τοὺς κοινούς ὁμοίως πάντων. 30
 πρότερον οὖν εἰπώμεν περὶ τῶν εἰδῶν· πρῶτον δὲ λά-
 βώμεν τὰ γένη τῆς ῥητορικῆς, ὅπως διελόμενοι πόσα ἐστί,

2 περὶ τούτων χωρὶς λαμβάνωμεν τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς προτάσεις.

3 ἔστι δὲ τῆς ῥητορικῆς [εἰδῆ] τρία τὸν ἀριθμόν· τοσοῦτοι γὰρ καὶ οἱ ἀκροαταὶ τῶν λόγων ὑπάρχουσιν ὄντες.

5 σύγκειται μὲν γὰρ ἐκ τριῶν ὁ λόγος, ἐκ τε τοῦ λέγοντος καὶ περὶ οὗ λέγει καὶ πρὸς ὃν, καὶ τὸ τέλος πρὸς τοῦτόν ἐστι, λέγω δὲ τὸν ἀκροατὴν. ἀνάγκη δὲ τὸν ἀκροατὴν ἢ θεωρὸν εἶναι ἢ κριτὴν, κριτὴν δὲ ἢ τῶν γεγενημένων ἢ τῶν μελλόντων. ἔστι δ' ὁ μὲν περὶ τῶν μελλόντων κρι-

10 νων οἷον ἐκκλησιαστής, ὁ δὲ περὶ τῶν γεγενημένων οἷον [ὁ] δικαστής, ὁ δὲ τῆς δυνάμεως [ὁ] θεωρός· ὥστ' ἐξ ἀνάγκης ἂν εἴη τρία γένη τῶν λόγων τῶν ῥητορικῶν, συμβουλευτικόν, δικανικόν, ἐπιδεικτικόν. συμβουλῆς δὲ τὸ μὲν προτροπὴ τὸ δὲ ἀποτροπὴ· αἲ γὰρ καὶ οἱ ἰδία

15 συμβουλευόντες καὶ οἱ κοινῇ δημηγοροῦντες τούτων θάτερον ποιοῦσιν. δίκης δὲ τὸ μὲν κατηγορία τὸ δ' ἀπολογία· τούτων γὰρ ὅποτερονοῦν ποιεῖν ἀνάγκη τοὺς ἀμφοσβητοῦντας. ἐπιδεικτικοῦ δὲ τὸ μὲν ἐπαινος τὸ δὲ ψόγος. χρόνοι δὲ ἐκάστου τούτων εἰσὶ τῷ μὲν συμβουλευόντι ὁ

20 μέλλων (περὶ γὰρ τῶν ἐσομένων συμβουλευεῖ ἢ προτρέπων ἢ ἀποτρέπων), τῷ δὲ δικαζομένῳ ὁ γενόμενος (περὶ γὰρ τῶν πεπραγμένων αἲ ὁ μὲν κατηγορεῖ ὁ δὲ ἀπολογεῖται), τῷ δ' ἐπιδεικτικῷ κυριώτατος μὲν ὁ παρών· κατὰ γὰρ τὰ ὑπάρχοντα ἐπαινοῦσιν ἢ ψέγουσι πάντες, προς-

25 χρῶνται δὲ πολλάκις καὶ τὰ γενόμενα ἀναμιμνήσκοντες καὶ τὰ μέλλοντα προεικάζοντες. τέλος δὲ ἐκάστοις τούτων ἕτερόν ἐστι, καὶ τρισὶν οὖσι τρία, τῷ μὲν συμβουλευόντι τὸ συμφέρον καὶ βλαβερόν· ὁ μὲν γὰρ προτρέπων ὡς βέλτιον συμβουλευεῖ, ὁ δὲ ἀποτρέπων ὡς χεῖρον

30 ἀποτρέπει, τὰ δ' ἄλλα πρὸς τοῦτο συμπαραλαμβάνει, ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον, ἢ καλὸν ἢ αἰσχρον· τοῖς δὲ δικαζομένοις τὸ δίκαιον καὶ τὸ ἄδικον, τὰ δ' ἄλλα καὶ οὗτοι συμ-

αμβάνουσι πρὸς ταῦτα· τοῖς δ' ἐπαινοῦσι καὶ ψέ- 3
 τὸ καλὸν καὶ τὸ αἰσχρόν, τὰ δ' ἄλλα καὶ οὗτοι πρὸς
 ἐπαναφέρουσιν. σημεῖον δ' ὅτι τὸ εἰρημένον ἐκά-
 τέλος· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἄλλων ἐνίοτε οὐκ ἂν ἀμ-
 τήσαιεν, οἷον ὁ δικαζόμενος ὥς οὐ γέγονεν ἢ οὐκ 5
 ἐν· ὅτι δ' ἀδικεῖ, οὐδέ ποτ' ἂν ὁμολογήσειεν· οὐ-
 γὰρ ἂν ἔδει δίκης. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ συμβουλευόντες
 ἄλλα πολλάκις προτενται, ὥς δὲ ἀσύμφορα συμ-
 βούουσιν ἢ ἀπ' ὠφελίμων ἀποτρέπουσιν οὐκ ἂν ὁμο-
 αῖεν· ὥς δ' οὐκ ἄδικον τοὺς ἀστυγείτονας κατα- 10
 ὕσθαι καὶ τοὺς μηδὲν ἀδικοῦντας, πολλάκις οὐδὲν
 ἰζουσιν. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐπαινοῦντες καὶ οἱ ψέ-
 ; οὐ σκοποῦσιν εἰ συμφέροντα ἐπραξεν ἢ βλαβερά,
 καὶ ἐν ἐπαίνῳ πολλάκις τιθέασιν ὅτι ὀλιγωρήσας
 ἔτι λυσιτελοῦντος ἐπραξέ τι καλόν, οἷον Ἀχιλλεῖα 15
 νῦσιν ὅτι ἐβοήθησε τῷ ἐταίρῳ Πατρόκλῳ εἰδὼς ὅτι
 τὸν ἀποθανεῖν, ἐξὸν ζῆν. τούτῳ δὲ ὁ μὲν τοιοῦτος
 ὅς κάλλιον, τὸ δὲ ζῆν συμφέρον. φανερόν δὲ ἐκ
 ῥημένων ὅτι ἀνάγκη περὶ τούτων ἔχειν πρῶτον τὰς
 ἴσεις· τὰ γὰρ τεκμήρια καὶ τὰ εἰκότα καὶ τὰ σημεία 20
 εἰς ῥητορικά· ὅλος μὲν γὰρ συλλογισμὸς ἐκ
 σεῶν ἐστὶ, τὸ δ' ἐνθύμημα συλλογισμὸς ἐστὶ συν-
 ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων προτάσεων. ἐπεὶ δὲ οὔτε
 ἵκηται οἷόν τε οὔτε πραχθήσεσθαι τὰ ἀδύνατα ἀλλὰ
 νατά, οὐδὲ τὰ μὴ γενόμενα ἢ μὴ ἐσόμενα οὐχ οἷόν 25
 μὲν πεπραῆχθαι τὰ δὲ πραχθήσεσθαι, ἀναγκαῖον καὶ
 μβουλευόντι καὶ τῷ δικαζομένῳ καὶ τῷ ἐπιδεικτικῷ
 προτάσεις περὶ δυνατοῦ καὶ ἀδυνάτου, καὶ εἰ γέρο-
 μή, καὶ εἰ ἔσται ἢ μὴ. ἔτι δ' ἐπεὶ ἅπαντες καὶ ἐπαι-
 ες καὶ ψέγοντες καὶ προτρέποντες καὶ ἀποτρέποντες 30
 τηγοροῦντες καὶ ἀπολογούμενοι οὐ μόνον τὰ εἰρη-
 λεικνύναι πειρῶνται ἀλλὰ καὶ ὅτι μέγα ἢ μικρὸν τὸ

3 ἀγαθὸν ἢ τὸ κακὸν ἢ τὸ καλὸν ἢ τὸ αἰσχρὸν ἢ τὸ δίκαιον
 ἢ τὸ ἄδικον, ἢ καθ' αὐτὰ λέγοντες ἢ πρὸς ἄλληλα ἀντι-
 παραβάλλοντες, δῆλον ὅτι δεοί ἂν καὶ περὶ μεγέθους καὶ
 μικρότητος καὶ τοῦ μείζονος καὶ τοῦ ἐλάττονος προτάσεις
 5 ἔχειν, καὶ καθόλου καὶ περὶ ἐκάστου, οἷον τί μείζον ἀγα-
 θὸν ἢ ἐλάττον ἢ ἀδίκημα ἢ δικαίωμα· ὁμοίως δὲ καὶ περὶ
 τῶν ἄλλων.

περὶ ὧν μὲν οὖν ἐξ ἀνάγκης δεῖ λαβεῖν τὰς προτά-
 σεις, εἰρηται· μετὰ δὲ ταῦτα διαιρετέον ἰδίᾳ περὶ ἐκά-
 10 στοῦ τούτων, οἷον περὶ ὧν συμβουλή καὶ περὶ ὧν οἱ ἐπι-
 δεικτικοὶ λόγοι, τρίτον δὲ περὶ ὧν αἱ δίκαι.

4 πρῶτον μὲν οὖν ληπτέον περὶ ποῖα ἀγαθὰ ἢ κακὰ ὁ
 συμβουλευὼν συμβουλεύει, ἐπειδὴ οὐ περὶ ἅπαντα ἀλλ'
 ὅσα ἐνδέχεται καὶ γενέσθαι καὶ μὴ. ὅσα δὲ ἐξ ἀνάγκης ἢ
 15 ἔστιν ἢ ἔσται ἢ ἀδύνατον εἶναι ἢ γενέσθαι, περὶ δὲ τού-
 των οὐκ ἔστι συμβουλή. οὐδὲ δὴ περὶ τῶν ἐνδεχομένων
 πάντων· ἔστι γὰρ καὶ φύσει ἔνια καὶ ἀπὸ τύχης γινό-
 μενα ἀγαθὰ τῶν ἐνδεχομένων καὶ γίνεσθαι καὶ μὴ, περὶ
 ὧν οὐδὲν πρὸ ἔργου τὸ συμβουλεύειν· ἀλλὰ δῆλον ὅτι
 20 περὶ ὧν ἔστι τὸ βουλεύεσθαι. τοιαῦτα δ' ἔστιν ὅσα πέ-
 φυκεν ἀνάγεσθαι εἰς ἡμᾶς, καὶ ὧν ἡ ἀρχὴ τῆς γενέσεως
 ἐφ' ἡμῖν ἔστιν· μέχρι γὰρ τούτου σκοποῦμεν, ἕως ἂν εὖ-
 ρωμεν εἰ ἡμῖν δυνάτὰ ἢ ἀδύνατα πρᾶξαι. καθ' ἕκαστον
 μὲν οὖν ἀκριβῶς διαριθμῆσασθαι καὶ διαλαβεῖν εἰς εἶδη
 25 περὶ ὧν εἰώθασι χρηματίζειν, ἔτι δ' ὅσον ἐνδέχεται περὶ
 αὐτῶν διορίσαι κατὰ τὴν ἀλήθειαν, οὐ δεῖ κατὰ τὸν
 παρόντα καιρὸν ζητεῖν διὰ τὸ μήτε τῆς ῥητορικῆς εἶναι
 τέχνης ἀλλ' ἐμφρονεστέρως καὶ μᾶλλον ἀληθινῆς, πολλῶν δὲ
 πλείων δεδόσθαι καὶ νῦν αὐτῇ τῶν οἰκείων θεωρημάτων·
 30 ὅπερ γὰρ καὶ πρότερον εἰρηκότες τυγχάνομεν, ἀληθές
 ἔστιν, ὅτι ἡ ῥητορικὴ σύγκειται μὲν ἐκ τε τῆς ἀναλυτικῆς
 ἐπιστήμης καὶ τῆς περὶ τὰ ἥθη πολιτικῆς, ὁμοίᾳ δ' ἔστι

τὰ μὲν τῇ διαλεκτικῇ τὰ δὲ τοῖς σοφιστικοῖς λόγοις. ὅσῳ δ' ἂν τις ἢ τὴν διαλεκτικὴν ἢ ταύτην μὴ καθάπερ ἂν δυνάμεις ἄλλ' ἐπιστήμας πειρᾶται κατασκευάζειν, λήσεται τὴν φύσιν αὐτῶν ἀφανίσας τῷ μεταβαίνειν ἐπισκευάζων εἰς ἐπιστήμας ὑποκειμένων τινῶν πραγμάτων, ἀλλὰ μὴ 5 μόνον λόγων. ὅμως δ' ὅσα πρὸ ἔργου μὲν ἔστι διελεῖν, ἔτι δ' ὑπολείπει σκέψιν τῇ πολιτικῇ ἐπιστήμῃ, εἰπωμεν καὶ νῦν.

σχεδὸν γάρ, περὶ ὧν βουλευόνται πάντες καὶ περὶ ἃ ἀγορεύουσιν οἱ συμβουλευόντες, τὰ μέγιστα τυγχάνει 10 πέντε τὸν ἀριθμὸν ὄντα· ταῦτα δ' ἔστι περὶ τε πόρων, καὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, ἔτι δὲ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας, καὶ τῶν εἰσαγομένων καὶ ἐξαγομένων, καὶ περὶ νομοθεσίας. ὥστε περὶ μὲν πόρων τὸν μέλλοντα συμβουλεύσειν 15 δέοι ἂν τὰς προσόδους τῆς πόλεως εἰδέναι τίνες καὶ πόσαι, ὅπως εἴτε τις παραλείπεται προστεθῇ καὶ εἴ τις ἐλάττων ἀυξήθῃ, ἔτι δὲ τὰς δαπάνας τῆς πόλεως ἀπάσας, ὅπως εἴ τις περιέρχεται ἀφαιρεθῇ καὶ εἴ τις μεῖζων ἐλάττων γένηται· οὐ γὰρ μόνον πρὸς τὰ ὑπάρχοντα προστιθέντες κλουσιώτεροι γίνονται, ἀλλὰ καὶ ἀφαιροῦντες 20 τῶν δαπανημάτων. ταῦτα δ' οὐ μόνον ἐκ τῆς περὶ τὰ ἴδια ἐμπειρίας ἐνδέχεται συνορᾶν, ἀλλ' ἀναγκαῖον καὶ τῶν παρὰ τοῖς ἄλλοις εὖρημένων ἱστορικῶν εἶναι πρὸς τὴν περὶ τούτων συμβουλὴν. περὶ δὲ πολέμου καὶ εἰρήνης τὴν δύναμιν εἰδέναι τῆς πόλεως, ὅποση τε ὑπάρχει 25 ἤδη καὶ πόσῃ ἐνδέχεται ὑπάρξαι, καὶ πόσα τις ἢ τε ὑπάρχουσα ἔστι καὶ ἥτις ἐνδέχεται προσγενέσθαι, ἔτι δὲ πολέμους τίνες καὶ πῶς πεπολέμηκεν. οὐ μόνον δὲ τῆς οἰκίας πόλεως ἀλλὰ καὶ τῶν ὁμόρων ταῦτα ἀναγκαῖον εἰδέναι. ἢ καὶ πρὸς οὓς ἐπίδοξον πολεμεῖν, ὅπως πρὸς 30 μὲν τοὺς κρείττους εἰρηνεύεται, πρὸς δὲ τοὺς ἥττους ἐπ' αὐτοῖς ἢ τὸ πολεμεῖν. καὶ τὰς δυνάμεις, πότερον ὅμοιαι

- 4 ἢ ἀνόμοιοι· ἔστι γὰρ καὶ ταῦτη πλεονεκτεῖν ἢ ἐλαττοῦ-
σθαι. ἀναγκαῖον δὲ καὶ πρὸς ταῦτα μὴ μόνον τοὺς οί-
κειους πολέμους τεθεωρηκέναι ἀλλὰ καὶ τοὺς τῶν ἄλλων,
πῶς ἀποβαίνουσιν· ἀπὸ γὰρ τῶν ὁμοίων τὰ ὅμοια γίγνε-
5 σθαι πέφυκεν. ἔτι δὲ περὶ φυλακῆς τῆς χώρας μὴ
λανθάνειν πῶς φυλάττεται, ἀλλὰ καὶ τὸ πλῆθος εἰδέναι
τῆς φυλακῆς καὶ τὸ εἶδος καὶ τοὺς τόπους τῶν φυλακτη-
ρίων (τοῦτο δ' ἀδύνατον μὴ ἔμπειρον ὄντα τῆς χώρας),
ἵν' εἴτ' ἐλάττων ἢ φυλακὴ προστεθῇ καὶ εἴ τις περίεργος
10 ἀφαιρεθῇ καὶ τοὺς ἐπιτηδεύους τόπους τηρῶσι μᾶλλον.
ἔτι δὲ περὶ τροφῆς, πόση δαπάνη ἱκανὴ τῇ πόλει καὶ
ποία ἢ αὐτοῦ τε γιγνομένη καὶ εἰσαγωγίμος, καὶ τίνων
τ' ἐξαγωγῆς δεόνται καὶ τίνων εἰσαγωγῆς, ἵνα πρὸς τού-
τους καὶ συνθῇ καὶ συμβολαὶ γίνωνται· πρὸς δὴ
15 γὰρ διαφυλάττειν ἀναγκαῖον ἀνεγκλήτους τοὺς πολίτας,
πρὸς τε τοὺς κρείττους καὶ πρὸς τοὺς εἰς ταῦτα χρησί-
μους. εἰς δ' ἀσφάλειαν ἅπαντα μὲν ταῦτα ἀναγκαῖον
δύνασθαι θεωρεῖν, οὐκ ἐλάχιστον δὲ περὶ νομοθεσίας
ἐπατεῖν· ἐν γὰρ τοῖς νόμοις ἔστιν ἡ σωτηρία τῆς πόλεως,
20 ὥστ' ἀναγκαῖον εἰδέναι πόσα τ' ἐστὶ πολιτειῶν εἶδη, καὶ
ποῖα συμφέρει ἐκάστη, καὶ ὑπὸ τίνων φθείρεσθαι πέ-
φυκε καὶ οἰκείων τῆς πολιτείας καὶ ἐναντίων. λέγω δὲ τὸ
ὑπὸ οἰκείων φθείρεσθαι, ὅτι ἔξω τῆς βελτίστης πολιτείας
αἱ ἄλλαι πᾶσαι καὶ ἀνιέμεναι καὶ ἐπιτεινόμεναι φθείρον-
25 ται, οἷον δημοκρατία οὐ μόνον ἀνιεμένη ἀσθενεστέρα
γίνεται ὥστε τέλος ἦξει εἰς ὀλιγαρχίαν, ἀλλὰ καὶ ἐπιτει-
νομένη σφόδρα, ὥσπερ καὶ ἡ γρυνότης καὶ ἡ σιμότης οὐ
μόνον ἀνιέμενα ἔρχεται εἰς τὸ μέσον, ἀλλὰ καὶ σφόδρα
γρυνὰ γινόμενα ἢ σιμὰ οὕτω διατίθεται ὥστε μηδὲ μυ-
30 κτῆρα δοκεῖν εἶναι. χρήσιμον δὲ πρὸς τὰς νομοθεσίας τὸ
μὴ μόνον ἐπατεῖν τίς πολιτεία συμφέρει ἐκ τῶν παρελη-
λυθότων θεωροῦντι, ἀλλὰ καὶ τὰς παρὰ τοῖς ἄλλοις εἰδέ-

ναι, αἱ ποῖαι τοῖς ποίοις ἀρμόττουσιν. ὥστε δῆλον ὅτι 4
πρὸς μὲν τὴν νομοθεσίαν αἱ τῆς γῆς περίοδοι χρήσιμοι
(ἐντεῦθεν γὰρ λαβεῖν ἐστὶ τοὺς τῶν ἐθνῶν νόμους), πρὸς
δὲ τὰς πολιτικὰς συμβουλὰς αἱ τῶν περὶ τὰς πράξεις γρα-
φόντων ἱστορίαι· ἅπαντα δὲ ταῦτα πολιτικῆς ἀλλ' οὐ ῥη- 5
τορικῆς ἔργον ἐστίν.

περὶ ὧν μὲν οὖν ἔχειν δεῖ τὸν μέλλοντα συμβου-
λεύειν, τὰ μέγιστα τοσαῦτά ἐστιν· ἐξ ὧν δὲ δεῖ καὶ περὶ
τούτων καὶ περὶ τῶν ἄλλων προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν,
λέγωμεν πάλιν.

10

σχεδὸν δὲ καὶ ἰδίᾳ ἐκάστῳ καὶ κοινῇ πᾶσι σκοπὸς τις 5
ἐστίν, οὗ στοχαζόμενοι καὶ αἰροῦνται καὶ φεύγουσιν· καὶ
τοῦτ' ἐστὶν ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν ἢ τ' εὐδαιμονία καὶ τὰ
ιόρια αὐτῆς. ὥστε παραδείγματος χάριν λάβωμεν τί ἐστὶν
ὅς ἀπλῶς εἰπεῖν ἢ εὐδαιμονία, καὶ ἐκ τίνων τὰ μόρια 15
αὐτῆς· περὶ γὰρ ταύτης καὶ τῶν εἰς ταύτην συντείνόν-
των καὶ τῶν ἐναντίων ταύτῃ αἱ τε προτροπαὶ καὶ αἱ ἀπο-
τροπαὶ πᾶσαι εἰσιν· τὰ μὲν γὰρ παρασκευάζοντα ταύτην
ἢ τῶν μορίων τι, ἢ μείζον ἀντ' ἐλάττονος ποιοῦντα, δεῖ
κράττειν, τὰ δὲ φθείροντα ἢ ἐμποδίζοντα ἢ τὰ ἐναντία 20
ποιοῦντα μὴ πράττειν. ἔστω δὲ εὐδαιμονία εὐπραξία μετ'
ἀρετῆς, ἢ αὐτάρκεια ζωῆς, ἢ ὁ βίος ὁ μετ' ἀσφαλείας ἡδι-
στος, ἢ εὐθηνία κτημάτων καὶ σωμάτων μετὰ δυνάμεως.
φυλακτικῆς τε καὶ πρακτικῆς τούτων· σχεδὸν γὰρ τού-
των ἐν ἡ πλείῳ τὴν εὐδαιμονίαν ὁμολογοῦσιν εἶναι 25
ἕξαντες. εἰ δὲ ἐστὶν ἡ εὐδαιμονία τοιοῦτον, ἀνάγκη αὐ-
τῆς εἶναι μέρη εὐγένειαν, πολυφιλίαν, χρηστοφιλίαν,
πλοῦτον, εὐτεκνίαν, πολυτεκνίαν, εὐγῆρίαν, ἐτι τὰς τοῦ
σώματος ἀρετάς, οἷον ὑγίειαν κάλλος ἰσχὺν μέγεθος δύ-
ναμιν ἀγωνιστικὴν, δόξαν, τιμὴν, εὐτυχίαν, ἀρετὴν· 30
οὕτω γὰρ ἂν αὐταρκέστατος εἴη, εἰ ὑπάρχοι αὐτῷ τὰ τ'
ἐν αὐτῷ καὶ τὰ ἐκτὸς ἀγαθὰ· οὐ γὰρ ἐστὶν ἄλλα παρὰ

5 ταῦτα. ἔστι δ' ἐν αὐτῷ μὲν τὰ περὶ ψυχὴν καὶ τὰ ἐν σώματι, ἔξω δὲ εὐγένεια καὶ φίλοι καὶ χρήματα καὶ τιμή. ἔτι δὲ προσήκειν οἰόμεθα δυνάμεις ὑπάρχειν καὶ τύχην· οὕτω γὰρ ἂν ἀσφαλέστατος ὁ βίος εἴη. λάβωμεν τοίνυν
5 ὁμοίως καὶ τούτων ἕκαστον τί ἐστίν.

εὐγένεια μὲν οὖν ἐστὶν ἔθνει μὲν καὶ πόλει τὸ αὐτόχθονας ἢ ἀρχαίους εἶναι, καὶ ἡγεμόνας τοὺς πρώτους ἐπιφανεῖς, καὶ πολλοὺς ἐπιφανεῖς γεγονέναι ἔξ αὐτῶν ἐπὶ τοῖς ζηλουμένοις· ἰδίᾳ δὲ εὐγένεια ἢ ἀπ' ἀνδρῶν ἢ
10 ἀπὸ γυναικῶν, καὶ γνησιότης ἀπ' ἀμφοῖν, καὶ ὥσπερ ἐπὶ πόλεως τοὺς τε πρώτους γνωρίμους ἢ ἐπ' ἀρετῇ ἢ πλούτῳ ἢ ἄλλῳ τῶ τῶν τιμωμένων, καὶ πολλοὺς ἐπιφανεῖς ἐκ τοῦ γένους καὶ ἀνδρας καὶ γυναῖκας καὶ νέους καὶ πρεσβυτέρους. εὐτεκνία δὲ καὶ πολυτεκνία οὐκ ἄδηλα·
15 ἔστι δὲ τῷ κοινῷ μὲν [εὐτεκνία] νεότης ἂν ἢ πολλή καὶ ἀγαθή, ἀγαθή δὲ κατ' ἀρετὴν σώματος, οἷον μέγεθος κάλλος ἰσχὺν δύνάμιν ἀγωνιστικὴν· ψυχῆς δὲ σωφροσύνη καὶ ἀνδρία νέου ἀρεταί. ἰδίᾳ δὲ εὐτεκνία καὶ πολυτεκνία τὸ τὰ ἴδια τέκνα πολλὰ καὶ τοιαῦτα εἶναι, καὶ θή-
20 λεα καὶ ἄρρενα· θηλειῶν δὲ ἀρετὴ σώματος μὲν κάλλος καὶ μέγεθος, ψυχῆς δὲ σωφροσύνη καὶ φιλεργία ἄνευ ἀνελευθερίας. ὁμοίως δὲ καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἀνδρας καὶ κατὰ γυναῖκας δεῖ ζητεῖν ἕκαστον ὑπάρχειν τῶν τοιούτων· ὅσοις γὰρ τὰ κατὰ γυναῖκας φαῦλα ὥσπερ Λα-
25 κεδαιμονίοις, σχεδὸν κατὰ τὸ ἡμῖσιν οὐκ εὐδαιμονοῦσιν. πλούτου δὲ μέρη νομίσματος πληθός, γῆς, χωρίων κτησίς, ἔτι δὲ ἐπίπλων κτησίς καὶ βοσκημάτων καὶ ἀνδραπόδων πλήθει καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διαφερόντων, ταῦτα δὲ πάντα ἀσφαλῆ καὶ ἐλευθέρια καὶ χρήσιμα.
30 ἔστι δὲ χρήσιμα μὲν μᾶλλον τὰ κάρπιμα, ἐλευθέρια δὲ τὰ πρὸς ἀπόλαυσιν· κάρπιμα δὲ λέγω ἅφ' ὧν αἱ πρόσοδοι, ἀπολαυστικά δὲ ἅφ' ὧν μηδὲν παρὰ τὴν χρῆσιν γίγνεται,

τι καὶ ἄξιον. ὄρος δὲ ἀσφαλείας μὲν τὸ ἐνταῦθα καὶ 5
 ἴτω κεκτῆσθαι ὥστ' ἐφ' αὐτῷ εἶναι τὴν χρῆσιν αὐτῶν·
 οὐ τε οἰκεία εἶναι ἢ μὴ, ὅταν ἐφ' αὐτῷ τὸ ἀλλοτριῶσαι·
 ἴγω δὲ ἀπαλλοτριώσιν δόσιν καὶ πρᾶσιν. ὅλως δὲ τὸ
 λουτεῖν ἐστὶν ἐν τῷ χρῆσθαι μᾶλλον ἢ ἐν τῷ κεκτῆσθαι· 5
 αἱ γὰρ ἐνέργειά ἐστι τῶν τοιούτων καὶ ἡ χρῆσις πλου-
 ρας. εὐδοξία δ' ἐστὶ τὸ ὑπὸ πάντων σπουδαῖον ὑπο-
 τιμῶναι, ἢ τοιοῦτόν τι ἔχειν οὐ πάντες ἐφίενται ἢ
 πολλοὶ ἢ οἱ ἀγαθοὶ ἢ οἱ φρόνιμοι. τιμὴ δ' ἐστὶ μὲν
 ἡμεῖον εὐεργετικῆς εὐδοξίας, τιμῶνται δὲ δικαίως μὲν 10
 αἱ μάλιστα οἱ εὐεργετηκότες, οὐ μὴν ἀλλὰ τιμᾶται καὶ
 δυνάμενος εὐεργετεῖν· εὐεργεσία δὲ ἢ εἰς σωτηρίαν καὶ
 ἰατρία τοῦ εἶναι, ἢ εἰς πλοῦτον, ἢ εἰς τι τῶν ἄλλων
 γαθῶν, ὧν μὴ ῥαδίᾳ ἢ κτήσις ἢ ὅλως ἢ ἐνταῦθα ἢ ποτέ·
 ὅλλοι γὰρ διὰ μικρὰ δοκοῦντα τιμῆς τυγχάνουσιν, ἀλλ' 15
 ἰσχύοντες καὶ οἱ καιροὶ αἰτιοί. μέρη δὲ τιμῆς θυσαί, μνη-
 αῖ ἐν μέτροις καὶ ἄνευ μέτρων, γέρα, τεμένη, προεδραί,
 ἀφοί, εἰκόνες, τροφαὶ δημόσιαι, τὰ βαρβαρικά, οἷον
 προσκυνήσεις καὶ ἐκστάσεις, δῶρα τὰ παρ' ἐκάστοις τί-
 μα. καὶ γὰρ τὸ δῶρόν ἐστι κτήματος δόσις καὶ τιμῆς ση- 20
 μείον, διὸ καὶ οἱ φιλοχρήματοι καὶ οἱ φιλότιμοι ἐφίενται
 αὐτῶν· ἀμφοτέροις γὰρ ἔχει ὧν δέονται· καὶ γὰρ κτήμά
 εἶναι, οὐ ἐφίενται οἱ φιλοχρήματοι, καὶ τιμὴν ἔχει, οὐ οἱ
 φιλότιμοι. σώματος δὲ ἀρετὰ ὑγίεια, αὕτη δὲ οὐ-
 ρως ὥστε ἀνύσους εἶναι χρωμένους τοῖς σώμασιν· πολλοὶ 25
 καὶ ὑγιαίνουσιν ὥσπερ Ἡρόδικος λέγεται, οὓς οὐδεὶς ἂν
 ὑδαίμονίσειε τῆς ὑγείας διὰ τὸ πάντων ἀπέχεσθαι τῶν
 ἐνθραπίνων ἢ τῶν πλείστων. κάλλος δὲ ἕτερον
 καὶ ἐκάστην ἡλικίαν ἐστίν. νέου μὲν οὖν κάλλος τὸ πρὸς
 τοὺς πόρους χρησίμον ἔχειν τὸ σῶμα τοὺς τε πρὸς δρό- 30
 μον καὶ πρὸς βίαν, ἡδὺν ὄντα ἰδεῖν πρὸς ἀπόλαυσιν, διὸ
 ἰπένταθλοι κάλλιστοι, ὅτι πρὸς βίαν καὶ πρὸς τάχος

- 5 ἅμα πεφύκασιν· ἀκμάζοντος δὲ πρὸς μὲν πόρους το
πολεμικούς, ἡδὺν δὲ εἶναι δοκεῖν μετὰ φοβερότητος· γ
ροντος δὲ πρὸς μὲν πόρους τοὺς ἀναγκαίους ἱκανόν, ἄλ
πον δὲ διὰ τὸ μηδὲν ἔχειν ὧν τὸ γῆρας λωβᾶται. ἰσχύς
5 ἐστὶ μὲν δύναμις τοῦ κινεῖν ἕτερον ὥς βούλεται, ἀνάγκ
δὲ κινεῖν ἕτερον ἢ ἔλκοντα ἢ ὠθοῦντα ἢ αἰρουντα ἢ πι
ξοντα ἢ συνθλίβοντα, ὥστε ὁ ἰσχυρὸς ἢ πᾶσιν ἢ τούτι
τασὶν ἐστὶν ἰσχυρὸς.   μεγέθους δὲ ἀρετὴ τὸ ὑπερέχε
κατὰ μῆκος καὶ βάθος καὶ πλάτος τῶν πολλῶν τοσού
10 μείζονι ὥστε μὴ βραδυτέρας ποιεῖν τᾶς κινήσεις διὰ τὴν
ὑπερβολήν.   ἀγωνιστικὴ δὲ σώματος ἀρετὴ σύγκει
ται ἐκ μεγέθους καὶ ἰσχύος [καὶ τάχους]· καὶ γὰρ ὁ ταχ
ἰσχυρὸς ἐστὶν· ὁ γὰρ δυνάμενος τὰ σκέλη ῥίπτειν π
καὶ κινεῖν ταχὺ καὶ πόρρωδρομικός, ὁ δὲ θλίβειν κ
15 κατέχειν παλαιστικός, ὁ δὲ ὥσαι τῇ πληγῇ πνυκτικός, ὁ
ἀμφοτέροις τούτοις παγκρατιαστικός, ὁ δὲ πᾶσι πέντι
θλος.   εὐγρηρία δ' ἐστὶ βραδυτῆς γῆρας μετ' ἀλμπία
οὔτε γὰρ εἰ ταχὺ γηράσκει, εὐγρηρος, οὔτ' εἰ μόγις μι
λυπηρῶς δέ.   ἐστὶ δὲ καὶ ἐκ τῶν τοῦ σώματος ἀρετῶν κ
20 τύχης· μὴ ἄνθοςος γὰρ ὧν μηδὲ ἰσχυρὸς οὐκ ἐστὶ ἀπι
θῆς οὐδ' ἄλυπος, καὶ πολυχρόνιος οὐκ ἄνευ τύχης δι
μείνειεν ἄν.   ἐστὶ δέ τις καὶ χωρὶς ἰσχύος καὶ ὑγιείας ἄλλ
δύναμις μακροβιότητος· πολλοὶ γὰρ ἄνευ τῶν τοῦ σώ
ματος ἀρετῶν μακρόβιοι εἰσιν· ἄλλ' οὐδὲν ἢ ἀκριβολο
25 γία χρησίμος ἢ περὶ τούτων εἰς τὰ νῦν.   πολυφιλί
δὲ καὶ χρηστοφιλία οὐκ ἄδηλα τοῦ φίλου ὠρισμένου, οἷ
ἐστὶν ὁ τοιοῦτος φίλος ὅστις, ἃ οἴεται ἀγαθὰ εἶναι ἐκει
νω, πρακτικός ἐστὶν αὐτῶν δι' ἐκεῖνον.   ὧ δὲ πολλο
τοιοῦτοι, πολύφιλος, ὧ δὲ καὶ ἐπεικειῖς ἄνδρες, χρηστό
30 φίλος.   εὐτυχία δ' ἐστίν, ὧν ἡ τύχη ἀγαθῶν αἰτί
ταῦτα γίννεσθαι καὶ ὑπάρχειν ἢ πάντα ἢ τὰ πλεῖστα ἢ τ
μέγιστα. αἰτία δ' ἐστὶν ἡ τύχη ἐνίων μὲν ὧν καὶ αἱ τέχνα.

πολλῶν δὲ καὶ ἀτέχνων, οἷον ὅσων ἡ φύσις· ἐνδέχεται δὲ 5
καὶ παρὰ φύσιν εἶναι· ὑγείας μὲν γὰρ τέχνη αἰτία, κάλ-
λους δὲ καὶ μεγέθους φύσις. ὅλως δὲ τὰ τοιαῦτα τῶν
ἀγαθῶν ἐστὶν ἀπὸ τύχης, ἐφ' οἷς ἐστὶν ὁ φθόνος. ἔστι δὲ
καὶ τῶν παρὰ λόγον ἀγαθῶν αἰτία τύχη, οἷον εἰ οἱ ἄλλοι 5
αἰσχροὶ ἀδελφοί, ὁ δὲ καλός, ἢ οἱ ἄλλοι μὴ εἶδον τὸν θη-
σαυρόν, ὁ δ' εὗρεν, ἢ εἰ τοῦ πλησίον ἔτυχε τὸ βέλος,
τούτου δὲ μή, ἢ εἰ μὴ ἦλθε μόνος αἰετοῦ, οἱ δὲ ἄπαξ
ἐλθόντες διεφθάρησαν· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα εὐτυχή-
ματα δοκεῖ εἶναι. περὶ δὲ ἀρετῆς, ἐπέπερ οἰκειότα- 10
τος ὁ περὶ τοὺς ἐπαίνους τόπος, ὅταν περὶ ἐπαίνου ποιῶ-
μεθα τὸν λόγον, τότε διοριστέον.

ὧν μὲν οὖν δεῖ στοχάζεσθαι προτρέποντα ὡς ἐσομέ- 6
ων ἢ ὑπαρχόντων, καὶ ὧν ἀποτρέποντα, φανερόν· τὰ
γὰρ ἐναντία τούτων ἐστὶν. ἐπεὶ δὲ πρόκειται τῷ συμβου- 15
λεύοντι σκοπὸς τὸ συμφέρον, βουλευόνται γὰρ οὐ περὶ
τοῦ τέλους ἀλλὰ περὶ τῶν πρὸς τὸ τέλος, ταῦτα δ' ἐστὶ
τὰ συμφέροντα κατὰ τὰς πράξεις, τὸ δὲ συμφέρον ἀγα-
θόν, ληπτέον ἂν εἴη τὰ στοιχεῖα περὶ ἀγαθοῦ καὶ συμφέ-
ροντος ἀπλῶς. ἔστω δὴ ἀγαθὸν ὃ ἂν αὐτὸ ἐαυτοῦ ἕνεκα 20
ᾗ αἰρετόν, καὶ οὗ ἕνεκα ἄλλο αἰρουμέθα, καὶ οὗ ἐφίεται
πάντα ἢ πάντα τὰ αἰσθησιν ἔχοντα ἢ νοῦν, ἢ εἰ λάβοι
νοῦν· καὶ ὅσα ὁ νοῦς ἂν ἐκάστω ἀποδοίη, καὶ ὅσα ὁ περὶ
ἐκαστον νοῦς ἀποδίδωσιν ἐκάστω, τοῦτό ἐστὶν ἐκάστω
ἀγαθόν, καὶ οὗ παρόντος εὖ διάκειται καὶ ἀντάρκως ἔχει, 25
καὶ τὸ αὐτάρκες, καὶ τὸ ποιητικὸν ἢ φυλακτικὸν τῶν
τοιούτων, καὶ ὃ ἀκολουθεῖ τὰ τοιαῦτα, καὶ τὰ κωλυτικὰ
τῶν ἐναντίων καὶ τὰ φθαρτικά. ἀκολουθεῖ δὲ διχῶς· ἢ
γὰρ ἅμα ἢ ὕστερον, οἷον τῷ μὲν μανθάνειν τὸ ἐπίστα-
σθαι ὕστερον, τῷ δὲ ὑγιαίνειν τὸ ζῆν ἅμα. καὶ τὰ ποιη- 30
τικὰ [τριχῶς,] τὰ μὲν ὡς τὸ ὑγιαίνειν ὑγείας, τὰ δὲ ὡς
σιτία ὑγείας, τὰ δὲ ὡς τὸ γυμνάζεσθαι, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ

- 6 πολὺ ποιεῖ ὑγίειαν. τούτων δὲ κειμένων ἀνάγκη τὰς τε
 λήψεις τῶν ἀγαθῶν ἀγαθὰς εἶναι καὶ τὰς τῶν κακῶν
 ἀποβολάς· ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ μὲν τὸ μὴ ἔχειν τὸ κακόν,
 τῷ δὲ τὸ ἔχειν ἀγαθὸν ὕστερον. καὶ ἡ ἀντ' ἐλάττονος
 5 ἀγαθοῦ μείζονος λήψις καὶ ἀντὶ μείζονος κακοῦ ἐλάττο-
 νος· ὃ γὰρ ὑπερέχει τὸ μείζον τοῦ ἐλάττονος, τοῦτο γί-
 νεται τοῦ μὲν λήψις τοῦ δ' ἀποβολή. καὶ τὰς ἀρετὰς δὲ
 ἀνάγκη ἀγαθὸν εἶναι· κατὰ γὰρ ταύτας εὖ τε διάκεινται
 οἱ ἔχοντες, καὶ ποιητικαὶ τῶν ἀγαθῶν εἰσὶ καὶ πρακτικαί.
 10 περὶ ἐκάστης δέ, καὶ τίς καὶ ποία, χωρὶς ῥητέον. καὶ τὴν
 ἡδονὴν ἀγαθὸν εἶναι· πάντα γὰρ ἐφίεται τὰ ζῶα αὐτῆς
 τῇ φύσει. ὥστε καὶ τὰ ἡδέα καὶ τὰ καλὰ ἀνάγκη ἀγαθὰ
 εἶναι· τὰ μὲν γὰρ ἡδονῆς ποιητικά, τῶν δὲ καλῶν τὰ μὲν
 ἡδέα τὰ δὲ αὐτὰ καθ' ἑαυτὰ αἰρετά ἐστίν.
 15 ὥς δὲ καθ' ἓν εἰπεῖν, ἀνάγκη ἀγαθὰ εἶναι τὰδε. εὐ-
 δαιμονία· καὶ γὰρ καθ' αὐτὸ αἰρετὸν καὶ αὐταρκές, καὶ
 ἔνεκα αὐτῆς πολλὰ αἰρούμεθα. δικαιοσύνη, ἀνδρία, σω-
 φροσύνη, μεγαλοψυχία, μεγαλοπρέπεια καὶ αἱ ἄλλαι αἱ
 τοιαῦται ἔξεις· ἀρεταὶ γὰρ ψυχῆς. καὶ ὑγίεια καὶ κάλλος
 20 καὶ τὰ τοιαῦτα· ἀρεταὶ γὰρ σώματος καὶ ποιητικαὶ πολ-
 λῶν, οἷον ἡ ὑγίεια καὶ ἡδονῆς καὶ τοῦ ζῆν, διὸ καὶ ἄρι-
 στον δοκεῖ εἶναι, ὅτι δύο τῶν τοῖς πολλοῖς τιμιωτάτων
 αἰτιόν ἐστιν, ἡδονῆς καὶ τοῦ ζῆν. πλοῦτος· ἀρετὴ γὰρ
 κτήσεως καὶ ποιητικὸν πολλῶν. φίλος καὶ φιλία· καὶ γὰρ
 25 καθ' αὐτὸν αἰρετὸς ὁ φίλος καὶ ποιητικὸς πολλῶν. τιμή,
 δόξα· καὶ γὰρ ἡδέα καὶ ποιητικὰ πολλῶν, καὶ ἀκολουθεῖ
 αὐτοῖς ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ τὸ ὑπάρχειν ἐφ' οἷς τιμῶνται. δύ-
 ναμις τοῦ λέγειν, τοῦ πράττειν· ποιητικὰ γὰρ πάντα τὰ
 τοιαῦτα ἀγαθῶν. ἔτι εὐφυΐα, μνήμη, εὐμάθεια, ἀγχι-
 30 νοία, πάντα τὰ τοιαῦτα· ποιητικὰ γὰρ αὐταὶ ἀγαθῶν αἱ
 δυνάμεις εἰσίν. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ ἐπιστῆμαι πᾶσαι καὶ αἱ
 τέχναι καὶ τὸ ζῆν· εἰ γὰρ μηδὲν ἄλλο ἔποιτο ἀγαθόν,

καθ' αὐτὸ αἰρετόν ἐστιν. καὶ τὸ δίκαιον· συμφέρον γάρ 6
τι κοινῇ ἐστίν.

ταῦτα μὲν οὖν σχεδὸν τὰ ὁμολογούμενα ἀγαθὰ ἐστίν·
ἐν δὲ τοῖς ἀμφισβητησίμοις ἐκ τῶνδε οἱ συλλογισμοί. ὅ
τὸ ἐναντίον κακόν, τοῦτ' ἀγαθόν. καὶ οὐ τὸ ἐναντίον τοῖς 5
ἐχθροῖς συμφέρει· οἷον εἰ τὸ δειλοὺς εἶναι μάλιστα συμ-
φέρει τοῖς ἐχθροῖς, δηλὸν ὅτι ἀνδρία μάλιστα ὠφέλιμον
τοῖς πολίταις. καὶ ὁλως ὁ οἱ ἐχθροὶ βούλονται ἢ ἐφ' ᾧ
χαίρουσι, τούναντίον τούτῳ ὠφέλιμον φαίνεται· διὸ
εἴρηται

10

ἢ κεν γηθήσαι Πριάμος.

ἔστι δ' οὐκ αἰεὶ τοῦτο, ἀλλ' ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ· οὐδὲν γὰρ
κωλύει ἐνίοτε ταῦτ' συμφέρειν τοῖς ἐναντίοις· ὅθεν λέ-
γεται ὡς τὰ κακὰ συνάγει τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν ἢ ταῦτ' 15
βλαβερόν ἀμφοῖν. καὶ οὐ μὴ ἐστὶν ὑπερβολή, τοῦτο ἀγα-
θόν, ὃ δ' ἂν ἢ μείζον ἢ δεῖ, κακόν. καὶ οὐ ἔνεκα πολλὰ
κεπόνηται ἢ δεδαπάνηται· φαινόμενον γὰρ ἀγαθὸν ἤδη,
καὶ ὡς τέλος τὸ τοιοῦτον ὑπολαμβάνεται, καὶ τέλος πολ-
λῶν· τὸ δὲ τέλος ἀγαθόν. ὅθεν ταῦτ' εἴρηται,

καδδὲ κεν εὐχολήν Πριάμῳ

20

καὶ

αἰσχρόν τοι δηρόν τε μένειν·

καὶ ἡ παροιμία δέ, τὸ ἐπὶ θύραις τὴν ὑδρίαν. καὶ οὐ οἱ
πολλοὶ ἐφλένται, καὶ τὸ περιμάχητον φαινόμενον· οὐ γὰρ
πάντες ἐφλένται, τὸ ἀγαθὸν ἦν, οἱ δὲ πολλοὶ ὥσπερ πάν- 25
τες φαίνονται. καὶ τὸ ἐπαινετόν· οὐδεὶς γὰρ τὸ μὴ ἀγα-
θὸν ἐπαινεῖ. καὶ ὁ οἱ ἐχθροὶ [καὶ οἱ φαῦλοι] ἐπαινοῦσιν·
ὥσπερ γὰρ πάντες ἤδη ὁμολογοῦσιν, εἰ καὶ οἱ κακῶς πε-
πονθότες· διὰ γὰρ τὸ φανερόν ὁμολογοῦεν ἄν, ὥσπερ
καὶ φαῦλοι [οὓς οἱ φίλοι ψέγουσι καὶ ἀγαθοὶ] οὓς οἱ 30
ἐχθροὶ μὴ ψέγουσιν. διὸ λελοιδορησθαι ὑπέλαβον Κο-
ρίνθιοι ὑπὸ Σιμωνίδου ποιήσαντος

6 Κορινθίους δ' οὐ μέμφεται τὸ Ἰλιον.

καὶ ὁ τῶν φρονίμων τις ἢ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἢ γυναικῶν προέκρινεν, οἷον Ὀδυσσεύα Ἀθηναίαν καὶ Ἑλένην Σευῆς καὶ Ἀλέξανδρον αἱ θεαὶ καὶ Ἀχιλλεὺς Ὀμηρος.

- 5 ὁλως τὰ προαιρετά· προαιρουῦνται δὲ πράττειν τὰ τε εἰς μέγα καὶ τὰ τοῖς ἐχθροῖς κακὰ καὶ τὰ τοῖς φίλοις ἀγαθὰ καὶ τὰ δυνατά. ταῦτα δὲ διχῶς ἐστί, τὰ τε γινόμενα [ἰσχυρὰ] καὶ τὰ ῥαδίως γινόμενα. ῥάδια δὲ ὅσα ἢ ἄνευ λύπης ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ· τὸ γὰρ χαλεπὸν ὀρίζεται ἢ λύπη ἢ πλ
- 10 θει χρόνου. καὶ ἐὰν ὥς βούλονται· βούλονται δὲ ἢ μὴ κακὸν ἢ ἑλαττον τοῦ ἀγαθοῦ· τοῦτο δ' ἐστίν, ἐὰν ἢ λανθάνῃ [ἢ τιμωρία] ἢ μικρὰ ᾖ. καὶ τὰ ἴδια, καὶ ἂ μὴ διὰ καὶ τὰ περιττά· τιμὴ γὰρ οὕτω μᾶλλον. καὶ τὰ ἀρμυτοντα αὐτοῖς· τοιαῦτα δὲ τὰ τε προσήκοντα κατὰ γένος
- 15 καὶ δύναμιν, καὶ ὧν ἐλλείπειν οἴονται, καὶ μικρὰ ἢ· οὐδὲν γὰρ ἤττον προαιρουῦνται ταῦτα πράττειν. καὶ εὐκατέργαστα· δυνατὰ γὰρ ὥς ῥάδια· εὐκατέργαστα ἂ πάντες ἢ οἱ πολλοὶ ἢ οἱ ὅμοιοι ἢ οἱ ἥττους κατώρθωσι καὶ ἂ χαριουῦνται τοῖς φίλοις, ἢ ἂ ἀπεχθήσονται τοῖς ἐ
- 20 χθροῖς. καὶ ὅσα οὕς θανμάξουσιν προαιρουῦνται πράττειν καὶ πρὸς ἂ εὐφυνεῖς εἰσὶ καὶ ἑμπειροὶ· ῥᾶρον γὰρ κατενώσειν οἴονται. καὶ ἂ μὴδεις φανῶλος· ἐπαινετὰ γὰρ μόνον. καὶ ὧν ἐπιθυμοῦντες τυγχάνουσιν· οὐ γὰρ μόνον ἡδὺ ἀλλὰ καὶ βέλτιον φαίνεται. καὶ μάλιστα ἕκαστοι περὶ
- 25 ἂ τοιοῦτοι, οἷον οἱ φιλόνοικοι εἰ νίκη ἐστίν, οἱ φιλότιμοι εἰ τιμὴ, οἱ φιλοχρήματοι εἰ χρήματα, καὶ οἱ ἄλλοι ὡσαύτως περὶ μὲν οὖν ἀγαθοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος ἐκ τούτου
- 7 ληπτέον τὰς πίστεις· ἐπεὶ δὲ πολλάκις ὁμολογοῦν ἄμφοτερον περὶ τοῦ μᾶλλον ἀμφισβητοῦσιν, ἐξ
- 30 ἧς ἂν εἴη λεκτέον περὶ τοῦ μείζονος ἀγαθοῦ καὶ τοῦ μᾶλλον συμφέροντος. ἔστω δὲ ὑπερέχον μὲν τοσοῦτον καὶ ἔτι, ὑπερεχόμενον δὲ τὸ ἐννυπάρχον. καὶ μείζον μ

πλείον πρὸς ἑλάττω, μέγα δὲ καὶ μικρὸν καὶ πολὺ ἔργον πρὸς τὸ τῶν πολλῶν μέγεθος, καὶ ὑπερέχον μέγα, τὸ δὲ ἐλλείπον μικρὸν, καὶ πολὺ καὶ ὀλίγον ὡς. ἐπεὶ οὖν ἀγαθὸν λέγομεν τό τε αὐτὸ αὐτοῦ καὶ μὴ ἄλλου αἰρετόν, καὶ οὐ πάντ' ἐφίεται, καὶ ὃ ἐν καὶ φρόνησιν λαβόντα ἔλοιτο, καὶ τὸ ποιητικὸν ρυλακτικόν, ἧ ᾧ ἔπεται τὰ τοιαῦτα, τὸ δ' οὐ ἕνεκα τὸ ἐστὶ, τέλος δ' ἐστὶν οὐ ἕνεκα τὰ ἄλλα, αὐτῷ δὲ ἀγαθὸς αὐτὸ ταῦτα πεπονθὸς, ἀνάγκη τὰ τε πλείω τοῦ καὶ τῶν ἐλαττόνων, συναριθμουμένου τοῦ ἑνὸς ἢ αττόνων, μείζον ἀγαθὸν εἶναι. ὑπερέχει γάρ, τὸ τάρχον ὑπερέχεται. καὶ ἐὰν τὸ μέγιστον τοῦ με- ὑπερέχη, καὶ αὐτὰ αὐτῶν. καὶ ὅσα αὐτὰ αὐτῶν, μέγιστον τοῦ μεγίστου. οἶον εἰ ὁ μέγιστος ἀνὴρ ὁς τῆς μεγίστης μείζων, καὶ ὅπως οἱ ἄνδρες τῶν ὧν μείζους. καὶ εἰ οἱ ἄνδρες ὅπως τῶν γυναικῶν, καὶ ἀνὴρ ὁ μέγιστος τῆς μεγίστης γυναικὸς ἀνάλογον γὰρ ἔχουσιν αἱ ὑπεροχαὶ τῶν γενῶν ἢ μεγίστων ἐν αὐτοῖς. καὶ ὅταν τόδε μὲν τῷδε, ἐκεῖνο δὲ τούτῳ μὴ. ἔπεται δὲ ἢ τῷ ἅμα ἢ τῷ ἢ τῇ δυνάμει. ἐνυπάρχει γὰρ ἢ χρῆσις ἢ τοῦ οὐ ἐν τῇ θατέρου. ἔπεται δὲ ἅμα μὲν τῷ ὑγιαίνειν τούτῳ δὲ ἐκεῖνῳ οὐ, ὕστερον δὲ τῷ μανθάνειν τὸ γθαι, δυνάμει δὲ τῷ ἱεροσυλεῖν τὸ ἀποστερεῖν. ὁ ἱεροσυλήσας καὶ ἀποστερήσειεν. καὶ τὰ ὑπερέχοντα τοῦ μείζονι μείζω. ἀνάγκη γὰρ ὑπερέχειν καὶ τοῦ ὧς. καὶ τὰ μείζονος ἀγαθοῦ ποιητικὰ μείζω. τοῦτο τὸ μείζονος ποιητικῷ εἶναι. καὶ οὐ τὸ ποιητικόν ὡσαύτως. εἰ γὰρ τὸ ὑγιεινὸν αἰρετώτερον τοῦ αἱ μείζον ἀγαθόν, καὶ ἡ ὑγίεια τῆς ἡδονῆς μείζων. αἰρετώτερον καθ' αὐτὸ τοῦ μὴ καθ' αὐτό, οἶον ἡγιεινοῦ. τὸ μὲν γὰρ οὐχ αὐτοῦ ἕνεκα, τὸ δὲ

7 αὐτοῦ, ὅπερ ἦν τὸ ἀγαθόν. κἂν ἡ τὸ μὲν τέλος, τὸ δὲ
 μὴ τέλος· τὸ μὲν γὰρ ἄλλου ἔνεκα, τὸ δὲ αὐτοῦ, οἷον τὸ
 γυμνάζεσθαι τοῦ εὖ ἔχειν τὸ σῶμα. καὶ τὸ ἥττον προς-
 δεόμενον θατέρου ἢ ἐτέρων· αὐταρκέστερον γάρ· ἥτ-
 5 τον δὲ προσδεῖται τὸ ἐλαττόνων ἢ ῥαόνων προσδεόμενον.
 καὶ ὅταν τόδε μὲν ἄνευ τοῦδε μὴ ἡ ἢ μὴ δυνατὸν ἡ γε-
 νέσθαι, θατέρου δὲ ἄνευ τούτου· αὐταρκέστερον δὲ τὸ
 μὴ δεόμενον, ὥστε φαίνεται μείζον ἀγαθόν. κἂν ἡ ἀρχή,
 τὸ δὲ μὴ ἀρχή. κἂν ἡ αἰτιον, τὸ δ' οὐκ αἰτιον, διὰ τὸ
 10 αὐτό· ἄνευ γὰρ αἰτίου καὶ ἀρχῆς ἀδύνατον εἶναι ἡ γε-
 νέσθαι. καὶ δυοῖν ἀρχαῖν τὸ ἀπὸ τῆς μείζονος μείζον,
 καὶ δυοῖν αἰτίοιν τὸ ἀπὸ τοῦ μείζονος αἰτίου μείζον. καὶ
 ἀνάπαλιν δὴ δυοῖν ἀρχαῖν ἢ τοῦ μείζονος ἀρχή μείζων
 καὶ δυοῖν αἰτίοιν τὸ τοῦ μείζονος αἰτίον μείζον. δῆλον
 15 οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων ὅτι ἀμφοτέρως μείζον ἐστίν· καὶ
 γὰρ εἰ ἀρχή, τὸ δὲ μὴ ἀρχή, δόξει μείζον εἶναι, καὶ εἰ μὴ
 ἀρχή, τὸ δὲ ἀρχή· τὸ γὰρ τέλος μείζον καὶ οὐκ ἀρχή,
 ὥσπερ ὁ Λεωδάμας κατηγορῶν ἐφη Καλλιστράτου τὸν
 βουλευόμενον τοῦ πράξαντος μᾶλλον ἀδικεῖν· οὐ γὰρ ἂν
 20πραχθῆναι μὴ βουλευσαμένου· πάλιν δὲ καὶ Χαβρίον,
 τὸν πράξαντα τοῦ βουλευσαντος· οὐ γὰρ ἂν γενέσθαι,
 εἰ μὴ ἦν ὁ πράξων· τούτου γὰρ ἔνεκα ἐπιβουλεύειν,
 ὅπως πράξωσιν. καὶ τὸ σπανιώτερον τοῦ ἀφθόνου, οἷον
 χρυσὸς σιδήρου ἀχρηστότερος ὢν· μείζον γὰρ ἢ κτήσις·
 25 διὰ τὸ χαλεπωτέραν εἶναι. ἄλλον δὲ τρόπον τὸ ἀφθονον
 τοῦ σπανίου, ὅτι ἡ χρῆσις ὑπερέχει· τὸ γὰρ πολλάκις
 τοῦ ὀλιγάκις ὑπερέχει· ὅθεν λέγεται
 ἄριστον μὲν ὕδωρ.

καὶ ὅλως τὸ χαλεπωτέρον τοῦ ῥαόνος· σπανιώτερον γάρ.
 30 ἄλλον δὲ τρόπον τὸ ῥαόν τοῦ χαλεπωτέρου· ἔχει γὰρ ὡς
 βουλούμεθα. καὶ ὅ τὸ ἐναντίον μείζον, καὶ οὐ ἡ στερησις
 μείζων. καὶ ἀρετὴ μὴ ἀρετῆς καὶ κακία μὴ κακίας μεί-

ἢ μὲν γὰρ τέλη, τὰ δ' οὐ τέλη. καὶ ὧν τὰ ἔργα καλ-
 ἰσχύω, μείζω αὐτά. καὶ ὧν αἱ κακίαι καὶ αἱ ἀρεταί
 , καὶ τὰ ἔργα μείζω, ἐπέπερ ὥς τὰ αἷτια καὶ αἱ
 καὶ τὰ ἀποβαίνοντα, καὶ ὥς τὰ ἀποβαίνοντα, καὶ
 α καὶ αἱ ἀρχαί. καὶ ὧν ἡ ὑπεροχὴ ἀίρετωτέρα ἢ 5
 ν, οἷον τὸ ἀκριβῶς ὁρᾶν ἀίρετώτερον τοῦ ὀσφραί-
 νειν καὶ γὰρ ὅψις ὀσφρήσεως· καὶ τὸ φιλέταιρον εἰ-
 φιλοχρημάτων μᾶλλον κάλλιον, ὥστε καὶ φιλε-
 φιλοχρηματίας. καὶ ἀντικειμένως δὲ τῶν βελτιό-
 ὑπερβολαὶ βελτίους καὶ καλλιόνων καλλίους. καὶ 10
 ἐπιθυμίας καλλίους ἢ βελτίους· αἱ γὰρ μείζους
 μειζόνων εἰσίν. καὶ τῶν καλλιόνων δὲ ἢ καὶ βελ-
 αἱ ἐπιθυμίας βελτίους καὶ καλλίους διὰ τὸ αὐτό.
 αἱ ἐπιστῆμαι καλλίους ἢ σπουδαιότεραι, καὶ τὰ
 ἔργα καλλίω καὶ σπουδαιότερα· ὥς γὰρ ἔχει ἡ ἐπι- 15
 καὶ τὸ ἀληθές· κελεύει δὲ τὸ αὐτῆς ἐκάστη· καὶ
 ουδαιότερων δὲ καὶ καλλιόνων αἱ ἐπιστῆμαι ἀνά-
 διὰ ταῦτα. καὶ ὃ κρίνειαν ἂν ἢ κεκρίκασιν οἱ φρο-
 πάντες ἢ οἱ πολλοὶ ἢ οἱ πλείους ἢ οἱ κράτιστοι
 ἢ μείζον, ἀνάγκη οὕτως ἔχειν, ἢ ἀπλῶς ἢ ἢ κατὰ 20
 ὄνησιν ἐκρίναν. ἔστι δὲ τοῦτο κοινὸν καὶ κατὰ
 λων· καὶ γὰρ τι καὶ ποσὸν καὶ ποιὸν οὕτως ἔχει
 ἐπιστήμη καὶ ἡ φρόνησις εἰποι. ἀλλ' ἐπ' ἀγαθῶν
 μιν· ὠρίσται γὰρ ἀγαθὸν εἶναι, ὃ λαβόντα τὰ
 ἔργα φρόνησιν ἔλοιτ' ἂν ἕκαστον· δηλὸν οὖν ὅτι 25
 ζον, ὃ μᾶλλον ἢ φρόνησις λέγει. καὶ τὸ τοῖς βελ-
 ὑπάρχον, ἢ ἀπλῶς ἢ ἢ βελτίους, οἷον ἡ ἀνδρία
 καὶ ὃ ἔλοιτ' ἂν ὁ βελτίων, ἢ ἀπλῶς ἢ ἢ βελτίων,
 ἀδικεῖσθαι μᾶλλον ἢ ἀδικεῖν· τοῦτο γὰρ ὁ δικαιο-
 ν ἔλοιτο. καὶ τὸ ἥδιον τοῦ ἥττον ἡδέος· τὴν γὰρ 30
 πάντα διώκει, καὶ αὐτοῦ ἕνεκα τοῦ ἡδεσθαι ὀρέ-
 , ὠρίσται δὲ τούτοις τὸ ἀγαθὸν καὶ τὸ τέλος. ἡδίων

- 7 δὲ τό τε ἁλυπότερον καὶ τὸ πολυχρονιώτερον ἡδύ.
 τὸ κάλλιον τοῦ ἥττον καλοῦ· τὸ γὰρ καλὸν ἐστὶν ἥτοι
 ἡδὺ ἢ τὸ καθ' αὐτὸ αἰρετόν. καὶ ὅσων αὐτοὶ αὐτοῖς ἡ
 λοις βούλονται αἷτιοι εἶναι μᾶλλον, ταῦτα μείζω ἀγα
 5 ὅσων δὲ ἡκιστα, μείζω κακά. καὶ τὰ πολυχρονιώτε
 ρων ὀλιγοχρονιωτέρων καὶ τὰ βεβαιότερα τῶν μὴ
 βαιοτέρων· ὑπερέχει γὰρ ἡ χρῆσις τῶν μὲν τῷ χρό
 τῶν δὲ τῇ βουλήσει· ὅταν γὰρ βούλωνται, ὑπάρχει μι
 λον ἢ τοῦ βεβαίου. καὶ ὥς ἂν ἐκ τῶν συστοίχων καὶ τ
 10 ὁμοίων πτώσεων, καὶ τᾶλλ' ἀκολουθεῖ· ὅλον εἰ τὸ
 δρεῖως κάλλιον καὶ αἰρετώτερον τοῦ σωφρόνως, καὶ
 δρία σωφροσύνης αἰρετωτέρα καὶ τὸ ἀνδρεῖον εἶναι
 σωφρονεῖν. καὶ ὁ πάντες αἰροῦνται τοῦ μὴ ὁ πάντες·
 ὁ οἱ πλείους ἢ οἱ ἐλάττους· ἀγαθὸν γὰρ ἦν οὐ πάν
 15 ἐφίενται, ὥστε καὶ μείζον οὐ μᾶλλον. καὶ ὁ οἱ ἀμφισβ
 τοῦντες ἢ οἱ ἐχθροὶ ἢ οἱ κρίνοντες ἢ οὓς οὗτοι κρίνο
 σιν· τὸ μὲν γὰρ ὥς ἂν εἰ πάντες φαῖεν ἐστί, τὸ δὲ οἱ κ
 ριοὶ καὶ οἱ εἰδότες. καὶ ὅτε μὲν οὐ πάντες μετέχουσι μ
 ζον· ἀτιμία γὰρ τὸ μὴ μετέχειν· ὅτε δὲ οὐ μηδεὶς ἢ
 20 ὀλίγοι· σπανιώτερον γὰρ. καὶ τὰ ἐπαινετώτερα· καλλ
 γάρ. καὶ ὧν αἰ τιμαὶ μείζους, ὡσαύτως· ἢ γὰρ τιμὴ ἀ
 περ ἀξία τις ἐστίν. καὶ ὧν αἰ ζημίαι μείζους. καὶ τὰ τι
 ὁμολογουμένων ἢ φαινομένων μεγάλων μείζω. καὶ δι
 ρούμενα δὲ εἰς τὰ μέρη τὰ αὐτὰ μείζω φαίνεται· πλει
 25 νων γὰρ ὑπερέχειν φαίνεται. ὅθεν καὶ ὁ ποιητὴς φη
 πείσαι [λέγουσαν] τὸν Μελέαγρον ἀναστῆναι
 ὅσσα κακ' ἀνθρώποισι πέλει τῶν ἄστν ἁλώη·
 λαοὶ μὲν φθινύθουσι, πόλιν δὲ τε πῦρ ἀμαθύνει,
 τέκνα δὲ τ' ἄλλοι ἄγουσιν.
- 30 καὶ τὸ συντιθέναι καὶ ἐποικοδομεῖν, ὥσπερ Ἐπίχαρμ
 διά τε τὸ αὐτὸ τῇ διαιρέσει (ἢ γὰρ σύνθεσις ὑπεροχ
 δείκνυσι πολλήν) καὶ ὅτι ἀρχὴ φαίνεται μεγάλων καὶ

τιον. ἐπεὶ δὲ τὸ χαλεπώτερον καὶ σπανιώτερον μεῖζον,⁷
καὶ οἱ καιροὶ καὶ αἱ ἡλικίαι καὶ οἱ τόποι καὶ οἱ χρόνοι καὶ
αἱ δυνάμεις ποιοῦσι μεγάλα· εἰ γὰρ παρὰ-δύναμιν καὶ
παρ' ἡλικίαν καὶ παρὰ τοὺς ὁμοίους, καὶ εἰ οὕτως ἢ ἐν-
ταῦθα ἢ τόθ', ἔξει μέγεθος καὶ καλῶν καὶ ἀγαθῶν καὶ 5
δικαίων καὶ τῶν ἐναντίων. ὅθεν καὶ τὸ ἐπίγραμμα τῷ
Ὀλυμπιονίκῃ·

πρόσθε μὲν ἄμφ' ὥμοισιν ἔχων τραχείαν ἄσιλλαν

ἰχθυῖς ἐξ Ἄργους εἰς Τέγρεαν ἔφερον.

καὶ ὁ Ἰφικράτης αὐτὸν ἐνεκωμίαζε λέγων ἐξ ὧν ὑπῆρξε¹⁰
ταῦτα· καὶ τὸ αὐτοφυῆς τοῦ ἐπικτήτου· χαλεπώτερον
γὰρ. ὅθεν καὶ ὁ ποιητὴς φησιν

αὐτοδίδακτος δ' εἰμί.

καὶ τὸ μέγαλον μέγιστον μέρος· οἷον Περικλῆς τὸν ἐπι-
τάφιον λέγων, τὴν νεότητά ἐκ τῆς πόλεως ἀνηρῆσθαι¹⁵
ὥσπερ τὸ ξαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ εἰ ἐξαίρεθείη. καὶ τὰ ἐν
χρεία μεῖζονι χρήσιμα, οἷον τὰ ἐν γῇραι καὶ νόσοις. καὶ
δνοῖν τὸ ἐγγύτερον τοῦ τέλους. καὶ τὸ αὐτῷ καὶ ἀπλῶς.
καὶ τὸ δυνατόν τοῦ ἀδυνάτου· τὸ μὲν γὰρ αὐτῷ, τὸ δ'
οὔ. καὶ τὰ ἐν τέλει τοῦ βίου· τέλη γὰρ μᾶλλον τὰ πρὸς²⁰
τῷ τέλει. καὶ τὰ πρὸς ἀλήθειαν τῶν πρὸς δόξαν. ὅρος δὲ
τοῦ πρὸς δόξαν, ὃ λανθάνειν μέλλων οὐκ ἂν ἔλοιτο. διὸ
καὶ τὸ εὖ πάσχειν τοῦ εὖ ποιεῖν δόξειεν ἂν αἰρετώτερον
εἶναι· τὸ μὲν γὰρ κἂν λανθάνῃ αἰρήσεται, ποιεῖν δ' εὖ
λανθάνων οὐ δοκεῖ ἂν ἐλέσθαι. καὶ ὅσα εἶναι μᾶλλον ἢ²⁵
δοκεῖν βούλονται· πρὸς ἀλήθειαν γὰρ μᾶλλον. διὸ καὶ
τὴν δικαιοσύνην φασὶ μικρὸν εἶναι, ὅτι δοκεῖν ἢ εἶναι
αἰρετώτερον· τὸ δὲ ὑγιαίνειν οὔ. καὶ τὸ πρὸς πολλὰ
χρησιμώτερον, οἷον τὸ πρὸς τὸ ζῆν καὶ εὖ ζῆν καὶ τὴν
ἡδονὴν καὶ τὸ πράττειν τὰ καλὰ. διὸ ὁ πλοῦτος καὶ ἡ³⁰
ὑγία μέγιστα δοκεῖ εἶναι· ἅπαντα γὰρ ἔχει ταῦτα. καὶ
τὸ ἀλυπότερον καὶ τὸ μεθ' ἡδονῆς· πλείω γὰρ ἑνός,

- 7 ὥστε ὑπάρχει καὶ ἡ ἡδονὴ ἀγαθὸν καὶ ἡ ἀλυπία. καὶ
 δυοῖν ὃ τῷ αὐτῷ προστιθέμενον μείζον τὸ ὅλον ποιεῖ.
 καὶ ἃ μὴ λανθάνει παρόντα ἢ ἃ λανθάνει· πρὸς ἀλήθειαν
 γὰρ τείνει ταῦτα. διὸ τὸ πλουτεῖν φανεῖν ἂν μείζον ἀγα-
 5 θὸν τοῦ δοκεῖν· καὶ τὸ ἀγαπητόν, καὶ τοῖς μὲν μόνον τοῖς
 δὲ μετ' ἄλλων. διὸ καὶ οὐκ ἴση ζημία, ἂν τις τὸν ἑτερό-
 φθαλμον τυφλώσῃ καὶ τὸν δὴ ἔχοντα· ἀγαπητόν γὰρ
 ἀφήρηται.
- 8 ἐκ τίνων μὲν οὖν δεῖ τὰς πίστεις φέρειν ἐν τῷ προ-
 10 τρέπειν καὶ ἀποτρέπειν, σχεδὸν εἰρηται· μέγιστον δὲ καὶ
 κυριώτατον ἀπάντων πρὸς τὸ δύνασθαι πείθειν καὶ κα-
 λῶς συμβουλεύειν, τὰς πολιτείας ἀπάσας λαβεῖν καὶ τὰ
 ἐκάστης ἔθνη καὶ νόμιμα καὶ συμφέροντα διελεῖν. πεί-
 θονται γὰρ ἅπαντες τῷ συμφέροντι, συμφέρει δὲ τὸ σῶ-
 15 ζον τὴν πολιτείαν. ἔτι δὲ κυρία μὲν ἔστιν ἡ τοῦ κυρίου
 ἀπόφασις, τὰ δὲ κύρια διήρηται κατὰ τὰς πολιτείας· ὅσαι
 γὰρ αἱ πολιτεῖαι, τοσαῦτα καὶ τὰ κύρια ἔστιν. εἰσὶ δὲ πο-
 λιτεῖαι τέτταρες, δημοκρατία ὀλιγαρχία ἀριστοκρατία
 μοναρχία· ὥστε τὸ μὲν κύριον καὶ τὸ κρῖνον τούτων τί'
 20 ἔστιν αἰεὶ μόριον, ἢ ὅλον τούτων. ἔστι δὲ δημοκρατία μὲν
 πολιτεία ἐν ἣ κλήρω διανέμονται τὰς ἀρχάς, ὀλιγαρχία
 δὲ ἐν ἣ [οἱ] ἀπὸ τιμημάτων, ἀριστοκρατία δὲ ἐν ἣ κατὰ
 τὴν παιδείαν. παιδείαν δὲ λέγω τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου κει-
 μένην· οἱ γὰρ ἐμμεμενηκότες ἐν τοῖς νομίμοις ἐν τῇ ἀρι-
 25 στοκρατίᾳ ἄρχουσιν. ἀνάγκη δὲ τούτους φαίνεσθαι ἀρί-
 στούς· ὅθεν καὶ τοῦνομα εἴληφε τοῦτο. μοναρχία δ' ἔστι
 κατὰ τοῦνομα ἐν ἣ εἷς ἀπάντων κύριός ἐστιν· τούτων δὲ
 ἡ μὲν κατὰ τάξιν τινὰ βασιλεία, ἡ δ' ἀόριστος τυραννίς.
 τὸ δὲ τέλος ἐκάστης πολιτείας οὐ δεῖ λανθάνειν· αἰροῦν-
 30 ται γὰρ τὰ πρὸς τὸ τέλος. ἔστι δὲ δημοκρατίας μὲν τέλος
 ἐλευθερία, ὀλιγαρχίας δὲ πλοῦτος, ἀριστοκρατίας δὲ τὰ
 περὶ παιδείαν καὶ τὰ νόμιμα, * * τυραννίδος δὲ φυλακὴ.

ἡλὸν οὖν ὅτι τὰ πρὸς τὸ τέλος ἐκάστης ἔθῃ καὶ νόμιμα 8
καὶ συμφέροντα διαιρετέον, εἴπερ αἰροῦνται πρὸς τοῦτο
παναφέροντες. ἐπεὶ δὲ οὐ μόνον αἱ πίστεις γίνονται δι'
ποδεικτικῷ λόγῳ ἀλλὰ καὶ δι' ἡθικῷ (τῷ γὰρ ποιόν
ἵνα φαίνεσθαι τὸν λέγοντα πιστεύομεν, τοῦτο δ' ἐστὶν 5
ἢ ἀγαθὸς φαίνεται ἢ εὖνους ἢ ἄμφω), δέοι ἂν τὰ ἡθῇ
ῶν πολιτειῶν ἐκάστης ἔχειν ἡμᾶς· τὸ μὲν γὰρ ἐκάστης
ἴθος πιθανώτατον ἀνάγκη πρὸς ἐκάστην εἶναι. ταῦτα
ἐληφθήσεται διὰ τῶν αὐτῶν· τὰ μὲν γὰρ ἡθῇ φανερά
ἵατὰ τὴν προαίρεσιν, ἣ δὲ προαίρεσις ἀναφέρεται πρὸς 10
τὸ τέλος.

ῶν μὲν οὖν δεῖ ὁρέγεσθαι προτρέποντας ὡς ἐσομένων
ῶντων, καὶ ἐκ τίνων δεῖ τὰς περὶ τοῦ συμφέροντος πί-
στεις λαμβάνειν, ἔτι δὲ περὶ τῶν περὶ τὰς πολιτείας
ἴθων καὶ νομίμων διὰ τίνων τε καὶ πῶς εὐπορήσομεν, 15
ἐφ' ὅσον ἦν τῷ παρόντι καιρῷ σύμμετρον, εἴρηται· διη-
κρίβηται γὰρ ἐν τοῖς πολιτικοῖς περὶ τούτων.

μετὰ δὲ ταῦτα λέγωμεν περὶ ἀρετῆς καὶ κακίας καὶ 9
καλοῦ καὶ αἰσχροῦ· οὗτοι γὰρ σκοποὶ τῷ ἐπαινοῦντι καὶ
ψέγοντι· συμβήσεται γὰρ ἅμα περὶ τούτων λέγοντας καὶ 20
κεῖνα δηλοῦν ἐξ ὧν ποιοὶ τινες ὑποληφθησόμεθα κατὰ
τὸ ἡθος, ἥπερ ἦν δευτέρα πίστις· ἐκ τῶν αὐτῶν γὰρ
ἡμᾶς τε καὶ ἄλλον ἀξιόπιστον δυνησόμεθα ποιεῖν πρὸς
ἀρετὴν. ἐπεὶ δὲ συμβαίνει καὶ χωρὶς σπουδῆς καὶ μετὰ
σπουδῆς ἐπαινεῖν πολλάκις οὐ μόνον ἄνθρωπον ἢ θεὸν 25
ἀλλὰ καὶ ἄψυχα καὶ τῶν ἄλλων ζώων τὸ τυχόν, τὸν
αὐτὸν τρόπον καὶ περὶ τούτων ληπτέον τὰς προτά-
σεις, ὥστε ὅσον παραδείγματος χάριν εἴπωμεν καὶ περὶ
τούτων.

καλὸν μὲν οὖν ἐστίν, ὃ ἂν δι' αὐτὸ αἰρετὸν ὃν ἐπαι- 30
νετὸν ᾗ, ἢ ὃ ἂν ἀγαθὸν ὃν ἡδὺ ᾗ, ὅτι ἀγαθόν. εἰ δὲ τοῦτο
ᾖ τὸ καλόν, ἀνάγκη τὴν ἀρετὴν καλὸν εἶναι· ἀγαθὸν

- 9 γὰρ ὃν ἐπαινετόν ἐστιν. ἀρετὴ δ' ἐστὶ μὲν δύναμις, ὥς
 δοκεῖ, ποριστικὴ ἀγαθῶν καὶ φυλακτικὴ, καὶ δύναμις
 εὐεργετικὴ πολλῶν καὶ μεγάλων, καὶ πάντων περὶ πάν-
 τα. μέρη δὲ ἀρετῆς δικαιοσύνη, ἀνδρία, σωφροσύνη, με-
 5 γαλοπρέπεια, μεγαλοψυχία, ἐλευθεριότης, πραότης, φρό-
 νησις, σοφία. ἀνάγκη δὲ μεγίστας εἶναι ἀρετὰς τὰς τοῖς
 ἄλλοις χρησιμωτάτας, εἴπερ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ δύναμις εὐερ-
 γετικὴ. διὰ τοῦτο τοὺς δικαίους καὶ ἀνδρείους μάλιστα
 τιμῶσιν· ἡ μὲν γὰρ ἐν πολέμῳ ἡ δὲ καὶ ἐν εἰρήνῃ χρήσι-
 10 μος ἄλλοις. εἴτα ἡ ἐλευθεριότης· προῖενται γὰρ καὶ οὐκ
 ἀνταγωνίζονται περὶ τῶν χρημάτων, ὧν μάλιστα ἐφλέν-
 ται ἄλλοι. ἔστι δὲ δικαιοσύνη μὲν ἀρετὴ δι' ἣν τὰ αὐτῶν
 ἕκαστοι ἔχουσι, καὶ ὥς ὁ νόμος, ἀδικία δὲ δι' ἣν τὰ ἄλ-
 λότρια, οὐχ ὥς ὁ νόμος. ἀνδρία δὲ δι' ἣν πρακτικοὶ εἰσι
 15 τῶν καλῶν ἔργων ἐν τοῖς κινδύνοις, καὶ ὥς ὁ νόμος κε-
 λεύει, καὶ ὑπηρετικοὶ τῷ νόμῳ· δειλία δὲ τοῦναντίον.
 σωφροσύνη δὲ ἀρετὴ δι' ἣν πρὸς τὰς ἡδονὰς τὰς τοῦ σώ-
 ματος οὕτως ἔχουσιν ὥς ὁ νόμος κελεύει· ἀκολασία δὲ
 τοῦναντίον. ἐλευθεριότης δὲ περὶ χρήματα εὐποιητικὴ,
 20 ἀνελευθερία δὲ τοῦναντίον. μεγαλοψυχία δὲ ἀρετὴ με-
 γάλων ποιητικὴ εὐεργετημάτων, [μικροψυχία δὲ τοῦναν-
 τίον]. μεγαλοπρέπεια δὲ ἀρετὴ ἐν δαπανήμασι μεγέθους
 ποιητικὴ· μικροψυχία δὲ καὶ μικροπρέπεια τάναντία.
 φρόνησις δ' ἐστὶν ἀρετὴ διανοίας, καθ' ἣν εὖ βουλευέ-
 25 σθαι δύνανται περὶ ἀγαθῶν καὶ κακῶν τῶν εἰρημένων
 εἰς εὐδαιμονίαν. * *

περὶ μὲν οὖν ἀρετῆς καὶ κακίας καθόλου καὶ περὶ τῶν
 μορίων εἴρηται κατὰ τὸν ἐνεστώτα καιρὸν ἱκανῶς, περὶ
 δὲ τῶν ἄλλων οὐ χαλεπὸν ἰδεῖν· φανερόν γὰρ ὅτι ἀνάγκη
 30 τὰ τε ποιητικὰ τῆς ἀρετῆς εἶναι καλὰ (πρὸς ἀρετὴν γάρ)
 καὶ τὰ ἀπ' ἀρετῆς γινόμενα, τοιαῦτα δὲ τὰ τε σημεῖα τῆς
 ἀρετῆς καὶ τὰ ἔργα. ἐπεὶ δὲ τὰ σημεῖα καὶ τὰ τοιαῦτα ἂ

ἐστὶν ἀγαθοῦ ἔργα ἢ πάθη, καλὰ, ἀνάγκη ὅσα τε ἀνδρίας 9
 ἔργα ἢ σημεῖα ἀνδρίας ἢ ἀνδρείως πέπρακται καλὰ εἶναι,
 καὶ τὰ δίκαια καὶ τὰ δικαίως ἔργα (πάθη δὲ οὐ· ἐν μόνῃ
 γὰρ ταύτῃ τῶν ἀρετῶν οὐκ αἶν τὸ δικαίως καλόν, ἀλλ'
 ἐπὶ τοῦ ζημιουῖσθαι αἰσχροὺν τὸ δικαίως μᾶλλον ἢ τὸ ἀδί- 5
 κως), καὶ κατὰ τὰς ἄλλας δὲ ἀρετὰς ὡσαύτως. καὶ ἐφ'
 ὅσοις τὰ ἄθλα τιμῇ, καλὰ. καὶ ἐφ' ὅσοις τιμῇ μᾶλλον ἢ
 χρήματα. καὶ ὅσα μὴ αὐτοῦ ἕνεκα πράττει τις τῶν αἰρε-
 τῶν. καὶ τὰ ἀπλῶς ἀγαθὰ, ὅσα ὑπὲρ τε πατρίδος τις
 ἐποίησε, παριδὼν τὸ αὐτοῦ. καὶ τὰ τῇ φύσει ἀγαθὰ, καὶ 10
 ἃ μὴ αὐτῷ ἀγαθὰ· αὐτοῦ γὰρ ἕνεκα τὰ ποιαῦτα. καὶ ὅσα
 τεθνεῶτι ἐνδέχεται ὑπάρχειν μᾶλλον ἢ ζῶντι· τὸ γὰρ
 αὐτοῦ ἕνεκα μᾶλλον ἔχει τὰ ζῶντι. καὶ ὅσα ἔργα τῶν ἄλ-
 λων ἕνεκα· ἤττον γὰρ αὐτοῦ. καὶ ὅσαι εὐπραγίαι περὶ
 ἄλλους, ἀλλὰ μὴ περὶ αὐτόν. καὶ περὶ τοὺς εὖ ποιήσαν- 15
 τας· δίκαιον γάρ. καὶ τὰ εὐεργετήματα· οὐ γὰρ εἰς αὐ-
 τόν. καὶ τὰ ἐναντία ἢ ἐφ' οἷς αἰσχύνονται· τὰ γὰρ αἰσχροὶ
 αἰσχύνονται καὶ λέγοντες καὶ ποιοῦντες καὶ μέλλοντες,
 ὥσπερ καὶ Σαπφῶ πεποίηκεν, εἰπόντος τοῦ Ἀλκαίου

θέλω τι Φειπῆν, ἀλλὰ με κωλύει

20

αἰδώς,

αἱ δ' ἤχες ἐσθλῶν ἡμερον ἢ καλῶν·

καὶ μὴ τι Φειπῆν γλῶσσ' ἐκύνει κακόν,

αἰδώς κέ σ' οὐκ ἂν εἶχεν ὄμματ',

ἀλλ' ἔλεγες περὶ τῷ δικαίῳ.

25

καὶ περὶ ὧν ἀγωνιῶσι μὴ φοβούμενοι· περὶ γὰρ τῶν
 πρὸς δόξαν φερόντων ἀγαθῶν τοῦτο πάσχουσιν. καὶ αἱ
 τῶν φύσει σπουδαιοτέρων ἀρετῶν καλλίους καὶ τὰ ἔργα,
 οἷον ἀνδρὸς ἢ γυναικός. καὶ αἱ ἀπολαυστικαὶ ἄλλοις μάλ-
 λον ἢ αὐτοῖς· διὸ τὸ δίκαιον καὶ ἡ δικαιοσύνη καλόν. καὶ 30
 τὸ τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι μᾶλλον καὶ μὴ καταλλάττε-

- 9 σθαι· τό τε γάρ ανταποδιδόναι δίκαιον, τὸ δὲ δίκαιον καλόν, καὶ ἀνδρείου τὸ μὴ ἡττᾶσθαι. καὶ νίκη καὶ τιμὴ τῶν καλῶν· αἰρετά τε γὰρ ἄκαρπα ὄντα, καὶ ὑπεροχὴν ἀρετῆς δηλοῖ. καὶ τὰ μνημονευτά, καὶ τὰ μᾶλλον μᾶλλον.
- 5 καὶ ἃ μὴ ζῶντι ἔπεται. καὶ οἷς τιμὴ ἀκολουθεῖ. καὶ τὰ περιττά. καὶ τὰ μόνῳ ὑπάρχοντα καλλίω· εὐμνημονευτότερα γάρ. καὶ κτήματα ἄκαρπα· ἐλευθεριώτερα γάρ. καὶ τὰ παρ' ἐκάστοις δὲ ἴδια καλὰ, καὶ ὅσα σημειᾷ ἐστι τῶν παρ' ἐκάστοις ἐπαινουμένων, οἷον ἐν Λακεδαιμόνι
- 10 κομᾶν καλόν· ἐλευθέρου γάρ σημείον· οὐ γάρ ἐστι κομῶντα ῥᾶδιον οὐδὲν ποιεῖν ἔργον θητικόν. καὶ τὸ μηδεμίαν ἐργάζεσθαι βάνανυσον τέχνην· ἐλευθέρου γάρ τὸ μὴ πρὸς ἄλλον ζῆν. ληπτέον δὲ καὶ τὰ σύνεγγυς τοῖς ὑπάρχουσιν ὡς ταῦτά ὄντα καὶ πρὸς ἐπαινον καὶ πρὸς
- 15 ψόγον, οἷον τὸν εὐλαβῆ ψυχρὸν καὶ ἐπίβουλον καὶ τὸν ἡλίθιον χρηστὸν ἢ τὸν ἀνάλγητον πρᾶον. καὶ ἕκαστον δ' ἐκ τῶν παρακολουθούντων αἰεὶ κατὰ τὸ βέλτιστον, οἷον τὸν ὀργίλον καὶ τὸν μανικὸν ἀπλοῦν καὶ τὸν αὐθάδη μεγαλοπρεπῆ καὶ σεμνόν. καὶ τοὺς ἐν ταῖς ὑπερβολαῖς ὡς
- 20 ἐν ταῖς ἀρεταῖς ὄντας, οἷον τὸν θρασὺν ἀνδρείον καὶ τὸν ἄσωτον ἐλευθέριον· δόξει τε γὰρ τοῖς πολλοῖς, καὶ ἅμα παραλογιστικὸν ἐκ τῆς αἰτίας. εἰ γὰρ οὐ μὴ ἀνάγκη κινδυνευτικός, πολλῷ μᾶλλον ἂν δόξειεν ὅπου καλόν, καὶ εἰ προετικὸς τοῖς τυχοῦσι, καὶ τοῖς φίλοις· ὑπερβολὴ γάρ
- 25 ἀρετῆς τὸ πάντας εὖ ποιεῖν. σκοπεῖν δὲ καὶ παρ' οἷς ὁ ἐπαινος· ὥσπερ γὰρ ὁ Σωκράτης ἔλεγεν, οὐ χαλεπὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν. δεῖ δὲ τὸ παρ' ἐκάστοις τίμιον ὃν λέγειν ὡς ὑπάρχει, οἷον ἐν Σκύθαις ἢ Λάκωσιν ἢ φιλοσόφοις. καὶ ὅλως δὲ τὸ τίμιον ἄγειν εἰς
- 30 τὸ καλόν, ἐπεὶ περ γε δοκεῖ γειννῆαν. καὶ ὅσα κατὰ τὸ προσῆκον, οἷον εἰ ἄξια τῶν προγόνων καὶ τῶν προὔπηγμένων· εὐδαιμονικὸν γὰρ καὶ καλόν τὸ προσεπικτᾶ-

σθαι τιμήν. καὶ εἰ παρὰ τὸ προσῆκον δὲ ἐπὶ τὸ βέλτιον 9
καὶ τὸ κάλλιον, οἷον εἰ εὐτυχῶν μὲν μέτριος ἀτυχῶν δὲ
μεγαλόψυχος, ἢ μείζων γιγνόμενος βελτίων καὶ καταλ-
λακτικώτερος. τοιοῦτον δὲ τὸ τοῦ Ἰφικράτους, ἐξ οἷων
εἰς οἷα, καὶ τὸ τοῦ Ὀλυμπιονίκου

5

πρόσθε μὲν ἄμφ' ὁμοισιν ἔχων τραχεῖαν,
καὶ τὸ τοῦ Σιμωνίδου

ἢ πατρός τε καὶ ἀνδρὸς ἀδελφῶν τ' οὕσα τυράννων.

ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν πρᾶξεων ὁ ἔπαινος, ἴδιον δὲ τοῦ σπου-
δαίου τὸ κατὰ προαίρεσιν, πειρατέον δεικνύναι πρᾶτ- 10
τοντα κατὰ προαίρεσιν. χρήσιμον δὲ τὸ πολλάκις φαίνε-
σθαι πεπραγότα. διὸ καὶ τὰ συμπτώματα καὶ τὰ ἀπὸ
τύχης ὥς ἐν προαιρέσει ληπτέον· ἂν γὰρ πολλὰ καὶ ὅμοια
προφέρηται, σημεῖον ἀρετῆς εἶναι δόξει καὶ προαιρέσεως.
ἔστι δ' ἔπαινος λόγος ἐμφανίζων μέγεθος ἀρετῆς. δεῖ οὖν 15
τὰς πράξεις ἐπιδεικνύναι ὥς τοιαῦται. τὸ δ' ἐγκώμιον
τῶν ἔργων ἐστίν, τὰ δὲ κύκλω εἰς πίστιν, οἷον εὐγένεια
καὶ παιδεία· εἰκὸς γὰρ ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθοὺς καὶ τὸν οὕτω
τραφέντα τοιοῦτον εἶναι. διὸ καὶ ἐγκωμιάζομεν πράξαν-
τας. τὰ δ' ἔργα σημεῖα τῆς ἕξεως ἐστίν, ἐπεὶ ἐπαινοῦμεν 20
ἂν καὶ μὴ πεπραγότα, εἰ πιστεύοιμεν εἶναι τοιοῦτον. μα-
καρισμὸς δὲ καὶ εὐδαιμονισμὸς αὐτοῖς μὲν ταῦτά, τού-
τοις δ' οὐ ταῦτά, ἀλλ' ὥσπερ ἡ εὐδαιμονία τὴν ἀρετὴν,
καὶ ὁ εὐδαιμονισμὸς περιέχει ταῦτα.

ἔχει δὲ κοινὸν εἶδος ὁ ἔπαινος καὶ αἱ συμβουλαί· ἃ 25
γὰρ ἐν τῷ συμβουλευεῖν ὑπόθιοι ἂν, ταῦτα μετατεθέντα
τῇ λέξει ἐγκώμια γίνονται. ἐπεὶ οὖν ἔχομεν ἃ δεῖ πρᾶτ-
τειν καὶ ποῖόν τινα εἶναι δεῖ, ταῦτα ὥς ὑποθήκας λέγον-
τας τῇ λέξει μετατιθέναι δεῖ καὶ στρέφειν, οἷον ὅτι οὐ δεῖ
μέγα φρονεῖν ἐπὶ τοῖς διὰ τύχην ἀλλὰ τοῖς δι' αὐτόν. 30
οὕτω μὲν οὖν λεχθὲν ὑποθήκην δύναται, ὥδ' δ' ἐπαινουν
„μέγα φρονῶν οὐ τοῖς διὰ τύχην [ὑπάρχουσιν] ἀλλὰ τοῖς

9 δι' αὐτόν.“ ὥστε ὅταν ἐπαινεῖν βούλῃ, ὅρα τί ἂν ὑπό-
 θοιο, καὶ ὅταν ὑποθέσθαι, ὅρα τί ἂν ἐπαινέσειας. ἡ δὲ
 λέξις ἔσται ἀντικειμένη ἐξ ἀνάγκης, ὅταν τὸ μὲν κωλύον
 τὸ δὲ μὴ κωλύον μετατεθῇ.

- 5 χρηστέον δὲ καὶ τῶν ἀνῆλθικῶν πολλοῖς, οἷον εἰ μό-
 νος ἢ πρῶτος ἢ μετ' ὀλίγων ἢ καὶ [ὁ] μάλιστα πεποιήκεν.
 ἅπαντα γὰρ ταῦτα καλὰ. καὶ τὰ ἐκ τῶν χρόνων καὶ τῶν
 καιρῶν. ταῦτα δὲ παρὰ τὸ προσῆκον. καὶ εἰ πολλάκις
 τὸ αὐτὸ κατῳρῆσθαι. μέγα γάρ, καὶ οὐκ ἀπὸ τύχης ἀλλὰ
 10 δι' αὐτὸν ἂν δόξειεν. καὶ εἰ τὰ προτρέποντα καὶ τιμῶντα
 διὰ τοῦτον εὖρηται καὶ κατεσκευάσθη. καὶ εἰς ὃν πρῶ-
 τον ἐγκώμιον ἐποιήθη, οἷον εἰς Ἰππόλοχον καὶ Ἀρμόδιον
 καὶ Ἀριστογείτονα τὸ ἐν ἀγορᾷ σταθῆναι. ὁμοίως δὲ καὶ
 ἐπὶ τῶν ἐναντίων. κἂν μὴ καθ' αὐτὸν εὐπορῆς, πρὸς
 15 ἄλλους ἀντιπαραβάλλειν. ὅπερ Ἰσοκράτης ἐποίει διὰ
 τὴν ἀσυνήθειαν τοῦ δικολογεῖν. δεῖ δὲ πρὸς ἐνδόξους
 συγκρίνειν. ἀνῆλθικὸν γὰρ καὶ καλόν, εἰ σπουδαίων
 βελτίων. πίπτει δ' εὐλόγως ἢ ἀνῆλθις εἰς τοὺς ἐπαινοὺς.
 ἐν ὑπεροχῇ γάρ ἐστιν, ἢ δ' ὑπεροχὴ τῶν καλῶν. διὸ κἂν
 20 μὴ πρὸς τοὺς ἐνδόξους, ἀλλὰ πρὸς τοὺς ἄλλους δεῖ
 παραβάλλειν, ἐπεὶ περ ἡ ὑπεροχὴ δοκεῖ μνηύειν ἀρετὴν.
 ὅλως δὲ τῶν κοινῶν εἰδῶν ἅπασιν τοῖς λόγοις ἢ μὲν ἀνῆλ-
 θις ἐπιτηδειοτάτῃ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς. τὰς γὰρ πράξεις
 ὁμολογουμένας λαμβάνουσιν, ὥστε λοιπὸν μέγεθος περι-
 25 θεῖναι καὶ κάλλος. τὰ δὲ παραδείγματα τοῖς συμβουλευ-
 τικοῖς. ἐκ γὰρ τῶν προγεγονότων τὰ μέλλοντα καταμαν-
 τευόμενοι κρίνομεν. τὰ δ' ἐνθυμήματα τοῖς δικανικοῖς.
 αἰτίαν γὰρ καὶ ἀπόδειξιν μάλιστα δέχεται τὸ γεγονὸς διὰ
 τὸ ἀσαφές.
- 30 ἐκ τίνων μὲν οὖν οἱ ἐπαινοὶ καὶ οἱ ψόγοι λέγονται
 σχεδὸν πάντες, καὶ πρὸς ποῖα δεῖ βλέποντας ἐπαινεῖν καὶ
 ψέγειν, καὶ ἐκ τίνων τὰ ἐγκώμια γίγνεται καὶ τὰ ὀνειδῆ,

ταῦτ' ἐστίν· ἐχομένων γὰρ τούτων τὰ ἐναντία τούτοις 9
φανερὰ· ὁ γὰρ ψόγος ἐκ τῶν ἐναντίων ἐστίν. περὶ δὲ 10
κατηγορίας καὶ ἀπολογίας, ἐκ πόσων καὶ ποίων ποιεῖσθαι
δεῖ τοὺς συλλογισμούς, ἐχόμενον ἂν εἴη λέγειν. δεῖ δὴ
λαβεῖν τρία, ἐν μὲν τίνων καὶ πόσων ἕνεκα ἀδικοῦσι, 5
δεύτερον δὲ πῶς αὐτοὶ διακείμενοι, τρίτον δὲ τοὺς
ποιούς καὶ πῶς ἔχοντας. διορισάμενοι οὖν τὸ ἀδικεῖν λέ-
γωμεν ἐξῆς.

ἔστω δὴ τὸ ἀδικεῖν τὸ βλάπτειν ἐκόντα παρὰ τὸν νό-
μον. νόμος δ' ἐστίν ὁ μὲν ἴδιος ὁ δὲ κοινός. λέγω δὲ 10
ἴδιον μὲν καθ' ὃν γεγραμμένον πολιτεύονται, κοινὸν δὲ
ὅσα ἄγραφα παρὰ πᾶσιν ὁμολογεῖσθαι δοκεῖ. ἐκόντες δὲ
ποιοῦσιν ὅσα εἰδότες καὶ μὴ ἀναγκαζόμενοι. ὅσα μὲν οὖν
ἐκόντες, οὐ πάντα προαιρούμενοι, ὅσα δὲ προαιρούμε-
νοι, εἰδότες ἅπαντα· οὐδεὶς γὰρ ὃ προαιρεῖται ἄγνοεῖ. 15
δι' αὐτὸ δὲ προαιροῦνται βλάπτειν καὶ φαῦλα ποιεῖν παρὰ
τὸν νόμον, κακία ἐστὶ καὶ ἀκρασία· ἐὰν γὰρ τινες ἔχωσι
μοχθηρίαν ἢ μίαν ἢ πλείους, περὶ τοῦτο ὃ μοχθηροὶ
τυγχάνουσιν ὄντες, καὶ ἄδικοί εἰσιν, οἷον ὁ μὲν ἀνελεύ-
θερος περὶ χρήματα, ὁ δ' ἀκόλαστος περὶ τὰς τοῦ σώμα- 20
τος ἡδονάς, ὁ δὲ μαλακὸς περὶ τὰ ῥάθυμα, ὁ δὲ δειλὸς
περὶ τοὺς κινδύνους· [τοὺς γὰρ συγκινδυνεύοντας]
ἐγκαταλιμπάνουσι γὰρ διὰ τὸν φόβον, ὁ δὲ φιλότιμος
διὰ τιμὴν, ὁ δ' ὀξύθυμος δι' ὀργήν, ὁ δὲ φιλόνικος διὰ
νίκην, ὁ δὲ πικρὸς διὰ τιμωρίαν, ὁ δ' ἄφρων διὰ τὸ ἀπα- 25
τάσθαι περὶ τὸ δίκαιον καὶ ἄδικον, ὁ δ' ἀναίσχυτος δι'
ὀλιγωρίαν δόξης. ὁμοίως δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος περὶ
ἕκαστον τῶν ὑποκειμένων.

ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων δῆλον, τὰ μὲν ἐκ τῶν περὶ τὰς
ἀρετὰς εἰρημένων, τὰ δ' ἐκ τῶν περὶ τὰ πάθη ῥηθησομέ- 30
νων· λοιπὸν δ' εἰπεῖν τίνος ἕνεκα καὶ πῶς ἔχοντες ἀδι-
κοῦσι, καὶ τίνας. πρῶτον μὲν οὖν διελωμέθα τίνων ὀρε-

10 γόμενοι καὶ ποῖα φεύγοντες ἐγχειροῦσιν ἀδικεῖν· δῆλον
 γὰρ ὡς τῷ μὲν κατηγοροῦντι πόσα καὶ ποῖα τούτων
 ὑπάρχει τῷ ἀντιδίκῳ σκεπτέον, ὧν ἐφιέμενοι πάντες
 τοὺς πλησίον ἀδικοῦσι, τῷ δ' ἀπολογουμένῳ ποῖα καὶ
 5 πόσα τούτων οὐχ ὑπάρχει. πάντες δὲ πράττουσι πάντα
 τὰ μὲν οὐ δι' αὐτοὺς τὰ δὲ δι' αὐτούς. τῶν μὲν οὖν μὴ
 δι' αὐτοὺς τὰ μὲν διὰ τύχην πράττουσι τὰ δ' ἐξ ἀνάγκης,
 τῶν δ' ἐξ ἀνάγκης τὰ μὲν βίᾳ τὰ δὲ φύσει. ὥστε πάντα
 ὅσα μὴ δι' αὐτοὺς πράττουσι, τὰ μὲν ἀπὸ τύχης τὰ δὲ
 10 φύσει τὰ δὲ βίᾳ. ὅσα δὲ δι' αὐτούς, καὶ ὧν αὐτοὶ αἵτιοι,
 τὰ μὲν δι' ἔθος τὰ δὲ δι' ὄρεξιν, * τὰ μὲν διὰ λογιστικὴν
 ὄρεξιν τὰ δὲ δι' ἄλογον· ἔστι δ' ἡ μὲν βούλησις * ἀγα-
 θοῦ ὄρεξις (οὐδεὶς γὰρ βούλεται ἀλλ' ἢ ὅταν οἰηθῇ εἶναι
 ἀγαθόν), ἄλογοι δ' ὄρεξεις ὀργὴ καὶ ἐπιθυμία, ὥστε
 15 πάντα ὅσα πράττουσιν ἀνάγκη πράττειν δι' αἰτίας ἐπτά,
 διὰ τύχην, διὰ φύσιν, διὰ βίαν, δι' ἔθος, διὰ λογισμόν,
 διὰ θυμόν, δι' ἐπιθυμίαν. τὸ δὲ προσδιαιρεῖσθαι καθ'
 ἡλικίαν ἢ ἔξεις ἢ ἄλλ' ἅττα τὰ πραττόμενα περίεργον· εἰ
 γὰρ συμβέβηκε τοῖς νέοις ὀργίλοις εἶναι ἢ ἐπιθυμητικοῖς,
 20 οὐ διὰ τὴν νεότητα πράττουσι τὰ τοιαῦτα ἀλλὰ δι' ὀργὴν
 καὶ ἐπιθυμίαν. οὐδὲ διὰ πλοῦτον καὶ πενίαν, ἀλλὰ συμ-
 βέβηκε τοῖς μὲν πένησι διὰ τὴν ἐνδειαν ἐπιθυμεῖν χρη-
 μάτων, τοῖς δὲ πλουσίοις διὰ τὴν ἐξουσίαν ἐπιθυμεῖν τῶν
 μὴ ἀναγκαίων ἡδονῶν. ἀλλὰ πράξουσιν καὶ οὗτοι οὐ διὰ
 25 πλοῦτον καὶ πενίαν ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν· ὁμοίως δὲ
 καὶ οἱ δίκαιοι καὶ οἱ ἄδικοι, καὶ οἱ ἄλλοι οἱ λεγόμενοι
 κατὰ τὰς ἔξεις πράττειν, διὰ ταῦτα πράξουσιν· ἢ γὰρ διὰ
 λογισμόν ἢ διὰ πάθος· ἀλλ' οἱ μὲν δι' ἡθὴ καὶ πάθη
 χρηστά, οἱ δὲ διὰ τἀναντία. συμβαίνει μέντοι ταῖς μὲν
 30 τοιαύταις ἔξεσι τὰ τοιαῦτα ἀκολουθεῖν, ταῖς δὲ τοιαῖσδε
 τὰ τοιάδε· εὐθύς γὰρ ἴσως τῷ μὲν σώφρονι διὰ τὸ σώ-
 φρονα εἶναι δόξαι τε καὶ ἐπιθυμίαι χρησταὶ ἐπακολου-

θοῦσι περὶ τῶν ἡδέων, τῷ δ' ἀκολάστῳ αἱ ἐναντίαι περὶ 10
τῶν αὐτῶν τούτων. διὸ τὰς μὲν τοιαύτας διαιρέσεις ἐα-
τέον, σκεπτέον δὲ ποῖα ποίοις εἴωθεν ἔπεσθαι· εἰ μὲν
γὰρ λευκὸς ἢ μέλας ἢ μέγας ἢ μικρὸς, οὐδὲν τέτακται τῶν
τοιούτων ἀκολουθεῖν, εἰ δὲ νέος ἢ πρεσβύτης ἢ δίκαιος 5
ἢ ἀδίκος, ἥδη διαφέρει. καὶ ὅλως ὅσα τῶν συμβαινόντων
ποιεῖ διαφέρειν τὰ ἥδη τῶν ἀνθρώπων, οἷον πλουτεῖν
δοκῶν ἐαυτῷ ἢ πένεσθαι διοίσει τι, καὶ εὐτυχεῖν ἢ ἀτυ-
χεῖν. ταῦτα μὲν οὖν ὕστερον ἐροῦμεν, νῦν δὲ περὶ τῶν
λοιπῶν εἰπωμεν πρῶτον. 10

ἔστι δ' ἀπὸ τύχης μὲν τὰ τοιαῦτα γιγνόμενα, ὅσων
ἢ τε αἰτία ἀόριστος καὶ μὴ ἔνεκά του γίγνεται καὶ μήτε
αἰ μῆτε ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ μῆτε τεταγμένως· δῆλον δ' ἐκ
τοῦ ὁρισμοῦ τῆς τύχης περὶ τούτων. φύσει δέ, ὅσων ἢ τ'
αἰτία ἐν αὐτοῖς καὶ τεταγμένη· ἢ γὰρ αἰεὶ ἢ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ 15
ὡσαύτως ἀποβαίνει. τὰ γὰρ παρὰ φύσιν οὐδὲν δεῖ ἀκρι-
βολογεῖσθαι, πότρεα κατὰ φύσιν τινὰ ἢ ἄλλην αἰτίαν
γίγνεται· δόξεις δ' ἂν καὶ ἡ τύχη αἰτία εἶναι τῶν τοιού-
των. βία δέ, ὅσα παρ' ἐπιθυμίαν ἢ τοὺς λογισμοὺς
γίγνεται δι' αὐτῶν τῶν πραττόντων. ἔθει δέ, ὅσα διὰ τὸ 20
πολλάκις πεποιθέναι ποιοῦσιν. διὰ λογισμὸν δὲ τὰ δο-
κοῦντα συμφέρειν ἐκ τῶν εἰρημένων ἀγαθῶν ἢ ὥς τέλος
ἢ ὥς πρὸς τὸ τέλος; ὅταν διὰ τὸ συμφέρειν πράττηται·
ἐνια γὰρ καὶ οἱ ἀκόλαστοι συμφέροντα πράττουσιν, ἀλλ'
οὐ διὰ τὸ συμφέρειν ἀλλὰ δι' ἡδονήν. διὰ θυμὸν δὲ καὶ 25
ὀργήν τὰ τιμωρητικά. διαφέρει δὲ τιμωρία καὶ κόλασις·
ἡ μὲν γὰρ κόλασις τοῦ πάσχοντος ἔνεκά ἐστίν, ἡ δὲ τιμω-
ρία τοῦ ποιοῦντος, ἵνα ἀποπληρωθῇ. τί μὲν οὖν ἐστὶν
ἡ ὀργή, δῆλον ἐστὶ ἐν τοῖς περὶ παθῶν, δι' ἐπιθυμίαν
δὲ πράττεται ὅσα φαίνεται ἡδέα. ἔστι δὲ καὶ τὸ σύνηδες 30
καὶ τὸ ἐθιστὸν ἐν τοῖς ἡδέσιν· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν φύσει
ἢ ἡδέων, ὅταν συνεθισθῶσιν, ἡδέως ποιοῦσιν. ὥστε

- 10 συλλαβόντι εἰπεῖν, ὅσα δι' αὐτοὺς πράττουσιν, ἅπαντ' ἐστὶν ἢ ἀγαθὰ ἢ φαινόμενα ἀγαθὰ ἢ ἡδέα ἢ φαινόμενα ἡδέα. ἐπεὶ δ' ὅσα δι' αὐτούς, ἐκόντες πράττουσιν, οὐχ ἐκόντες δὲ ὅσα μὴ δι' αὐτούς, πάντ' ἂν εἴη, ὅσα ἐκόντες
- 5 πράττουσιν, ἢ ἀγαθὰ ἢ φαινόμενα ἀγαθὰ ἢ ἡδέα ἢ φαινόμενα ἡδέα· τίθῃμι γὰρ καὶ τὴν τῶν κακῶν ἢ φαινομένων κακῶν ἢ ἀπαλλαγὴν ἢ ἀντὶ μείζονος ἐλάττονος μετάληψιν ἐν τοῖς ἀγαθοῖς (αἰρετὰ γὰρ πως), καὶ τὴν τῶν λυπηρῶν ἢ φαινομένων ἢ ἀπαλλαγὴν ἢ μετάληψιν ἀντὶ
- 10 μείζονων ἐλαττόνων ἐν τοῖς ἡδέσιν ὡσαύτως. ληπτέον ἄρα τὰ συμφέροντα καὶ ἡδέα, πόσα καὶ ποῖα. περὶ μὲν οὖν τοῦ συμφέροντος ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς εἴρηται πρότερον, περὶ δὲ τοῦ ἡδέος εἰπώμεν νῦν. δεῖ δὲ νομίζειν ἱκανοὺς εἶναι τοὺς ὄρους, ἐὰν ὥσι περὶ ἐκάστου μῆτε
- 15 ἀσαφεῖς μῆτε ἀκριβεῖς.
- 11 ὑποκείσθω δὴ ἡμῖν εἶναι τὴν ἡδονὴν κίνησιν τινα τῆς ψυχῆς καὶ κατάστασιν ἀθρόαν καὶ αἰσθητήν εἰς τὴν ὑπάρχουσαν φύσιν, λύπην δὲ τοῦναντίον. εἰ δ' ἐστὶν ἡδονὴ τὸ τοιοῦτον, δῆλον ὅτι καὶ ἡδὺ ἐστὶ τὸ ποιητικόν
- 20 τῆς εἰρημένης διαθέσεως, τὸ δὲ φθαρτικὸν ἢ τῆς ἐναντίας καταστάσεως ποιητικὸν λυπηρόν. ἀνάγκη οὖν ἡδὺ εἶναι τό τε εἰς τὸ κατὰ φύσιν ἔναι ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, καὶ μάλιστα ὅταν ἀπειληφότα ἢ τὴν ἑαυτῶν φύσιν τὰ κατ' αὐτὴν γιγνόμενα, καὶ τὰ ἔθῃ· καὶ γὰρ τὸ εἰδισμένον ὥς
- 25 περ πεφυκὸς ἤδη γίννεται· ὅμοιον γὰρ τι τὸ ἔθος τῇ φύσει· ἐγγὺς γὰρ καὶ τὸ πολλάκις τῷ αἰεῖ, ἔστι δ' ἢ μὲν φύσις τοῦ αἰεῖ, τὸ δὲ ἔθος τοῦ πολλάκις. καὶ τὸ μὴ βίαιον παρὰ φύσιν γὰρ ἢ βία. διὸ τὸ ἀναγκαῖον λυπηρόν, καὶ ὀρθῶς εἴρηται
- 30 πᾶν γὰρ ἀναγκαῖον πρᾶγμ' ἀνιαρὸν ἔφω. τὰς δ' ἐπιμελείας καὶ τὰς σπουδὰς καὶ τὰς συντονίας λυπηράς· ἀναγκαῖα γὰρ καὶ βίαια ταῦτα, ἐὰν μὴ ἐθισθῶ-

σιν· οὕτω δὲ τὸ ἔθος ποιεῖ ἡδύ. τὰ δ' ἐναντία ἡδέα· διὸ 11.
 αἰ ῥαθυμίαι καὶ αἰ ἀπονίαι καὶ αἰ ἀμέλειαι καὶ αἰ παιδιαὶ
 καὶ αἰ ἀναπαύσεις καὶ ὁ ὕπνος τῶν ἡδέων· οὐδὲν γὰρ
 πρὸς ἀνάγκην τούτων. καὶ οὐκ ἂν ἡ ἐπιθυμία ἐνῇ, ἅπαν
 ἡδύ· ἡ γὰρ ἐπιθυμία τοῦ ἡδέος ἐστὶν ὄρεξις. τῶν δὲ ἐπι- 5
 θυμιῶν αἱ μὲν ἄλογοί εἰσιν αἱ δὲ μετὰ λόγου. λέγω δὲ
 ἀλόγους, ὅσας μὴ ἐκ τοῦ ὑπολαμβάνειν ἐπιθυμοῦσιν·
 εἰσὶ δὲ τοιαῦται ὅσαι εἶναι λέγονται φύσει, ὥσπερ αἱ διὰ
 τοῦ σώματος ὑπάρχουσαι, οἷον ἡ τροφῆς δίψη καὶ πείνη,
 καὶ καθ' ἕκαστον [τροφῆς] εἶδος ἐπιθυμίας καὶ περὶ τὰ 10
 γευστὰ καὶ ἀφροδίσια, καὶ ὅλως τὰ ἅπτά, καὶ περὶ ὁσμὴν
 εὐωδίας καὶ ἀκοὴν καὶ ὄψιν. μετὰ λόγου δὲ ὅσας ἐκ τοῦ
 πεισθῆναι ἐπιθυμοῦσιν· πολλὰ γὰρ καὶ θεάσασθαι καὶ
 κτήσασθαι ἐπιθυμοῦσιν ἀκούσαντες καὶ πεισθέντες. ἐπεὶ
 δ' ἐστὶ τὸ ἡδεσθαι ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι τινος πάθους, ἡ δὲ 15
 φαντασία ἐστὶν αἰσθησίς τις ἀσθενής, αἰεὶ ἐν τῷ μεμνη-
 μένῳ καὶ τῷ ἐλπίζοντι ἀκολουθοῦσιν φαντασία τις οὐ
 μέμνηται ἢ ἐλπίζει. εἰ δὲ τοῦτο, δῆλον ὅτι καὶ ἡδοναὶ
 ἅμα μεμνημένοις καὶ ἐλπίζουσιν, ἐπεὶ περ καὶ αἰσθησίς.
 ὥστε ἀνάγκη πάντα τὰ ἡδέα ἢ ἐν τῷ αἰσθάνεσθαι εἶναι 20
 παρόντα ἢ ἐν τῷ μεμνηθῆναι γεγενημένα ἢ ἐν τῷ ἐλπίζειν
 μέλλοντα· αἰσθάνονται μὲν γὰρ τὰ παρόντα, μέμνηται
 δὲ τὰ γενόμενα, ἐλπίζουσι δὲ τὰ μέλλοντα. τὰ μὲν οὖν
 μνημονευτὰ ἡδέα ἐστὶν οὐ μόνον ὅσα ἐν τῷ παρόντι, ὅτε
 παρῇ, ἡδέα ἦν, ἀλλ' ἐνία καὶ οὐχ ἡδέα, ἂν ἡ ὕστερον 25
 καλὸν καὶ ἀγαθὸν τὸ μετὰ τοῦτο· ὅθεν καὶ τοῦτ' εἰρηται,
 ἀλλ' ἡδύ τοι σωθέντα μεμνηθῆναι πόνων,
 καὶ

μετὰ γὰρ τε καὶ ἄλγεσι τέρεται ἀνὴρ
 μνησάμενος ὅτε πολλὰ πάθη καὶ πολλὰ ἐόργη. 30
 τούτου δ' αἴτιον ὅτι ἡδύ καὶ τὸ μὴ ἔχειν κακόν. τὰ δ' ἐν
 ἐλπίδι, ὅσα παρόντα ἢ εὐφραίνειν ἢ ὠφελεῖν φαίνεται

11 **μεγάλα, καὶ ἄνευ λύπης ὠφελειν.** ὅλως δ' ὅσα παρόντα εὐφραίνει, καὶ ἐλπίζοντας καὶ μεμνημένους ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ. διὸ καὶ τὸ ὀργίζεσθαι ἡδύ, ὥσπερ καὶ Ὅμηρος ἐποίησε περὶ τοῦ θυμοῦ

5 ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο·

οὐθὲις γὰρ ὀργίζεται τῷ ἀδυνάτῳ φαινομένῳ τιμωρίας τυχεῖν, οὐδὲ τοῖς πολὺ ὑπὲρ αὐτοὺς τῇ δυνάμει· ἢ οὐκ ὀργίζονται ἢ ἥττον. καὶ ἐν ταῖς πλείσταις ἐπιθυμίαις ἀκολουθεῖ τις ἡδονή· ἢ γὰρ μεμνημένοι ὥς ἐτυχον ἢ ἐλ-

10 πίζοντες ὥς τεύξονται χαίρουσί τινα ἡδονήν, οἷον οἱ τ' ἐν τοῖς πυρετοῖς ἐχόμενοι ταῖς δίψαις καὶ μεμνημένοι ὥς ἔπιον καὶ ἐλπίζοντες πιεῖσθαι χαίρουσιν, καὶ οἱ ἐρωῶντες καὶ διαλεγόμενοι καὶ γράφοντες καὶ ποιοῦντές τι ἀεὶ περὶ τοῦ ἐρωμένου χαίρουσιν· ἐν ἅπασιν γὰρ τοῖς τοιούτοις

15 μεμνημένοι οἷον αἰσθάνεσθαι οἴονται τοῦ ἐρωμένου. καὶ ἀρχὴ δὲ τοῦ ἐρωτος αὕτη γίγνεται πᾶσιν, ὅταν μὴ μόνον παρόντος χαίρωσιν, ἀλλὰ καὶ ἀπόντος μεμνημένοι [ἐρω-σιν] λύπη προσγένηται τῷ μὴ παρεῖναι. καὶ ἐν πένθεσι καὶ θρήνοις ὥσαύτως ἐπιγίγνεται τις ἡδονή· ἢ μὲν γὰρ

20 λύπη ἐπὶ τῷ μὴ ὑπάρχειν, ἡδονὴ δ' ἐν τῷ μεμνηῖσθαι καὶ ὁρᾶν πως ἐκείνον, καὶ ἃ ἔπραττε, καὶ οἶος ἦν. διὸ καὶ τοῦτ' εἰκότως εἴρηται,

ὥς φάτο, τοῖσι δὲ πᾶσιν ὑφ' ἡμερον ὥρσε γόοιο.

καὶ τὸ τιμωρεῖσθαι ἡδύ· οὐ γὰρ τὸ μὴ τυγχάνειν λύπη-

25 ρόν, τὸ τυγχάνειν ἡδύ· οἱ δ' ὀργιζόμενοι λυποῦνται ἀνυπερβλήτως μὴ τιμωρούμενοι, ἐλπίζοντες δὲ χαίρουσιν. καὶ τὸ νικᾶν ἡδύ, οὐ μόνον τοῖς φιλονίκους ἀλλὰ πᾶσιν· φαντασία γὰρ ὑπεροχῆς γίγνεται, οὐ πάντες ἔχουσιν ἐπιθυμίαν ἢ ἡρέμα ἢ μᾶλλον. ἐπεὶ δὲ τὸ νικᾶν

30 ἡδύ, ἀνάγκη καὶ τὰς παιδίας ἡδείας εἶναι τὰς μαχητικὰς καὶ τὰς ἐριστικὰς (πολλάκις γὰρ ἐν ταύταις γίγνεται τὸ νικᾶν) καὶ ἀστραγαλίσεις καὶ σφαιρίσεις καὶ κυβείας καὶ

πεττείας. καὶ περὶ τὰς ἐσπουδασμένας δὲ παιδίας ὁμοίως· 11
αἱ μὲν γὰρ ἡδεῖται γίνονται, ἅν τις ἢ συνήθης, αἱ δ' εὐ-
θύς ἡδεῖται, οἷον κυνηγία καὶ πᾶσα θηρευτική· ὅπου γὰρ
ἄμιλλα, ἐνταῦθα καὶ νίκη ἐστίν. διὸ καὶ ἡ δικανικὴ καὶ
ἐριστικὴ ἡδεῖα τοῖς εἰθισμένοις καὶ δυναμένοις. καὶ τιμὴ 5
καὶ εὐδοξία τῶν ἡδίστων διὰ τὸ γίνεσθαι φαντασίαν
ἐκάστῳ ὅτι τοιοῦτος οἷος ὁ σπουδαῖος, καὶ μᾶλλον ὅταν
φῶσιν οὓς οἴεται ἀληθεύειν. τοιοῦτοι δ' οἱ ἐγγὺς μᾶλλον
τῶν πόρρω, καὶ οἱ συνήθεις καὶ οἱ πολῖται τῶν ἄπωθεν,
καὶ οἱ ὄντες τῶν μελλόντων, καὶ οἱ φρόνιμοι ἀφρόνων· 10
καὶ πολλοὶ ὀλίγων· μᾶλλον γὰρ εἰκὸς ἀληθεύειν τοὺς εἰ-
ρημένους τῶν ἐναντίων· ἐπεὶ ὧν τις πολὺ καταφρονεῖ,
ὥσπερ παιδίων ἢ θηρίων, οὐδὲν μέλει τῆς τούτων τιμῆς
καὶ τῆς δόξης αὐτῆς γε τῆς δόξης χάριν, ἀλλ' εἶπερ, δι'
ἄλλο τι. καὶ ὁ φίλος τῶν ἡδέων· τό τε γὰρ φιλεῖν ἡδύ 15
(οὐδεὶς γὰρ φίλοινος μὴ χαίρων οἷν) καὶ τὸ φιλεῖσθαι
ἡδύ· φαντασία γὰρ καὶ ἐνταῦθα τοῦ ὑπάρχειν αὐτῷ
ἀγαθὸν εἶναι, οὗ πάντες ἐπιθυμοῦσιν οἱ αἰσθανόμενοι·
τὸ δὲ φιλεῖσθαι ἀγαπᾶσθαι ἐστὶν αὐτὸν δι' αὐτόν. καὶ
τὸ θαυμάζεσθαι ἡδύ δι' αὐτὸ τὸ τιμᾶσθαι. καὶ τὸ κολα- 20
κεῦεσθαι καὶ ὁ κόλαξ ἡδύ· φαινόμενος γὰρ θαυμαστῆς
καὶ φαινόμενος φίλος ὁ κόλαξ ἐστίν. καὶ τὸ ταῦτ' ἀπράτ-
τειν πολλάκις ἡδύ· τὸ γὰρ σύνηθες ἡδύ ἦν. καὶ τὸ μετα-
βάλλειν ἡδύ· εἰς φύσιν γὰρ γίνεταί μεταβάλλειν· τὸ
γὰρ αὐτὸ ἀεὶ ὑπερβολὴν ποιεῖ τῆς καθεστῶσης ἕξεως· 25
ὅθεν εἴρηται

μεταβολὴ πάντων γλυκύ.

διὰ τοῦτο καὶ τὰ διὰ χρόνου ἡδέα ἐστί, καὶ ἄνθρωποι καὶ
πράγματα· μεταβολὴ γὰρ ἐκ τοῦ παρόντος ἐστίν, ἅμα
δὲ καὶ σπάνιον τὸ διὰ χρόνον. καὶ τὸ μανθάνειν καὶ τὸ 30
θαυμάζειν ἡδύ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ· ἐν μὲν γὰρ τῷ θαυμάζειν
τὸ ἐπιθυμεῖν [μαθεῖν] ἐστίν, ὥστε τὸ θαυμαστὸν ἐπι-

- 11 θυμητόν, ἐν δὲ τῷ μανθάνειν εἰς τὸ κατὰ φύσιν καθίστασθαι. καὶ τὸ εὖ ποιεῖν καὶ τὸ εὖ πάσχειν τῶν ἡδέων· τὸ μὲν γὰρ εὖ πάσχειν τυγχάνειν ὧν ἐπιθυμοῦσι, τὸ δὲ εὖ ποιεῖν ἔχειν καὶ ὑπερέχειν, ὧν ἀμφοτέρων ἐφίενται.
- 5 διὰ δὲ τὸ ἡδὺ εἶναι τὸ εὖποιητικόν, καὶ τὸ ἐπανορθοῦν ἡδὺ τοῖς ἀνθρώποις ἐστὶ τοὺς πλησίον, καὶ τὸ τὰ ἐλλιπῆ ἐπιτελεῖν. ἐπεὶ δὲ τὸ μανθάνειν τε ἡδὺ καὶ τὸ θαυμάζειν, καὶ τὰ τοιάδε ἀνάγκη ἡδέα εἶναι οἷον τό τε μεμιμημένον, ὥσπερ γραφικὴ καὶ ἀνδριαντοποιία καὶ ποιητικὴ, καὶ
- 10 πᾶν ὃ ἂν εὖ μεμιμημένον ᾖ, καὶ ἢ μὴ ἡδὺ αὐτὸ τὸ μεμιμημένον· οὐ γὰρ ἐπὶ τούτῳ χαίρει, ἀλλὰ συλλογισμός ἐστιν ὅτι τοῦτο ἐκεῖνο, ὥστε μανθάνειν τι συμβαίνει. καὶ αἱ περιπέτεια καὶ τὸ παρὰ μικρὸν σώζεσθαι ἐκ τῶν κινδύνων· πάντα γὰρ θαυμαστιά ταῦτα. καὶ ἐπεὶ τὸ κατὰ
- 15 φύσιν ἡδὺ, τὰ συγγενῇ δὲ κατὰ φύσιν ἀλλήλοις ἐστίν, πάντα τὰ συγγενῇ καὶ ὅμοια ἡδέα ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, οἷον ἄνθρωπος ἀνθρώπῳ ἵππος ἵππῳ καὶ νέος νέῳ. ὁθεν καὶ αἱ παροιμίαι εἰρηνται, ὥς ἡλιξ ἥλικα τέρπει, καὶ ὥς αἰεὶ τὸν ὁμοῖον, καὶ ἔγνω δὲ θῆρ θῆρα, καὶ γὰρ κολοῖδς παρὰ
- 20 κολοῖόν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ἐπεὶ δὲ τὸ ὅμοιον καὶ τὸ συγγενὲς ἡδὺ ἑαυτῷ ἅπαν, μάλιστα δ' αὐτὸς πρὸς ἑαυτὸν ἕκαστος τοῦτο πέπονθεν, ἀνάγκη πάντας φιλαύτους εἶναι ἢ μᾶλλον ἢ ἥττον· πάντα γὰρ τὰ τοιαῦτα ὑπάρχει πρὸς αὐτὸν μάλιστα. ἐπεὶ δὲ φίλαντοι πάντες, καὶ τὰ αὐ-
- 25 τῶν ἀνάγκη ἡδέα εἶναι πᾶσιν, οἷον ἔργα καὶ λόγους. διὸ καὶ φιλοκόλακες ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ [καὶ φιλερασταὶ] καὶ φιλότιμοι καὶ φιλότεκνοι· αὐτῶν γὰρ ἔργα τὰ τέκνα. καὶ τὰ ἐλλιπῆ ἐπιτελεῖν ἡδὺ· αὐτῶν γὰρ ἔργον ἤδη γίνεται. καὶ ἐπεὶ τὸ ἄρχειν ἡδιστον, καὶ τὸ σοφὸν δοκεῖν εἶναι
- 30 ἡδὺ· ἀρχικὸν γὰρ τὸ φρονεῖν, ἐστὶ δ' ἡ σοφία πολλῶν καὶ θαυμαστῶν ἐπιστήμη. ἔτι ἐπεὶ φιλότιμοι ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, ἀνάγκη καὶ τὸ ἐπιτιμᾶν τοῖς πέλας ἡδὺ εἶναι καὶ τὸ

ἄρχειν. καὶ τὸ ἐν ᾧ δοκεῖ βέλτιστος αὐτὸς αὐτοῦ εἶναι, 11
ἐνταῦθα διατρέβειν, ὥσπερ καὶ ὁ ποιητῆς φησὶ

κάπλ τοῦτ' ἐπείγεται,

νέμων ἐκάστης ἡμέρας πλείστον μέρος,

ἐν' αὐτὸς αὐτοῦ τυγχάνει βέλτιστος ὢν. 5

ὁμοίως δὲ καὶ ἐπεὶ ἡ παιδιὰ τῶν ἡδέων καὶ πᾶσα ἄνεσις,
[καὶ ὁ γέλως τῶν ἡδέων,] ἀνάγκη καὶ τὰ γελοῖα ἡδέα εἶ-
ναι, καὶ ἀνθρώπους καὶ λόγους καὶ ἔργα· διώρισται δὲ
περὶ γελοίων χωρὶς ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς.

περὶ μὲν οὖν ἡδέων εἰρήσθω ταῦτα, τὰ δὲ λυπηρὰ ἐκ 10
τῶν ἐναντίων τούτοις φανερά.

ὢν μὲν οὖν ἔνεκα ἀδικοῦσι, ταῦτ' ἐστίν· πῶς δ' ἔχον- 12
τες καὶ τίνας, λέγωμεν νῦν. αὐτοὶ μὲν οὖν ὅταν οἴωνται
δυνατὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα πραχθῆναι καὶ αὐτοῖς δυνατόν,
εἴτε ἂν λαθεῖν πράξαντες, ἢ μὴ λαθόντες μὴ δοῦναι δί- 15
κην, ἢ δοῦναι μὲν ἀλλ' ἐλάττω τὴν ζημίαν εἶναι τοῦ κέρ-
δους αὐτοῖς ἢ ὢν κήδονται. ποῖα μὲν οὖν δυνατὰ φαίνε-
ται καὶ ποῖα ἀδύνατα, ἐν τοῖς ὕστερον ῥηθήσεται (κοινὰ
γὰρ ταῦτα πάντων τῶν λόγων), αὐτοὶ δ' οἴονται δυνατοὶ
εἶναι [μάλιστα ἀξήμιοι] ἀδικεῖν οἱ εἰπεῖν δυνάμενοι καὶ 20
οἱ πρακτικοὶ καὶ ἔμπειροι πολλῶν ἀγώνων, καὶ πολὺφι-
λοι ὧσιν, καὶ πλούσιοι. καὶ μάλιστα μὲν, ἂν αὐτοὶ ὧσιν
ἐν τοῖς εἰρημένοις, οἴονται δύνασθαι, εἰ δὲ μὴ, καὶ
ὑπάρχωσιν αὐτοῖς τοιοῦτοι φίλοι ἢ ὑπηρέται ἢ κοινωνοί·
διὰ γὰρ ταῦτα δύνανται καὶ πράττειν καὶ λανθάνειν καὶ 25
μὴ δοῦναι δίκην. καὶ ἂν φίλοι ὧσι τοῖς ἀδικουμένοις ἢ
τοῖς κριταῖς· οἱ μὲν γὰρ φίλοι ἀφύλακτοί τε πρὸς τὸ ἀδι-
κεῖσθαι καὶ προσκαταλλάττονται πρὶν ἐπεξελεθεῖν, οἱ δὲ
κριταὶ χαρίζονται οἷς ἂν φίλοι ὧσι, καὶ ἢ ὅλως ἀφιασιν ἢ
μικροὺς ζημιοῦσιν. λαθητικοὶ δ' εἰσὶν οἳ τ' ἐναντίοι τοῖς 30
ἐγκλήμασιν, οἷον ἀσθενὴς περὶ αἰκίας καὶ ὁ πένης καὶ ὁ
ἀσχερὸς περὶ μοιχείας. καὶ τὰ λίαν ἐν φανερῷ καὶ ἐν

- 12 ὁφθαλμοῖς· ἀφύλακτα γὰρ διὰ τὸ ὅλως μηδένα ἄν
σθαι. καὶ τὰ τηλικαῦτα καὶ τὰ τοιαῦτα οἷα μηδ' ἄν
ἀφύλακτα γὰρ καὶ ταῦτα· πάντες γὰρ τὰ εἰωθότα ὥς
ἀρρωστήματα φυλάττονται καὶ τὰ δικήματα, ὃ δὲ μη
5 πω ἡρρώσθηκεν, οὐδεὶς εὐλαβεῖται. καὶ οἷς μηδεὶς ἐχθ
ῆ πολλοί· οἱ μὲν γὰρ οἴονται λήσειν διὰ τὸ μὴ φυλάτ
σθαι, οἱ δὲ λανθάνουσι διὰ τὸ μὴ δοκεῖν ἂν ἐπιχειρῇ
φυλαττομένοις, καὶ διὰ τὸ ἀπολογία ἔχειν ὅτι οὐκ
ἐνεχείρησαν. καὶ οἷς ὑπάρχει κρύψις ἢ τρόποις ἢ τόπ
10 ῃ διαθέσεις εὐποροὶ. καὶ ὅσοις μὴ λανθάνουσιν ἐστὶ δι
σις δίκης ἢ ἀναβολὴ χρόνου ἢ διαφθορὰ κριτῶν. καὶ
ἐὰν γένηται ζημία, ἐστὶ δίκαισι τῆς ἐκτίσεως ἢ ἀναβ
χρόνιος, ἢ δι' ἀπορίαν μηδὲν ἔξει ὃ τι ἀπολέσῃ. καὶ
τὰ μὲν κέρδη φανερά ἢ μεγάλα ἢ ἐγγύς, αἱ δὲ ζημίαι
15 κρὰ ἢ ἀφανεῖς ἢ πύρρῳ. καὶ ὧν μὴ ἐστὶ τιμωρία ἴση
ὠφελείᾳ, οἷον δοκεῖ ἢ τυραννίς. καὶ ὅσοις τὰ μὲν ἀδ
ματα λήμματα, αἱ δὲ ζημίαι ὀνειδῆ μόνον. καὶ οἷς τι
ναντίον τὰ μὲν ἀδικήματα εἰς ἐπαινὸν τινα, οἷον εἰσι
έβη ἅμα τιμωρῆσασθαι ὑπὲρ πατρὸς ἢ μητρὸς, ὥστ
20 Ζήνωνι, αἱ δὲ ζημίαι εἰς χροῖματα ἢ φνγὴν ἢ τοιοῦτόν
δι' ἀμφοτέρω γὰρ ἀδικοῦσι καὶ ἀμφοτέρως ἔχοντες, π
οὐχ οἱ αὐτοὶ ἀλλ' οἱ ἐναντίοι τοῖς ἡθεσιν. καὶ οἱ πολλὰ
ἢ λεληθότες ἢ μὴ ἐξημιωμένοι. καὶ οἱ πολλάκις ἀποτε
χηκότες· εἰσὶ γὰρ τινες καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις, ὥσπερ
25 τοῖς πολεμικοῖς, οἷοι ἀναμάχεσθαι. καὶ οἷς ἂν παραχρῇ
ἢ τὸ ἡδύ, τὸ δὲ λυπηρὸν ὕστερον, ἢ τὸ κέρδος, ἢ δὲ
μία ὕστερον· οἱ γὰρ ἀκρατεῖς τοιοῦτοι, ἐστὶ δ' ἀκρα
περὶ πάντα ὅσων ὀρέγονται. καὶ οἷς ἂν τούναντίον
μὲν λυπηρὸν ἦδη ἢ ἢ ἢ ζημία, τὸ δὲ ἡδὺ καὶ ὠφέλιμ
30 ὕστερα καὶ χρονιαώτερα· οἱ γὰρ ἐγκρατεῖς καὶ φρονιμ
τεροὶ τὰ τοιαῦτα διώκουσιν. καὶ οἷς ἂν ἐνδέχῃται
τύχην δόξαι πρᾶξαι ἢ δι' ἀνάγκην ἢ διὰ φύσιν ἢ δι' ἔθ

ἡ ἀμαρτεῖν ἀλλὰ μὴ ἀδικεῖν. καὶ οἷς ἂν ἡ τοῦ ἐπι-12
 υχεῖν. καὶ ὅσοι ἂν ἐνδεεῖς ᾖσιν. διχῶς δ' εἰσὶν
 ἡ γὰρ ὡς ἀναγκαῖον, ὥσπερ οἱ πένητες, ἡ ὡς
 λῆς, ὥσπερ οἱ πλούσιοι. καὶ οἱ σφόδρα εὐδοκι-
 καὶ οἱ σφόδρα ἀδοξοῦντες, οἱ μὲν ὡς οὐ δόξον- 5
 ἰ' ὡς οὐδὲν μᾶλλον ἀδοξοῦντες.

ὁ μὲν οὖν οὕτως ἔχοντες ἐπιχειροῦσιν, ἀδικοῦσι
 τοιούτους καὶ τὰ τοιαῦτα τοὺς ἔχοντας ὧν αὐτοὶ
 ἡ εἰς τὰναγκαῖα ἡ εἰς ὑπεροχὴν ἡ εἰς ἀπόλαυσιν,
 ἡ πόρρω καὶ τοὺς ἐγγύς· τῶν μὲν γὰρ ἡ λήψις 10
 τῶν δ' ἡ τιμωρία βραδεῖα, οἷον οἱ συλῶντες τοὺς
 οὐλούς. καὶ τοὺς μὴ εὐλαβεῖς μηδὲ φυλακτικούς
 τευτικούς· ῥᾳδίον γὰρ πάντας λαθεῖν. καὶ τοὺς
 υς· ἐπιμελοὺς γὰρ τὸ ἐπεξελεθεῖν. καὶ τοὺς αἰ-
 ούς· οὐ γὰρ μαχητικοὶ περὶ κέρδους. καὶ τοὺς 15
 λῶν ἀδικηθέντας καὶ μὴ ἐπεξελεθόντας ὡς ὄντας
 ν παροιμίαν τούτους Μυσῶν λείαν. καὶ οὓς μη-
 τε καὶ οὓς πολλάκις· ἀμφοτέρω γὰρ ἀφύλακτοι,
 ἡ οὐδέποτε, οἱ δ' ὡς οὐκ ἂν ἔτι. καὶ τοὺς διαβε-
 υς ἡ εὐδιαβόλους· οἱ τοιοῦτοι γὰρ οὔτε προαι- 20
 , φοβούμενοι τοὺς κριτάς, οὔτε δύνανται πεί-
 ν οἱ μισούμενοι καὶ φθονούμενοί εἰσιν. καὶ πρὸς
 ἡσι πρόφασιν ἡ προγόνων ἡ αὐτῶν ἡ φίλων ἡ
 των κακῶς ἡ μελλησάντων ἡ αὐτοὺς ἡ προγό-
 ῖν κήδονται· ὥσπερ γὰρ ἡ παροιμία, προφάσεως 25
 ὄνον ἡ πονηρία. καὶ τοὺς ἐχθρούς καὶ τοὺς φί-
 οὺς μὲν γὰρ ῥᾳδίον, τοὺς δ' ἡδύ. καὶ τοὺς ἀφί-
 χι τοὺς μὴ δεινούς εἰπεῖν ἡ πρᾶξι· ἡ γὰρ οὐκ
 ἴσιν ἐπεξιέναι, ἡ καταλλάττονται, ἡ οὐδὲν περᾶ-
 καὶ οἷς μὴ λυσιτελεῖ διατρίβειν ἐπιτηροῦσιν ἡ 30
 ἔκτισιν, οἷον οἱ ξένοι καὶ αὐτουργοί· ἐπὶ μικρῷ
 διαλύονται καὶ ῥᾳδίως καταπαύονται. καὶ τοὺς

- 12 πολλὰ ἡδίκηκότας, ἣ τοιαῦτα οἷα ἀδικοῦνται· ἐγγὺς γὰρ
 τι δοκεῖ τοῦ μὴ ἀδικεῖν εἶναι, ὅταν τι τοιοῦτον ἀδική-
 τις οἷον εἰσώθῃ καὶ αὐτὸς ἀδικεῖν· λέγω δ' ὅτι εἴ τις ἰ-
 εἰσώθῃτα ὑβρίξειν αἰκίσαιτο. καὶ τοὺς ἣ πεποιηκότας ἡ
 5 καὶ βουληθέντας ἣ βουλομένους ἣ ποιήσοντας· ἔ-
 γὰρ καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ καλόν, καὶ ἐγγὺς τοῦ μὴ ἀδικ-
 φαίνεται. καὶ οἷς χαριοῦνται ἣ φίλοις ἣ θαυμαζομέν-
 ἣ ἐρωμένοις ἣ κυρίοις ἣ ὅλως πρὸς οὓς ζῶσιν αὐτοί. ἡ
 πρὸς οὓς ἐστὶν ἐπιεικείας τυχεῖν. καὶ οἷς ἂν ἐγκεκλη-
 10 τες ᾧσι καὶ προδιακεχωρηκότες, οἷον Κάλλιππος ἐπο-
 τὰ περὶ Δίωνα· καὶ γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐγγὺς τοῦ μὴ ἀδικ-
 φαίνεται. καὶ τοὺς ὑπ' ἄλλων μέλλοντας, ἂν μὴ αὐτ-
 ᾧς οὐκέτι ἐνδεχόμενον βουλευσασθαι, ὥσπερ λέγεται ἡ
 νεσιδήμος Γέλωνι πέμψαι κοττάβια ἀνδραποδισαμέ-
 15 ὅτι ἐφθασεν, ὥς καὶ αὐτὸς μέλλων. καὶ οὓς ἀδικήσαν-
 δυνήσονται πολλὰ δίκαια πράττειν, ὥς ῥαδίως ἰασόμ-
 νοι, ὥσπερ ἔφη Ἰάσων ὁ Θετταλὸς δεῖν ἀδικεῖν ἐν-
 ὅπως δύνῃται καὶ δίκαια πολλὰ ποιεῖν. καὶ ἃ πάντες
 πολλοὶ ἀδικεῖν εἰσώθασιν· συγγνώμης γὰρ οἶονται τε
 20 ξεσθαι. καὶ τὰ ῥάδια κρύψαι· τοιαῦτα δ' ὅσα ταχὺ ἂν
 λίσκεται, οἷον τὰ ἐδώδιμα. ἣ τὰ εὐμετάβλητα σχήμας
 ἣ χρώμασιν ἣ κρᾶσεσιν, ἣ ἃ πολλὰ χροὺ ἀφανίσαι εὐπ-
 ρον· τοιαῦτα δὲ τὰ εὐβάστακτα καὶ ἐν μικροῖς τόποι
 ἀφανιζόμενα. καὶ οἷς ἀδιάφορα καὶ ὅμοια πολλὰ προὔ-
 25 ἦρχε τῷ ἀδικοῦντι. καὶ ὅσα αἰσχύνονται οἱ ἀδικηθέν-
 λέγειν, οἷον γυναικῶν οἰκείων ὑβρεῖς ἣ εἰς αὐτοὺς
 υἱεῖς. καὶ ὅσα φιλοδικεῖν δόξειεν ἂν ὁ ἐπεξιὼν· τοιαῦ-
 δὲ τὰ μικρὰ καὶ ἐφ' οἷς συγγνώμη.
- 29 ὥς μὲν οὖν ἔχοντες ἀδικοῦσι, καὶ ποῖα καὶ ποίους ἡ
 13 διὰ τί, σχεδὸν ταῦτ' ἐστίν· τὰ δ' ἀδικήματα πάντα ἡ
 τὰ δικαιώματα διέλωμεν, ἀρξάμενοι πρῶτον ἐντεῦθεν
 ᾧρισται δὴ τὰ δίκαια καὶ τὰ ἄδικα πρὸς τε νόμους [δύ-

καὶ πρὸς οὓς ἐστὶ, διχῶς. λέγω δὲ νόμον τὸν μὲν ἴδιον 13
τὸν δὲ κοινόν, ἴδιον μὲν τὸν ἐκάστοις ὠρισμένον πρὸς
αὐτούς, καὶ τοῦτον τὸν μὲν ἄγραφον τὸν δὲ γεγραμμέ-
νον, κοινὸν δὲ τὸν κατὰ φύσιν. ἐστὶ γάρ, ὃ μαντεύονται
τι πάντες, φύσει κοινὸν δίκαιον καὶ ἀδίκον, καὶ μὴδεμία ὁ
κοινωνία πρὸς ἀλλήλους ἢ μὴδὲ συνθήκη, οἷον καὶ ἡ Σο-
φοκλέους Ἀντιγόνη φαίνεται λέγουσα, ὅτι δίκαιον ἀπει-
ρημένον θάψαι τὸν Πολυνείκη, ὥς φύσει ὃν τοῦτο δί-
καιον.

οὐ γάρ τι νῦν γε καχθές, ἀλλ' αἰεὶ ποτε 10
ἕξῃ τοῦτο, κούδεις οἶδεν ἐξ ὅπου φάνη.

καὶ ὥς Ἐμπεδοκλῆς λέγει περὶ τοῦ μὴ κτείνειν τὸ ξυψυ-
χον· τοῦτο γὰρ οὐ τισὶ μὲν δίκαιον τισὶ δ' οὐ δίκαιον,

ἀλλὰ τὸ μὲν πάντων νόμιμον διὰ τ' εὐφυνέδοντος 15
αἰθέρος ἡνεκέως τέταται διὰ τ' ἀπλέτου αὐτοῦ γῆς.

καὶ ὥς ἐν τῷ Μεσσηνιακῷ λέγει Ἀλκιδάμας **. πρὸς οὓς
δέ, [διώριστα] διχῶς ὠριστα· ἢ γὰρ πρὸς τὸ κοινὸν ἢ
πρὸς ἓνα τῶν κοινωνούντων, ἃ δὲ πράττειν καὶ μὴ
πράττειν. διὸ καὶ τὰ δίκηματα καὶ τὰ δικαιώματα διχῶς
ἔστιν ἀδικεῖν καὶ δικαιοπραγεῖν· ἢ γὰρ πρὸς ἓνα καὶ 20
ὠρισμένον ἢ πρὸς τὸ κοινόν· ὁ γὰρ μοιχεύων καὶ τύπτων
ἀδικεῖ τινὰ τῶν ὠρισμένων, ὁ δὲ μὴ στρατευόμενος τὸ
κοινόν.

ἀπάντων δὲ τῶν ἀδικημάτων διηρημένων, καὶ τῶν
μὲν ὄντων πρὸς τὸ κοινόν τῶν δὲ πρὸς ἄλλον καὶ πρὸς 25
ἄλλους, ἀναλαμβάνοντες τί ἐστὶ τὸ ἀδικεῖσθαι, λέγωμεν.
ἐστὶ δὲ τὸ ἀδικεῖσθαι τὸ ὑπὸ ἐκόντος τὰ ἄδικα πάσχειν·
τὸ γὰρ ἀδικεῖν ὠριστα πρότερον ἐκούσιον εἶναι. ἐπεὶ
δ' ἀνάγκη τὸν ἀδικούμενον βλάπτεσθαι καὶ ἀκουσίως
βλάπτεσθαι, αἱ μὲν βλάβαι ἐκ τῶν πρότερον φανεραὶ εἰ- 30
σιν· τὰ γὰρ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ εἴρηται καθ' αὐτὰ πρότε-

- 13 ρον, καὶ τὰ ἐκούσια, ὅτι ἔστιν ὅσα εἰδότες. ὥστ' ἀνάγκη πάντα τὰ ἐγκλήματα ἢ πρὸς τὸ κοινὸν ἢ πρὸς τὸ ἴδιον εἶναι, ἢ καὶ ἀγνοοῦντος ἢ ἄκοντος, ἢ ἐκόντος καὶ εἰδότες, καὶ τούτων τὰ μὲν προελομένου τὰ δὲ διὰ πάθος. περὶ
 5 μὲν οὖν θυμοῦ ῥηθήσεται ἐν τοῖς περὶ τὰ πάθη, ποῖα δὲ προαιροῦνται καὶ πᾶς ἔχοντες, εἴρηται πρότερον. ἐπεὶ δ' ὁμολογοῦντες πολλάκις πεπραχέναι ἢ τὸ ἐπίγραμμα οὐχ ὁμολογοῦσιν ἢ περὶ ὃ τὸ ἐπίγραμμα, οἷον λαβεῖν μὲν ἀλλ' οὐ κλέψαι, καὶ πατάξαι πρότερον ἀλλ' οὐχ ὑβρίσαι,
 10 καὶ συγγενέσθαι ἀλλ' οὐ μοιχεῦσαι, ἢ κλέψαι ἀλλ' οὐχ ἱεροσυλῆσαι (οὐ γὰρ θεοῦ), ἢ ἐπεργάσασθαι μὲν ἀλλ' οὐ δημοσίαν, ἢ διειλέχθαι μὲν τοῖς πολεμοῖς ἀλλ' οὐ προδοῦναι, διὰ ταῦτα δέοι ἂν καὶ περὶ τούτων διωρίσθαι, τί κλοπῇ, τί ὑβρις, τί μοιχεία, ὅπως ἂν τε ὑπάρχειν ἂν τε
 15 μὴ ὑπάρχειν βουλόμεθα δεικνύναι, ἔχωμεν ἐμφανίζειν τὸ δίκαιον. ἔστι δὲ πάντα τὰ τοιαῦτα περὶ τοῦ ἄδικον εἶναι καὶ φαῦλον ἢ μὴ ἄδικον ἢ ἀμφισβήτησις· ἐν γὰρ τῇ προαιρέσει ἢ μοχθηρίᾳ καὶ τὸ ἀδικεῖν, τὰ δὲ τοιαῦτα τῶν ὀνομάτων προσσημαίνει τὴν προαίρεσιν, οἷον ὑβρις καὶ
 20 κλοπῇ· οὐ γὰρ εἰ ἐπάταξε, πάντως ὑβρισεν, ἀλλ' εἰ ἔνεκά του, οἷον τοῦ ἀτιμάσαι ἐκείνον ἢ αὐτὸς ἡσθῆναι. οὐδὲ πάντως, εἰ λάθρ' ἔλαβεν, ἔκλεψεν, ἀλλ' εἰ ἐπὶ βλάβῃ [ἔκλεψε] καὶ σφετερισμῷ ἑαυτοῦ. ὁμοίως δὲ καὶ περὶ τῶν ἄλλων ἔχει, ὥσπερ καὶ περὶ τούτων.
- 25 ἐπεὶ δὲ τῶν δικαίων καὶ τῶν ἀδίκων ἦν δύο εἶδη (τὰ μὲν γὰρ γεγραμμένα τὰ δ' ἄγραφα), περὶ ὧν μὲν οἱ νόμοι ἀγορεύουσιν εἴρηται, τῶν δ' ἁγράφων δύο ἔστιν εἶδη· ταῦτα δ' ἔστι τὰ μὲν καθ' ὑπερβολὴν ἀρετῆς καὶ κακίας, ἐφ' οἷς ὀνειδέη καὶ ἔπαινοι καὶ ἀτιμίαι καὶ τιμαὶ
 30 καὶ δωρεαί, οἷον τὸ χάριν ἔχειν τῷ ποιήσαντι εὖ καὶ ἀντενποιεῖν τὸν εὖ ποιήσαντα καὶ βοηθητικὸν εἶναι τοῖς φίλοις καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα, τὰ δὲ τοῦ ἰδίου νόμου καὶ

γεγραμμένου ἔλλειμμα. τὸ γὰρ ἐπιεικὲς δοκεῖ δίκαιον 13
εἶναι, ἔστι δὲ ἐπιεικὲς παρὰ τὸν γεγραμμένον νόμον δί-
καιον. συμβαίνει δὲ τοῦτο τὰ μὲν ἐκόντων τὰ δὲ ἀκόντων
τῶν νομοθετῶν, ἀκόντων μὲν ὅταν λάθῃ, ἐκόντων δ'
ὅταν μὴ δύνωνται διορίσαι, ἀλλ' ἀναγκαῖον μὲν ἢ καθό- 5
λου εἰπεῖν, μὴ ἢ δέ, ἀλλ' ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ. καὶ ὅσα μὴ ῥά-
διον διορίσαι δι' ἀπειρίαν, οἷον τὸ τρωῶσαι σιδήρῳ πη-
λίκῃ καὶ ποιῶ τινί· ὑπολείποι γὰρ ἂν ὁ αἰὼν διαριθμοῦν-
τα. ἂν οὖν ἢ ἀδιόριστον, δέῃ δὲ νομοθετῆσαι, ἀνάγκη
ἀπλῶς εἰπεῖν, ὥστε καὶ δακτύλιον ἔχων ἐπάρῃται τὴν 10
χεῖρα ἢ πατάξῃ, κατὰ μὲν τὸν γεγραμμένον νόμον ἔνοχος
ἔσται καὶ ἀδικεῖ, κατὰ δὲ τὸ ἀληθὲς οὐκ ἀδικεῖ, καὶ τὸ
ἐπιεικὲς τοῦτο ἔστιν. εἰ δ' ἔστι τὸ ὠρισμένον τὸ ἐπιεικὲς,
φανερὸν ποῖά ἐστι τὰ ἐπιεικῇ καὶ οὐκ ἐπιεικῇ, καὶ ποῖοι
οὐκ ἐπιεικεῖς ἄνθρωποι· ἐφ' οἷς τε γὰρ δεῖ συγγνώμην 15
ἔχειν, ἐπιεικῇ ταῦτα, καὶ τὸ τὰ ἁμαρτήματα καὶ τὰ ἀδι-
κήματα μὴ τοῦ ἴσου ἀξιοῦν, μηδὲ τὰ ἀτυχήματα καὶ τὰ
ἁμαρτήματα· ἔστι δ' ἀτυχήματα μὲν ὅσα παράλογα καὶ
μὴ ἀπὸ μοχθηρίας, ἁμαρτήματα δὲ ὅσα μὴ παράλογα καὶ
μὴ ἀπὸ πονηρίας, ἀδικήματα δὲ ὅσα μήτε παράλογα ἀπὸ 20
πονηρίας τ' ἔστιν· τὰ γὰρ δι' ἐπιθυμίαν ἀπὸ πονηρίας.
καὶ τὸ τοῖς ἀνθρωπίνοις συγγινώσκειν ἐπιεικὲς. καὶ τὸ
μὴ πρὸς τὸν νόμον ἀλλὰ πρὸς τὸν νομοθέτην, καὶ μὴ
πρὸς τὸν λόγον ἀλλὰ πρὸς τὴν διάνοιαν τοῦ νομοθέτου
σκοπεῖν, καὶ μὴ πρὸς τὴν πράξιν ἀλλὰ πρὸς τὴν προαί- 25
ρεσιν, καὶ μὴ πρὸς τὸ μέρος ἀλλὰ πρὸς τὸ ὅλον, μηδὲ
ποῖός τις νῦν, ἀλλὰ ποῖός τις ἦν αἰεὶ ἢ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ.
καὶ τὸ μνημονεύειν μᾶλλον ὧν ἔπαθεν ἀγαθῶν ἢ κακῶν,
καὶ ἀγαθῶν ὧν ἔπαθε μᾶλλον ἢ ἐποίησεν. καὶ τὸ ἀνέχε-
σθαι ἀδικούμενον. καὶ τὸ μᾶλλον λόγῳ ἐθέλειν κρίνε- 30
σθαι ἢ ἔργῳ. καὶ τὸ εἰς δίκαιαν μᾶλλον ἢ εἰς δίκην βού-
λεσθαι ἵέναι· ὁ γὰρ διαιτητὴς τὸ ἐπιεικὲς ὀρεῖ, ὁ δὲ δικα-

13 στής τὸν νόμον· καὶ τούτου ἕνεκα διατητῆς εὐρέθῃ,
ὅπως τὸ ἐπεικὲς ἰσχύῃ.

περὶ μὲν οὖν τῶν ἐπεικῶν διωρίσθω τὸν τρόπον
14 τοῦτον. ἀδίκημα δὲ μείζον, ὅσῳ ἂν ἀπὸ μείζονος ἢ ἀδι-
5 κίας· διὸ τὰ ἐλάχιστα μέγιστα, οἷον ὁ Μελανώπου Καλ-
λίστρατος κατηγορεῖ, ὅτι παρελογίσατο τρία ἡμιωβέλια
ἱερὰ τοῖς νακοποιοῦς· ἐπὶ δικαιοσύνης δὲ τούναντίον.
ἔστι δὲ ταῦτα ἐκ τοῦ ἐνυπάρχειν τῇ δυνάμει· ὁ γὰρ τρία
ἡμιωβέλια ἱερὰ κλέψας κἂν ὅτιοῦν ἀδικήσειεν. ὅτε μὲν
10 δὴ οὕτω τὸ μείζον, ὅτε δ' ἐκ τοῦ βλάβους κρίνεται. καὶ
οὐ μὴ ἔστιν ἴση τιμωρία, ἀλλὰ πᾶσα ἐλάττων. καὶ οὐ μὴ
ἔστιν ἴσας· χαλεπὸν γὰρ καὶ ἀδύνατον. καὶ οὐ μὴ ἔστι
δίκην λαβεῖν τὸν παθόντα· ἀνίατον γάρ· ἢ γὰρ δίκη κό-
λασις καὶ ἴσας. καὶ εἰ ὁ παθὼν καὶ ἀδικηθεὶς αὐτὸς ἀν-
15 τὸν μεγάλως ἐκόλασεν· ἔτι γὰρ μείζονι ὁ ποιήσας δίκαιος
κολασθῆναι, οἷον Σοφοκλῆς ὑπὲρ Εὐκτῆμονος συνηγο-
ρῶν, ἐπεὶ ἀπέσφαξεν ἑαυτὸν ὑβρισθεὶς, οὐ τιμήσειεν ἔφη
ἐλάττονος ἢ ὁ παθὼν ἑαυτῷ ἐτίμησεν. καὶ ὁ μόνος ἢ
πρῶτος ἢ μετ' ὀλίγων πεποίηκεν. καὶ τὸ πολλάκις τὸ
20 αὐτὸ ἀμαρτάνειν [μέγα]. καὶ δι' ὃ ἂν ζητηθεῖν καὶ εὐρε-
θεῖν τὰ κωλύοντα καὶ ζημιοῦντα, οἷον ἐν Ἀργεὶ ζημιου-
ται δι' ὃν ἂν νόμος τεθῇ καὶ δι' οὓς τὸ δεσμωτήριον ὥκο-
δομήθῃ. καὶ τὸ θηριωδέστερον ἀδίκημα μείζον. καὶ ὁ ἐκ
προνοίας μᾶλλον. καὶ ὁ οἱ ἀκούοντες φοβοῦνται μᾶλλον
25 ἢ ἑλεοῦσιν. καὶ τὰ μὲν ῥητορικά ἐστι τοιαῦτα, ὅτι πολλὰ
ἀνῆρχε ἢ ὑπερβέβηκεν, οἷον ὕρκους δεξιὰς πίστεις ἐπι-
γαμίας· πολλῶν γὰρ ἀδικημάτων ὑπεροχή. καὶ τὸ ἐν-
ταῦθα οὐ κολάζονται οἱ ἀδικοῦντες, ὅπερ ποιοῦσιν οἱ
ψευδομαρτυροῦντες· ποῦ γὰρ οὐκ ἂν ἀδικήσειεν, εἰ γε
30 καὶ ἐν τῷ δικαστηρίῳ; καὶ ἔφ' οἷς αἰσχύνῃ μάλιστα. καὶ
εἰ τοῦτον ὕφ' οὗ εὖ πέπονθεν· πλείω γὰρ ἀδικεῖ, ὅτι τε
κακῶς ποιεῖ καὶ ὅτι οὐκ εὖ. καὶ ὁ παρὰ τὰ ἄγραφα δίκαια·

ίνονος γὰρ μὴ δι' ἀνάγκην δίκαιον εἶναι· τὰ μὲν οὖν 14
ραμμένα ἐξ ἀνάγκης, τὰ δ' ἄγραφα οὐ. ἄλλον δὲ τρῶ-
, εἰ παρὰ τὰ γεγραμμένα· ὁ γὰρ τὰ φοβερὰ ἀδικῶν
τὰ ἐπιζημία καὶ τὰ μὴ ἐπιζημία ἀδικήσειεν ἄν.

περὶ μὲν οὖν ἀδικήματος μείζονος καὶ ἐλάττονος εἰ- 5
αι, περὶ δὲ τῶν ἀτέχνων καλουμένων πίστεων ἐχόμε- 15
ἔστι τῶν εἰρημένων ἐπιδραμεῖν. ἰδία γὰρ αὐταὶ τῶν
ανικῶν. εἰσὶ δὲ πέντε τὸν ἀριθμόν, νόμοι μάρτυρες
νόηται βάσανοι ὄρκος. πρῶτον μὲν οὖν περὶ νόμων
ῶμεν, πῶς χρηστέον [καὶ προτρέποντα καὶ ἀποτρέ- 10
τα] καὶ κατηγοροῦντα καὶ ἀπολογούμενον. φανερόν
ἔστι, ἐὰν μὲν ἐναντίος ᾗ ὁ γεγραμμένος τῷ πράγματι,
κοινῷ χρηστέον καὶ τοῖς ἐπεικίεσιν ~~καὶ~~ δικαιότεροις.
ὅτι τὸ γνώμη τῇ ἀρίστη τοῦτ' ἐστί, τὸ μὴ παντελῶς
ῖσθαι τοῖς γεγραμμένοις. καὶ ὅτι τὸ μὲν ἐπεικὲς αἰ 15
ει καὶ οὐδέποτε μεταβάλλει, οὐδ' ὁ κοινός (κατὰ φύ-
γὰρ ἐστίν), οἱ δὲ γεγραμμένοι πολλάκις· ὅθεν εἰρη-
τὰ ἐν τῇ Σοφοκλέους Ἀντιγόνη· ἀπολογεῖται γὰρ ὅτι
ἔφη παρὰ τὸν νόμον, ἀλλ' οὐ παρὰ τὸν ἄγραφον·

οὐ γὰρ τι νῦν γε κἀχθές, ἀλλ' αἶψα ποτε.

20

ταῦτ' οὖν ἐγὼ οὐκ ἤμελλον ἀνδρὸς οὐδενός.

ὅτι τὸ δίκαιόν ἐστιν ἀληθές τε καὶ συμφέρον, ἀλλ' οὐ
δοκοῦν· ὥστ' οὐ νόμος ὁ γεγραμμένος· οὐ γὰρ ποιεῖ
ἔργον τὸ τοῦ νόμου. καὶ ὅτι ὥσπερ ἀργυρογνώμων ὁ
τής ἐστιν, ὅπως διακρίνῃ τὸ κίβδηλον δίκαιον καὶ τὸ 25
ηθές. καὶ ὅτι βελτίονος ἀνδρὸς τὸ τοῖς ἀγράφοις ἢ τοῖς
ραμμένοις χρῆσθαι καὶ ἐμμένειν. καὶ εἰ πού ἐναντίος
ῶ εὐδοκιμοῦντι ἢ καὶ αὐτὸς αὐτῷ· οἷον ἐνίοτε ὁ μὲν
εύει κύρια εἶναι ἅττ' ἂν συνθῶνται, ὁ δ' ἀπαγορεύει
συντίθεσθαι παρὰ τὸν νόμον. καὶ εἰ ἀμφίβολος, ὥστε 30
ἰέφειν καὶ ὁρᾶν ἐπὶ ποτέραν τὴν ἀγωγὴν ἢ τὸ δίκαιον
χρμόσει ἢ τὸ συμφέρον, εἴτα τούτῳ χρῆσθαι. καὶ εἰ

15 τὰ μὲν πράγματα ἐφ' οἷς ἐτέθη ὁ νόμος μηκέτι μένει, ὁ δὲ νόμος, πειρατέον τοῦτο δηλοῦν καὶ μάχεσθαι ταύτη πρὸς τὸν νόμον. ἔὰν δὲ ὁ γεγραμμένος ἢ πρὸς τὸ
 5 πρᾶγμα, τό τε γνώμη τῇ ἀρίστη λεκτέον ὅτι οὐ τοῦ παρὰ τὸν νόμον ἔνεκα δικάζειν ἐστίν, ἀλλ' ἵνα, ἐὰν ἀγνοήσῃ τί λέγει ὁ νόμος, μὴ ἐπιорκῇ. καὶ ὅτι οὐ τὸ ἀπλῶς ἀγαθὸν αἰρεῖται οὐδεὶς, ἀλλὰ τὸ αὐτῷ. καὶ ὅτι οὐδὲν διαφέρει ἢ μὴ κείσθαι ἢ μὴ χρῆσθαι. καὶ ὅτι ἐν ταῖς ἄλλαις τέχναις οὐ λυσιτελεῖ παρασοφίζεσθαι τὸν ἱατρόν· οὐ γὰρ τοσοῦτο
 10 βλάπτει ἢ ἁμαρτία τοῦ ἱατροῦ ὅσον τὸ ἐθίζεσθαι ἀπειθεῖν τῷ ἄρχοντι. καὶ ὅτι τὸ τῶν νόμων σοφώτερον ζητεῖν εἶναι, τοῦτ' ἐστίν ὃ ἐν τοῖς ἐπαινουμένοις νόμοις ἀπαγορεύεται.

καὶ περὶ μὲν τῶν νόμων οὕτω διωρίσθω· περὶ δὲ
 15 μαρτύρων, μάρτυρές εἰσι διττοί, οἱ μὲν παλαιοὶ οἱ δὲ πρόσφατοι, καὶ τούτων· οἱ μὲν μετέχοντες τοῦ κινδύνου οἱ δ' ἐκτός. λέγω δὲ παλαιούς μὲν τοὺς τε ποιητὰς καὶ ὅσων ἄλλων γνωρίμων εἰσὶ κρίσεις φανεραί, οἷον Ἀθηναῖοι Ὀμήρῳ μάρτυρι ἐχρήσαντο περὶ Σαλαμῖνος καὶ
 20 Τενέδιοι ἑναγχοῦ Περιάνδρῳ τῷ Κορινθίῳ πρὸς Σιγείεις. καὶ Κλεοφῶν κατὰ Κριτίου τοῖς Σόλωνος ἐλεγείοις ἐχρήσατο, λέγων ὅτι πάλαι ἀσελγὴς ἢ οἰκία· οὐ γὰρ ἂν ποτε ἐποίησε Σόλων

εἰπεῖν μοι Κριτία πυρρότριχι πατρός ἀκούειν.

25 περὶ μὲν οὖν τῶν γενομένων οἱ τοιοῦτοι μάρτυρες, περὶ δὲ τῶν ἐσομένων καὶ οἱ χρησμολόγοι, οἷον Θεμιστοκλῆς, ὅτι ναυμαχητέον, τὸ ξύλινον τεῖχος λέγων. ἔτι καὶ αἱ παροιμίαι, ὥσπερ εἴρηται, μαρτυρία ἐστίν· οἷον εἰ τις συμβουλεύει μὴ ποιεῖσθαι φίλον γέροντα, τούτῳ μαρτυ-
 30 ρεῖ ἢ παροιμία,

μήποτ' εὖ ἔρδειν γέροντα.

καὶ τὸ τοὺς υἱοὺς ἀναιρεῖν ὧν καὶ τοὺς πατέρας,

νήπιος ὃς πατέρα κτείνας υἱοὺς καταλείπει. 15

εὐφρόσφατοι δ' ὅσοι γνώριμοί τι κεκρίκασιν· χρήσιμοι γὰρ
αἱ τούτων κρίσεις τοῖς περὶ τῶν αὐτῶν ἀμφισβητοῦσιν·
οἷον Εὐβουλος ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἐχρήσατο κατὰ Χά-
ρητος ὃ Πλάτων εἶπε πρὸς Ἀρχίβιον, ὅτι ἐπιδέδωκεν ἐν 5
τῇ πόλει τὸ ὁμολογεῖν πονηροὺς εἶναι. καὶ οἱ μετέχοντες
τοῦ κινδύνου, ἂν δόξωσι ψεύδεσθαι. οἱ μὲν οὖν τοιοῦτοι
τούτων μόνον μάρτυρές εἰσιν, εἰ γέγονεν ἢ μή, εἰ ἔστιν
ἢ μή, περὶ δὲ τοῦ ποίου οὐ μάρτυρες, οἷον εἰ δίκαιον ἢ
ἄδικον, εἰ συμφέρον ἢ ἀσύμφορον· οἱ δ' ἅπαθεν καὶ 10
περὶ τοιούτων πιστότατοι. πιστότατοι δ' οἱ παλαιοί·
ἀδιάφθοροι γάρ. πιστώματα δὲ περὶ μαρτυριῶν μάρ-
τυρας μὲν μὴ ἔχοντι, ὅτι ἐκ τῶν εἰκότων δεῖ κρίνειν καὶ
τούτ' ἐστὶ τὸ γνώμη τῇ ἀρίστη, καὶ ὅτι οὐκ ἔστιν ἐξαπα-
τῆσαι τὰ εἰκότα ἐπὶ ἀργυρίῳ, καὶ ὅτι οὐχ ἀλίσκεται τὰ 15
εἰκότα ψευδομαρτυριῶν. ἔχοντι δὲ πρὸς μὴ ἔχοντα, ὅτι
οὐχ ὑπόδικα τὰ εἰκότα, καὶ ὅτι οὐδὲν ἂν ἔδει μαρτυριῶν,
εἰ ἐκ τῶν λόγων ἱκανὸν ἦν θεωρῆσαι. εἰσὶ δὲ αἱ μαρ-
τυρίαι αἱ μὲν περὶ αὐτοῦ αἱ δὲ περὶ τοῦ ἀμφισβητοῦντος,
καὶ αἱ μὲν περὶ τοῦ πράγματος αἱ δὲ περὶ τοῦ ἥθους, 20
ᾧστε φανερόν ὅτι οὐδέποτε ἔστιν ἀπορῆσαι μαρτυρίας
χρησίμης· εἰ μὴ γὰρ κατὰ τοῦ πράγματος ἢ αὐτῷ ὁμολο-
γουμένης ἢ τῷ ἀμφισβητοῦντι ἐναντίας, ἀλλὰ περὶ τοῦ
ἥθους ἢ αὐτοῦ εἰς ἐπιείκειαν ἢ τοῦ ἀμφισβητοῦντος εἰς
φαιλότητα. τὰ δ' ἄλλα περὶ μάρτυρος ἢ φίλου ἢ ἐχθροῦ 25
ἢ μεταξὺ, ἢ εὐδοκιμοῦντος ἢ ἀδοξοῦντος ἢ μεταξὺ, καὶ
ὅσαι ἄλλαι τοιαῦται διαφοραί, ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων λεκ-
τέον ἐξ οἷων περὶ καὶ τὰ ἐνθυμήματα λέγομεν.

περὶ δὲ τῶν συνθηκῶν τοσαύτη τῶν λόγων χρησί-
ς ἐστὶν ὅσον αὖξιν ἢ καθαιρεῖν ἢ πιστὰς ποιεῖν ἢ ἀπί- 30
στους, ἐὰν μὲν αὐτῷ ὑπάρχωσι, πιστὰς καὶ κυρίας, ἐπὶ
δὲ τοῦ ἀμφισβητοῦντος τούναντίον. πρὸς μὲν οὖν τὸ

- 15 πιστὰς ἢ ἀπίστους κατασκευάζειν οὐδὲν διαφέρει τῆς περὶ τοὺς μάρτυρας πραγματείας· ὅποιοι γὰρ ἂν τινες ᾧσιν οἱ ἐπιγεγραμμένοι ἢ φυλάττοντες, τούτοις αἱ συν-
 5 θῆκαι πισταὶ εἰσιν· ὁμολογουμένης δ' εἶναι τῆς συνθή-
 κης, οἰκείας μὲν οὔσης αὐξητέον· ἡ γὰρ συνθήκη νόμος ἐστὶν ἰδιος καὶ κατὰ μέρος, καὶ αἱ μὲν συνθῆκαι οὐ
 ποιοῦσι τὸν νόμον κύριον, οἱ δὲ νόμοι τὰς κατὰ νόμους
 συνθήκας. καὶ ὅλως αὐτὸς ὁ νόμος συνθήκη τις ἐστίν,
 ᾧστε ὅστις ἀπιστεῖ ἢ ἀναιρεῖ συνθήκην, τοὺς νόμους
 10 ἀναιρεῖ. ἔτι δὲ πράττεται τὰ πολλὰ τῶν συναλλαγμάτων
 καὶ τὰ ἐκούσια κατὰ συνθήκας, ᾧστε ἀκύρων γιγνομέ-
 νων ἀναιρεῖται ἢ πρὸς ἀλλήλους χρεῖα τῶν ἀνθρώπων.
 καὶ τὰλλα δὲ ὅσα ἀρμόττει, ἐπιπολῆς ἰδεῖν ἐστιν. ἂν δ'
 ἐναντία ἢ καὶ μετὰ τῶν ἀμφισβητούντων, πρῶτον μὲν,
 15 ἅπερ ἂν τις πρὸς νόμον ἐναντίον μαχέσαιτο, ταῦθ' ἀρ-
 μόττει· ἄτοπον γὰρ εἰ τοῖς μὲν νόμοις, ἂν μὴ ὀρθῶς κεί-
 μενοι ᾧσιν ἀλλ' ἐξαμάρτωσιν οἱ τιθέμενοι, οὐκ οἰόμεθα
 δεῖν πείθεσθαι, ταῖς δὲ συνθήκαις ἀναγκαῖον. εἰδ' ὅτι
 τοῦ δικαίου ἐστὶ βραβευτῆς ὁ δικαστής· οὐκ οὖν τοῦτο
 20 σκεπτέον, ἀλλ' ὥς δικαιότερον. καὶ τὸ μὲν δίκαιον οὐκ
 ἐστὶ μεταστρέψαι οὔτ' ἀπάτῃ οὔτ' ἀνάγκῃ (πεφυκὸς γὰρ
 ἐστίν), συνθῆκαι δὲ γίνονται καὶ ἐξαπατηθέντων καὶ
 ἀναγκασθέντων. πρὸς δὲ τούτοις σκοπεῖν εἰ ἐναντία ἐστὶ
 τινι τῶν γεγραμμένων νόμων ἢ τῶν κοινῶν, καὶ τῶν γε-
 25 γραμμένων ἢ τοῖς οἰκείοις ἢ τοῖς ἀλλοτρίοις, ἔπειτα εἰ
 ἄλλαις συνθήκαις ὑστέραις ἢ προτέραις· αἱ γὰρ ὕστεραι
 κύριαι, ἢ αἱ πρότεραι ὀρθαί, αἱ δ' ὕστεραι ἡπατήκασιν,
 ὁποτέρως ἂν ἢ χρήσιμον. ἔτι δὲ τὸ συμφέρον ὀρᾶν, εἰ
 30 γὰρ ταῦτα εὐθεώρητα ὁμοίως.

αἱ δὲ βάδανοι μαρτυρίαι τινές εἰσιν, ἔχειν δὲ δοκοῦσι
 τὸ πιστόν, ὅτι ἀνάγκη τις πρόσεστιν. οὐκ οὖν χαλεπὸν

ὁ δὲ περὶ τούτων εἰπεῖν τὰ ἐνδεχόμενα, ἐξ ὧν ἂν τε 15
 πάρχωσιν οἰκεῖται αὖξιν ἔστιν, ὅτι ἀληθεῖς μόναι τῶν
 ιαρυριῶν εἰσὶν αὐταί. ἂν τε ὑπεναντία ᾧσι καὶ μετὰ
 τοῦ ἀμφισβητοῦντος, διαλύει ἂν τις τάληθ' ἡ λέγων καθ'
 ὅλου τοῦ γένους τῶν βασάνων. οὐδὲν γὰρ ἦττον ἀναγκα- 5
 ζόμενοι τὰ ψευδῆ λέγουσιν ἢ τάληθ' ἡ, καὶ διακαρτεροῦντες
 μὴ λέγειν τάληθ' ἡ, καὶ ῥαδίως καταψευδόμενοι ὥς παν-
 σόμενοι θᾶττον. δεῖ δ' ἔχειν ἐπαναφέρειν ἐπὶ τοιαῦτα
 γεγενημένα παραδείγματα ἃ ἴσασιν οἱ κρίνοντες. [δεῖ δὲ
 λέγειν ὥς οὐκ εἰσὶν ἀληθεῖς αἱ βάσανοι. πολλοὶ γὰρ 10
 παχύφρονες καὶ λιθόδερμοι καὶ ταῖς ψυχαῖς ὄντες δυνα-
 τοὶ γενναίως ἐγκαρτεροῦσι ταῖς ἀνάγκαις, οἱ δὲ δειλοὶ καὶ
 εὐλαβεῖς πρὸ τοῦ τὰς ἀνάγκας ἰδεῖν αὐτῶν καταθαρροῦ-
 σιν, ὥστε οὐδὲν ἔστι πιστὸν ἐν βασάνοις.]

περὶ δ' ὄρκων τετραχῶς ἔστι διελεῖν. ἥ γὰρ δίδωσι 15
 καὶ λαμβάνει, ἥ οὐδέτερον, ἥ τὸ μὲν τὸ δ' οὐ, καὶ τού-
 των ἥ δίδωσιν οὐ λαμβάνει δέ, ἥ λαμβάνει μὲν δίδωσι
 δ' οὐ. ἔτι ἄλλως παρὰ ταῦτα, εἰ ὁμώμοσται [οὔτος] ἥ ὑπ'
 αὐτοῦ ἥ ὑπ' ἐκείνου. οὐ δίδωσι μὲν οὖν, ὅτι ῥαδίως ἐπι-
 ορκοῦσιν, καὶ διότι ὁ μὲν ὁμόσας οὐκ ἀποδίδωσι, τοὺς δὲ 20
 μὴ ὁμόσαντος οἴεται καταδικάσειν. καὶ ὥς οὔτος ὁ κίν-
 δυνος κρείττων ὁ ἐν τοῖς δικασταῖς. τοῖς μὲν γὰρ πι-
 στεύειν τῷ δ' οὐ. οὐ λαμβάνει δ', ὅτι ἀντὶ χρημάτων ὄρ-
 κος. καὶ ὅτι εἰ ἦν φαῦλος, κατωμόσατο ἂν. κρείττον γὰρ
 ἂν ἔνεκά του φαῦλον εἶναι ἢ μηδενός. ὁμόσας μὲν οὖν 25
 ἔξει, μὴ ὁμόσας δ' οὐ. οὔτω δὲ δι' ἀρετὴν ἂν εἴη, ἀλλ'
 οὐ δι' ἐπιτοκίαν τὸ μὴ. καὶ τὸ τοῦ Ξενοφάνους ἀρμόττει,
 ὅτι οὐκ ἴση πρόκλησις αὕτη ἀσεβεῖ πρὸς εὐσεβῆ, ἀλλ'
 ὁμοία καὶ εἰ ἰσχυρὸς ἀσθενῆ πατάξει ἢ πληγῆναι προκα-
 λέσαιοτο. εἰ δὲ λαμβάνει, ὅτι πιστεύει αὐτῷ, ἐκείνῳ δ' οὐ. 30
 καὶ τὸ τοῦ Ξενοφάνους μεταστρέψαντα φατέον οὔτως
 εἶναι ἂν ὁ μὲν ἀσεβὴς διδῶ, ὁ δ' εὐσεβὴς ὁμνύη.

- 15 δεινόν τε τὸ μὴ θέλειν αὐτόν, ὑπὲρ ὧν ἐκείνους ἀξιοῖ
ὁμόσαντας δικάζειν. εἰ δὲ δίδωσιν, ὅτι εὐσεβὲς τὸ θέλειν
τοῖς θεοῖς ἐπιτρέπειν, καὶ ὅτι οὐδὲν δεῖ αὐτόν ἄλλων δι-
καστῶν δεῖσθαι· τούτῳ γὰρ δίδωσι κρίσιν. καὶ ὅτι ἄτο-
5 πον τὸ μὴ θέλειν ὁμνύναι περὶ ὧν ἄλλους ἀξιούσιν
ὁμνύναι. ἐπεὶ δὲ καθ' ἕκαστον δῆλον πῶς λεκτέον, καὶ
συνδυαζόμενον πῶς λεκτέον δῆλον· οἷον εἰ αὐτὸς μὲν
θέλει λαμβάνειν διδόναι δὲ μὴ, καὶ εἰ δίδωσι μὲν λαμβά-
νειν δὲ μὴ θέλει, καὶ εἰ λαμβάνειν καὶ διδόναι θέλει εἴτε
10 μῆδετερον· ἐκ γὰρ τῶν εἰρημένων ἀνάγκη συγκεῖσθαι,
ᾧστε καὶ τοὺς λόγους συγκεῖσθαι ἐκ τῶν εἰρημένων. ἐὰν
δὲ ἡ γεγεννημένος ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἐναντίος, ὅτι οὐκ ἐπιор-
κία· ἐκούσιον γὰρ τὸ ἀδικεῖν, τὸ δ' ἐπιορκεῖν ἀδικεῖν
ἐστί, τὰ δὲ βία καὶ ἀπάτῃ ἀκούσια. ἐνταῦθα οὖν συνα-
15 κτέον καὶ τὸ ἐπιορκεῖν, ὅτι ἐστί τὸ τῇ διανοίᾳ ἄλλ' οὐ τῷ
στόματι. ἐὰν δὲ τῷ ἀντιδίκῳ ἢ ὑπεναντίος καὶ ὁμωμοσμέ-
νος, ὅτι πάντα ἀναιρεῖ μὴ ἐμμένων οἷς ὥμοσεν· διὰ γὰρ
τοῦτο καὶ τοῖς νόμοις χρῶνται ὁμόσαντες. καὶ „ὑμᾶς
μὲν ἀξιούσιν ἐμμένειν οἷς ὁμόσαντες δικάζετε, αὐτοὶ δ'
20 οὐκ ἐμμένουσιν.“ καὶ ὅσα ἂν ἄλλα αὖξων τις εἴπειν.

[περὶ μὲν οὖν τῶν ἀτέχνων πίστεων εἰρησθῶ το-
σαῦτα.]

B.

- Ἐκ τίνων μὲν οὖν δεῖ καὶ προτρέπειν καὶ ἀποτρέπειν
25 καὶ ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν καὶ κατηγορεῖν καὶ ἀπολογεῖσθαι,
καὶ ποῖαι δόξαι καὶ προτάσεις χρήσιμοι πρὸς τὰς τούτων
πίστεις, ταῦτ' ἐστίν· περὶ γὰρ τούτων καὶ ἐκ τούτων τὰ
ἐνθυμήματα, ὥς περὶ ἕκαστον εἰπεῖν ἰδίᾳ τὸ γένος τῶν
λόγων. ἐπεὶ δ' ἔνεκα κρίσεώς ἐστίν ἡ ῥητορική (καὶ γὰρ
30 τὰς συμβουλάς κρίνουσι καὶ ἡ δίκη κρίσις ἐστίν), ἀνάγκη
μὴ μόνον πρὸς τὸν λόγον ὁρᾶν, ὅπως ἀποδεικτικὸς ἐσται

ιτός, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν ποιόν τινα καὶ τὸν κριτὴν 1
 ευάζειν· πολὺ γὰρ διαφέρει πρὸς πίστιν, μάλιστα
 ταῖς συμβουλαῖς, εἴτα καὶ ἐν ταῖς δίκαις, τὸ ποιόν
 κίνεσθαι τὸν λέγοντα καὶ τὸ πρὸς αὐτοὺς ὑπολαμ-
 πως διακεῖσθαι αὐτόν, πρὸς δὲ τούτοις ἐὰν καὶ 5
 διακεῖμενοί πως τυγχάνωσιν. τὸ μὲν οὖν ποιόν τινα
 θαι τὸν λέγοντα χρησιμώτερον εἰς τὰς συμβουλάς
 τὸ δὲ διακεῖσθαι πως τὸν ἀκροατὴν εἰς τὰς δίκας·
 ταῦτά φαίνεται φιλοῦσι καὶ μισοῦσιν, οὐδ' ὀργι-
 ις καὶ πράως ἔχουσιν, ἀλλ' ἢ τὸ παράπαν ἕτερα ἢ 10
 ἐγεθος ἕτερα· τῷ μὲν γὰρ φιλοῦντι, περὶ οὗ ποιεῖ-
 κρίσιν, ἢ οὐκ ἀδικεῖν ἢ μικρὰ δοκεῖ ἀδικεῖν, τῷ
 οὔντι τούναντίον· καὶ τῷ μὲν ἐπιθυμοῦντι καὶ
 δι' οὔντι, ἐὰν ἢ τὸ ἐσόμενον ἡδύ, καὶ ἔσεσθαι καὶ
 ν ἔσεσθαι φαίνεται, τῷ δ' ἀπαθεῖ καὶ δυσχεραί- 15
 οὔναντίον.

ὁ μὲν οὖν αὐτοὺς εἶναι πιστοὺς τοὺς λέγοντας τρία
 αἷτια· τοσαῦτα γάρ ἐστι δι' ἃ πιστεύομεν ἕξω τῶν
 ξεων. ἔστι δὲ ταῦτα φρόνησις καὶ ἀρετὴ καὶ εὖ-
 διαψεύδονται γὰρ περὶ ὧν λέγουσιν ἢ συμβουλεύ- 20
 ἢ δι' ἅπαντα ταῦτα ἢ διὰ τούτων τι· ἢ γὰρ δι'
 ὑνὴν οὐκ ὀρθῶς δοξάζουσιν, ἢ δοξάζοντες ὀρθῶς
 χθιρίαν οὐ τὰ δοκοῦντα λέγουσιν, ἢ φρόνιμοι μὲν
 εἰκεῖς εἰσὶν ἀλλ' οὐκ εὖνοι· δίοπερ ἐνδέχεται μὴ
 τιστα συμβουλεύειν γινώσκοντας. καὶ παρὰ ταῦ- 25
 ἐν. ἀνάγκη ἄρα τὸν ἅπαντα δοκοῦντα ταῦτ' ἔχειν
 οἷς ἀκροωμένοις πιστόν. ὅθεν μὲν οὖν φρόνιμοι
 οὐδαῖοι φανεῖεν ἄν, ἐκ τῶν περὶ τὰς ἀρετὰς διηρη-
 ληπτέον· ἐκ γὰρ τῶν αὐτῶν κἂν ἕτερόν τις κἂν
 κατασκευάσειε τοιοῦτον· περὶ δ' εὐνοίας καὶ φι- 30
 τοῖς περὶ τὰ πάθη λεκτέον. ἔστι δὲ τὰ πάθη, δι'
 ταβάλλοντες διαφέρουσι πρὸς τὰς κρίσεις, οἷς ἔπε-

1 ται λύπη καὶ ἡδονή, οἷον ὀργή ἔλεος φόβος καὶ ὅσα ἄλ-
 τοιαῦτα, καὶ τὰ τούτοις ἐναντία. δεῖ δὲ διαίρειν περὶ ἑκα-
 στον εἰς τρία· λέγω δ' οἷον περὶ ὀργῆς, πῶς τε διακείμε-
 νοι ὀργίλοι εἰσὶ, καὶ τίσιν εἰσώθασιν ὀργίζεσθαι, καὶ ἐ-
 5 ποίοις· εἰ γὰρ τὸ μὲν ἐν ἧ τὰ δύο ἔχοιμεν τούτων, ἅπαν-
 δὲ μὴ, ἀδύνατον ἂν εἴη τὴν ὀργὴν ἐμποιεῖν· ὁμοίως ἔ-
 καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. ὥσπερ οὖν καὶ ἐπὶ τῶν προειρημένων
 διεγράψαμεν τὰς προτάσεις, οὕτω καὶ περὶ τούτων ποιή-
 σωμεν καὶ διέλωμεν τὸν εἰρημένον τρόπον.

2 ἔστω δὴ ὀργή ὄρεξις μετὰ λύπης τιμωρίας φαινομέ-
 11 νης διὰ φαινομένην ὀλιγωρίαν τῶν εἰς αὐτὸν [ἢ τῶν αὐ-
 τοῦ], τοῦ ὀλιγωρεῖν μὴ προσήκοντος. εἰ δὴ τοῦτ' ἐστὶν
 ὀργή, ἀνάγκη τὸν ὀργιζόμενον ὀργίζεσθαι ἀεὶ τῶν καθ'
 ἑκαστόν τι, οἷον Κλέωνι ἀλλ' οὐκ ἀνθρώπῳ, καὶ ὅτι
 15 αὐτὸν ἢ τῶν αὐτοῦ τινα τι πεποίηκεν ἢ ἡμέλλεν, κα-
 πάσῃ ὀργῇ ἔπεσθαι τινα ἡδονὴν τὴν ἀπὸ τῆς ἐλπίδος τοι-
 τιμωρήσασθαι· ἡδὺ μὲν γὰρ τὸ οἰεσθαι τεύξεσθαι ὧς
 ἐφίεται, οὐδεὶς δὲ τῶν φαινομένων ἀδυνατῶν ἐφίετα
 αὐτῷ, ὃ δ' ὀργιζόμενος ἐφίεται δυνατῶν αὐτῷ. διὸ κα-
 20 λῶς εἴρηται περὶ θυμοῦ

ὅστε πολὺ γλυκίων μέλιτος καταλειβομένοιο .

ἀνδρῶν ἐν στήθεσιν ἀέξεται·

ἀκολουθεῖ γὰρ καὶ ἡδονή τις διὰ τε τοῦτο καὶ διότι δια-
 τρίβουσιν ἐν τῷ τιμωρεῖσθαι τῇ διανοίᾳ· ἢ οὖν τότε γι-
 25 νομένη φαντασία ἡδονὴν ἐμποιεῖ, ὥσπερ ἢ τῶν ἐν-
 πνύων. ἐπεὶ δ' ἡ ὀλιγωρία ἐστὶν ἐνέργεια δόξης περὶ τὸ
 μηδενὸς ἄξιον φαινόμενον· καὶ γὰρ τὰ κακὰ καὶ τὰ γαθὰ
 ἄξια οἴομεθα σπουδῆς εἶναι, καὶ τὰ συντείνοντα πρὸς
 αὐτά· ὅσα δὲ μηδέν τι ἢ μικρόν, οὐδενὸς ἄξια ὑπολαμ-
 30 βάνομεν. τρία δ' ἐστὶν εἶδη ὀλιγωρίας, καταφρόνησις τι
 καὶ ἐπηρεασμὸς καὶ ὕβρις· ὃ τε γὰρ καταφρόνων ὀλιγω-
 ρεῖ· ὅσα γὰρ οἴονται μηδενὸς ἄξια, τούτων καταφρονοῦ

σιν, τῶν δὲ μηδενὸς ἀξίων ὀλιγωροῦσιν· καὶ ὁ ἐπηρεᾶ-2
 ζων φαίνεται καταφρονεῖν. ἔστι γὰρ ὁ ἐπηρεασμὸς ἐμπο-
 δισμὸς ταῖς βουλήσεσιν οὐχ ἵνα τι αὐτῷ ἀλλ' ἵνα μὴ ἐκεί-
 νῳ. ἐπεὶ οὖν οὐχ ἵνα αὐτῷ τι, ὀλιγωρεῖ· δηλὸν γὰρ ὅτι
 οὔτε βλάψειν ὑπολαμβάνει· ἐφοβεῖτο γὰρ ἂν καὶ οὐκ 5
 ὀλιγώρει· οὐτ' ὠφελῆσαι ἂν οὐδὲν ἄξιον λόγου· ἐφρόν-
 τιζε γὰρ ἂν ὥστε φίλος εἶναι. καὶ ὁ ὑβρίζων δ' ὀλιγωρεῖ·
 ἔστι γὰρ ὕβρις τὸ πρᾶττειν καὶ λέγειν ἐφ' οἷς αἰσχύνῃ
 ἐστὶ τῷ πάσχοντι, μὴ ἵνα τι γίγνηται αὐτῷ ἄλλο ἢ ὅτι ἐγέ-
 νετο, ἀλλ' ὅπως ἦσθῃ· οἱ γὰρ ἀντιποιοῦντες οὐχ ὑβρί- 10
 ζουσιν ἀλλὰ τιμωροῦνται. αἷτιον δὲ τῆς ἡδονῆς τοῖς
 ὑβρίζουσιν, ὅτι οἴονται κακῶς δρωῶντες αὐτοὺς ὑπερέχειν
 μᾶλλον. διὸ οἱ νέοι καὶ οἱ πλούσιοι ὑβρίζονται· ὑπερέχειν
 γὰρ οἴονται ὑβρίζοντες. ὕβρεως δὲ ἀτιμία, ὁ δ' ἀτιμάζων
 ὀλιγωρεῖ· τὸ γὰρ μηδενὸς ἄξιον οὐδεμίαν ἔχει τιμὴν, οὐτ' 15
 ἀγαθοῦ οὔτε κακοῦ. διὸ λέγει ὀργιζόμενος ὁ Ἀχιλλεύς
 ἡτίμησεν· ἐλὼν γὰρ ἔχει γέρας αὐτὸς [ἀπούρας]

καὶ

ὥσει τιν' ἀτίμητον μετανάστην,
 ὡς διὰ ταῦτα ὀργιζόμενος. προσήκειν δ' οἴονται πολυω- 20
 ρεῖσθαι ὑπὸ τῶν ἡττόνων κατὰ γένος, κατὰ δύναμιν, κατ'
 ἀρετὴν, καὶ ὅλως ἐν ᾧ ἂν ταύτῳ ὑπερέχῃ πολὺ, οἷον ἐν
 χρήμασιν ὁ πλούσιος πένητος καὶ ἐν τῷ λέγειν ρητορικὸς
 ἀδυνάτου εἰπεῖν καὶ ἄρχων ἀρχομένου καὶ ἄρχειν ἄξιος
 οἰόμενος τοῦ ἄρχεσθαι ἀξίου. διὸ εἰρηται 25

θυμὸς δὲ μέγας ἐστὶ διοτρεφέων βασιλῆων

καὶ

ἀλλὰ τε καὶ μετόπισθεν ἔχει κότον·
 ἀγανακτοῦσι γὰρ διὰ τὴν ὑπεροχὴν. ἔτι ὅφ' ὧν τις οἴεται
 εὖ πάσχειν δεῖν· οὗτοι δ' εἰσὶν οὓς εὖ πεποίηκεν ἢ ποιεῖ, 30
 ἢ αὐτὸς ἢ δι' αὐτόν τις ἢ τῶν αὐτοῦ τις, ἢ βούλεται ἢ

2 φανερόν οὖν ἐκ τούτων ἤδη πῶς τ' ἔχοντες ὀργίζον-
 ται αὐτοὶ καὶ τίσι καὶ διὰ ποῖα. αὐτοὶ μὲν γάρ, ὅταν λυ-
 πῶνται· ἐφίεται γάρ τινος ὁ λυπούμενος· ἐάν τε οὖν
 κατ' εὐθυωρίαν ὁτιοῦν ἀντικρουσῇ τις, οἷον τῷ διψῶντι
 5 πρὸς τὸ πιεῖν, ἐάν τε μὴ, ὁμοίως ταὐτὸ φαίνεται πιεῖν·
 καὶ ἐάν τε ἀντιπράττῃ τις ἐάν τε μὴ συμπράττῃ ἐάν τε
 ἄλλο τι ἐνοχλῇ οὕτως ἔχοντα, πᾶσιν ὀργίζεται. διὸ
 κάμνοντες, πενόμενοι, ἐρῶντες, διψῶντες, ὅλως ἐπιθυ-
 μοῦντές τι καὶ μὴ κατορθοῦντες ὀργίλοι εἰσὶ καὶ εὐ-
 10 παρόρημοι, μάλιστα πρὸς τοὺς τοῦ παρόντος ὀλιγωροῦν-
 τας, οἷον κάμνων μὲν τοῖς πρὸς τὴν νόσον, πενόμενος δὲ
 τοῖς πρὸς τὴν πενίαν, πολεμῶν δὲ τοῖς πρὸς τὸν πόλεμον,
 ἐρῶν δὲ τοῖς πρὸς τὸν ἔρωτα· ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς ἄλλοις·
 προωδοποιῆται γὰρ ἕκαστος πρὸς τὴν ἐκάστου ὀργὴν ὑπὸ
 15 τοῦ ὑπάρχοντος πάθους. ἔτι δ' ἐάν τὰναντία τύχῃ πρὸς-
 δεχόμενος· λυπεῖ γὰρ μᾶλλον τὸ πολὺ παρὰ δόξαν, ὥς-
 περ καὶ τέρπει τὸ πολὺ παρὰ δόξαν, ἐάν γένηται ὁ βού-
 λεται. διὸ καὶ ὥραι καὶ χρόνοι καὶ διαθέσεις καὶ ἡλικία
 ἐκ τούτων φανεραί, ποῖαι εὐκίνητοι πρὸς ὀργὴν καὶ ποῦ
 20 καὶ πότε, καὶ ὅτι ὅτε μᾶλλον ἐν τούτοις εἰσὶ, μᾶλλον καὶ
 εὐκίνητοι.

αὐτοὶ μὲν οὖν οὕτως ἔχοντες εὐκίνητοι πρὸς ὀργὴν,
 ὀργίζονται δὲ τοῖς τε καταγελῶσι καὶ χλευάζουσι καὶ
 σκώπτουσιν· ὑβρίζουσι γάρ. καὶ τοῖς τὰ τοιαῦτα βλά-
 25 πτουσιν ὅσα ὑβρεως σημεῖα. ἀνάγκη δὲ τοιαῦτα εἶναι ἢ
 μῆτε ἀντί τινος μῆτ' ὠφέλιμα τοῖς ποιούσιν· ἤδη γὰρ δο-
 κεῖ δι' ὑβριν. καὶ τοῖς κακῶς λέγουσι καὶ καταφρονοῦσι
 περὶ ὧν αὐτοὶ μάλιστα σπουδάζουσιν, οἷον οἱ ἐπὶ φιλο-
 σοφίᾳ φιλοτιμούμενοι ἐάν τις εἰς τὴν φιλοσοφίαν, οἱ δ'
 30 ἐπὶ τῇ ιδέᾳ ἐάν τις εἰς τὴν ιδέαν, ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν
 ἄλλων. ταῦτα δὲ πολλῷ μᾶλλον, ἐάν ὑποπτεύσωσι μὴ
 ὑπάρχειν αὐτοῖς, ἢ ὅλως ἢ μὴ ἰσχυρῶς, ἢ μὴ δοκεῖν·

ἐν γὰρ σφόδρα οἴωνται ὑπάρχειν [ἐν τούτοις] ἐν οἷς 2
 τονται, οὐ φροντίζουσιν. καὶ τοῖς φίλοις μᾶλλον ἢ
 ἢ φίλοις· οἴονται γὰρ προσήκειν μᾶλλον ὑπ' αὐ-
 τῶν πάσχειν ἢ μὴ. καὶ τοῖς εἰδισμένοις τιμᾶν ἢ φρον-
 , ἐὰν πάλιν μὴ οὕτως ὁμιλῶσιν· καὶ γὰρ ὑπὸ τοῦ- 5
 λονται καταφρονεῖσθαι· ταῦτά γὰρ αὖ ποιεῖν. καὶ
 ἢ ἀντιποιοῦσιν εὖ, μὴδὲ τὴν ἴσῃν ἀνταποδιδούσιν.
 οἷς τὰναντία ποιοῦσιν αὐτοῖς, ἐὰν ἥττους ᾧσιν·
 φρονεῖν γὰρ πάντες οἱ τοιοῦτοι φαίνονται, καὶ οἱ
 ἢ ἥττόνων οἱ δ' ὡς παρ' ἥττόνων. καὶ τοῖς ἐν μὴ- 10
 λόγῳ οὖσιν, αὖ τι ὀλιγωρῶσι, μᾶλλον· ὑπόκειται
 ὀργὴ τῆς ὀλιγωρίας πρὸς τοὺς μὴ προσήκοντας,
 καὶ δὲ τοῖς ἥττοσι μὴ ὀλιγωρεῖν· τοῖς δὲ φίλοις,
 εὖ μὴ λέγωσιν ἢ ποιῶσιν, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐὰν
 τία, καὶ ἐὰν μὴ αἰσθάνωνται δεομένων, ὥσπερ ὁ 15
 κῶντος Πλήξιππος τῷ Μελεάργῳ· ὀλιγωρίας γὰρ
 αἰσθάνεσθαι σημεῖον· ᾧ γὰρ φροντίζομεν, οὐ
 νει. καὶ τοῖς ἐπιχαίρουσι ταῖς ἀτυχίαις καὶ ὅλως
 ουμένοις ἐν ταῖς αὐτῶν ἀτυχίαις· ἢ γὰρ ἐχθροῦ ἢ
 ροῦντος σημεῖον. καὶ τοῖς μὴ φροντίζουσιν ἐὰν λυ- 20
 νιν· διὸ καὶ τοῖς κακὰ ἀγγέλλουσιν ὀργίζονται. καὶ
 ἀκούουσι περὶ αὐτῶν ἢ θεωμένοις τὰ αὐτῶν φαῦ-
 μοιοι γὰρ εἰσιν ἢ ὀλιγωροῦσιν ἢ ἐχθροῖς· οἱ γὰρ
 συναλγοῦσιν, θεωμένοι δὲ τὰ οἰκεία φαῦλα πάντες
 σιν. ἔτι τοῖς ὀλιγωροῦσι πρὸς πέντε, πρὸς οὓς φι- 25
 νῶνται, πρὸς οὓς θαυμάζουσιν, ὑφ' ᾧ βούλονται
 ἔξεσθαι, ἢ οὓς αἰσχύνονται, ἢ ἐν τοῖς αἰσχυνομέ-
 ὑτούς· αὖ τις ἐν τούτοις ὀλιγορῇ, ὀργίζεται μάλ-
 αλ τοῖς εἰς τὰ τοιαῦτα ὀλιγωροῦσιν ὑπὲρ ᾧ αὐτοῖς
 ν μὴ βοηθεῖν, οἶον γονεῖς, τέκνα, γυναῖκας, ἀρ- 30
 νος. καὶ τοῖς χάριν μὴ ἀποδιδούσιν· παρὰ τὸ προσῆ-
 κερ ἢ ὀλιγωρία. καὶ τοῖς εἰρωνευομένοις πρὸς

5 ταῦτ' ἐὰν μὴ πόρρω ἀλλὰ σύνεγγυς φαίνεται ὥστε μέλ-
 λειν. τὰ γὰρ πόρρω σφόδρα οὐ φοβοῦνται· ἴσασι γὰρ
 πάντες ὅτι ἀποθανοῦνται, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἐγγύς, οὐδὲν
 φροντίζουσιν. εἰ δὴ ὁ φόβος τοῦτ' ἐστίν, ἀνάγκη τὰ
 5 τοιαῦτα φοβερὰ εἶναι ὅσα φαίνεται δύναμιν ἔχειν μεγά-
 λην τοῦ φθεῖρειν ἢ βλάπτειν βλάβας εἰς λύπην μεγάλην
 συντείνουσας. διὸ καὶ τὰ σημεῖα τῶν τοιούτων φοβερά·
 ἐγγύς γὰρ φαίνεται τὸ φοβερόν· τοῦτο γὰρ ἐστὶ κίνδυ-
 νος, φοβεροῦ πλησιασμός. τοιαῦτα δὲ ἐχθρὰ τε καὶ ὀργή
 10 δυναμένων ποιεῖν τι· δηλὸν γὰρ ὅτι βούλονται, ὥστε
 ἐγγύς εἰσι τοῦ ποιεῖν. καὶ ἀδικία δύναμιν ἔχουσα· τῇ
 προαιρεῖσθαι γὰρ ὁ ἄδικος ἄδικος. καὶ ἀρετὴ ὑβριζομένη
 δύναμιν ἔχουσα· δηλὸν γὰρ ὅτι προαιρεῖται μὲν, ὅταν
 ὑβρίζηται, αἰεὶ, δύναται δὲ νῦν. καὶ φόβος τῶν δυναμέ-
 15 ων τι ποιῆσαι· ἐν παρασκευῇ γὰρ ἀνάγκη εἶναι καὶ τὸν
 τοιοῦτον. ἐπεὶ δ' οἱ πολλοὶ χεῖρους καὶ ἥττους τοῦ κερ-
 δαίνειν καὶ δειλοὶ ἐν τοῖς κινδύνοις, φοβερόν ὥς ἐπὶ τὸ
 πολὺν· τὸ ἐπ' ἄλλῳ αὐτὸν εἶναι, ὥστε οἱ συνεδότες πε-
 ποιηκότε τι δεινὸν φοβεροὶ ἢ κατεπιεῖν ἢ ἐγκαταλιπεῖν.
 20 καὶ οἱ δυνάμενοι ἀδικεῖν τοῖς δυναμένοις ἀδικεῖσθαι· ὥς
 γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺν ἀδικοῦσιν οἱ ἄνθρωποι, ὅταν δύνωνται.
 καὶ οἱ ἡδικημένοι ἢ νομίζοντες ἀδικεῖσθαι· αἰεὶ γὰρ τη-
 ροῦσι καιρόν. καὶ οἱ ἡδικηκότες, ἐὰν δύναμιν ἔχωσι, φο-
 βεροί, δεδιότες τὸ ἀντιπαθεῖν· ὑπέκειτο γὰρ τὸ τοιοῦτο
 25 φοβερόν. καὶ οἱ τῶν αὐτῶν ἀνταγωνισταί, ὅσα μὴ ἐν-
 δέχεται ἅμα ὑπάρχειν ἀμφοῖν· αἰεὶ γὰρ πολεμοῦσι πρὸς
 τοὺς τοιούτους. καὶ οἱ τοῖς κρείττοσιν αὐτῶν φοβεροί·
 μᾶλλον γὰρ ἢ δύναιντο βλάπτειν αὐτούς, εἰ καὶ τοὺς
 κρείττους. καὶ οὓς φοβοῦνται οἱ κρείττους αὐτῶν διὰ
 30 ταῦτό. καὶ οἱ τοὺς κρείττους αὐτῶν ἀνηρηκότες. καὶ οἱ
 τοῖς ἥττοσιν αὐτῶν ἐπιτιθέμενοι· ἢ γὰρ ἤδη φοβεροὶ ἢ
 ἀυξήθεντες. καὶ τῶν ἡδικημένων καὶ ἐχθρῶν ἢ ἀντικά-

λων οὐχ οἱ ὀξύθυμοι καὶ παρρησιαστικοί, ἀλλ' οἱ πρᾶοι 5
καὶ εἰρωνες καὶ πανουῤῥγοι· ἄδηλοι γὰρ εἰ ἐγγύς, ὥστ'
οὐδέποτε φανεροὶ ὅτι πόρω. πάντα δὲ τὰ φοβερά φο-
βερώτερα, ὅσα ἀμαρτάνουσιν ἐπανορθώσασθαι μὴ ἐν-
δέχεται, ἀλλ' ἢ ὅλως ἀδύνατα, ἢ μὴ ἐφ' ἑαυτοῖς ἀλλ' ἐπὶ 5
τοῖς ἐναντίοις. καὶ ὧν βοήθειαι μὴ εἰσιν ἢ μὴ ῥάδιαι. ὥς
δ' ἀπλῶς εἰπεῖν, φοβερά ἐστὶν ὅσα ἐφ' ἐτέρων γιγνόμενα
ἢ μέλλοντα ἐλεεινά ἐστὶν.

τὰ μὲν οὖν φοβερά, καὶ ἃ φοβοῦνται, σχεδὸν ὥς εἴ-
πειν τὰ μέγιστα ταῦτ' ἐστίν· ὥς δὲ διακείμενοι αὐτοὶ φο- 10
βοῦνται, νῦν λέγωμεν. εἰ δὴ ἐστὶν ὁ φόβος μετὰ πρὸς-
δοκίας τινὸς τοῦ πείσεσθαι τι φθαρτικὸν πάθος, φανε-
ρὸν ὅτι οὐδεὶς φοβεῖται τῶν οἰομένων μηδὲν ἂν παθεῖν,
οὐδὲ ταῦτα ἃ μὴ οἴονται παθεῖν, οὐδὲ τούτους ὅφ' ὧν
μὴ οἴονται, οὐδὲ τότε ὅτε μὴ οἴονται. ἀνάγκη τοίνυν φο- 15
βεῖσθαι τοὺς οἰομένους τι παθεῖν ἂν, καὶ τοὺς ὑπὸ τού-
των καὶ ταῦτα καὶ τότε. οὐκ οἴονται δὲ παθεῖν ἂν οὔτε οἱ
ἐν εὐτυχίαις μεγάλαις ὄντες καὶ δοκοῦντες, διὸ ὑβρίζονται
καὶ ὀλίγωροι καὶ θρασεῖς (ποιεῖ δὲ τοιούτους πλοῦτος
ἰσχυρὸς πολυφιλία δύναμις), οὔτε οἱ ἤδη πεπονθέναι πάν- 20
τα νομίζοντες τὰ δεινὰ καὶ ἀπεψυγμένοι πρὸς τὸ μέλλον,
ὥσπερ οἱ ἀποτυμπανιζόμενοι ἤδη· ἀλλὰ δεῖ τινὰ ἐλπίδα
ὑπεῖναι σωτηρίας, περὶ οὗ ἀγωνιῶσιν. σημεῖον δέ· ὁ γὰρ
φόβος βουλευτικούς ποιεῖ, καίτοι οὐδεὶς βουλεύεται περὶ
τῶν ἀνελπίστων. ὥστε δεῖ τοιούτους παρασκευάζειν, 25
ὅταν ἢ βέλτιον τὸ φοβεῖσθαι αὐτούς, ὅτι τοιοῦτοὶ εἰσιν
οἱοὶ παθεῖν· καὶ γὰρ ἄλλοι μείζους ἔπαθον, καὶ τοὺς
τοιούτους δεικνύναι πάσχοντας ἢ πεπονθότας, καὶ ὑπὸ
τοιούτων ὅφ' ὧν οὐκ ᾤοντο, καὶ ταῦτα καὶ τότε ὅτε οὐκ
ᾤοντο.

30

ἐπεὶ δὲ περὶ φόβου φανερόν τί ἐστὶ, καὶ τῶν φοβε-
ρῶν, καὶ ὥς ἕκαστοι ἔχοντες δεδίασι, φανερόν ἐκ τούτων

- 5 καὶ τὸ θαρρεῖν τί ἐστὶ, καὶ περὶ ποῖα θαρραλέοι εἰσὶ καὶ
 πῶς διακείμενοι θαρραλέοι εἰσὶν· τὸ τε γὰρ θάρσος
 ἐναντίον τῷ φόβῳ καὶ τὸ θαρραλέον τῷ φοβερῷ· ὥστε
 μετὰ φαντασίας ἢ ἐλπίς τῶν σωτηρίων ὡς ἐγγὺς ὄντων,
 5 τῶν δὲ φοβερῶν ἢ μὴ ὄντων ἢ πόρρω ὄντων. ἐστὶ δὲ
 θαρραλέα τὰ τε δεινὰ πόρρω ὄντα καὶ τὰ θαρραλέα ἐγγύς.
 καὶ ἐπανορθώσεις ἐὰν ᾤσι καὶ βοηθῆται, ἢ πολλὰ ἢ με-
 γάλαι ἢ ἄμφω, καὶ μῆτε ἡδικοημένοι μῆτε ἡδικοκότες
 ὦσιν, ἀνταγωνισταὶ τε ἢ μὴ ὦσιν ὅλως, ἢ μὴ ἔχωσι δύνα-
 10 μιν, ἢ δύναμιν ἔχοντες ὧσι φίλοι ἢ πεποιηκότες εὖ ἢ
 πεπονθότες. ἢ ἐὰν πλείους ὦσιν οἷς ταῦτά συμφέρει, ἢ
 κρείττους, ἢ ἄμφω. αὐτοὶ δὲ οὕτως ἔχοντες θαρρα-
 λέοι εἰσὶν, ἐὰν πολλὰ κατωρθωκέναι οἴωνται καὶ μὴ πε-
 πουθῆναι, ἢ ἐὰν πολλάκις ἐληλυθότες εἰς τὰ δεινὰ καὶ
 15 διαπεφευγότες ὦσιν· διχῶς γὰρ ἀπαθεῖς γίνονται οἱ
 ἄνθρωποι, ἢ τῷ μὴ πεπειραῖσθαι ἢ τῷ βοηθείας ἔχειν,
 ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν κινδύνοις οἱ τε ἄπειροι
 χειμῶνος θάρροῦσι τὰ μέλλοντα καὶ οἱ βοηθείας ἔχοντες
 διὰ τὴν ἐμπειρίαν. καὶ ὅταν τοῖς ὁμοίοις ἢ μὴ φοβερὸν,
 20 μὴδὲ τοῖς ἥττοσι καὶ ὧν κρείττους οἴονται εἶναι· οἴονται
 δέ, ὧν κεκρατήκασιν ἢ αὐτῶν ἢ τῶν κρειττόνων ἢ τῶν
 ὁμοίων. καὶ ἐὰν ὑπάρχειν αὐτοῖς οἴωνται πλείω καὶ μέ-
 ζω, οἷς ὑπερέχοντες φοβεροὶ εἰσὶν· ταῦτα δ' ἐστὶ πληθὸς
 χρημάτων καὶ ἰσχύς σωμαίων καὶ φίλων καὶ χώρας καὶ
 25 τῶν πρὸς πόλεμον παρασκευῶν, ἢ πασῶν ἢ τῶν μεγί-
 στων. καὶ ἐὰν μὴ ἡδικοκότες ὦσιν μὴδὲνα ἢ μὴ πολλοὺς
 ἢ μὴ τοιούτους περὶ ὧν φοβοῦνται. καὶ ὅλως ἂν πρὸς
 τοὺς θεοὺς αὐτοῖς καλῶς ἔχῃ τὰ τε ἄλλα καὶ τὰ ἀπὸ ση-
 μείων καὶ λογίων· θαρραλέον γὰρ ἢ ὀργή, τὸ δὲ μὴ ἀδι-
 30 κύν ἄλλ' ἀδικεῖσθαι ὀργῆς ποιητικόν, τὸ δὲ θεῖον ὑπο-
 λαμβάνεται βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις. καὶ ὅταν ἐπιχει-

ροῦντες ἢ μηδὲν αὖ παθεῖν [μηδὲ πείσεσθαι] ἢ κατορθώ- 5
σειν οἴωνται.

καὶ περὶ μὲν τῶν φοβερῶν καὶ θαρραλέων εἴρηται· 6
πολλὰ δ' αἰσχύνονται καὶ ἀναισχυντοῦσιν, καὶ πρὸς τίνας
καὶ πῶς ἔχοντες, ἐκ τῶνδε δῆλον. ἔστω δὴ αἰσχὺν ἡ λύπη 5
τις ἢ ταραχὴ περὶ τὰ εἰς ἀδοξίαν φαινόμενα φέρειν τῶν
κακῶν, ἢ παρόντων ἢ γεγονότων ἢ μελλόντων, ἢ δ'
ἀναισχυντία ὀλιγωρία τις καὶ ἀπάθεια περὶ τὰ αὐτὰ ταῦ-
τα. εἰ δὴ ἔστιν αἰσχὺν ἢ ὀρισθεῖσα, ἀνάγκη αἰσχύνεσθαι
ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις τῶν κακῶν ὅσα αἰσχρὰ δοκεῖ εἶναι ἢ 10
αὐτῷ ἢ ὧν φροντίζει· τοιαῦτα δ' ἔστιν ὅσα ἀπὸ κακίας
ἔργα ἔστιν, οἷον τὸ ἀποβαλεῖν ἀσπίδα ἢ φυγεῖν· ἀπὸ δει-
λίας γάρ. καὶ τὸ ἀποστερεῖσθαι παρακαταθήκην· ἀπ' ἀδι-
κίας γάρ. καὶ τὸ συγγενέσθαι οἷς οὐ δεῖ ἢ οὐ δεῖ [ἢ ὅτε
μὴ δεῖ]· ἀπ' ἀκολασίας γάρ. καὶ τὸ κερδαίνειν ἀπὸ μι- 15
κρῶν ἢ αἰσχυρῶν ἢ ἀπ' ἀδυνάτων, οἷον πενήτων ἢ τεθνεώ-
των· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία τὸ ἀπὸ νεκροῦ φέρειν· ἀπὸ
αἰσχροκερδεῖας γάρ καὶ ἀνελευθερίας. καὶ τὸ μὴ βοηθεῖν
δυνάμενον εἰς χρήματα, ἢ ἥττον βοηθεῖν. καὶ τὸ βοηθεῖ-
σθαι παρὰ τῶν ἥττον εὐπόρων. καὶ δανείζεσθαι ὅτε δόξει 20
αἰεῖν, καὶ αἰτεῖν ὅτε ἀπαιτεῖν, καὶ ἀπαιτεῖν ὅτε αἰτεῖν,
καὶ ἐπαινεῖν ἵνα δόξη αἰτεῖν, καὶ τὸ ἀποτετυχηκότα μηδὲν
ἥττον· πάντα γάρ ἀνελευθερίας ταῦτα σημεῖα. τὸ δ'
ἐπαινεῖν παρόντα κολακείας, καὶ τὸ τὰ γὰθὰ μὲν ὑπερ-
ἐπαινεῖν τὰ δὲ φανῦλα συναλείφειν, καὶ τὸ ὑπεραλγεῖν 25
ἀλγοῦντι παρόντα, καὶ τὰ ἅλλα πάντα ὅσα τοιαῦτα· κολα-
κείας γάρ σημεῖα. καὶ τὸ μὴ ὑπομένειν πόνους οὓς οἱ
πρεσβύτεροι ἢ τρυφῶντες ἢ ἐν ἐξουσίᾳ μᾶλλον ὄντες ἢ
ὅλως οἱ ἀδυνατώτεροι· πάντα γὰρ μαλακίας σημεῖα. καὶ
τὸ ὑψ' ἐτέρου εὖ πάσχειν, καὶ τὸ πολλάκις, καὶ ὃ εὖ ἐποίη- 30
σεν ὀνειδίζειν· μικροψυχίας γάρ πάντα καὶ ταπεινότητος
σημεῖα. καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ πάντα λέγειν καὶ ἐπαγγέλλε-

- 5 καὶ τὸ θαρρεῖν τί ἐστὶ, καὶ περὶ ποῖα θαρραλέοι εἰσὶ καὶ πῶς διακείμενοι θαρραλέοι εἰσὶν· τό τε γὰρ θάρσος ἐναντίον τῷ φόβῳ καὶ τὸ θαρραλέον τῷ φοβερῷ· ὥστε μετὰ φαντασίας ἢ ἐλπίς τῶν σωτηρίων ὡς ἐγγὺς ὄντων,
- 5 τῶν δὲ φοβερῶν ἢ μὴ ὄντων ἢ πόρρω ὄντων. ἐστὶ δὲ θαρραλέα τὰ τε δεινὰ πόρρω ὄντα καὶ τὰ θαρραλέα ἐγγύς. καὶ ἐπαυροθώσεις ἐὰν ᾤσι καὶ βοηθῆται, ἢ πολλὰ ἢ μεγάλα ἢ ἄμφω, καὶ μῆτε ἡδίκημένοι μῆτε ἡδίκηκότες ὥσιν, ἀνταγωνισταὶ τε ἢ μὴ ὥσιν ὅλως, ἢ μὴ ἔχωσι δύνα-
- 10 μιν, ἢ δύναμιν ἔχοντες ὥσι φίλοι ἢ πεποιηκότες εὖ ἢ πεπονθότες. ἢ ἐὰν πλείους ὥσιν οἷς ταῦτά συμφέρει, ἢ κρείττους, ἢ ἄμφω. αὐτοὶ δὲ οὕτως ἔχοντες θαρραλέοι εἰσὶν, ἐὰν πολλὰ κατωρθωκέναι οἴωνται καὶ μὴ πεπονθέναι, ἢ ἐὰν πολλάκις ἐληλυθότες εἰς τὰ δεινὰ καὶ
- 15 διαπεφευγότες ὥσιν· διχῶς γὰρ ἀπαθεῖς γίνονται οἱ ἄνθρωποι, ἢ τῷ μὴ πεπειρᾶσθαι ἢ τῷ βοηθείας ἔχειν, ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ θάλατταν κινδύνοις οἱ τε ἄπειροι χειμῶνος θάρροῦσι τὰ μέλλοντα καὶ οἱ βοηθείας ἔχοντες διὰ τὴν ἐμπειρίαν. καὶ ὅταν τοῖς ὁμοίοις ἢ μὴ φοβερὸν,
- 20 μὴδὲ τοῖς ἥττοσι καὶ ὧν κρείττους οἴονται εἶναι· οἴονται δέ, ὧν κεκρατήκασιν ἢ αὐτῶν ἢ τῶν κρειττόνων ἢ τῶν ὁμοίων. καὶ ἐὰν ὑπάρχειν αὐτοῖς οἴωνται πλείω καὶ μέζω, οἷς ὑπερέχοντες φοβεροὶ εἰσὶν· ταῦτα δ' ἐστὶ πλῆθος χρημάτων καὶ ἰσχύς σωμαίων καὶ φίλων καὶ χώρας καὶ
- 25 τῶν πρὸς πόλεμον παρασκευῶν, ἢ πασῶν ἢ τῶν μεγίστων. καὶ ἐὰν μὴ ἡδίκηκότες ὥσιν μὴδένα ἢ μὴ πολλοὺς ἢ μὴ τοιούτους περὶ ὧν φοβοῦνται. καὶ ὅλως ἂν πρὸς τοὺς θεοὺς αὐτοῖς καλῶς ἔχη τὰ τε ἄλλα καὶ τὰ ἀπὸ σημείων καὶ λογίων· θαρραλέον γὰρ ἡ ὀργή, τὸ δὲ μὴ ἀδι-
- 30 κεῖν ἀλλ' ἀδικεῖσθαι ὀργῆς ποιητικόν, τὸ δὲ θεῖον ὑπολαμβάνεται βοηθεῖν τοῖς ἀδικουμένοις. καὶ ὅταν ἐπιχει-

νοῦντες ἢ μηδὲν ἂν παθεῖν [μηδὲ πείσεσθαι] ἢ κατορθώ- 5
σειν οἴωνται.

καὶ περὶ μὲν τῶν φοβερῶν καὶ θαρραλέων εἴρηται· 6
τοια δ' αἰσχύνονται καὶ ἀναισχυντοῦσιν, καὶ πρὸς τίνας
καὶ πῶς ἔχοντες, ἐκ τῶνδε δῆλον. ἔστω δὴ αἰσχύνῃ λύπη 5
τις ἢ ταραχὴ περὶ τὰ εἰς ἀδοξίαν φαινόμενα φέρειν τῶν
κακῶν, ἢ παρόντων ἢ γεγενησάντων ἢ μελλόντων, ἢ δ'
ἀναισχυντία ὀλιγωρία τις καὶ ἀπάθεια περὶ τὰ αὐτὰ ταῦ-
τα. εἰ δὴ ἔστιν αἰσχύνῃ ἡ ὀρισθεῖσα, ἀνάγκη αἰσχύνεσθαι
ἐπὶ τοῖς τοιοῦτοις τῶν κακῶν ὅσα αἰσχρὰ δοκεῖ εἶναι ἢ 10
αὐτῷ ἢ ὧν φροντίζει· τοιαῦτα δ' ἔστιν ὅσα ἀπὸ κακίας
ἔργα ἔστιν, οἷον τὸ ἀποβαλεῖν ἀσπίδα ἢ φυγεῖν· ἀπὸ δει-
λίας γάρ. καὶ τὸ ἀποστερεῖσθαι παρακαταθήκην· ἀπ' ἀδι-
κίας γάρ. καὶ τὸ συγγενέσθαι οἷς οὐ δεῖ ἢ οὐ οὐ δεῖ [ἢ ὅτε
μὴ δεῖ]· ἀπ' ἀκολασίας γάρ. καὶ τὸ κερδαίνειν ἀπὸ μι- 15
κρῶν ἢ αἰσχυρῶν ἢ ἀπ' ἀδυνάτων, οἷον πενήτων ἢ τεθνεώ-
των· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία τὸ ἀπὸ νεκροῦ φέρειν· ἀπὸ
αἰσχροκερδεῖας γάρ καὶ ἀνελευθερίας. καὶ τὸ μὴ βοηθεῖν
δυνάμενον εἰς χρήματα, ἢ ἥττον βοηθεῖν. καὶ τὸ βοηθεῖ-
σθαι παρὰ τῶν ἥττον εὐπόρων. καὶ δανείζεσθαι ὅτε δόξει 20
αἰτεῖν, καὶ αἰτεῖν ὅτε ἀπαιτεῖν, καὶ ἀπαιτεῖν ὅτε αἰτεῖν,
καὶ ἐπαινεῖν ἵνα δόξῃ αἰτεῖν, καὶ τὸ ἀποτετυχηκότα μηδὲν
ἥττον· πάντα γὰρ ἀνελευθερίας ταῦτα σημεῖα. τὸ δ'
ἐπαινεῖν παρόντα κολακείας, καὶ τὸ τάχαθὰ μὲν ὑπερ-
επαινεῖν τὰ δὲ φαῦλα συναλείφειν, καὶ τὸ ὑπεραλγεῖν 25
ἀλγοῦντι παρόντα, καὶ τὰλλα πάντα ὅσα τοιαῦτα· κολα-
κείας γὰρ σημεῖα. καὶ τὸ μὴ ὑπομένειν πόνους οὓς οἱ
πρεσβύτεροι ἢ τρυφῶντες ἢ ἐν ἑξουσίᾳ μᾶλλον ὄντες ἢ
ὅλως οἱ ἀδυνατωτέρου· πάντα γὰρ μαλακίας σημεῖα. καὶ
τὸ ὑφ' ἑτέρου εὖ πάσχειν, καὶ τὸ πολλάκις, καὶ ὁ εὖ ἐποίη- 30
σεν ὀνειδίζειν· μικροψυχίας γὰρ πάντα καὶ ταπεινότητος
σημεῖα. καὶ τὸ περὶ αὐτοῦ πάντα λέγειν καὶ ἐπαγγέλλε-

6 σθαι, καὶ τὸ τὰλλότρια αὐτοῦ φάσκειν· ἀλαζονείας γάρ.
 ὁμοίως δὲ καὶ ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐκάστης τῶν τοῦ ἡθους
 κακιῶν τὰ ἔργα καὶ τὰ σημεῖα καὶ τὰ ὅμοια· αἰσχρὰ γάρ
 καὶ αἰσχυντικά. καὶ ἐπὶ τούτοις τὸ τῶν καλῶν ὧν πάντες
 5 μετέχουσιν ἢ οἱ ὅμοιοι πάντες ἢ οἱ πλείστοι, μὴ μετέχειν.
 ὁμοίους δὲ λέγω ὁμοεθνεῖς, πολίτας, ἡλικιωτάς, συγγε-
 νεῖς, ὅλως τοὺς ἐξ ἑσού· αἰσχρὸν γάρ ἤδη τὸ μὴ μετέχειν,
 οἷον παιδεύσεως ἐπὶ τοσοῦτον καὶ τῶν ἄλλων ὁμοίως.
 πάντα δὲ ταῦτα μᾶλλον, ἂν δι' ἑαυτὸν φαίνεται· οὕτω
 10 γὰρ ἤδη ἀπὸ κακίας μᾶλλον, ἂν αὐτὸς ἢ αἷτιος τῶν ὑπαρ-
 ξάντων ἢ ὑπαρχόντων ἢ μελλόντων. πάσχοντες δὲ ἢ πε-
 πονθότες ἢ πεισόμενοι τὰ τοιαῦτα αἰσχύνονται ὅσα εἰς
 ἀτιμίαν φέρει καὶ ὀνειδῇ· ταῦτα δ' ἐστὶ τὰ εἰς ὑπηρετή-
 σεις ἢ σώματος ἢ ἔργων αἰσχρῶν, ὧν ἐστὶ τὸ ὑβρίζεσθαι.
 15 καὶ τὰ μὲν εἰς ἀκολασίαν καὶ ἐκόντα καὶ ἄκοντα, τὰ δ' εἰς
 βίαν ἄκοντα· ἀπὸ ἀνανδρίας γὰρ ἢ δειλίας ἢ ὑπομονῇ καὶ
 τὸ μὴ ἀμύνεσθαι.

ἂ μὲν οὖν αἰσχύνονται, ταῦτ' ἐστὶ καὶ τὰ τοιαῦτα·
 ἐπεὶ δὲ περὶ ἀδοξίας φαντασία ἐστὶν ἢ αἰσχύνῃ, καὶ ταύ-
 20 τῆς αὐτῆς χάριν ἀλλὰ μὴ τῶν ἀποβαινόντων, οὐδεὶς δὲ
 τῆς δόξης φροντίζει ἀλλ' ἢ διὰ τοὺς δοξάζοντας, ἀνάγκη
 τούτους αἰσχύνεσθαι ὧν λόγον ἔχει. λόγον δ' ἔχει τῶν
 θαυμαζόντων, καὶ οὓς θαυμάζει, καὶ ὑφ' ὧν βούλεται
 θαυμάζεσθαι, καὶ πρὸς οὓς φιλοτιμεῖται, καὶ ὧν μὴ κα-
 25 ταφρονεῖ τῆς δόξης. θαυμάζεσθαι μὲν οὖν βούλονται
 ὑπὸ τούτων καὶ θαυμάζουσι τούτους ὅσοι τι ἔχουσιν
 ἀγαθὸν τῶν τιμίων, ἢ παρ' ὧν τυγχάνουσι δεόμενοι σφό-
 δρα τινὸς ὧν ἐκεῖνοι κύριοι, οἷον οἱ ἐρῶντες· φιλοτι-
 μοῦνται δὲ πρὸς τοὺς ὁμοίους, φροντίζουσι δ' ὥς ἀλη-
 30 θευόντων τῶν φρονίμων, τοιοῦτοι δ' οἷ τε πρεσβύτεροι
 καὶ οἱ πεπαιδευμένοι. καὶ τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς καὶ τὰ ἐν φα-
 νερῷ μᾶλλον· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία, τὸ ἐν ὀφθαλμοῖς εἰ-

ναι αἰδῶ. διὰ τοῦτο τοὺς αἰ παρесоμένους μᾶλλον αἰ-6
 σχύνονται καὶ τοὺς προσέχοντας αὐτοῖς, διὰ τὸ ἐν ὀφθαλ-
 μοῖς ἀμφοτέρω. καὶ τοὺς μὴ περὶ ταῦτά ἐνόχους· δῆλον
 γὰρ ὅτι τὰναντία δοκεῖ τοῦτοῖς. καὶ τοὺς μὴ συγγνωμο-
 νικοὺς τοῖς φαινομένοις ἀμαρτάνειν· ἃ γὰρ τις αὐτὸς 5
 ποιεῖ, ταῦτα λέγεται τοῖς πέλας οὐ νεμεσᾶν, ὥστε ἃ μὴ
 ποιεῖ, δῆλον ὅτι νεμεσᾷ. καὶ τοὺς ἐξαγγελτικούς πολλοῖς·
 οὐδὲν γὰρ διαφέρει μὴ δοκεῖν ἢ μὴ ἐξαγγέλλειν. ἐξαγγελ-
 τικοὶ δὲ οἷς τε ἡδίκημένοι διὰ τὸ παρατηρεῖν καὶ οἱ κακο-
 λόγοι· εἶπερ γὰρ καὶ τοὺς μὴ ἀμαρτάνοντας, ἐτι μᾶλλον 10
 τοὺς ἀμαρτάνοντας. καὶ οἷς ἢ διατριβὴ ἐπὶ ταῖς τῶν πέ-
 λας ἀμαρτίαις, οἷον χλευασταῖς καὶ κωμωδοποιοῖς· κακο-
 λόγοι γὰρ πῶς οὗτοι καὶ ἐξαγγελτικοί. καὶ ἐν οἷς μὴδὲν
 ἀποτετυγῆκασιν· ὥσπερ γὰρ θαυμαζόμενοι διάκεινται·
 διὸ καὶ τοὺς πρῶτον δεηθέντας τι αἰσχύνονται ὡς οὐδὲν 15
 πῶ ἡδοξηκότες ἐν αὐτοῖς. τοιοῦτοι δ' οἱ ἄρτι βουλόμενοι
 φίλοι εἶναι (τὰ γὰρ βέλτιστα τεθέανται, διὸ εὖ ἔχει ἢ τοῦ
 Εὐριπίδου ἀπόκρισις πρὸς τοὺς Συρακοσίους) καὶ τῶν
 πάλαι γνωρίμων οἱ μὴδὲν συνειδότες. αἰσχύνονται δ' οὐ
 μόνον αὐτὰ τὰ ρηθέντα αἰσχυντηλὰ ἀλλὰ καὶ τὰ σημεῖα, 20
 οἷον οὐ μόνον ἀφροδισιάζοντες ἀλλὰ καὶ τὰ σημεῖα αὐ-
 τοῦ. καὶ οὐ μόνον ποιοῦντες τὰ αἰσχρά, ἀλλὰ καὶ λέγον-
 τες. ὁμοίως δὲ οὐ τοὺς εἰρημένους μόνον αἰσχύνονται,
 ἀλλὰ καὶ τοὺς δηλώσαντας αὐτοῖς, οἷον θεράποντας καὶ
 φίλους τούτων. ὅπως δ' οὐκ αἰσχύνονται οὐθ' ὧν πολὺν 25
 καταφρονουσί τῆς δόξης τοῦ ἀληθεύειν (οὐδεὶς γὰρ παι-
 δία καὶ θηρία αἰσχύνεται) οὔτε ταῦτά τοὺς γνωρίμους
 καὶ τοὺς ἀγνώτας, ἀλλὰ τοὺς μὲν γνωρίμους τὰ πρὸς
 ἀλήθειαν δοκοῦντα τοὺς δὲ ἄπωθεν τὰ πρὸς τὸν νόμον.

αὐτοὶ δὲ ὥδε διακείμενοι αἰσχυνθεῖεν ἄν, πρῶτον μὲν 30
 εἰ ὑπάρχοιεν πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες οὕτω τινὲς οἷους ἐφα-
 μεν εἶναι οὓς αἰσχύνονται. ἦσαν δ' οὗτοι ἢ θαυμαζόμε-

6 νοι ἢ θαυμάζοντες ἢ ὑφ' ὧν βούλονται θαυμάζεσθαι, ἢ ὧν δέονταί τινα χρεῖαν ὧν μὴ τεύξονται ἄδοξοι ὄντες, καὶ οὗτοι ἢ ὁρῶντες, ὥσπερ Κυδίας περὶ τῆς Σάμου κληρονομίας ἐδημηγόρησεν (ἡξίου γὰρ ὑπολαβεῖν τοὺς Ἀθηναίους περιεστάναι κύκλῳ τοὺς Ἕλληνας, ὡς ὁρῶντας καὶ μὴ μόνον ἀκουσομένους ἃ ἂν ψηφίσωνται), ἢ ἂν πλησίον ὧσιν οἱ τοιοῦτοι, ἢ μέλλωσιν αἰσθήσεσθαι. διὸ καὶ ὁράσθαι ἀνυχοῦντες ὑπὸ τῶν ζηλούντων ποτὲ οὐ βούλονται· θαυμασται γὰρ οἱ ζηλωταί. καὶ ὅταν ἔχωσιν 10 ἃ καταισχύνουσιν ἔργα καὶ πράγματα ἢ αὐτῶν ἢ προγόνων ἢ ἄλλων τινῶν πρὸς οὓς ὑπάρχει τις αὐτοῖς ἀρχιστεία. καὶ ὅλως ὑπὲρ ὧν αἰσχύνονται αὐτοί· εἰσὶ δ' οὗτοι οἱ εἰρημένοι καὶ οἱ εἰς αὐτοὺς ἀναφερόμενοι, ἢ ὧν διδάσκαλοι ἢ σύμβουλοι γεγόνασιν, ἢ ἐὰν ὧσιν ἑτεροὶ 15 ὅμοιοι, πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται· πολλὰ γὰρ αἰσχυνόμενοι διὰ τοὺς τοιοῦτους καὶ ποιοῦσι καὶ οὐ ποιοῦσιν. καὶ μέλλοντες ὁράσθαι καὶ ἐν φανερῷ ἀναστρέφεσθαι τοῖς συνειδόσιν αἰσχυντηροὶ μᾶλλον εἰσιν. ὅθεν καὶ Ἀντιφῶν ὁ ποιητῆς μέλλων ἀποτυμπανίξεσθαι ὑπὸ Λιονυσίου εἶπεν, ἰδὼν τοὺς συναποδινήσκειν μέλλοντας ἐγκαλυπτομένους ὡς ἦσαν διὰ τῶν πυλῶν, „τί ἐγκαλύπτεισθε“ ἔφη· „ἢ μὴ αὔριόν τις ὑμᾶς ἰδῇ τούτων;“

περὶ μὲν οὖν αἰσχύνης ταῦτα· περὶ δὲ ἀναισχυντίας 7 δῆλον ὡς ἐκ τῶν ἐναντίων εὐπορήσομεν. τίσι δὲ χάριν 25 ἔχουσι καὶ ἐπὶ τίσιν καὶ πῶς αὐτοὶ ἔχοντες, ὁρίσασμένους τὴν χάριν δῆλον ἔσται. ἔστω δὴ χάρις, καθ' ἣν ὁ ἔχων λέγεται χάριν ἔχειν, ὑπουργία δεομένῳ μὴ ἐντὶ τινος, μηδ' ἵνα τι αὐτῷ τῷ ὑπουργοῦντι, ἀλλ' ἵνα τι ἐκείνῳ· μεγάλη δ' ἂν ἢ σφόδρα δεομένῳ, ἢ μεγάλων καὶ χαλεπῶν, ἢ ἐν καιροῖς τοιούτοις, ἢ μόνος, ἢ πρῶτος, ἢ μάλιστα. 30 δεήσεις δ' εἰσὶν αἱ ὁρέξεις, καὶ τούτων μάλιστα αἱ μετὰ λύπης τοῦ μὴ γιγνομένου· τοιαῦται δὲ αἱ ἐπιθυ-

μῖαι, οἷον ἔρωσ· καὶ αἱ ἐν ταῖς τοῦ σώματος κακώσεσι καὶ 7
ἐν κινδύνοις· καὶ γὰρ ὁ κινδυνεύων ἐπιθυμεῖ καὶ ὁ λυ-
πούμενος· διὸ οἱ ἐν πενίᾳ παριστάμενοι καὶ φυγαῖς, καὶ
μικρὰ ὑπηρετήσωσιν, διὰ τὸ μέγεθος τῆς δεήσεως καὶ
τὸν καιρὸν κεχαρισμένοι, οἷον ὁ ἐν Λυκείῳ τὸν φορμὸν 5
δούς· ἀνάγκη οὖν μάλιστα μὲν εἰς ταῦτα ἔχειν τὴν ὑποουρ-
γίαν, εἰ δὲ μή, εἰς ἴσα ἢ μείζω· ὥστ' ἐπεὶ φανερόν καὶ
οἷς καὶ ἐφ' οἷς γέγνηται χάρις καὶ πῶς ἔχουσι, δῆλον ὅτι
ἐκ τούτων παρασκευαστέον, τοὺς μὲν δεικνύοντας ἢ ὄν-
τας ἢ γεγεννημένους ἐν τοιαύτῃ δεήσει καὶ λύπῃ, τοὺς δὲ 10
ὑπηρετηκότας ἐν τοιαύτῃ χρεῖα τοιοῦτόν τι ἢ ὑπηρε-
τοῦντας· φανερόν δὲ καὶ ὅθεν ἀφαιρεῖσθαι ἐνδέχεται
τὴν χάριν καὶ ποιεῖν ἀχαρίστους· ἢ γὰρ ὅτι αὐτῶν ἕνεκα
ὑπηρετοῦσιν ἢ ὑπηρετήσαν (τοῦτο δ' οὐκ ἦν χάρις), ἢ
ὅτι ἀπὸ τύχης συνέπεσεν ἢ συνηναγκάσθησαν, ἢ ὅτι ἀπέ- 15
δωκαν ἄλλ' οὐκ ἔδωκαν, εἴτ' εἰδὼς εἴτε μὴ εἰδὼς· ἀμφο-
τέρως γὰρ τὸ ἀντί τινος, ὥστ' οὐδ' οὕτως ἂν εἴη χάρις.
καὶ περὶ ἀπάσας τὰς κατηγορίας σκεπτέον· ἢ γὰρ χάρις
ἔστιν ἢ ὅτι τοδὶ ἢ τοσονδὶ ἢ τοιονδὶ ἢ ποτὲ ἢ ποῦ· ση-
μεῖον δέ, εἰ ἔλαττον μὴ ὑπηρετήσαν, καὶ εἰ τοῖς ἐχθροῖς 20
ἢ ταῦτά ἢ ἴσα ἢ μείζω· δῆλον γὰρ ὅτι οὐδὲ ταῦτα ἡμῶν
ἕνεκα· ἢ εἰ φαῦλα εἰδὼς· οὐδεὶς γὰρ ὁμολογεῖ δεῖσθαι
φαύλων.

καὶ περὶ μὲν τοῦ χαρίζεσθαι καὶ ἀχαρίστεῖν εἴρηται·
ποῖα δ' ἔλεεινὰ καὶ τίνας ἔλεοῦσι, καὶ πῶς αὐτοὶ ἔχοντες, 25
λέγωμεν· ἔστω δὴ ἔλεος λύπη τις ἐπὶ φαινομένῳ κακῷ 8
φθαρτικῷ ἢ λυπηρῷ τοῦ ἀναξίου τυγχάνειν, ὃ καὶ ἀν-
τὺς προσδοκήσειεν ἂν παθεῖν ἢ τῶν αὐτοῦ τινά, καὶ
τοῦτο, ὅταν πλησίον φαίνεται· δῆλον γὰρ ὅτι ἀνάγκη
τὸν μέλλοντα ἐλεήσειν ὑπάρχειν τοιοῦτον οἷον οἴεσθαι 30
παθεῖν ἂν τι κακὸν ἢ αὐτὸν ἢ τῶν αὐτοῦ τινά, καὶ τοιοῦ-
το κακὸν οἷον εἴρηται ἐν τῷ ὄρῳ ἢ ὁμοιον ἢ παραπλή-

8 σιον. διὸ οὔτε οἱ παντελῶς ἀπολωλότες ἐλεοῦσιν (οὐδὲν γὰρ ἂν ἔτι παθεῖν οἴονται· πεπόνθασι γάρ) οὔτε οἱ ὑπερενδαιμονεῖν οἰόμενοι, ἀλλ' ὑβρίζουσιν· εἰ γὰρ ἅπαντα οἴονται ὑπάρχειν τὰγαθὰ, δῆλον ὅτι καὶ τὸ μὴ
 5 ἐνδέχασθαι παθεῖν μηδὲν κακόν· καὶ γὰρ τοῦτο τῶν ἀγαθῶν. εἰσὶ δὲ τοιοῦτοι οἳ νομίζουσιν παθεῖν ἂν οἱ τε πεπονθότες ἤδη καὶ διαπεφευγότες, καὶ οἱ πρεσβύτεροι καὶ διὰ τὸ φρονεῖν καὶ δι' ἐμπειρίαν, καὶ οἱ ἀσθενεῖς, καὶ οἱ δειλότεροι μᾶλλον, καὶ οἱ πεπαιδευμένοι· εὐλόγιστοι
 10 γάρ. καὶ οἷς ὑπάρχουσι γονεῖς ἢ τέκνα ἢ γυναῖκες· αὐτοῦ τε γὰρ ταῦτα, καὶ οἷα παθεῖν τὰ εἰρημένα. καὶ οἱ μήτε ἐν ἀνδρίας πάθει ὄντες, οἷον ἐν ὀργῇ ἢ θάρρει (ἀλόγιστα γὰρ τοῦ ἐσομένου ταῦτα), μήτ' ἐν ὑβριστικῇ διαθέσει (καὶ γὰρ οὗτοι ἀλόγιστοι τοῦ πείσεσθαι τι), ἀλλ'
 15 οἱ μεταξὺ τούτων. μήτ' αὖ φοβούμενοι σφόδρα· οὐ γὰρ ἐλεοῦσιν οἱ ἐκπεπληγμένοι διὰ τὸ εἶναι πρὸς τῷ οἰκίῳ πάθει. καὶν οἴωνται τινὰς εἶναι τῶν ἐπεικῶν· ὁ γὰρ μηδὲν οἰόμενος πάντας οἰήσεται ἀξίους εἶναι κακοῦ. καὶ ὅλως δὴ ὅταν ἔξη οὕτως ὥστ' ἀναμνησθῆναι τοιαῦτα
 20 συμβεβηκότα ἢ αὐτῷ ἢ τῶν αὐτοῦ, ἢ ἐλπίσαι γενέσθαι ἢ αὐτῷ ἢ τῶν αὐτοῦ.

ὥς μὲν οὖν ἔχοντες ἐλεοῦσιν, εἴρηται, ἀ δ' ἐλεοῦσιν, ἐκ τοῦ ὀρισμοῦ δῆλον· ὅσα τε γὰρ τῶν λυπηρῶν καὶ ὀδυνηρῶν [φθαρτικά], πάντα ἐλεεινά, καὶ ὅσα ἀναιρετικά,
 25 καὶ ὅσων ἡ τύχη αἰτία κακῶν μέγεθος ἐχόντων. ἔστι δ' ὀδυνηρὰ μὲν καὶ φθαρτικά θάνατοι καὶ αἰκία θωμάτων καὶ κακώσεις καὶ γῆρας καὶ νόσοι καὶ τροφῆς ἐνδεια, ὧν δ' ἡ τύχη αἰτία κακῶν, ἀφιλία, ὀλιγοφιλία (καὶ τὸ διεσπᾶσθαι ἀπὸ τῶν φίλων καὶ συνήθων ἐλεεινόν), αἰσχος,
 30 ἀσθένεια, ἀναπηρία. καὶ τὸ ὅθεν προσῆκεν ἀγαθόν τι πρᾶξαι, κακόν τι συμβῆναι. καὶ τὸ πολλάκις τοιοῦτον. καὶ τὸ πεπονθότος γενέσθαι τι ἀγαθόν, οἷον Διοπείδει

τὰ παρὰ βασιλέως τεθνεῶτι κατεπέμφθη. καὶ τὸ ἢ μηδὲν 8
γεγενῆσθαι ἀγαθόν, ἢ γενομένων μὴ εἶναι ἀπόλυσιν.

ἐφ' οἷς μὲν οὖν ἐλεοῦσι, ταῦτα καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν·
ἐλεοῦσι δὲ τοὺς τε γνωρίμους, ἃν μὴ σφόδρα ἐγγὺς ὦσιν
οἰκειότητι· περὶ δὲ τούτους ὥσπερ περὶ αὐτοὺς μέλλον- 5
τας ἔχουσιν. διὸ καὶ ὁ Ἄμασις ἐπὶ μὲν τῷ υἱεὶ ἀγομένῳ
ἐπὶ τὸ ἀποθανεῖν οὐκ ἐδάκρυσεν, ὥς φασίν, ἐπὶ δὲ τῷ
φίλῳ προσαιτοῦντι· τοῦτο μὲν γὰρ ἐλεεινόν, ἐκεῖνο δὲ
δεινόν· τὸ γὰρ δεινὸν ἕτερον τοῦ ἐλεεινοῦ καὶ ἐκκρου-
στικόν τοῦ ἐλέου καὶ πολλάκις τῷ ἐναντίῳ χρήσιμον. ἐτι 10
ἐλεοῦσιν ἐγγὺς αὐτοῖς τοῦ δεινοῦ ὄντος. καὶ τοὺς ὁμοίους
ἐλεοῦσι κατὰ ἡλικίαν, κατὰ ἡθῆ, κατὰ ἔξεις, κατὰ ἀξιώ-
ματα, κατὰ γένη· ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις μᾶλλον φαίνεται
καὶ αὐτῷ ἂν ὑπάρξει· ὅλως γὰρ καὶ ἐνταῦθα δεῖ λαβεῖν,
ὅτι ὅσα ἐφ' αὐτῶν φοβοῦνται, ταῦτα ἐπ' ἄλλων γιγνώ- 15
μενα ἐλεοῦσιν. ἐπεὶ δ' ἐγγὺς φαινόμενα τὰ πάθη ἐλεεινά
ἐσσι, τὰ δὲ μυριοστὸν ἔτος γεγόμενα ἢ ἐσόμενα οὗτ' ἐλ-
κίζοντες οὕτε μεμνημένοι ἢ ὅλως οὐκ ἐλεοῦσιν ἢ οὐχ
ὁμοίως, ἀνάγκη τοὺς συναπεργαζομένους σχήμασι καὶ
φωναῖς καὶ ἐσθῆτι καὶ ὅλως τῇ ὑποκρίσει ἐλεεινοτέρους 20
εἶναι· ἐγγὺς γὰρ ποιοῦσι φαίνεσθαι τὸ κακὸν πρὸ ὁμμά-
των ποιοῦντες, ἢ ὥς μέλλον ἢ ὥς γεγονός. καὶ γεγονότα
ἄρτι ἢ μέλλοντα διὰ ταχέων ἐλεεινότερα διὰ τοῦτο. καὶ
τὰ σημεῖα καὶ τὰς πράξεις, οἷον ἐσθῆτάς τε τῶν πεπον-
θότων καὶ ὅσα τοιαῦτα, καὶ λόγους καὶ ὅσα ἄλλα τῶν ἐν 25
τῷ πάθει ὄντων, οἷον ἤδη τελευτώντων. καὶ μάλιστα τὸ
σπουδαίους εἶναι ἐν τοῖς τοιούτοις καιροῖς ὄντας ἐλεει-
νόν· ἅπαντα γὰρ ταῦτα διὰ τὸ ἐγγὺς φαίνεσθαι μᾶλλον
ποιεῖ τὸν ἔλεον, καὶ ὥς ἀναξίου ὄντος καὶ ἐν ὀφθαλμοῖς
ραϊνομένου τοῦ πάθους. 30.

ἀντίκειται δὲ τῷ ἐλεεῖν μάλιστα μὲν ὃ καλοῦσι νεμε- 9
ῖαν· τῷ γὰρ λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς ἀναξίαις κακοπραγίαις

- 9 ἀντικείμενόν ἐστι τρόπον τινὰ καὶ ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ ἡθους
τὸ λυπεῖσθαι ἐπὶ ταῖς ἀναξίαις εὐπραγίαις. καὶ ἄμφω τὰ
πάθη ἡθους χρηστοῦ· δεῖ γὰρ ἐπὶ μὲν τοῖς ἀναξίως πράτ-
τουσι κακῶς συνάχθαι καὶ ἐλεεῖν, τοῖς δὲ εὖ νεμεσᾶν·
- 5 ἄδικον γὰρ τὸ παρὰ τὴν ἀξίαν γιγνόμενον, διὸ καὶ τοῖς
θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν. δόξειε δ' ἂν καὶ ὁ φθόνος
τῷ ἐλεεῖν τὸν αὐτὸν ἀντικεῖσθαι τρόπον ὥς σύνεγγυς ᾖ
καὶ ταῦτόν τῷ νεμεσᾶν, ἔστι δ' ἕτερον· λύπη μὲν γὰρ
ταραχῶδης καὶ ὁ φθόνος ἔστι καὶ εἰς εὐπραγίαν, ἀλλ' οὐ
- 10 τοῦ ἀναξίου ἀλλὰ τοῦ ἴσου καὶ ὁμοίου. τὸ δὲ μὴ ὅτι αὐ-
τῷ τι συμβήσεται ἕτερον, ἀλλὰ δι' αὐτὸν τὸν πλησίον,
ἅπανιν ὁμοίως δεῖ ὑπάρχειν· οὐ γὰρ ἔτι ἔσται τὸ μὲν νέ-
μεσις τὸ δὲ φθόνος, ἀλλὰ φόβος, ἐὰν διὰ τοῦτο ἡ λύπη
ὑπάρχη καὶ ἡ ταραχή, ὅτι αὐτῷ τι ἔσται φαῦλον ἀπὸ τῆς
- 15 ἐκείνου εὐπραξίας. φανερόν δ' ὅτι ἀκολουθήσει καὶ τὰ
ἐναντία πάθη τούτοις· ὁ μὲν γὰρ λυπούμενος ἐπὶ τοῖς
ἀναξίως κακοπραγοῦσιν ἡσθήσεται ἢ ἄλυπος ἔσται ἐπὶ
τοῖς ἐναντίως κακοπραγοῦσιν· ὅλον τοὺς πατραλοῖας καὶ
μιαιφόνους, ὅταν τύχωσι τιμωρίας, οὐδεὶς ἂν λυπηθεῖ
- 20 χρηστός· δεῖ γὰρ χαίρειν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις, ὥς δ' αὖτως
καὶ ἐπὶ τοῖς εὖ πράττουσι κατ' ἀξίαν· ἄμφω γὰρ δίκαια,
καὶ ποιεῖ χαίρειν τὸν ἐπιεικῆ· ἀνάγκη γὰρ ἐλπίζειν ὑπάρ-
ξαι ἂν, ἅπερ τῷ ὁμοίῳ, καὶ αὐτῷ. καὶ ἔστι τοῦ αὐτοῦ
ἡθους ἅπαντα ταῦτα, τὰ δ' ἐναντία τοῦ ἐναντίου· ὁ γὰρ
- 25 αὐτός ἐστιν ἐπιχαιρέκακος καὶ φθονερός· ἐφ' ᾧ γὰρ τις
λυπεῖται γιγνομένῳ καὶ ὑπάρχοντι, ἀναγκαῖον τοῦτον
ἐπὶ τῇ στερήσει καὶ φθορᾷ τῇ τοῦτον χαίρειν. διὸ κωλυ-
τικά μὲν ἔλεον πάντα ταῦτα ἐστὶ, διαφέρει δὲ διὰ τὰς εἰ-
ρημένας αἰτίας· ὥστε πρὸς τὸ μὴ ἐλεεῖν ἀπαντα
- 30 ὁμοίως χρήσιμα.

πρῶτον μὲν οὖν περὶ τοῦ νεμεσᾶν λέγωμεν, τίσι τε
νεμεσῶσι καὶ ἐπὶ τίσι καὶ πῶς ἔχοντες αὐτοί, εἴτα μετὰ

ταῦτα περὶ τῶν ἄλλων. φανερόν δ' ἐκ τῶν εἰρημένων· 9
 εἰ γὰρ ἐστὶ τὸ νεμεσᾶν λυπεῖσθαι ἐπὶ τῷ φαινομένῳ ἀνα-
 ξίως εὐπραγεῖν, πρῶτον μὲν δῆλον ὅτι οὐχ οἷόν τ' ἐπὶ
 πᾶσι τοῖς ἀγαθοῖς νεμεσᾶν· οὐ γὰρ εἰ δίκαιος καὶ ἀν-
 δρεῖος, ἢ εἰ ἀρετὴν λήψεται, νεμεσήσει τούτῳ (οὐδὲ γὰρ 5
 ἔλεοι ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις τούτων εἶσιν), ἀλλ' ἐπὶ πλούτῳ
 καὶ δυνάμει καὶ τοῖς τοιούτοις, ὅσων ὡς ἀπλῶς εἰπεῖν
 ἄξιοι εἰσιν οἱ ἀγαθοὶ καὶ οἱ τὰ φύσει ἔχοντες ἀγαθὰ, οἷον
 εὐγένειαν καὶ κάλλος καὶ ὅσα τοιαῦτα. ἐπεὶ δὲ τὸ ἀρχαῖον
 ἐγγύς τι φαίνεται τοῦ φύσει, ἀνάγκη τοῖς ταῦτο ἔχουσιν 10
 ἀγαθόν, ἐὰν νεωστὶ ἔχοντες τυγχάνωσι ἢ διὰ τοῦτο εὐ-
 πραγῶσι, μᾶλλον νεμεσᾶν· μᾶλλον γὰρ λυποῦσιν οἱ
 νεωστὶ πλουτοῦντες τῶν πάλαι καὶ διὰ γένος· ὁμοίως δὲ
 καὶ ἄρχοντες καὶ δυνάμενοι καὶ πολύφιλοι καὶ εὐτεκνοι
 καὶ ὁτιοῦν τῶν τοιούτων. καὶ ἐὰν διὰ ταῦτ' ἄλλο τι ἀγα- 15
 θὸν γίγνηται αὐτοῖς, ὡσαύτως· καὶ γὰρ ἐνταῦθα μᾶλ-
 λον λυποῦσιν οἱ νεόπλουτοι ἄρχοντες διὰ τὸν πλούτον ἢ
 οἱ ἀρχαιοπλουτοὶ. ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων. αἴτιον
 δ' ὅτι οἱ μὲν δοκοῦσι τὰ αὐτῶν ἔχειν οἱ δ' οὐ· τὸ γὰρ αἰ-
 οῦτω φαινόμενον ἔχειν ἀληθὲς δοκεῖ, ὥστε οἱ ἔτεροι οὐ 20
 τὰ αὐτῶν ἔχειν. καὶ ἐπεὶ ἕκαστον τῶν ἀγαθῶν οὐ τοῦ
 τυχόντος ἄξιον, ἀλλὰ τις ἐστὶν ἀναλογία καὶ τὸ ἀρμότ-
 των, οἷον ὅπλα ὦν κάλλος οὐ τῷ δικαίῳ ἀρμόττει ἀλλὰ τῷ
 ἀνδρείῳ, καὶ γάμοι διαφέροντες οὐ τοῖς νεωστὶ πλουσίοις
 ἀλλὰ τοῖς εὐγενέσιν· ἂν οὖν ἀγαθὸς ὦν μὴ τοῦ ἀρμότ- 25
 τωντος τυγχάνῃ, νεμεσητόν. καὶ τὸν ἥττω τῷ κρείττονι
 ἀμφισβητεῖν, μάλιστα μὲν οὖν τοὺς ἐν τῷ αὐτῷ· ὅθεν
 καὶ τοῦτ' εἴρηται,

Αἰαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο·

Ζεὺς γὰρ οἱ νεμέσασχ', ὅτ' ἀμείνουσι φωτὶ μάχοιτο. 30

ὣ δὲ μή, κἂν ὁπωσοῦν ὁ ἥττων τῷ κρείττονι, οἷον εἰ ὁ

9 μουσικὸς τῷ δικαίῳ· βέλτιον γὰρ ἢ δικαιοσύνη τῆς μουσικῆς.

οἷς μὲν οὖν νεμεσῶσι καὶ διὰ τί, ἐκ τούτων δῆλον· ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοιαῦτά ἐστιν. αὐτοὶ δὲ νεμεσητικοὶ εἰ-
 5 σιν, ἐὰν ἄξιοι τυγχάνωσιν ὄντες τῶν μεγίστων ἀγαθῶν καὶ ταῦτα κεκτημένοι· τὸ γὰρ τῶν ὁμοίων ἡξιῶσθαι τοὺς μὴ ὁμοίους οὐ δίκαιον. δεῦτερον δ', ἂν ὄντες ἀγαθοὶ καὶ σπουδαῖοι τυγχάνωσιν· κρίνουσί τε γὰρ εὖ, καὶ τὰ ἄδिका μισοῦσιν. καὶ ἐὰν φιλότιμοι, καὶ ὀρεγόμενοι τινῶν
 10 πραγμάτων, καὶ μάλιστα περὶ ταῦτα φιλότιμοι ᾧσιν ᾧ ἕτεροι ἀνάξιοι ὄντες τυγχάνουσιν. καὶ ὅπως οἱ ἀξιοῦντες αὐτοὶ αὐτοὺς ᾧ ἑτέρους μὴ ἀξιοῦσι, νεμεσητικοὶ τούτοις καὶ τούτων. διὸ καὶ οἱ ἀνδραποδώδεις καὶ φαῦλοι καὶ ἀφιλότιμοι οὐ νεμεσητικοί· οὐδὲν γὰρ ἐστιν οὗ ἑαυτοὺς
 15 οἴονται ἀξιόους εἶναι.

φανερὸν δ' ἐκ τούτων ἐπὶ ποίοις ἀτυχοῦσι καὶ κακο-
 πραγμοῦσιν ἢ μὴ τυγχάνουσι χαίρειν ἢ ἀλύπως ἔχειν δεῖ·
 ἐκ γὰρ τῶν εἰρημένων τὰ ἀντικείμενά ἐστι δῆλα, ᾧσ' ἐὰν τοὺς τε κριτὰς τοιούτους παρασκευάσῃ ὁ λόγος, καὶ
 20 τοὺς ἀξιοῦντας ἐλεῖσθαι, καὶ ἐφ' οἷς ἐλεῖσθαι, δεῖξῃ ἀναξιόους ὄντας τυγχάνειν ἀξιόους δὲ μὴ τυγχάνειν, ἀδύνατον ἐλεῖν.

10 δῆλον δὲ καὶ ἐπὶ τίσι φθονοῦσι καὶ τίσι καὶ πῶς ἔχον-
 τες, εἴπερ ἐστὶν ὁ φθόνος λύπη τις ἐπὶ εὐπραγίᾳ φαινο-
 25 μένῃ τῶν εἰρημένων ἀγαθῶν περὶ τοὺς ὁμοίους, μὴ ἵνα τι αὐτῷ, ἀλλὰ δι' ἐκείνους· φθονήσουσι μὲν γὰρ οἱ τοι-
 οῦτοι οἷς εἰσὶ τινες ὅμοιοι ἢ φαίνονται. ὁμοίους δὲ λέγω κατὰ γένος, κατὰ συγγένειαν, καθ' ἡλικίαν, καθ' ἔξαις, κατὰ δόξαν, κατὰ τὰ ὑπάρχοντα. καὶ οἷς μικρὸν ἐλλείπει
 30 τοῦ μὴ πάντα ὑπάρχειν. διὸ οἱ μεγάλα πράττοντες καὶ οἱ εὐτυχοῦντες φθονεροὶ εἰσιν· πάντας γὰρ οἴονται τὰ αὐ-
 τῶν φέρειν. καὶ οἱ τιμώμενοι ἐπὶ τινι διαφερόντως, καὶ

ίλιστα ἐπὶ σοφία ἢ εὐδαιμονία. καὶ οἱ φιλότιμοι φθονε- 10
 ῖτεροι τῶν ἀφιλοτίμων. καὶ οἱ δοξόσοφοι· φιλότιμοι γὰρ
 ἢ σοφία. καὶ ὅλως οἱ φιλόδοξοι περὶ τι φθονεροὶ περὶ
 ὅτο. καὶ οἱ μικροψυχοὶ· πάντα γὰρ μεγάλα δοκεῖ αὐ-
 τς εἶναι. ἐφ' οἷς δὲ φθονοῦσιν, τὰ μὲν ἀγαθὰ εἰ- 5
 ρται· ἐφ' οἷς γὰρ φιλοδοξοῦσι καὶ φιλοτιμοῦνται ἐρ-
 νης ἢ κτήμασι καὶ ὀρέγονται δόξης, καὶ ὅσα εὐτυχήματά
 τι, σχεδὸν περὶ πάντα φθόνος ἐστί, καὶ μάλιστα ὧν
 ὕτοί ἢ ὀρέγονται ἢ οἶονται δεῖν αὐτοὺς ἔχειν, ἢ ὧν τῇ
 τῆσει μικρῷ ὑπερέχουσιν ἢ μικρῷ ἐλλείπουσιν. φα- 10
 ερόν δὲ καὶ οἷς φθονοῦσιν· ἅμα γὰρ εἴρηται· τοῖς γὰρ
 γγὺς καὶ χρόνῳ καὶ τόπῳ καὶ ἡλικίᾳ καὶ δόξῃ φθόνου-
 κν. ὁθεν εἴρηται

τὸ συγγενὲς γὰρ καὶ φθονεῖν ἐπίσταται.

καὶ πρὸς οὓς φιλοτιμοῦνται· φιλοτιμοῦνται γὰρ πρὸς 15
 κὺς εἰρημένους, πρὸς δὲ τοὺς μυριοστὸν ἔτος ὄντας ἢ
 πρὸς τοὺς ἐσομένους ἢ τεθνεώτας οὐδεὶς, οὐδὲ πρὸς τοὺς
 ἐφ' Ἡρακλείαις στήλαις. οὐδ' ὧν πολὺ οἶονται παρ' αὐ-
 τοῖς καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις λείπεσθαι, οὐδ' ὧν πολὺ ὑπερ-
 ἔχιν, ὥσανύτως καὶ πρὸς τοὺς περὶ τὰ τοιαῦτα. ἐπεὶ δὲ 20
 πρὸς τοὺς ἀνταγωνιστάς καὶ ἀντεραστάς καὶ ὅλως τοὺς
 ὧν αὐτῶν ἐφιεμένους φιλοτιμοῦνται, ἀνάγκη μάλιστα
 κούτοις φθονεῖν· διόπερ εἴρηται

καὶ κεραμεὺς κέραμεϊ.

καὶ ὧν ἡ κεκτημένων ἢ κατορθούντων ὄνειδος αὐτοῖς· 25
 καὶ δὲ καὶ οὗτοι οἱ ἐγγὺς καὶ ὅμοιοι· δῆλον γὰρ ὅτι παρ'
 αὐτοῖς οὐ τυγχάνουσι τοῦ ἀγαθοῦ, ὥστε τοῦτο λυποῦν
 τωαὶ τὸν φθόνον. καὶ τοῖς ἢ ἔχουσι ταῦτα ἢ κεκτημένοις
 ὅσα αὐτοῖς προσῆκεν ἢ κέκτηντό ποτε· διὸ πρεσβύτεροί
 νεωτέροις, καὶ οἱ πολλὰ δαπανήσαντες εἰς ταῦτό τοῖς 30
 λίγα φθονοῦσιν. καὶ τοῖς ταχὺ οἱ μήπω τυχόντες ἢ μὴ
 γχόντες φθονοῦσιν. δῆλον δὲ καὶ ἐφ' οἷς χαίρουσιν οἱ.

10 τοιοῦτοι καὶ ἐπὶ τίσι καὶ πῶς ἔχοντες· ὥς γὰρ οὐκ ἔχον-
 τες λυποῦνται, οὕτως ἔχοντες ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις ἡσθή-
 σονται. ὥστε ἂν αὐτοὶ μὲν παρασκευασθῶσιν οὕτως
 ἔχειν, οἱ δ' ἐλεεῖσθαι ἢ τυγχάνειν τινὸς ἀγαθοῦ ἀξιούμε-
 5 νοι ὧσιν οἶοι οἱ εἰρημένοι, δῆλον ὥς οὐ τεύξονται ἐλέου
 παρὰ τῶν κυρίων.

11 Πῶς δ' ἔχοντες ζηλοῦσι καὶ τὰ ποῖα καὶ ἐπὶ τίσιν, ἐν-
 θένδ' ἐστὶ δῆλον. εἰ γὰρ ἐστὶ ζῆλος λύπη τις ἐπὶ φαινο-
 μένῃ παρουσίᾳ ἀγαθῶν ἐντίμων καὶ ἐνδεχομένων αὐτῷ

10 λαβεῖν περὶ τοὺς ὁμοίους τῇ φύσει, οὐχ ὅτι ἄλλῳ ἄλλ' ὅτι
 οὐχὶ καὶ αὐτῷ ἔστιν· διὸ καὶ ἐπιεικές ἐστὶν ὁ ζῆλος καὶ
 ἐπιεικῶν, τὸ δὲ φθονεῖν φαῦλον καὶ φαύλων· ὁ μὲν γὰρ
 αὐτὸν παρασκευάζει διὰ τὸν ζῆλον τυγχάνειν τῶν ἀγα-
 θῶν, ὁ δὲ τὸν πλησίον μὴ ἔχειν διὰ τὸν φθόνον· ἀνάγκη

15 [δὴ] ζηλωτικούς μὲν εἶναι τοὺς ἀξιούντας αὐτοὺς ἀγα-
 θῶν ὧν μὴ ἔχουσιν· οὐδεὶς γὰρ ἀξιοῖ τὰ φαινόμενα ἀδύ-
 νατα. διὸ οἱ νέοι καὶ οἱ μεγαλόψυχοι τοιοῦτοι. καὶ οἷς
 ὑπάρχει τοιαῦτα ἀγαθὰ ἢ τῶν ἐντίμων ἄξιά ἐστὶν ἀν-
 δρῶν· ἐστὶ γὰρ ταῦτα πλοῦτος καὶ πολυφιλία καὶ ἀρχαί

20 καὶ ὅσα τοιαῦτα· ὥς γὰρ προσῆκον αὐτοῖς ἀγαθοῖς εἶναι,
 ὅτι προσῆκε τοῖς ἀγαθῶς ἔχουσι, ζηλοῦσι τὰ τοιαῦτα τῶν
 ἀγαθῶν. καὶ οὕς οἱ ἄλλοι ἀξιοῦσιν. καὶ ὧν πρόγονοι ἢ
 συγγενεῖς ἢ οἰκεῖοι ἢ τὸ ἔθνος ἢ ἡ πόλις ἐντιμοί, ζηλωτι-
 κοὶ περὶ ταῦτα· οἰκεῖα γὰρ οἴονται αὐτοῖς εἶναι, καὶ
 25 ἄξιοι τούτων. εἰ δ' ἐστὶ ζηλωτὰ τὰ ἐντιμα ἀγαθὰ, ἀνάγκη
 τὰς τε ἀρετὰς εἶναι τοιαύτας, καὶ ὅσα τοῖς ἄλλοις ὠφέ-
 λιμα καὶ εὐεργετικά· τιμῶσι γὰρ τοὺς εὐεργετοῦντας καὶ
 τοὺς ἀγαθοὺς. καὶ ὅσων ἀγαθῶν ἀπόλαυσις τοῖς πλη-
 σίον ἐστίν, οἷον πλοῦτος καὶ κάλλος μᾶλλον ὑγιείας.

30 φανερόν δὲ καὶ οἱ ζηλωτοὶ τίνες· οἱ γὰρ ταῦτα καὶ τὰ
 τοιαῦτα κεκτημένοι ζηλωτοί. ἐστὶ δὲ ταῦτα τὰ εἰρημένα,
 οἷον ἀνδρία σοφία ἀρχή· οἱ γὰρ ἄρχοντες πολλοὺς δού-

νται εὖ ποιεῖν, στρατηγοί, ῥήτορες, πάντες οἱ τὰ 11
 καὐτα δυνάμενοι. καὶ οἷς πολλοὶ ὅμοιοι βούλονται εἶ-
 τι, ἢ πολλοὶ γνώριμοι, ἢ φίλοι πολλοί. ἢ οὓς πολλοὶ
 αὐμάξουσιν, ἢ οὓς αὐτοὶ θαυμάξουσιν. καὶ ὧν ἐπαινοὶ
 καὶ ἐγκώμια λέγονται ἢ ὑπὸ ποιητῶν ἢ λογογράφων. 5
 καταφρονοῦσι δὲ τῶν ἐναντίων· ἐναντίον γὰρ ζήλῳ κα-
 αφρόνησίς ἐστι, καὶ τὸ ζηλοῦν τῷ καταφρονεῖν. ἀνάγκη
 ἐ τοὺς οὕτως ἔχοντας ὥστε ζηλωσαί τινας ἢ ζηλοῦσθαι,
 καταφρονητικούς εἶναι τούτων τε καὶ ἐπὶ τούτοις ὅσοι τὰ
 ἐναντία κακὰ ἔχουσι τῶν ἀγαθῶν τῶν ζηλωτῶν. διὸ πολ- 10
 λάκις καταφρονοῦσι τῶν εὐτυχούντων, ὅταν ἄνευ τῶν
 ἐντίμων ἀγαθῶν ὑπάρχη αὐτοῖς ἡ τύχη.

δι' ὧν μὲν οὖν τὰ πάθη ἐγγίγνεται καὶ διαλύεται, ἐξ
 ὧν αἱ πίστεις γίνονται περὶ αὐτῶν, εἰρηται· τὰ δὲ ἥθη 12
 ποιοὶ τινες κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ἔξεις καὶ τὰς ἡλικίας καὶ 15
 τὰς τύχας, διέλθωμεν μετὰ ταῦτα. λέγω δὲ πάθη μὲν ὁρ-
 γὴν ἐπιθυμίαν καὶ τὰ τοιαῦτα, περὶ ὧν εἰρήκαμεν [πρό-
 τερον], ἔξεις δὲ ἀρετὰς καὶ κακίας· εἰρηται δὲ περὶ τού-
 των πρότερον, καὶ ποῖα προαιροῦνται ἕκαστοι, καὶ ποῶν
 πρακτικοί. ἡλικίαι δ' εἰσὶ νεότης καὶ ἀκμὴ καὶ γῆρας. 20
 τύχην δὲ λέγω εὐγένειαν καὶ πλοῦτον καὶ δύναμιν καὶ
 ἰσχυρὰ τούτοις καὶ ὅλως εὐτυχίαν καὶ δυστυχίαν.

οἱ μὲν οὖν νέοι τὰ ἥθη εἰσὶν ἐπιθυμητικοί, καὶ οἷοι
 ποιεῖν ὧν ἂν ἐπιθυμήσωσιν. καὶ τῶν περὶ τὸ σῶμα ἐπι- 25
 θυμῶν μάλιστα ἀκολουθητικοί εἰσι τῇ περὶ τὰ ἀφροδί-
 τια, καὶ ἀκρατεῖς ταύτης. εὐμετάβολοι δὲ καὶ ἀψήκοροι
 πρὸς τὰς ἐπιθυμίας, καὶ σφόδρα μὲν ἐπιθυμοῦσι, ταχέως
 καὶ παύονται· ὀξείαι γὰρ αἱ βουλήσεις καὶ οὐ μεγάλαι,
 ὥσπερ αἱ τῶν καμνόντων δίδυαι καὶ πείναι. καὶ θυμικοὶ
 καὶ ὀξύθυμοι καὶ οἷοι ἀκολουθεῖν τῇ ὀργῇ. καὶ ἥττους 30
 τοῦ θυμοῦ· διὰ γὰρ φιλοτιμίαν οὐκ ἀνέχονται ὀλι-
 ψηροῦμενοι, ἀλλ' ἀγανακτοῦσιν, ἂν οἴωνται ἀδικεῖσθαι.

- 12 καὶ φιλότιμοι μὲν εἰσι, μᾶλλον δὲ φιλόνικοι· ὑπεροχῆς
 γὰρ ἐπιθυμεῖ ἡ νεότης, ἣ δὲ νίκη ὑπεροχὴ τις· καὶ ἅμω
 ταῦτα μᾶλλον ἢ φιλοχρήματοι· φιλοχρήματοι δὲ ἡκίστα
 διὰ τὸ μήπω ἐνδείας πεπειραῖσθαι, ὥσπερ τὸ Πιττακοῦ
 5 ἔχει ἀπόφθεγμα εἰς Ἀμφιάραον· καὶ οὐ κακοήθεις ἀλλ'
 εὐήθεις διὰ τὸ μήπω τεθεωρηκέναι πολλὰς πονηρίας· καὶ
 εὖπιστοι διὰ τὸ μήπω πολλὰ ἐξηπατῆσθαι· καὶ εὐέλπι-
 δες· ὥσπερ γὰρ οἱ οἰνωμένοι, οὕτω διάθερμοί εἰσιν οἱ
 νέοι ὑπὸ τῆς φύσεως· ἅμα δὲ καὶ διὰ τὸ μὴ πολλὰ ἀπο-
 10 τετυχηκέναι· καὶ ζῶσι τὰ πλεῖστα ἐλπίδι· ἡ μὲν γὰρ ἐλπίς
 τοῦ μέλλοντός ἐστιν ἡ δὲ μνήμη τοῦ παροικομένου, τοῖς
 δὲ νέοις τὸ μὲν μέλλον πολὺ τὸ δὲ παρεληλυθὸς βραχύ·
 τῇ γὰρ πρώτῃ ἡμέρᾳ μεμνησθαι μὲν οὐδὲν οἶόν τε, ἐλπί-
 ζειν δὲ πάντα· καὶ εὐεξαπάτητοί εἰσι διὰ τὸ εἰρημένον·
 15 ἐλπίζουσι γὰρ ῥαδίως· καὶ ἀνδρειότεροι· θυμῶδεις γὰρ
 καὶ εὐέλπιδες, ὧν τὸ μὲν μὴ φοβεῖσθαι τὸ δὲ θαρρεῖν
 ποιεῖ· οὕτε γὰρ ὀργιζόμενος οὐδεὶς φοβεῖται, τό τε ἐλ-
 πίζειν ἀγαθόν τι θαρραλέον ἐστίν· καὶ αἰσχυνητοί· οὐ
 γὰρ πῶ καλὰ ἕτερα ὑπολαμβάνουσιν, ἀλλὰ πεπαίδευ-
 20 ται ὑπὸ τοῦ νόμου μόνον· καὶ μεγαλόψυχοι· οὕτε γὰρ
 ὑπὸ τοῦ βίου [οὐ πῶ] τεταπείνωνται, ἀλλὰ τῶν ἀναγκαίων
 ἄπειροί εἰσιν, καὶ τὸ ἀξιοῦν αὐτὸν μεγάλων μεγαλοψυ-
 χία· τοῦτο δ' εὐέλπιδος· καὶ μᾶλλον αἰρουῦνται πράττειν
 τὰ καλὰ τῶν συμφερόντων· τῷ γὰρ ἥθει ζῶσι μᾶλλον ἢ
 25 τῷ λογισμῷ, ἔστι δ' ὁ μὲν λογισμὸς τοῦ συμφέροντος ἡ
 δὲ ἀρετὴ τοῦ καλοῦ· καὶ φιλόφιλοι καὶ φίλοι καὶ φιλέται-
 ροι μᾶλλον τῶν ἄλλων ἡλικιωὺν διὰ τὸ χαίρειν τῷ συζῆν
 καὶ μήπω πρὸς τὸ συμφέρον κρίνειν μηδέν, ὥστε μηδὲ
 τοὺς φίλους· καὶ ἅπαντα ἐπὶ τὸ μᾶλλον καὶ σφοδρότερον
 30 ἀμαρτάνουσιν παρὰ τὸ Χιλῶνειον· πάντα γὰρ ἄγαν πρᾶτ-
 τουσιν· φιλοῦσί τε γὰρ ἄγαν καὶ μισοῦσιν ἄγαν καὶ
 τᾶλλα ἅπαντα ὁμοίως· καὶ εἰδέναι πάντα οἶονται καὶ δι-

σχυρίζονται· τοῦτο γὰρ αἰτιὸν ἐστὶ καὶ τοῦ πάντα ἄγαν. 12
καὶ τὰ ἀδικήματα ἀδικοῦσιν εἰς ὕβριν, οὐ κακουργίαν.
καὶ ἐλεητικοὶ διὰ τὸ πάντας χρηστοὺς καὶ βελτίους ὑπο-
λαμβάνειν· τῇ γὰρ αὐτῶν ἀκακία τοὺς πέλας μετροῦσιν,
ὥστ' ἀνάξια πάσχειν ὑπολαμβάνουσιν αὐτούς. καὶ φιλο- 5
γέλωτες, διὸ καὶ φιλευτράπελοι· ἡ γὰρ εὐτραπελία πε-
παιδευμένη ὕβρις ἐστίν.

τὸ μὲν οὖν τῶν νέων τοιοῦτόν ἐστιν ἦθος, οἱ δὲ 13
πρεσβύτεροι καὶ παρηγμακότες σχεδὸν ἐκ τῶν ἐναντίων
τούτοις τὰ πλείστα ἔχουσιν ἦθη· διὰ γὰρ τὸ πολλὰ ἔτη 10
βεβιωκέναι καὶ πλείω ἐξηπατηῆσθαι καὶ ἐξημαρτηκέναι,
καὶ τὰ πλείω φαῦλα εἶναι τῶν πραγμάτων, οὔτε διαβε-
βαιοῦνται οὐδέν, ἥτιτόν τε ἄγαν ἅπαντα ἡ δεῖ. καὶ οἶον-
ται, ἴσασι δ' οὐδέν, καὶ ἀμφιδοξοῦντες προστιθέασιν αἰεὶ
τὸ ἴσως καὶ τάχα, καὶ πάντα λέγουσιν οὕτω, παγίως δ' 15
οὐδέν. καὶ κακοήθεις εἰσὶν· ἐστὶ γὰρ κακοήθεια τὸ ἐπὶ τὸ
χειρόν ὑπολαμβάνειν πάντα. ἔτι δὲ καχύποπτοί εἰσι διὰ
τὴν ἀπιστίαν, ἄπιστοι δὲ δι' ἐμπειρίαν. καὶ οὔτε φιλοῦσι
σφόδρα οὔτε μισοῦσι διὰ ταῦτα, ἀλλὰ κατὰ τὴν βίαν-
τος ὑποθήκην καὶ φιλοῦσιν ὥς μισήσοντες καὶ μισοῦσιν 20
ὥς φιλήσοντες. καὶ μικρόψυχοι διὰ τὸ τεταπεινωῆσθαι
ὑπὸ τοῦ βίου· οὐδενὸς γὰρ μεγάλου οὐδὲ περιττοῦ, ἀλλὰ
τῶν πρὸς τὸν βίον ἐπιθυμοῦσιν. καὶ ἀνελεύθεροι· ἐν γὰρ
τι τῶν ἀναγκαίων ἡ οὐσία, ἅμα δὲ καὶ διὰ τὴν ἐμπειρίαν
ἴασιν ὥς χαλεπὸν τὸ κτήσασθαι καὶ ῥάδιον τὸ ἀποβα- 25
λεῖν. καὶ δειλοὶ καὶ πάντα προφορητικοί· ἐναντίως γὰρ
διάκεινται τοῖς νέοις· κατεψυγμένοι γὰρ εἰσιν, οἱ δὲ θερ-
μοί. ὥστε προωδοποίηκε τὸ γῆρας τῇ δειλίᾳ· καὶ γὰρ ὁ
φόβος κατάψυξις ἐστίν. καὶ φιλόζωοι, καὶ μᾶλλον ἐπὶ τῇ
τελευταίᾳ ἡμέρᾳ διὰ τὸ τοῦ ἀπόντος εἶναι τὴν ἐπιθυμίαν, 30
[καὶ] οὐ δὲ ἐνδεεῖς, τούτου μάλιστα ἐπιθυμεῖν. καὶ φί-
λαυτοὶ μᾶλλον ἢ δεῖ· μικροψυχία γὰρ τις καὶ αὕτη. καὶ

13 πρὸς τὸ συμφέρον ζῶσιν, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸ καλόν, μᾶλλον
 ἢ δεῖ, διὰ τὸ φίλαντοί εἶναι· τὸ μὲν γὰρ συμφέρον αὐτῷ
 ἀγαθόν ἐστι, τὸ δὲ καλὸν ἀπλῶς. καὶ ἀναίσχυντοί μᾶλλον
 ἢ αἰσχυντηλοί· διὰ γὰρ τὸ μὴ φροντίζειν ὁμοίως τοῦ κα-
 5 λοῦ καὶ συμφέροντος ὀλιγωροῦσι τοῦ δοκεῖν. καὶ δυσέλ-
 πιδες διὰ τὴν ἐμπειρίαν· τὰ γὰρ πλείω τῶν γιγνομένων
 φαῦλά ἐστιν· ἀποβαίνει γὰρ τὰ πολλὰ ἐπὶ τὸ χειρόν· καὶ
 ἔτι διὰ τὴν δειλίαν. καὶ ζῶσι τῇ μνήμῃ μᾶλλον ἢ τῇ ἐλ-
 πίδι· τοῦ γὰρ βίου τὸ μὲν λοιπὸν ὀλίγον τὸ δὲ παρελη-
 10 λυθὸς πολὺ, ἔστι δὲ ἡ μὲν ἐλπίς τοῦ μέλλοντος ἡ δὲ μνήμη
 τῶν παροιχομένων. ὅπερ αἴτιον καὶ τῆς ἀδολεσχίας αὐ-
 τοῖς· διατελοῦσι γὰρ τὰ γενόμενα λέγοντες· ἀναμιμνη-
 σκόμενοι γὰρ ἥδονται. καὶ οἱ θυμοὶ ὀξεῖς μὲν ἀσθενεῖς
 δὲ εἰσιν, καὶ ἐπιθυμίαι αἱ μὲν ἐκλελοίπασιν αἱ δὲ ἀσθε-
 15 νεῖς εἰσὶν, ὥστε οὐτ' ἐπιθυμητικοὶ οὔτε πρακτικοὶ κατὰ
 τὰς ἐπιθυμίας, ἀλλὰ κατὰ τὸ κέρδος. διὸ σωφρονικοὶ φαί-
 νονται οἱ τηλικούτοι· αἱ τε γὰρ ἐπιθυμίαι ἀνείκασι, καὶ
 δουλεύουσι τῷ κέρδει. καὶ μᾶλλον ζῶσι κατὰ λογισμὸν
 ἢ κατὰ τὸ ἥθος· ὁ μὲν γὰρ λογισμὸς τοῦ συμφέροντος τὸ
 20 δ' ἥθος τῆς ἀρετῆς ἐστίν. καὶ τὰ δίκηματα ἀδικοῦσιν εἰς
 κακουργίαν, οὐχ ὕβριν. ἐλεητικοὶ δὲ καὶ οἱ γέροντές εἰ-
 σιν, ἀλλ' οὐ διὰ ταῦτά τοις νέοις· οἱ μὲν γὰρ διὰ φιλαν-
 θρωπίαν, οἱ δὲ δι' ἀσθένειαν· πάντα γὰρ οἶονται ἐγγὺς
 εἶναι αὐτοῖς παθεῖν, τοῦτο δ' ἦν ἐλεητικόν. ὅθεν ὀδυρ-
 25 τικοὶ εἰσι, καὶ οὐκ εὐτράπελοι οὐδὲ φιλόγελω· ἐναντίον
 γὰρ τὸ ὀδυρτικὸν τῷ φιλογέλῳ.

τῶν μὲν οὖν νέων καὶ τῶν πρεσβυτέρων τὰ ἥθη τοι-
 αῦτα· ὥστ' ἐπεὶ ἀποδέχονται πάντες τοὺς τῷ σφετέρῳ
 ἥθει λεγομένους λόγους καὶ τοὺς ὁμοίους, οὐκ ἄδηλον
 30 πῶς χρώμενοι τοῖς λόγοις τοιοῦτοι φανοῦνται καὶ αὐτοὶ
 14 καὶ οἱ λόγοι. οἱ δὲ ἀκμάζοντες φανερόν ὅτι μεταξὺ τού-
 των τὸ ἥθος ἔσονται, ἑκατέρων ἀφαιροῦντες τὴν ὑπερ-

ολήν, καὶ οὕτε σφόδρα θαρροῦντες (θρασύτης γὰρ τὸ 14
 μουτον) οὕτε λίαν φοβούμενοι, καλῶς δὲ πρὸς ἄμφω
 ροντες, οὕτε πᾶσι πιστεύοντες οὔτε πᾶσιν ἀπιστοῦντες,
 λλὰ κατὰ τὸ ἀληθὲς κρίνοντες μᾶλλον, καὶ οὕτε πρὸς τὸ
 αλὸν ζῶντες μόνον οὕτε πρὸς τὸ συμφέρον ἀλλὰ πρὸς 5
 ἄμφω, καὶ οὕτε πρὸς φειδῶ οὕτε πρὸς ἀσωτίαν ἀλλὰ
 πρὸς τὸ ἀρμόττον. ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς θυμὸν καὶ πρὸς
 πικθυμίαν. καὶ σῶφρονες μετ' ἀνδρίας καὶ ἀνδρεῖοι μετὰ
 σωφροσύνης. ἐν γὰρ τοῖς νέοις καὶ τοῖς γέρονσι διήρηται
 ταῦτα· εἰς γὰρ οἱ μὲν νέοι ἀνδρεῖοι καὶ ἀκόλαστοι, οἱ 10
 δὲ πρεσβύτεροι σῶφρονες καὶ δειλοί. ὥς δὲ καθόλου εἰ-
 πῆν, ὅσα μὲν διήρηται ἡ νεότης καὶ τὸ γῆρας τῶν ὠφελί-
 μων, ταῦτα ἄμφω ἔχουσιν, ὅσα δ' ὑπερβάλλουσιν ἢ ἐλ-
 λείπουσι, τούτων τὸ μέτριον καὶ τὸ ἀρμόττον. ἀκμάζει
 δὲ τὸ μὲν σῶμα ἀπὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν μέχρι τῶν πέντε 15
 καὶ τριάκοντα, ἡ δὲ ψυχὴ περὶ τὰ ἐνὸς δεῖν πεντήκοντα.

περὶ μὲν οὖν νεότητος καὶ γήραος καὶ ἀκμῆς, πόλιν
 ἡθῶν ἕκαστόν ἐστιν, εἰρήσθω τοσαῦτα· περὶ δὲ τῶν ἀπὸ 15
 τύχης γιγνομένων ἀγαθῶν, δι' ὅσα αὐτῶν καὶ τὰ ἡθῆ
 ποῖα ἅττα συμβαίνει τοῖς ἀνθρώποις, λέγωμεν ἐφεξῆς. 20
 εὐγενείας μὲν οὖν ἡθὸς ἐστὶ τὸ φιλοτιμότερον εἶναι τὸν
 κειτημένον αὐτήν· ἅπαντες γάρ, ὅταν ὑπάρχη τι, πρὸς
 τοῦτο σωρεύειν εἰώθασιν, ἡ δ' εὐγένεια ἐντιμότης προ-
 γόνων ἐστίν. καὶ καταφρονητικὸν καὶ τῶν ὁμοίων ἐστὶ
 τοῖς προγόνοις αὐτῶν, διότι πόρρω ταῦτα μᾶλλον ἢ 25
 ἐγγὺς γιγνόμενα ἐντιμότερα καὶ εὐαλαζόνευστα. ἐστὶ δὲ
 εὐγενὲς μὲν κατὰ τὴν τοῦ γένους ἀρετήν, γενναῖον δὲ
 κατὰ τὸ μὴ ἐξίστασθαι τῆς φύσεως· ὅπερ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ
 ν συμβαίνει τοῖς εὐγενέσιν, ἀλλ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ εὐτε-
 εῖς· φορὰ γὰρ τίς ἐστὶν ἐν τοῖς γένεσιν ἀνδρῶν ὥσπερ 30
 ν τοῖς κατὰ τὰς χώρας γιγνομένοις, καὶ ἐνίοτε ἂν ἢ ἀγα-
 ὸν τὸ γένος, ἐγγίνονται διὰ τινος χρόνου ἄνδρες περιτ-

- 15 τοί, κᾶπειτα πάλιν ἀναδίδωσιν. ἐξίσταται δὲ τὰ μὲν εὐ-
 φυᾶ γένη εἰς μανικώτερα ἤθη, οἷον οἱ ἀπ' Ἀλκιβιάδου
 καὶ οἱ ἀπὸ Διονυσίου τοῦ προτέρου, τὰ δὲ στάσιμα εἰς
 ἀβελτερίαν καὶ νωθρότητα, οἷον ἀπὸ Κίμωνος καὶ Περι-
 5 κλέους καὶ Σωκράτους.
- 16 τῷ δὲ πλούτῳ ἃ ἔπεται ἤθη, ἐπιπολῆς ἐστὶν ἰδεῖν
 ἅπανσιν· ὑβρισταὶ γὰρ καὶ ὑπερήφανοι, πάσχοντές τι
 ὑπὸ τῆς κτήσεως τοῦ πλούτου· ὥσπερ γὰρ ἔχοντες ἅπαν-
 τα τὰ γαθὰ οὕτω διάκεινται· ὁ δὲ πλοῦτος οἷον τιμῇ τις
 10 τῆς ἀξίας τῶν ἄλλων, διὸ φαίνεται ὧν αἅπαντα εἶναι
 αὐτοῦ. καὶ τρυφεροὶ καὶ σαλάκωνες, τρυφεροὶ μὲν διὰ
 τὴν τρυφήν καὶ τὴν ἐνδειξιν τῆς εὐδαιμονίας, σαλάκω-
 νες δὲ καὶ σόλοικοι διὰ τὸ πάντας εἰωθέναι διατρίβειν
 περὶ τὸ ἐρώμενον καὶ θαυμαζόμενον ὑπ' αὐτῶν, καὶ τῷ
 15 οἰεσθαι ζηλοῦν τοὺς ἄλλους ἃ καὶ αὐτοί. ἅμα δὲ καὶ εἰ-
 κότως τοῦτο πάσχουσιν· πολλοὶ γὰρ εἰσιν οἱ δεόμενοι
 τῶν ἐχόντων. ὄθεν καὶ τὸ Σιμωνίδου εἰρηται περὶ τῶν
 σοφῶν καὶ πλουσίων πρὸς τὴν γυναῖκα τὴν Ἰέρωνος
 ἐρομένην πότερον γενέσθαι κρείττον πλούσιον ἢ σοφόν·
 20 πλούσιον εἰπεῖν· τοὺς σοφοὺς γὰρ ἔφη ὀρᾶν ἐπὶ ταῖς τῶν
 πλουσίων θύραις διατρίβοντας. καὶ τὸ οἰεσθαι ἀξιόους εἶ-
 ναι ἄρχειν· ἔχειν γὰρ οἴονται ὧν ἔνεκεν ἄρχειν ἄξιον.
 καὶ ὥς ἐν κεφαλαίῳ, ἀνοήτου εὐδαίμονος ἤθος πλούτου
 ἐστίν. διαφέρει δὲ τοῖς νεωστὶ κεκτημένοις καὶ τοῖς πά-
 25 λαι τὰ ἤθη τῷ ἅπαντα μᾶλλον καὶ φανυλότερα τὰ κακὰ
 ἔχειν τοὺς νεοπλούτους· ὥσπερ γὰρ ἀπαιδευσία πλούτου
 ἐστὶ τὸ νεόπλουτον εἶναι. καὶ ἀδικήματα ἀδικοῦσιν οὐ
 κακουργικά, ἀλλὰ τὰ μὲν ὑβριστικά τὰ δὲ ἀκρατευτικά,
 οἷον εἰς αἰκίαν καὶ μοιχείαν.
- 17 ὁμοίως δὲ καὶ περὶ δυνάμεως σχεδὸν τὰ πλεῖστα φα-
 31 νερά ἐστίν ἡθη· τὰ μὲν γὰρ τὰ αὐτὰ ἔχει ἡ δύναμις τῷ
 πλούτῳ τὰ δὲ βελτίῳ· φιλοτιμότεροι γὰρ καὶ ἀνδρωδέ-

στεροί εἰσι τὰ ἥθη οἱ δυνάμενοι τῶν πλουσίων διὰ τὸ 17
ἐφίεσθαι ἔργων ὅσα ἐξουσία αὐτοῖς πράττειν διὰ τὴν δύ-
ναμιν. καὶ σπουδαστικώτεροι διὰ τὸ ἐν ἐπιμελείᾳ εἶναι,
ἀναγκαζόμενοι σκοπεῖν τὰ περὶ τὴν δύναμιν. καὶ σεμνό-
τεροι ἢ βαρύτεροι· ποιεῖ γὰρ σεμνοτέρους τὸ ἀξίωμα, διὸ 5
μετριάξουσιν· ἔστι δὲ ἡ σεμνότης μαλακὴ καὶ εὐσχήμων
βαρύντης. καὶν ἀδικῶσιν, οὐ μικραδικηταὶ εἰσιν ἀλλὰ με-
γαλάδικοι.

ἡ δ' εὐτυχία κατὰ μόριά τε τῶν εἰρημένων ἔχει τὰ
ἥθη· εἰς γὰρ ταῦτα συντείνουσιν αἱ μέγιστα δοκοῦσαι 10
εἶναι εὐτυχίαι, καὶ ἔτι εἰς εὐτεκνίαν καὶ τὰ κατὰ τὸ σῶμα
ἀγαθὰ παρασκευάζει ἡ εὐτυχία πλεονεκτεῖν. ὑπερφη-
νότεροι μὲν οὖν καὶ ἀλογιστότεροι διὰ τὴν εὐτυλίαν εἰ-
σιν, ἐν δ' ἀκολουθεῖ βέλτιστον ἥθος τῇ εὐτυχίᾳ, ὅτι φι-
λόθεοί εἰσι καὶ ἔχουσι πρὸς τὸ θεῖόν πως, πιστεύοντες 15
διὰ τὰ γιγνόμενα ἀπὸ τῆς τύχης.

περὶ μὲν οὖν τῶν καθ' ἡλικίαν καὶ τύχην ἡθῶν εἰρη-
ται· τὰ γὰρ ἐναντία τῶν εἰρημένων ἐκ τῶν ἐναντίων φα-
νερά ἐστιν, οἷον πένητος καὶ ἀτυχοῦς ἥθος καὶ ἀδυνά-
του· [ἐπεὶ δ' ἡ τῶν πιθανῶν λόγων χρῆσις πρὸς κρίσιν 18
ἐστὶ (περὶ ὧν γὰρ ἴσμεν καὶ κεκρίκαμεν, οὐδὲν ἔτι δεῖ λό- 21
γου), ἔστι δέ, ἂν τε πρὸς ἕνα τις τῷ λόγῳ χρώμενος προ-
τρέπη ἢ ἀποτρέπη, οἷον οἱ νουθετοῦντες ποιοῦσιν ἢ πεί-
θοντες (οὐδὲν γὰρ ἥττον κριτῆς ὁ εἶς· ὃν δεῖ πείσαι, οὐ-
τός ἐστιν ὥς εἰπεῖν ἀπλῶς κριτῆς), ἐάν τε πρὸς ἀμφισβη- 25
τοῦντα ἐάν τε πρὸς ὑπόθεσιν λέγη τις, ὁμοίως· τῷ
γὰρ λόγῳ ἀνάγκη χρῆσθαι καὶ ἀναιρεῖν τὰναντία, πρὸς
ᾧ ὥσπερ ἀμφισβητοῦντα τὸν λόγον ποιεῖται. ὡσαύτως δὲ
καὶ ἐν τοῖς ἐπιδεικτικοῖς· ὥσπερ γὰρ πρὸς κριτὴν τὸν
θεωρὸν ὁ λόγος συνέστηκεν. ὅλως δὲ μόνος ἐστὶν ἀπλῶς 30
κριτῆς ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἀγῶσιν ὁ τὰ ζητούμενα κρίνων·
τὰ τε γὰρ ἀμφισβητούμενα ζητεῖται πῶς ἔχει, καὶ περὶ

- 18 ὧν βουλευόνται.] περὶ δὲ τῶν κατὰ τὰς πολιτείας ἡθῶν
 ἐν τοῖς συμβουλευτικοῖς εἴρηται πρότερον. ὥστε διω-
 ρισμένον ἂν εἴη πῶς καὶ διὰ τίνων τοὺς λόγους ἡθικοὺς
 ποιητέον. ἐπεὶ δὲ περὶ ἕκαστον μὲν γένος τῶν λόγων ἔτε-
 5 ρον ἦν τὸ τέλος, περὶ ἀπάντων δ' αὐτῶν ἐλλημῆναι δό-
 ξαι καὶ προτάσεις εἰσὶν, ἐξ ὧν τὰς πίστεις φέρουσι καὶ
 συμβουλευόντες καὶ ἐπιδεικνύμενοι καὶ ἀμφισβητοῦν-
 τες, ἔτι δ' ἐξ ὧν ἡθικοὺς τοὺς λόγους ἐνδέχεται ποιεῖν,
 καὶ περὶ τούτων διώρισται, λοιπὸν ἡμῖν διελθεῖν περὶ
 10 τῶν κοινῶν· πᾶσι γὰρ ἀναγκαῖον [τὸ] περὶ τοῦ δυνατοῦ
 καὶ ἀδυνατοῦ προσχρῆσθαι ἐν τοῖς λόγοις, καὶ τοὺς μὲν
 ὥς ἔσται τοὺς δὲ ὥς γέγονε πειραῖσθαι δεικνύναι. ἔτι δὲ
 περὶ μεγέθους κοινὸν ἀπάντων ἐστὶ τῶν λόγων· χρῶνται
 γὰρ πάντες τῷ μειοῦν καὶ αὖξιν καὶ συμβουλευόντες [ἢ
 15 ἀποτρέποντες] καὶ ἐπαινοῦντες ἢ ψέγοντες καὶ κατηγο-
 ροῦντες ἢ ἀπολογούμενοι. τούτων δὲ διορισθέντων περὶ
 τῶν ἐνθυμημάτων κοινῇ πειραθῶμεν εἰπεῖν, εἴ τι ἔχο-
 μεν, καὶ περὶ παραδειγμάτων, ὅπως τὰ λοιπὰ προσθέν-
 τες ἀποδῶμεν τὴν ἐξ ἀρχῆς πρόθεσιν. ἔστι δὲ τῶν κοι-
 20 νῶν τὸ μὲν αὖξιν οἰκειότατον τοῖς ἐπιδεικτικοῖς, ὥσπερ
 εἴρηται, τὸ δὲ γερονὸς τοῖς δικανικοῖς (περὶ τούτων γὰρ
 ἡ κρίσις), τὸ δὲ δυνατόν καὶ ἐσόμενον τοῖς συμβουλευ-
 τικοῖς.
- 19 πρῶτον μὲν οὖν περὶ δυνατοῦ καὶ ἀδυνατοῦ λέγω-
 25 μεν. ἂν δὴ τούναντίον ἢ δυνατόν ἢ εἶναι ἢ γενέσθαι, καὶ
 τὸ ἐναντίον δόξειεν ἂν εἶναι δυνατόν, οἷον εἰ δυνατόν
 ἄνθρωπον ὑγιασθῆναι, καὶ νοσήσαι· ἢ γὰρ αὐτὴ δύνα-
 μὴς τῶν ἐναντίων, ἢ ἐναντία. καὶ εἰ τὸ ὅμοιον δυνατόν,
 καὶ τὸ ὅμοιον. καὶ εἰ τὸ χαλεπώτερον δυνατόν, καὶ τὸ
 30 ῥᾶον. καὶ εἰ τὸ σπουδαῖον καὶ καλὸν γενέσθαι δυνατόν,
 καὶ ὅλως δυνατόν γενέσθαι· χαλεπώτερον γὰρ καλὴν οἰ-
 κίαν ἢ οἰκίαν εἶναι. καὶ οὐ ἢ ἀρχὴ δύναται γενέσθαι, καὶ

τὸ τέλος· οὐδὲν γὰρ γίγνεται οὐδ' ἄρχεται γίνεσθαι 19
 τῶν ἀδυνάτων, οἷον τὸ σύμμετρον τὴν διάμετρον εἶναι
 οὐτ' ἂν ἄρξαιτο γίνεσθαι οὔτε γίγνεται. καὶ οὐ τὸ τέ-
 λος, καὶ ἡ ἀρχὴ δυνατὴ· ἅπαντα γὰρ ἐξ ἀρχῆς γίγνεται.
 καὶ εἰ τὸ ὕστερον τῇ οὐσίᾳ ἢ τῇ γενέσει δυνατόν γενέ- 5
 σθαι, καὶ τὸ πρότερον, οἷον εἰ ἄνδρα γενέσθαι δυνατόν,
 καὶ παῖδα· πρότερον γὰρ ἐκεῖνο γίγνεται· καὶ εἰ παῖδα,
 καὶ ἄνδρα· καὶ ἀρχὴ γὰρ ἐκείνη. καὶ ὧν ἡ ἔρως ἢ ἐπιθυ-
 μία φύσει ἐστίν· οὐδεὶς γὰρ τῶν ἀδυνάτων ἐρᾷ οὐδ' ἐπι-
 θυμεῖ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ. καὶ ὧν ἐπιστήμαί εἰσι καὶ τέχνη, 10
 δυνατόν ταῦτα καὶ ἐστὶν καὶ γίγνεται. καὶ ὅσων ἡ ἀρχὴ
 τῆς γενέσεως ἐν τούτοις ἐστὶν ἢ ἡμεῖς ἀναγκάσαιμεν ἂν
 ἢ πείσαιμεν· ταῦτα δ' ἐστὶν ὧν κρείττους ἢ κύριοι ἢ φί-
 λοι. καὶ ὧν τὰ μέρη δυνατά, καὶ τὸ ὅλον. καὶ ὧν τὸ ὅλον
 δυνατόν, καὶ τὰ μέρη ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ· εἰ γὰρ πρόσχισμα 15
 καὶ κεφαλὴς [καὶ χιτῶν] δύναται γενέσθαι, καὶ ὑποδή-
 ματα δυνατόν γενέσθαι, καὶ εἰ ὑποδήματα, καὶ πρό-
 σχισμα καὶ κεφαλὴς καὶ χιτῶν. καὶ εἰ τὸ γένος ὅλον τῶν
 δυνατῶν γενέσθαι, καὶ τὸ εἶδος, καὶ εἰ τὸ εἶδος, καὶ τὸ
 γένος, οἷον εἰ πλοῖον γενέσθαι δυνατόν, καὶ τριήρη, καὶ 20
 εἰ τριήρη, καὶ πλοῖον. καὶ εἰ θάτερον τῶν πρὸς ἄλληλα
 πεφυκότων, καὶ θάτερον, οἷον εἰ διπλάσιον, καὶ ἡμισυ,
 καὶ εἰ ἡμισυ, διπλάσιον. καὶ εἰ ἄνευ τέχνης καὶ παρα-
 σκευῆς δυνατόν γίνεσθαι, μᾶλλον διὰ τέχνης καὶ ἐπιμε-
 λείας δυνατόν· ὅθεν καὶ Ἀγαθῶνι εἰρηται

25

καὶ μὴν τὰ μέν γε τῇ τέχνῃ πράσσει, τὰ δὲ
 ἡμῖν ἀνάγκη καὶ τύχῃ προσγίγνεται.

καὶ εἰ τοῖς χείροσι καὶ ἥττοσι καὶ ἀφρονεστέροις δυνα-
 τόν, καὶ τοῖς ἐναντίοις μᾶλλον, ὥσπερ καὶ Ἰσοκράτης ἐφη
 δεινὸν εἶναι εἰ ὁ μὲν Εὐθύνοιο ἔμαθεν, αὐτὸς δὲ μὴ δυ- 30
 νήσεται εὐρεῖν. περὶ δὲ ἀδυνάτου δῆλον ὅτι ἐκ τῶν ἐναν-
 τίων τοῖς εἰρημένοις ὑπάρχει.

- 19 εἰ δὲ γέγονεν, ἐκ τῶνδε σκεπτέον. πρῶτον μὲν γάρ, εἰ τὸ ἥττον γίνεσθαι πεφνκὸς γέγονεν, γεγονὸς ἂν εἴη καὶ τὸ μᾶλλον. καὶ εἰ τὸ ὕστερον εἰωθὸς γίνεσθαι γέγονεν, καὶ τὸ πρότερον γέγονεν, οἷον εἰ ἐπιλέλησται, καὶ
 5 ἔμαθ' ἐποτε τοῦτο. καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ἐβούλετο, πέπραχεν· πάντες γάρ, ὅταν δυνάμενοι βουλευθῶσι, πράττουσιν· ἐμποδὼν γὰρ οὐδέν. ἔτι εἰ [ἐβούλετο καὶ] μὴδὲν τῶν ἔξω ἐκώλυεν [καὶ εἰ δυνατὸν] καὶ ὠργίζετο, καὶ εἰ ἐδύνατο καὶ ἐπεθύμει· ὥς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ, ὧν ὁρέγονται,
 10 ἂν δύνωνται, ποιοῦσιν, οἳ μὲν φαῦλοι δι' ἀκρασίαν, οἳ δ' ἐπιεικεῖς ὅτι τῶν ἐπιεικῶν ἐπιθυμοῦσιν. καὶ εἰ ἔμελλε [γίνεσθαι, καὶ] ποιεῖν· εἰκὸς γὰρ τὸν μέλλοντα καὶ ποιῆσαι. καὶ εἰ γέγονεν ὅσα ἢ πεφύκει πρὸ ἐκείνου ἢ ἔνεκα ἐκείνου, οἷον εἰ ἥστραψε, καὶ ἐβρόντησεν, καὶ εἰ
 15 ἐπείρασε, καὶ ἔπραξεν. καὶ εἰ ὅσα ὕστερον πεφύκει γίνεσθαι ἢ οὐ ἔνεκα γίνεσθαι γέγονεν, καὶ τὸ πρότερον καὶ τὸ τούτου ἔνεκα γέγονεν, οἷον εἰ ἐβρόντησε, καὶ ἥστραψεν, καὶ εἰ ἔπραξε, ἐπείρασεν. ἔστι δὲ τούτων ἀπάντων τὰ μὲν ἐξ ἀνάγκης τὰ δ' ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ οὕτως
 20 ἔχοντα. περὶ δὲ τοῦ μὴ γερονέναι φανερόν ὅτι ἐκ τῶν ἐναντίων τοῖς εἰρημένοις.

καὶ περὶ τοῦ ἐσομένου ἐκ τῶν αὐτῶν δῆλον· τό τε γὰρ ἐν δυνάμει καὶ βουλήσει ὃν ἔσται, καὶ τὰ ἐν ἐπιθυμίᾳ καὶ ὀργῇ [καὶ λογισμῷ] μετὰ δυνάμεως ὄντα, ταῦτα καὶ ἐν
 25 ὀρμῇ τοῦ ποιεῖν ἢ μελλήσει, ἔσται· ὥς γὰρ ἐπὶ τὸ πολὺ γίνεσθαι μᾶλλον τὰ μέλλοντα ἢ τὰ μὴ μέλλοντα. καὶ εἰ προγέγονεν ὅσα πρότερον πεφύκει γίνεσθαι, οἷον εἰ συννεφεῖ, εἰκὸς ὕσαι. καὶ εἰ τὸ ἔνεκα τούτου γέγονεν, καὶ ταῦτο εἰκὸς γενέσθαι, οἷον εἰ θεμέλιος, καὶ οἰκία.
 30 περὶ δὲ μεγέθους καὶ μικρότητος τῶν πραγμάτων καὶ μείζονός τε καὶ ἐλάττονος καὶ ὅλως μεγάλων καὶ μικρῶν ἐκ τῶν προειρημένων ἡμῖν ἔστι φανερόν· εἴρηται γὰρ ἐν

τοῖς συμβουλευτικοῖς περὶ τε μεγέθους ἀγαθῶν καὶ περὶ 19
τοῦ μείζονος ἀπλῶς καὶ ἐλάττονος. ὥστ' ἐπεὶ καθ' ἕκα-
στον τῶν λόγων τὸ προκείμενον τέλος ἀγαθόν ἐστιν,
οἶον τὸ συμφέρον καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον, φανερόν
ὅτι δι' ἐκείνων ληπτέον τὰς αὐξήσεις πᾶσιν. τὸ δὲ παρὰ 5
ταῦτα ἔτι ζητεῖν περὶ μεγέθους ἀπλῶς καὶ ὑπεροχῆς κε-
νολογεῖν ἐστίν· κυριώτερα γὰρ ἐστὶ πρὸς τὴν χρείαν τῶν
καθόλου τὰ καθ' ἕκαστα τῶν πραγμάτων.

περὶ μὲν οὖν δυνατοῦ καὶ ἀδυνατοῦ, καὶ πότερον γέ-
γονεν ἢ οὐ γέγονεν καὶ ἔσται ἢ οὐκ ἔσται, ἔτι δὲ περὶ με- 10
γέθους καὶ μικρότητος τῶν πραγμάτων εἰρήσθω ταῦτα·
λοιπὸν δὲ περὶ τῶν κοινῶν πίστεων ἅπασιν εἰπεῖν, ἐπεὶ- 20
περ εἴρηται περὶ τῶν ἰδίων. εἰσὶ δ' αἱ κοιναὶ πίστεις δύο
τῷ γένει, παράδειγμα καὶ ἐνθυμήμα· ἡ γὰρ γνώμη μέρος
ἐνθυμήματός ἐστιν. πρῶτον μὲν οὖν περὶ παραδείγματος 15
λέγωμεν· ὁμοιον γὰρ ἐπαγωγῇ τὸ παράδειγμα, ἡ δ' ἐπα-
γωγῇ ἀρχή.

παραδειγμάτων δ' εἶδη δύο· ἓν μὲν γὰρ ἐστὶ παρα-
δείγματος εἶδος τὸ λέγειν πράγματα προγεγενημένα, ἓν
δὲ τὸ αὐτὸν ποιεῖν. τούτου δ' ἓν μὲν παραβολή ἓν δὲ 20
λόγοι, οἷον οἱ Αἰσώπειοι καὶ Λιβυκοί. ἐστὶ δὲ τὸ μὲν
πράγματα λέγειν τοιόνδε τι, ὥσπερ εἴ τις λέγοι ὅτι δεῖ
πρὸς βασιλέα παρασκευάζεσθαι καὶ μὴ ἔαν Αἴγυπτον χει-
ρῶσασθαι· καὶ γὰρ πρότερον Δαρεῖος οὐ πρότερον διέβη
πρὶν Αἴγυπτον ἔλαβεν, λαβὼν δὲ διέβη, καὶ πάλιν Ξέρξης 25
οὐ πρότερον ἐπεχείρησε πρὶν ἔλαβεν, λαβὼν δὲ διέβη·
ὥστε καὶ οὗτος ἔαν λάβῃ, διαβήσεται· διὸ οὐκ ἐπιτρε-
πτόν. παραβολή δὲ τὰ Σωκρατικά, οἷον εἴ τις λέγοι ὅτι
οὐ δεῖ κληρωτοὺς ἄρχειν· ὁμοιον γὰρ ὥσπερ ἂν εἴ τις
τοὺς ἀθλητὰς κληροίῃ μὴ οἱ δύνανται ἀγωνίζεσθαι ἀλλ' οἱ 30
ἂν λάχωσιν, ἢ τῶν πλωτήρων ὃν τινα δεῖ κυβερνᾶν κλη-
ρώσειεν, ὥς θεὸν τὸν λαχόντα ἀλλὰ μὴ τὸν ἐπιστάμενον.

- 20 λόγος δέ, οἷος ὁ Στησιχόρου περὶ Φαλάριδος καὶ Αἰσώ-
 που ὑπὲρ τοῦ δημαγωγοῦ. Στησίχορος μὲν γάρ, ἐλομέ-
 νων στρατηγὸν αὐτοκράτορα τῶν Ἱμεραίων Φάλαριν καὶ
 μελλόντων φυλακὴν διδόναι τοῦ σώματος, τᾶλλα δια-
 5 λεχθεὶς εἶπεν αὐτοῖς λόγον ὥς ἵππος κατεῖχε λειμῶνα μό-
 νος, ἐλθόντος δ' ἐλάφου καὶ διαφθείροντος τὴν νομὴν
 βουλόμενος τιμωρῆσασθαι τὸν ἐλαφον ἡρώτα [τινα] ἄν-
 θρωπον εἰ δύναιτ' ἂν μετ' αὐτοῦ τιμωρῆσασθαι τὸν ἐλα-
 φον, ὁ δ' ἔφησεν, ἂν λάβῃ χαλινὸν καὶ αὐτὸς ἀναβῇ ἐπ'
 10 αὐτὸν ἔχων ἀκόντια· συνομολογήσαντος δὲ καὶ ἀναβάν-
 τος, ἀντὶ τοῦ τιμωρῆσασθαι αὐτὸς ἐδούλευσεν τῷ ἄν-
 θρώπῳ. „οὕτω δὲ καὶ ὑμεῖς“ ἔφη „ὁρᾶτε μὴ βουλόμενοι
 τοὺς πολεμίους τιμωρῆσασθαι ταὐτὸ πάθητε τῷ ἵππῳ·
 τὸν μὲν γὰρ χαλινὸν ἔχετε ἤδη, ἐλόμενοι στρατηγὸν αὐ-
 15 τοκράτορα· ἂν δὲ φυλακὴν δῶτε καὶ ἀναβῆναι ἐάσητε,
 δουλεύσετε [ἤδη] Φαλάριδι.“ Αἰσωπος δὲ ἐν Σάμῳ δη-
 μηγορῶν κρινομένου δημαγωγοῦ περὶ θανάτου ἔφη ἀλώ-
 πεκα διαβαίνουσιν ποταμὸν ἀπωσθῆναι εἰς φάραγγα,
 οὐ δύναμένην δ' ἐκβῆναι πολὺν χρόνον κακοπαθεῖν, καὶ
 20 κυνοραῖστας πολλοὺς ἔχεσθαι αὐτῆς· ἐχλῖνον δὲ πλανώ-
 μενον, ὥς εἶδεν αὐτήν, κατοικτεῖραντα ἐρωτᾶν εἰ ἀφέ-
 λοι αὐτῆς τοὺς κυνοραῖστας· τὴν δὲ οὐκ ἔαν· ἐρομένου
 δὲ διὰ τί, ὅτι οὗτοι μὲν φάναι ἤδη μου πλήρεις εἰσὶ καὶ
 ὀλίγον ἔλκουσιν αἷμα· ἂν δὲ τούτους ἀφέλῃ, ἕτεροι ἐλ-
 25 θόντες πεινῶντες ἐκπιονταί μου τὸ λοιπὸν αἷμα. „ἀτὰρ
 καὶ ὑμᾶς“ [ἔφη, „ὦ“] ἄνδρες Σάμιοι, οὗτος μὲν οὐδὲν ἐτι
 βλάψει (πλούσιος γὰρ ἐστίν)· ἂν δὲ ἀποκτείνητε, ἕτεροι
 ἥξουσι πένητες, οἳ ὑμῖν ἀναλώσουσι τὰ κοινὰ κλέπτον-
 30 τοῦτο, ὅτι πράγματα μὲν εὗρεῖν ὅμοια γεγεννημένα χαλε-
 πόν, λόγους δὲ ῥᾶον· ποιῆσαι γὰρ δεῖ ὥσπερ καὶ παρα-
 βολάς, ἂν τις δύνῃται τὸ ὅμοιον ὁρᾶν, ὅπερ ῥᾶόν ἐστιν

ἐκ φιλοσοφίας. ὅσον μὲν οὖν πορίσασθαι τὰ διὰ τῶν 20
λόγων, χρησιμώτερα δὲ πρὸς τὸ βουλευέσασθαι τὰ διὰ
τῶν πραγμάτων· ὁμοία γὰρ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ τὰ μέλλοντα
τοῖς γεγενομένοις.

δεῖ δὲ χρῆσθαι τοῖς παραδείγμασι μὴ ἔχοντα μὲν ἐν- 5
θυμήματα ὥς ἀποδείξουσιν (ἡ γὰρ πίστις διὰ τούτων),
ἔχοντα δὲ ὥς μαρτυρίοις, ἐπιλόγῃ χρώμενον τοῖς ἐνθυ-
μήμασιν· προτιθέμενα μὲν γὰρ εἰσὶν ἐπαγωγῇ, τῆς δὲ
ἱστορικῆς οὐκ οἰκτεῖον ἐπαγωγῇ πλὴν ἐν ὀλίγοις, ἐπιλε-
όμενα δὲ μαρτυρίοις, ὁ δὲ μάρτυς πανταχοῦ πιθανός. 10
ὁ καὶ προτιθέντι μὲν ἀνάγκη πολλὰ λέγειν, ἐπιλέγοντι
καὶ ἐν ἱκανόν· μάρτυς γὰρ χρηστός καὶ εἰς χρήσιμος.

πόσα μὲν οὖν εἶδη παραδειγμάτων, καὶ πῶς αὐτοῖς
καὶ πότε χρηστέον, εἴρηται· περὶ δὲ γνωμολογίας, δη- 21
θέντος τί ἐστὶ γνώμη, μάλιστα' ἂν γένοιτο φανερόν περὶ 15
τοίων τε καὶ πότε καὶ τίσιν ἀρμόνττει χρῆσθαι τῷ γνω-
μολογεῖν ἐν τοῖς λόγοις. ἔστω δὴ γνώμη ἀπόφανσις, οὐ
ἐντοι [οὔτε] περὶ τῶν καθ' ἕκαστον, οἷον ποῖός τις Ἰφι-
ράτης, ἀλλὰ καθόλου, καὶ οὐ περὶ πάντων, οἷον ὅτι τὸ
ἐνθὺ τῷ καμπύλῳ ἐναντίον, ἀλλὰ περὶ ὅσων αἱ πράξεις 20
αἰρετὰ ἢ φευκτά ἐσσι πρὸς τὸ πράττειν. ὥστ'
καὶ τὰ ἐνθυμήματα ὁ περὶ τοιούτων συλλογισμός ἐστι
κεδόν, τὰ τε συμπεράσματα τῶν ἐνθυμημάτων καὶ αἱ
ἐκ αἰφαιρεθέντος τοῦ συλλογισμοῦ γινώμαί εἰσιν, οἷον

χρὴ δ' οὐ ποθ', ὅστις ἀρτίφρων ἐφύκ' ἀνὴρ, 25
παίδας περισσῶς ἐκδιδάσκεισθαι σοφούς.

οὗτο μὲν οὖν γνώμη· προστεθείσης δὲ τῆς αἰτίας καὶ
οὐ διὰ τί, ἐνθυμημά ἐστι τὸ ἅπαν, οἷον

χωρὶς γὰρ ἄλλης ἥς ἔχουσιν ἀργίας,
φθόνον παρ' ἀστέων ἀλφάνουσι δυσμενῇ. 30

καὶ τὸ

οὐκ ἔστιν ὅστις πάντ' ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ.

21 καὶ τὸ.

οὐκ ἔστιν ἀνδρῶν ὅστις ἔστ' ἐλεύθερος
γνώμη, πρὸς δὲ τῷ ἐχομένῳ ἐνθύμημα.

ἢ χρημάτων γὰρ δοῦλός ἐστιν ἢ τύχης.

5 εἰ δὴ ἔστι γνώμη τὸ εἰρημένον, ἀνάγκη τέτταρα εἶδη εἶ-
ναι γνώμης· ἢ γὰρ μετ' ἐπιλόγου ἔσται ἢ ἄνευ ἐπιλόγου.
ἀποδείξεως μὲν οὖν δεόμεναί εἰσιν ὅσαι παράδοξόν τι λέ-
γουσιν ἢ ἀμφισβητούμενον· ὅσαι δὲ μηδὲν παράδοξον,
ἄνευ ἐπιλόγου. τούτων δ' ἀνάγκη τὰς μὲν διὰ τὸ προε-

10 γνῶσθαι μηδὲν δεῖσθαι ἐπιλόγου, οἷον

ἀνδρὶ δ' ὑγιαίνειν ἄριστόν ἐστιν, ὥς γ' ἡμῖν δοκεῖ.
φαίνεται μὲν γὰρ τοῖς πολλοῖς οὕτω· τὰς δ' ἅμα λεγομέ-
νας δήλας εἶναι ἐπιβλέψασιν, οἷον

οὐδεὶς ἐραστῆς ὅστις οὐκ ἀεὶ φιλεῖ.

15 τῶν δὲ μετ' ἐπιλόγου αἱ μὲν ἐνθυμήματος μέρος εἰσίν,
ὥσπερ

χρὴ δ' οὐ ποθ' ὅστις ἀρτίφρων,

αἱ δ' ἐνθυμηματικαὶ μὲν, οὐκ ἐνθυμήματος δὲ μέρος·
αἵπερ καὶ μάλιστ' εὐδοκιμοῦσιν. εἰσὶ δ' αὖται ἐν ὅσαις

20 ἐμφαίνεται τοῦ λεγομένου τὸ αἴτιον, οἷον ἐν τῷ

ἀθάνατον ὀργὴν μὴ φύλασσε θνητὸς ὢν·

τὸ μὲν γὰρ φάναι μὴ δεῖν φυλάττειν γνώμη, τὸ δὲ προς-
κείμενον „θνητὸν ὄντα“ τὸ διὰ τί· ὁμοίως δὲ καὶ

θνατὰ χρὴ τὸν θνατόν, οὐκ ἀθάνατα τὸν θνατόν

25

φρονεῖν.

φανερὸν οὖν ἐκ τῶν εἰρημένων πόσα τε εἶδη γνώμης,
καὶ περὶ ποῖον ἕκαστον ἀρμόττει· περὶ μὲν γὰρ τῶν ἀμ-
φισβητουμένων ἢ παραδόξων μὴ ἄνευ ἐπιλόγου, ἀλλ'
ἢ προθέντα τὸν ἐπίλογον γνώμη χρῆσθαι τῷ συμπε-
30 ράσματι, οἷον εἴ τις εἴποι „ἐγὼ μὲν οὖν, ἐπειδὴ οὕ-
τω φθονεῖσθαι δεῖ οὐτ' ἀργὸν εἶναι, οὐ φημι χρῆναι παι-
δεύεσθαι,“ ἢ τοῦτο προειπόντα ἐπειπεῖν τὰ ἐμπροσθεν

ἐρὶ δὲ τῶν μὴ παραδόξων ἀδήλων δέ, προστιθέντα τὸ 21
 ἰὸτι στρογγυλώτατα. ἀρμόττει δ' ἐν τοῖς τοιούτοις καὶ
 ἡ Λακωνικὰ ἀποφθέγματα καὶ τὰ αἰνιγματώδη, οἷον εἴ-
 ρει λέγει ὅπερ Στησίχορος ἐν Λοκροῖς εἶπεν, ὅτι οὐ δεῖ
 βριστὰς εἶναι, ὅπως μὴ οἱ τέττιγες χαμόθεν ἄδωσιν. 5
 ἀρμόττει δὲ γνωμολογεῖν ἡλικία μὲν πρεσβυτέρῳ, περὶ
 ἐκείνων ὧν ἔμπειρος τις ἐστίν, ὥς τὸ μὲν μὴ τηλικού-
 νον ὄντα γνωμολογεῖν ἀπρεπὲς ὥσπερ καὶ τὸ μυθολο-
 γεῖν, περὶ δ' ὧν ἄπειρος, ἡλίθιον καὶ ἀπαίδευτον. ση-
 εῖον δ' ἱκανόν· οἱ γὰρ ἀγροῖκοι μάλιστα γνωμοτύποι 10
 ἴσθαι καὶ ῥαδίως ἀποφαίνονται. καθόλου δὲ μὴ ὄντος κα-
 νόλου εἰπεῖν μάλιστα ἀρμόττει ἐν σχετλιασμῷ καὶ δει-
 νώσει, καὶ ἐν τούτοις ἢ ἀρχόμενον ἢ ἀποδείξαντα. χρῆ-
 σθαι δὲ δεῖ καὶ ταῖς τεθρυλημέναις καὶ κοιναῖς γνώμαις,
 ἂν ὧσι χρήσιμοι· διὰ τὸ γὰρ εἶναι κοινὰ, ὥς ὁμολο- 15
 γούντων πάντων, ὀρθῶς ἔχειν δοκοῦσιν, οἷον παρακα-
 λοῦντι ἐπὶ τὸ κινδυνεύειν μὴ θυσασμένους
 εἰς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνεσθαι περὶ πάτρης,
 καὶ ἐπὶ τὸ ἥττους ὄντας

ξυνὸς Ἐνυάλιος,

20

καὶ ἐπὶ τὸ ἀναιρεῖν τῶν ἐχθρῶν τὰ τέκνα καὶ μηδὲν ἀδι-
 κοῦντα

νήπιος ὃς πατέρα κτείνας παῖδας καταλείπει.

ἐτι εἶναι τῶν παροιμιῶν καὶ γνώμαί εἰσιν, οἷον παροιμία
 „Ἀττικὸς πάροιχος.“ δεῖ δὲ [τὰς γνώμας] λέγειν καὶ παρὰ 25
 τὰ δεδημοσιευμένα (λέγω δὲ δεδημοσιευμένα οἷον τὸ
 γνῶθι σαυτόν καὶ μηδὲν ἄγαν), ὅταν ἢ τὸ ἥθος φαίνε-
 σθαι μέλλῃ βέλτιον, ἢ παθητικῶς εἰρημένη ἢ. ἐστὶ δὲ πα-
 θητικὴ μὲν, οἷον εἴ τις ὀργιζόμενος φαίη ψευδὸς εἶναι ὥς
 εἰ γιγνώσκεις αὐτόν· οὗτος γοῦν εἰ ἐγίγνωσκεν ἑαυτόν, 30
 οὐκ ἂν ποτε στρατηγεῖν ἤξιωσεν. τὸ δὲ ἥθος βέλτιον, ὅτι
 οὐ δεῖ, ὥσπερ φασί, φιλεῖν ὥς μισήσοντας ἀλλὰ μάλλον

- 23 εἴπερ γὰρ οὐδὲ τοῖς κακῶς δεδρακόσιν
ἀκουσίως δίκαιον εἰς ὀργὴν πεσεῖν,
οὐδ' ἂν ἀναγκασθεῖς τις εὖ δράσῃ τινά,
προσῆκον εἶναι τῷδ' ὀφείλεσθαι χάριν.
- 5 ἄλλ' εἴπερ ἔστιν ἐν βροτοῖς ψευδηγορεῖν
πιθανά, νομίζειν χρή σε καὶ τούναντίον,
ἅπιστ' ἀληθῇ πολλὰ συμβαίνειν βροτοῖς.
ἄλλος ἐκ τῶν ὁμοίων πτώσεων· ὁμοίως γὰρ δεῖ ὑπάρ-
χειν ἢ μὴ ὑπάρχειν, οἷον ὅτι τὸ δίκαιον οὐ πᾶν ἀγαθόν·
- 10 καὶ γὰρ ἂν τὸ δικαίως· νῦν δ' οὐχ αἰρετὸν τὸ δικαίως
ἀποθανεῖν. ἄλλος ἐκ τῶν πρὸς ἄλληλα· εἰ γὰρ θα-
τέρω ὑπάρχει τὸ καλῶς ἢ δικαίως ποιῆσαι, θατέρω τὸ
πεπονθέναι, καὶ εἰ κελεῦσαι, καὶ τὸ πεποιηκέναι, οἷον
ὡς ὁ τελώνης Διομέδων περὶ τῶν τελῶν. „εἰ γὰρ μὴδ'
- 15 ὑμῖν αἰσχρὸν τὸ πωλεῖν, οὐδ' ἡμῖν τὸ ὠνεῖσθαι.“ καὶ εἰ
τῷ πεπονθότι τὸ καλῶς ἢ δικαίως ὑπάρχει, καὶ τῷ ποιή-
σαντι. ἔστι δὲ τοῦτο παραλογίσασθαι· εἰ γὰρ δικαίως
ἀπέθανε, δικαίως πέπονθεν, ἀλλ' ἴσως οὐχ ὑπὸ σοῦ. διὸ
δεῖ σκοπεῖν χωρὶς εἰ ἄξιός ὁ παθὼν παθεῖν καὶ ὁ ποιήσας
- 20 ποιῆσαι, εἴτα χρῆσθαι ὁποτέρως ἀρμόττει· ἐνίστε γὰρ
διαφωνεῖ τὸ τοιοῦτον καὶ οὐδὲν κωλύει, ὥσπερ ἐν τῷ
Ἀλκμαίονι τῷ Θεοδέκτου
μητέρα δὲ τὴν σὴν οὕτις ἐστύγει βροτῶν;
φησὶ δ' ἀποκρινόμενος
- 25 ἀλλὰ διαλαβόντα χρή σκοπεῖν.
ἐρομένης δὲ τῆς Ἀλφειβοίας πῶς, ὑπολαβὼν φησι
τὴν μὲν θανεῖν ἐκριναν, ἐμὲ δὲ μὴ κτανεῖν.
καὶ οἷον ἢ περὶ Δημοσθένους δίκη καὶ τῶν ἀποκτεινάν-
των Νικάνορα· ἐπεὶ γὰρ δικαίως ἐκρίθησαν ἀποκτείνειν,
- 30 δικαίως ἔδοξεν ἀποθανεῖν. καὶ περὶ τοῦ Θήβησιν ἀπο-
θανόντος, περὶ οὗ κελεύει κρίνεσθαι εἰ δίκαιος ἦν ἀπο-
θανεῖν, ὥς οὐκ ἄδικον ὖν τὸ ἀποκτείνειν τὸν δικαίως ἀπο-

θανόντα. ἄλλος ἐκ τοῦ μᾶλλον καὶ ἥττον, οἷον „εἰ 23
 μηδ' οἱ θεοὶ πάντα ἴσασι, σχολῇ οἷ γε ἄνθρωποι.“ τοῦτο
 γὰρ ἐστίν, εἰ ᾧ μᾶλλον ἂν ὑπάρχοι μὴ ὑπάρχει, δῆλον
 ἔτι οὐδ' ᾧ ἥττον. τὸ δ' ὅτι τοὺς πλησίον τύπτει ὅς γε
 καὶ τὸν πατέρα [τύπτει ἐκ τοῦ, εἰ τὸ ἥττον ὑπάρχει, καὶ 5
 τὸ μᾶλλον ὑπάρχει, καθ' ὁπότερον ἂν δέη δεῖξαι] τύπτει
 ἔτι εἰ τὸ ἥττον ὑπάρχει, καὶ τὸ μᾶλλον ὑπάρχει. τοὺς
 γὰρ πατέρας ἥττον τύπτουσιν ἢ τοὺς πλησίον. ἢ δὴ οὐ-
 πως ἢ εἰ ᾧ μᾶλλον ὑπάρχει, μὴ ὑπάρχει, ἢ ᾧ ἥττον, εἰ
 ὑπάρχει, ὁπότερον δεῖ δεῖξαι, εἰδ' ὅτι ὑπάρχει εἰδ' ὅτι 10
 οὐ.

ἔτι εἰ μήτε μᾶλλον μήτε ἥττον. ὅθεν εἰρηται.

καὶ σὸς μὲν οἰκτρὸς παῖδας ἀπολέσας πατήρ.

Οἴνεὺς δ' ἄρ' οὐχί [τὸν Ἑλλάδος] κλεινὸν ἀπολέσας
 γόνου;

καὶ ὅτι, εἰ μηδὲ Θησεὺς ἠδίκησεν, οὐδ' Ἀλέξανδρος, καὶ 15
 εἰ μὴ οἱ Τυνδαρίδαι, οὐδ' Ἀλέξανδρος, καὶ εἰ Πάτροκλον
 ἔκτωρ, καὶ Ἀχιλλεὺς Ἀλέξανδρος. καὶ εἰ μηδ' ἄλλοι
 ἐχρῆται φαῦλοι, οὐδ' οἱ φιλόσοφοι. καὶ εἰ μηδ' οἱ στρα-
 τηγοὶ φαῦλοι, ὅτι θανατοῦνται πολλάκις, οὐδ' οἱ σοφι-
 σταί. καὶ ὅτι „εἰ δεῖ τὸν ἰδιώτην τῆς ὑμετέρας δόξης ἐπι- 20
 μελεῖσθαι, καὶ ὑμᾶς τῆς τῶν Ἑλλήνων.“ ἄλλος ἐκ
 τοῦ τὸν χρόνον σκοπεῖν, οἷον ὡς Ἰφικράτης ἐν τῇ πρὸς
 ἱερμόδιον, ὅτι „εἰ πρὶν ποιῆσαι ἡξίουν τῆς εἰκόνης τυ-
 εῖν ἂν ποιήσω, ἔδοτε ἂν. ποιήσαντι δ' ἄρ' οὐ δώσετε;
 καὶ τοίνυν μέλλοντες μὲν ὑπισχνεῖσθε, παθόντες δ' ἄφαι- 25
 εῖσθε.“ καὶ πάλιν πρὸς τὸ Θηβαίους διεῖναι Φίλιππον
 εἰς τὴν Ἀττικὴν, ὅτι „εἰ πρὶν βοηθῆσαι εἰς Φωκεῖς ἡξίου,
 ἐπέσχοντο ἂν. ἄτοπον οὖν εἰ διότι προεῖτο καὶ ἐπίστευσε
 καὶ διήσουσιν.“ ἄλλος ἐκ τῶν εἰρημένων καθ' αὐτοὺς
 πρὸς τὸν εἰπόντα. διαφέρει δὲ ὁ τρόπος, οἷον ἐν τῷ Τεύ- 30
 ρῳ. ᾧ ἐχρήσατο Ἰφικράτης πρὸς Ἀριστοφῶντα, ἐπερό-
 ιενος εἰ προδοίῃ ἂν τὰς ναῦς ἐπὶ χρήμασιν. οὐ φάσκον-

23 τος δὲ „εἰτα“ εἶπεν „σὺ μὲν ὦν Ἀριστοφῶν οὐκ ἂν προ-
 δοίης, ἐγὼ δ' ὦν Ἰφικράτης;“ δεῖ δ' ὑπάρχειν μᾶλλον
 ἂν δοκαῦντα ἀδικῆσαι ἐκείνουν· εἰ δὲ μή, γελοῖον ἂν φα-
 νείη, εἰ πρὸς Ἀριστείδην κατηγοροῦντα τοῦτό τις ἂν εἰ-
 5 πειεν, ἀλλὰ πρὸς ἀπιστίαν τοῦ κατηγοροῦ· ὅλως γὰρ
 βούλεται ὁ κατηγορῶν βελτίων εἶναι τοῦ φεύγοντος·
 τοῦτ' οὖν ἐξελέγχειν αἰεί. καθόλου δ' ἄτοπός ἐστιν, ὅταν
 τις ἐπιτιμᾷ ἄλλοις ἢ αὐτὸς ποιεῖ ἢ ποιήσειεν ἂν, ἢ προ-
 τρέπη ποιεῖν ἢ αὐτὸς μὴ ποιεῖ μηδὲ ποιήσειεν ἂν. ἄλ-
 10 λος ἐξ ὀρισμοῦ, οἷον τί δαιμόνιον ἐστιν; ἄρ' οὐ θεὸς ἢ
 θεοῦ ἔργον; καίτοι ὅστις οἴεται θεοῦ ἔργον εἶναι, τοῦ-
 τον ἀνάγκη οἴεσθαι καὶ θεοὺς εἶναι. καὶ ὥς Ἰφικράτης,
 ὅτι γενναιότατος ὁ βέλτιστος· καὶ γὰρ Ἀρμοδίῳ καὶ Ἀρι-
 στογείτονι οὐδὲν πρότερον ὑπῆρχε γενναῖον πρὶν γεν-
 15 ναῖόν τι πράξαι. καὶ ὅτι συγγενέστερος αὐτός· „τὰ γοῦν
 ἔργα-συγγενέστερά ἐστι τὰ ἐμὰ τοῖς Ἀρμοδίου καὶ Ἀρι-
 στογείτονος ἢ τὰ σά.“ καὶ ὥς ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ὅτι πάν-
 τες ἂν ὁμολογήσειαν τοὺς μὴ κοσμίους οὐχ ἑνὸς σώματος
 ἀγαπᾶν ἀπόλαυσιν. καὶ δι' ὁ Σωκράτης οὐκ ἔφη βαδί-
 20 ξειν ὥς Ἀρχέλαον· ὕβριν γὰρ ἔφη εἶναι τὸ μὴ δύνασθαι
 ἀμύνασθαι ὁμοίως καὶ εὖ παθόντας ὥσπερ καὶ κακῶς.
 πάντες γὰρ οὗτοι ὀριστάμενοι καὶ λαβόντες τὸ τί ἐστι,
 συλλογίζονται περὶ ὧν λέγουσιν. ἄλλος ἐκ τοῦ πο-
 σακῶς, οἷον ἐν τοῖς τοπικοῖς περὶ τοῦ ὀρθῶς. ἄλλος
 25 ἐκ διαίρεσεως, οἷον εἰ πάντες τριῶν ἔνεκεν ἀδικοῦσιν·
 ἢ τοῦδε γὰρ ἔνεκα ἢ τοῦδε ἢ τοῦδε· καὶ διὰ μὲν τὰ δύο
 ἀδύνατον, διὰ δὲ τὸ τρίτον οὐδ' αὐτοὶ φασιν. ἄλλος
 ἐξ ἐπαγωγῆς, οἷον ἐκ τῆς Πεπαρηθίας, ὅτι περὶ τῶν
 τέκνων αἱ γυναικες πανταχοῦ διορίζουσι τάληθές· τοῦτο
 30 μὲν γὰρ Ἀθήνησι Μαντία τῷ ῥήτορι ἀμφισβητοῦντι
 πρὸς τὸν υἱὸν ἀπέφηνεν ἢ μήτηρ, τοῦτο δὲ Θήβησι
 Ἴσμηνίου καὶ Στίλβωνος ἀμφισβητούντων ἢ Λαδμονίῃ

ἀπέδειξεν Ἰσμηνίου τὸν υἱόν, καὶ διὰ τοῦτο Θετταλίσκον 23
 Ἰσμηνίου ἐνόμιζον. καὶ πάλιν ἐκ τοῦ νόμου τοῦ Θεο-
 δέκτου, εἰ τοῖς κακῶς ἐπιμεληθεῖσι τῶν ἀλλοτριῶν ἵππων
 οὐ παραδιδόασιν τοὺς οἰκέλους, οὐδὲ τοῖς ἀνατρέψασιν τὰς
 ἀλλοτρίας ναῦς· οὐκοῦν εἰ ὁμοίως ἐφ' ἀπάντων, καὶ τοῖς 5
 κακῶς φυλάξασιν τὴν ἀλλοτρίαν οὐ χρηστέον ἐστὶν εἰς τὴν
 οἰκείαν σωτηρίαν. καὶ ὥς Ἀλκιδάμας, ὅτι πάντες τοὺς σο-
 φοὺς τιμῶσιν· Πάριοι γοῦν Ἀρχίλοχον καίπερ βλάσφη-
 μον ὄντα τετιμῆκασιν, καὶ Χίοι Ὅμηρον οὐκ ὄντα πολί-
 την, καὶ Μυτιληναῖοι Σαπφῶ καίπερ γυναικα οὐσαν, καὶ 10
 Λακεδαιμόνιοι Χίλωνα καὶ τῶν γερόντων ἐποίησαν ἥκι-
 στα φιλόλογοι ὄντες, καὶ Ἰταλιῶται Πυθαγόραν, καὶ
 Λαμψακηνοὶ Ἀναξαγόραν ξένον ὄντα ἐθαψαν καὶ τιμῶ-
 σιν ἔτι καὶ νῦν. ὅτι Ἀθηναῖοι τοῖς Σόλωνος νόμοις χρη-
 σάμενοι εὐδαιμόνησαν καὶ Λακεδαιμόνιοι τοῖς Λυκούρ- 15
 γου, καὶ Θήβησιν ἅμα οἱ προστάται φιλόσοφοι ἐγένοντο
 καὶ εὐδαιμόνησεν ἡ πόλις. ἄλλος ἐκ κρίσεως περὶ
 τοῦ αὐτοῦ ἢ ὁμοίου ἢ ἐναντίου, μάλιστα μὲν εἰ πάντες
 καὶ αἰεὶ, εἰ δὲ μὴ, ἀλλ' οἷ γε πλεῖστοι, ἢ σοφοί, ἢ πάντες
 ἢ οἱ πλεῖστοι, ἢ ἀγαθοί. καὶ εἰ αὐτοὶ οἱ κρίνοντες, ἢ οὓς 20
 ἀποδέχονται οἱ κρίνοντες, ἢ οἷς μὴ οἶόν τε ἐναντίον κρί-
 νειν, οἶον τοῖς κυρίοις, ἢ οἷς μὴ καλὸν τὰ ἐναντία κρίνειν,
 οἶον θεοῖς ἢ πατρὶ ἢ διδασκάλοις, ὥσπερ τὸ εἰς Μιξιδη-
 μίδην εἶπεν Αὐτοκλῆς, εἰ ταῖς μὲν σεμναῖς θεαῖς καλῶς
 εἶχεν ἐν Ἀρείῳ πάγῳ δοῦναι τὰ δίκαια, Μιξιδημίδῃ δ' 25
 οὐ. ἢ ὥσπερ Σαπφῶ, ὅτι τὸ ἀποθνήσκειν κακόν· οἱ θεοὶ
 γὰρ οὕτω κεκρίκασιν· ἀπέθνησκον γὰρ ἄν. ἢ ὥσπερ
 Ἀρίστιππος πρὸς Πλάτωνα ἐπαγγελτικώτερόν τι εἰπόν-
 τα, ὥς ᾤετο· „ἀλλὰ μὴν ὃ γ' ἐταῖρος ἡμῶν“ ἔφη „οὐθέν
 τοιοῦτον,“ λέγων τὸν Σωκράτην. καὶ Ἠγήσιππος ἐν 30
 Δελφοῖς ἠρώτα τὸν θεόν, πρότερον κεχρημένους Ὀλυμ-
 πιάσιν, εἰ αὐτῷ ταῦτά δοκεῖ ἄπερ τῷ πατρί, ὥς αἰσχροῦν

- 23 ὃν τάναντία εἰπεῖν. καὶ περὶ τῆς Ἑλένης ὡς Ἴσοκράτης
 ἔγραψεν ὅτι σπουδαία, εἶπερ Θησεὺς ἐκρινεν· καὶ περὶ
 Ἀλεξάνδρου, ὃν αἱ θεαὶ προέκριναν, καὶ περὶ Εὐαγόρου,
 ὅτι σπουδαῖος, ὥσπερ Ἴσοκράτης φησὶν· Κόνων γοῦν
 5 δυστυχήσας, πάντας τοὺς ἄλλους παραλιπών, ὡς Εὐα-
 γόραν ἤλθεν. ἄλλος ἐκ τῶν μερῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς
 τοπικοῖς, ποία κίνησις ἡ ψυχὴ· ἦδε γὰρ ἢ ἦδε. παρά-
 δειγμα ἐκ τοῦ Σωκράτους τοῦ Θεοδέκτου· „εἰς ποῖον
 ἰερὸν ἡσέβηκεν; τίνας θεῶν οὐ τετίμηκεν ὧν ἡ πόλις νο-
 10 μίζει;“ ἄλλος, ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν πλείστων συμβαίνει
 ὥσθ' ἔπρεσθαι τι τῷ αὐτῷ ἀγαθὸν καὶ κακόν, ἐκ τοῦ ἀκο-
 λουθοῦντος προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν καὶ κατηγορεῖν ἢ
 ἀπολογεῖσθαι καὶ ἐπαινεῖν ἢ ψέγειν. οἷον τῇ παιδεύσει
 τὸ φθονεῖσθαι ἀκολουθεῖ κακόν, τὸ δὲ σοφὸν εἶναι ἀγα-
 15 θόν· οὐ τοίνυν δεῖ παιδεύεσθαι, φθονεῖσθαι γὰρ οὐ
 δεῖ· δεῖ μὲν οὖν παιδεύεσθαι, σοφὸν γὰρ εἶναι δεῖ. ὁ
 τόπος οὗτός ἐστιν ἡ Καλλιππου τέχνη προσλαβοῦσα τὸ
 δυνατόν καὶ τάλλα, ὡς εἴρηται. ἄλλος, ὅταν περὶ
 δυοῖν καὶ ἀντικειμένοι ἢ προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν δέη,
 20 [καὶ] τῷ πρότερον εἰρημένῳ τρόπῳ ἐπὶ ἀμφοῖν χρῆσθαι.
 διαφέρει δέ, ὅτι ἐκεῖ μὲν τὰ τυχόντα ἀντιτίθεται, ἐν-
 ταῦθα δὲ τάναντία. οἷον ἰέρεια οὐκ εἶα τὸν νῆδον δημηγο-
 ρεῖν· ἐὰν μὲν γάρ, ἔφη, τὰ δίκαια λέγῃς, οἱ ἄνθρωποι
 σε μισήσουσιν, ἐὰν δὲ τὰ ἄδικα, οἱ θεοί. δεῖ μὲν οὖν δη-
 25 μηγορεῖν· ἐὰν μὲν γάρ τὰ δίκαια λέγῃς, οἱ θεοί σε φιλή-
 σουσιν, ἐὰν δὲ τὰ ἄδικα, οἱ ἄνθρωποι. τουτὶ δ' ἐστὶ
 ταῦτὸ τῷ λεγομένῳ τὸ ἔλος πρίασθαι καὶ τοὺς ἅλας· καὶ
 ἡ βλαίσωσις τοῦτ' ἐστίν, ὅταν δυοῖν ἐναντίοι ἑκατέρῳ
 ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἔπῃται, ἐναντία ἑκάτερα ἑκατέροις.
 30 ἄλλος, ἐπειδὴ οὐ ταῦτ' ἀφανερῶς ἐπαινοῦσι καὶ ἀφανῶς,
 ἀλλὰ φανερώς μὲν τὰ δίκαια καὶ τὰ καλὰ ἐπαινοῦσι μά-
 λιστα, ἰδίᾳ δὲ τὰ συμφέροντα μᾶλλον βούλονται, ἐκ τού-

- 23 ὃν τάναντία εἶπειν. καὶ περὶ τῆς Ἑλένης ὡς Ἰσοκράτης
 ἔγραψεν ὅτι σπουδαία, εἴπερ Θησεὺς ἔκρινεν· καὶ περὶ
 Ἀλεξάνδρου, ὃν αἱ θεαὶ προέκριναν, καὶ περὶ Εὐαγόρου,
 ὅτι σπουδαῖος, ὥσπερ Ἰσοκράτης φησὶν· Κόνων γοῦν
 5 δυστυχήσας, πάντας τοὺς ἄλλους παραλιπών, ὡς Εὐα-
 γόραν ἤλθεν. ἄλλος ἐκ τῶν μερῶν, ὥσπερ ἐν τοῖς
 τοπικοῖς, ποῖα κίνησις ἡ ψυχῇ· ἦδε γὰρ ἢ ἦδε. παρά-
 δειγμα ἐκ τοῦ Σωκράτους τοῦ Θεοδέκτου· „εἰς ποῖον
 ἱερὸν ἡσέβηκεν; τίνας θεῶν οὐ τετίμηκεν ὧν ἡ πόλις νο-
 10 μίζει;“ ἄλλος, ἐπειδὴ ἐπὶ τῶν πλείστων συμβαίνει
 ὥσθ' ἔπεσθαι τι τῷ αὐτῷ ἀγαθὸν καὶ κακόν, ἐκ τοῦ ἀκο-
 λουθοῦντος προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν καὶ κατηγορεῖν ἢ
 ἀπολογεῖσθαι καὶ ἐπαινεῖν ἢ ψέγειν. οἷον τῇ παιδεύσει
 τὸ φθονεῖσθαι ἀκολουθεῖ κακόν, τὸ δὲ σοφὸν εἶναι ἀγα-
 15 θόν· οὐ τοίνυν δεῖ παιδεύεσθαι, φθονεῖσθαι γὰρ οὐ
 δεῖ· δεῖ μὲν οὖν παιδεύεσθαι, σοφὸν γὰρ εἶναι δεῖ. ὁ
 τόπος οὗτός ἐστιν ἡ Καλλίππου τέχνη προσλαβοῦσα τὸ
 δυνατόν καὶ τάλλα, ὡς εἴρηται. ἄλλος, ὅταν περὶ
 δυοῖν καὶ ἀντικειμένοιν ἢ προτρέπειν ἢ ἀποτρέπειν δέη,
 20 [καὶ] τῷ πρότερον εἰρημένῳ τρόπῳ ἐπὶ ἀμφοῖν χρῆσθαι.
 διαφέρει δέ, ὅτι ἐκεῖ μὲν τὰ τυχόντα ἀντιτίθεται, ἐν-
 ταῦθα δὲ τάναντία. οἷον ἱέρεια οὐκ εἶα τὸν νῖδον δημηγο-
 ρεῖν· ἐὰν μὲν γάρ, ἔφη, τὰ δίκαια λέγῃς, οἱ ἄνθρωποι
 σε μισήσουσιν, ἐὰν δὲ τὰ ἄδικα, οἱ θεοί. δεῖ μὲν οὖν δη-
 25 μηγορεῖν· ἐὰν μὲν γὰρ τὰ δίκαια λέγῃς, οἱ θεοί σε φιλή-
 σουσιν, ἐὰν δὲ τὰ ἄδικα, οἱ ἄνθρωποι. τουτί δ' ἐστὶ
 ταῦτ' οὗ λεγομένου τὸ ἔλος πρίασθαι καὶ τοὺς ἄλλας· καὶ
 ἡ βλαίσωσις τοῦτ' ἐστίν, ὅταν δυοῖν ἐναντίοιν ἐκατέρῳ
 ἀγαθὸν καὶ κακὸν ἐπῆται, ἐναντία ἐκάτερα ἐκατέροις.
 30 ἄλλος, ἐπειδὴ οὐ ταῦτ' ἀφανερῶς ἐπαινοῦσι καὶ ἀφανῶς,
 ἀλλὰ φανερῶς μὲν τὰ δίκαια καὶ τὰ καλὰ ἐπαινοῦσι μά-
 λιστα, ἰδίᾳ δὲ τὰ συμφέροντα μᾶλλον βούλονται, ἐκ τού-

των πειρᾶσθαι συνάγειν θάτερον· τῶν γὰρ παραδόξων 23
οὗτος ὁ τόπος κυριώτατός ἐστιν. ἄλλος ἐκ τοῦ ἀνά-
λογον ταῦτα συμβαίνειν· οἷον ὁ Ἰφικράτης τὸν υἱὸν αὐ-
τοῦ νεώτερον ὄντα τῆς ἡλικίας, ὅτι μέγας ἦν, λειτουρ-
γεῖν ἀναγκαζόντων, εἶπεν ὅτι εἰ τοὺς μεγάλους τῶν παί- 5
δων ἀνδρᾶς νομίζουσι, τοὺς μικροὺς τῶν ἀνδρῶν παῖδας
εἶναι ψηφιοῦνται. καὶ Θεοδέκτης ἐν τῷ νόμῳ, ὅτι πολί-
τας μὲν ποιεῖσθε τοὺς μισθοφόρους, οἷον Στράβακα καὶ
Χαρίδημον διὰ τὴν ἐπιείκειαν· φυγάδας δ' οὐ ποιήσετε
τοὺς ἐν τοῖς μισθοφόροις ἀνήκεστα διαπεπραγμένους; 10
ἄλλος ἐκ τοῦ, τὸ συμβαίνειν ἂν ἢ ταυτόν, ὅτι καὶ ἐξ ὧν
συμβαίνει ταῦτά· οἷον Ξενοφάνης ἔλεγεν ὅτι ὁμοίως
ἀσεβοῦσιν οἱ γενέσθαι φάσκοντες τοὺς θεοὺς τοῖς ἀπο-
θανεῖν λέγουσιν· ἀμφοτέρως γὰρ συμβαίνει μὴ εἶναι
τοὺς θεοὺς ποτε. καὶ ὅλως δὲ τὸ συμβαίνειν ἐξ ἐκάστου 15
λαμβάνειν ὡς ταὐτὸ αἰεί. „μέλλετε δὲ κρίνειν οὐ περὶ
Ἰσοκράτους ἀλλὰ περὶ ἐπιτηδεύματος, εἰ χρή φιλοσο-
φεῖν.“ καὶ ὅτι τὸ διδόναι γῆν καὶ ὕδωρ δουλεύειν, καὶ
τὸ μετέχειν τῆς κοινῆς εἰρήνης ποιεῖν τὸ προσταττόμε-
νον. ληπτέον δ' ὁπότερον ἂν ἢ χρήσιμον. ἄλλος ἐκ 20
τοῦ μὴ ταὐτὸ [τοὺς αὐτοὺς] αἰεὶ αἰρεῖσθαι ὕστερον ἢ πρό-
τερον, ἀλλ' ἀνάπαλιν, οἷον τόδε τὸ ἐνθύμημα, „εἰ φεύ-
γοντες μὲν ἐμαχόμεθα ὅπως κατέλθωμεν, κατελθόντες
δὲ φευξόμεθα ὅπως μὴ μαχόμεθα.“ ὅτε μὲν γὰρ τὸ μέ-
νειν ἀντὶ τοῦ μάχεσθαι ἡροῦντο, ὅτε δὲ τὸ μὴ μάχεσθαι 25
ἀντὶ τοῦ μὴ μένειν. ἄλλος τὸ οὐ ἔνεκ' ἂν εἴη ἢ γένοιτο,
τούτου ἔνεκα φάναι εἶναι ἢ γεγενῆσθαι, οἷον εἰ δοίη ἄν
τις τινὶ ἴν' ἀφελόμενος λυπήσῃ. ὅθεν καὶ τοῦτ' εἴρηται,
πολλοῖς ὁ δαίμων οὐ κατ' εὐνοίαν φέρων
μεγάλα δίδωσιν εὐτυχήματ', ἀλλ' ἵνα
τὰς συμφορὰς λάβωσιν ἐπιφανεστέρας.
καὶ τὸ ἐκ τοῦ Μελεάγρου τοῦ Ἀντιφῶντος,

- 23 οὐχ ἵνα κτάνωσι θῆρ', ὅπως δὲ μάρτυρες ἀρετῆς γένωνται Μελεάγρῳ πρὸς Ἑλλάδα.
- καὶ τὸ ἐκ τοῦ Αἰάντος τοῦ Θεοδέκτου, ὅτι ὁ Διομήδης προεῖλετο Ὀδυσσέα οὐ τιμῶν, ἀλλ' ἵνα ἦτιων ἢ ὁ ἀκο-
 5 λουθῶν· ἐνδέχεται γὰρ τούτου ἔνεκα ποιῆσαι. ἄλ-
 λος κοινὸς καὶ τοῖς ἀμφισβητοῦσι καὶ τοῖς⁹ συμβου-
 λεύουσιν, σκοπεῖν τὰ προτρέποντα καὶ ἀποτρέποντα, καὶ
 ὧν ἔνεκα καὶ πράττουσι καὶ φεύγουσιν· ταῦτα γὰρ ἐστὶν
 ἃ ἂν μὲν ὑπάρχη δεῖ πράττειν, * * οἷον εἰ δυνατόν καὶ
 10 ῥάδιον καὶ ὠφέλιμον ἢ αὐτῷ ἢ φίλοις, ἢ βλαβερὸν
 ἐχθροῖς καὶ ἐπιζήμιον, ἢ ἐλάττων ἢ ζημία τοῦ πράγμα-
 τος. καὶ προτρέπονται δ' ἐκ τούτων καὶ ἀποτρέπονται ἐκ
 τῶν ἐναντίων. ἐκ δὲ τῶν αὐτῶν τούτων καὶ κατηγο-
 ροῦσι καὶ ἀπολογοῦνται· ἐκ μὲν τῶν ἀποτρεπόντων ἀπο-
 15 λογοῦνται, ἐκ δὲ τῶν προτρεπόντων κατηγοροῦσιν. ἐστὶ
 δ' ὁ τόπος οὗτος ὅλη τέχνη ἢ τε Παμφίλου καὶ ἡ Καλλιπ-
 που. ἄλλος ἐκ τῶν δοκούντων μὲν γίγνεσθαι ἀπί-
 στων δέ, ὅτι οὐκ ἂν ἐδοξαν, εἰ μὴ ἦν ἡ ἐγγύς ἦν. καὶ ὅτι
 μᾶλλον· ἢ γὰρ τὰ ὄντα ἢ τὰ εἰκότα ὑπολαμβάνουσιν· εἰ
 20 οὖν ἄπιστον καὶ μὴ εἰκός, ἀληθὲς ἂν εἴη· οὐ γὰρ διὰ γε
 τὸ εἰκὸς καὶ πιθανὸν δοκεῖ οὕτως. οἷον Ἀνδροκλῆς ἔλε-
 γεν ὁ Πιτθεὺς κατηγορῶν τοῦ νόμου, ἐπεὶ ἐθορύβησαν
 αὐτῷ εἰπόντι „δέονται οἱ νόμοι νόμου τοῦ διορθώσον-
 τος· καὶ γὰρ οἱ ἰχθύες ἄλός, καίτοι οὐκ εἰκὸς οὐδὲ πιθα-
 25 νὸν ἐν ἄλμῃ τρεφομένους δεῖσθαι ἄλός, καὶ τὰ στέμφυλα
 ἐλαίου· καίτοι ἄπιστον, ἐξ ὧν ἔλαιον γίνεται, ταῦτα δεῖ-
 σθαι ἐλαίου.“ ἄλλος ἐλεγκτικός, τὸ τὰ ἀνομολογού-
 μενα σκοπεῖν, εἴ τι ἀνομολογούμενον ἐκ πάντων καὶ χρό-
 νων καὶ πράξεων καὶ λόγων, χωρὶς μὲν ἐπὶ τοῦ ἀμφισβη-
 30 τοῦντος, οἷον „καὶ φησὶ μὲν φιλεῖν ὑμᾶς, συνώμοσε δὲ
 τοῖς τριάκοντα,“ χωρὶς δ' ἐπ' αὐτοῦ, „καὶ φησὶ μὲν εἶναι
 με φιλόδικον, οὐκ ἔχει δὲ ἀποδεῖξαι δεδικασμένον οὐδε-

μίαν δίκην, “χωρίς δ’ ἐπ’ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀμφισβητοῦν- 23
τος, „καὶ οὗτος μὲν οὐ δεδάνεικε πώποτ’ οὐδέν, ἐγὼ δὲ
καὶ πολλοὺς λέλυμαι ὑμῶν.“ ἄλλος τοῖς προδιαβε-

βλημένοις καὶ ἀνθρώποις καὶ πράγμασιν, ἣ δοκοῦσι, τὸ
λέγειν τὴν αἰτίαν τοῦ παραδόξου· ἔστι γάρ τι δι’ ὃ φαί- 5
νεται. οἷον ὑποβεβλημένης τινὸς τὸν αὐτῆς υἱὸν διὰ τὸ
ἀσπάζεσθαι ἐδόκει συνεῖναι τῷ μαιρακίῳ, λεχθέντος δὲ
τοῦ αἰτίου ἐλύθη ἡ διαβολή· καὶ οἷον ἐν τῷ Αἰαντι τῷ
Θεοδέκτου Ὀδυσσεὺς λέγει πρὸς τὸν Αἴαντα, διότι ἀν-
δρειότερός ὢν τοῦ Αἰαντος οὐ δοκεῖ. ἄλλος ἀπὸ τοῦ 10

αἰτίου, ἃν τε ὑπάρχη, ὅτι ἔστι, καὶ μὴ ὑπάρχη, ὅτι οὐκ
ἔστιν. ἅμα γὰρ τὸ αἷτιον καὶ οὐ αἷτιον, καὶ ἄνευ αἰτίου
οὐθέν ἐστιν. οἷον Λεωδάμας ἀπολογούμενος ἔλεγε, κατη-
γορήσαντος Θρασυβούλου ὅτι ἦν στηλῆτης γεγωνὸς ἐν τῇ
ἀκροπόλει, ἀλλ’ ἐκκόψαι ἐπὶ τῶν τριάκοντα· οὐκ ἐν- 15
δέχεσθαι ἔφη· μᾶλλον γὰρ ἂν πιστεύειν αὐτῷ τοὺς τριά-
κοντα ἐγγεγραμμένης τῆς ἐχθρας πρὸς τὸν δῆμον.

ἄλλος, εἰ ἐνεδέχετο βέλτιον ἄλλως ἢ ἐνδέχεται ὢν ἢ συμ-
βουλευεῖ ἢ πράττει ἢ πέπραχε σκοπεῖν· φανερόν γὰρ ὅτι
εἰ μὲν οὕτως ἔχει, οὐ πέπραχεν· οὐδεὶς γὰρ ἐκὼν τὰ 20
φᾶνλα καὶ γιννώσκων προαιρεῖται. ἔστι δὲ τοῦτο ψευ-
δος· πολλάκις γὰρ ὕστερον γίνεται δῆλον πῶς ἦν πρᾶξαι
βέλτιον, πρότερον δὲ ἄδηλον. ἄλλος, ὅταν τι ἐναν-

τίον μέλλῃ πράττεσθαι τοῖς πεπραγμένοις, ἅμα σκοπεῖν·
οἷον Ξενοφάνης Ἑλεάταις ἐρωτᾷσιν εἰ θύωσι τῇ Λευκο- 25
θείᾳ καὶ θρηνηῶσιν, ἣ μή, συνεβούλευεν, εἰ μὲν θεὸν
ὑπολαμβάνουσι, μὴ θρηνεῖν, εἰ δ’ ἄνθρωπον, μὴ θύειν.

ἄλλος [τόπος] τὸ ἐκ τῶν ἀμαρτηθέντων κατηγορεῖν
ἢ ἀπολογεῖσθαι, οἷον ἐν τῇ Καρκίνου Μηδείᾳ οἱ μὲν κατη-
γοροῦσιν ὅτι τοὺς παῖδας ἀπέκτεινεν, οὐ φαίνεσθαι γοῦν 30
αὐτούς· ἤμαρτε γὰρ ἡ Μήδεια περὶ τὴν ἀποστολὴν τῶν
παίδων· ἡ δ’ ἀπολογεῖται ὅτι οὐκ ἂν τοὺς παῖδας ἀλλὰ

- 23 τὸν Ἰάσονα [ἄν] ἀπέκτεινεν· τοῦτο γὰρ ἤμαρτεν ἂν μὴ ποιήσασα, εἶπερ καὶ θάτερον ἐποίησεν. ἔστι δ' ὁ τόπος οὗτος τοῦ ἐνθυμήματος καὶ τὸ εἶδος ὅλη ἢ πρότερον Θεοδώρου τέχνη. ἄλλος ἀπὸ τοῦ ὀνόματος, οἷον ὡς ὁ
5 Σοφοκλῆς.

σαφῶς Σιδηρῶ καὶ φοροῦσα τοῦνομα,
καὶ ὡς ἐν τοῖς τῶν θεῶν ἐπαίνοις εἰώθασι λέγειν, καὶ ὡς Κόνων Θρασύβουλον θρασύβουλον ἐκάλει, καὶ Ἡρόδικος Θρασύμαχον „ἄελ θρασύμαχος εἰ,“ καὶ Πῶλον „αἰεὶ
10 σὺ πῶλος εἰ,“ καὶ Δράκοντα τὸν νομοθέτην, ὅτι οὐκ ἂν ἀνθρώπου οἱ νόμοι ἀλλὰ δράκοντος· χαλεπὸν γάρ. καὶ ὡς ἡ Εὐριπίδου Ἐκάβη εἰς τὴν Ἀφροδίτην
καὶ τοῦνομ' ὀρθῶς ἀφροσύνης ἄρχει θεᾶς.
καὶ ὡς Χαιρήμων

- 15 Πενθεὺς ἐσομένης συμφορᾶς ἐπώνυμος.

εὐδοκιμεῖ δὲ μᾶλλον τῶν ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκτικά τῶν ἀποδεικτικῶν διὰ τὸ συναγωγὴν μὲν ἐναντίων εἶναι ἐν μικρῷ τὸ ἐλεγκτικὸν ἐνθύμημα, παράλληλα δὲ φανερὰ εἶναι τῷ ἀκροατῇ μᾶλλον. πάντων δὲ καὶ τῶν
20 ἐλεγκτικῶν καὶ τῶν δεικτικῶν συλλογισμῶν θεωρεῖται μάλιστα τὰ τοιαῦτα ὅσα ἀρχόμενα προορῶσι μὴ τῷ ἐκπολῆς εἶναι (ἅμα γὰρ καὶ αὐτοὶ ἐφ' αὐτοῖς χαίρουσι προαισθανόμενοι), καὶ ὅσων τοσοῦτον ὑστερίζουσιν ὥσθ' ἅμα εἰρημένων γνωρίζειν.

- 24 ἐπεὶ δ' ἐνδέχεται τὸν μὲν εἶναι συλλογισμόν, τὸν δὲ
26 μὴ εἶναι μὲν φαίνεσθαι δέ, ἀνάγκη καὶ ἐνθύμημα τὸ μὲν εἶναι, τὸ δὲ μὴ εἶναι ἐνθύμημα φαίνεσθαι δέ, ἐπεὶ περ τὸ ἐνθύμημα συλλογισμὸς τις. τό τοι δ' εἰσὶ τῶν φαινομένων ἐνθυμημάτων εἰς μὲν ὁ παρὰ τὴν λέξιν, καὶ τοῦτου
30 ἐν μὲν μέρος, ὥσπερ ἐν τοῖς διακτικοῖς, τὸ μὴ συλλογισάμενον συμπερασματικῶς τὸ τελευταῖον εἰπεῖν, οὐκ ἄρα τὸ καὶ τό, ἀνάγκη ἄρα τὸ καὶ τό. καὶ τὸ τοῖς ἐνθυμήμασι

τὸ συνεστραμμένως καὶ ἀντικειμένως εἰπεῖν φαίνεται 24
ἐνθυμήμα· ἡ γὰρ τοιαύτη λέξις χώρα ἐστὶν ἐνθυμήματος.
καὶ ἔοικε τὸ τοιοῦτον εἶναι παρὰ τὸ σχῆμα τῆς λέξεως.
ἔστι δὲ εἰς τὸ τῇ λέξει συλλογιστικῶς λέγειν χρησίμουν τὸ
συλλογισμῶν πολλῶν κεφάλαια λέγειν, ὅτι τοὺς μὲν 5
ἔσωσε, τοῖς δ' ἑτέροις ἐτιμώρησε, τοὺς δ' Ἕλληνας ἤλευ-
θέρωσεν· ἕκαστον μὲν γὰρ τούτων ἐξ ἄλλων ἀπεδείχθη,
συντεθέντων δὲ φαίνεται καὶ ἐκ τούτων τι γίνεσθαι. ἐν
δὲ τὸ παρὰ τὴν ὁμωνυμίαν, τὸ φάναι σπουδαῖον εἶναι
μῦν, ἀφ' οὗ γ' ἐστὶν ἡ τιμιωτάτη πασῶν τελετή· τὰ γὰρ 10
μυστήρια πασῶν τιμιωτάτη τελετή. ἢ εἰ τις κύνα ἐγκω-
μαίων τὸν ἐν τῷ οὐρανῷ συμπααραλαμβάνει ἢ τὸν Πάνα,
ὅτι Πίνδαρος ἔφησεν

ὦ μάκαρ, ὄντε μεγάλας θεοῦ κύνα παντοδαπὸν
καλέουσιν Ὀλύμπιοι.

15

ἢ ὅτι τὸ μηδὲν εἶναι κύνα ἀτιμωτάτον ἐστίν, ὥστε τὸ
κύνα δηλὸν ὅτι τίμιον. καὶ τὸ κοινωνικὸν φάναι τὸν Ἑρ-
μῆν εἶναι μάλιστα τῶν θεῶν· μόνος γὰρ καλεῖται κοι-
νὸς Ἑρμῆς. καὶ τὸ τὸν λόγον εἶναι σπουδαιότατον, ὅτι
οἱ ἀγαθοὶ ἄνδρες οὐ χρημάτων ἀλλὰ λόγου εἰσὶν ἄξιοι· 20
τὸ γὰρ λόγου ἄξιον οὐχ ἀπλῶς λέγεται. ἄλλος τὸ διη-
ρημένον συντιθέντα λέγειν ἢ τὸ συγκείμενον διαιροῦν-
τα· ἐπεὶ γὰρ ταῦτο δοκεῖ εἶναι οὐκ ὄν ταῦτ' ὅν πολλάκις,
ὁπότερον χρησιμώτερον, τοῦτο δεῖ ποιεῖν. ἔστι δὲ τοῦτο
Εὐθυδήμου λόγος. οἷον τὸ εἰδέναι ὅτι τριήρης ἐν Πει- 25
ραιεῖ ἐστίν· ἕκαστον γὰρ οἶδεν. καὶ τὸν τὰ στοιχεῖα ἐπι-
στάμενον ὅτι τὸ ἔπος οἶδεν· τὸ γὰρ ἔπος τὸ αὐτὸ ἐστίν.
καὶ ἐπεὶ τὸ δις τοσοῦτον νοσῶδες, μηδὲ τὸ ἐν φάναι
ὑγιεινὸν εἶναι· ἄτοπον γὰρ εἰ τὰ δύο ἀγαθὰ ἐν κακόν
ἐστίν. οὕτω μὲν οὖν ἐλεγκτικόν, ὥδε δὲ δεικτικόν· οὐ 30
γάρ ἐστίν ἐν ἀγαθὸν δύο κακά. ὅλος δὲ ὁ τόπος παραλο-
γιστικός. πάλιν τὸ Πολυκράτους εἰς Θρασύβουλον, ὅτι

24 τριάκοντα τυράννους κατέλυσεν· συντίθῃσι γάρ· ἡ τὸ ἐν τῷ Ὁρέστῃ τῷ Θεοδέκτου· ἐκ διαιρέσεως γάρ ἐστιν.

δίκαιόν ἐστιν, ἡ τις ἂν κτείνῃ πόσιν,

ἀποθνήσκειν ταύτην, καὶ τῷ πατρί γε τιμωρεῖν τὸν υἱόν·
5 οὐκοῦν καὶ ταῦτα πέπρακται· συντεθέντα γὰρ ἰσῶς οὐκέτι δίκαιον. εἴη δ' ἂν καὶ παρὰ τὴν ἔλλειψιν· ἀφαιρεῖται γὰρ τὸ ὑπὸ τίνος. ἄλλος δὲ τόπος τὸ δεινώσει

κατασκευάζειν ἢ ἀνασκευάζειν. τοῦτο δ' ἐστίν, ὅταν μὴ δείξας ὅτι ἐποίησεν, αὐξήσῃ τὸ πρᾶγμα· ποιεῖ γὰρ φαί-
10 νεσθαι ἢ ὥς οὐ πεποίηκεν, ὅταν ὁ τὴν αἰτίαν ἔχων αὖξῃ, ἢ ὥς πεποίηκεν, ὅταν ὁ κατηγορῶν ὀργίζεται. οὐκοῦν ἐστίν ἐνθύμημα· παραλογίζεται γὰρ ὁ ἀκροατὴς ὅτι ἐποίησεν ἢ οὐκ ἐποίησεν, οὐ δεδειγμένου. ἄλλος τὸ

ἐκ σημείου· ἀσυλλόγιστον γὰρ καὶ τοῦτο. οἷον εἰ τις λέ-
15 γοι, „ταῖς πόλεσι συμφέρουσιν οἱ ἐρῶντες· ὁ γὰρ Ἀρμόδιον καὶ Ἀριστογείτονος ἔρως κατέλυσε τὸν τύραννον Ἰππαρχον.“ ἡ εἰ τις λέγοι ὅτι κλέπτης Διονύσιος· πονηρὸς γάρ· [ἀσυλλόγιστον γὰρ δὴ τοῦτο]· οὐ γὰρ πᾶς πονηρὸς κλέπτης, ἀλλ' ὁ κλέπτης πᾶς πονηρός· ἄλ-

20 λος διὰ τὸ συμβεβηκός, οἷον ὃ λέγει Πολυκράτης εἰς τοὺς μῦς, ὅτι ἐβοήθησαν διατραγόντες τὰς νευράς. ἡ εἰ τις φαίῃ τὸ ἐπὶ δείπνον κληθῆναι τιμιώτατον· διὰ γὰρ τὸ μὴ κληθῆναι ὁ Ἀχιλλεὺς ἐμήνισε τοῖς Ἀχαιοῖς ἐν Τενέδῳ· ὁ δ' ὥς ἀτιμαζόμενος ἐμήνισεν, συνέβη δὲ τοῦτο ἐπὶ τοῦ
25 μὴ κληθῆναι. ἄλλος τὸ παρὰ τὸ ἐπόμενον, οἷον ἐν τῷ Ἀλεξάνδρῳ, ὅτι μεγαλόψυχος· ὑπεριδὼν γὰρ τὴν πολλῶν ὁμιλίαν ἐν τῇ Ἰδῇ διέτριβε καθ' αὐτόν· ὅτι γὰρ οἱ μεγαλόψυχοι τοιοῦτοι, καὶ οὗτος μεγαλόψυχος δόξειεν ἂν. καὶ ἐπεὶ καλλωπιστὴς καὶ νύκτωρ πλανᾷται, μοιχός·

30 τοιοῦτοι γάρ· ὅμοιον δὲ καὶ ὅτι ἐν τοῖς ἱεροῖς οἱ πτωχοὶ καὶ ἄδουσι καὶ ὀρχοῦνται, καὶ ὅτι τοῖς φυγάσιν ἔξοστιν οἰκεῖν ὅπου ἂν θέλωσιν· ὅτι γὰρ τοῖς δοκοῦσιν εὐδαιμο-

νεῖν ὑπάρχει ταῦτα, καὶ οἷς ταῦτα ὑπάρχει, δόξαιεν ἂν 24
 εὐδαιμονεῖν. διαφέρει δὲ τῷ πῶς· διὸ καὶ εἰς τὴν ἔλλει-
 ψιν ἐμπίπτει. ἄλλος παρὰ τὸ ἀναίτιον ὥς αἴτιον,
 οἷον τῷ ἅμα ἢ μετὰ τοῦτο γεγενῆσθαι· τὸ γὰρ μετὰ τοῦτο
 ὥς διὰ τοῦτο λαμβάνουσι, καὶ μάλιστα οἱ ἐν ταῖς πολι- 5
 τεύειν, οἷον ὥς ὁ Δημάδης τὴν Δημοσθένους πολιτείαν
 πάντων τῶν κακῶν αἰτίαν· μετ' ἐκείνην γὰρ συνέβη ὁ
 πόλεμος. ἄλλος παρὰ τὴν ἔλλειψιν τοῦ πότε καὶ πῶς,
 οἷον ὅτι δικαίως Ἀλέξανδρος ἔλαβε τὴν Ἑλένην· αἵρεσις
 γὰρ αὐτῇ ἐδόθη παρὰ τοῦ πατρός. οὐ γὰρ αἰεὶ ἴσως, ἀλλὰ 10
 τὸ πρῶτον· καὶ γὰρ ὁ πατὴρ μέχρι τούτου κύριος. ἢ εἴ
 τις φαίη τὸ τύπτειν τοὺς ἐλευθέρους ὕβριν εἶναι· οὐ γὰρ
 πάντως, ἀλλ' ὅταν ἄρχῃ χειρῶν ἀδίκων. ἔτι ὥσπερ
 ἐν τοῖς ἐριστικοῖς, παρὰ τὸ ἀπλῶς καὶ μὴ ἀπλῶς, ἀλλὰ τι,
 γίνεταί φαινόμενος συλλογισμός· οἷον ἐν μὲν τοῖς δια- 15
 λεκτικοῖς, ὅτι ἐστὶ τὸ μὴ ὄν ὄν· ἐστὶ γὰρ τὸ μὴ ὄν μὴ ὄν.
 καὶ ὅτι ἐπιστητὸν τὸ ἄγνωστον· ἐστὶ γὰρ ἐπιστητὸν τὸ
 ἄγνωστον ὅτι ἄγνωστον. οὕτω καὶ ἐν τοῖς ῥητορικοῖς ἐστὶ
 φαινόμενον ἐνθύμημα παρὰ τὸ μὴ ἀπλῶς εἰκὸς ἀλλὰ τι
 εἰκὸς. ἐστὶ δὲ τοῦτο οὐ καθόλου, ὥσπερ καὶ Ἀγάθων 20
 λέγει

τάχ' ἂν τις εἰκὸς αὐτὸ τοῦτ' εἶναι λέγοι,
 βροτοῖσι πολλὰ τυγχάνειν οὐκ εἰκότα.

γίνεταί γὰρ τὸ παρὰ τὸ εἰκὸς, ὥστε εἰκὸς καὶ τὸ παρὰ τὸ
 εἰκὸς. εἰ δὲ τοῦτο, ἐστὶ τὸ μὴ εἰκὸς εἰκὸς. ἀλλ' οὐχ 25
 ἀπλῶς, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐριστικῶν τὸ κατὰ τί καὶ
 πρὸς τί καὶ πῇ οὐ προστιθέμενα ποιεῖ τὴν συκοφαντίαν,
 καὶ ἐνταῦθα παρὰ τὸ εἰκὸς εἶναι μὴ ἀπλῶς ἀλλὰ τι εἰκὸς.
 ἐστὶ δ' ἐκ τούτου τοῦ τόπου ἡ Κόρακος τέχνη συγκει-
 μένη· ἂν τε γὰρ μὴ ἔνοχος ἢ τῇ αἰτίᾳ, οἷον ἀσθενὴς ὢν 30
 αἰκίας φεύγῃ· οὐ γὰρ εἰκὸς· καὶ ἔνοχος ὢν, οἷον ἂν
 ἰσχυρὸς ὢν· οὐ γὰρ εἰκὸς, ὅτι εἰκὸς ἐμελλε δόξειν.

24 ὁμοίως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων· ἡ γὰρ ἐνοχον ἀνάγκη ἢ μὴ
ἐνοχον εἶναι τῇ αἰτίᾳ· φαίνεται μὲν οὖν ἀμφοτέρω εἰ-
κότα, ἔστι δὲ τὸ μὲν εἰκός, τὸ δὲ οὐχ ἀπλῶς ἀλλ' ὥσπερ
εἴρηται. καὶ τὸ τὸν ἥττω δὲ λόγον κρείττω ποιεῖν τοῦτ'
5 ἔστιν. καὶ ἐντεῦθεν δικαίως ἐδυσχέραινον οἱ ἄνθρωποι
τὸ Πρωταγόρου ἐπάγγελμα· ψευδός τε γὰρ ἔστι, καὶ οὐκ
ἀληθές ἀλλὰ φαινόμενον εἰκός, καὶ ἐν οὐδεμιᾷ τέχνῃ
ἀλλ' ἐν ῥητορικῇ καὶ ἐριστικῇ.

καὶ περὶ μὲν ἐνθυμημάτων καὶ τῶν ὄντων καὶ τῶν
25 φαινομένων εἴρηται· περὶ δὲ λύσεως ἐχόμενόν ἐστι τῶν
11 εἰρημένων εἰπεῖν. ἔστι δὲ λύειν ἢ ἀντισυλλογισάμενον ἢ
ἐνστασιν ἐνεγκόντα. τὸ μὲν οὖν ἀντισυλλογίζεσθαι δη-
λον ὅτι ἐκ τῶν αὐτῶν τόπων ἐνδέχεται ποιεῖν· οἱ μὲν γὰρ
συλλογισμοὶ ἐκ τῶν ἐνδόξων, δοκοῦντα δὲ πολλὰ ἐναντία
15 ἀλλήλοις ἔστιν. αἱ δ' ἐνστάσεις φέρονται καθάπερ καὶ
ἐν τοῖς τοπικοῖς, τετραχῶς· ἡ γὰρ ἐξ' ἑαυτοῦ ἢ ἐκ τοῦ
ὁμοίου ἢ ἐκ τοῦ ἐναντίου ἢ ἐκ τῶν κεκριμένων. λέγω δὲ
ἀφ' ἑαυτοῦ μὲν, οἷον εἰ περὶ ἔρωτος εἴη τὸ ἐνθύμημα ὡς
σπουδαῖος, ἢ ἐνστασις διχῶς· ἡ γὰρ καθόλου εἰπόντα
20 ὅτι πᾶσα ἐνδεια πονηρόν, ἢ κατὰ μέρος ὅτι οὐκ ἂν ἐλέ-
γετο Κεύνιος ἔρωτος, εἰ μὴ ἦσαν καὶ πονηροὶ ἔρωτες. ἀπὸ
δὲ τοῦ ἐναντίου ἐνστασις φέρεται, οἷον εἰ τὸ ἐνθύμημα
ἦν ὅτι ὁ ἀγαθὸς ἀνὴρ πάντας τοὺς φίλους εὖ ποιεῖ, ἀλλ'
οὐδ' ὁ μοχθηρὸς κακῶς. ἀπὸ δὲ τοῦ ὁμοίου, εἰ ἦν τὸ ἐν-
25 θύμημα ὅτι οἱ κακῶς πεπονθότες αἰεὶ μισοῦσιν, ὅτι ἀλλ'
οὐδ' οἱ εὖ πεπονθότες αἰεὶ φιλοῦσιν. αἱ δὲ κρίσεις αἱ ἀπὸ
τῶν γνωρίμων ἀνδρῶν, οἷον εἰ τις ἐνθύμημα εἶπεν ὅτι
τοῖς μεθύουσι δεῖ συγγνώμην ἔχειν, ἀγνοοῦντες γὰρ
ἁμαρτάνουσιν, ἐνστασις ὅτι οὐκ οὐκ οὐκ Πιττακὸς αἰνετός·
30 οὐ γὰρ ἂν μείζους ζημίας ἐνομοθέτησεν ἢ αν τις μεθύων
ἁμαρτάνῃ.

ἐπεὶ δὲ τὰ ἐνθυμήματα λέγεται ἐκ τεττάρων, τὰ δὲ

τέτταρα ταῦτ' ἐστὶν εἰκὸς παράδειγμα τεκμήριον σημεῖον, 25
 ἔστι δὲ τὰ μὲν ἐκ τῶν ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ ἢ ὄντων ἢ δοκούν-
 των συνηγμένα ἐνθυμήματα ἐκ τῶν εἰκότων, τὰ δὲ [δι'
 ἐπαγωγῆς] διὰ τοῦ ὁμοίου, ἢ ἐνὸς ἢ πλειόνων, ὅταν
 λαβὼν τὸ καθόλου εἴτα συλλογίσηται τὰ κατὰ μέρος 5
 διὰ παραδείγματος, τὰ δὲ δι' ἀναγκαίου καὶ ὄντος διὰ
 τεκμηρίου, τὰ δὲ διὰ τοῦ καθόλου ἢ τοῦ ἐν μέρει ὄντος,
 ἔάν τε ὃν ἔάν τε μὴ, διὰ σημείων, τὸ δὲ εἰκὸς οὐ τὸ αἰ
 ἀλλὰ τὸ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ, φανερόν ὅτι τὰ τοιαῦτα μὲν τῶν
 ἐνθυμημάτων αἰ ἔστι λύειν φέροντα ἐνστασιν, ἡ δὲ λύ- 10
 σις φαινομένη ἀλλ' οὐκ ἀληθὴς αἰ· οὐ γὰρ ὅτι οὐκ εἰ-
 κὸς, λύει ὁ ἐνσταμένος, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον. διὸ καὶ
 αἰ ἔστι πλεονεκτεῖν ἀπολογούμενον μᾶλλον ἢ κατηγο-
 ροῦντα διὰ τοῦτον τὸν παραλογισμόν· ἐπεὶ γὰρ ὁ μὲν
 κατηγορῶν δι' εἰκότων ἀποδείκνυσιν, ἔστι δὲ οὐ ταῦτό 15
 λῦσαι ἢ ὅτι οὐκ εἰκὸς ἢ ὅτι οὐκ ἀναγκαῖον, αἰ δ' ἔχει ἐν-
 στασιν τὸ ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ· οὐ γὰρ ἂν ἦν εἰκὸς ἀλλ' αἰ
 καὶ ἀναγκαῖον· ὁ δὲ κριτὴς οἴεται, ἂν οὕτως ἐλύθη, ἢ
 οὐκ εἰκὸς εἶναι ἢ οὐχ αὐτῷ κριτέον, παραλογιζόμενος,
 ὥσπερ ἐλέγομεν· οὐ γὰρ ἐκ τῶν ἀναγκαίων δεῖ αὐτὸν 20
 μόνον κρίνειν, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν εἰκότων· τοῦτο γὰρ ἔστι
 τὸ γνώμη τῇ ἀρίστη κρίνειν. οὕκουν ἱκανὸν ἂν λύσῃ ὅτι
 οὐκ ἀναγκαῖον, ἀλλὰ δεῖ λύειν ὅτι οὐκ εἰκὸς. τοῦτο δὲ
 συμβήσεται, ἔαν ἢ ἡ ἐνστασις μᾶλλον ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ.
 ἐνδέχεται δὲ εἶναι τοιαύτην διχῶς, ἢ τῷ χρόνῳ ἢ τοῖς 25
 πράγμασιν, κυριώτατα δέ, εἰ ἀμφοῖν· εἰ γὰρ τὰ πλεο-
 νάκισ οὕτω, τοῦτ' ἐστὶν εἰκὸς μᾶλλον. λύεται δὲ καὶ τὰ
 σημεῖα καὶ τὰ διὰ σημείου ἐνθυμήματα εἰρημένα, καὶ ἢ
 ὑπάρχοντα, ὥσπερ ἐλέχθη ἐν τοῖς πρώτοις· ὅτι γὰρ
 ἀσυλλόγιστόν ἐστι πᾶν σημεῖον, δηλὸν ἡμῖν ἐκ τῶν ἀνα- 30
 λυτικῶν. πρὸς δὲ τὰ * παραδειγματώδη ἢ αὐτὴ λύσις καὶ
 τὰ εἰκότα· ἔαν τε γὰρ ἔχωμέν τι οὐχ οὕτω, λέλυνται, ὅτι

25 οὐκ ἀναγκαῖον, εἰ καὶ πλείω ἢ πλεονάκεις ἄλλως· εἴαν τε καὶ τὰ πλείω καὶ τὰ πλεονάκεις, οὕτω μαχετέον, ἢ ὅτι τὸ παρὸν οὐχ ὅμοιον ἢ οὐχ ὁμοίως ἢ διαφορὰν γέ τινα ἔχει, τὰ δὲ τεκμήρια καὶ τεκμηριώδη ἐνθυμήματα κατὰ μὲν τὸ
 5 ἀσυλλόγιστον οὐκ ἔσται λῦσαι (δῆλον δὲ καὶ τοῦθ' ἡμῖν ἐκ τῶν ἀναλυτικῶν), λείπεται δ' ὥς οὐχ ὑπάρχει τὸ λεγόμενον δεικνύναι. εἰ δὲ φανερόν καὶ ὅτι ὑπάρχει καὶ ὅτι τεκμήριον, ἄλυτον ἤδη γίγνεται τοῦτο· πάντα γὰρ γίγνεται ἀπόδειξις ἤδη φανερά.

26 τὸ δ' αὖξιν καὶ μειοῦν οὐκ ἔστιν ἐνθυμήματος στοι-
 11 χεῖον· τὸ γὰρ αὐτὸ λέγω στοιχεῖον καὶ τόπον· ἔστι γὰρ στοιχεῖον καὶ τόπος, εἰς ὃ πολλὰ ἐνθυμήματα ἐμπίπτει. τὸ δ' αὖξιν καὶ μειοῦν ἔστιν [ἐνθυμήματα] πρὸς τὸ δεῖ-
 15 ξαι ὅτι μέγα ἢ μικρόν, ὥσπερ καὶ ὅτι ἀγαθὸν ἢ κακὸν ἢ δίκαιον ἢ ἄδικον καὶ τῶν ἄλλων ὁτιοῦν. ταῦτα δ' ἐστὶ πάντα περὶ ἃ οἱ συλλογισμοὶ καὶ τὰ ἐνθυμήματα· ὥστ' εἰ μηδὲ τούτων ἕκαστον ἐνθυμήματος τόπος, οὐδὲ τὸ αὖ-
 20 ξιν καὶ μειοῦν. οὐδὲ τὰ λυτικά ἐνθυμήματα εἰδός τι ἔστιν ἄλλο τῶν κατασκευαστικῶν· δῆλον γὰρ ὅτι λύνει μὲν ἢ δείξας ἢ ἐνστασιν ἐνεργῶν, ἀνταποδείκνυσιν δὲ τὸ ἀντικείμενον, οἷον εἰ ἔδειξεν ὅτι γέγονεν, οὗτος ὅτι οὐ γέγονεν, εἰ δ' ὅτι οὐ γέγονεν, οὗτος ὅτι γέγονεν. ὥστε αὕτη μὲν οὐκ ἂν εἴη [ἢ] διαφορά· τοῖς αὐτοῖς γὰρ χρῶν-
 25 ται ἀμφοτέρω· ὅτι γὰρ οὐκ ἔστιν ἢ ἔστιν, ἐνθυμήματα φέρουσιν· ἢ δ' ἐνστασις οὐκ ἔστιν ἐνθύμημα, ἀλλὰ κα-
 30 θάπερ ἐν τοῖς τοπικοῖς τὸ εἰπεῖν δόξαν τινὰ ἐξ ἧς ἔσται δῆλον ὅτι οὐ συλλελογίσται ἢ ὅτι ψευδός τι εἰληφεν.

ἐπεὶ δὲ [δὴ] τρία ἐστὶν ἃ δεῖ πραγματευθῆναι περὶ τὸν λόγον, ὑπὲρ μὲν παραδειγμάτων καὶ γνωμῶν καὶ ἐν-
 30 θυμημάτων καὶ ὅλως τῶν περὶ τὴν διάνοιαν, ὅθεν τε εὐπορήσομεν καὶ ὥς αὐτὰ λύσομεν, εἰρήσθω ἡμῖν το-
 31 σαῦτα, λοιπὸν δὲ διελθεῖν περὶ λέξεως καὶ τάξεως.

Γ.

1

Ἐπεὶ δὲ τρία ἐστὶν ἃ δεῖ πραγματευθῆναι περὶ τὸν λόγον, ἐν μὲν ἐκ τίνων αἱ πίστεις ἔσονται, δεύτερον δὲ περὶ τὴν λέξιν, τρίτον δὲ πῶς χρῆ τάξαι τὰ μέρη τοῦ λόγου, περὶ μὲν τῶν πίστεων εἴρηται, καὶ ἐκ πόσων, ὅτι ἐκ 5 τριῶν εἰσὶ, καὶ ταῦτα ποῖα, καὶ διὰ τί τοσαῦτα μόνα· ἢ γὰρ τῷ αὐτοῖ τι πεπονθέναι οἱ κρίνοντες, ἢ τῷ ποιούσ τινας ὑπολαμβάνειν τοὺς λέγοντας, ἢ τῷ ἀποδεδεῖχθαι πείθονται πάντες. εἴρηται δὲ καὶ τὰ ἐνθυμήματα, πόθεν δεῖ πορίζεσθαι· ἔστι γὰρ τὰ μὲν εἶδη τῶν ἐνθυμημάτων, 10 τὰ δὲ τόποι. περὶ δὲ τῆς λέξεως ἐχόμενόν ἐστὶν εἰπεῖν· οὐ γὰρ ἀπόχρη τὸ ἔχειν ἃ δεῖ λέγειν, ἀλλ' ἀνάγκη καὶ ταῦτα ὥς δεῖ εἰπεῖν, καὶ συμβάλλεται πολλὰ πρὸς τὸ φανῆναι ποιόν τινα τὸν λόγον. τὸ μὲν οὖν πρῶτον ἐξητήθη κατὰ φύσιν, ὅπερ πέφυκε πρῶτον, αὐτὰ τὰ πράγματα ἐκ 15 τίνων ἔχει τὸ πιθανόν· δεύτερον δὲ τὸ ταῦτα τῇ λέξει διαθεῖσθαι· τρίτον δὲ τούτων, ὃ δύνανται μὲν ἔχει μεγίστην, οὐπω δ' ἐπικεχειρεται, τὸ περὶ τὴν ὑπόκρισιν. καὶ γὰρ εἰς τὴν τραγικὴν [καὶ δραματικὴν] ὁψὲ παρῆλθεν· ὑπεκρίνοντο γὰρ αὐτοὶ τὰς τραγωδίας οἱ ποιηταὶ τὸ πρῶ- 20 τον. δῆλον οὖν ὅτι καὶ περὶ τὴν ῥητορικὴν ἐστὶ τὸ τοιοῦτον ὥσπερ καὶ περὶ τὴν ποιητικὴν· ὅπερ ἕτεροὶ τινες ἐπραγματεύθησαν καὶ Γλαύκων ὁ Τήμιος. ἔστι δὲ αὐτῇ μὲν ἐν τῇ φωνῇ, πῶς αὐτῇ δεῖ χρῆσθαι πρὸς ἕκαστον πάθος, οἷον πότε μεγάλη καὶ πότε μικρὰ καὶ μέση, καὶ πῶς 25 τοῖς τόνοις, οἷον ὀξεῖα καὶ βαρεῖα καὶ μέση, καὶ ῥυθμοῖς τίσι πρὸς ἕκαστα. τρία γάρ ἐστι περὶ ἃ σκοποῦσιν· ταῦτα δ' ἐστὶ μέγεθος ἁρμονία ῥυθμός. τὰ μὲν οὖν ἅθλα σχεδὸν ἐκ τῶν ἀγώνων οὗτοι λαμβάνουσιν, καὶ καθάπερ 30 ἐκεῖ μείζον δύνανται νῦν τῶν ποιητῶν οἱ ὑποκριταί, καὶ κατὰ τοὺς πολιτικούς ἀγῶνας διὰ τὴν μοχθηρίαν τῶν πολιτειῶν. οὐπω δὲ σύγκειται τέχνη περὶ αὐτῶν, ἐπεὶ

1 καὶ τὸ περὶ τὴν λέξιν ὅψε προῆλθεν· καὶ δοκεῖ φορτικὸν εἶναι, καλῶς ὑπολαμβάνομενον. ἀλλ' ὅλης οὐσσης πρὸς δόξαν τῆς πραγματείας τῆς περὶ τὴν ρητορικὴν, οὐκ ὀρθῶς ἔχοντος, ἀλλ' ὥς ἀναγκαίου τὴν ἐπιμέλειαν ποιη-
 5 τέον, ἐπεὶ τό γε δίκαιον μηδὲν πλεῖω ζητεῖν περὶ τὸν λόγον ἢ ὥς μήτε λυπεῖν μήτε εὐφραίνειν· δίκαιον γὰρ 'αὐτοῖς ἀγωνίζεσθαι τοῖς πράγμασιν, ὥστε τάλλα ἔξω τοῦ ἀποδείξαι περιεργά ἐστιν· ἀλλ' ὅμως μέγα δύναται, καθάπερ εἰρηται, διὰ τὴν τοῦ ἀκροατοῦ μοχθηρίαν. τὸ μὲν
 10 οὖν τῆς λέξεως ὅμως ἔχει τι μικρὸν ἀναγκαῖον ἐν πάσῃ διδασκαλίᾳ· διαφέρει γὰρ τι πρὸς τὸ δηλῶσαι ὥδι ἢ ὥδι εἰπεῖν· οὐ μέντοι τοσοῦτον, ἀλλ' ἅπαντα φαντασία ταῦτ' ἐστὶ καὶ πρὸς τὸν ἀκροατὴν· διὸ οὐδεὶς οὕτω γεωμετρεῖν διδάσκει. ἐκείνη μὲν οὖν ὅταν ἔλθῃ ταῦτὸ ποιήσῃ τῇ
 15 ὑποκριτικῇ, ἐγκεχειρήκασι δὲ ἐπ' ὀλίγον περὶ αὐτῆς εἰπεῖν τινές, οἷον Θρασύμαχος ἐν τοῖς ἐλέοις· καὶ ἐστὶ φύσεως τὸ ὑποκριτικὸν εἶναι, καὶ ἀτεχνότερον, περὶ δὲ τὴν λέξιν ἔντεχρον. διὸ καὶ τοῖς τοῦτο δυναμένοις γίνεται πάλιν ἄθλα, καθάπερ καὶ τοῖς κατὰ τὴν ὑπόκρισιν ῥή-
 20 τορσιν· οἱ γὰρ γραφόμενοι λόγοι μεῖζον ἰσχύουσι διὰ τὴν λέξιν ἢ διὰ τὴν διάνοιαν.

ἤρξαντο μὲν οὖν κινῆσαι τὸ πρῶτον, ὥσπερ πέφυκεν, οἱ ποιηταί· τὰ γὰρ ὀνόματα μιμήματά ἐστιν, ὑπῆρξε δὲ καὶ ἡ φωνὴ πάντων μιμητικώτατον τῶν μορίων ἡμῖν·
 25 διὸ καὶ αἱ τέχναι συνέστησαν, ἣ τε δραψωδία καὶ ἡ ὑποκριτικὴ καὶ ἄλλαι γε. ἐπεὶ δ' οἱ ποιηταὶ λέγοντες εὐήθη διὰ τὴν λέξιν ἐδόκουν πορίσασθαι τήνδε δόξαν, διὰ τοῦτο ποιητικὴ πρώτη ἐγένετο λέξις, οἷον ἡ Γοργίου. καὶ νῦν ἔτι οἱ πολλοὶ τῶν ἀπαιδευτῶν τοὺς τοιούτους οἰοῦνται
 30 διαλέγεσθαι κάλλιστα. τοῦτο δ' οὐκ ἐστίν, ἀλλ' ἑτέρου λόγου καὶ ποιήσεως λέξις ἐστίν. δηλοῖ δὲ τὸ συμβαῖνον· οὐδὲ γὰρ οἱ τὰς τραγωδίας ποιοῦντες ἔτι χρῶνται τὸν

αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ὥσπερ καὶ ἐκ τῶν τετραμέτρων εἰς 1
τὸ λαμβεῖον μετέβησαν διὰ τὸ τῷ λόγῳ τοῦτο τῶν μέτρων
ὁμοιότατον εἶναι τῶν ἄλλων, οὕτω καὶ τῶν ὀνομάτων
[ἀφείκασιν] ὅσα παρὰ τὴν διάλεκτόν ἐστιν, οἷς οἱ πρό-
τερον ἐκόσμου, καὶ ἔτι νῦν οἱ τὰ ἑξάμετρα ποιοῦντες, 5
ἀφείκασιν· διὸ γελοῖον μιμεῖσθαι τούτους οἱ αὐτοὶ οὐκέτι
χρῶνται ἐκείνῳ τῷ τρόπῳ. ὥστε φανερόν ὅτι οὐχ ἅπαντα
ὅσα περὶ λέξεως ἐστὶν εἰπεῖν ἀκριβολογητέον ἡμῖν, ἀλλ'
ὅσα περὶ τοιαύτης οἷας λέγομεν. περὶ δ' ἐκείνης εἰρηται
ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς.

10

ἔστω οὖν ἐκεῖνα τεθεωρημένα, καὶ ὠρίσθω λέξεως 2
ἀρετὴ σαφὴ εἶναι (σημεῖον γὰρ ὅτι ὁ λόγος, [ὥς] ἐὰν μὴ
δηλοῖ, οὐ ποιήσῃ τὸ ἑαυτοῦ ἔργον·) καὶ μῆτε ταπεινὴν
μῆτε ὑπὲρ τὸ ἀξίωμα, ἀλλὰ πρέπουσαν· ἡ γὰρ ποιητικὴ
ἴσως οὐ ταπεινὴ, ἀλλ' οὐ πρέπουσα λόγῳ. τῶν δ' ὀνο- 15
μάτων καὶ ῥημάτων σαφὴ μὲν ποιεῖ τὰ κύρια, μὴ ταπει-
νὴν δὲ ἀλλὰ κεκοσμημένην τὰλλα ὀνόματα ὅσα εἰρηται ἐν
τοῖς περὶ ποιητικῆς· τὸ γὰρ ἐξαλλάξαι ποιεῖ φαίνεσθαι
σεμνοτέραν· ὥσπερ γὰρ πρὸς τοὺς ξένους οἱ ἄνθρωποι
καὶ πρὸς τοὺς πολίτας, τὸ αὐτὸ πάσχουσι καὶ πρὸς τὴν 20
λέξιν. διὸ δεῖ ποιεῖν ξένην τὴν διάλεκτον· θαυμασται
γὰρ τῶν ἀπόντων εἰσίν, ἡδὺ δὲ τὸ θαυμαστόν. ἐπὶ μὲν
οὖν τῶν μέτρων πολλὰ τε ποιεῖ τοῦτο, καὶ ἀρμόττει ἐκεῖ·
πλέον γὰρ ἐξέστηκε περὶ ἅ καὶ περὶ οὗς ὁ λόγος· ἐν δὲ
τοῖς ψιλοῖς λόγοις πολλῶν ἐλάττωσιν (ἡ γὰρ ὑπόθεσις 25
ἐλάττων, ἐπεὶ καὶ ἐνταῦθα, εἰ δοῦλος καλλιεποῖτο ἢ λίαν
νέος, ἀπρεπέστερον, [ἢ] περὶ λίαν μικρῶν· ἀλλ' ἔστι καὶ
ἐν τούτοις ἐπισυστελλόμενον καὶ ἀυξανόμενον τὸ πρέ-
πον) διὸ δεῖ λανθάνειν ποιοῦντας, καὶ μὴ δοκεῖν λέ-
γειν πεπλασμένως ἀλλὰ πεφυκότως· τοῦτο γὰρ πιθα- 30
νόν, ἐκεῖνο δὲ τὸ ὑναντίον· ὥς γὰρ πρὸς ἐπιβουλεύοντα
διαβάλλονται, καθάπερ πρὸς τοὺς οἶνους τοὺς μεμιγμέ-

2 νους, καὶ οἶον ἢ Θεοδώρου φωνή· πέπονθε πρὸς τὴν τῶν
 ἄλλων ὑποκριτῶν· ἡ μὲν γὰρ τοῦ λέγοντος ἔοικεν εἶναι,
 αἱ δ' ἄλλότριαι. κλέπτεται δ' εὖ, εἰάν τις ἐκ τῆς εἰωθυίας
 διαλέκτου ἐκλέγων συντιθῇ· ὅπερ Εὐριπίδης ποιεῖ καὶ
 5 ὑπέδειξε πρῶτος.

ὄντων δ' ὀνομάτων καὶ ρημάτων ἐξ ὧν ὁ λόγος συν-
 ἔστηκεν, τῶν δὲ ὀνομάτων τοσαῦτ' ἐχόντων εἶδη ὅσα τε-
 θεώρηται ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς, τούτων γλώτταις μὲν
 καὶ διπλοῖς ὀνόμασι καὶ πεποιημένοις ὀλιγάκις καὶ ὀλι-
 10 γαχοῦ χρηστέον· ὅπου δέ, ὕστερον ἐροῦμεν. τό τε διὰ
 τί εἴρηται· ἐπὶ τὸ μείζον γὰρ ἐξαλλάττει τοῦ πρέποντος.
 τὸ δὲ κύριον καὶ τὸ οἰκεῖον καὶ μεταφορὰ μόναι χρήσιμοι
 πρὸς τὴν τῶν ψιλῶν λόγων λέξιν. σημεῖον δέ, ὅτι τούτοις
 μόνοις πάντες χρῶνται· πάντες γὰρ μεταφοραῖς διαλέ-
 15 γονται καὶ τοῖς οἰκειοῖς καὶ τοῖς κυρίοις· ὥστε δῆλον ὡς
 ἂν εὖ ποιῇ τις, ἔσται τε ξενικὸν καὶ λανθάνειν ἐνδέχεται
 καὶ σαφηνιεῖ. αὕτη δ' ἦν ἡ τοῦ ρητορικοῦ λόγου ἀρετή.
 τῶν δ' ὀνομάτων τῷ μὲν σοφιστῇ ὁμωνυμίαι χρήσιμοι
 (παρὰ ταύτας γὰρ κακουργεῖ), τῷ ποιητῇ δὲ συνωνυμίαι.
 20 λέγω δὲ κύριά τε καὶ συνώνυμα, οἶον τὸ πορεύεσθαι καὶ
 τὸ βαδίζειν· ταῦτα γὰρ ἀμφοτέρω καὶ κύρια καὶ συνώ-
 νυμα ἀλλήλοις.

τί μὲν οὖν τούτων ἕκαστόν ἐστι, καὶ πόσα εἶδη [μετα-
 φοραῖς], καὶ ὅτι τοῦτο πλεῖστον δύνатаι καὶ ἐν ποιήσει
 25 καὶ ἐν λόγοις αἱ μεταφοραί, εἴρηται, καθάπερ ἐλέγομεν,
 ἐν τοῖς περὶ ποιητικῆς· τοσούτῳ δ' ἐν λόγῳ δεῖ μᾶλλον
 φιλοπονεῖσθαι περὶ αὐτῶν, ὅσῳ ἐξ ἐλαττόνων βοηθημά-
 των ὁ λόγος ἐστὶ τῶν μέτρων. καὶ τὸ σαφές καὶ τὸ ἡδὺ
 καὶ τὸ ξενικὸν ἔχει μάλιστα ἡ μεταφορά. καὶ λαβεῖν δύ-
 30 ἔστιν αὐτὴν παρ' ἄλλον. δεῖ δὲ καὶ τὰ ἐπίθετα καὶ τὰς
 μεταφορὰς ἀρμοττοῦσας λέγειν. τοῦτο δ' ἔσται ἐκ τοῦ
 ἀνάλογον· εἰ δὲ μή, ἀπρεπὲς φανεῖται διὰ τὸ παράλληλα

τὰ ἐναντία μάλιστα φαίνεσθαι. ἀλλὰ δεῖ σκοπεῖν, ὥς 2
νέφ φοινικίς, οὕτω γέροντι τί· οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ πρέπει
ἐσθής. καὶ ἔάν τε κοσμεῖν βούλῃ, ἀπὸ τοῦ βελτίονος τῶν
ἐν ταύτῳ γένει φέρειν τὴν μεταφοράν, ἔάν τε ψέγειν,
ἀπὸ τῶν χειρόνων. λέγω δ' οἶον, ἐπεὶ τὰ ἐναντία ἐν τῷ 5
αὐτῷ γένει, τὸ φάναι τὸν μὲν πτωχεύοντα εὖχεσθαι τὸν
δὲ εὐχόμενον πτωχεύειν, ὅτι ἄμφω αἰτήσεις, τὸ εἰρημέ-
νον ἐστὶ ποιεῖν· ὥς καὶ Ἰφικράτης Καλλιάν μητραγύρ-
την ἀλλ' οὐ δαδουῖχον. ὁ δ' ἔφη ἀμύητον αὐτὸν εἶναι·
οὐ γὰρ ἂν μητραγύρτην αὐτὸν καλεῖν, ἀλλὰ δαδουῖχον· 10
ἄμφω γὰρ περὶ θεόν, ἀλλὰ τὸ μὲν τίμιον τὸ δὲ ἄτιμον.
καὶ ὁ μὲν διονυσοκόλακας, αὐτοὶ δ' αὐτοὺς τεχνίτας κα-
λοῦσιν· ταῦτα δ' ἄμφω μεταφορά, ἡ μὲν ὑπαινόντων
ἡ δὲ τούναντίον. καὶ οἱ μὲν λησται αὐτοὺς ποριστὰς κα-
λοῦσι νῦν· διὸ ἔξεστι λέγειν τὸν ἀδικήσαντα μὲν ἅμαρ- 15
τάνειν, τὸν δ' ἁμαρτάνοντα ἀδικῆσαι, καὶ τὸν κλέψαντα
καὶ λαβεῖν καὶ πορθῆσαι. τὸ δὲ ὥς ὁ Τήλεφος Εὐριπίδου
φησί,

κώπας ἀνάσσειν κἀποβὰς εἰς Μυσίαν
ἀκρεπές, ὅτι μείζον τὸ ἀνάσσειν ἢ κατ' ἀξίαν· οὐ κέ- 20
κλεπται οὐν. ἐστὶ δὲ καὶ ἐν ταῖς συλλαβαῖς ἁμαρτία, ἔάν
μὴ ἡδεῖας ἢ σημεία φωνῆς, οἶον Διονύσιος προσαγορεύει
ὁ χαλκοῦς ἐν τοῖς ἐλεγείοις κραυγὴν Καλλιόπης τὴν ποιή-
σιν, ὅτι ἄμφω φωναί· φανύλη δὲ ἡ μεταφορὰ ταῖς ἀσή-
μοις φωναῖς. ἔτι δὲ οὐ πόρρωθεν δεῖ ἀλλ' ἐκ τῶν συγγε- 25
νῶν καὶ τῶν ὁμοειδῶν μεταφέρειν τὰ ἀνώνυμα ὠνο-
μασμένως, ὃ λεχθὲν δηλόν ἐστιν ὅτι συγγενές, οἶον ἐν τῷ
αἰνίγματι τῷ εὐδοκιμοῦντι

ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα·
ἀνώνυμον γὰρ τὸ πάθος, ἐστὶ δ' ἄμφω πρόσθεσις τις· 30
κόλλησιν τοίνυν εἶπε τὴν τῆς σικύας προσβολήν. καὶ
ὁλως ἐκ τῶν εὐ ἡνιγμένων ἐστὶ μεταφορὰς λαβεῖν ἐπιει-

- 3 τὸ σῶμα παρήμπισχεν ἀλλὰ τὴν τοῦ σώματος αἰσχύνην,
καὶ ἀντίμιμον τὴν τῆς ψυχῆς ἐπιθυμίαν (τοῦτο δ' ἅμα
καὶ διπλοῦν καὶ ἐπίθετον, ὥστε ποίημα γίνεται), καὶ οὐ-
τως ἔξεδρον τὴν τῆς μοχθηρίας ὑπερβολήν. διὸ ποιητι-
5 κῶς λέγοντες τῇ ἀπρεπείᾳ τὸ γελοῖον καὶ τὸ ψυχρὸν ἐμ-
ποιοῦσι, καὶ τὸ ἀσαφὲς διὰ τὴν ἀδολεσχίαν. ὅταν γὰρ
γιννώσκοντι ἐπεμβάλλῃ, διαλύει τὸ σαφὲς τῷ ἐπισκοτεῖν·
οἱ δ' ἄνθρωποι τοῖς διπλοῖς χρωῖνται, ὅταν ἀνώνυμον ἢ
καὶ ὁ λόγος εὐσύνθετος, οἷον τὸ χρονοτριβεῖν. ἀλλ' ἂν
10 πολὺ, πάντως ποιητικόν. διὸ χρησιμωτάτῃ ἢ διπλῇ λέξει
τοῖς διθυραμβοποιοῖς· οὗτοι γὰρ ψοφῶδες· αἱ δὲ γλῶτ-
ται τοῖς ἐποποιοῖς· σεμνὸν γὰρ καὶ αὐθαδες· ἡ μετα-
φορὰ δὲ τοῖς λαμβείοις· τούτοις γὰρ νῦν χρωῖνται, ὥσπερ
εἴρηται. καὶ ἔτι τέταρτον τὸ ψυχρὸν ἐν ταῖς μετα-
15 φοραῖς γίνεται· εἰσὶ γὰρ καὶ μεταφοραὶ ἀπρεπεῖς, αἱ
μὲν διὰ τὸ γελοῖον (χρωῖνται γὰρ καὶ οἱ κωμωδοποιοὶ
μεταφοραῖς), αἱ δὲ διὰ τὸ σεμνὸν ἄγαν καὶ τραγικόν·
ἀσαφεῖς δέ, ἂν πόρρωθεν. οἷον Γοργίας „χλωρὰ καὶ
ἔναιμα τὰ πράγματα· σὺ δὲ ταῦτα αἰσχροῦς μὲν ἔσπεις,
20 κακῶς δὲ ἐθέρισας.“ ποιητικῶς γὰρ ἄγαν. καὶ ὥς Ἀλκι-
δάμας τὴν φιλοσοφίαν ἐπιτείχισμα τῶν νόμων, καὶ τὴν
Ὀδύσσειαν καλὸν ἀνθρωπίνου βίου κάτοπτρον, καὶ „οὐ-
δὲν τοιοῦτον ἄθυρμα τῇ ποιήσει προσφέρων.“ ἅπαντα
γὰρ ταῦτα ἀπίθана διὰ τὰ εἰρημένα. τὸ δὲ Γοργίου εἰς
25 τὴν χελιδόνα, ἐπεὶ κατ' αὐτοῦ πετομένη ἀφῆκε τὸ περι-
τωμα, ἄριστα τῶν τραγικῶν· εἶπε γὰρ „αἰσχρόν γε
Φιλομήλα.“ ὄρνιθι μὲν γὰρ, εἰ ἐποίησεν, οὐκ αἰσχρόν,
παρθένῳ δὲ αἰσχρόν. εὐ οὖν ἐλοιδόρησεν εἰπὼν ὃ ἦν,
29 ἀλλ' οὐχ ὃ ἔστιν.
- 4 ἔστι δὲ καὶ ἡ εἰκὼν μεταφορὰ· διαφέρει γὰρ μικρόν·
ὅταν μὲν γὰρ εἴπῃ τὸν Ἀχιλλεῖα
ὥς δὲ λέων ἐπόρουσεν,

εἰκὼν ἐστίν, ὅταν δὲ „λέων ἐπόρουσε,“ μεταφορά· διὰ 4
 γὰρ τὸ ἄμφω ἀνδρείους εἶναι, προσηγόρευσε μετενέγκας
 λέοντα τὸν Ἀχιλλέα. χρήσιμον δὲ ἡ εἰκὼν καὶ ἐν λόγῳ,
 ὀλιγάκις δέ· ποιητικὸν γάρ. οἰστέται δὲ ὥσπερ αἱ μετα-
 φοραί· μεταφοραὶ γὰρ εἰσι διαφέρουσαι τῷ εἰρημένῳ. 5
 εἰσὶ δ' εἰκόνες οἷον ἦν Ἀνδροτίων εἰς Ἰδριέα, ὅτι ὁμοιος
 τοῖς ἐκ τῶν δεσμῶν κυνιδίοις· ἐκείνᾳ τε γὰρ προσ-
 πίπτοντα δάκνειν, καὶ Ἰδριέα λυθέντα ἐκ τῶν δεσμῶν
 εἶναι χαλεπόν. καὶ ὡς Θεοδάμας εἰκαζεν Ἀρχίδαμον Εὐ-
 ξένῳ γεωμετρεῖν οὐκ ἐπισταμένῳ ἐν τῷ ἀνάλογον· ἔσται 10
 γὰρ καὶ ὁ Εὐξενος Ἀρχίδαμος γεωμετρικός. καὶ τὸ ἐν τῇ
 πολιτείᾳ τῇ Πλάτωνος, ὅτι οἱ τοὺς τεθνεώτας σκυλεύον-
 τες εἰκόασιν τοῖς κυνιδίοις, ἃ τοὺς λίθους δάκνει τοῦ βάλ-
 λοντος οὐχ ἀπτόμενα. καὶ ἡ εἰς τὸν δῆμον, ὅτι ὁμοιος
 ναυκλήρῳ ἰσχυρῷ μὲν ὑποκώφῳ δέ. καὶ ἡ εἰς τὰ μέτρα 15
 τῶν ποιητῶν, ὅτι ἔοικε τοῖς ἄνευ κάλλους ὠραίοις· οἱ
 μὲν γὰρ ἀπανθήσαντες, τὰ δὲ διαλυθέντα οὐχ ὁμοια φαί-
 νεται. καὶ ἡ Περικλέους εἰς Σαμίους, εἰκέναι αὐτοὺς
 τοῖς παιδίοις ἃ τὸν ψωμὸν δέχεται μὲν, κλαίοντα δέ. καὶ
 εἰς Βοιωτοὺς, ὅτι ὁμοιοὶ τοῖς πρίνοις· τοὺς τε γὰρ πρί- 20
 νους ὑφ' αὐτῶν κατακόπτεσθαι, καὶ τοὺς Βοιωτοὺς πρὸς
 ἀλλήλους μαχομένους. καὶ ὁ Δημοσθένης τὸν δῆμον, ὅτι
 ὁμοιὸς ἐστὶ τοῖς ἐν τοῖς πλοίοις ναυτιώσιν. καὶ ὡς Δημο-
 κράτης εἰκασε τοὺς ῥήτορας ταῖς τίτθαις αἱ τὸ ψώμισμα
 καταπίνουσαι τῷ σιάλῳ τὰ παιδία παραλείφουσιν. καὶ 25
 ὡς Ἀντισθένης Κηφισόδοτον τὸν λεπτὸν λιβανωτῷ εἰ-
 κασεν, ὅτι ἀπολλύμενος εὐφραίνει. πάσας γὰρ ταύτας
 καὶ ὡς εἰκόνας καὶ ὡς μεταφορὰς ἔξεστι λέγειν· ὥστε
 ὅσαι ἂν εὐδοκιμῶσιν ὡς μεταφοραὶ λεχθεῖσαι, δῆλον ὅτι
 αὐταὶ καὶ εἰκόνες ἔδονται, καὶ αἱ εἰκόνες μεταφοραὶ λό- 30
 γου δεόμεναι. αἰεὶ δὲ δεῖ τὴν μεταφορὰν τὴν ἐκ τοῦ ἀνά-
 λογον ἀνταποδιδόναι καὶ ἐπὶ θάτερα καὶ ἐπὶ τῶν ὁμογε-

- 4 νῶν· οἶον εἰ ἡ φιλία ἀσπίς Διονύσου, καὶ τὴν ἀσπίδα
ἀρμόττει λέγεσθαι φιλίαν Ἄρεος.
- 5 ὁ μὲν οὖν λόγος συντίθεται ἐκ τούτων, ἔστι δ' ἀρχὴ
τῆς λέξεως τὸ ἐλληνίζειν· τοῦτο δ' ἐστὶν ἐν πέντε, πρῶ-
5 τον μὲν ἐν τοῖς συνδέσμοις, ἂν ἀποδιδῶ τις ὥς πεφύκασι
πρότεροι καὶ ὕστεροι γίνεσθαι ἀλλήλων, οἶον ἐνιοὶ
ἀπαιτοῦσιν, ὥσπερ ὁ μὲν καὶ ὁ ἐγὼ μὲν ἀπαιτεῖ τὸν δέ
καὶ τὸν ὁ δέ. δεῖ δὲ ἕως μέμνηται ἀνταποδιδόναι ἀλλή-
λοις, καὶ μήτε μακρὰν ἀπαρτᾶν μήτε σύνδεσμον πρὸ
10 συνδέσμου ἀποδιδόναι τοῦ ἀναγκαίου· ὀλιγαχοῦ γὰρ
ἀρμόττει. „ἐγὼ δ' , ἐπεὶ μοι εἶπεν (ἦλθε γὰρ Κλέων θεό-
μενός τε καὶ ἀξιῶν) ἐπορευόμην παραλαβὼν αὐτοῦς.“ ἐν
τούτοις γὰρ πολλοὶ πρὸ τοῦ ἀποδοθησομένου συνδέσμου
προεμβέβληνται σύνδεσμοι. ἐὰν δὲ πολὺ τὸ μεταξὺ γέ-
15 νηται τοῦ ἐπορευόμην, ἀσαφές. Ἐν μὲν δὴ τὸ εὖ ἐν
τοῖς συνδέσμοις, δεύτερον δὲ τὸ τοῖς ἰδίοις ὀνόμασι λέ-
γειν καὶ μὴ τοῖς περιέχουσιν. τρίτον, μὴ ἀμφιβό-
λοις· ταῦτα δέ, ἂν μὴ τἀναντία προαιρῇται. ὅπερ ποιοῦ-
σιν, ὅταν μὴθὲν μὲν ἔχωσι λέγειν, προσποιῶνται δέ τι
20 λέγειν· οἱ γὰρ τοιοῦτοι ἐν ποιήσει λέγουσι ταῦτα, οἷον
Ἑμπεδοκλῆς· φευακίζει γὰρ τὸ κύκλω πολὺ ὄν, καὶ πά-
σχουσιν οἱ ἀκροαταὶ ὅπερ οἱ πολλοὶ παρὰ τοῖς μάντεσιν·
ὅταν γὰρ λέγωσιν ἀμφίβολα, συμπαρανεύουσιν.
- Κροῖσος Ἄλυν διαβάς μεγάλην ἀρχὴν καταλύσει.
- 25 καὶ διὰ τὸ ὅλως ἔλαττον εἶναι ἀμάρτημα, διὰ τῶν γενῶν
τοῦ πράγματος λέγουσιν οἱ μάντεις· τύχοι γὰρ ἂν τις
μᾶλλον ἐν τοῖς ἀρτιασμοῖς ἄρτια ἢ περισσὰ εἰπὼν μᾶλλον
ἢ πόσα ἔχει, καὶ τὸ ὅτι ἔσται ἢ τὸ πότε, διὸ οἱ χρησμολό-
γοι οὐ προσορίζονται τὸ πότε. ἅπαντα δὴ ταῦτα ὅμοια·
30 ὥστ' ἂν μὴ τοιούτου τινὸς ἔνεκα, φευκτέον. τέταρ-
τον, ὥς Πρωταγόρας τὰ γένη τῶν ὀνομάτων διήρει, ἄρ-
ρενα καὶ θήλεα καὶ σκεύη· δεῖ γὰρ ἀποδιδόναι καὶ ταῦτα

ὀρθῶς· „ἡ δ' ἐλθοῦσα καὶ διαλεχθεῖσα ᾤχετο.“ 5
πέμπτον, ἐν τῷ τὰ πολλὰ καὶ ὀλίγα καὶ ἐν ὀρθῶς ὀνομά-
ζειν· „οἱ δ' ἐλθόντες ἐτυπτόν με.“

ὁλως δὲ δεῖ εὐανάνωστον εἶναι τὸ γεγραμμένον καὶ
εὐφραστον· ἔστι δὲ τὸ αὐτό. ὅπερ οἱ πολλοὶ σύνδεσμοι 5
οὐκ ἔχουσιν, οὐδ' ἂ μὴ ῥάδιον διαστίξαι, ὥσπερ τὰ Ἡρα-
κλείτου. τὰ γὰρ Ἡρακλείτου διαστίξαι ἔργον διὰ τὸ ἄδη-
λον εἶναι ποτέρῳ πρόσκειται, τῷ ὕστερον ἢ τῷ πρότερον,
οἷον ἐν τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ τοῦ συγγράμματος· φησὶ γὰρ „τοῦ
λόγου τοῦδ' ἐόντος αἰεὶ ἀξύνετοι ἄνθρωποι γίνονται.“ 10
ἄδηλον γὰρ τὸ αἰεὶ, πρὸς ὁποτέρῳ διαστίξαι. ἔτι τὰδε
ποιεῖ σολοικίζειν τὸ μὴ ἀποδιδόναι, ἐὰν μὴ ἐπιξευγνύης
ἀμφοῖν ὃ ἀρμόττει· οἷον ἢ ψόφον ἢ χρῶμα, τὸ μὲν ἰδῶν
οὐ κοινόν, τὸ δ' αἰσθόμενος κοινόν. ἀσαφεῖ δὲ ἂν μὴ
προθεῖς εἰπῆς, μέλλων πολλὰ μεταξὺ ἐμβάλλειν· οἷον 15
„ἐμελλον γὰρ διαλεχθεὶς ἐκείνῳ τὰδε καὶ τὰδε καὶ ᾧδε
πορεύεσθαι,“ ἀλλὰ μὴ „ἐμελλον γὰρ διαλεχθεὶς πορεύε-
σθαι, εἴτα τὰδε καὶ τὰδε καὶ ᾧδε ἐγένετο.“

εἰς ὄγκον δὲ τῆς λέξεως συμβάλλεται τὰδε, τῷ λόγῳ 6
χρησθαι ἀντ' ὀνόματος, οἷον μὴ κύκλον, ἀλλ' ἐπίπεδον 20
τὸ ἐκ τοῦ μέσου ἴσον. εἰς δὲ συντομίαν τὸ ἐναντίον, ἀντὶ
τοῦ λόγου ὄνομα. καὶ ἐὰν αἰσχροὺς ἢ ἀπρεπεῖς· ἐὰν μὲν ἐν
τῷ λόγῳ ἢ αἰσχροὺς, τοῦνομα λέγειν, ἐὰν δ' ἐν τῷ ὀνό-
ματι, τὸν λόγον. καὶ μεταφοραῖς δηλοῦν καὶ τοῖς ἐπιθέ-
τοις, εὐλαβούμενον τὸ ποιητικόν. καὶ τὸ ἐν πολλὰ ποιεῖν, 25
ᾧπερ οἱ ποιηταὶ ποιοῦσιν· ἐνὸς ὄντος λιμένος ὁμῶς λέ-
γουσι

λιμένας εἰς Ἀχαϊκούς

:αι

δέλτου μὲν αἶδε πολύθυροι διαπτυχαί. 30
αι μὴ ἐπιξευγνύναι, ἀλλ' ἐκατέρῳ ἐκάτερον, „τῆς γυ-
αικὸς τῆς ἡμετέρας.“ ἐὰν δὲ συντόμως, τοῦναντίον
9 *

6 „τῆς ἡμετέρας γυναικός.“ καὶ μετὰ συνδέσμου λέγειν·
 ἂν δὲ συντόμως, ἄνευ μὲν συνδέσμου, μὴ ἀσύνδετα
 δέ, οἷον πορευθεὶς καὶ διαλεχθεὶς, πορευθεὶς διελέχ-
 θην. καὶ τὸ Ἀντιμάχου χρήσιμον, ἕξ ὧν μὴ ἔχει λέγειν,
 5 ὃ ἐκεῖνος ποιεῖ ἐπὶ τοῦ Τευμησσοῦ,

ἔστι τις ἡνεμόεις ὀλίγος λόφος·

αὕξεται γὰρ οὕτως εἰς ἄπειρον. ἔστι δὲ τοῦτο καὶ ἐπὶ
 ἀγαθῶν καὶ κακῶν, ὅπως οὐκ ἔχει, ὁποτέρως ἂν ἢ χρή-
 σιμον. ὁθεν καὶ τὰ ὀνόματα οἱ ποιῆται φέρουσι, τὸ
 10 ἄχορδον καὶ τὸ ἄλυρον μέλος· ἐκ τῶν στερήσεων γὰρ
 ἐπιφέρουσιν· εὐδοκιμεῖ γὰρ τοῦτο ἐν ταῖς μεταφοραῖς
 λεγόμενον ταῖς ἀνάλογον, οἷον τὰ φάναι τὴν σάλπιγγα
 εἶναι μέλος ἄλυρον.

7 τὸ δὲ πρέπον ἔξει ἢ λέξις, ἂν ἢ παθητικὴ τε καὶ
 15 ἡθικὴ καὶ τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν ἀνάλογον· τὸ δ'
 ἀνάλογόν ἐστιν, ἂν μῆτε περὶ εὐόγκων αὐτοκαβδάλως
 λέγεται μῆτε περὶ εὐτελῶν σεμνῶς, μηδ' ἐπὶ τῷ εὐτελεῖ
 ὀνόματι ἐπὶ κόσμος· εἰ δὲ μὴ, κωμωδία φαίνεται, οἷον
 ποιεῖ Κλεοφῶν· ὁμοίως γὰρ ἕνια ἔλεγε καὶ εἰ εἴπειεν ἂν
 20 „πότνια συκῇ.“ παθητικὴ δέ, ἂν μὲν ἢ ὕβρις, ὀργι-
 ζομένου λέξις, ἂν δὲ ἀσεβῇ καὶ αἰσχρὰ, δυσχεραίνοντος
 καὶ εὐλαβουμένου καὶ λέγειν, ἂν δὲ ἐπαινετὰ, ἀγαμέ-
 νως, ἂν δὲ ἐλεεινὰ, ταπεινῶς, καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων δὲ
 ὁμοίως. πιθανοὶ τε τὸ πρᾶγμα καὶ ἡ οἰκεία λέξις· παρα-
 25 λογίζεται γὰρ ἡ ψυχὴ ὡς ἀληθῶς λέγοντος, ὅτι ἐπὶ τοῖς
 τοιοῦτοις οὕτως ἔχουσιν, ὥστ' οἶονται, εἰ καὶ μὴ οὕτως
 ἔχει, ὡς ὁ λέγων, τὰ πράγματα οὕτως ἔχειν, καὶ συν-
 μοιοπαθεῖ ὁ ἀκούων ἀεὶ τῷ παθητικῶς λέγοντι, κἂν μη-
 θὲν λέγῃ. διὸ πολλοὶ καταπλήττουσι τοὺς ἀκροατὰς θο-
 30 ρυβοῦντες. καὶ ἡθικὴ δὲ αὕτη ἢ ἐκ τῶν σημείων
 δεῖξις, ὅτι ἀκολουθεῖ ἢ ἀρμόττουσα ἐκάστῳ γένει καὶ
 ἔξει. λέγω δὲ γένος μὲν καθ' ἡλικίαν, οἷον παῖς ἢ ἀνὴρ

γέρον, καὶ γυνὴ ἢ ἀνὴρ, καὶ Λάκων ἢ Θετταλός, ἔξεις 7
 ἔ, καθ' ἃς ποιός τις τῷ βίῳ· οὐ γὰρ καθ' ἅπασαν ἔξιν
 ἔ βίοι ποιοί τινες. ἐὰν οὖν καὶ τὰ ὀνόματα οἰκεία λέγη
 ἢ ἔξει, ποιήσῃ τὸ ἥθος· οὐ γὰρ ταῦτα οὐδ' ὡσαύτως
 γροῦκος ἂν καὶ πεπαιδευμένος εἴπειεν. πάσχουσι δέ τι 5
 ἔ ἀκροαταὶ καὶ ὃ κατακόρως χρῶνται οἱ λογογράφοι,
 τίς δ' οὐκ οἶδεν;“ „ἅπαντες ἴσασιν“ ὁμολογεῖ γὰρ ὁ
 κούων αἰσχυρόμενος, ὅπως μετέχῃ οὐπερ καὶ οἱ ἄλλοι
 ἰάντες.

τὸ δ' εὐκαίρως ἢ μὴ εὐκαίρως χρῆσθαι κοινὸν ἅπαν- 10
 ὶων τῶν εἰδῶν ἐστίν. ἄκος δ' ἐπὶ πάσῃ ὑπερβολῇ τὸ
 ἰσχυλούμενον· δεῖ γὰρ αὐτὸν αὐτῷ προσεπιπλήττειν·
 ἰοκεῖ γὰρ ἀληθὲς εἶναι, ἐπεὶ οὐ λανθάνει γε ὃ ποιεῖ τὸν
 λέγοντα. ἔτι τοῖς ἀνάλογον μὴ πᾶσιν ἅμα χρήσασθαι·
 οὕτω γὰρ κλέπτεται ὁ ἀκροατής. λέγω δέ οἶον ἐὰν τὰ 15
 ἰνόματα σκληρὰ ἦ, μὴ καὶ τῇ φωνῇ καὶ τῷ προσώπῳ
 καὶ τοῖς ἀρμόττουσιν· εἰ δὲ μή, φανερόν γίνεται ἕκαστον
 ἰ ἐστίν. ἐὰν δὲ τὸ μὲν τὸ δὲ μή, λανθάνει ποιῶν τὸ
 αὐτό. ἐὰν οὖν τὰ μαλακὰ σκληρῶς καὶ τὰ σκληρὰ μα-
 λακῶς λέγῃται, ἀπίθανον γίνεται. τὰ δὲ ὀνόματα τὰ 20
 ἰπλά καὶ τὰ ἐπίθετα πλείω καὶ τὰ ξένα μάλιστα ἀρμότ-
 τει λέγουσι παθητικῶς· συγγνώμη γὰρ ὀργιζομένῳ κα-
 ὶων φάναι οὐρανόμηκες ἢ πελώριον εἰπεῖν. καὶ ὅταν
 ἰχθὺς ἦδη τοὺς ἀκροατὰς καὶ ποιήσῃ ἐνθουσιάσαι ἢ ἐπαί-
 νοις ἢ ψόγοις ἢ ὀργῇ ἢ φιλίᾳ, οἶον καὶ Ἰσοκράτης ποιεῖ 25
 ἰν τῷ πανηγυρικῷ ἐπὶ τέλει, „φήμη δὲ καὶ γνώμη“ καὶ
 ,οἳ τινες ἐτλησαν.“ φθέγγονται τε γὰρ τὰ τοιαῦτα ἐν-
 θουσιάζοντες, ὥστε καὶ ἀποδέχονται δῆλον ὅτι ὁμοίως
 ἰχοντες. διὸ καὶ τῇ ποιήσῃ ἤρμοσεν· ἐνθεον γὰρ ἢ ποιή-
 ης. ἢ δὲ οὕτω δεῖ, ἢ μετ' εἰρωνείας, ὥσπερ Γοργίας 30
 ποιεῖ καὶ τὰ ἐν τῷ Φαίδρῳ.

τὸ δὲ σχῆμα τῆς λέξεως δεῖ μήτε ἑμμετρον εἶναι 8

8 μήτε ἄρρυθμον· τὸ μὲν γὰρ ἀπίθανον (πεπλάσθαι γὰρ
δοκεῖ) καὶ ἅμα καὶ ἐξίστησιν· προσέχειν γὰρ ποιεῖ τῷ
ὁμοίῳ, πότε πάλιν ἦξει. ὥσπερ οὖν τῶν κηρύκων προ-
λαμβάνουσι τὰ παιδία τὸ „τίνα αἰρεῖται ἐπίτροπον ὁ
5 ἀπελευθερούμενος; Κλέωνα.“ τὸ δὲ ἄρρυθμον ἀπέραν-
τον, δεῖ δὲ πεπεράνθαι μὲν, μὴ μέτρῳ δέ· ἀηδὲς γὰρ
καὶ ἄγνωστον τὸ ἄπειρον. περαίνεται δὲ ἀριθμῷ πάντα·
ὁ δὲ τοῦ σχήματος τῆς λέξεως ἀριθμὸς ῥυθμὸς ἐστίν, οὗ
καὶ τὰ μέτρα τμητά. διὸ ῥυθμὸν δεῖ ἔχειν τὸν λόγον,
10 μέτρον δὲ μὴ· ποίημα γὰρ ἐσται. ῥυθμὸν δὲ μὴ ἀκρι-
βῶς· τοῦτο δὲ ἐσται, ἂν μέχρι του ἦ. τῶν δὲ ῥυθμῶν
ὁ μὲν ἡρῶος σεμνὸς καὶ λεκτικῆς ἀρμονίας δεόμενος, ὁ δ'
λαμβὸς αὐτῇ ἐστίν ἢ λέξις ἢ τῶν πολλῶν· διὸ μάλιστα
πάντων τῶν μέτρων λαμβεῖα φθέγγονται λέγοντες. δεῖ
15 δὲ σεμνότητα γενέσθαι καὶ ἐκστῆσαι. ὁ δὲ τροχαῖος κορ-
δακικώτερος· δηλοῖ δὲ τὰ τετράμετρα· ἐστὶ γὰρ τροχε-
ρὸς ῥυθμὸς τὰ τετράμετρα. λείπεται δὲ παιάν, ᾧ ἐχρῶν-
το μὲν ἀπὸ Θρασυμάχου ἀρξάμενοι, οὐκ εἶχον δὲ λέγειν
τίς ἦν. ἐστὶ δὲ τρίτος ὁ παιάν, καὶ ἐχόμενος τῶν εἰρη-
20 μένων· τρία γὰρ πρὸς δύο' ἐστίν, ἐκείνων δὲ ὁ μὲν ἐν
πρὸς ἓν, ὁ δὲ δύο πρὸς ἓν. ἔχεται δὲ τῶν λόγων τούτων
ὁ ἡμιόλιος· οὗτος δ' ἐστίν ὁ παιάν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι διὰ
τε τὰ εἰρημένα ἀφετέοι, καὶ διότι μετρικοί· ὁ δὲ παιάν
ληπτέος· ἀπὸ μόνου γὰρ οὐκ ἐστὶ μέτρον τῶν ῥηθέντων
25 ῥυθμῶν, ὥστε μάλιστα λανθάνειν. νῦν μὲν οὖν χρῶν-
ται τῷ ἐνὶ παιᾶνι καὶ ἀρχόμενοι, δεῖ δὲ διαφέρειν τὴν
τελευταίην τῆς ἀρχῆς. ἐστὶ δὲ παιᾶνος δύο εἶδη ἀντικέ-
μενα ἀλλήλοις, ὧν τὸ μὲν ἐν ἀρχῇ ἀρμόττει, ὥσπερ καὶ
χρῶνται· οὗτος δ' ἐστίν οὗ ἄρχει μὲν ἢ μακρά, τελει-
30 τῶσι δὲ τρεῖς βραχεῖαι,

Δαλογενὲς εἴτε Λυκίαν

καὶ

χρυσεοκόμα Ἑκατε παῖ Διός.

8

ἕτερος δ' ἐξ ἐναντίας, οὐ βραχεῖαι ἄρχουσι τρεῖς, ἡ δὲ μακρὰ τελευταία·

μετὰ δὲ γὰν ὕδατά τ' ὠκεανὸν ἠφάνισε νύξ.

οὗτος δὲ τελευτὴν ποιεῖ· ἡ γὰρ βραχεῖα διὰ τὸ ἀτελὲς 5 εἶναι ποιεῖ κολοβόν. ἀλλὰ δεῖ τῇ μακρᾷ ἀποκόπτεσθαι καὶ δῆλην εἶναι τὴν τελευτὴν, μὴ διὰ τὸν γραφέα, μηδὲ διὰ τὴν παραγραφὴν, ἀλλὰ διὰ τὸν ρυθμόν.

ὅτι μὲν οὖν εὐρυθμον δεῖ εἶναι τὴν λέξιν καὶ μὴ ἄρρυθμον, καὶ τίνες εὐρυθμον ποιοῦσι ρυθμοὶ καὶ πῶς 10 ἔχοντες, εἴρηται· τὴν δὲ λέξιν ἀνάγκη εἶναι ἢ εἰρομένην 9 καὶ τῷ συνδέσμῳ μίαν, ὥσπερ αἱ ἐν τοῖς διδυράμβοις ἀναβολαί, ἢ κατεστραμμένην καὶ ὁμοίαν ταῖς τῶν ἀρχαίων ποιητῶν ἀντιστροφῶσι. ἡ μὲν οὖν εἰρομένη λέξις ἢ ἀρχαία ἐστίν· „Ἡροδότου Θουρίον ἦδ' ἱστορίης ἀπό- 15 δεξις.“ ταύτῃ γὰρ πρότερον μὲν ἅπαντες, νῦν δὲ οὐ πολλοὶ χρῶνται. λέγω δὲ εἰρομένην, ἡ οὐδὲν ἔχει τέλος καθ' αὐτήν, ἂν μὴ τὸ πρᾶγμα λεγόμενον τελειωθῇ. ἐστὶ δὲ ἀηδὴς διὰ τὸ ἄπειρον· τὸ γὰρ τέλος πάντες βούλονται καθορᾶν. διόπερ ἐπὶ τοῖς καμπτήρσιν ἐκπνεύουσι καὶ 20 ἐκλύονται· προορῶντες γὰρ τὸ πέρας οὐ κάμνουσι πρότερον. ἡ μὲν οὖν εἰρομένη τῆς λέξεώς ἐστιν ἥδε, κατεστραμμένη δὲ ἡ ἐν περιόδοις· λέγω δὲ περίοδον λέξιν ἔχουσαν ἀρχὴν καὶ τελευτὴν αὐτὴν καθ' αὐτήν καὶ μέγεθος εὐσύννοπτον. ἡδεῖα δ' ἡ τοιαύτη καὶ εὐμαθής, ἡδεῖα 25 μὲν διὰ τὸ ἐναντίως ἔχειν τῷ ἀπεράντῳ, καὶ ὅτι αἰετὶ οἴεται ἔχειν ὁ ἀκροατὴς τῷ αἰετὶ πεπεράνθαι τι αὐτῷ· τὸ δὲ μηδὲν προνοεῖν εἶναι μηδὲ ἀνύειν ἀηδές. εὐμαθὴς δέ, ὅτι εὐμνημόνευτος. τοῦτο δέ, ὅτι ἀριθμὸν ἔχει ἢ ἐν περιόδοις λέξις, ὃ πάντων εὐμνημονευτότατον. διὸ 30 καὶ τὰ μέτρα πάντες μνημονεύουσι μᾶλλον τῶν χύδην· ἀριθμὸν γὰρ ἔχει ᾧ μετρεῖται. δεῖ δὲ τὴν περίοδον καὶ

9 τῇ διανοίᾳ τετελειῶσθαι, καὶ μὴ διακόπτεσθαι ὥσπερ
τὰ Σοφοκλέους ἰαμβεῖα,

Καλυδῶν μὲν ἦδε γαῖα Πελοπέλας χθονός·

τοῦναντίον γὰρ ἔστιν ὑπολαβεῖν τῷ διαιρεῖσθαι, ὥσπερ
5 καὶ ἐπὶ τοῦ εἰρημένου τὴν Καλυδῶνα εἶναι τῆς Πελοπον-
νήσου.

περίοδος δὲ ἡ μὲν ἐν κώλοις, ἡ δ' ἀφελής. ἔστι δ'
ἐν κώλοις μὲν λέξεις ἡ τετελειωμένη τε καὶ διηρημένη καὶ
εὐανάπνευστος, μὴ ἐν τῇ διαιρέσει [ὥσπερ καὶ ἡ πε-
10 ρίοδος] ἀλλ' ὅλη. κῶλον δ' ἔστι τὸ ἕτερον μῦθον ταύ-
της. ἀφελῇ δὲ λέγω τὴν μονόκωλον. δεῖ δὲ καὶ τὰ κῶλα
καὶ τὰς περιόδους μῆτε μυούρους εἶναι μῆτε μακράς. τὸ
μὲν γὰρ μικρὸν προσπταίνει πολλάκις ποιεῖ τὸν ἀκροα-
τήν· ἀνάγκη γάρ, ὅταν ἔτι ὁρμῶν ἐπὶ τὸ πόρρω καὶ τὸ
15 μέτρον, οὐ ἔχει ἐν ἑαυτῷ ὄρον, ἀντισπασθῇ παυσάμε-
νου, οἷον προσπταίνειν γίνεσθαι διὰ τὴν ἀντίκρουσιν.
τὰ δὲ μακρὰ ἀπολείπεσθαι ποιεῖ, ὥσπερ οἱ ἑξωτέρω ἀπο-
κάμπτοντες τοῦ τέματος· ἀπολείπουσι γὰρ καὶ οὗτοι
τοὺς συμπεριπατοῦντας. ὁμοίως δὲ καὶ αἱ περίοδοι αἱ
20 μακრაὶ οὔσαι λόγος γίνεται καὶ ἀναβολῇ ὁμοιον. ὥστε
γίνεται ὃ ἔσκαψε Δημόκριτος ὁ Χίος εἰς Μελανιπλίδην
ποιήσαντα ἀντὶ τῶν ἀντιστρόφων ἀναβολάς,

οἱ τ' αὐτῷ κακὰ τεύχει ἀνὴρ ἄλλω κακὰ τεύχων,

ἡ δὲ μακρὰ ἀναβολὴ τῷ ποιήσαντι κακίστη·

25 ἀρμόττει γὰρ τὸ τοιοῦτον καὶ εἰς τοὺς μακροκώλους λέ-
γειν. αἱ τε λίαν βραχύκωλοι οὐ περίοδος γίνεται· προ-
πετῇ οὖν ἄγει τὸν ἀκροατήν.

τῆς δὲ ἐν κώλοις λέξεως ἡ μὲν διηρημένη ἔστιν ἡ δὲ
ἀντικειμένη, διηρημένη μὲν οἷον „πολλάκις ἐθαύμασα
30 τῶν τὰς πανηγύρεις συναγαγόντων καὶ τοὺς γυμνικοὺς
ἀγῶνας καταστησάντων“, ἀντικειμένη δέ, ἐν ᾗ ἑκατέρω
τῷ κώλῳ ἢ πρὸς ἐναντίῳ ἐναντίον σύγκειται ἢ ταὐτὸ

ἐπέξενκται τοῖς ἐναντίοις, οἷον „ἀμφοτέροισι δ' ὤνησαν, θ
καὶ τοὺς ὑπομείναντας καὶ τοὺς ἀκολουθήσαντας· τοῖς
μὲν γὰρ πλείω τῆς οἰκοῦ προσεκλήσαντο, τοῖς δὲ ἱκανὴν
τὴν οἰκοῦ κατέλιπον.“ ἐναντία ὑπομονὴ ἀκολούθησις,
ἱκανὸν πλεῖον. „ὥστε καὶ τοῖς χρημάτων δεομένοις καὶ 5
τοῖς ἀπολαῦσαι βουλομένοις.“ ἀπόλαυσις κτήσεται ἀντί-
κεῖται. καὶ ἔτι „συμβαίνει πολλάκις ἐν ταύταις καὶ τοὺς
φρονίμους ἀτυχεῖν καὶ τοὺς ἄφρονας κατορθοῦν.“ „εὐ-
θὺς μὲν τῶν ἀριστείων ἡξιώθησαν, οὐ πολὺ δὲ ὕστε-
ρον τὴν ἀρχὴν τῆς θαλάττης ἔλαβον.“ „πλεῦσαι μὲν διὰ 10
τῆς ἡπείρου, πεξεῦσαι δὲ διὰ τῆς θαλάττης, τὸν μὲν
Ἑλλήσποντον ξεῦξας, τὸν δ' Ἀθῶ διορύξας.“ „καὶ φύ-
σει πολίτας ὄντας νόμῳ τῆς πόλεως στέρεσθαι.“ „οἱ μὲν
γὰρ αὐτῶν κακῶς ἀπώλοντο, οἱ δ' αἰσχρῶς ἐσώθησαν.“
„ἰδίᾳ μὲν τοῖς βαρβάροις οἰκέταις χρῆσθαι, κοινῇ δὲ 15
πολλοὺς τῶν συμμάχων περιορᾶν δουλεύοντας.“ „ἡ
ζῶντας ἔχειν ἢ τελευτήσαντας καταλείψειν.“ καὶ ὁ εἰς
Πειθόλαόν τις εἶπε καὶ Ἀνυκόφρονα ἐν τῷ δικαστηρίῳ,
„οὗτοι δ' ὑμᾶς οἰκοῦ μὲν ὄντες ἐπώλουν, ἐλθόντες δ'
ὡς ὑμᾶς ἐώνηνται.“ ἅπαντα γὰρ ταῦτα ποιεῖ τὸ εἰρημέ- 20
νον. ἡδεῖα δ' ἐστὶν ἡ τοιαύτη λέξις, ὅτι τὰναντία γνω-
ριμώτατα καὶ παράλληλα μᾶλλον γνώριμα, καὶ ὅτι εἰκοι
συλλογισμῶ· ὁ γὰρ ἐλεγχος συναγωγὴ τῶν ἀντικειμέ-
νων ἐστίν.

ἀντίθεσις μὲν οὖν τὸ τοιοῦτόν ἐστίν, παρίσῳσις δ' 25
ἐὰν ἴσα τὰ κῶλα, παρομοίωσις δ' ἐὰν ὅμοια τὰ ἐσχάτα
ἔχη ἐκάτερον τὸ κῶλον. ἀνάγκη δὲ ἢ ἐν ἀρχῇ ἢ ἐπὶ τε-
λευτῆς ἔχειν. καὶ ἀρχῇ μὲν αἰεὶ τὰ ὀνόματα, ἡ δὲ τελευτῇ
τὰς ἐσχάτας συλλαβὰς ἢ τοῦ αὐτοῦ ὀνόματος πτώσεις ἢ
τὸ αὐτὸ ὄνομα· ἐν ἀρχῇ μὲν τὰ τοιαῦτα „ἀγρὸν γὰρ 30
ἐλαβεν ἀργὸν παρ' αὐτοῦ,“

δωρητοὶ τ' ἐπέλοντο παρὰρρητοὶ τ' ἐπέεσσιν.

- 9 ἐπὶ τελευτῆς δὲ „ῥῆθησαν αὐτὸν παιδίον τετοκένα αὐτοῦ αἴτιον γερονέναι,“ „ἐν πλείσταις δὲ φροντι ἐν ἐλαχίσταις ἐλπίσιν.“ πτωσίς δὲ ταύτου „ἄξιός θ’ ἦναι χαλκοῦς, οὐκ ἄξιός ὢν χαλκοῦ.“ ταὐτὸ δ’
- 5 „σὺ δ’ αὐτὸν καὶ ζῶντα ἔλεγες κακῶς καὶ νῦν γε κακῶς.“ ἀπὸ συλλαβῆς δὲ „τί ἂν ἔπαθες δεινὸν, εἰ εἶδες ἄργον;“ ἔστι δὲ ἅμα πάντα ἔχειν ταυτό, καὶ θεςιν εἶναι ταυτό καὶ πάρισον καὶ ὁμοιοτέλετον. ἄρχαι τῶν περιόδων σχεδὸν ἐν τοῖς Θεοδεκτείοις
- 10 θμηνται. εἰσὶ δὲ καὶ ψευδεῖς ἀντιθέσεις, οἷον κα χαρμος ἐποίει, τόκα μὲν ἐν τήνων ἐγὼν ἦν, τόκα δὲ παρὰ τήνοις
- 10 ἐπεὶ δὲ διώρισται περὶ τούτων, πόθεν λέγει ἀστεῖα καὶ τὰ εὐδοκιμοῦντα λεκτέον. ποιεῖν μὲ
- 15 ἐστὶ τοῦ εὐφυοῦς ἢ τοῦ γεγυμνασμένου, δεῖξαι μεθόδου ταύτης. εἰπόμεν οὖν καὶ διαριθμησάμεθα ἀρχὴ δ’ ἔστω ἡμῖν αὕτη. τὸ γὰρ μανθάνειν ῥαδίᾳ φύσει πᾶσιν ἐστὶ, τὰ δὲ ὀνόματα σημαίνει τι, ὥς τῶν ὀνομάτων ποιεῖ ἡμῖν μάθησιν, ἥδιστα. αἱ μ.
- 20 γλῶτται ἀγνώτες, τὰ δὲ κύρια ἴσμεν. ἡ δὲ μετ ποιεῖ τοῦτο μάλιστα· ὅταν γὰρ εἴπῃ τὸ γῆρας καὶ ἐποίησε μάθησιν καὶ γνῶσιν διὰ τοῦ γένους· ἄμω ἀπηνθηκότα. ποιούσι μὲν οὖν καὶ αἱ τῶν ποιητῶν νες τὸ αὐτό· διόπερ ἂν εὖ, ἀστεῖον φαίνεται. ἔσ
- 25 ἡ εἰκὼν, καθάπερ εἴρηται πρότερον, μεταφορὰ ρουσα προθέσει· διὸ ἦττον ἡδύ, ὅτι μακροτέρω οὐ λέγει ὥς τοῦτο ἐκεῖνο· οὐκοῦν οὐδὲ ζητεῖ τι ψυχῇ. ἀνάγκη δὲ καὶ λέξιν καὶ ἐνθυμήματα ταῦτ ἀστεῖα, ὅσα ποιεῖ ἡμῖν μάθησιν ταχεῖαν. διὸ ο
- 30 ἐπιπόλαια τῶν ἐνθυμημάτων εὐδοκιμεῖ (ἐπιπόλα λέγομεν τὰ παντὶ δῆλα, καὶ ἂ μὴδὲν δεῖ ζητῆσαι, ὅσα εἰρημένα ἀγνοοῦμενά ἐστιν, ἀλλ’ ὅσων ἢ ἅμω

μένων ἢ γυνῶσις γίνεται, καὶ εἰ μὴ πρότερον ὑπῆρχεν, ἢ 10
 μικρὸν ὑστερίζει ἢ διάνοια· γίνεται γὰρ οἷον μάθησις,
 ἐκείνως δὲ οὐδέτερον. κατὰ μὲν οὖν τὴν διάνοιαν τοῦ
 λεγομένου τὰ τοιαῦτα εὐδοκιμεῖ τῶν ἐνθυμημάτων, κατὰ
 δὲ τὴν λέξιν τῷ μὲν σχήματι, ἐὰν ἀντικειμένως λέγεται, 5
 οἷον „καὶ τὴν τοῖς ἄλλοις κοινὴν εἰρήνην νομιζόντων
 τοῖς αὐτῶν ἰδίοις πόλεμον.“ ἀντίκειται πόλεμος εἰρήνῃ.
 τοῖς δ' ὀνόμασιν, ἐὰν ἔχῃ μεταφοράν, καὶ ταύτην μὴτ'
 ἄλλοτριάν, χαλεπὸν γὰρ συνιδεῖν, μὴτ' ἐπιπόλαιον,
 οὐδὲν γὰρ ποιεῖ πάσχειν. ἔτι εἰ πρὸ ὁμμάτων ποιεῖ· 10
 ὁρᾶν γὰρ δεῖ τὰ πραττόμενα μᾶλλον ἢ μέλλοντα. δεῖ
 ἄρα τούτων στοχάζεσθαι τριῶν, μεταφορᾶς ἀντιθέσεως
 ἐνεργείας.

τῶν δὲ μεταφορῶν τεττάρων οὐσῶν εὐδοκιμοῦσι μά-
 λιστα αἱ κατ' ἀναλογίαν, ὥσπερ. Περικλῆς ἔφη τὴν νεό- 15
 τητα τὴν ἀπολομένην ἐν τῷ πολέμῳ οὕτως ἠφανίσθαι ἐκ
 τῆς πόλεως ὥσπερ εἰ τις τὸ ἔαρ ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐξέλῃ.
 καὶ Λεπτίνης περὶ Λακεδαιμονίων, οὐκ ἐὰν περιδεῖν
 τὴν Ἑλλάδα ἐτερόφθαλμον γενομένην. καὶ Κηφισόδο-
 τος σπουδάζοντος Χάρητος εὐθύνας δοῦναι περὶ τὸν 20
 Ὀλυμπιακὸν πόλεμον ἡγανάκει, φάσκων εἰς πνῖγμα
 τὸν δῆμον ἔχοντα τὰς εὐθύνας πειρᾶσθαι δοῦναι. καὶ
 παρακαλῶν ποτὲ τοὺς Ἀθηναίους εἰς Εὐβοίαν ἐπισιτισο-
 μένους ἔφη δεῖν ἐξιέναι τὸ Μιλτιάδου ψήφισμα. καὶ
 Ἰφικράτης σπεισαμένων Ἀθηναίων πρὸς Ἐπίδαυρον καὶ 25
 τὴν παραλίαν ἡγανάκει, φάσκων αὐτοὺς τὰ ἐφόδια τοῦ
 πολέμου παρηρῆσθαι. καὶ Πειθόλαος τὴν πάραλον ῥό-
 παλον τοῦ δήμου, Σηστὸν δὲ τηλίαν τοῦ Πειραιέως. καὶ
 Περικλῆς τὴν Αἰγιναν ἀφελεῖν ἐκέλευσε τὴν λήμην τοῦ
 Πειραιέως. καὶ Μοιροκλῆς οὐδὲν ἔφη πονηρότερος εἶ- 30
 ναι, ὀνομάσας τινὰ τῶν ἐπιεικῶν· ἐκείνον μὲν γὰρ ἐπι-
 τρέτων τόκων πονηρεύεσθαι, αὐτὸν δὲ ἐπιδεκάτων. καὶ

10 τὸ Ἀναξανδρίδου ἱαμβεῖον ὑπὲρ τῶν θυγατέρων πρὸς τὸν γάμον ἐγχρονίζουσῶν,

ὑπερήμεροί μοι τῶν γάμων αἱ παρθένοι.

καὶ τὸ Πολυεύκτου εἰς ἀποπληκτικόν τινα Σπεύσιππον,

5 τὸ μὴ δύνασθαι ἡσυχίαν ἄγειν ὑπὸ τῆς τύχης ἐν πεντε-
συρίγγῳ νόσῳ δεδεμένον. καὶ Κηφισόδοτος τὰς τριήρεις
ἐκάλει μύλωνας ποικίλους, ὁ Κύων δὲ τὰ καπηλεῖα Ἀτ-
τικά φιδίτια. Αἰσίων δέ, ὅτι εἰς Σικελίαν τὴν πόλιν ἐξέ-
χεαν· τοῦτο γὰρ μεταφορὰ καὶ πρὸ ὁμμάτων. καὶ „ὥστε

10 βοῆσαι τὴν Ἑλλάδα.“ καὶ τοῦτο τρόπον τινὰ μεταφορὰ
καὶ πρὸ ὁμμάτων. καὶ ὥσπερ Κηφισόδοτος εὐλαβεῖσθαι
ἐκέλευε μὴ πολλὰς ποιήσωσι τὰς συνδρομὰς ἐκκλησίας.
καὶ Ἰσοκράτης πρὸς τοὺς συντρέχοντας ἐν ταῖς πανηγύ-
ρῃσιν. καὶ οἷον ἐν τῷ ἐπιταφίῳ, διότι ἄξιον ἦν ἐπὶ τῷ

15 τάφῳ τῷ τῶν ἐν Σαλαμῖνι τελευτησάντων κείρασθαι
τὴν Ἑλλάδα ὡς συγκαταθαπτομένης τῇ ἀρετῇ αὐτῶν
τῆς ἐλευθερίας· εἰ μὲν γὰρ εἶπεν ὅτι ἄξιον δακρυῶσαι
συγκαταθαπτομένης τῆς ἀρετῆς, μεταφορὰ καὶ πρὸ ὁμ-
μάτων, τὸ δὲ „τῇ ἀρετῇ τῆς ἐλευθερίας“ ἀντίθεσιν τινα

20 ἔχει. καὶ ὡς Ἰσοκράτης εἶπεν „ἡ γὰρ ὁδὸς μοι τῶν λό-
γων διὰ μέσων τῶν Χάρητι πεπραγμένων ἐστίν.“ μετα-
φορὰ κατ' ἀναλογίαν, καὶ τὸ διὰ μέσου πρὸ ὁμμάτων
ποιεῖ. καὶ τὸ φάναι παρακαλεῖν τοὺς κινδύνους τοῖς κιν-
δύνοις βοηθήσοντας, πρὸ ὁμμάτων μεταφορὰ. καὶ Λυ-

25 κολέων ὑπὲρ Χαβρίου „οὐδὲ τὴν ἱκετηρίαν αἰσχυρθέν-
τες αὐτοῦ, τὴν εἰκόνα τὴν χαλκῇ.“ μεταφορὰ γὰρ ἐν
τῷ παρόντι, ἀλλ' οὐκ αἰεὶ, ἀλλὰ πρὸ ὁμμάτων· κιν-
δυνεύοντος γὰρ αὐτοῦ ἱκετεύει ἢ εἰκῶν, τὸ ἄψυχον δὲ
ἔμψυχον, τὸ ὑπόμνημα τῶν τῆς πόλεως ἔργων. καὶ

30 „πάντα τρόπον μικρὸν φρονεῖν μελετῶντες.“ τὸ γὰρ
μελετᾶν αὖξιν τι ἐστίν. καὶ ὅτι τὸν νοῦν ὁ θεὸς φῶς
ἀνῆψεν ἐν τῇ ψυχῇ· ἄμφω γὰρ δηλοῖ τι. „οὐ γὰρ δια-

λυόμεθα τοὺς πολέμους, ἀλλ' ἀναβαλλόμεθα·“ ἄμφω 10
γὰρ ἐστὶ μέλλοντα, καὶ ἡ ἀναβολὴ καὶ ἡ τοιαύτη εἰρήνη.
καὶ τὸ τὰς συνθηκὰς φάναι τρόπαιον εἶναι πολὺ κάλλιον
τῶν ἐν τοῖς πολέμοις γινομένων· τὰ μὲν γὰρ ὑπὲρ μι-
κρῶν καὶ μιᾶς τύχης, αὐταὶ δ' ὑπὲρ παντὸς τοῦ πολέ- 5
μου· ἄμφω γὰρ νίκης σημεῖα. ὅτι καὶ αἱ πόλεις τῷ φόγῳ
τῶν ἀνθρώπων μεγάλας εὐθύνας διδόασιν· ἡ γὰρ εὐ-
θυνα βλάβη τις δικαία ἐστίν.

ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀστεῖα ἐκ μεταφορᾶς τε τῆς ἀνάλογον
λέγεται καὶ τῷ πρὸ ὀμμάτων ποιεῖν, εἴρηται· λεκτέον δὲ 11
τί λέγομεν πρὸ ὀμμάτων, καὶ τί ποιοῦσι γίγνεται τοῦτο. 11
λέγω δὴ πρὸ ὀμμάτων ταῦτα ποιεῖν ὅσα ἐνεργοῦντα ση-
μαίνει. οἷον τὸν ἀγαθὸν ἄνδρα φάναι εἶναι τετράγωνον
μεταφορά, ἄμφω γὰρ τέλεια, ἀλλ' οὐ σημαίνει ἐνέργειαν.
ἀλλὰ τὸ „ἀνθοῦσαν ἔχοντος τὴν ἀκμήν“ ἐνέργεια, καὶ 15
τὸ „σὲ δ' ὥσπερ ἄφετον“ ἐνέργεια, καὶ

τοῦντεῦθεν οὖν Ἕλληνες ἄξαντες ποσὶν
τὸ ἄξαντες ἐνέργεια καὶ μεταφορά· ταχὺ γὰρ λέγει. καὶ
ὥς κέχρηται Ὅμηρος πολλαχοῦ τῷ τὰ ἄψυχα ἐμψυχα λέ-
γειν διὰ τῆς μεταφορᾶς. ἐν πᾶσι δὲ τῷ ἐνέργειαν ποιεῖν 20
εὐδοκιμεῖ, οἷον ἐν τοῖσδε,

αὐτίς ἐπὶ δάπεδόνδε κυλίνδετο λᾶας ἀναιδής,

καὶ

ἔπτατ' οἷστός,

καὶ

25

ἐπιπτέσθαι μενεαίνων,

καὶ

ἐν γαίῃ ἴσταντο λιλαιόμενα χροὸς ἄσαι,

καὶ

αἰχμὴ δὲ στέρνοιο διέσσαντο μαιμώωσα.

30

ἐν πᾶσι γὰρ τούτοις διὰ τὸ ἐμψυχα εἶναι ἐνεργοῦντα
φαίνεται· τὸ ἀναισχυντεῖν γὰρ καὶ μαιμᾶν καὶ τᾶλλα

- 11 ἐνέργεια. ταῦτα δὲ προσῆψε διὰ τῆς κατ' ἀναλογίαν μεταφορᾶς· ὥς γὰρ ὁ λίθος πρὸς τὸν Σίσυφον, ὁ ἀναισχυντῶν πρὸς τὸν ἀναισχυντούμενον· ποιεῖ δὲ καὶ ἐν ταῖς εὐδοκιμούσαις εἰκόσιν ἐπὶ τῶν ἀψύχων ταῦτα·
 5 κυρτά, φαληριόωντα· πρὸ μὲν τ' ἄλλ', αὐτὰρ ἐπ' ἄλλα· κινούμενα γὰρ καὶ ζῶντα ποιεῖ πάντα, ἣ δ' ἐνέργεια κίνησις.

- δεῖ δὲ μεταφέρειν, καθάπερ εἴρηται πρότερον, ἀπὸ οἰκείων καὶ μὴ φάνερων, οἷον καὶ ἐν φιλοσοφίᾳ τὸ
 10 ὁμοιον καὶ ἐν πολὺν διέχουσι θεωρεῖν εὐστόχον, ὥσπερ Ἀρχύτας ἔφη ταῦτόν εἶναι διαιτητὴν καὶ βωμόν· ἐπ' ἄμφω γὰρ τὸ ἀδικούμενον καταφεύγει. ἢ εἰ τις φαίη ἄγκυραν καὶ κρεμιάθραν τὸ αὐτὸ εἶναι· ἄμφω γὰρ ταυτότι, ἀλλὰ διάφέρει τῷ ἄνωθεν καὶ κάτωθεν. καὶ τὸ ὅμα-
 15 λίσθαι τὰς πόλεις ἐν πολὺν διέχουσι ταῦτό, ἐν ἐπιφανείᾳ καὶ δυνάμεσι, τὸ ἴσον.

- ἔστι δὲ καὶ τὰ ἀστεῖα τὰ πλεῖστα διὰ μεταφορᾶς καὶ ἐκ τοῦ προσεξαπατᾶν· μᾶλλον γὰρ γίγνεται δῆλον ὅτι ἔμαθε παρὰ τὸ ἐναντίως ἔχειν, καὶ ἔοικε λέγειν ἢ ψυχή
 20 „ὥς ἀληθῶς, ἐγὼ δ' ἤμαρτον.“ καὶ τῶν ἀποφθεγμάτων δὲ τὰ ἀστεῖά ἐστιν ἐκ τοῦ μὴ ὅ φησι λέγειν, οἷον τὸ Στησιχόρου, ὅτι οἱ τέττιγες ἑαυτοῖς χαμόθεν ἄσονται. καὶ τὰ εὖ ἡνιγμένα διὰ τὸ αὐτὸ ἡδέα· μάθησις γάρ, καὶ λέγεται μεταφορά. καὶ ὃ λέγει Θεόδωρος, τὸ καινὰ λέ-
 25 γειν. γίγνεται δέ, ὅταν παράδοξον ἦ, καὶ μὴ, ὥς ἐκεῖνος λέγει, πρὸς τὴν ἐμπροσθεν δόξαν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἐν τοῖς γελοίοις τὰ παραπεποιημένα. ὅπερ δύναται καὶ τὰ παρὰ γράμμα σκώμματα· ἐξαπατᾷ γάρ. καὶ ἐν τοῖς μέτροις· οὐ γὰρ ὥσπερ ὁ ἀκούων ὑπέλαβεν·

- 30 ἔσταιχε δ' ἔχων ὑπὸ ποσσὶ χίμεθλα·
 ὁ δ' ὦρετο πέδιλα ἐρεῖν. τούτου δ' ἅμα λεγομένου δεῖ δῆλον εἶναι. τὰ δὲ παρὰ γράμμα ποιεῖ οὐχ ὃ λέγει λέ-

γειν, ἀλλ' ὃ μεταστρέφει ὄνομα, οἷον τὸ Θεοδώρου εἰς 11
 Νίκωνα τὸν κιθαρωδὸν „θράττει σε“ προσποιεῖται
 γὰρ λέγειν τὸ „θράττει σε“ καὶ ἐξαπατᾷ· ἄλλο γὰρ λέ-
 γει· διὸ μαθόντι ἡδύ, ἐπεὶ εἰ μὴ ὑπολαμβάνει Θεῶρα
 εἶναι, οὐ δόξει ἀστεῖον εἶναι. καὶ τὸ „βούλει αὐτὸν 5
 πέρσαι.“ δεῖ δὲ ἀμφοτέρω προσηκόντως λεχθῆναι. οὕτω
 δὲ καὶ τὰ ἀστεῖα, οἷον τὸ φάναι Ἀθηναίοις τὴν τῆς θα-
 λάττης ἀρχὴν μὴ ἀρχὴν εἶναι τῶν κακῶν· ὄνασθαι γάρ
 ἢ ὥσπερ Ἰσοκράτης τὴν ἀρχὴν τῇ πόλει ἀρχὴν εἶναι τῶν
 κακῶν. ἀμφοτέρως γὰρ ὃ οὐκ ἂν ᾤκηθη τις ἐρεῖν, τοῦτ' 10
 εἴρηται, καὶ ἐγνωσθῇ ὅτι ἀληθές· τὸ τε γὰρ τὴν ἀρχὴν
 φάναι ἀρχὴν εἶναι οὐθὲν σοφόν· ἀλλ' οὐχ οὕτω λέγει
 ἀλλ' ἄλλως, καὶ ἀρχὴν οὐχ ὃ εἶπεν ἀπόφησιν, ἀλλ' ἄλ-
 λως. ἐν ἅπασι δὲ τούτοις, ἐὰν προσηκόντως τὸ ὄνομα
 ἐνέγκῃ ὁμωνυμία ἢ μεταφορᾷ, τότε τὸ εὖ. οἷον „Ἀνά- 15
 σκετος οὐκ ἀνασχετός.“ ὁμωνυμίαν ἀπέφησεν, ἀλλὰ
 προσηκόντως, εἰ ἀηδής. καὶ

οὐκ ἂν γένοιο μᾶλλον ἢ σε δεῖ ξένος·

ξένος ἢ οὐ μᾶλλον ἢ σε δεῖ, τὸ αὐτό. καὶ „οὐ δεῖ τὸν
 ξένον ξένον αἰεὶ εἶναι.“ ἀλλότριον γὰρ καὶ τοῦτο. τὸ 20
 αὐτὸ καὶ τὸ Ἀναξανδρίδου τὸ ἐπαινούμενον,

καλὸν γ' ἀποθανεῖν πρὶν θανάτου δοῦν ἄξιον·

ταῦτό γάρ ἐστι τῷ εἰπεῖν ἄξιόν γ' ἀποθανεῖν μὴ ὄντα
 ἄξιον ἀποθανεῖν, ἢ ἄξιόν γ' ἀποθανεῖν μὴ θανάτου
 ἄξιον ὄντα, ἢ μὴ ποιοῦντα θανάτου ἄξια. τὸ μὲν οὖν 25
 εἶδος τὸ αὐτὸ τῆς λέξεως τούτων· ἀλλ' ὅσῳ ἂν ἐλάττονι
 καὶ ἀντικειμένως λεχθῇ, τοσούτῳ εὐδοκιμεῖ μᾶλλον. τὸ
 δ' αἴτιον ὅτι ἢ μάθησις διὰ μὲν τὸ ἀντικεῖσθαι μᾶλλον,
 διὰ δὲ τὸ ἐν ὀλίγῳ θᾶττον γίνεται. δεῖ δ' αἰεὶ προσεῖναι
 ἢ τὸ πρὸς ὃν λέγεται ἢ ὀρθῶς λέγεσθαι, εἰ τὸ λεγόμενον 30
 ἀληθές καὶ μὴ ἐπιπόλαιον· ἐστὶ γὰρ ταῦτα χωρὶς ἔχειν,
 οἷον „ἀποθνήσκειν δεῖ μὴθὲν ἀμαρτάνοντα.“ ἀλλ' οὐκ

- 11 ἄστειον. „τὴν ἀξίαν δεῖ γαμεῖν τὸν ἄξιον.“ ἀλλ' οὐκ ἄστειον καὶ ἐὰν ἅμα ἅμφω ἔχη· „ἄξιόν γ' ἀποθανεῖν μὴ ἄξιον ὄντα τοῦ ἀποθανεῖν.“ ὅσῳ δ' ἂν πλείω ἔχη, τοσούτῳ ἄστειότερον φαίνεται, οἷον εἰ καὶ τὰ ὀνόματα με-
- 5 ταφορὰ εἴη καὶ μεταφορὰ τοιαυτὴ καὶ ἀντίθεσις καὶ παρίστωσις, καὶ ἔχοι ἐνέργειαν.

- εἰσὶ δὲ καὶ αἱ εἰκόνες, ὥσπερ εἴρηται καὶ ἐν τοῖς ἄνω, αἱ εὐδοκιμοῦσαι τρόπον τινὰ μεταφοραί. αἱ γὰρ ἐκ δυοῖν λέγονται, ὥσπερ ἡ ἀνάλογον μεταφορὰ· οἷον ἡ
- 10 ἄσπις φημέν ἐστι φιάλη Ἄρεος, καὶ τόξον φόρμιγγε ἄχορδος. οὕτω μὲν οὖν λέγουσιν οὐχ ἀπλοῦν, τὸ δ' εἰπεῖν τὸ τόξον φόρμιγγα ἢ τὴν ἀσπίδα φιάλην ἀπλοῦν. καὶ εἰκάξουσι δὲ οὕτως, οἷον πιθήκῃ αὐλητήν, λύχνῳ φακαζομένῳ [εἰς] μύωπα· ἅμφω γὰρ συνάγεται. τὸ δὲ εὐ
- 15 ἐστὶν ὅταν μεταφορὰ ᾗ· ἔστι γὰρ εἰκάσαι τὴν ἀσπίδα φιάλη Ἄρεος καὶ τὸ ἐρείπιον ῥάκει οἰκίας, καὶ τὸν Νικήρατον φάναι Φιλοκτήτην εἶναι δεδηγμένον ὑπὸ Πράττος, ὥσπερ εἰκάσε Θρασύμαχος ἰδὼν τὸν Νικήρατον ἡττημένον ὑπὸ Πράττος ῥαψωδοῦντα, κομῶντα δὲ καὶ
- 20 αὐχμηρὸν ἔτι. ἐν οἷς μάλιστα ἐκπίπτουσιν οἱ ποιηταί, ἐὰν μὴ εὖ, καὶ ἐὰν εὖ, εὐδοκιμοῦσιν. λέγω δ' ὅταν ἀποδιδῶσιν,

ὥσπερ σέλινον οὐλα τὰ σκέλη φορεῖ,

ὥσπερ Φιλάμμων ζυγομαχῶν τῷ κωρύνῳ.

- 25 καὶ τὰ τοιαῦτα πάντ' εἰκόνες εἰσὶν. αἱ δ' εἰκόνες οὗτοι μεταφοραί, εἴρηται πολλάκις.

- καὶ αἱ παροιμίαι μεταφοραὶ ἀπ' εἰδους ἐπ' εἰδός εἰσιν· οἷον ἂν τις ὥς ἀγαθὸν πεισόμενος αὐτὸς ἐπαγῇται, εἴτα βλαβῇ, ὥς ὁ Καρπάδιός φησι τὸν λαγόν·
- 30 ἅμφω γὰρ τὸ εἰρημένον πεπόνθασιν.

ὅθεν μὲν οὖν τὰ ἄστεια λέγεται καὶ διότι, σχεδὸν εἴρηται τὸ αἴτιον. εἰσὶ δὲ καὶ εὐδοκιμοῦσαι ὑπερβολαί

μεταφοραί, οἷον εἰς ὑπωπιασμένον „ᾠήθητε δ' ἂν αὐ- 11
τὸν εἶναι συκαμίνων κάλαθον.“ ἐρυθρόν γάρ τι τὸ
ὑπώπιον, ἀλλὰ τὸ πολὺ σφόδρα. τὸ δὲ ὥσπερ τὸ καὶ τό,
ὑπερβολῇ τῇ λέξει διαφερούσα.

ὥσπερ Φιλάμμων ξυγομαχῶν τῷ κωρύκῳ. 5

ᾠήθης δ' ἂν αὐτὸν Φιλάμμωνα εἶναι μαχόμενον τῷ κω-
ρύκῳ.

ὥσπερ σέλινον οὖλα τὰ σκέλη φορεῖν.

ᾠήθης δ' ἂν οὐ σκέλη ἀλλὰ σέλινα ἔχειν οὕτως οὖλα.
εἰσὶ δὲ ὑπερβολαὶ μειρακιώδεις· σφοδρότητα γὰρ δη- 10
λουῖσιν. (διὸ ὀργιζόμενοι λέγουσι μάλιστα·

οὐδ' εἰ μοι τόσα δοίη ὅσα ψάμαθός τε κόνις τε.

κούρην δ' οὐ γαμέω Ἀγαμέμνονος Ἀτρείδαο,

οὐδ' εἰ χρυσείῃ Ἀφροδίτῃ κάλλος ἐρίξωι,

ἔργα δ' Ἀθηναίῃ.

15

γρῶνται δὲ μάλιστα τούτῳ οἱ Ἀττικοὶ ῥήτορες.) διὸ
πρεσβυτέρῳ λέγειν ἀπρεπές.

δεῖ δὲ μὴ λεληθέναι ὅτι ἄλλη ἐκάστῳ γένει ἀρμόττει 12
λέξις. οὐ γὰρ ἡ αὐτὴ γραφικὴ καὶ ἀγωνιστικὴ, οὐδὲ
δημηγορικὴ καὶ δικανικὴ. ἅμφω δὲ ἀνάγκη εἰδέναι· τὸ 20
μὲν γὰρ ἔστιν ἐλληνίζειν ἐπίστασθαι, τὸ δὲ μὴ ἀναγκά-
ζεσθαι κατασιωπᾶν, ἂν τι βούληται μεταδοῦναι τοῖς ἄλ-
λοις, ὅπερ πᾶσχουσιν οἱ μὴ ἐπιστάμενοι γράφειν. ἔστι
δὲ λέξις γραφικὴ μὲν ἡ ἀκριβεστάτη, ἀγωνιστικὴ δὲ ἡ
ὑποκριτικωτάτη. ταύτης δὲ δύο εἶδη· ἡ μὲν γὰρ ἡθικὴ 25
ἡ δὲ παθητικὴ. διὸ καὶ οἱ ὑποκριταὶ τὰ τοιαῦτα τῶν
δραμάτων διώκουνσι, καὶ οἱ ποιηταὶ τοὺς τοιούτους. βα-
στάζονται δὲ οἱ ἀναγνωστικοί, οἷον Χαιρήμων (ἀκριβὴς
γὰρ ὥσπερ λογογράφος) καὶ Λικύμνιος τῶν διθυραμ-
βοποιῶν. καὶ παραβαλλομένη ἡ μὲν τῶν γραφόντων ἐν 30
τοῖς ἀγῶσι στενὴ φαίνεται, ἡ δὲ τῶν ῥητόρων [ἢ τῶν

12 λεχθέντων] ιδιωτικῇ ἐν ταῖς χερσίν. αἴτιον δ' ὅτι ἐ
 τῷ ἀγῶνι ἀρμόττει· διὸ καὶ τὰ ὑποκριτικὰ ἀφηρημένη
 τῆς ὑποκρίσεως οὐ ποιοῦντα τὸ αὐτῶν ἔργον φαίνεται
 εὐήθη, οἷον τὰ τε ἀσύνδετα καὶ τὸ πολλάκις τὸ αὐτ
 5 εἰπεῖν ἐν τῇ γραφικῇ ὁρθῶς ἀποδοκιμάζεται, ἐν δὲ ἀγω
 νιστικῇ οὐ, καὶ οἱ ῥήτορες χρῶνται· ἔστι γὰρ ὑποκρι
 τικά. ἀνάγκη δὲ μεταβάλλειν τὸ αὐτὸ λέγοντας· ὅπερ
 ὥσπερ ὁδοποιοῦντι τῷ ὑποκρίνεσθαι· „οὗτός ἐστιν ὁ κλέ
 ψας ὑμῶν, οὗτός ἐστιν ὁ ἐξαπατήσας, οὗτος ὁ τὸ ἔσχα
 10 τον προδοῦναι ἐπιχειρήσας.“ οἷον καὶ Φιλήμων ὁ ὑπο
 κριτὴς ἐποίει ἐν τε τῇ Ἀναξανδρίδου γεροντομανίᾳ, ὅτ
 λέγει Ῥαδάμανθυς καὶ Παλαμήδης, καὶ ἐν τῷ προλόγῳ
 τῶν εὐσεβῶν τὸ ἐγὼ· εἰ γὰρ τις τὰ τοιαῦτα μὴ ὑπο
 κρίνηται, γίνεται ὁ τὴν δοκὸν φέρων. καὶ τὰ ἀσύνδετα
 15 ὡσαύτως· „ἦλθον, ἀπήντησα, ἐδέομην.“ ἀνάγκη γὰρ
 ὑποκρίνεσθαι καὶ μὴ ὥς ἐν λέγοντα τῷ αὐτῷ ἦθαι κα
 τόνω εἰπεῖν, ὅτι ἔχει ἰδιόν τι τὰ ἀσύνδετα· ἐν ἴσῳ γὰρ
 χρόνῳ πολλὰ δοκεῖ εἰρῆσθαι· ὁ γὰρ σύνδεσμος ἐν ποιε
 τὰ πολλά, ὥστ' εἰν ἐξαιρεθῇ, δῆλον ὅτι τούναντίοι
 20 ἔσται τὸ ἐν πολλά. ἔχει οὖν αὐξήσιν· „ἦλθον, διελέ
 χθην, ἰκέτευσά.“ πολλὰ δοκεῖ ὑπεριδεῖν ὅσα εἶπεν
 τοῦτο δὲ βούλεται ποιεῖν καὶ Ὅμηρος ἐν τῷ

Νιφεὺς αὖ Σύμηθεν,

Νιφεὺς Ἀγλαΐης,

25 Νιφεὺς ὅς κάλλιστος.

περὶ οὗ γὰρ πολλὰ λέγεται, ἀνάγκη καὶ πολλάκις εἰρῆ
 σθαι· εἰ οὖν [καὶ] πολλάκις, καὶ πολλὰ δοκεῖ, ὥστ
 ηὔξησεν ἅπαξ μνησθεὶς διὰ τὸν παραλογισμόν, καὶ μνή
 μην πεποίηκεν, οὐδαμοῦ ὕστερον αὐτοῦ λόγον ποιησά
 30 μενος.

ἡ μὲν οὖν δημηγορικὴ λέξις καὶ παντελῶς ἔοικε τῇ
 σκιαγραφίᾳ· ὅσῳ γὰρ ἂν πλείων ἢ ὁ ὄχλος, πορρωτέρω

θέα, διὸ τὰ ἀκριβῆ περιέργα καὶ χεῖρω φαίνεται ἐν ἀμ- 12
φοτέροις· ἡ δὲ δικανικὴ ἀκριβεστέρα. ἔτι δὲ μᾶλλον ἡ
ἐνὶ κριτῇ· ἐλάχιστον γὰρ ἔστιν ἐν ῥητορικοῖς· εὐσύννο-
πτον γὰρ μᾶλλον τὸ οἰκεῖον τοῦ πράγματος καὶ τὸ ἀλλό-
τριον, καὶ ὁ ἀγὼν ἄπεστιν, ὥστε καθαρὰ ἡ κρίσις. διὸ 5
οὐχ οἱ αὐτοὶ ἐν πᾶσι τούτοις εὐδοκιμοῦσι ῥήτορες· ἀλλ'
ὅπου μάλιστα ὑποκρίσεως, ἐνταῦθα ἥκιστα ἀκρίβεια
ἐνι. τοῦτο δέ, ὅπου φωνῆς, καὶ μάλιστα ὅπου μεγάλης.

ἡ μὲν οὖν ἐπιδεικτικὴ λέξις γραφικωτάτη· τὸ γὰρ
ἔργον αὐτῆς ἀνάγνωσις· δευτέρα δὲ ἡ δικανικὴ. τὸ δὲ 10
προσδιακρίσθαι τὴν λέξιν, ὅτι ἠδεῖαν δεῖ καὶ μεγαλο-
πρεπῆ, περιέργον· τί γὰρ μᾶλλον ἢ σώφρονα καὶ ἐλευ-
θέριον καὶ εἰ τις ἄλλη ἥθους ἀρετὴ; τὸ δὲ ἠδεῖαν εἶναι
κοιήσῃ δῆλον ὅτι τὰ εἰρημένα, εἴπερ ὀρθῶς ὠρισταὶ ἡ
ἀρετὴ τῆς λέξεως· τίνος γὰρ ἔνεκα δεῖ σαφῆ καὶ μὴ τα- 15
πεινήν εἶναι ἀλλὰ πρέπουσαν; ἅν τε γὰρ ἀδολεσχίῃ, οὐ
σαφῆς, οὐδὲ ἂν σύντομος. ἀλλὰ δῆλον ὅτι τὸ μέσον
ἑρμότητι. καὶ τὸ ἠδεῖαν τὰ εἰρημένα ποιήσῃ, ἂν εὖ μι-
χθῇ, τὸ εἰωθὸς καὶ ξενικόν, καὶ ὁ ῥυθμὸς, καὶ τὸ πι-
θανὸν ἐκ τοῦ πρέποντος.

20

περὶ μὲν οὖν τῆς λέξεως εἴρηται, καὶ κοινῇ περὶ
πάντων καὶ ἰδίᾳ περὶ ἕκαστον γένος· λοιπὸν δὲ περὶ
τάξεως εἰπεῖν. ἔστι δὲ τοῦ λόγου δύο μέρη· ἀναγκαῖον 13
γὰρ τό τε πρᾶγμα εἰπεῖν περὶ οὗ, καὶ τοῦτ' ἀποδείξαι.
διὸ εἰπόντα μὴ ἀποδείξαι ἢ ἀποδείξαι μὴ προειπόντα 25
ἰδύνατον· ὅ τε γὰρ ἀποδεικνύων τι ἀποδείκνυσι, καὶ
προλέγων ἔνεκα τοῦ ἀποδείξαι προλέγει. τούτων δὲ τὸ
μὲν πρόθεσις ἔστι τὸ δὲ πίστις, ὥσπερ ἂν εἰ τις διέλοι
τι τὸ μὲν πρόβλημα τὸ δὲ ἀπόδειξις. νῦν δὲ διαιρουσί
ελοίως· διήγησις γὰρ πού τοῦ δικανικοῦ [μόνου] λό- 30
σου ἔστιν, ἐπιδεικτικοῦ δὲ καὶ δημηγορικοῦ· πῶς ἐνδέχε-
ται εἶναι διήγησιν οἷαν λέγουσιν, ἢ τὰ πρὸς τὸν ἀντίδι-

- 13 κον, ἣ ἐπίλογον τῶν ἀποδεικτικῶν; προοίμιον δὲ καὶ
ἀντιπαραβολὴ καὶ ἐπάνοδος ἐν ταῖς δημηγορίαις τότε
γίνεται ὅταν ἀντιλογία ᾗ· καὶ γὰρ ἡ κατηγορία καὶ ἡ
ἀπολογία πολλάκις, ἀλλ' οὐχ ἡ συμβουλή. ἀλλ' ὁ ἐπί-
5 λογος [ἔτι] οὐδὲ δικανικοῦ παντός, οἷον ἐὰν μικρὸς ὁ
λόγος ἢ τὸ πρᾶγμα εὐμνημόνευτον· συμβαίνει γὰρ τοῦ
μήκους ἀφαιρεῖσθαι. ἀναγκαῖα ἄρα μόρια πρόθεσις καὶ
πίστις. ἴδια μὲν οὖν ταῦτα, τὰ δὲ πλεῖστα προοίμιον
πρόθεσις πίστις ἐπίλογος· τὰ γὰρ πρὸς τὸν ἀντίδικον
10 τῶν πίστεων ἐστὶ, καὶ ἡ ἀντιπαραβολὴ αὐξήσις τῶν
αὐτοῦ, ὥστε μέρος τι τῶν πίστεων· ἀποδείκνυσι γὰρ τι
ὁ ποιῶν τοῦτο, ἀλλ' οὐ τὸ προοίμιον, οὐδ' ὁ ἐπίλογος,
ἀλλ' ἀναμιμνήσκει. ἐστὶ οὖν, ἃν τις τὰ τοιαῦτα διαιρῇ,
ὅπερ ἐποιοῦν οἱ περὶ Θεόδωρον, διήγησις ἕτερον καὶ
15 ἐπιδιήγησις καὶ προδιήγησις καὶ ἔλεγχος καὶ ἐπεξέλε-
χος. δεῖ δὲ εἶδος τι λέγοντα καὶ διαφορὰν ὄνομα τί-
θεσθαι. εἰ δὲ μή, γίνεται κενὸν καὶ ληρῶδες, οἷον Λι-
κύμνιος ποιεῖ ἐν τῇ τέχνῃ, ἐπούρῳσιν ὀνομάζων καὶ
ἀποπλάνησιν καὶ ὄζους.
- 14 τὸ μὲν οὖν προοίμιόν ἐστὶν ἀρχὴ λόγου, ὅπερ ἐν
21 ποιήσει πρόλογος καὶ ἐν ἀυλῇσει προαύλιον· πάντα γὰρ
ἀρχαὶ ταῦτ' εἰσὶ, καὶ οἷον ὁδοποιήσις τῷ ἐπιόντι. τὸ μὲν
οὖν προαύλιον ὅμοιον τῷ τῶν ἐπιδεικτικῶν προοιμίῳ·
καὶ γὰρ οἱ αὐληταί, ὅτι ἂν εὖ ἔχωσιν αὐλῆσαι, τοῦτο
25 προαυλήσαντες συνῆψαν τῷ ἐνδοσίμῳ, καὶ ἐν τοῖς ἐπι-
δεικτικοῖς λόγοις δεῖ οὕτω γράφειν· ὅτι γὰρ ἂν βούλη-
ται εὐθὺ εἰπόντα ἐνδοῦναι καὶ συνάψαι. ὅπερ πάντες
ποιοῦσιν. παρὰδειγμα τὸ τῆς Ἰσοκράτους Ἑλένης προοί-
μιον· οὐθὲν γὰρ οἰκτεῖον ὑπάρχει τοῖς ἐριστικοῖς καὶ
30 Ἑλένῃ. ἅμα δὲ καὶ ἐὰν ἐκτοπίσῃ, ἀρμόττει μὴ ὅλον τὸν
λόγον ὁμοειδῆ εἶναι. λέγεται δὲ τὰ τῶν ἐπιδεικτικῶν
προοίμια ἐξ ἐπαίνου ἢ ψόγου· οἷον Γοργίας μὲν ἐν τῷ

Ὀλυμπικῶ λόγῳ „ὑπὸ πολλῶν ἄξιοι θαυμάζεσθαι, ὧ 14
 ἄνδρες Ἕλληνες.“ ἐπαινεῖ γὰρ τοὺς τὰς πανηγύρεις
 συνάγοντας. Ἰσοκράτης δὲ ψέγει, ὅτι τὰς μὲν τῶν σωμά-
 των ἀρετὰς δωρεαῖς ἐτίμησαν, τοῖς δ' εὖ φρονουῦσιν
 οὐθὲν ἄθλον ἐποίησαν. καὶ ἀπὸ συμβουλῆς, οἶον ὅτι 5
 δεῖ τοὺς ἀγαθοὺς τιμᾶν, διὸ καὶ αὐτὰς Ἀριστείδην ἐπαι-
 νεῖ, ἢ τοὺς τοιούτους οἳ μήτε εὐδοκιμοῦσι μήτε φαῦλοι,
 ἀλλ' ὅσοι ἀγαθοὶ ὄντες ἄθηλοι, ὥσπερ Ἀλέξανδρος ὁ
 Πριάμον· οὗτος γὰρ συμβουλεύει. ἔτι δ' ἐκ τῶν δικα-
 νικῶν προοιμίων· τοῦτο δ' ἐστὶν ἐκ τῶν πρὸς τὸν ἀκρο- 10
 ατὴν, εἰ περὶ παραδόξου λόγος ἢ περὶ χαλεποῦ ἢ περὶ
 τεθρυλημένου πολλοῖς, ὥστε συγγνώμην ἔχειν, οἶον
 Χοιρίλος

νῦν δ' ὅτε πάντα δέδασται.

τὰ μὲν οὖν τῶν ἐπιδεικτικῶν λόγων προοίμια ἐκ τοῦ- 15
 των, ἐξ ἐπαίνου, ἐκ ψόγου, ἐκ προτροπῆς, ἐξ ἀποτρο-
 πῆς, ἐκ τῶν πρὸς τὸν ἀκροατὴν· δεῖ δὲ ἢ ξένα ἢ οἰκεῖα
 εἶναι τὰ ἐνδόσιμα τῷ λόγῳ. τὰ δὲ τοῦ δικανικοῦ προοί-
 μια δεῖ λαβεῖν ὅτι ταῦτό δύναται ὅπερ τῶν δραμάτων
 οἱ πρόλογοι καὶ τῶν ἐπῶν τὰ προοίμια· τὰ μὲν γὰρ τῶν 20
 διθυράμβων ὅμοια τοῖς ἐπιδεικτικοῖς·

διὰ σὲ καὶ τεὰ δῶρα εἴτε σκυῖα.

ἐν δὲ τοῖς λόγοις καὶ ἐπεσι δεῖγμά ἐστι τοῦ λόγου, ἵνα
 προειδῶσι περὶ οὗ [ἦν] ὁ λόγος καὶ μὴ κρέμῃται ἢ διά-
 νοια· τὸ γὰρ ἀόριστον πλανᾷ· ὁ δούς οὖν ὥσπερ εἰς 25
 τὴν χεῖρα τὴν ἀρχὴν ποιεῖ ἐχόμενον ἀκολουθεῖν τῷ λό-
 γῳ, διὰ τοῦτο

μῆνιν ἄειδε θεά,

ἄνδρα μοι ἔννεπε μουσα,

ἥγεό μοι λόγον ἄλλον, ὅπως Ἀσίας ἀπὸ γαίης

30

ἦλθεν ἐς Εὐρώπην πόλεμος μέγας.

καὶ οἱ τραγικοὶ δηλοῦσι περὶ τὸ δρᾶμα, καὶ μὴ εὐθὺς

14 ὥσπερ Εὐριπίδης· ἀλλ' ἐν τῷ προλόγῳ γέ που δηλοῖ,
ὥσπερ καὶ Σοφοκλῆς

ἔμολ πατὴρ ἦν Πόλυβος.

- καὶ ἡ κωμωδία ὡσαύτως. τὸ μὲν οὖν ἀναγκαιότατον
5 ἔργον τοῦ προοιμίου καὶ ἰδιον τοῦτο, δηλῶσαι τί ἐστὶ τὸ
τέλος οὗ ἔνεκα ὁ λόγος. διόπερ ἂν δῆλον ἦ καὶ μικρὸν
τὸ πρᾶγμα, οὐ χρηστέον προοιμίῳ. τὰ δὲ ἄλλα εἶδη οἷς
χρῶνται, ἰατρεύματα καὶ κοινά. λέγεται δὲ ταῦτα ἐκ τε
τοῦ λέγοντος καὶ τοῦ ἀκροατοῦ καὶ τοῦ πράγματος καὶ
10 τοῦ ἐναντίου. περὶ αὐτοῦ μὲν καὶ τοῦ ἀντιδίκου, ὅσα
περὶ διαβολὴν λῦσαι καὶ ποιῆσαι. ἐστὶ δὲ οὐχ ὁμοίως·
ἀπολογουμένῳ μὲν γὰρ πρῶτον τὰ πρὸς διαβολήν, κατη-
γοροῦντι δ' ἐν τῷ ἐπιλόγῳ. δι' ὃ δέ, οὐκ ἄδηλον· τὸν
μὲν γὰρ ἀπολογούμενον, ὅταν μέλλῃ εἰσάξειν αὐτόν,
15 ἀναγκαῖον ἀνελεῖν τὰ κωλύοντα, ὥστε λυτέον πρῶτον
τὴν διαβολήν· τῷ δὲ διαβάλλοντι ἐν τῷ ἐπιλόγῳ δια-
βλητέον, ἵνα μνημονεύσῃσι μᾶλλον. τὰ δὲ πρὸς τὸν
ἀκροατὴν ἐκ τε τοῦ εὖνουν ποιῆσαι καὶ ἐκ τοῦ ὀργίσει,
καὶ ἐνίοτε [τὸ] προσεκτικὸν ἢ τούναντιον· οὐ γὰρ αἰ
20 συμφέρει ποιεῖν προσεκτικόν, διὸ πολλοὶ εἰς γέλωτα
πειρῶνται προάγειν. εἰς δὲ εὐμάθειαν ἅπαντα ἀνάξει,
ἐὰν τις βούληται, καὶ τὸ ἐπικεικὴ φαίνεσθαι· προσέχουσι
γὰρ μᾶλλον τούτοις. προσεκτικοὶ δὲ τοῖς μεγάλοις, τοῖς
ιδίοις, τοῖς θαυμαστοῖς, τοῖς ἡδέσιν· διὸ δεῖ ἐμποιεῖν
25 ὡς περὶ τοιούτων ὁ λόγος. ἐὰν δὲ μὴ προσεκτικούς, ὅτι
μικρόν, ὅτι οὐδὲν πρὸς ἐκείνους, ὅτι λυπηρόν. δεῖ δὲ
μὴ λανθάνειν ὅτι πάντα ἔξω τοῦ λόγου τὰ τοιαῦτα· πρὸς
φαῦλον γὰρ ἀκροατὴν καὶ τὰ ἔξω τοῦ πράγματος ἀκού-
οντα, ἐπεὶ ἂν μὴ τοιοῦτος ἦ, οὐθὲν δεῖ προοιμίου, ἀλλ'
30 ἢ ὅσον τὸ πρᾶγμα εἰπεῖν κεφαλαιωδῶς, ἵνα ἐξη ὥσπερ
σῶμα κεφαλὴν. ἔτι τὸ προσεκτικούς ποιεῖν πάντων τῶν
μερῶν κοινόν, ἐὰν δέη· πανταχοῦ γὰρ ἀνιᾶσι μᾶλλον

ἢ ἀρχόμενοι· διὸ γέλοιν ἐν ἀρχῇ τάττειν, ὅτε μάλιστα 14
πάντες προσέχοντες ἀκροῶνται. ὥστε ὅπου ἂν ἡ καιρός,
λεκτέον „καὶ μοι προσέχετε τὸν νοῦν· οὐθὲν γὰρ μάλ-
λον ἐμὸν ἢ ὑμέτερον“ καὶ

ἐρῶ γὰρ ὑμῖν οἶον οὐδεπώποτε

5

ἀκηκόατε δεινόν,

ἢ οὕτω θαυμαστόν. τοῦτο δ' ἐστίν, ὥσπερ ἔφη Πρόδι-
κος, ὅτε νυστάζοιεν οἱ ἀκροαταί, παρεμβάλλειν τῆς πεν-
τηκονταδράχμου αὐτοῖς. ὅτι δὲ πρὸς τὸν ἀκροατὴν οὐχ
ἤπερ ὁ ἀκροατής, δῆλον· πάντες γὰρ ἢ διαβάλλουσιν ἢ 10
φόβους ἀπολύονται ἐν τοῖς προοιμίοις.

ἄναξ, ἐρῶ μὲν οὐχ ὅπως σπουδῆς ὑπο.

τί προοιμιάζῃ;-

καὶ οἱ πονηρὸν τὸ πρᾶγμα ἔχοντες ἢ δοκοῦντες· παντα-
χοῦ γὰρ βέλτιον διατρέβειν ἢ ἐν τῷ πράγματι. διὸ οἱ 15
δοῦλοι οὐ τὰ ἐρωτώμενα λέγουσιν ἀλλὰ τὰ κύκλῳ, καὶ
προοιμιάζονται. πόθεν δ' εὖνους δεῖ ποιεῖν, εἴρηται, καὶ
τῶν ἄλλων ἕκαστον τῶν τοιούτων. ἐπεὶ δ' εὖ λέγεται

δός μ' ἐς Φαίηκας φίλον ἐλθεῖν ἢ δ' ἐλεεινόν,

τούτων δεῖ δύο στοχάζεσθαι. ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς 20
οἰεσθαι δεῖ ποιεῖν συνεπαινεῖσθαι τὸν ἀκροατὴν, ἢ αὐ-
τὸν ἢ γένος ἢ ἐπιτηδεύματ' αὐτοῦ ἢ ἁμῶς γέ πως· ὁ γὰρ
λέγει Σωκράτης ἐν τῷ ἐπιταφίῳ, ἀληθές, ὅτι οὐ χαλε-
πὸν Ἀθηναίους ἐν Ἀθηναίοις ἐπαινεῖν ἀλλ' ἐν Λακεδαι-
μονίοις.

25

τὰ δὲ τοῦ δημηγορικοῦ ἐκ τῶν τοῦ δικανικοῦ λόγου
ἐστίν, φύσει δ' ἥκιστα ἔχει· καὶ γὰρ καὶ περὶ οὗ Ἰσασι,
καὶ οὐδὲν δεῖται τὸ πρᾶγμα προοιμίου, ἀλλ' ἢ δι' αὐτὸν
ἢ τοὺς ἀντιλέγοντας, ἢ ἐὰν μὴ ἡλίκον βούλει ὑπολαμβά-
νωσιν, ἀλλ' ἢ μείζον ἢ ἑλαττον. διὸ ἢ διαβάλλειν ἢ ἀπο- 30
λύεσθαι ἀνάγκη, καὶ ἢ αὐξῆσαι ἢ μειῶσαι. τούτων δὲ
ἐνεκα προοιμίου δεῖται, ἢ κόσμον χάριν, ὥς αὐτοκάβδα-

- 16 μιμνήσκειν· διὸ οἱ πολλοὶ οὐδὲν δεόνται διηγήσεως, οἷον εἰ θέλεις Ἀχιλλέα ἐπαινέειν· ἴσασι γὰρ πάντες τὰς πράξεις, ἀλλὰ χρῆσθαι αὐταῖς δεῖ. ἔαν δὲ Κριτίαν, δεῖ· οὐ γὰρ πολλοὶ ἴσασιν. * * * νῦν δὲ γελοῖως τὴν διήγησιν
- 5 φασὶ δεῖν εἶναι ταχεῖαν. καίτοι ὥσπερ ὁ τῷ μάττοντι ἐρομένῳ πότερον σκληρὰν ἢ μαλακὴν μάξῃ, „τί δ’;“ ἔφη, „εὖ ἀδύνατον;“ καὶ ἐνταῦθα ὁμοίως· δεῖ γὰρ μὴ μακρῶς διηγείσθαι ὥσπερ οὐδὲ προοιμιάζεσθαι μακρῶς, οὐδὲ τὰς πίστεις λέγειν· οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθ’ ἔστι τὸ εὖ ἢ τὸ
- 10 ταχὺ ἢ τὸ συντόμως, ἀλλὰ τὸ μετρίως· τοῦτο δ’ ἔστι τὸ λέγειν ὅσα δηλώσει τὸ πρᾶγμα, ἢ ὅσα ποιήσῃ ὑπολαβεῖν γεγόνειν ἢ βεβλαφέναι ἢ ἡδικοκέναι, ἢ τηλικαῦτα ἡλικα βούλει· τῷ δὲ ἐναντίῳ τὰ ἐναντία. παραδιηγείσθαι δὲ ὅσα εἰς τὴν σὴν ἀρετὴν φέρει, οἷον „ἐγὼ δ’ ἐνουθέτουν αἰ
- 15 τὰ δίκαια λέγων, μὴ τὰ τέκνα ἐγκαταλείπειν.“ ἢ θατέρον κακίαν· „ὁ δ’ ἀπεκρίνατό μοι ὅτι οὐ ἂν ἦ αὐτός, ἔστι ἄλλα παιδί.“ ὁ τοὺς ἀφισταμένους Αἰγυπτίους ἀποκρίνασθαί φησιν ὁ Ἡρόδοτος. ἢ ὅσα ἡδέα τοῖς δικασταῖς ἀπολογουμένῳ δὲ ἐλάττων ἢ διήγησις, αἱ δ’ ἀμφισβητή
- 20 σεις ἢ μὴ γεγόνειν ἢ μὴ βλαβερόν εἶναι ἢ μὴ ἄδικον ἢ μὴ τηλικούτον, ὥστε περὶ τὸ ὁμολογούμενον οὐ διατριπτέον, ἔαν μὴ τι εἰς ἐκεῖνο συντείνῃ, οἷον εἰ πέπρακται, ἀλλ’ οὐκ ἄδικον. ἔτι πεπραγμένα δεῖ λέγειν, ὅσα μὴ πρακτόμενα ἢ οἶκτον ἢ δεινῶσιν φέρει. παρά
- 25 δεῖγμα ὁ Ἀλκίνοῦ ἀπόλογος, ὅτι πρὸς τὴν Πηνελόπην ἐν ἐξήκοντα ἔπεσι πεποιήται. καὶ ὥς Φαῦλλος τὸν κύκλον, καὶ ὁ ἐν τῷ Οἶνεϊ πρόλογος. ἡθικὴν δὲ χρῆ τὴν διήγησιν εἶναι. ἔστι δὲ τοῦτο, ἂν εἰδῶμεν τί ἡθος ποιεῖ. ἐν μὲν δὴ τὸ προαίρεσιν δηλοῦν, ποιὸν δὲ τὸ ἡθος τῷ ποιᾶν
- 30 ταύτην· ἢ δὲ προαίρεσις ποιά τῷ τέλει. διὰ τοῦτο οὐκ ἔχουσιν οἱ μαθηματικοὶ λόγοι ἡθῆ, ὅτι οὐδὲ προαίρεσιν· τὸ γὰρ οὐ ἔνεκα οὐκ ἔχουσιν. ἀλλ’ οἱ Σωκρατικοί· περὶ

τοιούτων γὰρ λέγουσιν. ἄλλα ἡθικὰ τὰ ἐπόμενα ἐκάστω 16
ἦθει, οἷον ὅτι ἅμα λέγων ἐβάδιζεν· δηλοῖ γὰρ θρασυότητα
καὶ ἀγροικίαν ἡθους. καὶ μὴ ὥς ἀπὸ διανοίας λέγειν,
ὥσπερ οἱ νῦν, ἀλλ' ὥς ἀπὸ προαιρέσεως. „ἐγὼ δ' ἐβου-
λόμην· καὶ προειλόμην γὰρ τοῦτο· ἀλλ' εἰ μὴ ὠνήμην, 5
βέλτιον.“ τὸ μὲν γὰρ φρονίμου τὸ δὲ ἀγαθοῦ· φρονίμου
μὲν γὰρ ἐν τῷ τὸ ὠφέλιμον διώκειν, ἀγαθοῦ δ' ἐν τῷ τὸ
καλόν. ἂν δ' ἄπιστον ἦ, τότε τὴν αἰτίαν ἐπιλέγειν, ὥσπερ
Σοφοκλῆς ποιεῖ παράδειγμα τὸ ἐκ τῆς Ἀντιγόνης, ὅτι
μᾶλλον τοῦ ἀδελφοῦ ἐκήδετο ἢ ἀνδρὸς ἢ τέκνων· τὰ μὲν 10
γὰρ ἂν γενέσθαι ἀπολόμενα,

μητρὸς δ' ἐν ἄδου καὶ πατρὸς βεβηκότων
οὐκ ἔστ' ἀδελφὸς ὅστις ἂν βλάστοι ποτέ.

ἐὰν δὲ μὴ ἔχῃς αἰτίαν, ἀλλ' ὅτι οὐκ ἀγνοεῖς ἄπιστα λέ-
γων, ἀλλὰ φύσει τοιοῦτος εἶ. ἀπιστοῦσι γὰρ ἄλλο τι 15
πράττειν ἐκόντα πλὴν τὸ συμφέρον. ἔτι ἐκ τῶν παθητι-
κῶν λέγε διηγούμενος καὶ τὰ ἐπόμενα καὶ ἃ ἴσασι, καὶ τὰ
ἰδίᾳ ἢ αὐτῷ ἢ ἐκείνῳ προσόντα. „ὁ δ' ὄψετό με ὑποβλέ-
ψας.“ καὶ ὥς περὶ Κρατύλου Αἰσχίνης, ὅτι διασίζων,
τοῖν χεροῖν διασείων· πιθανὰ γάρ, διότι σύμβολα γίνε- 20
ται ταῦτα ἃ ἴσασιν ἐκείνων ὧν οὐκ ἴσασιν. πλείστα δὲ
τοιαῦτα λαβεῖν ἐξ Ὀμήρου ἔστιν.

ὥς ἄρ' ἔφη, γρη῏ς δὲ κατέσχετο χερσὶ πρόσωπα·
οἱ γὰρ δακρύνειν ἀρχόμενοι ἐπιλαμβάνονται τῶν ὀφθαλ-
μῶν. καὶ εὐθὺς εἰσάγαγε σεαυτὸν ποιόν τινα, ἵνα ὥς 25
τοιοῦτον θεωρῶσι καὶ τὸν ἀντίδικον· λαυθάνων δὲ ποίει,
ὅτι ῥᾶδιον ὁρᾶν [δὲ] ἐκ τῶν ἀπαγγελλόντων· περὶ ὧν
γὰρ μηθὲν ἴσμεν, ὅμως λαμβάνομεν ὑπόληψίν τινα. πολ-
λαχοῦ δὲ δεῖ διηγείσθαι, καὶ ἐνίοτε οὐκ ἐν ἀρχῇ. ἐν δὲ
δημηγορίᾳ ἥκιστα διήγησις ἔστιν, ὅτι περὶ τῶν μελλόν- 30
των οὐδεὶς διηγεῖται· ἀλλ' ἐάν περ διήγησις ἦ, τῶν γε-

- 16 νομένων ἔσται, ἵν' ἀναμνησθέντες ἐκείνων βέλτιον βου-
λεύσωνται περὶ τῶν ὕστερον. [ἢ διαβάλλοντες, ἢ ἐπαι-
νοῦντες.] ἀλλὰ τότε οὐ τὸ τοῦ συμβούλου ποιεῖ ἔρ-
γον. ἂν δ' ἢ ἄπιστον, ὑπισχνεῖσθαι τε καὶ αἰτίαν
5 λέγειν εὐθύς, καὶ διατάττειν οἷς βούλονται, οἷον ἢ Ἰο-
κάστη ἢ Καρκίνου ἐν τῷ Οἰδίποδι ἀεὶ ὑπισχνεῖται πυν-
θανομένου τοῦ ζητοῦντος τὸν υἱόν. καὶ ὁ Αἴμων ὁ Σό-
φοκλέους.
- 17 τὰς δὲ πίστεις δεῖ ἀποδεικτικὰς εἶναι· ἀποδεικνύναι
10 δὲ χρή, ἐπεὶ περὶ τεττάρων ἢ ἀμφισβήτησις, περὶ τοῦ
ἀμφισβητουμένου φέροντα τὴν ἀπόδειξιν· οἷον εἰ ὅτι οὐ
γέγονεν ἀμφισβητεῖ, ἐν τῇ κρίσει δεῖ τούτου μάλιστα τὴν
ἀπόδειξιν φέρειν, εἰ δ' ὅτι οὐκ ἔβλαψεν, τούτου, καὶ ὅτι
οὐ τοσόνδε ἢ ὅτι δικαίως, ὡσαύτως καὶ περὶ τοῦ γενέσθαι
15 τοῦτο ἀμφισβήτησις. μὴ λανθανέτω δ' ὅτι ἀναγκαῖον ἐν
ταύτῃ τῇ ἀμφισβήτησει μόνῃ τὸν ἕτερον εἶναι πονηρόν·
οὐ γὰρ ἐστὶν ἄγνοια αἰτία, ὥσπερ ἂν εἴ τινες περὶ τοῦ δι-
καίου ἀμφισβητοῖεν, ὥστ' ἐν τούτῳ χρονιστέον, ἐν δὲ
τοῖς ἄλλοις οὐ. ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς τὸ πολὺ, ὅτι καλὰ
20 καὶ ὠφέλιμα, ἢ αὐξήσις ἔσται· τὰ γὰρ πράγματα δεῖ πι-
στεύεσθαι· ὀλιγάκις γὰρ καὶ τούτων ἀποδείξεις φέρου-
σιν, ἐὰν ἄπιστα ἢ ἢ ἐὰν ἄλλως αἰτίαν ἔχῃ. ἐν δὲ τοῖς δη-
μηγορικοῖς ἢ ὡς οὐκ ἔσται ἀμφισβητήσεσιν ἂν τις, ἢ ὡς
ἔσται μὲν ἂ κελεύει, ἀλλ' οὐ δίκαια ἢ οὐκ ὠφέλιμα ἢ
25 οὐ τηλικαῦτα. δεῖ δὲ καὶ ὁρᾶν εἴ τι ψεύδεται ἐκτὸς τοῦ
πράγματος· τεκμήρια γὰρ ταῦτα φαίνεται καὶ τῶν ἄλλων
ὅτι ψεύδεται. ἔστι δὲ τὰ μὲν παραδείγματα δημηγορικώ-
τατα, τὰ δ' ἐνθυμήματα δικανικώτερα· ἢ μὲν γὰρ περὶ
τὸ μέλλον, ὥστ' ἐκ τῶν γενομένων ἀνάγκη παραδείγματα
30 λέγειν, ἢ δὲ περὶ ὄντων ἢ μὴ ὄντων, οὐ μᾶλλον ἀπόδειξις
ἔστι καὶ ἀνάγκη· ἔχει γὰρ τὸ γεγονὸς ἀνάγκην. οὐ δὲ
δὲ ἐφεξῆς λέγειν τὰ ἐνθυμήματα, ἀλλ' ἀναμιγνύναι· εἰ

δὲ μή, καταβλάπτει ἄλληλα. ἔστι γὰρ καὶ τοῦ ποσοῦ 17
ὄρος·

ὦ φίλ', ἐπεὶ τόσα εἶπες ὅς' ἂν πεπνυμένος ἀνὴρ,

ἀλλ' οὐ τοιαῦτα. καὶ μὴ περὶ πάντων ἐνθυμήματα ζη-
τεῖν· εἰ δὲ μή, ποιήσεις ὅπερ ἔνιοι ποιοῦσι τῶν φιλοσο- 5
φούντων, οἳ συλλογίζονται τὰ γνωριμώτερα καὶ πιστό-
τερα ἢ ἐξ ὧν λέγουσιν. καὶ ὅταν πάθος ποιῆς, μὴ λέγε
ἐνθύμημα· ἢ γὰρ ἐκκρούσει τὸ πάθος ἢ μάτην εἰρημένον
ἔσται τὸ ἐνθύμημα· ἐκκρούουσιν γὰρ αἱ κινήσεις ἀλλήλας
αἱ ἅμα, καὶ ἢ ἀφανίζουσιν ἢ ἀσθενεῖς ποιοῦσιν. οὐδ' 10
ὅταν ἡθικὸν τὸν λόγον, οὐ δεῖ ἐνθύμημά τι ζητεῖν ἅμα·
οὐ γὰρ ἔχει οὔτε ἥθος οὔτε προαίρεσιν ἢ ἀπόδειξις. γνώ-
μας δὲ χρηστέον καὶ ἐν διηγήσει καὶ ἐν πίστει· ἡθικὸν
γάρ. „καὶ ἐγὼ δέδωκα, καὶ ταῦτ' εἰδὼς ὥς οὐ δεῖ πι-
στεύειν.“ εἰ δὲ παθητικῶς, „καὶ οὐ μεταμέλει μοι καί- 15
περ ἡδίκημένῃ· τούτῳ μὲν γὰρ περίεστι τὸ κέρδος, ἐμοὶ
δὲ τὸ δίκαιον.“ τὸ δὲ δημηγορεῖν χαλεπώτερον τοῦ δικά-
ζεσθαι, εἰκότως, διότι περὶ τὸ μέλλον· ἐκεῖνο δὲ περὶ τὸ
γεγονός, ὃ ἐπιστητὸν ἤδη καὶ τοῖς μάντεσιν, ὥς ἔφη Ἐπι-
μενίδης ὁ Κρής· ἐκεῖνος γὰρ περὶ τῶν ἐσομένων οὐκ 20
ἐμαντεύετο, ἀλλὰ περὶ τῶν γεγονότων μὲν ἀδήλων δέ.
καὶ ὁ νόμος ὑπόθεσις ἐν τοῖς δικανικοῖς· ἔχοντα δὲ ἀρ-
χὴν ῥᾶον εὐρεῖν ἀπόδειξιν. καὶ οὐκ ἔχει πολλὰς διατρι-
βάς, οἷον πρὸς ἀντίδικον ἢ περὶ αὐτοῦ, ἢ παθητικὸν
ποιεῖν. ἀλλ' ἥκιστα πάντων, εἰ μὴ ἐξιστῇ. δεῖ οὖν ἀπο- 25
φούντα τοῦτο ποιεῖν ὅπερ οἱ Ἀθηῆνῃσι φήτορες ποιοῦσι
καὶ Ἰσοκράτης· καὶ γὰρ συμβουλευὼν κατηγορεῖ, οἷον
Λακεδαιμονίων μὲν ἐν τῷ πανηγυρικῷ, Χάρητος δ' ἐν
τῷ συμμαχικῷ. ἐν δὲ τοῖς ἐπιδεικτικοῖς δεῖ τὸν λόγον
ἐπεισοδιῶν ἐπαίνοις, οἷον Ἰσοκράτης ποιεῖ· ἀεὶ γάρ τινα 30
εἰσάγει. καὶ ὃ ἔλεγε Γοργίας, ὅτι οὐχ ὑπολείπει αὐτὸν ὁ

- 17 λόγος, ταῦτό ἐστιν· εἰ γὰρ Ἀχιλλέα λέγων Πηλέα ἐπαι-
νεῖ, εἶτα Διάκον, εἶτα τὸν θεόν, ὁμοίως δὲ καὶ ἀνδράσι
ἢ τὰ καὶ τὰ, ποιεῖ ὃ τοιόνδε ἐστίν. ἔχοντα μὲν οὖν ἀπο-
δείξεις καὶ ἡθικῶς λεκτέον καὶ ἀποδεικτικῶς, ἐὰν δὲ μὴ
5 ἔχῃς ἐνθυμήματα, ἡθικῶς· καὶ μᾶλλον τῷ ἐπιεικεῖ ἀρ-
μόττει χρηστὸν φαίνεσθαι ἢ τὸν λόγον ἀκριβῆ. τῶν δὲ
ἐνθυμημάτων τὰ ἐλεγκτικά μᾶλλον εὐδοκιμεῖ τῶν δεικτι-
κῶν, ὅτι ὅσα ἔλεγχον ποιεῖ, μᾶλλον δῆλον ὅτι συλλελό-
γισται· παρὰλληλα γὰρ μᾶλλον τὰναντία γνωρίζεται.
- 10 τὰ δὲ πρὸς τὸν ἀντίδικον οὐχ ἑτερόν τι εἶδος, ἀλλὰ
τῶν πίστεων ἐστὶ τὰ μὲν λῦσαι ἐνστάσει τὰ δὲ συλλο-
γισμῷ. δεῖ δὲ καὶ ἐν συμβουλῇ καὶ ἐν δίκῃ ἀρχόμενον μὲν
λέγειν τὰς ἑαυτοῦ πίστεις πρότερον, ὕστερον δὲ πρὸς
τὰναντία ἀπαντᾶν λύοντα καὶ προδιασύροντα. ἂν δὲ πο-
15 λύχους ἢ ἢ ἐναντίωσις, πρότερον τὰ ἐναντία, οἷον ἐποίησε
Καλλίστρατος ἐν τῇ Μεσσηνιακῇ ἐκκλησίᾳ· ἃ γὰρ ἐρουσι
προανελὼν οὕτως τότε αὐτὸς εἶπεν. ὕστερον δὲ λέγοντα
πρῶτον πρὸς τὸν ἐναντίον λόγον λεκτέον, λύοντα καὶ
ἀντισυλλογιζόμενον, καὶ μάλιστα ἂν εὐδοκιμηκότα ἢ·
20 ὥσπερ γὰρ ἄνθρωπον προδιαβεβλημένον οὐ δέχεται ἡ
ψυχὴ, τὸν αὐτὸν τρόπον οὐδὲ λόγον, ἐὰν ὁ ἐναντίος εὐ-
δοκῇ εἰρηκέναι. δεῖ οὖν χώραν ποιεῖν ἐν τῷ ἀκροατῇ τῷ
μέλλοντι λόγῳ· ἐστὶ δέ, ἂν ἀνέλῃς. διὸ ἢ πρὸς πάντα
ἢ τὰ μέγιστα ἢ τὰ εὐδοκιμοῦντα ἢ τὰ εὐέλεγκτα μαχεσά-
25 μενον οὕτω τὰ αὐτοῦ πιστὰ ποιητέον.

ταῖς θεαῖσι πρῶτα σύμμαχος γενήσομαι·
ἐγὼ γὰρ Ἦραν.

ἐν τούτοις ἦψατο πρῶτον τοῦ εὐηθεστάτου.

- περὶ μὲν οὖν πίστεων ταῦτα· εἰς δὲ τὸ ἥθος, ἐπειδὴ
30 ἔνια περὶ αὐτοῦ λέγειν ἢ ἐπίφθονον ἢ μακρολογίαν ἢ
ἀντιλογίαν ἔχει, καὶ περὶ ἄλλον ἢ λοιδορίαν ἢ ἀγροικίαν,

ἕτερον ἤδη λέγοντα ποιεῖν, ὅπερ Ἰσοκράτης ποιεῖ ἐν τῷ 17
Φιλίππῳ καὶ ἐν τῇ ἀντιδόσει, καὶ ὡς Ἀρχίλοχος ψέγει·
ποιεῖ γὰρ τὸν πατέρα λέγοντα περὶ τῆς θυγατρὸς ἐν τῷ
ιάμβῳ

χρημάτων δ' ἄελπτον οὐθέν ἐστιν οὐδ' ἀπώμοτον, 5
καὶ τὸν Χάρωνα τὸν τέκτονα ἐν τῷ ἱάμβῳ οὗ ἀρχή
οὗ μοι τὰ Γύγεω.

καὶ ὡς Σοφοκλῆς τὸν Αἴμονα ὑπὲρ τῆς Ἀντιγόνης πρὸς
τὸν πατέρα ὡς λεγόντων ἑτέρων. δεῖ δὲ καὶ μεταβάλλειν
τὰ ἐνθυμήματα καὶ γνώμας ποιεῖν ἐνίοτε, οἷον „ἤδη δὲ 10
τὰς διαλλαγὰς ποιεῖν τοὺς νοῦν ἔχοντας εὐτυχοῦντας·
οὕτω γὰρ ἂν μέγιστα πλεονεκτοῖεν.“ ἐνθυμηματικῶς δέ
„εἰ γὰρ δεῖ, ὅταν ὠφελιμώταται ὧσι καὶ πλεονεκτικώτα-
ται αἱ καταλλαγαί, τότε καταλλάττεσθαι, εὐτυχοῦντας
δεῖ καταλλάττεσθαι.“ 15

περὶ δὲ ἐρωτήσεως, εὐκαιρόν ἐστι ποιεῖσθαι μάλιστα 18
μὲν ὅταν τὸ ἕτερον εἰρηκῶς ἢ, ὥστε ἐνὸς προσερωτηθέν-
τος συμβαίνει τὸ ἄτοπον· οἷον Περικλῆς Λάμπωνα ἐπή-
ρετο περὶ τῆς τελετῆς τῶν τῆς σωτείας ἱερῶν, εἰπόντος
δὲ ὅτι οὐχ οἷόν τε ἀτέλεστον ἀκούειν, ἤρετο εἰ οἶδεν αὐ- 20
τὼς, φάσκοντος δέ „καὶ πῶς ἀτέλεστος ᾧν;“ δεύτερον δὲ
ὅταν τὸ μὲν φανερόν ἢ, τὸ δὲ ἐρωτήσαντι δῆλον ἢ ὅτι
δῶσει· πυνθόμενον μὲν γὰρ δεῖ τὴν μίαν πρότασιν μὴ
προσερωτᾶν τὸ φανερόν ἀλλὰ τὸ συμπέρασμα εἰπεῖν,
οἷον Σωκράτης Μελήτῳ οὐ φάσκοντος αὐτὸν θεοὺς νο- 25
μίζειν, εἰρηκεν ὡς ἂν δαιμόνιον τι λέγοι, ἤρετο εἰ οὐχ οἱ
δαίμονες ἦτοι θεῶν παῖδες εἴεν ἢ θεῖόν τι, φήσαντος δέ
„ἐστὶν οὖν“ ἔφη „ὅστις θεῶν μὲν παῖδας οἶεται εἶναι,
θεοὺς δὲ οὐ;“ ἔτι ὅταν μέλλῃ ἢ ἐναντία λέγοντα δεῖξειν
ἢ παράδοξον. τέταρτον δέ, ὅταν μὴ ἐνῇ ἄλλ' ἢ σοφιστι- 30
κῶς ἀποκρινάμενον λῦσαι· ἐὰν γὰρ οὕτως ἀποκρίνηται,

- 18 ὅτι ἔστι μὲν ἔστι δ' οὐ, ἢ τὰ μὲν τὰ δ' οὐ, ἢ πῇ μὲν πῇ δ' οὐ, θορυβοῦσιν ὥς ἀποροῦντος. ἄλλως δὲ μὴ ἐγχειρεῖν· ἔαν γὰρ ἐνστῇ, κεκρατῆσθαι δοκεῖ· οὐ γὰρ οἷόν τε πολλὰ ἐρωτᾶν διὰ τὴν ἀσθένειαν τοῦ ἀκροατοῦ. διὸ καὶ τὰ ἐν-
5 θυμήματα ὅτι μάλιστα συστρέφειν δεῖ.

- ἀποκρίνασθαι δὲ δεῖ πρὸς μὲν τὰ ἀμφίβολα διαι-
ροῦντα λόγῳ καὶ μὴ συντόμως, πρὸς δὲ τὰ δοκοῦντα
ἐναντία τὴν λύσιν φέροντα εὐθύς τῇ ἀποκρίσει, πρὶν
ἐπερωτῆσαι τὸ ἐπὶ οὐκ ἢ συλλογίσασθαι· οὐ γὰρ χαλεπὸν
10 προορᾶν ἐν τίνι ὁ λόγος. φανερόν δ' ἡμῖν ἔστω ἐκ τῶν
τοπικῶν καὶ τοῦτο καὶ αἱ λύσεις. καὶ συμπειραζόμενον,
ἔαν ἐρώτημα ποιῇ τὸ συμπέρασμα, τὴν αἰτίαν εἰπεῖν·
οἷον Σοφοκλῆς ἐρωτώμενος ὑπὸ Πεισάνδρου εἰ ἐδοξεν
αὐτῷ ὥσπερ καὶ τοῖς ἄλλοις προβούλοις, καταστῆσαι τοὺς
15 τετρακοσίους, ἔφη. „τί δέ; οὐ πονηρά σοι ταῦτα ἐδόκει
εἶναι;“ ἔφη. „οὐκοῦν σὺ ταῦτα ἐπραξας τὰ πονηρά;“
„ναί“ ἔφη. „οὐ γὰρ ἦν ἄλλα βελτίω.“ καὶ ὥς ὁ Λάκων
εὐθυνοῦμενος τῆς ἐφορίας, ἐρωτώμενος εἰ δοκοῦσιν αὐτῷ
δικαίως ἀπολωλέναι ἄτεροι, ἔφη. ὁ δὲ „οὐκοῦν σὺ τού-
20 τοῖς ταῦτά ἐθου;“ καὶ ὅς ἔφη. „οὐκοῦν δικαίως ἂν“
ἔφη „καὶ σὺ ἀπόλοιο;“ „οὐ δῆτα“ ἔφη. „οἱ μὲν γὰρ
χρήματα λαβόντες ταῦτα ἐπραξαν, ἐγὼ δ' οὐ, ἀλλὰ
γνώμη.“ διὸ οὐτ' ἐπερωτᾶν δεῖ μετὰ τὸ συμπέρασμα,
οὔτε τὸ συμπέρασμα ἐπερωτᾶν, ἔαν μὴ τὸ πολὺ περιῇ
25 τοῦ ἀληθοῦς.

- περὶ δὲ τῶν γελοίων, ἐπειδὴ τινα δοκεῖ χρῆσιν ἔχειν
ἐν τοῖς ἀγῶσι, καὶ δεῖν ἔφη Γοργίας τὴν μὲν σπουδὴν
διαφθείρειν τῶν ἐναντίων γέλῳ τὸν δὲ γέλῳτα σπουδῇ,
ὀρθῶς λέγων, εἴρηται πόσα εἶδη γελοίων ἐστὶν ἐν τοῖς
30 περὶ ποιητικῆς, ὧν τὸ μὲν ἀρμόττει ἐλευθέρῳ τὸ δ' οὐ·
ὅπως τὸ ἀρμόττον αὐτῷ λήψεται. ἔστι δ' ἡ εἰρωνεία τῆς

βωμολοχίας ἐλευθεριώτερον· ὁ μὲν γὰρ αὐτοῦ ἕνεκα
 ποιεῖ γελοῖον, ὁ δὲ βωμολόχος ἑτέρου.

ὁ δ' ἐπίλογος σύγκειται ἐκ τεττάρων, ἕκ τε τοῦ πρὸς
 ἑαυτὸν κατασκευάσαι εὖ τὸν ἀκροατὴν καὶ τὸν ἐναντίον 5
 φανύλως, καὶ ἐκ τοῦ αὐξῆσαι καὶ ταπεινῶσαι, καὶ ἐκ τοῦ
 εἰς τὰ πάθη τὸν ἀκροατὴν καταστῆσαι, καὶ ἐξ ἀναμνη-
 σεως. πέφυκε γὰρ μετὰ τὸ ἀποδείξαι αὐτὸν μὲν ἀληθῆ
 τὸν δὲ ἐναντίον ψευδῆ, οὕτω τὸ ἐπαινεῖν καὶ ψέγειν καὶ
 ἐπιχαλκεύειν. δυοῖν δὲ θατέρου δεῖ στοχάζεσθαι, ἥ ὅτι 10
 τούτοις ἀγαθὸς ἢ ὅτι ἀπλῶς, ὁ δ' ὅτι κακὸς τούτοις ἢ ὅτι
 ἀπλῶς. ἐξ ὧν δὲ δὴ τοιούτους κατασκευάζειν δεῖ, εἰρην-
 ται οἱ τόποι πόθεν σπουδαίους δεῖ κατασκευάζειν καὶ
 φανύλους. τὸ δὲ μετὰ τοῦτο [δεδειγμένων] ἥδη αὖξιν ἐστὶ
 κατὰ φύσιν ἢ ταπεινοῦν· δεῖ γὰρ τὰ πεπραγμένα ὁμολο- 15
 γεῖσθαι, εἰ μέλλει τὸ ποσὸν εἶρεν· καὶ γὰρ ἡ τῶν σωμά-
 των αὖξισις ἐκ προῦπαρχόντων ἐστίν. ὅθεν δὲ δεῖ αὔ-
 ξειν καὶ ταπεινοῦν, ἔκκεινται οἱ τόποι πρότερον. μετὰ
 δὲ ταῦτα, δῆλων ὄντων καὶ οἷα καὶ ἡλικία, εἰς τὰ πάθη
 ἄγειν τὸν ἀκροατὴν· ταῦτα δ' ἐστὶν ἔλεος καὶ δεινώσεις 20
 καὶ ὀργή καὶ μῖσος καὶ φθόνος καὶ ζῆλος καὶ ἔρις. εἰρην-
 ται δὲ καὶ τούτων οἱ τόποι πρότερον. ὥστε λοιπὸν ἀνα-
 μνησαι τὰ προειρημένα. τοῦτο δὲ ἀρμόττει ποιεῖν οὕτως
 ὥσπερ φασὶν ἐν τοῖς προοιμίοις, οὐκ ὀρθῶς λέγοντες· ἵνα
 γὰρ εὐμαθὴς ἦ, κελεύουσι πολλάκις εἰπεῖν. ἐκεῖ μὲν οὖν 25
 δεῖ τὸ πρᾶγμα εἰπεῖν, ἵνα μὴ λανθάνῃ περὶ οὗ ἡ κρίσις,
 ἐνταῦθα δὲ δι' ὧν δέδεικται κεφαλαιωδῶς. ἀρχὴ δέ, διότι
 ἂ ὑπέσχετο ἀποδέδωκεν· ὥστε ἂ τε καὶ δι' ὃ λεκτέον. λέ-
 γεται δὲ ἐξ ἀντιπαραβολῆς τοῦ ἐναντίου. παραβάλλειν δὲ
 ἢ ὅσα περὶ τὸ αὐτὸ ἄμφω εἶπον, ἢ μὴ καταντικρύν. „ἀλλ' 30
 οὗτος μὲν τάδε περὶ τούτου, ἐγὼ δὲ ταδί, καὶ διὰ ταῦτα.“
 ἢ ἐξ εἰρωνείας, οἷον „οὗτος γὰρ τάδ' εἶπεν, ἐγὼ δὲ τάδε.

19 καὶ τί ἂν ἐποίει, εἰ τάδε ἔδειξεν, ἀλλὰ μὴ ταδί;“ ἢ ἐξ ἐρω-
τήσεως· „τί οὐ δέδεικται;“ ἢ „οὗτος τί ἔδειξεν;“ ἢ δὴ
οὕτως [ἢ] ἐκ παραβολῆς, ἢ κατὰ φύσιν, ὥς ἐλέχθη, οὕτω
τὰ αὐτοῦ, καὶ πάλιν, ἐὰν βούλῃ, χωρὶς τὰ τοῦ ἐναντίου
5 λόγου. τελευτῇ δὲ τῆς λέξεως ἀρμόττει ἡ ἀσύνδετος, ὅπως
ἐπίλογος ἀλλὰ μὴ λόγος ἦ· „εἰρηκα, ἀκηκόατε, ἔχετε,
κρίνατε.“

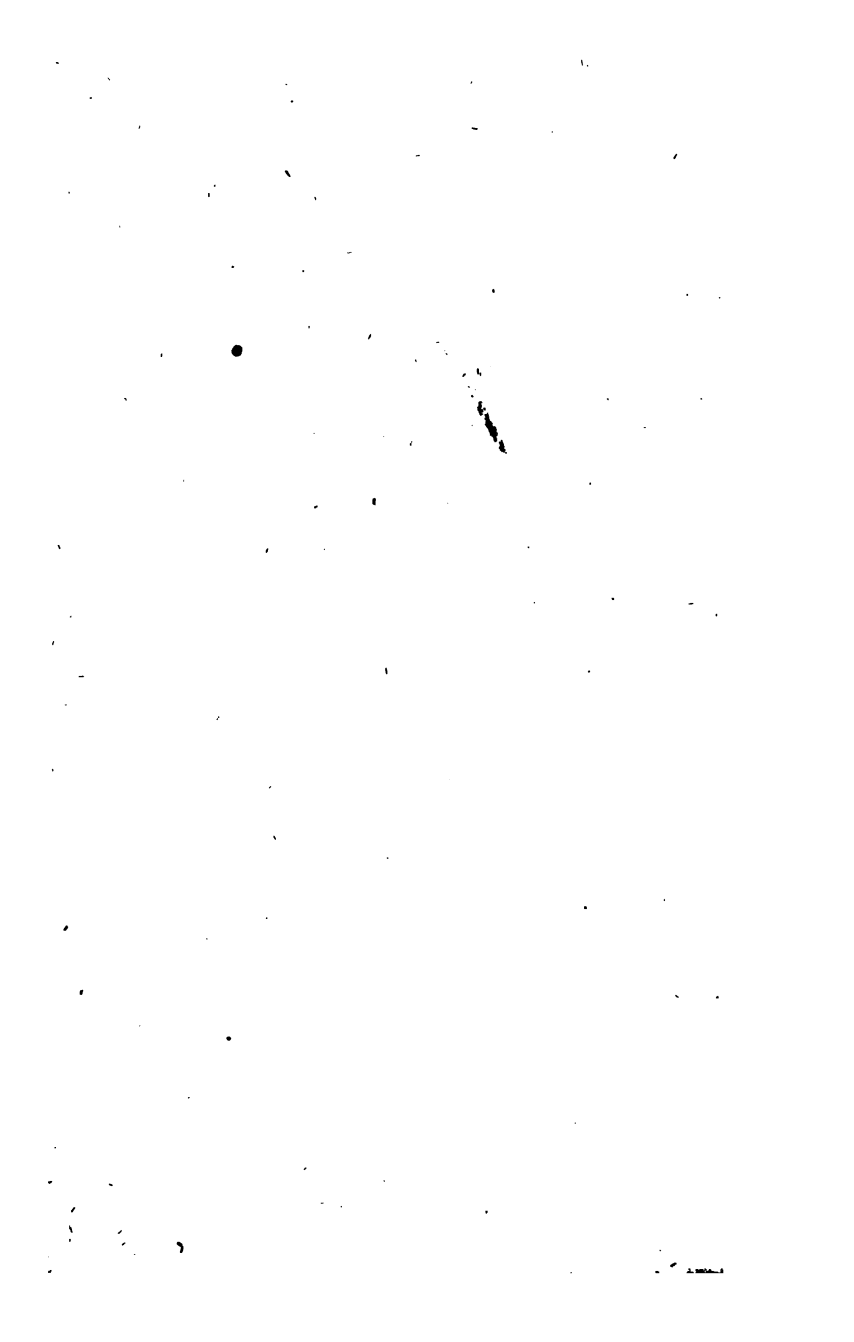

Π.

*ΠΕΡΙ ΕΡΩΤΗΣΕΩΣ ΚΑΙ
ΑΠΟΚΡΙΣΕΩΣ.*

ΠΕΡΙ ΕΡΩΤΗΣΕΩΣ.

Ἐρώτα δὲ αὐτὸν τετραχῶς· τοσοῦτοι γὰρ εἰσι τῶν ἐρωτήσεων οἱ τρόποι. πολλάκις γὰρ αὐται κατὰ καιρὸν ἢ μὴ γενόμεναι καὶ ὤνησαν καὶ ἐβλαψαν. εἰσὶ δὲ οἱ τρόποι οἷδε· τὸ εἰς ἄτοπον ἀπάγειν, τὸ τὰ ὁμολογούμενα ἐρωτᾶν [καὶ] τὸ ἐρωτᾶν τότε, ὅταν μέλλῃς εἰς τοῦναντίον 5 περιτρέπειν, καὶ τὸ ἀληθέσι ψεύδη συμπλέκοντος πυνθάνεσθαι.

Εἰς μὲν οὖν τὸ ἄτοπον ἐμβαλεῖς τὸν ἀντίδικον ἐρωτήσας οὕτως ὡς Περικλῆς Λάμπωνα ἤρετο „Τί ταῦτα ἐστίν,“ εἰπὼν, „τὰ δρώμενα ἐν τοῖς μυστηρίοις;“ εἰπόν- 10 τος δὲ τοῦ Λάμπωνος ὡς οὐχ οἷόν τε ταυτὶ τοῖς ἀμνηστοῖς ἐξαγγέλλειν, ἀνήρετο ὁ Περικλῆς, εἰ αὐτὸς οἶδεν· συμφήσαντος δὲ τοῦ Λάμπωνος „καὶ πῶς“ εἶπεν „ἀτέλειστος ὢν;“

Ὅμολογούμενα δὲ ἐρωτήσεις, εἰ τὰ ἐξ ἀνάγκης δοθη- 15 σόμενα ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων πυνθάνοιο καὶ ὧν ρηθέντων ἐπὶ τὸ συμπέρασμα εὐθὺς χωρήσεις, τὰ ὁμολογούμενα παραλιπών, ὡς Πλάτων ἐν τῇ Σωκράτους ἀπολογία. λέγοντων γὰρ τῶν κατηγορῶν ὡς Σωκράτης θεοὺς οὐ νομίζει καὶ καινὰ δαιμόνια εἰσάγει, ἀνήρετο αὐτοὺς περὶ 20 τῶν δαιμονίων, εἰ μὴ θεοὺς ἢ θεῶν παῖδας ἡγοῦνται αὐτούς· ὡς δὲ συνέφησαν, „ἔστι δὲ ὅστις θεοὺς οὐ νομίζει θεῶν παῖδας νομίζων;“ παρέλιπε γὰρ τὸ αὐτόθεν ὁμολογούμενον, ὅτι ὁ δαιμόνια νομίζων θεοὺς νομίζει.

Εἰς τὸ ἐναντίον δὲ περιστήσεις, ὡς Λυσίας ἐν τῷ 25

- Ἐρατοσθένους. ἐπειδὴ γὰρ ὡμολόγει μὲν ἀπαγαγεῖν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Πολέμαρχον διὰ τὸ προσταῖν τοὺς τριάκοντα, ὧν εἷς ἦν καὶ αὐτός, ἐρωτηθεὶς δὲ εἰ παρῆν καὶ αὐτὸς προτεθείσης περὶ αὐτοῦ βουλῆς, καὶ εἰ ἀντί-
- 5 λεγεν ἢ ἐπῆναι τὰ δοκοῦντα τοῖς ἄλλοις, ὡς ἔφη καὶ παρῆναι καὶ ἀντιλέγειν τοῖς ἄλλοις, προσηρώτα εἰ ἄδικα πάσχειν ἡγεῖτο αὐτόν, καὶ συγχωρήσαντος ἐπήγαγεν· „εἴτα, ὦ σχετικώτατε πάντων, ἀντέλεγες μὲν ἵνα σώσειας, συνελάμβανες δὲ ἵνα ἀποκτείνῃς;“
- 10 Τελευταῖος δὲ τοῦ ἐρωτᾶν καιρὸς, ὅταν μὴ ἐγγωφῇ λῦσαι τὴν ἐρώτησιν, ἀλλ’ ἢ σοφιστικῶς ἀποκρινάμενον· οἶον, τὰ μὲν ἔστι, τὰ δ’ οὐ· ἢ πῇ μὲν ἀληθὲς τὸ λεγόμενον, πῇ δὲ ψεῦδός ἐστι. πρὸς γὰρ τοὺς οὕτω ἀποκρινάμενους οἱ ἀκροώμενοι θορυβοῦσιν ὡς ἀποροῦντας καὶ
- 15 οὐκ ἔχοντας ἀντειπεῖν.
- Δεῖ δὲ παρὰ ταῦτα μηδένα ἄλλον τρόπον ἐρωτήσεων τῶν πρὸς τὸν ἀντίδικον ἐπινοεῖν· ἐνστάντος γὰρ τοῦ ἐρωτωμένου πρὸς ὅτιοῦν [οὐ πρὸς ὅτιοῦν] ἡττησθαι δόξει. δεῖ δὲ ὁμοίως [ἐρωτᾶν] μήτε διὰ πολλῶν ζημάτων πε-
- 20 ραιοῦσθαι τὰ ἐνθυμήματα· ἀσθενὴς γὰρ ὁ ἀκροατής, μήτε φεύγοντος τοῦ ἐρωτωμένου τὴν ἀπόκρισιν, ἀναγκάζειν αὐτὸν ἀποκρίνεσθαι· οἷ τε γὰρ φεύγοντες τὰς ἀποκρίσεις συνεγνωκέναι δοκοῦσι, καὶ τάχα ἂν εὖροιέν τινα διάλογον βιασθέντες ἀπαντῆσαι πρὸς τὴν ἀπόκρισιν.
- 25 Ἔστι δὲ ἄλλος τρόπος ἔξω τῶν πρὸς τὸν ἀντίδικον [τοῦ ἐρωτᾶν· τοῦτο δὲ ποιεῖν δεῖ], ὅταν ἴδωμεν τοὺς δικαστὰς συμπεριφερομένους ἡμῖν, καὶ ἃ ἡμεῖς ἂν βουλευθήμεν ἀποκρινομένους, πυνθάνεσθαι καὶ τούτων· τοῦτον γὰρ τὸν τρόπον ἔστιν ἄνευ κινδύνου πάντα συλλογίζεσθαι.
- 30 ὡς γὰρ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἔχοντος τάληθες οἱ ἀκούοντες καὶ τοῖς ἐξ ἐναντίας [τοῖς] ἐρωτῶσι προσομολογοῦσιν. δεῖ δὲ καὶ τὰς αἰτίας ἐπιφέρειν ταῖς ἐρωτήσεσιν [καὶ ταῖς

ἀποκρίσεσιν], αἷς αὐτοὶ μὲν ἐρωτῶμεν, οἷον· εἰ δὲ τίς σε ἐροίτο· τί δὴ ποτε; τοῦτο γὰρ εὐλογον ἢ φύσιν ἔχον ἐστὶ [τοῦ] ἀποκρίνεσθαι ἢ τοῦ εὐνοϊκῶς ἔχοντος τῇ πόλει· καὶ γὰρ ἡδὺ καὶ ἀκριβέστερον οὕτω φαίνεσθαι. χρήσῃ δὲ [καὶ] τούτῳ τῷ ὀργάνῳ πανταχοῦ.

5

Εἰσὶν οὖν τῶν ἐρωτήσεων οὗτοι οἱ τρόποι· τὸ τὰ ὁμολογούμενα ἐρωτᾶν, τὸ εἰς ἄτοπον ἐμβάλλειν τὸν ἐρωτώμενον, καὶ τὸ ἐρωτᾶν τότε ὅτε εἰς τοῦναντίον μέλλεις περιστήσῃ, καὶ ἀληθεῖσι ψεύδη συμπλέκοντα ἐρωτᾶν, καὶ μὴ διὰ πολλῶν ἐρωτήσεων συμπεραίνειν τὸν συλλογισμόν, καὶ αὐτὸν ἐρωτᾶν, ὅταν ἴδωμεν καὶ τοὺς δικαστάς συμπεριφερομένους ἡμῖν, καὶ τὸ μετὰ προσθέσεως τῆς αἰτίας ἐρωτᾶν.

ΠΕΡΙ ΑΠΟΚΡΙΣΕΩΣ.

Τρόποι δ' αὐτῶν ἢ διώσασθαι τὰς ἀποκρίσεις τέλεον, 15 ἢ φθάσαντες αὐτοὺς ἐρωτήσομεν· εἰ ἄρα δὲ ἀποκρίνεσθαι δεῖ, τὴν αἰτίαν προσθέντες ἀποκρινοῦμεθα, καὶ τὰ ἀμφίβολα ἐξαπλώσομεν [καὶ] τῷ λόγῳ, καὶ πρὸ τοῦ συμπεράσματος, ὅταν εἰς τοῦναντίον ἢ ἐρώτησις περιάγῃ, φέρειν δεῖ τὴν λύσιν, καὶ αὐτὸ τὸ συμπέρασμα, αὐτὸς 20 ἔχων λῦσαι, μὴ προσποιούμενος, ὅτι αὐτὸς ἀντερωτᾷ τὸ συμπέρασμα.

Τρόποι μὲν οὖν οὗτοι· παραδείγματος δὲ ἕνεκα ὑποτάξω καθ' ἕκαστον. ἔφη γὰρ τὰς ἀποκρίσεις ἦτοι διωσόμεθα καθάπαξ, ἢ ἔχωσί τι δυσχερές· οἷον ὡς Καλλίας 25 ποτὲ λέγεται εἰπεῖν, ὅτι ἀποκρινεῖται, εἰ τοσοῦτον αὐτῷ δοίῃ χρόνον ὁ ἐρωτῶν, οὗτον ὡς οὗτος ἢ ὡς ἐκείνηται. ἢ φθάσαντες ἐρωτήσομεν αὐτοὺς ἢ ῥᾷδι ἐστὶν ἀποκρίνασθαι, οἷον ἐπειδὴν ἐρωτᾷ με τί ἂν ἐποίησα; οὐκ ἂν

τόδε, ἀλλὰ τόδε, οἷον οὐκ ἂν ἐσυκοφάντουν τοὺς φίλους, ἀλλ' εἰργαζόμεν.

Ἐὰν δὲ ἀναγκαῖον ἦ πάντως ἀποκρίνασθαι, αἰτίαν τινὰ χρὴ προστιθέναι τῇ ἀποκρίσει, οἷον ὡς Ἵπερίδης ἐρωτηθεὶς ὑπὸ Ἀριστογείτονος, εἰ ἔγραφε τοὺς δούλους ἐλευθέρους εἶναι, ἔφη, „ἵνα μὴ οἱ ἐλεύθεροι δουλεύωσιν.“

Τὰ γε μὴν ἀμφίβολα οἷον τὸ πῇ μὲν ἐπραξα, πῇ δὲ οὐ, ἐξαπλοῦν τῷ λόγῳ καὶ τὰς αἰτίας προστιθέναι, οἷον „τόδε μὲν ἐπραξα διὰ τόδε,“ καὶ ὅλως τὰς βραχυλογίας καὶ συντομίας παρέχεσθαι ἐπὶ ταῖς ἀποκρίσεσι, τὰ δὲ προσδιορισμοῦ φενκτέον.

Εἰ δὲ εἰς τοῦναντίον ἡ ἐρώτησις ἀπάγει, τὴν λύσιν φέρειν χρὴ ἥτοι πρὸ τοῦ ἐπιόντος ἐρωτήματος ἢ ἀπλῶς πρὸ τοῦ συμπερανθῆναι τὸν συλλογισμόν τῷ ἐρωτῶντι. 15 σχεδὸν γὰρ οὐκ ἄδηλον εὐθύς ἐρωτῶντος ὅ τι βούλεται ὁ λόγος, ὥστε φθάσαντα τὴν αἰτίαν ἐπενεγκεῖν ἢ ἀφαιρήσει τὸν τόπον. ἔστι δὲ καὶ τῷ συμπεράσματι ὡς ἐρωτήματι χρῆσθαι μὴ προσποιούμενον ὅτι ὁ ἐρωτῶν συμπέρασμα ἐπήγαγεν, ἀλλ' ὡς πρὸς τὰς ἄλλας προτάσεις ἀποκρίνασθαι καὶ πρὸς τὸ συμπέρασμα ὡς ἐρωτῶντος ἔτι, 20 ἀπομνημονεύουσι περὶ τοῦ τῆς ἐφορείας εὐθυνομένου Λάκωνος· ἐαλωκότων [ἔτι] τῶν συναρχόντων ἐρωτηθεὶς εἰ [δοκῇσει] δικαίως ἀπήχθησαν οἱ ἐφοροί, ἔφη· πάλιν δὲ ἀναπυνθανομένων εἰ τῆς πράξεως κεκοινῶνηκεν αὐτοῖς, 25 „κεκοινῶνηκα.“ „οὐκοῦν“ λεγόντων, „καὶ σὺ δικαίως ἂν ἀπόλοιο;“ „οὐ δῆτα,“ ἔφη· „οἱ μὲν γὰρ χρήματα λαμβάνοντες ταῦτα ἐπραξαν, ἐγὼ δὲ ἀπὸ γνώμης.“ μὴ προσποιηθεὶς ὅτι συμπέρασμα ἐπήγαγεν, ἔλυσε καὶ λογικῶς τὸν συλλογισμόν. ὅθεν καὶ τὸ αὐτὸ τοῖς ἐρωτῶσι 30 παραφυλακτέον εἰ μὴ πολλή τις τῶν πραγμάτων ἀλήθεια περιεῖη μάλιστα, ὥς μήτε αὐτὸ τὸ συμπέρασμα ἀλλὰ τινα συγχωρεῖν ἅ..... τοῦ συλλογισαμένου ἁπαξ· εἰ γὰρ μετὰ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ ἐφόρου τουτουὶ τὴν δευτέραν ὁ συλλογισμὸς ἐπήχθη τῷ κατηγόρῳ ἅμ', οἷον ὅτι ἐπὶ τῇ ἀποκρίσει οὐκ ἂν ἔσχεν ἀποκρίνασθαι καὶ σωθῆναι.

III.

ΑΝΑΕΙΜΕΝΟΥΣ

ΤΕΧΝΗ ΠΗΤΟΡΙΚΗ.

[ΡΗΤΟΡΙΚΗ ΠΡΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΝ.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΩΙ ΕΤ ΠΡΑΤΤΕΙΝ.

Ἐπέστειλās μοι ὅτι πολλάκις πολλοὺς πέπομφας
τρὸς ἡμᾶς τοὺς διαλεξομένους ὑπὲρ τοῦ γραφῆναι σοι
μεθόδους τῶν πολιτικῶν λόγων· ἐγὼ δὲ οὐ διὰ ῥα-
θυμίαν ὑπερεβαλλόμεν ἐν τούτοις τοῖς χρόνοις, ἀλλὰ διὰ
τὸ ζητεῖν οὕτως ὑπὲρ αὐτῶν γραφῆναι σοι διηκριβωμέ- 5
ως ὥς οὐδεὶς ἄλλος γέγραφε τῶν περὶ ταῦτα πραγμα-
τευομένων. ταύτην δὲ εἰκότως τὴν διάνοιαν εἶχον· ὥς-
τερ γὰρ ἐσθῆτα σπουδάζεις τὴν εὐπρεπεστάτην τῶν λαι-
κῶν ἀνθρώπων ἔχειν, οὕτω δύναιμι λόγων λαβεῖν ἐστὶ
σοι πειρατέον τὴν εὐδοξοτάτην· πολὺ γὰρ κάλλιον ἐστὶ 10
καὶ βασιλικώτερον τὴν ψυχὴν ἔχειν εὐγνωμονοῦσαν ἢ
τὴν ἐξὶν τοῦ σώματος ὁρᾶν εὐεματοῦσαν. καὶ γὰρ ἄτο-
μόν ἐστι τὸν τοῖς ἔργοις πρωτεύοντα φαίνεσθαι τῶν τυ-
ρόντων τοῖς λόγοις ὑστερίζοντα, καὶ ταῦτα εἰδότες ὅτι τοῖς
ἐν ἐν δημοκρατίᾳ πολιτευομένοις ἢ ἀναφορὰ περὶ πάν- 15
των τῶν πραγμάτων εἰς τὸν νόμον ἐστὶ, τοῖς δ' ὑπὸ τὴν
ἥς βασιλείας ἡγεμονίαν τεταγμένοις πρὸς λόγον. ὥσπερ
ἔν τας αὐτονόμους τῶν πόλεων διορθοῦν εἰώθεν ἐπὶ τὸ
ἀλλιστον ἄγων ὁ κοινὸς νόμος, οὕτω τοὺς ὑπὸ τὴν σὴν
βασιλείαν καθεστῶτας ἄγειν δύναται ἂν ἐπὶ τὸ συμφέρον 20
σὸς λόγος. καὶ γὰρ ὁ νόμος ἐστὶν ὥς ἀπλῶς εἰπεῖν λόγος
ἰρισμένος καθ' ὁμολογίαν κοινὴν πόλεως, μηνύων πῶς
εἴ πρᾶττειν ἕκαστα. πρὸς δὲ τούτοις οὐκ ἄδηλον ὥς οἰ-
καί σοι τοῦτό ἐστιν, ὅτι τοὺς μὲν λόγῳ χρωμένους καὶ

γουςιν, ἀλλὰ χρήματα λαβόντες ἀποκηρύττουσιν. διὰ τοῦτο οὖν ἐγὼ σοι παρακελεύομαι διαφυλάττειν οὕτω τοὺς λόγους τούτους, ὅπως νέοι καθεστῶτες ὑπὸ μηδενὸς [χρήμασι] διαφθαρήσονται, κοσμίως δὲ μετὰ σοῦ
 5 συμβιώσαντες, εἰς ἡλικίαν ἐλθόντες δόξης ἀκηράτου τεύξονται. παρειλήφαμεν δέ, καθάπερ ἡμῖν ἐδήλωσε Νικάνωρ, καὶ τῶν λοιπῶν τεχνογράφων ὅστις τι γλαφυρὸν ὑπὲρ τῶν αὐτῶν τούτων γέγραφεν ἐν ταῖς τέχναις. περ-
 10 τεύξῃ δὲ δυσὶ τούτοις βιβλίοις, ὧν τὸ μὲν ἐστὶν ἕκον ἐν ταῖς ὑπ' ἐμοῦ τέχναις Θεοδέκτη γραφεῖσαις, τὸ δὲ ἕτερον Κόρακος. τὰ δὲ λοιπὰ τούτοις ἰδίᾳ πάντα γέγραπται περὶ τε τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν δικανικῶν παραγγελμάτων· ὁθεν πρὸς ἑκάτερον αὐτῶν εὐπορήσεις ἐκ τῶνδε τῶν ὑπομνημάτων σοι γεγραμμένων. ἔρρωσο.]

1 Δύο γένη τῶν πολιτικῶν εἰσι λόγων, τὸ μὲν δημηγο-
 16 ρικόν, τὸ δὲ δικανικόν. εἶδη δὲ τούτων ἑπτὰ, προτρεπτι-
 κόν, ἀποτρεπτικόν, ἐγκωμιστικόν, ψεκτικόν, κατηγο-
 ρικόν, ἀπολογητικόν, καὶ ἐξεταστικόν ἢ αὐτὸ καθ' αὐτὸ ἢ πρὸς ἄλλο. τὰ μὲν οὖν εἶδη τῶν λόγων τοσαῦτα ἀριθμῶ
 20 ἐστὶ, χρησόμεθα δὲ αὐτοῖς ἐν τε ταῖς κοιναῖς δημηγορίαις καὶ ταῖς περὶ τὰ συμβόλαια δικαιολογίαις καὶ ταῖς ἰδίαις ὁμιλίαις. οὕτω δ' ἂν ἐτοιμότατον λέγειν περὶ αὐτῶν δυ-
 νηθεῖμιν, εἰ [καὶ] καθ' ἕνα ἑκάστον εἶδος ἀπολαβόντες ἀπαριθμησάμεθα τὰς δυνάμεις αὐτῶν καὶ τὰς χρήσεις
 25 καὶ τὰς τάξεις. καὶ πρῶτον μὲν τὰς προτροπὰς καὶ ἀπο-
 τροπὰς, ἐπεὶ περ ἐν ταῖς ἰδίαις ὁμιλίαις καὶ ταῖς κοιναῖς δημηγορίαις ἐν τοῖς μάλιστα αὐτῶν χρῆσις ἐστὶ, διέλ-
 θωμεν.

Καθόλου μὲν οὖν εἰπεῖν, προτροπὴ μὲν ἐστὶν ἐπὶ
 30 προαιρέσεις ἢ λόγους ἢ πράξεις παράκλησις, ἀποτροπὴ

δὲ ἀπὸ προαιρέσεων ἢ λόγων ἢ πράξεων διακώλυσις. 1
οὕτω δὲ τούτων διωρισμένων τὸν μὲν προτρέποντα χρῆ
δεικνύειν ταῦτα ἐφ' ἃ παρακαλεῖ, δίκαια ὄντα καὶ νόμιμα
καὶ συμφέροντα καὶ καλὰ καὶ ἡδέα καὶ ῥάδια πραχθῆναι·
εἰ δὲ μή, δυνατά τε δεικτέον, ὅταν ἐπὶ δυσχερῇ παρα- 5
καλῇ, καὶ ὥς ἀναγκαῖα ταῦτα ποιεῖν ἔστιν. τὸν δὲ ἀπο-
τρέποντα δεῖ διὰ τῶν ἐναντίων κώλυσιν ἐπιφέρειν, ὥς
οὐ δίκαιον οὐδὲ νόμιμόν ἐστιν οὐδὲ συμφέρον οὐδὲ κα-
λὸν οὐδὲ ἡδὺ οὐδὲ δυνατόν πράττειν τοῦτο· εἰ δὲ μή,
ὥς ἐργῶδες καὶ οὐκ ἀναγκαῖον. ἅπασαι δὲ αἱ πράξεις 10
μετέχουσιν τούτων ἀμφοτέρων, ὥστε μηδετέραν τῶν ὑπο-
θέσεων ἔχοντα λόγων ἀπορεῖν. ὧν μὲν οὖν ὀρέγεσθαι δεῖ
τοὺς προτρέποντας καὶ ἀποτρέποντας, ταῦτά ἐστιν· ὀρί-
σασθαι δὲ πειράσομαι τούτων ἕκαστον τί ἐστι, καὶ δεῖ-
ξαι πόθεν αὐτῶν εἰς τοὺς λόγους εὐπορήσομεν. δίκαιον 15
μὲν οὖν ἐστὶ τὸ τῶν ἀπάντων ἢ τὸ τῶν πλείστων ἔθος
ἄγραφον, διορίζον τὰ καλὰ καὶ τὰ αἰσχροτά. τοῦτο δ' ἐστὶ
τὸ γουέας τιμᾶν καὶ φίλους εὖ ποιεῖν καὶ τοῖς εὐεργέταις
χάριν ἀποδιδόναι· ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια οὐ
προστίττουσι τοῖς ἀνθρώποις οἱ γεγραμμένοι νόμοι 20
ποιεῖν, ἀλλ' εὐθὺς ἀγράφῳ καὶ κοινῷ νόμῳ νομίζεται.
τὰ μὲν οὖν δίκαια ταῦτά ἐστι, νόμος δὲ ἐστὶν ὁμολόγημα
πόλεως κοινὸν διὰ γραμμάτων προστίττον, πῶς χρῆ
πράττειν ἕκαστα. συμφέρον δὲ ἐστὶ τῶν ὑπαρχόντων
ἀγαθῶν φυλακὴ, ἢ τῶν μὴ προσόντων κτήσις, ἢ τῶν 25
ὑπαρχόντων κακῶν ἀποβολή, ἢ τῶν προσδοκωμένων γε-
νήσεσθαι βλαβερῶν διακώλυσις. διαιρήσεις δὲ τοῦτο τοῖς
μὲν ἰδιώταις εἰς σῶμα καὶ ψυχὴν καὶ τὰ ἐπίκτητα. σώματι
μὲν οὖν ἐστὶ συμφέρον ῥώμη κάλλος ὑγίεια, ψυχῇ δὲ ἀν-
δρεία σοφία δικαιοσύνη, τὰ δὲ ἐπίκτητα φίλοι χρήματα 30
κτήματα· τὰ δ' ἐναντία τούτοις ἀσύμφορα. πόλει δὲ
συμφέροντα τὰ τοιαῦτά ἐστιν, ὁμόνοια, δύνამις πρὸς

1 πόλεμον, χρήματα καὶ προσόδων εὐπορία, συμμάχων
 ἀρετὴ καὶ πλῆθος· καὶ συλλήβδην ἅπαντα τὰ τούτοις
 ὁμοιότροπα συμφέροντα νομίζομεν, τὰ δὲ τούτοις ἐναν-
 5 τία ἀσύμφορα. καλὰ δὲ ἐστὶν ἀφ' ὧν εὐδοξία τις καὶ τιμὴ
 τις ἐνδοξος γενήσεται τοῖς πράξασιν. ἡδέα δὲ τὰ χαρὰν
 ἐργαζόμενα. ῥάδια δὲ τὰ μετὰ ἐλαχίστου χρόνου καὶ πό-
 νου καὶ δαπάνης ἐπιτελούμενα. δυνατὰ δὲ πάντα τὰ ἐν-
 δεχόμενα γενέσθαι. ἀναγκαῖα δὲ τὰ μὴ ἐφ' ἡμῖν ὄντα
 πράττειν, ἀλλ' ὥς ἐξ ἀνάγκης θείας ἢ ἀνθρωπίνης οὐ-
 10 τως ὄντα.

Τὰ μὲν οὖν δίκαια καὶ τὰ νόμιμα καὶ τὰ συμφέροντα
 καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἡδέα καὶ τὰ ῥάδια καὶ τὰ δυνατὰ καὶ
 τὰ ἀναγκαῖα ταῦτά ἐστιν· εὐπορήσομεν δὲ περὶ τούτων
 λέγειν ἐξ αὐτῶν τε τῶν προειρημένων καὶ τῶν ὁμοίων
 15 τούτοις καὶ τῶν ἐναντίων αὐτοῖς καὶ τῶν ἤδη κεκριμέ-
 νων ὑπὸ θεῶν ἢ ἀνθρώπων ἐνδόξων ἢ ὑπὸ κριτῶν ἢ
 ὑπὸ τῶν ἀνταγωνιστῶν ἡμῖν.

Τὸ μὲν οὖν δίκαιον οἷόν ἐστι, πρότερον ἡμῖν δεδήλω-
 ται· τὸ δὲ ὅμοιον τῷ δικαίῳ τοιόνδ' ἐστίν. ὥσπερ γὰρ
 20 δίκαιον νομίζομεν τοῖς γονεῦσι πείθεσθαι, τὸν αὐτὸν
 τρόπον προσήκει τοὺς υἱεῖς μιμεῖσθαι τὰς τῶν πατέρων
 πράξεις. καί, καθάπερ τοὺς εὖ ποιήσαντας ἀντενεργε-
 τεῖν δίκαιόν ἐστιν, οὕτω τοὺς μηδὲν ἡμᾶς κακὸν ἐργασ-
 μένους δίκαιόν ἐστι μὴ βλάπτειν. τὸ μὲν οὖν ὅμοιον τῷ
 25 δικαίῳ τὸν τρόπον τοῦτον δεῖ λαμβάνειν· ἐκ δὲ τῶν
 ἐναντίων χρή καταφανὲς ποιεῖν αὐτὸ τὸ παράδειγμα. κα-
 θάπερ γὰρ τοὺς κακὸν τι ποιήσαντας δίκαιόν ἐστι τιμω-
 ρεῖσθαι, καὶ τοὺς εὐεργετήσαντας οὕτω προσήκει ἀν-
 τεεργετεῖν. τὸ δὲ κεκριμένον ὑπὸ τινων ἐνδόξων δίκαιον
 30 οὕτω λήψη· ἀλλ' οὐχ ἡμεῖς μόνοι μισοῦμεν καὶ κακῶς
 ποιούμεν τοὺς ἐχθρούς, ἀλλὰ καὶ Ἀθηναῖοι καὶ Λακεδαι-
 μόνιοι δίκαιον εἶναι κρίνουσι τοὺς ἐχθρούς τιμωρεῖσθαι.

Τὸ μὲν οὖν δίκαιον οὕτω μελετῶν πολλάκις λήψῃ· τὸ 1
 δὲ νόμιμον αὐτὸ μὲν οἷόν ἐστιν, ὥρισταί ἡμῖν πρότερον,
 δεῖ δέ, ὅπου ἂν ἢ χρήσιμον, αὐτόν τε τὸν ἀγορεύοντα
 καὶ τὸν νόμον λαμβάνειν, εἴτα τὸ ὅμοιον τῷ γεγραμμένῳ
 νόμῳ. εἰῆ δὲ ἂν τοιόνδε· ὥσπερ γὰρ ὁ νομοθέτης μεγί- 5
 ιταις ζημίαις τοὺς κλέπτας ἐκόλασεν, οὕτω δεῖ καὶ τοὺς
 ἔξαπατῶντας μάλιστα τιμωρεῖσθαι· καὶ γὰρ οὗτοι κλέ-
 πτουσι τὴν διάνοιαν. καί, καθάπερ ὁ νομοθέτης κληρο-
 νόμους πεποίηκε τοὺς ἐγγυτάτω γένους ὄντας τοῖς ἄπαι-
 τιν ἀποδυνήσκουσιν, οὕτω καὶ τῶν τοῦ ἀπελευθέρου 10
 ῥημάτων ἐμὲ νῦν προσήκει κύριον γενέσθαι· τῶν γὰρ
 ἱπελευθερωσάντων αὐτὸν τετελευτηκότων ἐγγυτάτω γέ-
 νους αὐτὸς ὢν καὶ τῶν ἀπελευθέρων δίκαιος ἂν εἴην ἄρ-
 ρειν. τὸ μὲν οὖν ὅμοιον τῷ νομίμῳ τοῦτον τὸν τρόπον
 λαμβάνεται· τὸ δ' ἐναντίον ὥδε· εἰ γὰρ ὁ νόμος ἀπα- 15
 νορεύει τὰ δημόσια διανεμέσθαι, δήλον ὅτι τοὺς διαι-
 ρουμένους αὐτὰ πάντας ἀδικεῖν ὁ νομοθέτης ἐκρινεν. εἰ
 γὰρ τιμᾶσθαι οἱ νόμοι προστάττουσι τοὺς καλῶς καὶ δι-
 αίως τῶν κοινῶν ἐπιστατήσαντας, δήλον ὥς καὶ τοὺς
 ἀκαθάρτους διαφθείραντας τιμωρίας ἀξίους νομίζουσιν. 20
 καὶ μὲν οὖν τῶν ἐναντίων καταφανὲς οὕτω γίνεται τὸ νό-
 μον, ἐκ δὲ τῶν κεκριμένων ὥδε· καὶ οὐ μόνον ἐγὼ τὸν
 νόμον τοῦτον εἵνεκα τούτων φημι τὸν νομοθέτην θεῖναι,
 ἰλλὰ καὶ πρότερον οἱ δικασταὶ διεξιόντος Λυσισθέδου
 παραπλήσια τοῖς νῦν ὑπ' ἐμοῦ λεγομένοις ἐψηφίσαντο 25
 αὐτὰ περὶ τοῦ νόμου τούτου.

Τὸ μὲν οὖν νόμιμον οὕτω μετιόντες πολλαχῶς δεῖξο-
 μεν· τὸ δὲ συμφέρον αὐτὸ μὲν οἷόν ἐστιν, ἐν τοῖς πρότε-
 ρον ὥρισταί. δεῖ δὲ λαμβάνειν εἰς τοὺς λόγους τῶν προ-
 ρημένων καὶ ἐκ τοῦ συμφέροντος ἂν ὑπάρχη τι, καὶ 30
 μετιόντας τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ ὑπὲρ τοῦ νομίμου
 καὶ τοῦ δικαίου διήλθομεν, οὕτω καὶ τὸ συμφέρον πολ-

- 1 λαχῶς ἐμφανίζειν. εἴη δ' ἂν τὸ μὲν ὁμοιον τῷ συμφέ-
 ροντι τοιόνδε· ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς πολέμοις συμφέρει
 τοὺς εὐψυχοτάτους πρώτους τάττειν, οὕτως ἐν ταῖς πο-
 λιτείαις λυσিতেλεῖ τοὺς φρονιμωτάτους καὶ δικαιοτάτους
 5 προεστάναι τοῦ πλήθους. καί, καθάπερ τοῖς ἀνθρώποις
 ὑγιαίνουσι συμφέρει φυλάττεσθαι μὴ νοσήσωσιν, οὕτω
 καὶ ταῖς πόλεσιν ὁμονοοῦσαις συμφέρον ἐστὶ προσκοπεῖν
 μὴ στασιάζωσιν. τὰ μὲν οὖν ὅμοια τῷ συμφέροντι τοῦτον
 τὸν τρόπον μετιῶν πολλὰ ποιήσεις, ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων
 10 ὧδέ σοι τὸ συμφέρον ἐσται καταφανές. εἰ γὰρ λυσিতেλεῖ
 τοὺς ἐπικεικὲς τῶν πολιτῶν τιμᾶν, συμφέρον ἂν εἴη καὶ
 τοὺς πονηροὺς κολάζειν. εἰ γὰρ οἴεσθες ἀσύμφορον τὸ
 μόνους ἡμᾶς πρὸς Θηβαίους πολεμεῖν, συμφέρον ἂν εἴη
 τὸ Λακεδαιμονίους συμμάχους ποιησαμένους ἡμᾶς οὕτω
 15 Θηβαίοις πολεμεῖν. ἐκ μὲν δὴ τῶν ἐναντίων οὕτω τὸ
 συμφέρον καταφανές ποιήσεις, τὸ δὲ κεκριμένον ὑπ' ἐν-
 δόξων συμφέρον ὧδε χρὴ λαμβάνειν· Λακεδαιμόνιοί τε
 γὰρ Ἀθηναίους καταπολεμήσαντες συμφέρειν αὐτοῖς
 ὠήθησαν μὴ τὴν πόλιν αὐτῶν ἀνδραποδίσασθαι, καὶ κά-
 20 λιν Ἀθηναῖοι ἐξὸν αὐτοῖς ἀνοικίσαι τὴν Σπάρτην συμ-
 φέρειν σφίσις ὠήθησαν περιποιῆσαι Λακεδαιμονίους.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ νομίμου καὶ τοῦ
 συμφέροντος οὕτω μετιῶν εὐπορήσεις· τὸ δὲ καλὸν καὶ
 τὸ ῥάδιον καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ δυνατόν καὶ τὸ ἀναγκαῖον
 25 ὁμοιοτρόπως τούτοις μέτιθι. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐντεῦ-
 θεν εὐπορήσομεν.

- 2 Πάλιν δὲ ὀρισώμεθα καὶ περὶ πόσων καὶ περὶ ποίων
 καὶ τίνων ἐν τε τοῖς βουλευτηρίοις καὶ ταῖς ἐκκλησίαις
 συμβουλευόμεν· ἂν γὰρ τούτων ἕκαστα σαφῶς ἐπιστώ-
 30 μεθα, τοὺς μὲν ἰδίους λόγους αὐτὰ τὰ πράγματα καθ'
 ἑκάστην ἡμῖν συμβουλίαν παραδώσει· τὰς δὲ κοινὰς
 ιδέας ἐκ πολλοῦ προειδότες ἐπιφέρειν ἐφ' ἑκάσταις τῶν

πράξεων ῥαδίως δυνησόμεθα. τούτων οὖν ἕνεκα διαιρε- 2
τέον ἡμῖν, περὶ ὧν κοινῇ βουλευόμεναι πάντες.

Ἐν κεφαλαίῳ μὲν οὖν εἰπεῖν εἰσὶν ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν
προθέσεις, περὶ ὧν δημηγορήσομεν· ἀνάγκη γάρ ἐστι
καὶ βουλευέσθαι καὶ λέγειν ἡμᾶς ἐν βουλῇ καὶ δήμῳ ἢ 5
περὶ ἱερῶν, ἢ περὶ νόμων, ἢ περὶ τῆς πολιτικῆς κατα-
σκευῆς, ἢ περὶ τῶν πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις συμμαχιῶν
καὶ συμβολαίων, ἢ περὶ πολέμων, ἢ περὶ εἰρήνης, ἢ περὶ
κόρου χρημάτων. αἱ μὲν οὖν προθέσεις αὗται τυγχάνου- 10
σιν οὕσαι, περὶ ὧν βουλευσόμεθα καὶ δημηγορήσομεν· ὡς
ἑκάστην δὲ πρόθεσιν διελώμεθα καὶ σκοπῶμεν, ἐν οἷς
τρόποις ἐνδέχεται περὶ τούτων λόγῳ χρῆσασθαι.

Περὶ μὲν οὖν ἱερῶν τριττῶς ἀναγκαῖον λέγειν· ἢ γὰρ
ῥοῦμεν ὥς τὰ καθεστῶτα διαφυλακτέον, ἢ ὥς ἐπὶ τὸ με- 15
γαλοπρεπέστερον [πως], ἢ ὥς ἐπὶ τὸ ταπεινότερον. ὅταν
ἴεν οὖν λέγωμεν, ὥς δεῖ τὰ καθεστῶτα διαφυλάττειν,
ῥηρήσομεν ἀφορμὰς ἐκ μὲν τοῦ δικαίου λέγοντες, τὰ
ἰατρία ἔθη παρὰ πᾶσι παραβαίνειν ἄδικόν ἐστι, καὶ ὅτι
ἡ μαντεῖα πάντα τοῖς ἀνθρώποις προστάττει κατὰ τὰ
ἰατρία ποιεῖσθαι τὰς θυσίας, καὶ ὅτι τῶν πρώτων οἰκι- 20
όντων τὰς πόλεις καὶ τοῖς θεοῖς ἰδρυσαμένων τὰ ἱερὰ
ἰάλιστα δεῖ διαμένειν τὰς περὶ τοὺς θεοὺς ἐπιμελείας. ἐκ
τῆς τοῦ συμφέροντος, ὅτι πρὸς χρημάτων συντέλειαν ἢ
τοῖς ἰδιώταις ἢ τῷ κοινῷ τῆς πόλεως συμφέρον ἔσται
κατὰ τὰ πάτρια τῶν ἱερῶν θυομένων, καὶ ὅτι πρὸς εὐ- 25
τολμίαν λυσιτελεῖ τοῖς πολίταις, ἕπει συμπομπευόντων
ἐκλιτῶν ἱππέων ψιλῶν εὐτολμότεροι γίνονται· ἂν οἱ πο-
ταὶ φιλοτιμούμενοι περὶ ταῦτα. ἐκ δὲ τοῦ καλοῦ, εἰ
ᾧ καλὰς τὰς ἐορτὰς πρὸς τὸ θεωρῆσαι συμβέβηκεν.
καὶ δὲ τῆς ἡδονῆς, εἰ καὶ πρὸς τὸ θεωρεῖσθαι ποικιλία 30
καὶ περὶ τὰς τῶν θεῶν θυσίας. ἐκ δὲ τοῦ δυνατοῦ, εἰ
ἢτε ἐνδεῖα γεγένηται μήτε ὑπερβολὴ περὶ ταύτας. οταν

- 1 λαχῶς ἐμφανίζειν. εἴη δ' ἂν τὸ μὲν ὅμοιον τῷ συμφέροντι τοιόνδε· ὥσπερ γὰρ ἐν τοῖς πολέμοις συμφέρει τοὺς εὐψυχοτάτους πρῶτους τάττειν, οὕτως ἐν ταῖς πολιτείαις λυσিতেλεῖ τοὺς φρονιμωτάτους καὶ δικαιοτάτους
- 5 προεστάναι τοῦ πλήθους. καί, καθάπερ τοῖς ἀνθρώποις ὑγιαίνουσι συμφέρει φυλάττεσθαι μὴ νοσήσωσιν, οὕτω καὶ ταῖς πόλεσιν ὁμονοοῦσαις συμφέρον ἐστὶ προσκοπεῖν μὴ στασιάσωσιν. τὰ μὲν οὖν ὅμοια τῷ συμφέροντι τοῦτον τὸν τρόπον μετιῶν πολλὰ ποιήσεις, ἐκ δὲ τῶν ἐναντίων
- 10 ὧδέ σοι τὸ συμφέρον ἐσται καταφανές. εἰ γὰρ λυσিতেλεῖ τοὺς ἐπιεικεῖς τῶν πολιτῶν τιμᾶν, συμφέρον ἂν εἴη καὶ τοὺς πονηροὺς κολάζειν. εἰ γὰρ οἴεσθε ἀσύμφορον τὸ μόνους ἡμᾶς πρὸς Θηβαίους πολεμεῖν, συμφέρον ἂν εἴη τὸ Λακεδαιμονίους συμμάχους ποιησαμένους ἡμᾶς οὕτω
- 15 Θηβαίοις πολεμεῖν. ἐκ μὲν δὴ τῶν ἐναντίων οὕτω τὸ συμφέρον καταφανές ποιήσεις, τὸ δὲ κεκριμένον ὑπ' ἐνδόξων συμφέρον ὧδε χρὴ λαμβάνειν· Λακεδαιμόνιοί τε γὰρ Ἀθηναίους καταπολεμήσαντες συμφέρειν αὐτοῖς ᾤήθησαν μὴ τὴν πόλιν αὐτῶν ἀνδραποδίσασθαι, καὶ πέ-
- 20 λιν Ἀθηναῖοι ἐξὸν αὐτοῖς ἀνοικίσαι τὴν Σπάρτην συμφέρειν σφίσις ᾤήθησαν περιποιῆσαι Λακεδαιμονίους.

Περὶ μὲν οὖν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ νομίμου καὶ τοῦ συμφέροντος οὕτω μετιῶν εὐπορήσεις· τὸ δὲ καλὸν καὶ τὸ ῥάδιον καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ δυνατόν καὶ τὸ ἀναγκαῖον

25 ὁμοιοτρόπως τούτοις μέτιθι. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐντεῖθεν εὐπορήσομεν.

- 2 Πάλιν δὲ ὀρισώμεθα καὶ περὶ πόσων καὶ περὶ ποίων καὶ τίνων ἐν τε τοῖς βουλευτηρίοις καὶ ταῖς ἐκκλησίαις συμβουλευόμεν· ἂν γὰρ τούτων ἕκαστα σαφῶς ἐπιστώ-
- 30 μεθα, τοὺς μὲν ἰδίους λόγους αὐτὰ τὰ πράγματα καθ' ἑκάστην ἡμῖν συμβουλίαν παραδώσει· τὰς δὲ κοινὰς ἰδέας ἐκ πολλοῦ προειδότες ἐπιφέρειν ἐφ' ἑκάσταις τῶν

εράξεων ῥαδίως δυνησόμεθα. τούτων οὖν ἕνεκα διαιρε- 2
 ζέον ἡμῖν, περὶ ὧν κοινῇ βουλευόνται πάντες.

Ἐν κεφαλαίῳ μὲν οὖν εἰπεῖν εἰσὶν ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν
 τροθέσεις, περὶ ὧν δημηγορήσομεν· ἀνάγκη γάρ ἐστι
 αἱ βουλευέσθαι καὶ λέγειν ἡμᾶς ἐν βουλῇ καὶ δῆμῳ ἢ 5
 ἐπὶ ἱερῶν, ἢ περὶ νόμων, ἢ περὶ τῆς πολιτικῆς κατα-
 σκευῆς, ἢ περὶ τῶν πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις συμμαχιῶν
 αἱ συμβολαίων, ἢ περὶ πολέμων, ἢ περὶ εἰρήνης, ἢ περὶ
 ὠροῦ χρημάτων. αἱ μὲν οὖν προθέσεις αὗται τυγχάνου-
 σιν οὔσαι, περὶ ὧν βουλευσόμεθα καὶ δημηγορήσομεν· 10
 κάστην δὲ πρόθεσιν διελώμεθα καὶ σκοπῶμεν, ἐν οἷς
 ῥόποις ἐνδέχεται περὶ τούτων λόγῳ χρῆσασθαι.

Περὶ μὲν οὖν ἱερῶν τριττῶς ἀναγκαῖον λέγειν· ἢ γὰρ
 ροῦμεν ὡς τὰ καθεστῶτα διαφυλακτέον, ἢ ὡς ἐπὶ τὸ με-
 αλοπρεπέστερον [πως], ἢ ὡς ἐπὶ τὸ ταπεινότερον. ὅταν 15
 ἐν οὖν λέγωμεν, ὡς δεῖ τὰ καθεστῶτα διαφυλάττειν,
 ὑφήσομεν ἀφορμὰς ἐκ μὲν τοῦ δικαίου λέγοντες, τὰ
 ἄτρια ἔθη παρὰ πᾶσι παραβαίνειν ἄδικόν ἐστι, καὶ ὅτι
 ἂ μαντεῖα πάντα τοῖς ἀνθρώποις προστάττει κατὰ τὰ
 ἄτρια ποιεῖσθαι τὰς θυσίας, καὶ ὅτι τῶν πρώτων οἴκι- 20
 ντων τὰς πόλεις καὶ τοῖς θεοῖς ἰδρυσαμένων τὰ ἱερὰ
 ἀλίστα δεῖ διαμένειν τὰς περὶ τοὺς θεοὺς ἐπιμελείας. ἐκ
 ἑ τοῦ συμφέροντος, ὅτι πρὸς χρημάτων συντέλειαν ἢ
 οἷς ἰδιώταις ἢ τῷ κοινῷ τῆς πόλεως συμφέρον ἔσται
 κατὰ τὰ ἄτρια τῶν ἱερῶν θυομένων, καὶ ὅτι πρὸς εὐ- 25
 γλμίαν λυσιτελεῖ τοῖς πολίταις, ἐπεὶ συμπομπευόντων
 κλιτῶν ἱππέων ψιλῶν εὐτολμότεροι γένοιντ' ἂν οἱ πο-
 ταί φιλοτιμούμενοι περὶ ταῦτα. ἐκ δὲ τοῦ καλοῦ, εἰ
 ἴτω καλὰς τὰς ἐορτὰς πρὸς τὸ θεωρῆσαι συμβέβηκεν.

δὲ τῆς ἡδονῆς, εἰ καὶ πρὸς τὸ θεωρεῖσθαι ποιικιλία 30
 ; περὶ τὰς τῶν θεῶν θυσίας. ἐκ δὲ τοῦ δυνατοῦ, εἰ
 τε ἐνδεῖα γεγένηται μήτε ὑπερβολὴ περὶ ταύτας. οταν

- 2 μὲν οὖν τοῖς καθεστῶσι συνηγορῶμεν, οὕτω μειοῦσι
 σκεπτέον ἐπὶ τῶν προειρημένων ἢ τῶν τούτοις ὁμοιοτρό-
 πων, καὶ ὥς ἐνδέχεται διδάσκειν περὶ τῶν λεγομένων.
 ὅταν δὲ ἐπὶ τὸ μεγαλοπρεπέστερον συμβουλευώμεν μεθ-
- 5 ιστάναι τὰς ἱεροποιίας, περὶ μὲν τοῦ τὰ πάτρια κινεῖν
 ἀφορμὰς ἔξομεν εὐπρεπεῖς, λέγοντες, τὸ προστιθέναι
 τοῖς ὑπάρχουσιν οὐ καταλύειν ἐστὶν ἀλλ' αὖξιν τὰ καθ-
 εστῶτα· ἔπειθ' ὥς καὶ τοὺς θεοὺς εἰκὸς εὐνουστέρους
 εἶναι τοῖς μᾶλλον αὐτοὺς τιμῶσιν· ἔπειθ' ὥς οὐδὲ οἱ
- 10 πατέρες αἰεὶ κατὰ τὰ αὐτὰ τὰς θυσίας ἤγον, ἀλλὰ πρὸς
 τοὺς καιροὺς καὶ τὰς εὐπραγίας ὀρῶντες καὶ ἰδίᾳ καὶ
 κοινῇ τὴν πρὸς τοὺς θεοὺς θεραπείαν ἐνομοθέτουν·
 ἔπειθ' ὥς καὶ ἐπὶ τῶν λοιπῶν ἀπάντων οὕτω καὶ τὰς
 πόλεις καὶ τοὺς ἰδίους οἴκους διοικοῦμεν. λέγε δὲ καὶ εἰ
- 15 τούτων κατασκευασθέντων ὠφέλειά τις ἔσται τῇ πόλει ἢ
 λαμπρότης ἢ ἡδονὴ μειῶν ὥσπερ ἐπὶ τῶν προτέρων εἰ-
 ρηται. ὅταν δὲ ἐπὶ τὸ ταπεινότερον συστέλλωμεν, πρῶ-
 τον μὲν ἐπὶ τοὺς καιροὺς τὸν λόγον ἀνακτεόν, τί πρῶ-
 τοντες χεῖρον οἱ πολῖται τυγχάνουσι νῦν ἢ πρότερον·
- 20 ἔπειθ' ὥς οὐκ εἰκὸς τοὺς θεοὺς χαίρειν ταῖς δαπάναις
 τῶν θυομένων, ἀλλὰ ταῖς εὐσεβείαις τῶν θυόντων· εἰδ'
 ὥς πολλὴν ἄνοιαν τούτων καὶ οἱ ἄνθρωποι κατακρίνου-
 σιν, ὅσοι παρὰ δύνάμιν τι ποιοῦσιν· ἔπειθ' ὅτι οὐκ ἐπὶ
 τοῖς ἀνθρώποις μόνοις ἀλλὰ καὶ ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις καὶ
- 25 κακοπραγίαις ἐστὶ τὰ περὶ τὰς πολιτικὰς δαπάνας. ἀφορ-
 μὰς μὲν οὖν ταύτας καὶ τὰς ὁμοιοτρόπους ταύταις ὑπὲρ
 τῶν περὶ τὰς θυσίας προθέσεων ἔξομεν· ἵνα δὲ καὶ τὰ
 κατὰ τὴν κρατίστην θυσίαν εἰδῶμεν εἰσηγεῖσθαι καὶ νο-
 μοθετεῖν, ὀρισώμεθα καὶ ταύτην. ἔστι γὰρ κρατίστη θυ-
- 30 σία πασῶν ἣτις ἔν ἐξῇ πρὸς μὲν τοὺς θεοὺς ὁσίως [καὶ
 θείως], πρὸς δὲ τὰς δαπάνας μετρίως, πρὸς δὲ πόλεμον
 ὠφελίμως, πρὸς δὲ τὰς θεωρίας λαμπρῶς. ἔξει δὲ πρὸς

μὲν τοὺς θεοὺς ὁσίως, ἂν τὰ πάτρια μὴ καταλύηται· 2
 πρὸς δὲ τὰς δαπάνας μετρίως, ἔαν μὴ πάντα τὰ πεμπό-
 μενα καταναλίσκηται· πρὸς δὲ τὰς θεωρίας λαμπρῶς,
 ἔαν χρυσῷ καὶ τοῖς τοιούτοις ἃ μὴ συναναλίσκονται, δα-
 φιλῶς τις χρήσεται· πρὸς δὲ τοὺς πολέμους ὠφελίμως, 5
 ἔαν ἱππεῖς καὶ ὀπλῖται διεσκευασμένοι συμπομπεύωσιν.
 τὰ μὲν δὴ περὶ τοὺς θεοὺς ἐκ τούτων κάλλιστα κατα-
 σκευάσομεν, ἐκ δὲ τῶν πρότερον εἰρημένων καθ' οὓς
 ἐνδέχεται τρόπους δημηγορεῖν περὶ ἐκάστης ἱεροποιίας
 εἰσόμεθα.

10

Περὶ δὲ νόμων πάλιν καὶ τῆς πολιτικῆς κατασκευῆς
 ὁμοιοτρόπως διέλθωμεν. εἰσὶ δὲ νόμοι συλλήβδην μὲν
 εἰπεῖν ὁμολογήματα κοινὰ πόλεως, ἃ διὰ γραμμάτων
 ὀρίζει καὶ προστάττει πῶς χρὴ πράττειν ἕκαστα. δεῖ δὲ
 αὐτῶν τὴν θέσιν ἐν μὲν ταῖς δημοκρατίαις τὰς μικρὰς 15
 ἀρχὰς καὶ τὰς πολλὰς κληρωτὰς ποιεῖν· ἀστασίαστον
 γὰρ τοῦτο· τὰς δὲ μεγίστας χειροτονητὰς ἀπὸ τοῦ πλή-
 θους. οὕτω γὰρ ὁ μὲν δῆμος κύριος ὢν διδόναι τὰς τι-
 μὰς οἷς ἂν ἐθέλῃ, τοῖς λαμβάνουσιν αὐτὰς οὐ φθονήσῃ,
 οἱ δ' ἐκίφανέστεροι μᾶλλον τὴν καλοκαγαθίαν ἀσκήσου- 20
 σιν, εἰδότες ὅτι τὸ παρὰ τοῖς πολίταις εὐδοκιμεῖν οὐκ
 ἀλυσιτελὲς αὐτοῖς ἔσται· περὶ μὲν οὖν τὰς ἀρχαιρεσίας
 ἐν τῇ δημοκρατίᾳ οὕτω δεῖ νομοθετεῖν, περὶ δὲ τὴν ἄλ-
 λην διοίκησιν καθ' ἐν μὲν ἕκαστον διελθεῖν πολὺ ἂν ἔρ-
 γον εἴη, συλλήβδην δὲ δεῖ παραφυλάττειν ὅπως οἱ νόμοι 25
 τὸ μὲν πλῆθος ἀποτρέψωσι τοῖς τὰς οὐσίας ἔχουσιν ἐπι-
 βουλεύειν, τοῖς δὲ πλουτοῦσιν εἰς τὰς κοινὰς λειτουρ-
 γίας ἐκουσίαν ἅπασαν φιλοτιμίαν ἐμποιήσωσιν. τοῦτο
 δὲ οὕτως ἂν κατασκευάσειεν, εἰ τοῖς μὲν τὰς οὐσίας
 ἔχουσιν ἀντὶ τῶν εἰς τὸ κοινὸν δαπανωμένων τιμαὶ τινες 30
 ἀπὸ τῶν νόμων ἀφωρισμέναι τυγχάνοιεν, τῶν δὲ πενο-
 μένων τοὺς τὴν χώραν ἐργαζομένους καὶ ναυκληροῦντας

2 τῶν ἀγοραίων μᾶλλον προτιμῶεν, ὅπως οἱ μὲν πλου-
 τοῦντες ἐκόντες τῇ πόλει λειτουργήσωσι, τὸ δὲ πλῆθος
 οὐ συκοφαντίας ἀλλ' ἐργασίας ἐπιθυμήσῃ. δεῖ δὲ πρὸς
 τούτοις καὶ περὶ τοῦ μήτε χώραν ποιεῖν ἀνάδαστον μήτε
 5 δημεύειν τὰς οὐσίας τῶν τελευτώντων ἰσχυροὺς κείσθαι
 νόμους, καὶ μεγάλας ἐπικείσθαι τιμωρίας τοῖς παραβαί-
 νουσι ταῦτα. χρὴ δὲ τοῖς ἐν πολέμῳ τελευτῶσιν εἰς τα-
 φήν τι χωρίον δημόσιον ἐν καλῷ πρὸ τῆς πόλεως ἀφα-
 ρισμένον, καὶ τοῖς παισὶν αὐτῶν ἕως ἥβης δημοσίαν
 10 τροφήν δίδοσθαι. τῶν μὲν οὖν ἐν τῇ δημοκρατίᾳ νόμων
 τὴν θέσιν τοιαύτην δεῖ ποιεῖσθαι· περὶ δὲ τὰς ὀλιγαρ-
 χίας τὰς μὲν ἀρχὰς δεῖ τοὺς νόμους ἀπονέμειν ἐξ ἴσου
 πᾶσι τοῖς τῆς πολιτείας μετέχουσιν, τούτων δὲ εἶναι τὰς
 μὲν πλείστας κληρωτάς, τὰς δὲ μεγίστας κρυπτῇ φήφῃ
 15 μεθ' ὄρκων καὶ πλείστης ἀκριβείας διαψηφιστάς. δεῖ δὲ
 τὰς ζημίας ἐν τῇ ὀλιγαρχίᾳ μεγίστας ἐπικείσθαι τοῖς
 ὑβρίζουσιν τινὰς τῶν πολιτῶν ἐπιχειροῦσιν· τὸ γὰρ πλῆ-
 θος οὐχ οὕτω τῶν ἀρχῶν ἀγανακτεῖ στερούμενον, ὥς
 ἔχει βαρέως ὑβριζόμενον. χρὴ δὲ καὶ τὰς διαφορὰς τῶν
 20 πολιτῶν ὅτι τάχιστα διαλύειν καὶ μὴ χρονίζεσθαι, μηδὲ
 συνάγειν ἐκ τῆς χώρας ἐπὶ τὴν πόλιν τὸν ὄχλον· ἐκ γὰρ
 τῶν τοιούτων συνόδων συστρέφεται τὰ πλήθη καὶ κατα-
 λύει τὰς ὀλιγαρχίας. καθόλου δὲ εἰπεῖν, δεῖ τοὺς νό-
 μους ἐν μὲν ταῖς δημοκρατίαις κωλύειν τοὺς πολλοὺς
 25 ταῖς τῶν πλουσίων οὐσίαις ἐπιβουλεύειν, ἐν δὲ ταῖς ὀλι-
 γαρχίαις ἀποτρέπειν τοὺς τῆς πολιτείας μετέχοντας ὑβρί-
 ξειν τοὺς ἀσθενεστεροὺς καὶ συκοφαντεῖν τοὺς πολίτας.
 ὧν μὲν οὖν ὀρέγεσθαι δεῖ τοὺς νόμους καὶ τὴν πολιτικὴν
 κατασκευὴν, ἐκ τούτων οὐκ ἀγνοήσεις· δεῖ δὲ τὸν συνα-
 30 γορεύειν ἐθέλοντα νόμῳ δεικνύειν τοῦτον ἴσον ὄντα
 τοῖς πολίταις ὁμολογούμενόν τε τοῖς ἄλλοις νόμοις καὶ
 συμφέροντα τῇ πόλει μάλιστα μὲν πρὸς ὁμόνοιαν, εἰ δὲ

μή, πρὸς τὴν τῶν πολιτῶν καλοκαγαθίαν ἢ πρὸς τὰς 2
κοινὰς προσόδους ἢ πρὸς εὐδοξίαν τῷ κοινῷ τῆς πόλεως
ἢ πρὸς τὴν πολιτικὴν δύναμιν ἢ πρὸς ἄλλο τι τῶν τοιού-
των· ἀντιλέγοντα δὲ σκοπεῖν πρῶτον μὲν εἰ μὴ κοινὸς
ὁ νόμος· ἔπειτα εἰ μὴ τοῖς ἄλλοις ὁμολογῶν ἀλλ' ὑπε- 5
ναντίος ἔσται· ἐπὶ τούτοις εἰ μὴ πρὸς μηδὲν τῶν εἰρη-
μένων συμφέρων ἀλλὰ τοῦναντίον βλαβερός.

Περὶ μὲν οὖν νόμων καὶ τῆς κοινῆς κατασκευῆς ἐν-
τεῦθεν καὶ τιθέναι καὶ λέγειν εὐπορήσομεν· περὶ δὲ
συμμάχων καὶ τῶν πρὸς τὰς ἄλλας πόλεις συμβολαίων 10
διελθεῖν ἐπιχειρήσομεν. τὰ μὲν οὖν συμβόλαια κατὰ
τάξεις ἀναγκαῖον καὶ συνθήκας κοινὰς γίνεσθαι, συμ-
μάχους δὲ ποιεῖσθαι κατὰ τοὺς καιροὺς τούτους, ὅταν
τινὲς καθ' ἑαυτοὺς ὧσιν ἀσθενεῖς, ἢ πόλεμός τις ἢ πρὸς-
δόκιμος, ἢ διὰ τοῦτο ποιήσασθαι συμμαχίαν πρὸς τινὰς 15
ὅτι πολέμῳ ἀποστήσειν τινὰς νομίζουσιν. αἰτίαι μὲν οὖν
αὗται καὶ παραπλήσιαι ταύταις ἄλλαι πλείους [τοῦ ποιεῖ-
σθαι συμμάχους] εἰσὶν. δεῖ δὲ ὅταν συναγορεύειν βούλῃ
τῇ γινομένῃ συμμαχίᾳ, τὸν καιρὸν τοιοῦτον ὑπάρχοντα
ἐμφανίζειν, καὶ δεικνύναι τοὺς τὴν συμμαχίαν ποιου- 20
μένους μάλιστα μὲν δικαίους ὄντας καὶ πρότερόν τι τῇ
πόλει ἀγαθὸν πεποιηκότας καὶ δύναμιν μεγάλην ἔχον-
τας καὶ πλησίον τοῖς τόποις κατοικοῦντας· εἰ δὲ μή,
τούτων ἅπερ ἂν ὑπάρχη, ταῦτα συνάγειν. ὅταν δὲ δια-
κωλύῃς τὴν συμμαχίαν, ἐμφανίζειν ἐνδέχεται πρῶτον 25
μὲν ὥς οὐκ ἀναγκαῖον ποιεῖσθαι νῦν αὐτήν, ἔπειθ' ὥς
οὐ δίκαιοι τυγχάνουσιν ὄντες, εἰθ' ὥς πρότερον ἡμᾶς
κακῶς πεποιηκότες, εἰ δὲ μή, ὥς μακρὰν τοῖς τόποις
ἀπέχοντες καὶ οὐχ ὑπάρχοντες δυνατοὶ κατὰ τοὺς προσή-
κοντας παραγενέσθαι καιροὺς. ταῖς μὲν οὖν ἀντιλογί- 30
αις καὶ ταῖς συνηγορίαις ταῖς περὶ τῶν συμμάχων ἐκ τού-
των καὶ τῶν τούτοις ὁμοιοτρόπων εὐπορήσομεν χρῆσθαι.

- 2 Περὶ εἰρήνης δὲ πάλιν καὶ πολέμου τὸν αὐτὸν τρόπον τὰς μεγίστας ἰδέας ἐκλάβωμεν. προφάσεις μὲν οὖν εἰσι τοῦ πόλεμου ἐκφέρειν πρὸς τινὰς αὐταί· δεῖ πρότερον ἀδικηθέντας νῦν καιρῶν παραπεπτωκότων ἀμύνεσθαι τοὺς ἀδικήσαντας, ἢ νῦν ἀδικουμένους ὑπὲρ ἐαυτῶν πολεμεῖν ἢ ὑπὲρ συγγενῶν ἢ ὑπὲρ εὐεργετῶν ἢ συμμάχοις ἀδικουμένοις βοηθεῖν, ἢ τοῦ τῇ πόλει συμφέροντος ἔνεκεν, ἢ εἰς εὐδοξίαν, ἢ εἰς εὐπορίαν, ἢ εἰς δύναμιν, ἢ εἰς ἄλλο τι τῶν τοιούτων. ὅταν μὲν οὖν ἐπὶ 5
- 10 τὸ πολεμεῖν παρακαλῶμεν, τούτων τε τῶν προφάσεων ὅτι πλείστας συννακτέον καὶ μετὰ ταῦτα δεικτέον, ἔξ ὧν ἔστι περιγενεσθαι τῷ πολέμῳ, ὅτι τὰ πλείστα τούτων τοῖς παρακαλουμένοις ὑπάρχοντά ἐστιν. περιγίνονται δὲ πάντες ἢ διὰ τὴν τῶν θεῶν εὐνοίαν, ἢν εὐτυχίαν 15
- προσαγορεύομεν, ἢ διὰ σωμάτων πληθος καὶ ῥώμην, ἢ διὰ χρημάτων εὐπορίαν, ἢ διὰ στρατηγοῦ φρόνησιν, ἢ διὰ συμμάχων ἀρετήν, ἢ διὰ τόπων εὐφύϊαν. τούτων οὖν καὶ τῶν τοιούτων τὰ τοῖς πράγμασιν οἰκειότατα λαμβάνοντες ἐμφανιοῦμεν, ὅταν ἐπὶ τὸ πολεμεῖν παρα- 20
- καλῶμεν, τὰ μὲν τῶν ἐναντίων ταπεινοῦντες, τὰ δ' ἡμέτερα τὰς ἀυξήσεσι μεγάλα καθιστῶντες. ἐὰν δὲ πόλεμον μέλλοντα γίνεσθαι διακωλύειν ἐπιχειρῶμεν, πρῶτον μὲν διὰ προφάσεων δεικτέον ἢ παντελῶς οὐδεμίαν ὑπάρχουσαν, ἢ μικρὰς καὶ ταπεινὰς οὔσας τὰς δυσχε- 25
- ρείας· ἔπειθ' ὥς οὐ συμφέρει πολεμεῖν, διεξιόντας τὰ κατὰ τὸν πόλεμον ἀτυχήματα τοῖς ἀνθρώποις. πρὸς δὲ τούτοις τὰ πρὸς νίκας συντείνοντα τοῦ πολέμου τοῖς ἐναντίοις ὑπάρχοντα μᾶλλον δεικτέον· ταῦτα δὲ ἐστὶν ἅπερ ἀρτίως κατηγορήθηται. γίνεσθαι μὲν οὖν μέλλοντα 30
- πόλεμον ἐκ τούτων ἀποτρεπτέον. ἤδη δ' ἐνεστῶτα παύειν ἐπιχειροῦντας, ἐὰν μὲν κρατῶσιν οἱ συμβουλευόμενοι, αὐτὸ τοῦτο πρῶτον λεκτέον, ὅτι δεῖ τοὺς νοῦν

ἔχοντας μὴ περιμένειν, ἕως ἂν πέσωσιν, ἀλλ' ἐν τῷ 2
κρατεῖν ποιεῖσθαι τὴν εἰρήνην· ἔπειτα διότι πέφυκεν ὁ
πόλεμος καὶ τῶν εὐτυχούντων ἐν αὐτῷ πολλοὺς ἀπο-
λύναι· ἡ δ' εἰρήνη τοὺς μὲν ἡττωμένους σώζειν, τοὺς
δὲ νικῶντας, ὧν ἕνεκεν ἐπολέμησαν, [παρέχειν] ἀπο- 5
λαύειν· διεξιτέον δὲ τὰς μεταβολὰς τὰς ἐν τῷ πολέμῳ,
ὡς πολλοὶ καὶ παράλογοι γίνονται. τοὺς μὲν οὖν ἐν τῷ
πολέμῳ κρατοῦντας ἐκ τῶν τοιούτων ἐπὶ τὴν εἰρήνην
παράκλητέον, τοὺς δὲ ἐπταικότας ἐξ αὐτῶν τε τῶν συμ-
βάντων καὶ ἐκ τοῦ μὴ παροξύνεσθαι τοῖς προαδικήσασι 10
ταῖς συμφοραῖς πειδισμένους, καὶ ἐκ τῶν κινδύνων τῶν
γεγεννημένων τοῦ μὴ ποιήσασθαι τὴν εἰρήνην, καὶ ἐκ τοῦ
κρεῖττον εἶναι τοῖς κρεῖττοσι μέρος τι τῶν ὑπαρχόντων
προέσθαι ἢ πολέμῳ κρατηθέντας αὐτοὺς αὐτοῖς κτήμα-
σιν ἀπολέσθαι. συλλήβδην δὲ τοῦθ' ἡμᾶς εἰδέναι δεῖ, 15
ὅτι τότε πάντες οἱ ἄνθρωποι τοὺς πολέμους εἰσώσασι
διαλύεσθαι πρὸς ἀλλήλους, ὅταν ἦτοι δίκαια ἀξιῶν
τοὺς ἐναντίους ὑπολαμβάνωσιν, ἢ διενεχθῶσι τοῖς συμ-
μάχοις, ἢ τῷ πολέμῳ κάμνωσιν, ἢ φοβηθῶσι τοὺς ἐναν-
τίους, ἢ στασιάσωσι πρὸς σφαῶς αὐτούς· ὥστε τούτων τε 20
πάντων καὶ τῶν τούτοις ὁμοιοτρόπων τὰ τοῖς πράγμα-
σιν οἰκειότατα συνάγων οὐκ ἀπορήσεις, ὅθεν χρὴ περὶ
πολέμου δημηγορεῖν καὶ εἰρήνης.

Δείπεται δ' ἡμᾶς ἔτι περὶ πόρου χρημάτων διελθεῖν.
πρῶτον μὲν οὖν σκεπτέον, εἰ τι τῶν τῆς πόλεως κτημά- 25
των ἡμελημένον ἐστὶ καὶ μήτε πρόσδοδον ποιεῖ μήτε τοῖς
θεοῖς ἐξαίρετόν ἐστιν. λέγω δ' οἷον τόπους τινὰς δημο-
σίους ἡμελημένους, ἐξ ὧν τοῖς ἰδιώταις ἢ πραθέντων ἢ
μισθωθέντων πρόσδοδος ἂν τις τῇ πόλει γίγνοιτο· κοινό-
τατος γὰρ ὁ τοιοῦτος πόρος ἐστίν. ἂν δὲ μηδὲν ἢ τοιοῦ- 30
τον, ἀπὸ τιμημάτων ἀναγκαῖον ποιήσασθαι τὰς εἰσφο-
ράς, ἢ τοῖς μὲν πένησι τὰ σώματα παρέχειν εἶναι προς-

- 2 τεταγμένον εἰς τοὺς κινδύνους, τοῖς δὲ πλουτοῦσι τὰ
 χρήματα, τοῖς δὲ τεχνίταις ὄπλα. συλλήβδην δὲ περὶ
 πόρων εἰσηγούμενοι φάναι αὐτοὺς ἴσους τοῖς πολίταις
 καὶ πολυχρονίους καὶ μεγάλους ὄντας, τοὺς δὲ τῶν ἐναν-
 5 τίων τὰ ἐναντία τούτοις ἔχοντας. τὰς μὲν οὖν προθέσεις
 περὶ ὧν δημηγορήσομεν, καὶ τὰ μέρη τούτων ἐξ ὧν τοὺς
 λόγους συστήσομεν καὶ προτρέποντες καὶ ἀποτρέποντες,
 ἐκ τῶν εἰρημένων ἴσμεν. προθέμενοι δὲ πάλιν ἐφεξῆς
 τό τε ἐγκωμιαστικὸν εἶδος καὶ τὸ ψεκτικὸν περιλάβωμεν.
- 3 Συλλήβδην μὲν οὖν ἐστὶν ἐγκωμιαστικὸν εἶδος προ-
 11 αἰρέσεων καὶ πράξεων καὶ λόγων ἐνδόξων αὖξησις καὶ
 μὴ προσόντων συνοικείωσις, ψεκτικὸν δὲ τὸ ἐναντίον
 τούτῳ, τῶν μὲν ἐνδόξων ταπεινώσις, τῶν δὲ ἀδόξων
 αὖξησις. ἐπαινετὰ μὲν οὖν ἐστὶ πράγματα τὰ δίκαια καὶ
 15 τὰ νόμιμα καὶ τὰ συμφέροντα καὶ τὰ καλὰ καὶ τὰ ἡδέα
 καὶ τὰ ῥάδιαπραχθῆναι. ταῦτα δὲ αὐτά τε οἶα ἐστὶ καὶ
 ὁθεν αὐτὰ πολλὰ ποιήσομεν, ἐν τοῖς πρὸ τούτων εἰρη-
 ται. δεῖ δὲ τὸν εὐλογοῦντα δεικνύειν τοῖς λόγοις ὡς
 τούτῳ τῷ ἀνθρώπῳ ἢ τοῖς πράγμασιν ὑπάρχει τι τού-
 20 των ὑπ' αὐτοῦ κατεργασθὲν ἢ δι' αὐτοῦ πορισθὲν ἢ ἐκ
 τούτου ἐπισυμβαῖνον ἢ ἕνεκεν τούτου γινόμενον ἢ οὐκ
 ἄνευ τούτου ἐπιτελούμενον· ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ τῷ
 ψέγοντι τὰ ἐναντία τούτοις δεικτέον προσόντα τῷ ψεγο-
 μένῳ. τὸ μὲν ἐκ τούτου· οἶον ἐκ τοῦ φιλογυμναστειῶ
 25 τὸ σῶμα ὑγιαίνειν, καὶ ἐκ τοῦ μὴ φιλοπονεῖν ἐπ' ἀφ-
 ρωστίαν ἐμπίπτειν, καὶ ἐκ τοῦ φιλοσοφεῖν δεινότερον
 εἶναι περὶ φρόνησιν, καὶ ἐκ τοῦ ἀμελεῖν ἐνδεᾶ τῶν ἀναγ-
 καίων εἶναι. τὸ δ' ἕνεκα τούτου· οἶον ἕνεκα τοῦ στε-
 φανωθῆναι ὑπὸ τῶν πολιτῶν πολλοὺς πόρους καὶ κιν-
 30 δύνους ὑπομένουσι, καὶ ἕνεκα τοῦ χαρίσασθαι τοῖς ἐρω-
 μένοις τῶν ἄλλων οὐδὲν φροντίζουσιν. τὸ δὲ μὴ ἄνευ
 τούτου· οἶον οὐκ ἄνευ τῶν ναυτῶν ναυμαχιῶν νικᾶι,

ἄνευ τοῦ πίνειν αἱ παροινίαι. τὰ τοιαῦτα δὲ β
 ρειρημένοις ὁμοιοτρόπως ἔμετιων ἐγκωμίων καὶ
 τολλῶν εὐπορήσεις. αὐξήσεις δὲ καὶ ταπεινώσεις
 ἴην ἅπαντα τὰ τοιαῦτα τόνδε τὸν τρόπον μετι-
 ῶτον μὲν ἀποφαίνων, ὥσπερ ἀρτίως μετῆλθον, 5
 τοὺς πολλὰ γεγενῆσθαι ἢ κακὰ ἢ ἀγαθὰ. εἰς μὲν
 πρὸς τῆς αὐξήσεως οὗτος, δεύτερος δὲ κεκριμένον
 ῥεῖν, ἂν μὲν ἐπαινῆς, ἀγαθόν, ἂν δὲ ψέγῃς, κα-
 ρα παριστάναι τὸ ὑπὸ σου λεγόμενον καὶ παρα-
 πρὸς ἄλληλα, τοῦ μὲν ὑπὸ σαυτοῦ λεγομένου 10
 ἵτα διεξιῶν, τοῦ δ' ἑτέρου τὰ ἐλάχιστα, καὶ οὕτω
 νεῖται. τρίτος δὲ πρὸς τὸ ὑπὸ σαυτοῦ λεγόμενον
 ἀβάλλειν τοῦλάχιστον τῶν ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἰδέαν
 ὦν· φανεῖται γάρ οὕτω τὸ ὑπὸ σου λεγόμενον
 ὥσπερ οἱ μέτριοι τὰ μεγέθη φαίνονται μείζους, 15
 ὁς βραχυτέρους παραστῶσιν. ἔσται δὲ καὶ ὥδε
 αὐξεῖν· εἰ κέκριται μέγα ἀγαθὸν τοῦτο, τούτῳ
 ἴον ἔαν λέγῃς, μέγα κακὸν φανεῖται. ὥσαύτως
 μῖζεται μέγα κακόν, ἔαν τούτῳ ἐναντίον λέγῃς,
 ἄγαθόν φανεῖται. ἔστι δὲ καὶ ὥδε μεγάλα ποιεῖν 20
 ἢ τὰ κακὰ, ἔαν ἀποφαίνῃς αὐτὸν ἐκ διανοίας,
 ἴζων ὥς ἐκ πολλοῦ προενόησεν, ὥς πολλὰ πράτ-
 βάλετο, ὥς πολὺν χρόνον ἐπραττεν, ὥς οὐδεὶς
 ρότερον τούτοις ἐπεχείρησεν, ὥς μετὰ τούτων
 μεθ' ὧν οὐδεὶς ἄλλος, ὥς ἐπὶ τούτοις μεθ' οὓς 25
 τερος, ὥς ἐκῶν, ὥς ἐκ προνοίας, ὥς εἰ πάντες
 ἴως ποιοῖμεν, εὐδαιμονοῖμεν ἂν ἢ φανύλως πράτ-
 τη δὲ καὶ εἰκάζοντα συμβιβάζειν καὶ ἐποικοδο-
 τὸ ἕτερον ὥς ἐπὶ τὸ ἕτερον αὐξεῖν τρόπῳ τοιῷδε·
 τῶν φίλων κήδεται, τοῦτον εἰκὸς καὶ τοὺς αὐ- 30
 εἰς τιμᾶν· ὁς δὲ τοὺς γονέας τιμᾷ, οὗτος καὶ τὴν
 τὴν ἑαυτοῦ εὖ ποιεῖν βουλήσεται. συλλήβδην

3 δέ, ἐάν πολλῶν αἴτιον ἀποφαίνης, ἐάν τε ἀγαθῶν ἐάν τε κακῶν, μεγάλα φανεῖται. σκοπεῖν δὲ καὶ τὸ πρᾶγμα ὁποῖον φανεῖται κατὰ μέρη διαιρούμενον καὶ καθόλου λεγόμενον, καὶ ὁποτέρως ἂν μείζον ἢ, τόνδε τὸν τρόπον αὐτὸ λέγειν. τὰς μὲν οὖν αὐξήσεις οὕτω μετιῶν
5 πλείστας ποιήσεις καὶ μεγίστας· ταπεινώσεις δὲ τοῖς λόγοις καὶ τὰ ἀγαθὰ καὶ τὰ κακὰ τὸν ἐναντίον τρόπον μετιῶν, ὥς εἰρήκαμεν ἐπὶ τῶν μεγάλων, καὶ μάλιστα μὲν ἂν μηδενὸς αἴτιον ἐπιδεικνύης, εἰ δὲ μή, ὥς ἐλαχίστων
10 καὶ σμικροτάτων. ὥς μὲν οὖν ἐγκωμιάζοντες καὶ ψέγοντες αὐξήσομεν καὶ ταπεινώσομεν, ἅπερ ἂν ἐθέλωμεν, ἐκ τούτων ἴσμεν. χρήσιμοι δὲ αἱ τῶν αὐξήσεων ἀφορμαὶ εἰσι καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις εἶδεσιν, ἀλλ' ἡ πλείστη δύναμις αὐτῶν ἐστὶν ἐν τοῖς ἐγκωμίοις καὶ ἐν τοῖς ψόγοις. περὶ
15 μὲν οὖν τούτων ἐντεῦθεν εὐπορήσομεν.

4 Διέλθωμεν δὲ πάλιν ὁμοιοτρόπως τούτοις τὸ τε κατηγορικὸν καὶ τὸ ἀπολογητικὸν εἶδος, ὃ περὶ τὴν δικανικὴν ἐστὶ πραγματείαν, αὐτὰ τε ἐξ ὧν συνέστηκε καὶ ὥς δεῖ αὐτοῖς χρῆσθαι. ἐστὶ δὲ τὸ μὲν κατηγορικὸν συλ-
20 λήβδην εἰπεῖν ἀδικημάτων καὶ ἁμαρτημάτων ἐξάγγελσις, τὸ δ' ἀπολογητικὸν ἁμαρτημάτων καὶ ἀδικημάτων κατηγορηθέντων ἢ καθυποπτευθέντων διάλυσις. ἐκατέρου δὲ τῶν εἰδῶν τὰς δυνάμεις τὰς αὐτὰς ἔχοντος, κατηγοροῦντα μὲν ἀναγκαῖον λέγειν, ὅταν μὲν εἰς πονη-
25 ρίαν κατηγορῇ, ὥς αἱ τῶν ἐναντίων πράξεις ἄδικοι καὶ παράνομοι καὶ τῷ πλήθει τῶν πολιτῶν ἀσύμφοροι τυχάνουσιν οὔσαι, ὅταν δὲ εἰς ἀβελτερίαν, ὥς αὐτῷ τι [καὶ] τῷ πράττοντι ἀσύμφοροι καὶ αἰσχροὶ καὶ ἀηδεῖς καὶ ἀδύνατοι ἐπιτελεσθῆναι. ταῦτα μὲν καὶ τὰ τούτοις
30 ὅμοια κατὰ τε τῶν πονηρῶν καὶ τῶν ἀβελτέρων ἐπιχειρήματά ἐστιν. δεῖ δὲ καὶ τοῦτο παρατηρεῖν τοὺς κατηγοροῦντας, ἐπὶ ποίοις τῶν ἀδικημάτων οἱ νόμοι τὰς τι-

μωρίας τάττουσιν, καὶ περὶ ἃ τῶν ἀδικημάτων οἱ δι- 4
 κασταὶ τὰς ζημίας ὀρίζουσιν. ὅταν μὲν οὖν ἡ νόμος
 διωρικῶς, τοῦτο δεῖ μόνον σκοπεῖν τὸν κατήγορον,
 ὅπως ἐπιδείξῃ τὸ πρᾶγμα γεγεννημένον. ὅταν δὲ οἱ δι-
 κασταὶ τὸ κατηγορούμενον εἰδῶσιν, αὐξητέον ἐστὶ τὰ 5
 ἀδικήματα καὶ τὰ τῶν ἐναντίων ἁμαρτήματα, καὶ μάλι-
 στα μὲν δεικτέον, ὥς ἐκὼν καὶ ἐκ προνοίας οὐ τῆς τυ-
 χούσης, ἀλλὰ μετὰ παρασκευῆς πλείστης ἡδίκησεν· ἐὰν
 δὲ μὴ δυνατόν ἢ τοῦτο ποιεῖν, ἀλλὰ νομίζῃς δεῖξαι τὸν
 ἐναντίον, ὥς ἡμαρτε τρόπον τινά, ἢ ὅτι ταῦτα πρᾶξαι 10
 διανοηθεὶς καλῶς ἡτύχησε, περιαιρετέον τὴν συγγνώ-
 μην λέγοντα τοῖς ἀκούουσιν, ὥς οὐ δεῖ πράξαντας
 ἡμαρτηκέναι φάσκειν, ἀλλὰ πρὶν πράττειν εὐλαβεῖσθαι.
 ἐπειθ' ὥς εἰ καὶ ἐξήμαρτεν ἢ ἡτύχησεν ἐκεῖνος, δεῖ διὰ
 τὰς ἀτυχίας καὶ τὰς ἁμαρτίας ζημιωθῆναι μᾶλλον αὐτὸν 15
 ἢ τῶν μηδέτερον τούτων ποιήσαντα. πρὸς δὲ τούτοις
 καὶ ὁ νομοθέτης οὐκ ἀφῆκε τοὺς ἑξαμαρτάνοντας, ἀλλ'
 ὑποδίκους ἐποίησεν, ἵνα μὴ πάντες ἑξαμαρτάνωσιν.
 λέγει δὲ καὶ ὥς, εἰ τὸν τὰ τοιαῦτα ἀπολογούμενον ἀπο-
 δέξονται, πολλοὺς τοὺς ἀδικεῖν προαιρουμένους ἔξουσιν. 20
 κατορθώσαντες μὲν γὰρ ἅπερ ἂν ἐθέλωσι πράξουσιν·
 ἀποτυχόντες δὲ φάσκοντες ἡτυχηκέναι τιμωρίαν οὐχ
 ὑφέξουσιν. τοῖς μὲν οὖν κατηγοροῦσιν ἐκ τῶν τοιούτων
 ἢ συγγνώμη περιαιρετέα καί, ὥς πρότερον εἴρηται, διὰ
 τῶν αὐξήσεων πολλῶν αἰτία κακῶν τὰ τῶν ἐναντίων 25
 ἔργα δεικτέον. τὸ μὲν οὖν κατηγορικὸν εἶδος διὰ τῶν
 μερῶν ἀποτελεῖται τούτων· τὸ δὲ ἀπολογητικὸν διὰ
 τριῶν μεθόδων συνίσταται [, πόθεν ἂν τις ἀπολογήσαι-
 το] ἢ γὰρ ἀποδεικτέον τῷ ἀπολογουμένῳ ὥς οὐδὲν τῶν
 κατηγορουμένων ἐπραξεν· ἢ ἐὰν ἀναγκάζεται ὁμολο- 30
 γεῖν, πειρατέον δεικνύναι ἐννομον καὶ δίκαιον καὶ κα-
 λὸν καὶ συμφέρον τῇ πόλει τὸ πεπραγμένον· ἐὰν δὲ μὴ

- 4 τοῦτο δύνηται ἀποδεῖξαι, εἰς ἀμάρτημα ἢ εἰς ἀτύχημα ἄγοντα τὰς πράξεις καὶ μικρὰς τὰς βλάβας ἀπ' αὐτῶν γενομένας ἀποφαίνοντα συγγνώμης τυχεῖν πειρατέον. ἀδικίαν δὲ καὶ ἀμάρτημα καὶ ἀτυχίαν ἂν διορίξῃς, τὸ μὲν
- 5 ἐκ προνοίας κακόν τι ποιεῖν ἀδικίαν τίθει, καὶ φάθι δεῖν τιμωρίαν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τὴν μεγίστην λαμβάνειν. τὸ δὲ δι' ἄγνοιαν βλαβερόν τι πράττειν ἀμαρτίαν εἶναι φατέον. τὸ δὲ μὴ δι' ἑαυτὸν ἀλλὰ δι' ἑτέρους τινὰς ἢ διὰ τύχην μηδὲν ἐπιτελεῖν τῶν βουλευθέντων καλῶς ἀτυ-
- 10 χίαν τίθει, καὶ φάθι τὸ μὲν ἀδικεῖν εἶναι τῶν πονηρῶν ἀνθρώπων ἰδιον, τὸ δ' ἑξαμαρτεῖν καὶ περὶ τὰς πράξεις ἀτυχεῖν οὐ μόνον εἶναι ἑαυτῷ ἰδιον, ἀλλὰ καὶ κοινὸν καὶ τῶν δικαζόντων καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων. ἄξιόν δὲ συγγνώμην ἔχειν ἀναγκασθεῖς τι ὁμολογεῖν τῶν τοιού-
- 15 των αἰτιῶν, κοινὸν τοῖς ἀκούουσι ποιῶν τὸ ἀμαρτάνειν καὶ τὸ ἀτυχεῖν. δεῖ δὲ τὸν ἀπολογούμενον πάντα θεωρεῖν, ἐφ' οἷς τῶν ἀδικημάτων οἷ τε νόμοι τὰς τιμωρίας ἔταξαν καὶ οἱ δικασταὶ ζημίας τιμῶσι· καὶ ὅταν ὁ νόμος ὀρίξῃ τὰς τιμωρίας, δεικτέον ὥς οὐκ ἐποίησε τὸ παρά-
- 20 παν, ἢ ὥς ἔννομα καὶ δίκαια ἐποίησεν· ὅτε δὲ οἱ δικασταὶ καθεστήκασι τιμηταὶ τῆς ζημίας, ὁμοίως πάλιν οὐ φατέον, ὅτι ταῦτα οὐκ ἐποίησεν, ἀλλὰ [μᾶλλον] μικρὰ βεβλαμμένον τὸν ἐναντίον καὶ ἀκούσια ἀποφαίνειν πειρατέον. ἐκ τούτων μὲν οὖν καὶ ἐκ τῶν τούτοις ὁμοιο-
- 25 τρόπων ἐν ταῖς κατηγορίαις καὶ ταῖς ἀπολογίαις εὐπορήσομεν· λείπεται δ' ἡμῖν ἔτι διεξελεθεῖν τὸ ἐξεταστικὸν εἶδος.
- 5 Ἐν κεφαλαίῳ μὲν οὖν εἶπεῖν, ἡ ἐξέτασις ἐστὶ προαιρέσεων ἢ πράξεων ἢ λόγων πρὸς ἄλληλα ἢ πρὸς τὸν ἄλ-
- 30 λον βίον ἐναντιουμένων ἐμφάνισις. δεῖ δὲ τὸν ἐξετάζοντα ζητεῖν, εἴ που ἢ ὁ λόγος ὃν ἐξετάζει ἢ αἱ πράξεις τοῦ ἐξεταζομένου ἢ αἱ προαιρέσεις ἐναντιοῦνται ἀλλή-

λαις. ἡ δὲ μέθοδος ἦδε· σκοπεῖν ἐν τῷ παροικομένῳ 5
 χρόνῳ, εἰ τῷ πρῶτόν τις φίλος γενόμενος πάλιν ἐχθρὸς
 ἐγένετο, καὶ πάλιν φίλος τῷ αὐτῷ τούτῳ, ἢ τι ἄλλο
 ἐναντίον εἰς μοχθηρίαν φέρον ἐπραξεν; ἢ εἰ τι πράξειεν
 εἰ καιροὶ παραπέσοιεν αὐτῷ, ἐναντίον τοῖς πρότερον 5
 ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένοις. ὡσαύτως δὲ ὄρα καὶ εἰ τι
 εἰπὼν νῦν λέγει ἐναντίον τοῖς πρότερον αὐτῷ εἰρημέ-
 νοις, ἢ εἰ τι εἰποι ἐναντίον τοῖς λεγομένοις ἢ τοῖς πρό-
 τερον εἰρημένοις. ὡσαύτως δὲ καὶ εἰ τι προείλετο ἐναν-
 τίων τοῖς πρότερον ὑπ' αὐτοῦ προηρημένοις, ἢ προέλοιτ' 10
 ἂν καιρῶν παραπεσόντων. ὁμοιοτρόπως δὲ τούτοις λαμ-
 βάνειν καὶ πρὸς τὰ ἄλλα ἐνδοξα ἐπιτηδεύματα τὰς ἐν τῷ
 τοῦ ἐξεταζομένου βίῳ ἐναντιώσεις. τὸ μὲν οὖν ἐξεταστι-
 κὸν εἶδος οὕτω μετιῶν οὐδένα παραλείψεις τρόπον τῆς
 ἐξετάσεως.

15

Ἀπάντων δὲ τῶν εἰδῶν ἤδη διηρημένων δεῖ καὶ χω-
 ρίς τούτων ἐκάστῳ ὅταν ἀρμότῃ χρῆσθαι καὶ κοινῇ,
 συμμειγνύντα τὰς δυνάμεις αὐτῶν. ταῦτα γὰρ ἔχει μὲν
 διαφορὰς εὐμεγέθεις, ἐπικοινωνοῦσι μέντοι κατὰ τὰς
 χρήσεις ἀλλήλοις, καὶ ταὐτὸ πεπόνθασι τοῖς τῶν ἀν- 20
 θρώπων εἰδεσι· καὶ γὰρ οὗτοι τῇ μὲν ὅμοιοι τῇ δὲ ἀνό-
 μοιοι τὰς ὀψεις καὶ τὰς αἰσθήσεις εἰσίν. οὕτω δὲ τῶν
 εἰδῶν διωρισμένων, καὶ ὧν προσδέονται κοινῇ πάλιν
 ἐξαριθμῆσωμεν, καὶ διεξέλθωμεν ὡς αὐτοῖς δεῖ χρῆσθαι.

Πρῶτον μὲν οὖν καὶ τὸ δίκαιον καὶ τὸ νόμιμον καὶ 6
 τὸ συμφέρον καὶ τὸ καλὸν καὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὰ τούτοις 26
 ἀκόλουθα, καθάπερ ἐν ἀρχῇ διειλόμην, κοινὰ πᾶσι τοῖς
 εἰδεσίν ἐστι, μάλιστα δ' αὐτοῖς τὸ προτρεπτικὸν προς-
 χρήται. δεύτερον δὲ τὰς ἀυξήσεις καὶ ταπεινώσεις χρη-
 σίμους ἀναγκαῖον εἶναι παρὰ [τὰ λοιπὰ] πάντα, μάλιστα 30
 δ' αὐτῶν ἐν τῷ ἐγκωμίῳ καὶ τοῖς ψόγοις αἱ χρήσεις. τρί-
 τον δὲ πίστεις, αἷς ἀνάγκη μὲν πρὸς πάντα τὰ μέρη τῶν

6 λόγων χρῆσθαι, χρησιμώταται, δὲ εἰσιν ἐν ταῖς κατηγο-
ρίαις καὶ ταῖς ἀπολογίαις· ταῦτα γὰρ πλείστης ἀντιλο-
γίας δέονται. πρὸς δὲ τούτοις προκαταλήψεις καὶ αἰτή-
ματα καὶ παλιλλογίαι καὶ ἀστειολογίαι καὶ μῆκος λόγου
5 καὶ μετριότης μῆκους καὶ βραχυλογία καὶ ἐρμηνεία·
ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τούτοις ὅμοια κοινὰς ἔχει πᾶσι τοῖς
εἰδεσι τὰς χρήσεις.

Περὶ μὲν οὖν τῶν δικαίων καὶ τῶν νομίμων καὶ τῶν
τούτοις ὁμοιοτρόπων πρότερον διωρισάμεν καὶ τὴν
10 χρῆσιν αὐτῶν διεξῆλθον, καὶ περὶ [μὲν] τῶν ἀνξήσεων
7 καὶ ταπεινώσεων εἶπον· νῦν δὲ περὶ τῶν ἄλλων δηλώσω
πρῶτον ἀπὸ τῶν πίστεων ἀρξάμενος. εἰσὶ δὲ δύο τρόποι
τῶν πίστεων· γίνονται γὰρ αἱ μὲν ἐξ αὐτῶν τῶν λόγων
καὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἀνθρώπων, αἱ δ' ἐπίθετοι τοῖς
15 λεγομένοις καὶ τοῖς πραττομένοις. τὰ μὲν γὰρ εἰκότα καὶ
παραδείγματα καὶ τεκμήρια καὶ ἐνθυμήματα καὶ αἱ γνῶ-
μαι καὶ τὰ σημεῖα καὶ οἱ ἔλεγχοι πίστεις ἐξ αὐτῶν τῶν
λόγων καὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων εἰσὶν,
ἐπίθετοι δὲ δόξα τοῦ λέγοντος μαρτυρίαι βάσανοι ὄρκοι.
20 δεῖ δὲ τούτων ἐκάστην αὐτὴν τε συνιέναι ποία τίς ἐστὶ,
καὶ πόθεν τῶν εἰς αὐτὴν λόγων εὐπορήσομεν, καὶ τί
ἀλλήλων διαφέρουσιν.

Εἰκὸς μὲν οὖν ἐστὶν οὗ λεγομένου παραδείγματα ἐν
ταῖς διανοαῖς ἔχουσιν οἱ ἀκούοντες, λέγω δ' οἷον εἴ τις
25 φαίη τὴν πατρίδα βούλεσθαι μεγάλην εἶναι καὶ τοὺς
οἰκείους εὖ πράττειν καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἀτυχεῖν καὶ τὰ
τούτοις ὅμοια, συλλήβδην εἰκότα δόξειεν αὖν. ἕκαστος
γὰρ τῶν ἀκουόντων σύνοιδεν αὐτὸς αὐτῷ περὶ τούτων
καὶ τῶν τούτοις ὁμοιοτρόπων ἔχοντι τοιαύτας ἐπιθυ-
30 μίας. ὥστε τοῦτο δεῖ παρατηρεῖν ἡμᾶς ἐν τοῖς λόγοις
αἰ, εἰ τοὺς ἀκούοντας συνειδότας ληψόμεθα περὶ τοῦ
πράγματος οὗ λέγομεν· τούτοις γὰρ αὐτοὺς εἰκὸς ἐστὶ

μάλιστα πιστεύειν. τὸ μὲν οὖν εἰκὸς τοιαύτην ἔχει φύ- 7
 σιν, διαιροῦμεν δὲ αὐτὸ εἰς τρεῖς ἰδέας. μίᾳ μὲν οὖν
 ἔστι τὸ τὰ πάθη τὰ κατὰ φύσιν ἀκολουθοῦντα τοῖς ἀν-
 θρώποις τοῖς λόγοις συμπαραλαμβάνειν ἐν τῷ κατηγο-
 ρεῖν ἢ ἀπολογεῖσθαι, οἷον ἐὰν τύχῃσιν τινες καταφρονή- 5
 σαντές τινος ἢ δειδαντες, ἢ καὶ αὐτὸ τοῦτο τὸ πρᾶγμα
 πολλάκις πεποιηκότες, ἢ πάλιν ἡσθέντες ἢ λυπηθέντες,
 ἢ ἐπιθυμήσαντες ἢ πεπαισμένοι τῆς ἐπιθυμίας, ἢ τι
 τοιοῦτον ἕτερον πεπονθότες πάθος ταῖς ψυχαῖς ἢ τοῖς
 σώμασιν ἢ τινι τῶν ἄλλων αἰσθήσεων οἷς συμπάσχομεν. 10
 ταῦτα γὰρ καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια κοινὰ τῆς ἀνθρωπείας
 φύσεως ὄντα πάθη γνώριμα τοῖς ἀκούουσιν ἔστιν. τὰ
 μὲν οὖν κατὰ φύσιν τοῖς ἀνθρώποις εἰδισμένα γίνεσθαι
 τοιαῦτά ἐστιν, ἃ φαμεν δεῖν συμπαραλαμβάνειν ἐν τοῖς
 λόγοις. ἕτερον δὲ μέρος ἐστὶ τῶν εἰκότων ἔθος, ὃ κατὰ 15
 συνήθειαν ἕκαστοι ποιοῦμεν· τρίτον δὲ κέρδος· πολλά-
 κιν γὰρ διὰ τοῦτο τὴν φύσιν βιασάμενοι καὶ τὰ ἥθη
 προσιλόμεθα πράττειν. οὕτω δὲ τούτων διωρισμένων
 ἐν μὲν ταῖς προτροπαῖς καὶ ταῖς ἀποτροπαῖς δεικτέον
 ὑπὲρ τῶν ζητουμένων, ὅτι τοῦτο τὸ πρᾶγμα ἐφ' ὃ ἡμεῖς 20
 παρακαλοῦμεν ἢ ὧς ἀντιλέγομεν, οὕτως ὥς ἡμεῖς φαμεν
 γίνεται· εἰ δὲ μή, ὅτι τὰ τοῦτῳ τῷ πράγματι ὅμοια τοῦ-
 τον τὸν τρόπον γίνεται ὃν ἡμεῖς φαμεν, ἢ τὰ πλεῖστα ἢ
 τὰ πάντα. κατὰ μὲν οὖν τῶν πραγμάτων οὕτω τὸ εἰκὸς
 ληπτέον, κατὰ δὲ τῶν ἀνθρώπων ἐν μὲν ταῖς κατηγο- 25
 ρίαις, ἐὰν ἐχῆς, ἐπιδείκνυε τὸ αὐτὸ τοῦτο πρᾶγμα πολ-
 λάκις πεποιηκότα πρότερον· εἰ δὲ μή, ὅμοια τοῦτῳ.
 πειρῶ δὲ ἀποφαίνειν καὶ ὥς λυσιτελὲς ἦν αὐτῷ ταῦτα
 ποιεῖν· οἱ γὰρ πλείστοι τῶν ἀνθρώπων αὐτοὶ τὸ λυσι-
 τελὲς μάλιστα προτιμῶντες καὶ τοὺς ἄλλους νομίζουσιν 30
 ἕνεκα τούτου πάντα πράττειν. ἂν μὲν οὖν ἐχῆς ἀπὸ τῶν
 ἀντιδίκων αὐτῶν τὸ εἰκὸς λαμβάνειν, οὕτως αὐτὸ σύν-

- 7 αγε· εἰ δὲ μή, ἀπὸ τῶν ὁμοίων τὰ εἰδισμένα φέρε.
 λέγω δ' οἷον νέος ἐστὶν οὗ κατηγορεῖς, ἃ οἱ περὶ τὴν
 ἡλικίαν ταύτην ὄντες πράττουσι, ταῦτα λέγε πεποιημέ-
 ναι αὐτόν· πιστευθήσεται γὰρ κατὰ τὴν ὁμοιότητα καὶ
 5 τὰ κατὰ τοῦτου λεγόμενα. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ
 ἐὰν τοὺς ἐταίρους αὐτοῦ δεικνύῃς τοιοῦτους ὄντας οἷον
 σὺ τοῦτον φῇς· καὶ γὰρ διὰ τὴν πρὸς ἐκείνους συνή-
 θειαν δόξει τὰ αὐτὰ τοῖς φίλοις ἐπιτηδεύειν. τοὺς μὲν
 οὖν κατηγοροῦντας οὕτω χρὴ μετεῖναι τὸ εἰκός· τοῖς δὲ
 10 ἀπολογουμένοις μάλιστα δεικτέον, ὥς οὐδεπώποτε τῶν
 κατηγορουμένων τι πρότερον οὔτε αὐτοὶ οὔτε τῶν φί-
 λων οὐδεὶς οὔτε τῶν ὁμοίων αὐτοῖς ἐπραξέ τις, οὐδ'
 ἐλυσιτέλησε τοιαῦτα πράττειν. ἂν δὲ φανερός ᾖς ταῦτο
 τοῦτο πρότερον πεποιηκώς, αἰτιατέον τὴν ἡλικίαν ἢ
 15 τινα πρόφασιν ἄλλην [τοιαύτην] οἰστέον, δι' ἣν εἰκότως
 ἐξῆμαρτες τότε. λέγε δὲ καὶ ὥς οὔτε ταῦτα τότε σοι πρά-
 ξαντι συνήνεγκεν οὔτε νῦν ἐλυσιτέλησεν ἄν. ἂν δὲ σοι
 μηδὲν ἢ πεπραγμένον τοιοῦτον, τῶν δὲ φίλων σοῦ τινες
 τυγχάνωσι τοιαῦτα πεποιηκότες, χρὴ λέγειν ὥς σὺ
 20 δίκαιόν ἐστι δι' ἐκείνους σαυτὸν διαβάλλεσθαι, καὶ
 δεικνύναι τῶν σαυτῷ συνήθων ἑτέρους ἐπεικεῖς ὄντας·
 οὕτω γὰρ ἀμφίβολον ποιήσεις τὸ κατηγορούμενον. ἂν
 δὲ τῶν ὁμοίων δεικνύωσί τινας ταῦτα πεποιηκότας, ἄτο-
 πον εἶναι φάσκε, [εἰ,] διότι ἕτεροί τινες ἐξαμαρτάνοντες
 25 φαίνονται, πίστιν εἶναι ὅτι τῶν ἐγκαλουμένων τι καὶ σὺ
 πεποίηκας. ἂν μὲν οὖν ἕξαρνος ᾖς μὴ πεποιηκέναι τὴν
 κατηγορουμένην πράξιν, οὕτως ἐκ τῶν εἰκότων χρὴ σε
 ἀπολογεῖσθαι· ἀπλῆθον γὰρ ποιήσεις τὴν κατηγορίαν.
 ἂν δὲ ὁμολογεῖν ἀναγκάξῃ, τοῖς τῶν πολλῶν ἡθεσιν
 30 ἀφομοίου τὰς σαυτοῦ πράξεις ὅτι μάλιστα λέγων ὥς οἱ
 πλείστοι ἢ οἱ πάντες τοῦτο καὶ τὰ τοιαῦτα πράττουσιν
 οὕτως, ὥς σοι τυγχάνει πεποιημένον. ἂν δὲ μὴ δυνα-

τὸν ἧ τοῦτο δεῖξαι, καταφευκτέον ἐπὶ τὰς ἀτυχίας ἢ τὰς 7
 ἁμαρτίας, καὶ συγγνώμης πειρατέον τυγχάνειν παρα-
 λαμβάνοντα τὰ κοινὰ τῶν ἀνθρώπων γινόμενα πάθη,
 δι' ὧν ἐξιστάμεθα τοῦ λογισμοῦ, ταῦτα δ' ἐστὶν ἔρως
 ὀργὴ μέθη φιλοτιμία καὶ τὰ τούτοις ὁμοιότροπα. τὸ μὲν 5
 οὖν εἰκὸς διὰ ταύτης τῆς μεθόδου τεχνικώτατα μέτιμεν.

Παραδείγματα δ' ἐστὶ πράξεις ὅμοιαι γεγενημέναι 8
 καὶ ἐναντίαι τοῖς νῦν ὑφ' ἡμῶν λεγομένοις. τότε δὲ
 χρηστέον αὐτοῖς ἐστίν, ὅτε ἄπιστον ὃν τὸ ὑπὸ σου λεγό-
 μενον εἶναι φανερόν ποιῆσαι θέλεις, εἰς τὸ εἰκότος 10
 μὴ πιστεῦνται, ὅπως πράξιν ὁμοίαν ἑτέραν τῇ ὑπὸ σου
 λεγομένη καταμαθόντες οὕτω πεπραγμένην, ὥς σὺ φῆς
 πεπραγῆναι, μᾶλλον πιστεύσωσι τοῖς ὑπὸ σου λεγομέ-
 νοις. εἰς δὲ τῶν παραδειγμάτων δύο τρόποι· τὰ μὲν
 γὰρ τῶν παραδειγμάτων γίνεται κατὰ λόγον τὰ δὲ παρὰ 15
 λόγον. ποιεῖ δὲ τὰ μὲν κατὰ λόγον γινόμενα πιστεῦ-
 σθαι, τὰ δὲ μὴ κατὰ λόγον ἀπιστεῖσθαι· λέγω δ' οἷον
 εἴ τις φάσκει τοὺς πλουσίους δικαιότερους εἶναι τῶν πε-
 νομένων καὶ φέροι τινὰς πράξεις πλουσίων ἀνδρῶν δι-
 καίας. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα τῶν παραδειγμάτων κατὰ 20
 λόγον εἶναι δοκεῖ· τοὺς γὰρ πλείστους ἔστιν ἰδεῖν νομί-
 ζοντας τοὺς πλουτοῦντας δικαιότερους εἶναι τῶν πενο-
 μένων. εἰ δὲ τις πάλιν ἀποφαίνοι τινὰς τῶν πλουσίων
 ἐπὶ χρήμασιν ἀδικήσαντας, τῷ παρὰ τὸ εἰκὸς γεγενη-
 μένῳ παραδείγματι χρώμενος ἀπίστους ἂν ποιοῖ τοὺς 25
 πλουτοῦντας. ὡσανύτως δὲ καὶ εἴ τις φέροι παράδειγμα
 τῶν κατὰ λόγον εἶναι δοκούντων, διότι Λακεδαιμόνιοι
 ποτε ἢ Ἀθηναῖοι πολλῷ πλήθει χρώμενοι συμμάχων
 κατεπολέμησαν τοὺς ἐναντίους, καὶ προτρέποι τοὺς ἀκού-
 ντας πολλοὺς συμμάχους ποιεῖσθαι· [τὰ μὲν οὖν τοι- 30
 ρῦτα παραδείγματα κατὰ λόγον ἐστίν·] ἅπαντες γὰρ
 νομίζουσιν ἐν τοῖς πολέμοις [τὸ πλήθος] οὐ μικρὰν ὁ-

- 8 πὴν ἔχειν πρὸς τὴν νίκην. εἰ δέ τις ἀποφαίνειν ἐθέλοι
μὴ τοῦτ' αἴτιον τοῦ νικᾶν, τοῖς παρὰ τὸ εἰκὸς γεγενη-
μένοις πράγμασι χρῆσαιτ' ἂν παραδείγμασι λέγων, ὥς
οἱ μὲν Ἀθηνησι φυγάδες τὸ πρῶτον μετὰ πεντήκοντα
5 ἀνδρῶν Φυλὴν τε καταλαβόντες καὶ πρὸς τοὺς ἐν ἄστει
πολλῷ πλείους ὄντας καὶ συμμάχοις Λακεδαιμονίοις
χρωμένους πολεμήσαντες κατῆλθον εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν.
Θηβαῖοι δὲ Λακεδαιμονίων καὶ σχεδὸν ἀπάντων Πελο-
ποννησίων εἰς τὴν Βοιωτίαν ἐμβαλόντων μόνοι περὶ τὰ
10 Λεῦκτρα παραταξάμενοι τὴν Λακεδαιμονίων δύναμιν
ἐνίκησαν. Δίῳν δὲ ὁ Συρακούσιος μετὰ τρισχιλίων
ὀπλιτῶν εἰς Συρακούσας πλεύσας Διονύσιον πολλαπλα-
σίονα ἔχοντα δύναμιν κατεπολέμησεν· ὡσαύτως δὲ Κο-
ρίνθιοι Συρακουσίοις ἐννέα τριήρεσι βοηθήσαντες Καρ-
15 χηδονίους ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα ναυσὶν ἐπὶ τοῖς λιμέσι
τῶν Συρακουσίων ἐφορμοῦντας, τὴν δὲ πόλιν ἄπασαν
πλήν τῆς ἀκροπόλεως ἔχοντας, οὐδὲν ἤττον κατεπολέ-
μησαν. συλλήβδην δὲ ταῦτα καὶ τὰ τοῦτοις ὅμοια παρὰ
λόγονπραχθέντα τὰς κατὰ τὸ εἰκὸς γινομένας συμβου-
20 λὰς ἀπίστους ποιεῖν εἴωθεν. τῶν μὲν οὖν παραδειγμά-
των τοιαύτη τις ἡ φύσις ἐστὶ· χρηστέον δ' αὐτῶν ἐκα-
τέρῳ τρόπῳ, ὅταν μὲν ἡμεῖς λέγωμεν τὰ κατὰ λόγον
γινόμενα, δεικνύντας ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ τοῦτον τὸν τρόπον
ἐπιτελουμένας τὰς πράξεις· ὅταν δὲ τὰ παρὰ λόγον γι-
25 νόμενα, φέροντας ὅσα παρὰ λόγον δοκοῦντα γενέσθαι
τῶν πραγμάτων εὐλόγως ἀποβέβηκεν. ὅταν δ' οἱ ἐναν-
τίοι λέγωσι τοῦτο, χρῆ δεικνύειν ὥς εὐτυχήματα ταῦτα
συνέβη, καὶ λέγειν ὅτι αἱ τοιαῦται πράξεις ἐν τῷ σκα-
νίῳ γηγύνασιν· οἷας δὲ σὺ λέγεις, πολλάκις. τοῖς μὲν
30 οὖν παραδείγμασιν οὕτω χρηστέον. ὅταν γε μὴν τὰ παρὰ
λόγον γινόμενα φέρωμεν, χρῆ συνάγειν αὐτῶν ὅτι
πλείστα καὶ καταλέγειν, ὥς οὐδὲν μᾶλλον ἐκεῖνα τούτων

εἰωθε γίνεσθαι. δεῖ δὲ χρῆσθαι τοῖς παραδείγμασι οὐ 8
μόνον ἐκ τούτων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων· λέγω δ'
οἷον ἐὰν ἀποφαίνῃς τινὰς πλεονεκτικῶς τοῖς συμμαχοῖς
χρωμένους καὶ διὰ τοῦτο λυθίσαν ἀντῶν τὴν φιλίαν,
καὶ λέγῃς· ἡμεῖς δέ, ἂν ἴσως καὶ κοινῶς πρὸς αὐτοὺς 5
προσφερώμεθα, πολὺν χρόνον τὴν συμμαχίαν φυλάξο-
μεν. καὶ πάλιν, ἂν τινὰς ἐτέρους ἀπαρασκευάστως πο-
λεμήσαντας καὶ διὰ τοῦτο καταπολεμηθέντας ἀποφαίνῃς,
εἰτα λέγῃς· ἂν παρασκευασάμενοι πολεμῶμεν, βελτίους
ἂν περὶ τῆς νίκης τὰς ἐλπίδας ἔχοιμεν. πολλὰ δὲ λήψῃ 10
παραδείγματα διὰ τῶν προγεγενημένων πράξεων καὶ διὰ
τῶν νῦν γινομένων· τὰ γὰρ πλεῖστα τῶν ἔργων τῇ μὲν
ὁμοίᾳ τῇ δὲ ἀνόμοιᾳ ἀλλήλοις ἐστίν. ὥστε διὰ τὴν αἰτίαν
ταύτην καὶ παραδειγμάτων εὐπορήσομεν καὶ τοῖς ὑπὸ
τῶν ἄλλων λεγομένοις οὐ χαλεπῶς ἀντεροῦμεν. τῶν μὲν 15
οὖν παραδειγμάτων τοὺς τε τρόπους ἴσμεν, καὶ ὥς αὐ-
τοῖς χρῆσόμεθα, καὶ ὅθεν πολλὰ ληψόμεθα.

Τεκμήρια δὲ ἐστὶν ὅσ' ἂν ἐναντίως ἢ πεπραγμένα τῷ 9
περὶ οὗ ὁ λόγος, καὶ ὅσα ὁ λόγος αὐτὸς ἑαυτῷ ἐναντιοῦ-
ται· τῶν γὰρ ἀκουόντων οἱ πλεῖστοι τοῖς συμβαίνουσι 20
περὶ τὸν λόγον ἢ τὴν πράξιν ἐναντιώμασι τεκμαίρονται
μηδὲν ὑγιὲς εἶναι μήτε τῶν λεγομένων μήτε τῶν πρατ-
τομένων. πολλὰ δὲ λήψῃ τεκμήρια σκοπῶν εἴτε ὁ λόγος
τοῦ ἐναντίου αὐτὸς αὐτῷ [τῷ πράγματι] ἐναντιοῦται, εἴτε
ἢ πράξεις αὐτῇ ἐναντία τῷ λόγῳ ἐστίν. τὰ μὲν οὖν 25
τεκμήρια τοιαῦτά ἐστι, καὶ οὕτως αὐτὰ πλεῖστα ποιήσεις.

Ἐνθυμήματα δὲ ἐστὶν οὐ μόνον τὰ τῷ λόγῳ καὶ τῇ 10
πράξει ἐναντιούμενα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι· λήψῃ
δὲ πολλὰ μετιῶν ὥς ἐν τῷ ἐξεταστικῷ εἶδει εἴρηται, καὶ
σκοπῶν εἰ πῇ ὁ λόγος ἑαυτῷ ἐναντιοῦται ἢ τὰ πεπραγμέ- 30
να τοῖς δικαίοις ἢ τῷ νόμῳ ἢ τῷ συμφέροντι ἢ τῷ
καλῷ ἢ τῷ δυνατῷ ἢ τῷ ῥαδίῳ ἢ τῷ εἰκότι ἢ τῷ ἥθει τοῦ

- 10 λέγοντος ἢ τῷ ἔθει τῶν πραγμάτων. τὰ μὲν οὖν τοιαῦτα
τῶν ἐνθυμημάτων κατὰ τῶν ἐναντίων ἐκληπτέον· τὰ δ'
ἐναντία τούτοις ὑπὲρ ἡμῶν αὐτῶν δεῖ λέγειν, ἀποφαί-
νοντας τὰς πράξεις τὰς ἡμετέρας καὶ τοὺς λόγους ἐναν-
5 τιουμένους τοῖς ἀδίκοις καὶ τοῖς ἀνόμοις καὶ τοῖς ἀσυμ-
φύροις καὶ τοῖς τῶν ἀνθρώπων τῶν πονηρῶν ἦθεσι, καὶ
συλλήβδην τοῖς μοχθηροῖς νομιζομένοις εἶναι. δεῖ δὲ
τούτων ἐκάστοις συνηγορεῖν ὡς εἰς βραχύτατα καὶ φρά-
ζειν ὅτι μάλιστα ἐν ὀλίγοις τοῖς ὀνόμασιν. τὰ μὲν οὖν
10 ἐνθυμήματα τοῦτον τὸν τρόπον πολλὰ ποιήσομεν, καὶ
οὕτως αὐτοῖς ἄριστα χρησόμεθα.
- 11 Γνώμη δέ ἐστι μὲν ὡς ἐν κεφαλαίῳ καθ' ὅλων τῶν
πραγμάτων δόγματος ἰδίου δῆλωσις· δύο δὲ τρόποι τῶν
γνώμων εἰσιν, ὁ μὲν ἐνδοξος ὁ δὲ παράδοξος. ὅταν μὲν
15 οὖν ἐνδοξον λέγῃς, οὐδὲν δεῖ τὰς αἰτίας φέρειν· οὔτε
γὰρ ἀγνοεῖται οὔτ' ἀπιστεῖται τὸ λεγόμενον· ὅταν δὲ
παράδοξον λέγῃς, χρή φράζειν τὰς αἰτίας συντόμως, ἵνα
τὴν ἀδολεσχίαν καὶ τὴν ἀπιστίαν διαφύγῃς. δεῖ δὲ τὰς
γνώμας οἰκείας φέρειν τῶν πραγμάτων, ἵνα μὴ σκαιὸν
20 καὶ ἀπηρτημένον φαίνεται τὸ λεγόμενον. πολλὰς δὲ
ποιήσομεν αὐτὰς ἢ ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως ἢ ἐξ ὑπερβολῆς
ἢ ἐκ παρομοιώσεως. αἱ μὲν οὖν ἐκ τῆς ἰδίας φύσεως
τοιαῖδε τινές εἰσιν· οὐκ εἶναι μοι δοκεῖ δυνατόν δεινὸν
γενέσθαι στρατηγὸν πραγμάτων ἄπειρον ὄντα. ἐτέρα δὲ
25 ἐστὶν ἡδε· νοῦν ἐχόντων ἀνδρῶν ἐστὶ τοῖς τῶν προγεγε-
νημένων παραδείγμασι χρωμένους πειραῖσθαι διαφυγεῖν
τὰς ἐκ τῆς ἀβουλίας ἁμαρτίας. ἐκ μὲν οὖν τῆς ἰδίας φύ-
σεως τοιαύτας ποιήσομεν γνώμας, ἐξ ὑπερβολῆς δὲ
τοιάσδε· δεινότερά μοι δοκοῦσιν οἱ κλέπτοντες τῶν λη-
30 ξομένων ποιεῖν· οἱ μὲν γὰρ λαθραίως, οἱ δὲ φανερώς τὰ
χρήματα περιαιροῦνται. τὰς μὲν οὖν ἐξ ὑπερβολῆς γνώ-
μας τὸν τρόπον τοῦτον πολλὰς ποιήσομεν, αἱ δ' ἐκ παρο-

μοιώσεως τοιαῖδε εἰσὶν· ὁμοιότατόν μοι δοκοῦσιν οἱ 11
τὰ χρήματα ἀποστεροῦντες τοῖς τὰς πόλεις προδιδούσι
ποιεῖν· πιστευθέντες γὰρ ἀμφοτέρους τοὺς πιστεύσαντας
ἰδικοῦσιν. ἑτέρα δέ· παραπλήσιόν μοι δοκοῦσι ποιεῖν οἱ
ἀντιδικοὶ τοῖς τυράννοις· ἐκεῖνοί τε γὰρ ὧν μὲν αὐτοὶ 5
ἰδικοῦσιν, οὐκ ἀξιοῦσι διδόναι δίκας, ὧν δὲ τοῖς ἄλλοις
ἐγκαλοῦσιν, ἀνυπερβλήτως τιμωροῦνται, οὗτοί τε εἰ μὲν
τι αὐτοὶ τῶν ἐμῶν ἔχουσιν, οὐκ ἀποδιδόασιν, εἰ δέ τι
ἐγὼ τούτων ἔλαβον, καὶ αὐτὸ καὶ τοὺς τόκους οἴονται
δεῖν κομίσασθαι. γνῶμας μὲν οὖν τοῦτον τὸν τρόπον 10
ιετιόντες πολλὰς ποιήσομεν.

Σημεῖον δέ ἐστιν ἄλλο ἄλλον οὐ τὸ τυχόν τοῦ τυχόν- 12
τος οὐδ' ἅπαν παντός, ἀλλὰ τό γε εἰδισμένον γίνε-
σθαι πρὸ τοῦ πράγματος ἢ ἅμα τῷ πράγματι ἢ μετὰ τὸ
πραῖγμα. ἔστι δὲ σημεῖον τό τε γενόμενον οὐ μόνον τοῦ 15
γενομένου ἀλλὰ καὶ τοῦ μὴ γενομένου, ὥσαύτως δὲ καὶ
τὸ μὴ γεγονὸς οὐ μόνον τοῦ μὴ ὄντος ἀλλὰ καὶ τοῦ ὄντος.
κοιεῖ δὲ τῶν σημείων τὸ μὲν οἰεσθαι τὸ δὲ εἰδέναι, κάλ-
ιστον δὲ τὸ εἰδέναι ποιοῦν· δεύτερον δὲ τὸ δόξαν πιθα-
νωτάτην ἐργαζόμενον. πολλὰ δὲ ποιήσομεν σημεία συλ- 20
λήβδην εἰπεῖν ἐξ ἑκάστου τῶν πεπραγμένων καὶ λεγομέ-
νων καὶ ὀρωμένων, καθ' ἕνα ἑκάστον λαμβάνοντες, ἐκ τε
τοῦ μεγέθους καὶ τῆς σμικρότητος τῶν ἀποβαινόντων
κακῶν ἢ ἀγαθῶν, ἔτι δὲ καὶ ἐκ τῶν μαρτυριῶν καὶ ἐκ
τῶν μαρτυρουμένων, καὶ ἐκ τῶν συμπαρόντων ἡμῖν ἢ 25
τοῖς ἐναντίοις, καὶ ἐξ αὐτῶν ἐκείνων, καὶ ἐκ τῶν προκλή-
σεων, καὶ ἐκ τῶν χρόνων, καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν. τῶν μὲν
νῦν σημείων ἐντεῦθεν εὐπορήσομεν.

Ἐλεγχος δέ ἐστι μὲν ὃ μὴ δυνατόν ἄλλως ἔχειν, ἀλλ' 13
ὑπὸ τῶς, ὥς ἡμεῖς λέγομεν, λαμβάνεται δὲ ἐκ τῶν φύσει 30
ἀναγκαίων ἢ ἀναγκάων ὥς ἡμεῖς λέγομεν ἢ ὁ ἀντιλέγων,
καὶ ἐκ τῶν κατὰ φύσιν ἀδυνάτων ἢ ἀδυνάτων ὥς οἱ ἐναν-

- 13 *τίοι λέγουσιν. κατὰ φύσιν μὲν οὖν ἀναγκαῖόν ἐστιν οἶον*
τοὺς ζῶντας σιτίων δεῖσθαι, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια· ὥς δ'
ἡμεῖς λέγομέν ἐστιν ἀναγκαῖον, τοὺς μεμαστιγωμένους
ὁμολογεῖν, ἅπερ οἱ μαστιγοῦντες κελεύουσιν. κατὰ φύ-
 5 *σιν δὲ πάλιν ἀδύνατόν ἐστι, παιδάριον μικρὸν κλέψαι*
τοσοῦτον ἀργύριον, ὅσον μὴ δυνατόν φέρειν, καὶ οἰχε-
σθαι τοῦτο φέρον· ὥς δ' ἂν ὁ ἐναντίος λέγοι, ἔσται
ἀδύνατον, ἂν φάσκη μὲν ἐν χρόνοις τισὶν Ἀθήνησι ποιή-
σασθαι τὸ συμβόλαιον, ἡμεῖς δ' ἔχωμεν ἐπιδειξάι τοῖς
 10 *ἀκούουσιν, ὥς κατὰ τοὺς τότε καιροὺς ἀπεδημοῦμεν ἐν*
ἐτέρᾳ πόλει τινί. τοὺς μὲν οὖν ἐλέγχους ἐκ τούτων καὶ
ἐκ τῶν τούτοις ὁμοιοτρόπων ποιησόμεθα. συλλήβδην δὲ
τὰς ἐξ αὐτοῦ τοῦ λόγου καὶ τῶν πράξεων καὶ τῶν ἀν-
θρώπων πίστεις ἀπάσας διεληλύθαμεν. σκεψώμεθα δὲ
 15 *καὶ τί ἀλλήλων διαφέρουσιν.*
- 14 *Τὸ μὲν τοίνυν εἰκὸς τοῦ παραδείγματος ταύτῃ διαφέ-*
ρει, διότι τοῦ μὲν εἰκότος ἔχουσιν αὐτοὶ οἱ ἀκούοντος ἐν-
νοϊαν, τὰ δὲ παραδείγματα . . . καὶ ἐκ τῶν ἐναντίων καὶ
ἐκ τῶν ὁμοίων φέρειν ἔστι, τὰ δὲ τεκμήρια μόνον ἐκ τῶν
 20 *περὶ τὸν λόγον καὶ τὴν πράξιν ἐναντίων συντίθεται. καὶ*
μὴν ἐνθύμημα τεκμηρίου ταύτῃ τὴν διαφορὰν ἐσχηκεν,
ὅτι τὸ μὲν τεκμήριον περὶ τὸν λόγον καὶ τὴν πράξιν ἐναν-
τίως ἐστι, τὸ δ' ἐνθύμημα καὶ τὰς περὶ τὰς ἄλλας ἰδέας
ἐναντιώσεις ἐξείληφεν· ἣ καὶ διότι τὸ μὲν τεκμήριον οὐκ
 25 *ἐφ' ἡμῖν ἐστι λαμβάνειν, ἂν μὴ περὶ τὰ πράγματα καὶ*
τοὺς λόγους ἐναντίως τις ὑπάρχη, τὸ δ' ἐνθύμημα πολ-
λαχόθεν οἷόν τε πορίζεσθαι τοῖς λέγουσιν. γινῶμαι δ' ἐν-
θυμημάτων διαφέρουσιν, ἥ τὰ μὲν ἐνθυμήματα μόνον ἐκ
τῶν ἐναντιώσεων σύγκειται, τὰς δὲ γνώμας καὶ μετὰ τῶν
 30 *ἐναντιώσεων καὶ ἀπλῶς αὐτὰς καθ' αὐτὰς δυνατόν ἐστιν*
ἐμφανίζειν. τὰ δὲ σημεῖα τῶν γνωμῶν καὶ τῶν προειρη-
μένων ἀπάντων ταύτῃ διαφέρουσιν, ὅτι τὰ μὲν ἄλλα

πάντα οἴησιν ἐμποιεῖ τοῖς ἀκούουσιν, τῶν δὲ σημείων 14
 ἵνα καὶ σαφῶς εἰδέναι ποιήσῃ τοὺς κρίνοντας· καὶ διότι
 τῶν μὲν ἐτέρων οὐκ ἔστιν αὐτοὺς πορίσασθαι τὰ πλεῖστα,
 τῶν δὲ σημείων πολλὰ ῥαδίως ἔστι ποιήσασθαι, καὶ μὴν
 ἑλεγχος σημείου ταύτῃ διαφέρει, διότι τῶν μὲν σημείων 5
 ἵνα μόνον οἴεσθαι ποιεῖ τοὺς ἀκούοντας, ἑλεγχος δὲ πᾶς
 τὴν ἀλήθειαν διδάσκει τοὺς κρίνοντας. ὥστε τὰς μὲν τῶν
 λόγων καὶ τῶν πράξεων πίστεις οἷαί τέ εἰσι καὶ ὅθεν αὐ-
 τῶν εὐπορήσομεν καὶ τίνι ἀλλήλων διαφέρουσιν, ἐκ τῶν
 προειρημένων ἴσμεν· τῶν δ' ἐπιθέτων ἐκάστην πάλιν 10
 διέλθωμεν.

Ἡ μὲν οὖν δόξα τοῦ λέγοντός ἐστι τὸ τὴν αὐτοῦ δια-
 νοίαν ἐμφανίζειν κατὰ τῶν πραγμάτων. δεῖ δ' ἐμπειρον
 ἀποφαίνειν ἑαυτὸν περὶ ὧν ἂν λέγῃ, καὶ ἐπιδεικνύναι ὡς
 συμφέρει [σοι] τάληθ' ἢ λέγειν περὶ τούτων· τὸν δ' ἀντι- 15
 λέγοντα μάλιστα δεικνύναι μηδεμίαν ἐμπειρίαν ἔχοντα
 τὸν ἐναντίον περὶ ὧν ἀποφαίνεται· τὴν τε δόξαν ὁμοίως.
 ἂν δὲ τοῦτο μὴ δυνατὸν ἦ, δεικτέον ὡς καὶ οἱ ἐμπειροὶ
 πολλάκις ἔξαμαρτάνουσιν. ἂν δὲ τοῦτο μὴ ἐνδέχεται λέ-
 γειν, ὡς ἀσύμφορόν ἐστι τοῖς ἐναντίοις τάληθ' ἢ περὶ τού- 20
 των εἰπεῖν. ταῖς μὲν οὖν δόξαις τοῦ λέγοντος οὕτω χρησό-
 μεθα καὶ αὐτοὶ ἀποφαινόμενοι καὶ ἐτέροις ἀντιλέγοντες.

Μαρτυρία δὲ ἐστὶν ὁμολογία συνειδότης ἐκόντος. 15
 ἱναγκαλὸν δ' εἶναι τὸ μαρτυρούμενον ἢ πιθανὸν ἢ ἀπί-
 θανον ἢ ἀμφίβολον πρὸς πίστιν, ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν 25
 ἰάρτυρα πιστὸν ἢ ἄπιστον ἢ ἀμφίδοξον. ὅταν μὲν οὖν τὸ
 μαρτυρούμενον ἢ πιθανὸν καὶ ὁ μάρτυς ἀληθινός, οὐδὲν
 ἴκονται αἱ μαρτυρίαι ἐπιλόγων, ἐὰν μὴ βούλῃ γνώμην ἢ
 ὑψύμημα συντόμως εἰπεῖν τοῦ ἀστείου ἔνεκεν· ὅταν δὲ
 ἰκοπευῇται ὁ μάρτυς, ἀποδεικνύειν δεῖ ὡς οὔτε χάρι- 30
 ος ἔνεκεν οὔτε τιμωρίας ἢ κέρδους ὁ τοιοῦτος ἂν τὰ
 εὐδῇ μαρτυρήσειεν. δεῖ δὲ καὶ διδάσκειν ὅτι οὐ συμφέ-

- 15 ρει τὸ ψεῦδος μαρτυρεῖν· αἱ μὲν γὰρ ὀφέλειαι μικραί, τὸ δ' ἐξελεγχθῆναι χαλεπὸν, γνωσθέντα δ' οὐ μόνον εἰς ἀργύριον οἱ νόμοι ζημιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς δόξαν καὶ εἰς ἀπιστίαν. τοὺς μὲν οὖν μάρτυρας οὕτω πιστοὺς ποιήσομεν·
- 5 ἀντιλέγοντας δὲ μαρτυρίᾳ δεῖ τὸν τρόπον τοῦ μάρτυρος διαβάλλειν, ἂν ἢ πονηρός, ἢ τὸ μαρτυρούμενον ἐξετάξιν, ἂν ἀπίθανον τυγχάνῃ, ἢ καὶ συναμφοτέροις τούτοις ἀντιλέγειν, συνάγοντας τὰ φανυλότεα τῶν ἐναντίων εἰς ταυτό. σκεπτέον δὲ καὶ εἰ φίλος ἐστὶν ὁ μάρτυς ᾧ μαρτυ-
- 10 ρεῖ, ἢ εἰ μέτεστιν αὐτῷ ποθεν τοῦ πράγματος, ἢ ἐχθρός ἐστὶν οὗ καταμαρτυρεῖ, ἢ πένης· τούτων γὰρ οἱ μὲν διὰ χάριν, οἱ δὲ διὰ τιμωρίαν, οἱ δὲ διὰ κέρδος ὑποπτεύονται τὰ ψευδῇ μαρτυρεῖν. καὶ τὸν τῶν ψευδομαρτυριῶν νόμον ἐπὶ τούτοις τεθεικέναι φήσομεν τὸν νομοθέτην· ἄτο-
- 15 πον οὖν εἶναι τοῦ νομοθέτου τοῖς μάρτυσι μὴ πιστεύσαντος τοὺς κρίνοντας πιστεύειν αὐτοῖς, κατὰ τοὺς νόμους κρίνειν ὁμωμοκότας. τοὺς μὲν οὖν μάρτυρας οὕτως ἀπίθανους ποιήσομεν, ἐστὶ δὲ καὶ κλέπτειν τὴν μαρτυρίαν τρόπον τοιῷδε· μαρτύρησόν μοι, ὦ Καλλίκλεις. μὰ
- 20 τοὺς θεοὺς οὐκ οὖν ἐγωγε· κωλύοντος γὰρ ἐμοῦ ταῦτ' ἐπραξεν οὗτος. καὶ διὰ τούτου ἐν ἀποφάσει ψευδομαρτυρήσας ψευδομάρτυρος δίκην οὐχ ὑφέξει. τοιγαροῦν ὅταν μὲν ἡμῖν συμφέρῃ κλέπτειν τὴν μαρτυρίαν, οὕτως αὐτῇ χρῆσόμεθα· ἐὰν δὲ οἱ ἐναντίοι τοιοῦτόν τι ποιήσω-
- 25 σιν, ἐμφανιοῦμεν τὴν κακοποιίαν αὐτῶν καὶ συγγραμμένους μαρτυρεῖν κελεύσομεν. μάρτυσι μὲν οὖν καὶ μαρτυρίαις ἐκ τούτων ἴσμεν ὥς δεῖ χρῆσασθαι.
- 16 Βάσανος δέ ἐστι μὲν ὁμολογία παρὰ συνειδότος ἄκοντος δέ. ὅταν μὲν οὖν συμφέρῃ ἡμῖν αὐτὴν ποιεῖν ἴσχυ-
- 30 ράν, λεκτέον ὥς οἷ τε ἰδιῶται περὶ τῶν σπουδαιοτάτων καὶ αἱ πόλεις περὶ τῶν μεγίστων ἐκ βασάνων τὰς πίστεις λαμβάνουσι, καὶ διότι πιστότερόν ἐστι βάσανος μαρ-

τύρων· τοῖς μὲν γὰρ μάρτυσι συμφέρει πολλάκις ψεύ- 16
 σασθαι, τοῖς δὲ βασανιζομένοις λυσιτελεῖ τᾷληθῇ λέ-
 γειν· οὕτω γὰρ πᾶνσονται τάχιστα τῆς κακοπαθείας.
 ὅταν δὲ βούλῃ τὰς βασάνους ἀπίστους ποιεῖν, πρῶτον
 μὲν λεκτέον ὥς οἱ βασανιζόμενοι τοῖς ἐκδιδούσι πολέμιοι 5
 γίνονται καὶ διὰ τοῦτο πολλοὶ τῶν δεσποτῶν καταψεύ-
 δονται· ἐπειθ' ὅτι πολλάκις τοῖς βασανίζουσιν ὁμολο-
 γοῦσιν οὐ τὰς ἀληθείας, ἵν' ὥς τάχιστα τῶν κακῶν πᾶν-
 σωνται. δεικτέον δ' ὅτι καὶ τῶν ἐλευθέρων πολλοὶ ἤδη
 βασανιζόμενοι καθ' ἑαυτῶν ἐψεύσαντο, βουλόμενοι τὴν 10
 παραντίκα κακοπάθειαν ἐκφυγεῖν, ὥστε πολὺ μᾶλλον
 εὐλογον τοὺς δούλους ψευσαμένους κατὰ τῶν δεσποτῶν
 βούλεσθαι τὴν αὐτῶν τιμωρίαν ἐκφυγεῖν, ἢ πολλὰς κα-
 κοπαθείας τοῖς σώμασι καὶ ταῖς ψυχαῖς ὑπομείναντας, ἵν'
 ἕτεροι μηδὲν πάθωσιν, [αὐτοὺς βούλεσθαι] μὴ ψεύδος 15
 εἴπειν. τὰς μὲν οὖν βασάνους ἐκ τῶν τοιούτων καὶ τῶν
 τούτοις ὁμοιοτρόπων πιθανὰς καὶ ἀπιθάνους καταστή-
 σουμεν.

Ὅρκος δέ ἐστι μετὰ θείας παραλήψεως φάσις ἀναπό- 17
 δεικτος. δεῖ δ' αὐτὸν ὅταν μὲν αὖξεν ἐθέλωμεν, λέγειν 20
 οὕτως· οὐδεὶς ἂν ἐπιорκεῖν βούλοιτο φοβούμενος τὴν τε
 παρὰ τῶν θεῶν τιμωρίαν καὶ τὴν παρὰ τοῖς ἀνθρώποις
 αἰσχύνην, καὶ διεξιέναι ὅτι τοὺς μὲν ἀνθρώπους λαθεῖν
 ἔστι, τοὺς δὲ θεοὺς οὐκ ἔστιν. ὅταν δὲ οἱ ἐναντίοι κατα-
 φύγωσιν εἰς ὄρκον, καὶ βουλώμεθα ταπεινοῦν αὐτόν, 25
 δεικτέον ὥς τῶν αὐτῶν ἔστιν ἀνθρώπων τὰ πονηρὰ
 πράττειν καὶ μὴ φροντίζειν ἐπιорκοῦντας· ὅστις γὰρ
 κακουργῶν οἴεται λανθάνειν τοὺς θεοὺς, οὗτος οὐδὲ
 ἐπιорκῶν τιμωρίας οἴεται τεύξεσθαι. καὶ περὶ μὲν τῶν
 ὄρκων ὁμοιοτρόπως τοῖς προειρημένοις μετιόντες λέγειν 30
 εὐπορήσομεν ὑπὲρ αὐτῶν.

Συλλήβδην δὲ τὰς πάσας πίστεις ἤδη, καθάπερ ὑπε-

- 17 θέμεθα, διεξεληλύθαμεν καὶ δεδηλώκαμεν οὐ μόνον ἦν ἐκάστη αὐτῶν δύναμιν ἔσχηκεν, ἀλλὰ καὶ τί ἀλλήλων διαφέρουσι, καὶ πῶς αὐταῖς χρηστέον. νῦν δ' ὑπὲρ τῶν ὑπολοίπων ἅ τῶν τριῶν εἰδῶν ἐστι, καὶ παρὰ πάντας 5 τοὺς λόγους χρήσιμα γίνεται, διδάσκειν ἐπιχειρήσομεν.
- 18 Προκατάληψις μὲν οὖν ἐστι, δι' ἧς τὰ τε τῶν ἀκουόντων ἐπιτιμήματα καὶ τοὺς τῶν ἀντιλέγειν μελλόντων λόγους προκαταλαμβάνοντες ὑπεξαίρησομεν τὰς ἐπιφερομένας δυσχερείας. καὶ τὰς μὲν τῶν ἀκουόντων ἐπιτιμήσεις ὧδε χρὴ προκαταλαμβάνειν· ἴσως δέ τινες ὑμῶν θαυμάζουσιν ὅτι νέος ὢν οὕτω περὶ μεγάλων πραγμάτων ἐπεχείρησα δημηγορεῖν. καὶ πάλιν· μηδεὶς ἀπαντήσῃ μοι δύσκολος, ὅτι μέλλω συμβουλεύειν ὑμῖν περὶ ὧν ὀκνοῦσί τινες ἄλλοι παρρησιάζεσθαι πρὸς ὑμᾶς. περὶ μὲν οὖν 15 τῶν μελλόντων δυσχεραίνεσθαι τοῖς ἀκούουσιν οὕτω δεῖ προκαταλαμβάνοντα φέρειν αἰτίας, παρ' ἃς ὀρθῶς ποιεῖν δόξεις συμβουλεύων, δεικνύντα τὴν ἐρημίαν τῶν λεγόντων, τὸ μέγεθος τῶν κινδύνων, ἢ τὸ τῷ κοινῷ συμφέρον, ἢ ἄλλην τοιαύτην αἰτίαν, δι' ἧς λύσεις τὴν ἐπιφερομένην δυσχέριαν. ἂν δὲ μηδὲν ἤττον θορυβῶσιν οἱ ἀκούοντες, χρὴ λέγειν συντόμως, ἢ ὥς ἐν γνώμῃς ἢ ὥς ἐν θυμῷ σχήματι· διὸ πάντων ἀτοπώτατόν ἐστιν ἡκεῖν μὲν ὥς περὶ τῶν πραγμάτων βουλευσομένους τὰ κράτιστα, νῦν δὲ μὴ βουλομένους ἀκούειν τῶν λεγόντων 25 τῶν οἰεσθαι καλῶς ἂν βουλεύεσθαι. καὶ πάλιν· ὅτι καλόν ἐστιν ἢ αὐτοὺς ἀνισταμένους συμβουλεύειν, ἢ τῶν συμβουλευόντων ἀκούσαντας, ἅπερ ἂν αὐτοῖς δοκῇ, χειροτονεῖν. ἐν μὲν οὖν ταῖς δημηγορίαις οὕτω καὶ ταῖς προκαταλήψεσι χρηστέον καὶ τοῖς θορύβοις ἀπαντητέον· ἐν 30 δὲ ταῖς δικαιολογίαις προκαταληψόμεθα μὲν ὁμοιοτρόπως τοῖς προειρημένοις, ἀπαντήσομεν δὲ τοῖς θορύβοις, εἰ μὲν ἐν ἀρχαῖς γίνωνται τῶν λόγων, ὧδε· πῶς οὐκ

ἄλογον οὖν ἐστὶ τὸν μὲν νομοθέτην προστάξαι δύο λό- 18
 γους τῶν ἀντιδίκων ἐκάστω ἀποδοῦναι, τοὺς δὲ δικά-
 ζοντας ὑμᾶς ὁμωμοκέναι κατὰ τὸν νόμον κρινεῖν, εἴτα
 μηδὲ τὸν ἕνα λόγον ἀκοῦσαι βούλεσθαι; καὶ κείνους μὲν
 ὑμῶν τοσαύτην πρόνοιαν ἔχειν, ὅπως ἀκούσαντες πάν- 5
 των τῶν λεγομένων εὐόρκως θῆσθε τὴν ψῆφον, ὑμᾶς δὲ
 περὶ τούτων οὕτως ὀλιγώρως ἔχειν ὥστε μηδὲ τὰς ἀρχὰς
 ὑπομείναντας αὐτὰς τῶν λόγων ἤδη νομίζειν ἀκριβῶς
 ἅπαντα γινώσκειν; καὶ ἄλλως· πῶς οὐκ ἄλογόν ἐστὶ τὸν
 μὲν νομοθέτην τάξαι τῶν ψήφων ἴσων γινομένων τὸν 10
 φεύγοντα νικᾶν, ὑμᾶς δὲ οὕτως ἐναντίως γινώσκειν περὶ
 τούτων ὥς μηδὲ ἀπολογουμένων τῶν διαβεβλημένων
 ἀκούειν; καὶ κείνους μὲν διὰ τὸ μᾶλλον κινδυνεύειν τοὺς
 φεύγοντας ἀπονεῖμαι ταύτην τὴν πλεονεξίαν αὐτοῖς ἐν
 ταῖς ψήφοις, ὑμᾶς δὲ τοῖς μὲν ἀκινδύνως κατηγοροῦσι 15
 μὴ φιλονεικεῖν, τοὺς δὲ μετὰ φόβων καὶ κινδύνων περὶ
 τῶν κατηγορουμένων ἀπολογουμένους [ὥς] θορυβοῦν-
 τας ἐκπλήττειν; εἰ μὲν οὖν ἐν ἀρχαῖς οἱ θόρυβοι γί-
 νωνται, τοῦτον τὸν τρόπον αὐτοῖς ἀπαντητέον· εἰ δὲ
 προεληλυθότος τοῦ λόγου θορυβῶσιν, εἰ μὲν ὀλίγοι 20
 τινὲς τοῦτο ποιῶσιν, ἐπιτιμητέον τοῖς θορυβοῦσι καὶ
 πρὸς αὐτοὺς λεκτέον ὅτι δίκαιον νῦν μὲν αὐτοὺς ἀκούειν
 ἐστίν, ἵνα μὴ κωλύσωσι τοὺς ἄλλους ὀρθῶς δικάζειν,
 ἐπὶ δὲ ἀκούσωσι, τότε ποιεῖν ὅ τι ἂν ἐθέλωσιν. εἰ δὲ
 τὸ πλῆθος θορυβῇ, μὴ τοῖς κρίνουσιν ἀλλὰ σαρτῶ ἐπί- 25
 κληξον· τὸ μὲν γὰρ ἐκείνοις ἐπιτιμᾶν ὀργὴν ἐργάζεται,
 τὸ δὲ σαρτῶ ἐπιπληῆξαι καὶ λέγειν ἡμαρτηκέναι συγγνώ-
 μης ποιήσει τυχεῖν. δεῖ δὲ καὶ δεῖσθαι τῶν κρινόντων
 εὐμενῶς αὐτοὺς ἀκοῦσαι τοῦ λόγου, καὶ μὴ περὶ ὧν μέλ-
 λουσι κρύβδην τὴν ψῆφον φέρειν, ἤδη τὴν διάνοιαν φα- 30
 νερὰν τίθεσθαι. συλλήβδην δὲ τοῖς θορύβοις ἀπαντήσο-
 μεν κεφαλαιωδῶς ἢ γνώμαις ἢ ἐνθυμήμασι, δεικνύντες

- 18 τοὺς θορυβοῦντας ἢ τοῖς δικαίοις ἢ τοῖς νόμοις ἢ τῷ
 συμφέροντι τῆς πόλεως ἢ τῷ καλῷ ἐναντιουμένους· ἐκ
 γὰρ τῶν τοιούτων ἔστιν ὅτι μάλιστα παῦσαι τοὺς ἀκούον-
 τας θορυβοῦντας. ταῖς μὲν οὖν πρὸς τοὺς ἀκροατὰς προ-
 5 καταλήψεσιν ὥς δεῖ χρῆσθαι, καὶ ὅπως τοῖς θορυβοῖς
 ἀπαντητέον, ἐκ τῶν προειρημένων ἴσμεν· τὰ δὲ ὑπὸ τῶν
 ἀνταγωνιστῶν ἐπίδοξα λέγεσθαι πάλιν ὥς δεῖ προκατα-
 λαμβάνειν ἀποδείξω· ἴσως οὖν ὁδυρεῖται αὐτοῦ πενίαν,
 ἧς οὐκ ἐγὼ ἀλλ' ὁ τούτου τρόπος ὑπαίτιος ἔσται· καὶ πά-
 10 λιν· πυνθάνομαι αὐτὸν τὸ καὶ τὸ μέλλειν λέγειν. ἐν μὲν
 οὖν τοῖς προτέροις λόγοις οὕτω δεῖ τὰ ἐπίδοξα λέγεσθαι
 ὑπὸ τῶν ἐναντίων προκαταλαμβάνοντα διαλύειν καὶ
 ἀσθενῆ ποιεῖν· καὶ γὰρ καὶ πᾶν ἰσχυρὰ ἢ τὰ προδια-
 βεβλημένα, οὐχ ὁμοίως φαίνεται μεγάλα τοῖς ἤδη προα-
 15 κηκοόσιν· ἐὰν δὲ τοὺς ὑστέρους λόγους ἔχωμεν καὶ οἱ
 ἐναντίοι πρόκατειληφότες ὥσιν ἃ μέλλομεν λέγειν, ἀντι-
 προκαταληπτέον ἔστιν αὐτὰ λύοντας τόνδε τὸν τρόπον·
 οὗτος δ' οὐ μόνον μου κατέψευσται πολλὰ πρὸς ὑμᾶς,
 ἀλλὰ καὶ σαφῶς εἰδὼς ὅτι ἐξελέγξω αὐτόν, προκατέλαβέ
 20 μου τὸν λόγον καὶ προδιέβαλεν, ἵν' ὑμεῖς μὴ ὁμοίως ἀν-
 τῷ προσέχητε, ἢ ἐγὼ μὴ εἶπω πρὸς ὑμᾶς αὐτὸν διὰ τὸ
 διασεσύρθαι πρότερον ὑπὸ τούτου· ἐγὼ δ' οἶμαι δεῖν
 τοὺς ἐμοὺς λόγους παρ' ἐμοῦ πυνθάνεσθαι ὑμᾶς, ἀλλὰ
 μὴ παρὰ τούτου, εἰ καὶ ταῦθ' οὗτος προδιέσυρε λέγων,
 25 ἃ φημί οὐ μικρὰ σημεῖα εἶναι τοῦ μηδὲν ὑγιὲς τοῦτον λέ-
 γειν. κέχρηται δὲ καὶ Εὐριπίδης ἐν Φιλοκτήτῃ τεχνικῶς
 τούτῳ τῷ εἶδει διὰ τοῦδε·

λέξω δ' ἐγὼ, καὶ μου διαφθείρας δοκῇ
 λόγους, ὑποστὰς αὐτὸς ἡδικηκέναι·
 ἀλλ' ἐξ ἐμοῦ γὰρ τὰμὰ μαθήσῃ κλύων,
 ὁ δ' αὐτὸς αὐτὸν ἐμφανίζετω λέγων.

αἷς μὲν οὖν προκαταλήψουσιν ὥς δεῖ χρῆσθαι καὶ πρὸς 18
τοὺς κριτὰς καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους, ἴσμεν διὰ τούτων.

Αἰτήματα δέ ἐστιν ἐν τοῖς λόγοις ἃ παρὰ τῶν ἀκουόν- 19
των οἱ λέγοντες αἰτοῦνται. τούτων δ' ἐστὶ τὰ μὲν ἄδικα
ἃ δὲ δίκαια. δίκαιον μὲν οὖν ἐστὶ τό τε προσέχειν τοῖς 5
λεγομένοις ἀλλεῖσθαι καὶ μετ' εὐνοίας ἀκούειν, δίκαιον
ἔτι καὶ τὸ κατὰ τοὺς νόμους αὐτῷ βοηθῆσαι, καὶ τὸ μηδὲν
παρὰ τοὺς νόμους ψηφίσασθαι, καὶ τὸ τοῖς ἀτυχήμασι
συγγνώμην ἔχειν. ἐὰν δὲ ἢ παρὰ τοὺς νόμους, ἄδικον
[ἐὰν δὲ μὴ, δίκαιον]. τὰ μὲν οὖν αἰτήματα ταῦτά ἐστι, 10
διειλόμεθα δ' αὐτῶν τὰς διαφοράς, ἵν' εἰδότες τό τε δίκαιον
καὶ τὸ ἄδικον χρώμεθα κατὰ τὸν καιρὸν, καὶ μὴ
λανθάνωσιν ἡμᾶς οἱ ἐναντιοὶ ἄδικόν τι αἰτοῦντες τοὺς
δικάζοντας. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐκ τῶν εἰρημένων οὐκ
ἀγνοήσομεν. 15

Παλιλλογία δέ ἐστι [μὲν] σύντομος ἀνάμνησις, δεῖ δ' 20
αὐτῇ χρῆσθαι καὶ περὶ τῶν μερῶν καὶ περὶ τῶν ὅλων
λόγων τὰς τελευτάς. παλιλλογήσομεν δὲ ἐν κεφαλαίοις
ἢ διαλογιζόμενοι ἢ προαιρούμενοι ἢ προσερωτῶντες ἢ
ἀπολογιζόμενοι. δεῖξω δ' αὐτῶν οἷον ἕκαστόν ἐστιν. τὸ 20
μὲν οὖν διαλογίζεσθαι τοιόνδε τί ἐστιν· ἀπορῶ δ' ἐγὼ γε
τί ἂν ἐποίησαν οὗτοι, εἰ μὴ φανεροὶ μὲν ἦσαν ἡμᾶς πρό-
τερον ἐγκαταλελειπότες, ἐξηλέγχοντο δὲ ἐπὶ τὴν πόλιν
ἡμῶν στρατεύσαντες, οὐδὲν δὲ πώποτε ὧν ὁμολογήκασι
ποιήσαντες. τὸ μὲν οὖν διαλογίζεσθαι τοιοῦτόν ἐστι, τὸ 25
δὲ ἀπολογίζεσθαι τοιοῦτον· ἀπέδειξα δ' αὐτοὺς διαλύ-
σαντας προτέρους τὴν συμμαχίαν, καὶ πρῶτον ἐπιθεμέ-
νους ἡμῖν, ὅτε πρὸς Λακεδαιμονίους ἐπολεμοῦμεν, καὶ
ἐκείνους σπουδάσαντας ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν
ἡμῶν. τὸ μὲν οὖν ἀπολογίζεσθαι τοιόνδε ἐστὶ, τὸ δ' ἐκ 30
προαιρέσεως ἀναμυμήσκειν τοιόνδε· ἐνθυμείσθαι δὲ δεῖ
τι συμβέβηκεν ἡμῖν, ἐξ ὅτου τὴν φιλίαν πρὸς τούτους

20 ἐποησάμεθα, μηδέποτε κακὸν ὑπὸ τῶν πολεμίων πα-
 θεῖν· βοηθήσαντες γὰρ ἡμῖν πολλάκις ἐκώλυσαν Λακε-
 δαιμονίους τὴν χώραν ἡμῶν διαφθεῖραι, χρήματα δὲ
 πολλὰ καὶ νῦν φέροντες διατελοῦσιν. ἐκ προαιρέσεως
 5 μὲν οὕτως ἀναμνήσομεν, ἐξ ἐπερωτήσεως δὲ τόνδε τὸν
 τρόπον· ἡδέως δ' ἂν αὐτῶν πυνθοίμην, διὰ τί τὰς συν-
 τάξεις ἡμῖν οὐκ ἀποδιδόασιν; οὐ γὰρ ὥς ἀποροῦσιν εἰ-
 πεῖν ἂν τολμήσαιεν, οἷ τοσαῦτα χρήματα καθ' ἕκαστον
 ἐνιαυτὸν ἐκ τῆς χώρας ἐπιδεικνύονται λαμβάνοντες, οὐδ'
 10 αὖ φήσουσιν εἰς τὴν τῆς πόλεως διοίκησιν πολλὰ δαπα-
 νᾶν· παντελῶς γὰρ ἐλάχιστα τῶν νησιωτῶν ἀναλίσκον-
 τες φαίνονται. ἐκ μὲν οὖν ἐπερωτήσεως οὕτω παλλιλο-
 γήσομεν.

21 Εἰρωνεία δέ ἐστι λέγειν τι μὴ προσποιούμενον λέγειν,
 15 ἢ ἔν τοις ἐναντίοις ὀνόμασι τὰ πράγματα προσαγορεύειν.
 εἴη δ' ἂν αὐτῆς τὸ σχῆμα τοιοῦτον ἐν τῷ περὶ τῶν εἰρη-
 μένων συντόμῳ ἀναμιμνήσκειν· οὐδὲν δ' οἶμαι δεῖν λέ-
 γειν, ὅτι οὗτοι μὲν οἱ φάσκοντες πολλὰ ἀγαθὰ πεποιη-
 κέναι πλεῖστα φαίνονται τὴν πόλιν κεκακουργηκότες·
 20 ἡμεῖς δ' οὓς οὗτοί φασιν ἀχαρίστους εἶναι, τούτοις τι
 πολλάκις βοηθήσαντες καὶ τοὺς ἄλλους οὐδὲν ἀδικοῦν-
 τες. τὸ μὲν οὖν ἐν προσποιήσει παραλείψεως λέγοντι
 συντόμῳ ἀναμιμνήσκειν τοιοῦτόν ἐστι, τὸ δὲ τοῖς ἐναν-
 τίοις ὀνόμασι προσαγορεύειν τὰ πράγματα πάλιν τοιοῦ-
 25 τον· οὗτοι μὲν οἱ χρηστοὶ πολλὰ φαίνονται τοὺς συμμέ-
 χους κακὰ πεποιηκότες, ἡμεῖς δ' οἱ φαῦλοι πολλῶν ἀγα-
 θῶν [αὐτοῖς] αἵτιοι καταστάντες. διὰ τούτων μὲν οὖν
 συντόμῳ ἀναμιμνήσκοντες ταῖς παλλιλλογίαις χρησό-
 μεθα καὶ περὶ τῶν μερῶν καὶ περὶ τῶν ὅλων λόγων τὰς
 30 τελευτάς.

22 Ὅθεν δέ ἐστιν ἀστεῖα λέγειν καὶ τὰ μήκη τῶν λόγων
 ποιεῖν, ὅπως ἂν τις θέλῃ, τοῦτο διεξιμεν πάλιν. ἀστεῖα

μὲν οὖν λέγειν ἐκ τούτου τοῦ τρόπου ἔστιν, ὅλον τὰ ἐν- 22
 θυμήματα λέγοντας ὅλα ἢ ἡμίση ὥστε τὸ ἡμισυ αὐτοὺς
 ὑπολαμβάνειν τοὺς ἀκούοντας. δεῖ δὲ καὶ γνώμας συμ-
 παραλαμβάνειν. χρῆ δὲ τούτων κατὰ πάντα τὰ μέρη
 συγκαταλέγειν διαλλάττοντα τοὺς λόγους, καὶ μηδέποτε 5
 ὁμοία εἰς τὸ αὐτὸ πολλὰ τιθέντα· καὶ οὕτως ἀστεῖος ὁ λό-
 γος φανεῖται.

Μηκύνειν δὲ τοὺς λόγους βαυλόμενον δεῖ μερίζειν τὸ
 πρᾶγμα καὶ ἐν ἐκάστῳ μέρει τὰ ἐνόντα οἷά τέ ἐστι τὴν
 φύσιν διδάσκειν, καὶ τὴν χρῆσιν καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ καὶ 10
 τὰς προφάσεις αὐτῶν ἐκδιηγέσθαι. ἂν δὲ καὶ [ἔτι] μα-
 κρότερον θελήσωμεν τὸν λόγον ποιεῖν, δεῖ πολλοῖς ὀνό-
 μασι περὶ ἐκάστου χρῆσθαι. χρῆ δὲ καὶ παρὰ μέρος ἑκα-
 στον τοῦ λόγου παλιλλογεῖν καὶ τὴν παλιλλογίαν σύντο-
 μον ποιέσθαι, ἐν δὲ τῇ τελευτῇ τοῦ λόγου ταῦτα, περὶ 15
 ὧν καθ' ἕν ἑκαστον εἴρηκας, ἀθρόα συντιθέναι, καὶ περὶ
 ὅλων τῶν πραγμάτων λέγειν. τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρό-
 πον μῆκος ἔξουσιν οἱ λόγοι.

Βραχυλογεῖν δὲ βουλόμενον ὅλον τὸ πρᾶγμα ἐνὶ ὀνό-
 ματι περιλαμβάνειν, καὶ τούτῳ ὃ ἂν ὑπάρχη βραχυτάτου 20
 τῷ πράγματι. χρῆ δὲ καὶ συνδέσμους ὀλίγους ποιεῖν, τὰ
 κλειστά δὲ ζευγνύναι· ὀνομάζειν μὲν οὕτω, τῇ δὲ λέξει
 εἰς δύο χρῆσθαι, καὶ παλιλλογίαν τὴν σύντομον ἐκ τῶν
 μερῶν ἀφαιρεῖν, ἐν δὲ ταῖς τελευταῖς μόνον παλιλλο-
 γεῖν. καὶ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον βραχεῖς τοὺς λόγους 25
 ποιήσομεν.

Ἐὰν δὲ βούλῃ μέσως λέγειν, τὰ μέγιστα τῶν μερῶν
 ἐκλέγων περὶ τούτων ποιέσθαι τοὺς λόγους. χρῆ δὲ καὶ
 ταῖς ὀνόμασι τοῖς μέσοις χρῆσθαι, καὶ μήτε τοῖς μακρο-
 τάτοις μήτε τοῖς βραχυτάτοις μήτε πολλοῖς περὶ γε ἑνὸς 30
 ἀλλὰ μετρίοις. χρῆ δὲ καὶ τοὺς ἐπιλόγους ἐκ τῶν ἀνὰ μέ-
 σου μερῶν μήτε παντελεῶς ἐξαιρεῖν, μήτε πᾶσι τοῖς μέρε-

22 σιν ἐπιφέρειν, ἀλλ' ἅπερ ἂν μάλιστα βούλη κατανοι
 τοὺς ἀκούοντας, ἐπὶ τούτων μάλιστα παλιλλογέειν ἐπ
 τελευτῇ. τὰ μὲν οὖν μήκη τῶν λόγων ἐκ τούτων ποι
 μεν, ἥνικα ἂν θέλωμεν. ἂν δὲ ἀστεῖον γράφειν θ
 5 λόγου, παραφύλαττε ὡς μάλιστα, ὅπως τὰ ἥθη τῶν
 γων ὁμοιοῦν τοῖς ἀνθρώποις δυνήσῃ. τοῦτο δὲ ποιή
 ἂν ἐπιθεωρῆς τὰ μεγάλα τῶν ἡθῶν καὶ τὰ ἀκριβῆ κα
 μέτρια. περὶ μὲν οὖν τούτων ἐντεῦθεν οὐκ ἀγνοή
 περὶ δὲ ὀνομάτων συνθέσεως δηλώσομεν· καὶ γὰρ τι
 10 τῶν ἀναγκαίων ἐστίν.

23 Πρῶτον μὲν οὖν τρόποι ὀνομάτων εἰσὶ τρεῖς, ἀπὶ
 ἣ σύνθετος ἢ μεταφάρων. ὡσαύτως δὲ καὶ συνθε
 τρεῖς, μία μὲν εἰς φωνήεντα τελευτᾶν ταῖς συλλαβαῖς
 ἀπὸ φωνήεντος ἄρχεσθαι, δευτέρα δὲ ἀπὸ ἀφώνου ἀ
 15 μενον εἰς ἄφωνον τελευτᾶν, τρίτη δὲ τὰ ἄφωνα πρὸ
 φωνήεντα συνθεῖν. τάξεις δὲ τέσσαρες, μία μὲν τὰ ὀ
 τῶν ὀνομάτων ἢ παράλληλα τιθέναι ἢ διασπείρειν, ἡ
 δὲ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασι χρῆσθαι ἢ μεταβάλλειν εἰς ἑ
 τρίτη δὲ ἐνὶ ἡ πολλοῖς ὀνόμασι τὸ πρᾶγμα προσαγορε
 20 τετάρτη δὲ ἐξῆς τὰ πραχθέντα ὀνομάζειν ἢ ὑπερβιβά
 ὅπως δὲ καλλίστην ποιήσεις τὴν ἐρμηνείαν, νῦν δι
 σομεν.

24 Πρῶτον μὲν οὖν εἰς δύο ἐρμηνεύειν, εἴτα σαφῶ
 λέγειν. σχήματα δὲ ἐστὶ τοῦ εἰς δύο λέγειν τὰδε· ἐν
 25 ὅτι αὐτὸς δύνатаι καὶ τοῦτο καὶ ἕτερον, δεύτερον δὲ
 οὗτος οὐ δύνатаι, ἕτερος δὲ δύνатаι, τρίτον δὲ ὅτι
 τος καὶ τοῦτο καὶ ἕτερον δύνатаι, τέταρτον δὲ ὅτι
 αὐτὸς οὐδ' ἕτερος δύνатаι, πέμπτον δὲ ὅτι αὐτὸς
 δύνатаι, ἕτερος δὲ οὐ δύνатаι, ἕκτον δὲ ὅτι αὐτὸς
 30 ἕτερον δύνатаι, ἐκείνος δὲ οὐ δύνатаι ἕτερον. ἔκα
 δὲ τούτων ἐπὶ τῶνδε θεωρήσεις. ὅτι μὲν γὰρ αὐτὸς
 νάται καὶ τοῦτο καὶ ἕτερον, τοιόνδε ἐστίν· ἐγὼ δὲ οὐ

νον τούτων αἷτιος ὑμῖν ἐγενόμην, ἀλλὰ καὶ Τιμόθεον 24
 μέλλοντα στρατεύειν ἐφ' ὑμᾶς διεκώλυσα. ὅτι δὲ οὗτος
 μὲν οὐ δύναται, ἕτερος δὲ δύναται, τοιόνδε· αὐτὸς μὲν
 [οὗν] ἀδυνάτως ἔχει πρὸς βεῦειν ὑπὲρ ἡμῶν, οὗτος δὲ
 φίλος ἐστὶ τῇ πόλει [τῶν] Σπαρτιατῶν, καὶ μάλιστ' ἂν 5
 δυνηθεῖν πρᾶξαι ἂ βούλεσθε. τὸ δὲ ὅτι οὗτος καὶ τοῦτο
 καὶ ἕτερον δύναται, τοιόνδε· οὐ μόνον δὲ ἐν τοῖς πολέ-
 μοις εὖρωστον αὐτὸν παρέσχευ, ἀλλὰ καὶ βουλευσασθαι
 τῶν πολιτῶν οὐχ ἡκιστα δύναται. τὸ δὲ ὅτι οὗτ' αὐτὸς
 οὐδ' ἕτερος δύναται, τοιόνδε· οὗτ' ἂν αὐτὸς δυνηθεῖν 10
 ὀλίγην δύναμιν ἔχων καταπολεμήσαι τοὺς ἐναντίους,
 οὗτ' ἄλλος οὐδεὶς τῶν πολιτῶν. τὸ δὲ ὅτι ἐκεῖνος μὲν
 δύναται, αὐτὸς δὲ οὐ δύναται, τοιόνδε· οὗτος μὲν γὰρ
 ἔρρωται τῷ σώματι, ἐγὼ δ' ἀρρωστῶν τυγχάνω. τὸ δὲ ὅτι
 αὐτὸς μὲν ἕτερον δύναται, ἐκεῖνος δὲ οὐ δύναται ἕτερον, 15
 τοιόνδε· ἐγὼ μὲν γὰρ κυβερνήσαι δυνατός εἰμι, οὗτος δὲ
 οὐδὲ κωπηλατῆσαι δύναται. σχήματα μὲν οὖν τοῦ εἰς δύο
 ἐρμηνεύειν ὥδε ποιήσεις, ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἀπάντων
 τὸν αὐτὸν τρόπον μετιών. σαφῶς δὲ ὅθεν δηλώσεις,
 τοῦτο πάλιν σκεπτέον. 20

Πρῶτον μὲν οὖν ὀνόμαζε τοῖς οἰκείοις ὀνόμασιν ὅ τι 25
 ἂν λέγῃς, διαφεύγων τὸ ἀμφίβολον. εὐλαβοῦ δὲ περὶ τὰ
 φωνήεντα τῶν γραμμάτων, ὅπως μὴ ἐξῆς τεθήσονται.
 πρόσεχε δὲ καὶ τοῖς καλουμένοις ἄρθροις, ὅπως ἐν τῷ
 δέοντι προστιδῇται. σκόπει δὲ καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν 25
 ὀνομάτων, ὅπως μήτε συγκεχυμένη μήθ' ὑπερβατὴ ἔσται.
 τὰ γὰρ οὕτω λεγόμενα δύσγνωστα συμβαίνει. μετὰ δὲ
 συνδέσμους οὓς ἂν προείπῃς, ἀποδίδου τοὺς ἀκολου-
 θούντας. τὸ μὲν οὖν [τοὺς] συνδέσμους ἀποδιδόναι τοὺς
 ἀκολουθούντας τοιόνδε ἐστίν· ἐγὼ μὲν παρεγενόμην οὗ 30
 φην, σὺ δὲ φάσκων ἥξειν οὐκ ἡλθες. πάλιν ὅταν ὁ αὐ-
 ὸς [σύνδεσμος] συνακόλουθος ᾗ, οἶον· σὺ γὰρ ἀκκέ-

- 25 νων αἴτιος ἐγένου, καὶ τούτων αἴτιος σύ. περὶ μὲν οὖν τῶν συνδέσμων εἴρηται, καὶ ἀπὸ τούτων τεκμαίρεσθαι δεῖ καὶ περὶ τῶν ἄλλων. δεῖ δὲ καὶ τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων μήτε συγκεχυμένην μήτε ὑπερβατὴν εἶναι· τὸ
- 5 μὲν γὰρ συγκεχυμένον τοιόνδε ἐστίν, ὥς ὅταν εἴπῃς· δεινόν ἐστι τοῦτον τοῦτον τύπτειν· ἄδηλον γὰρ ἦν ὀπό- τερος [ἂν] ἦν ὁ τύπτων. ἐὰν δὲ εἴπῃς οὕτως, δῆλον ποιή- σεις· δεινόν ἐστι τοῦτον ὑπὸ τούτου τύπτεσθαι. τὸ μὲν οὖν συγγεῖν τὴν σύνθεσιν τῶν ὀνομάτων τοιόνδε ἐστί.
- 10 τὸ δὲ προσέχειν τοῖς ἄρθροις, ὅπως ἐν τῷ δέοντι προστι- θῇται, ἐπὶ τῶνδε ὅρα· οὗτος ὁ ἄνθρωπος τοῦτον τὸν ἄν- θρωπον ἀδικεῖ. νῦν μὲν [οὖν] ἐγγινόμενα τὰ ἄρθρα σαφῇ ποιεῖ τὴν λέξιν, ἐξαιρεθέντα δὲ ἀσαφῇ ποιήσκει. ἐσθ' ὅτι δὲ συμβαίνει καὶ τὸ ἀνάπαλιν. τὰ μὲν οὖν ἐν τοῖς ἄρθροις
- 15 τοιαῦτά ἐστι. τὰ δὲ φωνήεντα μὴ τίθει παράλληλα, ἂν μὴ ποτε ἄλλως ἀδύνατον ἢ δηλώσαι, ἢ ἀνάπτυξις ἢ τις ἢ ἄλλη διαίρεσις. τὸ δὲ τὰ ἀμφίβολα διαφεύγειν τοιόνδε ἐστίν· ἔνια τῶν ὀνομάτων ταῦτά ἐπὶ πλείοσι πράγμασι κεῖται, οἷον ὁδὸς τῶν θυρῶν καὶ ὁδὸς ἦν βαδίζουσιν.
- 20 δεῖ δ' ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τὸ ἴδιον ἀεὶ συμπαραλαμβάνειν. καὶ σαφῶς μὲν [ἐν] τοῖς ὀνόμασιν, ἂν ταῦτα ποιῶμεν, διαλεξόμεθα, εἰς δύο δ' ἐρμηνεύσομεν διὰ τῆς προτέρας μεθόδου.
- 26 Περὶ δὲ ἀντιθέτων καὶ παρισώσεων καὶ ὁμοιοτήτων
- 25 λέγωμεν ἤδη· δεησόμεθα γὰρ καὶ τούτων. ἀντίθετον μὲν οὖν ἐστὶ τὸ ἐναντίαν τὴν ὀνομασίαν ἅμα καὶ τὴν δύ- ναμιν τοῖς ἀντικειμένοις ἔχον, ἢ τὸ ἕτερον τούτων. τοῖς μὲν οὖν ὀνόμασιν εἴη ἂν ἐναντίον ἅμα καὶ τῇ δυνάμει τόδε· οὐ γὰρ δίκαιον τοῦτον μὲν τὰ ἐμὰ ἔχοντα πλου-
- 30 τεῖν, ἐμὲ δὲ τὰ ὄντα προϊέμενον οὕτω πτωχεύειν. τοῖς δ' ὀνόμασι μόνοις· διδότω γὰρ ὁ πλούσιος καὶ εὐδαίμων τῷ πένητι καὶ ἐνδεεῖ. τῇ δὲ δυνάμει· ἐγὼ μὲν τοῦτον νο-

ιοῦντα ἐθεράπευσα, οὗτος δ' ἔμοι μέγιστων κακῶν αἰ- 26
 ιος γέγονεν. ἐνταῦθα μὲν γὰρ τὰ ὀνόματα οὐκ ἐναντία,
 αἱ δὲ πράξεις ἐναντίαι. κάλλιστον μὲν οὖν εἴη ἂν τὸ κατ'
 ἰσχυρότερα ἀντίθετον, καὶ κατὰ τὴν δύναμιν καὶ κατὰ τὴν
 ἰσχυροσσίαν. ἔστι δὲ καὶ τὰ λοιπὰ δύο ἀντίθετα. 5

Παρίσωσις δὲ ἔστι μὲν, ὅταν δύο ἴσα λέγῃται κῶλα· 27
 ἢ δ' ἂν ἴσα καὶ πολλὰ μικρὰ ὀλίγοις μεγάλοις, καὶ ἴσα
 τὸ μέγεθος ἴσοις τὸν ἀριθμόν. ἔχει δὲ τοιόνδε τὸ σχῆμα
 ἡ παρίσωσις· ἢ διὰ χρημάτων ἀπορίαν ἢ διὰ πολέμου
 ἰσχύος. ταῦτα γὰρ οὔτε ὅμοια οὔτε ἐναντία ἀλλ' ἴσα 10
 ἰόνον ἀλλήλοις.

Παρομοιώσις δὲ ἔστιν ἡ μείζων τῆς παρίσώσεως· οὐ 28
 γὰρ μόνον ἴσα τὰ κῶλα ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ ὅμοια ἐξ ὁμοίων
 ἰσχυμάτων· ὅσον δεῖ σε λόγου μίμημα, φέρε πόθου
 ἰσχύασμα. μάλιστα δὲ ποιεῖ ὅμοια τὰ τελευταῖα τῶν ὀνο- 15
 μάτων· ταῦτα γὰρ μάλιστα ποιεῖ τὴν ὁμοίωσιν. ὅμοια δ'
 ἔστιν ὀνόματα τὰ ἐξ ὁμοίων συλλαβῶν, ἐν αἷς πλεῖστα
 ἰσχυμματα τὰ αὐτὰ ἔστιν, οἷον, πλήθει μὲν ἐνδεῶς δυνά-
 μεις δὲ ἐντελῶς.

Ὅσα δὲ ἔξω τέχνης κεῖται, τὸ αὐτόματον αὐτὸ δείξει. 20
 περὶ μὲν οὖν τούτων ἀπόχρη· καὶ γὰρ τὸ δίκαιον καὶ τὸ
 καλὸν καὶ τὸ συμφέρον καὶ τὰ λοιπὰ αὐτὰ τε ἴσμεν ἃ ἔστι,
 καὶ ὅθεν αὐτὰ πολλὰ ποιήσομεν. ὥσαύτως δὲ καὶ τὰς
 ἐξήσεις καὶ τὰς ταπεινώσεις γινώσκουμεν, αἱ τινές τε
 ἴσι καὶ ὅθεν αὐτῶν εἰς τοὺς λόγους εὐπορήσομεν. ὁμοιο- 25
 ρόπως δὲ τούτοις τὰς τε προκαταλήψεις καὶ τὰ παρὰ
 τῶν ἀκούοντων αἰτήματα καὶ τὰς παλιλλογίας καὶ τὰς
 ἰσχυολογίας καὶ τὰ μῆκη τῶν λόγων καὶ τῆς ἐρμηνείας
 ἣν σύνθεσιν ἄπασαν ἴσμεν. ὥστε τὰς κοινὰς δυνάμεις
 ἰσχυμάτων τῶν εἰδῶν [καὶ τὰς διαφορὰς] καὶ τὰς χρήσεις 30
 αὐτῶν ἐκ τῶν προειρημένων εἰδότες, ἂν ἐθίσωμεν ἡμᾶς
 αὐτοὺς καὶ γυμνάσωμεν ἀναλαμβάνειν αὐτὰς κατὰ τὰ

28 προγυμνάσματα, πολλήν εὐπορίαν καὶ λέγοντες καὶ γρά-
φοντες ἐξ αὐτῶν ἔξομεν. κατὰ [τὰ] μέρη μὲν οὖν οὕτως
ἀκριβέστατα ἂν διέλθοις τὰς τῶν λόγων μεθόδους. ὥς δ'
ἐπὶ τοῖς εἰδεσι χρὴ τάττειν τοὺς λόγους σωματοειδῶς,
5 τίσι τε πρώτοις τῶν μερῶν χρῆσθαι καὶ πῶς τούτοις αὐ-
τοῖς, [ταῦτα] πάλιν δηλώσω. προοίμια μὲν οὖν προτά-
τω· κοινὸν δ' ἐστὶ τῶν ἐπὶ εἰδῶν καὶ ἐπὶ πᾶσι τοῖς
πράγμασιν ἀρμόσει λεγόμενον.

29 Ἔστι δὲ προοίμιον καθόλου μὲν εἰπεῖν ἀκροατῶν
10 παρασκευή, καὶ τοῦ πράγματος ἐν κεφαλαίῳ μὴ εἰδῶσι
δήλωσις, ἵνα γινώσκωσι περὶ ὧν ὁ λόγος παρακολουθεῖ
τε τῇ ὑποθέσει, καὶ ἐπὶ τὸ προσέχειν παρακαλέσαι, καὶ
καθ' ὅσον τῷ λόγῳ δυνατόν, εὖνους ἡμῖν αὐτοὺς ποιῆσαι.
τούτων μὲν οὖν εἶναι δεῖ τὸ προοίμιον παρασκευαστικόν.
15 ὥς δὲ αὐτῷ χρησόμεθα, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν δημηγορι-
κῶν καὶ προτρεπτικῶν, τοῦτο δεῖξω.

Τὸ μὲν οὖν προεκτιθέναι τὸ πρᾶγμα τοῖς ἀκούουσιν
καὶ φανερόν ποιεῖν τοιόνδε ἐστίν· ἀνέστην συμβουλευ-
σων ὥς χρὴ πολεμεῖν ἡμᾶς ὑπὲρ Συρακουσίων. ἀνέστην
20 ἀποφανόμενος ὥς οὐ χρὴ βοηθεῖν ἡμᾶς Συρακουσίοις.
τὸ μὲν οὖν φράζειν ἐν κεφαλαίῳ τὸ πρᾶγμα τοιόνδε ἐστίν.

Προσέχειν δὲ παρακαλεῖν ἐκ τούτων ἂν εἰδείημεν,
εἰ κατανοήσασιν αὐτοὶ ποίοις μάλιστα καὶ λόγοις καὶ
πράγμασι βουλευόμενοι προσέχομεν. ἄρ' οὖν οὐ τούτοις,
25 ὅταν ἢ ὑπὲρ μεγάλων ἢ φοβερῶν ἢ τῶν ἡμῖν οἰκείων
βουλευόμεθα; ἢ φάσκωσιν [ἐπιδείξιν] οἱ λέγοντες ὥς
δίκαια καὶ καλὰ καὶ συμφέροντα καὶ ῥάδια καὶ ἀληθῆ
ἐπιδείξουσιν ἡμῖν, ἐφ' ᾗ πράττειν παρακαλοῦσιν; ἢ δεη-
θῶσιν ἡμῶν ἀκοῦσαι αὐτῶν προσέχοντας τὸν νοῦν; ὥς-
30 περ οὖν αὐτοὶ τοῖς ἄλλοις, οὕτω καὶ ἡμεῖς τὰ οἰκειότατα
τῶν προειρημένων τοῖς ὑφ' ἡμῶν πράγμασι λεγομέ-
νοις λαμβάνοντες καὶ τοῖς ἀκούουσιν ἐνδεικνύμενοι

προσέχειν αὐτοῖς ποιήσομεν. ἐπὶ μὲν οὖν τὸ προσέχειν 29
 διὰ τούτων παρακαλοῦμεν.

Τὴν εὐνοϊαν δὲ παρασκευασόμεθα διασκεψάμενοι
 πρῶτον πῶς πρὸς ἡμᾶς αὐτοὶ τυγχάνουσιν ἔχοντες, εὐ-
 νοικῶς ἢ δυσμενῶς ἢ μήτε εὖ μήτε κακῶς. ἐὰν μὲν οὖν 5
 εὖνοι τυγχάνωσιν ὄντες, περίεργον λέγειν περὶ εὐνοίας,
 ἐὰν δὲ πάντως βουλώμεθα, χρὴ συντόμως μετ' εἰρωνείας
 εἰπεῖν τοῦτον τὸν τρόπον· ὅτι μὲν οὖν εὖνους εἰμὶ τῇ
 πόλει, καὶ πολλάκις μοι πεισθέντες συμφερόντως ἐπρά-
 ξατε, καὶ διότι πρὸς τὰ κοινὰ δίκαιον ἐμαυτὸν παρέχω 10
 καὶ μᾶλλον τι τῶν ἰδίων προῖέμενον ἢ ἀπὸ τῶν δημοσίων
 ὠφελούμενον, περίεργον εἶναι νομίζω πρὸς ὑμᾶς τοῦτό
 γε σαφῶς εἰδότας λέγειν· ὥς δὲ εἰ καὶ νῦν μοι πεισθῇτε,
 καλῶς βουλευσέσθε, τοῦτο πειράσομαι διδάσκειν. τοῦ-
 τον μὲν οὖν τὸν τρόπον τοῖς εὖ διακειμένοις ἐν ταῖς δη- 15
 ηγορίαις τῆς εὐμενείας ὑπομνηστέον. τοῖς δὲ μήτε δια-
 βιβλημένοις μήτε εὖ διακειμένοις ῥητέον ὥς δίκαιόν ἐστι
 καὶ συμφέρον τοῖς πείραν μὴ δεδωκόσι τῶν πολιτῶν εὖ-
 νους ἀκροατὰς γενέσθαι. ἔπειτα τοὺς ἀκούοντας ἐπαίνῳ
 θεραπευτέον, δικαίως καὶ νουνεχῶς τοὺς λόγους ὥς εἰώ- 20
 θασι δοκιμάζειν. ἔτι δὲ τὰς ἐλαττώσεις οἰστέον λέγοντας
 ὥς οὐ δεινότητι πιστεύων ἀνέστην, ἀλλὰ νομίζων τῷ
 κοινῷ τὸ συμφέρον εἰσηγήσεσθαι. καὶ τοῖς μὲν μήτε εὖ
 μήτε κακῶς διακειμένοις ἐκ τῶν τοιούτων τὴν εὐνοϊαν
 ποριστέον, τοὺς δὲ διαβεβλημένους ἀναγκαῖον τὰς δια- 25
 βολὰς ἢ αὐτοὺς ἔχειν, ἢ τὰ πράγματα ὑπὲρ ὧν λέγουσιν,
 ἢ τὸν λόγον. αὐτῶν δὲ αἱ διαβολαὶ γίνονται ἢ ἐκ τοῦ
 παρόντος ἢ ἐκ τοῦ παροιχομένου χρόνου. ἐκ μὲν οὖν τοῦ
 παροιχομένου χρόνου ἐὰν τις ὑποπτεύηται εἰς πονηρίαν
 τινα, πρῶτον μὲν τῇ πρὸς τοὺς ἀκροατὰς προκαταλήψει 30
 χρῆσθαι καὶ λέγειν ὥς· οὐδ' αὐτὸς ἄγνωσθ' διαβεβλημέ-
 νος, ἀλλ' ἐπιδείξω ψευδεῖς οὕσας τὰς διαβολάς. ἔπειτα

- 29 κεφαλαιωδῶς ἐν τοῖς προοιμίοις ἀπολογητέον, ἂν ἔχῃς
λέγειν ὑπὲρ σαυτοῦ, καὶ τὰς κρίσεις ψεκτέον. ἀναγκαῖον
γάρ, ἂν τε πρὸς τὸ δημόσιον ἢ τις διαβεβλημένος, ἂν τε
πρὸς τοὺς ιδιώτας, ἢ γεγενῆσθαι κρίσιν ἢ μέλλειν γενέ-
5 σθαι ἢ μὴ βούλεσθαι τοὺς τὴν αἰτίαν ἐπενεγκόντας
λαβεῖν κρίσιν, καὶ ρητέον ὥς ἀδίκως ἢ κρίσις ἐγένετο,
καὶ ὥς ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κατεστασιάσθημεν. ἢ ἐὰν τοῦτο
μὴ ἐνδέχῃται, λέγε ὥς ἱκανὸν ἡμῖν ἀτυχήσασσι τότε, καὶ
ὥς δίκαιόν ἐστι ἤδη τῶν πραγμάτων κεκριμένων μὴ περὶ
10 τῶν αὐτῶν ἔτι διαβολὰς ἔχειν. ἂν δ' ἐπίδοξος ἢ κρίσις ἢ
γενέσθαι, λεκτέον ὥς ἔτοιμος εἰ περὶ τῶν διαβολῶν ἐν
τοῖς καθημένοις ἤδη κρίνεσθαι, κἂν ἐλεγχθῇς τι τὴν πό-
λιν ἀδικῶν, ἀποθνήσκειν ὑποτιμῶ. ἐὰν δὲ [οἱ] ἐγκαλέ-
σαντες μὴ ἐπεξίωσιν, αὐτὸ τοῦτο χρή σήμερον ποιέσθαι,
15 διότι τὴν διαβολὴν ψευδῶς ἡμῶν κατήνεγκαν. οὐ γὰρ
εἰκὸς εἶναι δόξει τοὺς ἀληθῶς ἐγκαλοῦντας μὴ βούλε-
σθαι κρίσιν λαβεῖν. αἰεὶ δὲ κατηγορεῖν χρή διαβολῆς, καὶ
λέγειν ὥς δεινὸν καὶ κοινὸν καὶ πολλῶν κακῶν αἰτιον.
ἐμφανιστέον δ' ὅτι καὶ πολλοὶ ἤδη διεφθάρησαν ἀδίκως
20 διαβληθέντες. χρή δὲ καὶ διδάσκειν ὥς εὖθητές ἐστιν,
ὑπὲρ τῶν κοινῶν βουλευομένους μὴ παρὰ πάντων τοὺς
λόγους ἀκούοντας τὸ συμφέρον σκοπεῖν, ἀλλὰ ταῖς ἐνίων
διαβολαῖς δυσχεραίνειν. δεῖ δὲ καὶ ἐπαγγέλλεσθαι [καὶ
ὑπισχνεῖσθαι] δίκαια καὶ συμφέροντα καὶ καλὰ ἐπιδεί-
25 ξειν, ἃ ὑπέσχου συμβουλεύειν. τοὺς μὲν οὖν ἐκ τοῦ
παροιχομένου χρόνου διαβεβλημένους τοῦτον τὸν τρό-
πον ἐν ταῖς δημηγορίαις τὰς διαβολὰς λυτέον. ἐκ δὲ τοῦ
παρόντος χρόνου διαβάλλει τοὺς λέγοντας πρῶτον μὲν
ἡλικία. ἐὰν τε γὰρ νέος παντελῶς ἐὰν τε πρεσβύτης δη-
30 μηγορῇ, δυσχεραίνεται. τῷ μὲν γὰρ οὐπω ἤρχεται, τῇ
δὲ ἤδη πεπαῦσθαι προσήκειω οἴονται. ἔπειτα ἐὰν συνεχῶς
εἰώθῃ λέγειν· πολυπράγμων γὰρ εἶναι δοκεῖ οὗτος. καὶ

εἰν μὴδέπω πρότερον εἰρήκη· καὶ γὰρ οὗτος ἔνεκά τινος 29
 ἰδίου δοκεῖ παρὰ τὸ ἔθος δημηγορεῖν. ἐκ μὲν οὖν τοῦ
 παρόντος χρόνου διαβολαὶ περὶ τὸν δημηγοροῦντα τοιαῦ-
 ται γενήσονται. προφασίζεσθαι δὲ ὑπὲρ αὐτῶν δεῖ, τὸν
 μὲν νεώτερον ἐκ τῆς ἐρημίας τῶν συμβουλευόντων καὶ ἐκ 5
 τοῦ προσήκοντος τούτῳ, λέγω δ' οἷον ὑπὲρ λαμπαδαρ-
 χίας ἢ ὑπὲρ γυμνασίου ἢ ὑπὲρ ὀπλων ἢ ἵππων ἢ περὶ πο-
 λέμου· τούτων γὰρ οὐκ ἐλάχιστον μέρος τῷ νέῳ μέτεστιν.
 φητέον δὲ καὶ ὥς εἰ μὴπω καθ' ἡλικίαν τὸ φρονεῖν, ἀλλὰ
 κατὰ φύσιν καὶ ἐπιμέλειαν. ἐμφανιστέον δὲ καὶ ὥς ἀμαρ- 10
 τόντι μὲν ἰδίον τὸ ἀτύχημα, κατορθώσαντι δὲ κοινὴ ἢ
 ὠφέλεια. τῷ μὲν οὖν νέῳ ἐκ τῶν τοιούτων προφασιστέον·
 γέροντι δὲ προφασιστέον λέγοντι ἐκ τε τῆς ἐρημίας τῶν
 συμβουλευόντων καὶ ἐκ τῆς εὐπορίας αὐτοῦ. πρὸς δὲ
 τούτοις καὶ ἐκ τοῦ μεγέθους καὶ ἐκ τῆς καινότητος τῶν 15
 κινδύνων καὶ ἐκ τῶν ἄλλων τῶν τοιούτων. τῷ δὲ λίαν
 εἰθισμένῳ ἐκ τῆς ἐμπειρίας καὶ ἐκ τοῦ αἰσχροῦν εἶναι πρό-
 τερον δὴ λέγοντα νῦν μὴ ἀποφαίνεσθαι γνώμας. τῷ δὲ
 μὴ εἰθισμένῳ ἐκ τε τοῦ μεγέθους τῶν κινδύνων καὶ ἐκ
 τοῦ ἀναγκαῖον εἶναι, πάντα τινὰ ᾧ τῆς πόλεως μέτεστιν, 20
 ὑπὲρ τῶν νῦν προκειμένων ἀποφαίνεσθαι γνώμην. τὰς
 μὲν οὖν περὶ αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον διαβολὰς ἐν ταῖς δη-
 μηγορίαις ἐκ τῶν τοιούτων λύειν ἐπιχειρήσομεν. αἱ δὲ
 περὶ τὸ πρᾶγμα γίνονται μὲν ὅταν τις ἡσυχίαν πρὸς τοὺς
 μὴδὲν ἀδικοῦντας ἢ [πρὸς] τοὺς κρείττους συμβουλεύῃ 25
 ἢ εἰρήνην ποιείσθαι αἰσχροῖν, ἢ παραινῇ περὶ τὰς θυσίας
 μικρὰ συντελεῖν, ἢ τι τοιοῦτον εἰσηγῇται. δεῖ δὲ περὶ
 τῶν τοιούτων πρότερον μὲν πρὸς τοὺς ἀκροατὰς προ-
 καταλήψει χρῆσθαι, ἔπειτα τὴν αἰτίαν εἰς τὴν ἀνάγκην
 καὶ τὴν τύχην καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὸ συμφέρον ἀναφέ- 30
 ρειν, καὶ λέγειν ὥς οὐχ οἱ συμβουλευόντες τῶν τοιού-
 των ἀλλὰ τὰ πράγματά ἐστιν αἰτία. καὶ τὰς μὲν περὶ τὸ

- 29 πρᾶγμα διαβολὰς ἐκ τῶν τοιούτων ἀπὸ τῶν συμβου-
 λευόντων ἀπάξομεν. ὁ δὲ λόγος ἐν ταῖς δημογορίαις δια-
 βάλλεται, ὅταν ἢ μακρὸς ἢ ἀρχαῖος ἢ ἄπιστος λέγεται
 ἐὰν μὲν οὖν μακρὸς ᾖ, τὸ πλήθος αἰτιατέον τῶν πραγμά-
 5 των, ἐὰν δὲ ἀρχαῖος, διδασκτέον ὅτι νῦν καιρὸς αὐτοῦ εἴ-
 εἰ δὲ ἀπίθανος, ὑπισχνεῖσθαι δεῖ ὡς ἀληθῆ ἐπιδείξεις ἐπὶ
 τοῦ λόγου. τὰς μὲν οὖν δημογορίας ἐκ τούτων καταστη-
 σόμεθα. τάξομεν δὲ πῶς; ἐὰν μὲν μηδεμίαν διαβολὴν
 ἔχωμεν μήτε αὐτοὶ μήτε ὁ λόγος μήτε τὸ πρᾶγμα, τῇ
 10 πρόθεσιν ἐν ἀρχῇ εὐθέως ἐκθήσομεν. ἐπὶ δὲ τὸ προσέχειν
 καὶ τοῦ λόγου εὐμενῶς ἀκούειν ὕστερον παρακαλέσομεν.
 ἐὰν δὲ διαβολὴ τις ᾖ τῶν προειρημένων περὶ ἡμᾶς, προ-
 καταλαμβάνοντες τοὺς ἀκροατὰς καὶ περὶ τῶν διαβολῶν τὰς
 ἀπολογίας καὶ τὰς προφάσεις συντόμως ἐνεγκόντες, οὐ-
 15 τω προθήσομεν καὶ τοὺς ἀκροατὰς ἐπὶ τὸ προσέχειν πα-
 ρακαλέσομεν. τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον τὰς καταστά-
 σεις τῶν δημογοριῶν ποιητέον.
- 30 Μετὰ δὲ τοῦτο ἀναγκαῖον ἡμᾶς ἐστίν ἢ τὰς προγεγε-
 νημένας πράξεις ἀπαγγέλλειν ἢ ἀναμιμνήσκειν, ἢ τὰς
 20 νῦν οὖσας μερίζοντας δηλοῦν, ἢ τὰς μελλούσας γενήσε-
 σθαι προλέγειν. ὅταν μὲν οὖν πρεσβείαν ἀπαγγέλλωμεν,
 πάντα δεῖ τὰ ῥηθέντα καθαρῶς διεξελθεῖν, ἵνα πρῶτον
 μὲν μέγεθος ὁ λόγος ἔχῃ· ἀπαγγελία γὰρ μόνον ἐστὶ ἡ
 τοιαύτη, καὶ οὐδὲν ἄλλο λόγου σχῆμα παρεμπεσεῖται.
- 25 ἔπειθ' ὅπως, ἂν μὲν ἀποτετυχηκότες ὦμεν, μὴ διὰ τὴν
 ἡμετέραν ῥαθυμίαν οἱ ἀκούοντες οἴωνται διαμαρτάνειν
 τῆς πράξεως, ἀλλὰ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν· ἂν δὲ ἐπιτύ-
 χωμεν, μὴ διὰ τύχην ὑπολάβωσι τοῦτο γεγενῆσθαι,
 ἀλλὰ διὰ τὴν ἡμετέραν προθυμίαν. ταῦτα δὲ πιστεύου-
 30 σιν, ἔπειδὴ τοῖς πράγμασιν οὐ παρεγέροντο πραττομέ-
 νοις, ἐὰν ἐπὶ τοῦ λόγου τὴν προθυμίαν ἡμῶν θεωρῶσι
 μηδὲν παραλείποντων, ἀλλ' ἀκριβῶς ἕκαστα ἀπαγγελ-

ν. ὅταν μὲν οὖν πρεσβείαν ἀπαγγέλλωμεν, διὰ τὰς 30
 ταύτας ἕκαστα ὃν τρόπον ἐγένετο, ἀπαγγελλέον.
 δὲ αὐτοὶ δημηγοροῦντες τῶν παρεληλυθότων τι-
 μεν ἢ [καὶ] τὰ παρόντα δηλώμεν ἢ τὰ μέλλοντα
 ᾔσμεν, δεῖ τούτων ἕκαστον ποιεῖν βραχέως καὶ σα- 5
 ιαὶ μὴ ἀπίστως. σαφῶς μὲν ὅπως καταμάθωσι τὰ
 ἐνα πρᾶγματα, συντόμως δὲ ἵνα μνημονεύσωσι τὰ
 ἄλλα, πιστῶς δὲ ὅπως μὴ πρὸ τοῦ ταῖς πίστεσι καὶ
 καιολογίαις βεβαιῶσαι τὸν λόγον ἡμᾶς τὰς ἐξηγή-
 μων οἱ ἀκούοντες ἀποδοκιμάσωσιν. σαφῶς μὲν οὖν 10
 ἴσμεν ἀπὸ τῶν ὀνομάτων ἢ ἀπὸ τῶν πραγμάτων.
 ἐν οὖν τῶν πραγμάτων, ἐὰν μὴ ὑπερβατῶς αὐτὰ
 ἴεν, ἀλλὰ τὰ πρῶταπραχθέντα ἢ πραττόμενα ἢ
 ἡσώμενα πρῶτα λέγωμεν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐφεξῆς τάτ-
 τειν, καὶ ἐὰν μὴ προαπολιπόντες τὴν προᾶξιν, περὶ ἧς 15
 χειρήσωμεν λέγειν, πάλιν ἑτέραν ἐξαγγείλωμεν.
 ἐν οὖν τῶν πραγμάτων σαφῶς οὕτως ἐροῦμεν. ἀπὸ
 τῶν ὀνομάτων, ἐὰν ὅτι μάλιστα τοῖς οἰκείοις τῶν
 ἰατῶν ὀνόμασι τὰς πράξεις προσαγορεύωμεν, καὶ
 τοῖς κοινοῖς, καὶ μὴ ὑπερβατῶς αὐτὰ τιθῶμεν, ἀλλ' 20
 ἐχόμενα ἐξῆς τάττωμεν. σαφῶς μὲν οὖν δηλώ-
 ταῦτα διαφυλάττοντες. συντόμως δὲ ἐὰν ἀπὸ
 πραγμάτων καὶ τῶν ὀνομάτων περιαιρῶμεν τὰ μὴ
 αἰετὰ ῥηθῆναι, ταῦτα μόνον καταλείποντες, ὧν ἀφαι-
 ρῶν ἀσαφὴς ἔσται ὁ λόγος. καὶ συντόμως μὲν τοῦ- 25
 οῦν τρόπον δηλώσωμεν. οὐκ ἀπίστως δὲ ἂν περὶ τὰς
 αἰτίας πράξεις φέρωμεν, παρ' ἃς εἰκότως τὰ
 ἐνα δόξει πραχθῆναι. ὅσα δ' ἂν λίαν ἄπιστα συμ-
 βῇ, δεῖ παραλείπειν. ἐὰν δὲ ἀναγκαῖον ἢ λέγειν, εἰ-
 ρεῖ φανέσθαι, καὶ ἐπιπλέξαντα αὐτὰ τῷ τῆς παρα- 30
 ράξει σχήματι ὑπερβάλλεσθαι, καὶ προϊόντος τοῦ λό-
 γου δεῖξιν ἀληθῆ ὑπισχνεῖσθαι, προφασισάμενον ὅτι

- 30 τὰ προειρημένα πρῶτον βούλει ἀποδειξαι ἀληθῆ ὄντα
καὶ δίκαια ἢ τι τῶν τοιούτων. καὶ τοῦτον μὲν τὸν τρό-
πον τὰς ἀπιστίας ἰασόμεθα. συλλήβδην δὲ τὰς ἀπαγγελ-
σίας καὶ τὰς δηλώσεις καὶ τὰς προρρήσεις ἐξ ἀπάντων
5 τῶν εἰρημένων σαφεῖς καὶ βραχείας καὶ οὐκ ἀπίστους
ποιήσομεν.
- 31 Τάξομεν δὲ αὐτὰς διὰ τριῶν τρόπων. ὅταν μὲν γὰρ
ᾧσιν ὀλίγα τὰ πράγματα περὶ ὧν λέγομεν, καὶ γνώριμα
τοῖς ἀκούουσι, τῷ προοιμίῳ συνάψομεν, ἵνα μὴ βραχὺ
10 τοῦτο τὸ μέρος καθ' ἑαυτὸ τεθὲν γένηται. ὅταν δὲ λίαν
ᾧσιν αἱ πράξεις πολλαὶ καὶ μὴ γνώριμοι, παρ' ἑκάστου
συναπτὰς ποιήσομεν, καὶ δικαίας καὶ συμφερούσας καὶ
καλὰς ἀποφανοῦμεν, ἵνα μὴ μόνον πραγματολογοῦντες
ἀπλοῦν τὸν λόγον καὶ μὴ ποικίλον ποιῶμεν, ἀλλὰ καὶ
15 τῶν ἀκουόντων τὰς διανοίας ἀναλαμβάνωμεν. ἂν δ'
ᾧσιν αἱ πράξεις μέτριοι καὶ ἀγνοούμεναι, τὴν ἀπαγγελ-
λίαν ἢ τὴν δηλώσιν ἢ τὴν προρρήσιν ἐπιτεῶ φροῖμῳ δὲ
σωματοειδῇ τάττειν. τοῦτο δὲ ποιήσομεν, ἕκαστον ἀπὸ τῆς
ἀρχῆς τῶν πραγμάτων ἐπὶ τὸ τέλος διελθώμεν, μηδὲν
20 ἄλλο συμπεριλαμβάνοντες, ἀλλ' ἢ τὰς πράξεις αὐτὰς
φιλάς φράζοντες. καὶ τὰς μὲν διηγῆσεις ἐπὶ τοῖς προοι-
μίοις ὡς δεῖ τάττειν, οὕτως εἰσόμεθα.
- 32 Μετὰ δὲ ταύτας ἐστὶ βεβαιώσεις δι' ἧς τὰς προειρη-
μένας πράξεις ἐκ τῶν πίστεων καὶ τῶν δικαίων καὶ τῶν
25 συμφερόντων, οἷας ὑπεθέμεθα δεῖξιν, βεβαιώσομεν.
ὅταν μὲν οὖν συναπτὰς ποιῆς, οἰκειόταται ταῖς δημήγο-
ρίαις εἰσὶ πίστεις τὰ τε τῶν πραγμάτων ἔθνη καὶ τὰ παρ-
δείγματα καὶ τὰ ἐπενθυμήματα καὶ ἡ δόξα τοῦ λέγοντος.
χρηστέον δὲ καὶ ἂν τις τῶν ἄλλων πίστεων παρεμπέσῃ.
30 τάττειν δὲ αὐτὰς ὥδε δεῖ. πρῶτον μὲν τὴν τοῦ λέγοντος
δόξαν, εἰ δὲ μή, τὰ τῶν πραγμάτων ἔθνη, [δεικνύντας]
ὅτι ταῦθ' ἃ λέγομεν ἢ τὰ τούτοις ὅμοια, οὕτως εἰθισται

ἴσθαι. ἐπὶ δὲ τούτοις παραδείγματα οἷστέον, καὶ εἰ 32
 ἰότης τίς ἐστι, πρὸς τὰ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα προσά-
 ν. λαμβάνειν δὲ δεῖ τὰ παραδείγματα οἰκεία τῷ
 ἡγμένῳ, καὶ τὰ ἐγγύτατα τοῖς ἀκούουσι χρόνῳ ἢ τόπῳ.
 δὲ μὴ ὑπάρχη τοιαῦτα, τῶν ἄλλων τὰ μέγιστα καὶ 5
 ἱερειώτατα. μετὰ δὲ ταῦτα γνωμολογητέον. δεῖ δὲ
 περὶ τὰ μέρη τῶν εἰκότων καὶ τῶν παραδειγμάτων
 τελευτῆς ἐνθυμηματώδεις καὶ γνωμολογικὰς τὰς τε-
 τὰς ποιέσθαι. καὶ τὰς μὲν πίστεις οὕτως ἐπὶ ταῖς
 ἔξοις προσακτέον. ἐὰν δὲ πιστεύηται τὰ πράγματα 10
 ἕως ῥηθέντα, τὰς μὲν πίστεις παραλείπτειν, τῷ δὲ
 κῆρ καὶ τῷ νομίμῳ καὶ τῷ συμφέροντι καὶ τῷ καλῷ
 τῷ ἡδέϊ καὶ τῷ ῥαδίῳ καὶ τῷ δυνατῷ καὶ τῷ ἀναγκαίῳ
 προειρημέναις πράξεις βεβαιωτέον. καὶ εἰ μὲν ὑπάρ-
 , πρῶτον τὸ δίκαιον τακτέον, διεξιόντας διὰ τούτου 15
 τοῦ δικαίου καὶ τοῦ ὁμοίου τῷ δίκαιῳ καὶ τοῦ ἐναν-
 ν καὶ τοῦ κεκριμένου δικαίου. δεῖ δὲ καὶ τὰ παρα-
 γματα τοῖς ὑπὸ σου λεγομένοις δικαίοις ὅμοια φέρειν.
 ἢ δὲ ἔξοις λέγειν ἕκ τε τῶν ἰδίῳ παρ' ἐκάστοις δικαί-
 ὑπολαμβανομένων, καὶ ἕκ τῶν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει ἐν 20
 ἔργοις, καὶ ἕκ τῶν ἐν ταῖς ἄλλαις πόλεσιν. ὅταν δὲ
 ντα τοῦτον τὸν τρόπον μετιόντες διέλθωμεν, ἐπὶ
 ευτῆς αὐτοῦ γνώμας καὶ ἐνθυμήματα μέτρια καὶ ἄλ-
 λους ἀνόμοια ἐνεγκόντες, ἐὰν μὲν μακρὸν ἢ τὸ μέρος
 βουλώμεθα μνημονεύεσθαι, συντόμως παλιλλογή- 25
 εν· ἐὰν δὲ μέτριον ἢ καὶ μνημονεύηται, αὐτὸ τὸ μέ-
 ὀρισάμενοι πάλιν ἕτερον προθησόμεθα. ἔστι δὲ ὁ
 ω τοιόνδε· ὥς μὲν δίκαιόν ἐστιν ἡμᾶς βοηθεῖν Συ-
 ουσίοις, ἕκ τῶν εἰρημένων ἱκανῶς ἀποδεδείχθαι νο-
 ν· ὥς δὲ καὶ συμφέρει ταῦτα πράττειν, ἐπιχειρήσω 30
 ἄσκειν. πάλιν δὲ περὶ τοῦ συμφέροντος ὁμοιοτρόπως
 ; προειρημένοις ἐπὶ τοῦ δικαίου μετιών, καὶ ἐπὶ τῇ

- 32 τελευτῇ τοῦ μέρους ἢ καλλιλογίαν ἢ ὀρισμὸν ἐπιθείς, πάλιν ἕτερον ὅ τι ἂν ὑπάρχῃ [σοι] προτίθει. τοῦτον δὲ τὸν τρόπον ἄλλο ἄλλῳ συνάπτειν μέρει καὶ συνυφαίνειν τὸν λόγον. ὅταν δὲ πάντα διεξέλθῃς, ἐξ ὧν ἐνδέχεται
- 5 σοι βεβαιῶσαι τὴν προτροπὴν, ἐπὶ τούτοις ἅπασιν κεφαλαιωδῶς μετὰ ἐνθυμημάτων καὶ γνωμῶν ἢ σχημάτων δείκνυε, ὥς ἄδικον καὶ ἀσύμφορον καὶ αἰσχρὸν καὶ ἀηδὲς μὴ ποιεῖν ταῦτα, καὶ ἀντιτίθει κεφαλαιωδῶς, ὥς δίκαιον καὶ συμφέρον καὶ καλὸν καὶ ἡδὺ πράττειν ἐφ' ᾧ
- 10 παρακαλεῖς. ὅταν δὲ ἱκανῶς ἤδη ἧς ἐγνωμολογηκώς, τὴν προτροπὴν πέρατι ὄρισαι. καὶ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον βεβαιώσομεν τὰ προτεθέντα, μετὰ δὲ τοῦτο τὸ μέρος λέξομεν τὴν προκατάληψιν.
- 33 Αὕτη δὲ ἐστὶ δι' ἧς τὰς ἐνδεχομένας ἀντιλογίας ρηθῇ
- 15 ναι τοῖς ὑπὸ σου εἰρημένοις προκαταλαμβάνων διασφύρεις. δεῖ δὲ τὰ μὲν ἐκείνων μικρὰ ποιεῖν, τὰ δὲ σπαντοῦ αὐξύνει, ὥς ἐν ταῖς αὐξήσεσι προακήκοας. χρὴ δὲ παρατιθέναι καὶ ἐν πρὸς ἓν, ὅταν τὸ σὸν μείζον ἢ, καὶ πρὸς πλείω πλείω, καὶ ἐν πρὸς πολλά, καὶ πολλά πρὸς ἓν,
- 20 διαλλάττοντα κατὰ πάντας τοὺς τρόπους, τὰ μὲν σπαντοῦ αὐξύνοντα, τὰ δὲ τῶν ἐναντίων ἀσθενῇ καὶ μικρὰ ποιοῦντα. καὶ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον ταῖς προκαταλήψεσι χρησόμεθα. ταῦτα δὲ διελθόντες ἐπὶ τελευτῇ καλλιλογήσομεν τὰ προειρημένα σχήματα διαλογισμοῦ.
- 25 βόντες ἢ ἀπολογισμοῦ ἢ προαιρέσεως ἢ ἐξ ἐπερωτήσεως ἢ εἰρωνείας.
- 34 Ἐὰν δὲ ἐπὶ τὸ βοηθεῖν τισὶ προτρέπωμεν ἢ ἰδιώταις ἢ πόλεσιν, ἀρμόσει συντόμως εἰπεῖν καὶ εἴ τις προὔπαρχει τούτοις πρὸς τοὺς ἐκκλησιάζοντας φιλία ἢ χάρις ἢ
- 30 ἔλεος· μάλιστα γὰρ τοῖς οὕτω διακειμένοις ἐθέλουσιν ἐπαμύνειν. φιλοῦσι μὲν οὖν πάντες ὑφ' ὧν οἴονται κατὰ τὸ προσῆκον εὖ πεπονθέναι ἢ πάσχειν ἢ πείσεσθαι ἢ

π' αὐτῶν ἢ τῶν φίλων, ἢ αὐτοὶ ἢ ὧν κηδόμενοι τυγ- 34
 άνουσιν. χάριν δ' ἔχουσι τούτοις ὑφ' ὧν οἴονται παρὰ
 ὁ προσῆκον ἀγαθόν τι πεπονθέναι ἢ πάσχειν ἢ πείσε-
 θαι, ἢ ὑπ' αὐτῶν ἢ τῶν φίλων, ἢ αὐτοὶ ἢ ὧν κηδόμε-
 νοι τυγχάνουσιν. τούτων μὲν οὖν ἅν τι ἐνῇ, χρὴ συν- 5
 ὁμως διδάσκειν, καὶ ἐπὶ τὸν ἔλεον ἄγειν. εὐπορήσομεν
 ἢ ἐλεεινὰ ποιεῖν ἅπερ ἂν ἐθέλωμεν, ἐὰν συνειδῶμεν,
 ἵτι πάντες ἐλεοῦσι τούτους οὓς οἰκείως ἔχειν αὐτοῖς
 ἡμελλήφασιν ἢ οἴονται ἀναξίλους εἶναι δυστυχεῖν. δεῖ
 ἢ ταῦτα ἀποφαίνειν ἔχοντας οὓς ἐθέλεις ἐλεεινοὺς ποι- 10
 εῖν, καὶ ἐπιδεικνύειν αὐτοὺς ἢ κακῶς πεπονθότας ἢ
 τὰσχοντας ἢ πεισομένους, ἐὰν μὴ οἱ ἀκούοντες αὐτοῖς
 βοηθῶσιν. ἐὰν δὲ ταῦτα μὴ ἐνῇ, δεικτέον ὑπὲρ ὧν λέ-
 γεις ἀγαθῶν ἐστερημένους, ὧν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἢ
 τοῖς πλείστοις μέτεστιν, ἢ ἀγαθοῦ μηδέποτε τετυχηκό- 15
 τας ἢ μὴ τυγχάνοντας ἢ μὴ τευξομένους, ἐὰν μὴ νῦν οἱ
 ἀκούοντες οἰκτείρωσιν. ἐκ τούτων μὲν οὖν ἐπὶ τὸν ἔλεον
 ἄξομεν.

Τὰς δὲ ἀποτροπὰς ἐκ τῶν ἐναντίων τούτοις ποιήσο-
 μεν, τὸν αὐτὸν τρόπον φοριμαζόμενοι καὶ τὰ πράγματα 20
 διεξιόντες, ταῖς τε πίστεσι χρώμενοι, καὶ τοῖς ἀκούουσι
 θακνύντες, ὥς ἐστιν ἃ πράττειν ἐπιχειροῦσιν, ἄνομα
 καὶ ἄδικοι καὶ ἀσύμφοροι καὶ αἰσχροὶ καὶ ἀηδῆ καὶ ἀδύ-
 νατοι καὶ ἐργῶδη καὶ οὐκ ἀναγκαῖα. ἡ δὲ τάξις ὁμοιό-
 τροπος ἐστίν, οἷα καὶ τῷ προτρέποντι. 25

Τοῖς μὲν οὖν καθ' αὐτοὺς ἀποτρέπουσιν οὕτω τὰς
 τάξεις ποιητέον, τοὺς δὲ πρὸς τὰς ὑφ' ἑτέρων εἰρημένους
 ἀποτροπὰς ἀντιλέγοντας πρῶτον μὲν ἐν τῷ προοιμίῳ
 δεῖ, οἷς μέλλουσιν ἀντιλέγειν, προθέσθαι, τὰ δ' ἄλλα
 καθ' αὐτὰ προοιμιάζεσθαι. μετὰ δὲ τὰ προοίμια μάλιστα 30
 μὲν ἕκαστα τῶν προειρημένων καθ' ἓν ἕκαστον προτι-
 θέμενον ἐπιδεικνύειν, ὥς οὐκ ἔστι δίκαια οὐδὲ νόμιμα

34 οὐδὲ συμφέροντα οὐδὲ τούτοις ἀκόλουθα, ἐφ' ἃ παρα-
 καλεῖ ὁ ἐναντίος. τοῦτο δὲ ποιήσεις ἀποφαίνων ἢ ἄδικα
 ὄντα ἃ λέγει ἢ ἀσύμφορα ἢ τούτοις ὅμοια ἢ ἐναντία τοῖς
 5 δικαίοις καὶ τοῖς συμφέρουσι καὶ τοῖς κεκριμένοις εἶναι
 τοιούτοις. ὁμοιοτρόπως δὲ καὶ τῶν ἄλλων τὰ ὑπάρχοντα
 μέτιθι. κράτιστος μὲν οὖν ὁ τρόπος τῆς ἀποτροπῆς
 οὗτός ἐστιν· ἐὰν δὲ μὴ ἐνδέχεται τοῦτο ποιεῖν, ἐκ τοῦ
 παραλελειμμένου τρόπου ἀπότρεπε λέγων, οἷον ἐὰν ὁ
 ἐναντίος δίκαιον ἀποφῇνη, σὺ ἐπιχείρει δεικνύναι ὥς
 10 ἐστὶν αἰσχροὺς ἢ ἀσύμφορον ἢ ἐργῶδες ἢ ἀδύνατον ἢ ὃ τι
 ἂν ἐχῆς τοιοῦτον. ἐὰν δὲ ἐκεῖνος ἐχῇ τὸ συμφέρον, σὺ
 ἐπιδείκνυε ὥς ἄδικον καὶ τι ἄλλο ἐχῆς πρὸς τούτῳ. δεῖ
 δὲ καὶ τὰ μὲν σπαντοῦς αὖξιν, τὰ δὲ τοῦναντίου ταπει-
 νοῦν, ποιοῦντα ὡς ἐν τῷ προτρεπτικῷ εἰρηται. χρηρὲ δὲ
 15 καὶ γνώμας φέρειν καὶ ἐνθυμήματα καθάπερ ἐκέλευε, καὶ
 τὰς προκαταλήψεις λύειν καὶ ἐπὶ τῇ τελευτῇ παλλιλο-
 γεῖν. πρὸς δὲ τούτοις ἐν μὲν ταῖς προτροπαῖς ἀποφαί-
 νειν ἢ φιλίαν ὑπάρχουσιν, οἷς βοηθεῖν προτρέπομεν
 [πρὸς τοὺς προτρεπομένους], ἢ χάριν τοὺς προτρεπομέ-
 20 νους ὀφείλοντας ἔχειν τοῖς δεομένοις· οἷς δ' οὐκ ἐῷμεν
 βοηθεῖν, ἢ ὀργῆς ἢ φθόνου ἢ ἐχθρας ἀξίους ὑπάρχον-
 τας. ἐχθραν μὲν οὖν ἐμποιήσομεν, ὑπ' ἐκείνων σὺ
 προσηκόντως τοὺς ἀποτρεπομένους ἀποφαίνοντες κα-
 κῶς πεπονθότας ἢ τῶν φίλων, ἢ αὐτοὺς ἢ ὧν κηδόμενοι
 25 τυγχάνουσιν. ὀργὴν δὲ ἐὰν ἐπιδεικνύωμεν παρὰ τὸ
 προσῆκον ὀλιγωρημένους ἢ ἡδίκημένους ἢ τῶν φίλων
 ἐκείνοις, ἢ αὐτοὺς ἢ ὧν κηδόμενοι τυγχάνουσιν αὐτοί.
 φθόνον δὲ παρασκευάσομεν συλλήβδην πρὸς τούτους,
 οὓς ἀποφαίνομεν ἀναξίως εὖ πεπραχότας ἢ πράττοντας
 30 ἢ πράξοντας, ἢ ἀγαθοῦ μηδέποτε ἐστερημένους ἢ μὴ
 στερουμένους ἢ μὴ στερησομένους, ἢ κακοῦ μηδέποτε
 τετυχηκότας ἢ μὴ τυγχάνοντας ἢ μὴ τευξομένους. φθό-

ον μὲν οὖν καὶ ἐχθραν καὶ ὀργὴν τοῦτον τὸν τρόπον 34
μποιήσομεν, φιλίαν δὲ καὶ χάριν καὶ ἔλεον ἐκ τῶν ἐν
αἷς προτροπαῖς· συνθήσομεν δὲ καὶ τάξομεν ἐξ ἀπάν-
των τῶν προειρημένων αὐτάς τόνδε τὸν τρόπον. τὸ μὲν
ὅν προτρεπτικὸν εἶδος αὐτό τε ἴσμεν οἷόν ἐστι, καὶ ἐξ 5
ὧν συνέστηκε, καὶ ὥς αὐτῷ χρηστέον.

Τὸ δὲ ἐγκωμιστικὸν καὶ τὸ κακολογικὸν πάλιν προ- 35
τέμενοι σκοπῶμεν. φροιμιστέον οὖν καὶ περὶ τούτων
πρωτον προθεμένους τὰς προθέσεις, καὶ τὰς διαβολὰς
ἐπολύομεν ὁμοίως, ὥσπερ ἐν τοῖς προτρεπτικοῖς. ἐπὶ 10
ὃ προσέχειν δὲ παρακαλοῦμεν ἐκ τε τῶν ἄλλων τῶν ἐν
αἷς δημηγορίας εἰρημένων, καὶ ἐκ τοῦ θαυμαστὰ καὶ
επιφανῆ φάσκειν, καὶ αὐτὸν ἴσα καὶ τοὺς ἐγκωμιαζο-
μένους καὶ τοὺς ψεγομένους ἀποφαίνειν πεπραγότας·
ὧς γὰρ ἐπιτοπολὺ τῶν τοιούτων εἰδῶν οὐκ ἀγῶνος ἀλλ' 15
κιδεξεως ἔνεκα λέγομεν. τάξομεν δὲ πρῶτον τὰ προοί-
μια τὸν αὐτὸν τρόπον ὅνπερ ἐπὶ τῶν προτροπῶν καὶ
ἐποτροπῶν. μετὰ δὲ τὸ προοίμιον δεῖ διελόμενον τὰ
ἔξω τῆς ἀρετῆς ἀγαθὰ καὶ τὰ ἐν αὐτῇ τῇ ἀρετῇ ὄντα
ιοιεῖν οὕτω· τὰ μὲν [οὖν] ἔξω τῆς ἀρετῆς εἰς εὐγένειαν 20
καὶ φώμην καὶ κάλλος καὶ πλοῦτον, τὴν δ' ἀρετὴν εἰς
σοφίαν καὶ δικαιοσύνην καὶ ἀνδρείαν καὶ ἐπιτηδεύματα
ἑνδοξα. τούτων δὲ τὰ μὲν τῆς ἀρετῆς δικαίως ἐγκωμιά-
ζεται, τὰ δ' ἔξω κλέπτεται· τοὺς γὰρ ἰσχυροὺς καὶ τοὺς
καλοὺς καὶ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τοὺς πλουσίους οὐκ ἐπαι- 25
νεῖν ἀλλὰ μακαρίζειν προσήκει. ταῦτα δὲ διαλογισάμε-
νοι μετὰ τὰ προοίμια πρώτην τὴν γενεαλογίαν τάξομεν·
πρωτον γὰρ τοῖς ἀνθρώποις καὶ τοῖς ἄλλοις ζῴσις τοῦθ'
ἐπάρχει ἑνδοξον ἢ ἄδοξον. τοιγαροῦν τὸν μὲν ἀνθρώ-
πων ἢ τι ἄλλο τοιοῦτον ζῶον εὐλόγως γενεαλογήσομεν. 30
ἔαν δὲ πάθος ἢ πρᾶγμα ἢ λόγον ἢ κτῆμα, ἀπ' αὐτῶν
εὐθὺς τῶν προσόντων ἐνδόξων ἐπαινέσομεν. γενεαλο-

- 35 λαίφ τὰ προειρημένα, τελευτήν ἤτοι γνώμην ἢ ἐνθύμη-
μα παντὶ τῷ λόγῳ ἐπιθήσομεν. ἀρμόσει δ' ἐν τοῖς ἐκεί-
νοις καὶ πολλοῖς ὀνόμασι περὶ ἕκαστον χρησάμενον με-
γαλοπρεπῆ τὴν λέξιν ποιῆσαι. τὸν δ' αὐτὸν τρόπον ἐπὶ
5 τῶν μοχθηρῶν πραγμάτων κακολογοῦντες τὰς κατηγο-
ρίας συστήσομεν. δεῖ δὲ μὴ σκῶπτειν, ὃν ἂν κακολο-
γῶμεν, ἀλλὰ διεξιέναι τὸν βίον αὐτοῦ· μᾶλλον γὰρ οἱ
λόγοι τῶν σκωμμάτων καὶ τοὺς ἀκούοντας πείθουσι καὶ
τοὺς κακολογουμένους λυποῦσιν. τὰ μὲν γὰρ σκώμματα
10 στοχάζεται τῆς ιδέας ἢ τῆς οὐσίας· οἱ δὲ λόγοι τῶν ἡθῶν
καὶ τῶν τρόπων εἰσὶν οἷον εἰκόνες. φυλάττου δὲ καὶ τὰς
αἰσχροὺς πράξεις μὴ αἰσχροῖς ὀνόμασι λέγειν, ἵνα μὴ δια-
βάλλῃς τὸ ἥθος, ἀλλὰ τὰ τοιαῦτα αἰνιγματωδῶς ἐρη-
νεύειν, καὶ ἐτέρων πραγμάτων ὀνόμασι χρωμένους δη-
15 λοῦν τὸ πρᾶγμα. χρῆ δὲ καὶ ἐν ταῖς κακολογίαις εἰρω-
νεύεσθαι καὶ καταγελαῖν τοῦ ἐναντίου, ἐφ' οἷς σεμνύνε-
ται, καὶ ἰδίᾳ μὲν καὶ ὀλίγων παρόντων ἀτιμάζειν αὐτόν,
ἐν δὲ τοῖς ὄχλοις κοινὰς μάλιστα κατηγορίας λοιδορεῖν·
αὖτις δὲ καὶ ταπεινοῦν τὸν αὐτὸν τρόπον τὰς κακολο-
20 γίας, ὅνπερ καὶ τὰ ἐγκώμια. περὶ μὲν οὖν τούτων τῶν
εἰδῶν ἐντεῦθεν εἰδήσομεν τὴν χρῆσιν.
- 36 Λοιπὸν δέ ἐστιν ἡμῖν εἶδος τό τε κατηγορικὸν καὶ τὸ
ἀπολογητικὸν καὶ τὸ ἐξεταστικόν. ταῦτα πάλιν ὥς ἐν τῷ
δικανικῷ γένει συνθήσομεν καὶ τάξομεν, διέλθωμεν.
- 25 Πρῶτον μὲν οὖν ἐν τοῖς προοιμίοις προδήσομεν τὸ
πρᾶγμα περὶ οὗ κατηγορήσομεν ἢ ἀπολογησόμεθα, ὥς-
περ ἐπὶ τῶν ἄλλων εἰδῶν. προσέχειν δὲ παρακαλέσομεν
ἐκ τῶν αὐτῶν ὧν ἐν τῷ προτρεπτικῷ καὶ ἐν τῷ ἀπολο-
γητικῷ. ἔτι δὲ καὶ περὶ τῆς εὐμενείας, τῷ μὲν εὖ διακει-
30 μένῳ [ἐκ τοῦ παροικομένου χρόνου ἢ τοῦ παρόντος καὶ]
μηδὲ διαβεβλημένῳ τῷ πρὸς αὐτόν ἢ πρὸς τὸ πρᾶγμα
ἢ πρὸς τὸν λόγον τοὺς ἀκούοντας δυσχεραίνειν τὸν

αὐτὸν τρόπον, ὥς περὶ ἐκείνων εἴρηται, τὴν εὐμένειαν 36
 ποριστέον· τῷ δὲ μήτε εὖ μήτε κακῶς διακειμένῳ [τὴν
 εὐμένειαν παρασκευαστέον, ἢ ἐκ τοῦ παροιχομένου χρό-
 νου ἢ ἐκ τοῦ παρόντος] ἢ δι' ἑαυτὸν ἢ τὸ πρᾶγμα ἢ τὸν
 λόγον [τῷ δὲ] διαβεβλημένῳ ἔνια μὲν μεμιγμένως ἔνια δ' 5
 ἰδίως [πρὸς εὐμένειαν ποριστέον]. οὗτος μὲν οὖν ὁ τρό-
 πος ἔσται δι' οὗ τὴν εὐμένειαν παρασκευαστέον. τοὺς
 μὲν γὰρ μήτε εὖ μήτε κακῶς διακειμένους αὐτοὺς μὲν
 συντόμως ἐπαινετέον καὶ τοὺς ἐναντίους κακολογητέον.
 δεῖ δὲ αὐτοὺς ἐκ τούτων ἐπαινεῖν ὧν μάλιστα μέτεστι 10
 τοῖς ἀκούουσι, λέγω δὲ φιλόπολιν φιλέταιρον ἐλεήμονα
 [καὶ] τὰ τοιαῦτα, τὸν δ' ἐναντίον κακολογεῖν ἐκ τούτων
 ἐφ' οἷς οἱ ἀκούοντες ὀργιοῦνται, ταῦτα δ' ἐστὶ μισόπο-
 λιν μισόφιλον ἀχάριστον ἀνελεήμονα [καὶ] τὰ τοιαῦτα.
 χρὴ δὲ καὶ τοὺς δικαστὰς ἐπαίνῳ θεραπεῦσαι, ὥς δικα- 15
 σταὶ δίκαιοι καὶ δεινοὶ εἰσιν. συμπαραληπτέον δὲ καὶ
 τὰς ἐλαττώσεις, εἴ που τῶν ἀντιδίκων καταδεεστέρας
 ἔχει πρὸς τὸ λέγειν ἢ πράττειν ἢ ἄλλο τι τῶν περὶ τὸν
 ἄγωνα. πρὸς δὲ τούτοις ἐμβλητέον τό τε δίκαιον καὶ
 τὸ νόμιμον καὶ τὸ συμφέρον καὶ τὰ τούτοις ἀκόλουθα. 20
 τῷ μὲν οὖν μήτε εὖ μήτε κακῶς διακειμένῳ ἐκ τούτων ἐν
 τοῖς δικασταῖς τὴν εὐνοίαν ποριστέον, τῷ δὲ διαβεβλη-
 μένῳ, εἴαν μὲν ἐκ τοῦ παροιχομένου χρόνου αἰ διαβολαὶ
 ὥσι περὶ τὸν λόγον, ἴσμεν ὥς δεῖ ταῦτα λύειν ἐκ τῶν
 προτέρων. εἴαν δὲ ἐκ τοῦ παρόντος χρόνου περὶ αὐτὸν 25
 τὸν ἄνθρωπον, ἀναγκαῖον διαβεβληθῆναι, εἴαν ἀπρεπὴς
 ἢ τῷ παρόντι ἄγωνι ἢ ὑπεναντίως τοῖς ἐγκλήμασιν ἢ
 ὁμολογούμενος τῇ κατηγορίᾳ. ἀπρεπὴς μὲν οὖν γένοιτ'
 ἂν, εἴαν ἀγωνίζεται νεώτερος ἢ πρεσβύτερος ὑπὲρ ἄλλου,
 ὑπεναντίως δὲ εἴαν τις ἰσχυρὸς ὢν ἀσθενεῖ δικάζεται 30
 αἰκίας, ἢ εἴαν τις ὑβριστὴς ὢν ὑβρίν ἐγκαλῇ σῶφρονι, ἢ
 εἴαν τις πάνυ πλουσίῳ δικάζεται πάνυ πένης χρημάτων

- 36 ἐγκαλῶν. οἱ μὲν οὖν τοιοῦτοι ὑπεναντίοι εἰσὶ τοῖς ἐγκλήμασιν, ὁμολογούμενος δ' ἔσται, ἔάν τις ἰσχυρὸς ὦν ὑπὸ ἀσθενοῦς αἰκίας διώκηται, ἢ ἔάν τις κλέπτης δοκῶν εἶναι κλοπῆς δίκην φεύγῃ. ὅλως δὲ οἱ τὰς περὶ αὐ-
- 5 τῶν δόξας ὁμοιοτρόπους αὐτοῖς ἔχοντες ὁμολογούμενοι τοῖς ἐγκλήμασι δόξουσιν εἶναι. περὶ μὲν οὖν αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ παρόντος χρόνου τοιαῦται γενήσονται διαβολαί. αἱ δὲ περὶ τὸ πρᾶγμα συμβαίνουσαι, ἔάν τις πραγματεύηται πρὸς οἰκείους φίλους ἢ ξένους ἢ ἰδίους,
- 10 ἢ περὶ μικρῶν ἢ αἰσχυρῶν· ταῦτα γὰρ ἄδοξιαν τοῖς δικαζομένοις ποιεῖ. πῶς οὖν τὰς διαβολὰς τὰς προειρημένας ἀπολύσομεν, τοῦτο δηλώσω. δύο μὲν δὴ στοιχεῖα λέγω κοινὰ κατὰ πάντων, τὸ μὲν, οἷς ἂν νομίζῃς τοὺς κριτὰς ἐπιπλήξειν, προκαταλάμβανε αὐτούς καὶ ἐπίπληττε, τὸ
- 15 δὲ ἕτερον, εἰ τὰς πράξεις μάλιστα μὲν εἰς τοὺς ἀντιδίκους ἀποτρέψῃς, εἰ δὲ μή, εἰς ἄλλους τινάς, προφάσει χρώμενος, ὅτι οὐχ ἑκὼν ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἀνταγωνιστῶν ἀναγκασζόμενος εἰς τὸν ἀγῶνα κατέστης. καθ' ἑκάστην δὲ τὴν διαβολὴν τάδε χρὴ προφασίζεσθαι· τὸν μὲν νεώ-
- 20 τερον πρεσβυτέρων φίλων ἀπορίαν τῶν ἀγωνιουμένων ὑπὲρ αὐτοῦ, ἢ μέγεθος ἀδικημάτων, ἢ προθεσμίαν χρόνου, ἢ πληθὸς, ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον. ἔάν δὲ ὑπὲρ ἄλλου λέγῃς, φητέον ὡς διὰ φιλίαν συνηγορεῖς, ἢ δι' ἔχθραν τοῦ ἀντιδίκου, ἢ διὰ τὸ τοῖς πράγμασι παραγενέσθαι, ἢ
- 25 διὰ τὸ τῷ κοινῷ συμφέρον, ἢ διὰ τὸ ἔρημον εἶναι καὶ ἀδικεῖσθαι ᾧ συνηγορεῖς. ἔάν δὲ ὁμολογούμενος τῷ ἐγκλήματι ἢ ὑπεναντίος τῇ κατηγορίᾳ γένηται, τῇ τε προκαταλήψει χρῆσθαι καὶ λέγειν ὡς οὐ δίκαιον καὶ νόμιμον, οὐδὲ συμφέρον ἐκ τῆς ὑπολήψεως ἢ τῆς ὑποψίας
- 30 κατακρίνειν, πρὶν τοῦ πράγματος ἀκουῖσαι. τὰς μὲν οὖν περὶ τὸν ἄνθρωπον αὐτὸν διαβολὰς οὕτω λύσομεν. τὰς δὲ περὶ τὸ πρᾶγμα οὕτως ἀπωσόμεθα, τὴν αἰτίαν εἰς

τὸν ἐναντίον τρέποντες, ἢ λοιδορίαν ἐγκαλοῦντες αὐ- 36
τοῖς, ἢ ἀδικίαν, ἢ πλεονεξίαν, ἢ φιλονεικίαν, ἢ ὀργὴν
προφασίζόμενοι, ὅτι τοῦ δικαίου δι' ἄλλου τρόπου τυ-
χεῖν ἀδύνατον. τὰς μὲν οὖν ἰδίας διαβολὰς ἐπὶ τῶν δι-
καστῶν οὕτω λύσομεν, τὰς δὲ κοινὰς πᾶσι τοῖς εἰδесιν, 5
ὥς ἐπὶ τῶν προτέρων εἰδῶν εἴρηται. τάξομεν δὲ τὰ δι-
κανικὰ προοίμια τὸν αὐτὸν τρόπον, ὅνπερ καὶ τὰ δημη-
γορικά. κατὰ τὸν αὐτὸν δὲ λόγον καὶ τὰς ἀπαγγελίας
συνάψομεν τῷ προοίμῳ, καὶ ἢ παρὰ τὰ μέρη πιστὰς καὶ
δικαίας ἀποφανοῦμεν, ἢ αὐτὰς ἐφ' ἑαυτῶν σωματοειδεῖς 10
ποιησόμεθα.

Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἔσται βεβαίωσις, ἃν μὲν ἀντιλέγη-
ται τὰ πράγματα ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων, ἐκ τῶν πίστεων.
ἃν δὲ ὁμολογῇται, ἐκ τῶν δικαίων καὶ τῶν συμφερόντων
καὶ ἐκ τῶν τούτοις ἀκολουθῶν. τάττειν δὲ δεῖ τῶν μὲν 15
πίστεων πρῶτας τὰς μαρτυρίας, καὶ τὰ ἐκ τῶν βασάνων
ἡμῖν ὁμολογηθέντα, ἃν ὑπάρχη. ἔπειτα βεβαιοῦν, ἃν
μὲν πιθανὰ ᾖ, γνώμῃς καὶ ἐνθυμήμασιν. ἐὰν δὲ μὴ
παντελῶς πιθανὰ ᾖ, τῷ εἰκότι, ἔπειτα τοῖς παραδείγμασι
καὶ τοῖς τεκμηρίοις καὶ τοῖς σημείοις καὶ τοῖς ἐλέγχοις, 20
τελευταῖον δὲ τοῖς ἐνθυμήμασι καὶ ταῖς γνωμολογίαις.
ἐὰν δὲ ὁμολογῇται τὰ πράγματα, τὰς μὲν πίστεις ἐατέον,
τῇ δὲ δικαιολογίᾳ ὥσπερ ἐν τοῖς ἐμπροσθεν χρηστέον.
καὶ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον βεβαιώσομεν.

Μετὰ δὲ τὴν βεβαίωσιν τὰ πρὸς τοὺς ἀντιδίκους τάτ- 25
τοντες προκαταληψόμεθα αὐτῶν τὰ ἐπίδοξα λέγεσθαι.
ἐὰν μὲν οὖν ἐξαργυνῶνται τὸ πρᾶγμα, τὰς μὲν ὑφ' ἡμῶν
πίστεις εἰρημένους ἀυξητέον, τὰς δ' ὑπ' ἐκείνων μελλού-
σας λέγεσθαι διασυρτέον καὶ ταπεινωτέον. ἐὰν δὲ ὁμο-
λογοῦντες ὥσιν ἐννομα καὶ δίκαια ἀποφαίνειν κατὰ τοὺς 30
γεγραμμένους νόμους, οὓς [μὲν] ἡμεῖς παρεχόμεθα καὶ
τοὺς ὁμολοῦς τούτοις δικαίους καὶ καλοὺς καὶ συμφέρον-

36 τας τῷ κοινῷ τῆς πόλεως καὶ κεκριμένους ὑπὸ τῶν πολ-
 λῶν τοιούτους εἶναι πειρατέον ἐπιδεικνύειν· τοὺς δὲ
 τῶν ἀντιδίκων τὰ ἐναντία. ἐὰν δὲ μὴ ἐνδέχεται ταῦτα
 λέγειν, ὑπομνήθησκε τοὺς δικαστὰς ὅτι οὐχ ὑπὲρ τοῦ
 5 νόμου, ἀλλὰ τοῦ πράγματος δικάζουσιν, ὁμόσαντες κατὰ
 τοὺς νόμους τοὺς κειμένους τὴν ψῆφον οἴσειν, καὶ δι-
 δασκε ὅτι οὐ νῦν νομοθετεῖν προσήκει, ἀλλ' ἐν ταῖς περὶ
 τούτων κυρίαις ἡμέραις. ἂν δ' ἡμῖν συμβαίῃ τὸ παρὰ
 μοχθηροὺς δοκοῦντας εἶναι νόμους τὸ πρᾶγμα πεπρα-
 10 χθαι, ζητέον ὥς οὐ νόμος ἀλλ' ἀνομία τὸ τοιοῦτόν ἐστιν
 ὁ μὲν γὰρ νόμος ἐπὶ τῷ ὠφελεῖν τίθεται, οὗτος δὲ βλά-
 πτει τὴν πόλιν. ζητέον δὲ καὶ ὥς οὐ παρανομήσουσιν,
 ἂν τούτῳ τῷ νόμῳ ἐναντίαν ψῆφον θῶνται, ἀλλὰ νομο-
 θετήσουσιν, ὥστε μὴ χρῆσθαι δόγμασι πονηροῖς καὶ
 15 παρανόμοις. δεῖ δὲ καὶ τοῦτο συμβιβάζειν, ὥς οὐδεὶς
 νόμος κωλύει τὸ κοινὸν εὖ ποιεῖν, τοὺς δὲ φανύλους νό-
 μους ἀκύρους ποιεῖν εὐεργετεῖν τὴν πόλιν ἐστίν. περὶ
 μὲν οὖν τῶν σαφῶς εἰρημένων νόμων ὁποίους ἂν αὐτῶν
 ἔχωμεν, ἐκ τῶν τοιούτων προκαταλαμβάνοντες ἀντιλ-
 20 γειν εὐπορήσομεν. περὶ δὲ τῶν ἀμφιβόλων ἐὰν οὕτως
 ὑπολαμβάνωσιν, ὥς σοὶ συμφέρει, δεῖ ταῦτα ὑποδεικνύ-
 ειν. ἂν δ' ὥς ὁ ἐναντίος λέγει, χρὴ διδάσκειν, ὥς
 ὁ νομοθέτης οὐ τοῦτο διενόητο ὃ σὺ λέγεις, καὶ ὅτι συμ-
 φέρει αὐτοῖς οὕτω λέγειν τὸν νόμον. ἐὰν δὲ μὴ δυνατός
 25 ᾖς ἐπὶ τὸ ἐναντίον μεθιστάναι, δείκνυε ὥς οὐδὲν ἄλλο
 λέγειν ὁ ἐναντίος δύναται νόμος ἢ ὁ σύ. καὶ περὶ μὲν
 νόμων, ὥς δεῖ χρῆσθαι, τοῦτον τὸν τρόπον μετιῶν εὐ-
 πορήσεις. καθόλου δὲ ἂν ὁμολογήσαντες ἐκ τῶν δικαίων
 καὶ τῶν νομίμων τὴν ἀπολογίαν ποιείσθαι μέλλωσιν, ἐκ
 30 τούτων τὰ ἐπίδοξα ζητήσεσθαι προκαταληπτέον. ἐὰν δὲ
 ὁμολογήσαντες συγγνώμης ἀξιῶσι τυχεῖν, ὧδε χρὴ πε-
 ριαιρεῖσθαι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀντιδίκων. πρῶτον μὲν λε-

ιτέον ὥς κακοηθέστερον ἦν, καὶ ὥς τὰ τοιαῦτα ἑξαμαρ- 36
 :άνειν φασίν, ὅταν γνωσθῶσιν, ὥστε εἰ τούτῳ συγγνώ-
 :ιην ἔχετε, καὶ τοὺς ἄλλους πάντας τῶν τιμωριῶν ἀφή-
 :ετε. ἔτι δὲ λέγε ὥς εἰ τῶν ὁμολογούντων ἑξαμαρτάνειν
 :ποψηφιεῖσθε, πῶς τῶν μὴ ὁμολογούντων καταψηφιεῖ- 5
 :ιθε; λεκτέον δὲ ὅτι εἰ καὶ ἑξήμαρτεν, οὐκ ἐμὲ δεῖ διὰ
 :τὴν τούτου ἁμαρτίαν ζημιοῦσθαι. πρὸς δὲ τούτοις ῥη-
 :έον ὥς οὐδὲ ὁ νομοθέτης τοῖς ἁμαρτάνουσιν συγγνώμην
 :χει· οὐκοῦν δίκαιον οὐδὲ τοὺς δικαστὰς κατὰ τοὺς νό-
 :ιους κρίνοντας. ἐκ μὲν οὖν τῶν τοιούτων τὰς συγγνώ- 10
 :ιας περιαιρησόμεθα, καθάπερ ἐν ἀρχαῖς δεδηλώκαμεν.
 :υλλήβδην δὲ τὰ ὑπὸ τῶν ἀντιδίκων μέλλοντα λέγεσθαι
 :αι πρὸς πίστιν καὶ δικαιολογίαν καὶ συγγνώμην ἐκ τῶν
 :ροειρημένων προκαταληψόμεθα.

Μετὰ δὲ ταῦτα τὴν αἰτίαν ἀναλογητέον ἐν κεφαλαίῳ 13
 :ὸν λόγον ὅλον, καὶ συντόμως ἐὰν ἐνδέχῃται πρὸς μὲν
 :οὺς ἐναντίους ἐχθρὰν ἢ ὀργὴν ἢ φθόνον τοῖς δικασταῖς
 :μποιητέον, πρὸς δ' ἡμᾶς φιλίαν ἢ χάριν ἢ ἔλεον. ὅθεν
 :ὲ ταῦτα γίνεται, ἐν τῷ δημηγορικῷ καὶ ἐπὶ τῶν προτρο-
 :ῶν καὶ ἀποτροπῶν εἰρήκαμεν, καὶ ἐν τῷ ἀπολογητικῷ 20
 :ἴδει πάλιν ἐπὶ τελευτῆς διεξιμεν. τὸν μὲν οὖν πρῶτον
 :όγον, ἐὰν κατηγοροῶμεν, ἐν τοῖς δικανικοῖς οὕτω συνθῆ-
 :ομεν καὶ τάξομεν.

Ἐὰν δὲ ἀπολογώμεθα, τὸ μὲν προοίμιον ὁμοιοτρό-
 :ως τῷ κατηγοροῦντι συστήσομεν, τῶν δὲ κατηγορου- 25
 :μένων ἃ μὲν εἰδέναι τοὺς ἀκούοντας ἐποίησε, παραλείψο-
 :μεν· ἃ δὲ δοξάζειν, ταῦτα προθέμενοι μετὰ τὸ προοίμιον
 :ιαλύσομεν, τοὺς τε μάρτυρας καὶ τὰς βασάνους καὶ
 :οὺς ὄρκους ἀπίστους ποιήσομεν, ὥς προακήκοας, εἰ
 :ὲν τὰ πράγματα πιστὰ ἢ, τὴν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολογίαν 30
 :πὶ τὸν ἐκ τοῦ παραλειπομένου τόπον μεταβιβάζοντες,
 :ὲ δ' εἰεν οἱ μάρτυρες οἱ βασανισθέντες πιστοί, ἐπὶ τὸν

- 36 λόγον ἢ τὴν πρᾶξιν ἢ ὅ τι ἂν ἄλλο ἔχῃς [ἐπὶ] τῶν ἐναν-
 τιῶν πιστότατον. ἂν δὲ τὸ λυσιτελὲς ἢ τὸ ἔθος ἐπιφέρων
 σοῦ κατηγορήσῃ, ἀπολογοῦ μάλιστα μὲν ὡς ἀλυσιτελὲς
 ἐστὶ τὸ κατηγορούμενον, εἰ δὲ μή, ὅτι οὐκ εἰθίσαι τὰ
 5 τοιαῦτα πράττειν οὔτε σὺ οὔτε οἱ σοὶ ὅμοιοι, ἢ ὅτι οὐ
 τοῦτον τὸν τρόπον. τὸ μὲν οὖν εἰκὸς οὕτω λύσεις. τὸ
 δὲ παράδειγμα πρῶτον μὲν ἂν δύνῃ, δείκνυε ὡς οὐχ
 ὅμοιόν ἐστὶ τῷ ἐγκαλουμένῳ, εἰ δὲ μή, ἕτερον φέρε αὐτὸς
 παράδειγμα ἐκ τῶν ἐναντίων παρὰ τὸ εἰκὸς γενόμενον.
- 10 τὸ δὲ τεκμήριον λύε, φράζων παρ' ὧς αἰτίας ἐναντιω-
 θῆναι συνέβη· τὰς δὲ γνώμας καὶ τὰ ἐνθυμήματα ἢ
 παρὰδοξα ἀπόφαινε ἢ ἀμφίβολα. τὰ δὲ σημεῖα πλειόνων
 ὄντα ἀπόφαινε σημεῖα καὶ μὴ μόνου τοῦ σοὶ ἐγκαλου-
 μένου. καὶ τὰ μὲν τῶν ἐναντίων ἐπὶ τὸ ἐναντίον ἄγοντες
- 15 ἢ ἐπὶ τὸ ἀμφίβολον ἀπίθανα τοῦτον τὸν τρόπον κατα-
 στήσομεν. ἂν δὲ ὁμολογῶμεν τὰ ἐγκαλούμενα πεποιτη-
 κέναι, ἐκ τῶν δικαίων καὶ νομίμων μετιόντες ἐννομώ-
 τερα καὶ δικαιότερα τὰ ἡμέτερα ἀποδεικνύναι πειρα-
 σόμεθα· ἐὰν δὲ μὴ τοῦτ' ἐνδέχῃται, εἰς ἀμάρτημα ἢ
- 20 ἀτύχημα καταφεύγοντας καὶ μικρὰς τὰς βλάβας ἀπο-
 φαίνοντας συγγνώμης τυγχάνειν πειρατέον, τὸ μὲν
 ἀμαρτάνειν κοινὸν πάντων ἀνθρώπων ἐπιδεικνύοντας,
 τὸ δ' ἀδικεῖν ἰδιοντῶν πονηρῶν. λέγε δὲ ὅτι καὶ ἐπεικὲς
 καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον ἐστὶ συγγνώμην ἔχειν ταῖς
- 25 ἀμαρτίαις· οὐδεὶς γὰρ οἶδεν ἀνθρώπων, εἴ τι τοιοῦτον
 αὐτῷ συνεμπέσοι. ἀπόφαινε καὶ τὸν ἐναντίον, εἰ τι
 ἐξήμαρτεν, συγγνώμης τυχεῖν ἀξιόσαντα.

Μετὰ [δὲ] ταῦτα αἱ προκαταλήψεις αἱ ὑπὸ τῶν ἐναν-
 τιῶν εἰρημέναι. τὰς μὲν οὖν ἄλλας ἐξ αὐτῶν τῶν πραγ-
 30 μάτων εὐπορήσομεν λύειν· ἐὰν δὲ διαβάλλωσιν ἡμᾶς ὡς
 γεγραμμένους λόγους λέγομεν, ἢ λέγειν μελετῶμεν, ἢ
 ὡς ἐπὶ μισθῷ τινι συνηγοροῦμεν, χρὴ πρὸς τὰ τοιαῦτα

ἴμοσε βαδίζοντας εἰρωνεύεσθαι, καὶ περὶ μὲν τῆς γρα- 36
 ρῆς λέγειν, μὴ κωλύειν τὸν νόμον ἢ αὐτὸν γεγραμμένα
 λέγειν ἢ ἐκείνον ἄγραφα· τὸν γὰρ νόμον οὐκ ἐάν τοιαῦτα
 ῥάττειν, λέγειν δὲ ὅπως ἂν τις βούληται συγχωρεῖν.
 ἡτέρον δὲ καὶ ὅτι οὕτως ὁ ἐναντὶος οἴεται μεγάλα ἡδίκη- 5
 ῖναι, ὥστ' οὐ νομίζει με κατ' ἀξίαν κατηγορῆσαι, εἰ μὴ
 ῥάφοιμι καὶ πολὺν χρόνον σκεψαίμην. περὶ μὲν οὖν
 αὖς τῶν γεγραμμένων λόγων διαβολὰς οὕτως ἀπαντητέον.
 ἐν δὲ φάσκωσιν, ἡμᾶς λέγειν μανθάνειν καὶ μελετᾶν,
 ὁμολογήσαντες ἐροῦμεν· ἡμεῖς μὲν οἱ μανθάνοντες ὥς 10
 ρῆς οὐ φιλόδοκοί ἐσμεν, σὺ δὲ ὁ λέγειν μὴ ἐπιστάμενος
 καὶ νῦν ἡμᾶς καὶ πρότερον ἐάλως συκοφαντῶν· ὥστε
 λυσitteλὲς φανεῖται τοῖς πολίταις ἀκαίρουν μανθάνειν
 ἡτορεῦειν· οὐ γὰρ οὕτω πονηρὸν οὐδὲ συκοφάντην
 εὐτόν εἶναι. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ ἡμᾶς ἐπὶ μισθῷ 15
 συνηγορεῖν λέγῃ τις, ὁμολογήσαντες εἰρωνευσόμεθα,
 καὶ τὸν αἰτιώμενον ἡμᾶς ἐπιδείξομεν τοῦτο ποιοῦντα
 καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας. τῶν δὲ μισθῶν διαιροῦ τὰ
 εἶδη καὶ λέγε, ὥς οἱ μὲν ἐπὶ χρήμασιν οἱ δ' ἐπὶ χάρισιν
 οἱ δ' ἐπὶ τιμωρίαις οἱ δ' ἐπὶ τιμαῖς συνηγοροῦσιν· αὐ- 20
 τὸν μὲν οὖν ἀπόφαινε διὰ χάριν συνηγοροῦντα, τὸν δ'
 ἐναντίον λέγε οὐδὲ ἐπὶ μικρῷ μισθῷ συνηγορεῖν· ὅπως
 γὰρ λάβῃ ἀργύριον ἀδίκως, οὐχ ὅπως μὴ ἐκτίσῃ, δικά-
 ζεται. τῷ αὐτῷ δὲ τρόπῳ καὶ ἐάν τις ἡμᾶς δικάζεσθαι
 τινὰς λέγῃ διδάσκειν ἢ λόγους δικανικοὺς συγγράφειν· 25
 ἀπόφαινε γὰρ καὶ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, καθ' ὅσον
 δύνανται, τοὺς φίλους ὠφελεῖν καὶ διδάσκοντας καὶ
 συμβουλευόντας· καὶ οὕτως ἐντέχνως περὶ τῶν τοιού-
 των ἀπαντήσεις.

Χρὴ δὲ καὶ περὶ τὰς ἐρωτήσεις καὶ τὰς ἀποκρίσεις, 30
 ἵκῃσαι πίπτουσιν εἰς τὰ τοιαῦτα εἶδη, μὴ ῥαθύμως ἔχειν,
 ἰλλὰ διακρίνειν τὰς ὁμολογίας καὶ τὰς ἀρνήσεις ἐν ταῖς

36 ἀποκρίσειςιν. ὁμολογίαι μὲν οὖν εἰσιν αἱ τοιαῖδε· ἀπέκτει-
 νάς μου τὸν νιόν· ἀπέκτεινα πρότερον ἐπ' ἐμὰ σίδη-
 ρον αἰρόμενον. συνέκοψάς μου τὸν νιόν· ἔγωγε ἀδίκων
 χειρῶν ἄρχοντα. κατέαξάς μου τὴν κεφαλὴν· ἐγὼ βιαζο-
 5 μένου σου νύκτωρ εἰς τὴν ἐμὴν οἰκίαν εἰσιέναι. αἱ μὲν
 οὖν τοιαῦται ὁμολογίαι τῷ νομίμῳ πιστεύουσai ὁμο-
 λογοῦνται. αἱ δὲ τοιαῖδ' ἀρνήσεις παρεγκλίνουσι τὸν
 νόμον· ἀπέκτεινάς μου τὸν νιόν· οὐκ ἔγωγε ἀλλ' ὁ νό-
 μος. τὰ δὲ τοιαῦτα πάντα οὕτω δεῖ ὑποκρίνεσθαι, ὅταν
 10 τῶν νόμων ὁ μὲν κελεύῃ τοῦτο ποιεῖν ὁ δὲ κωλύῃ. τὰ μὲν
 οὖν πρὸς τοὺς ἀντιδίκους ἐκ τούτων ἀπάντων συναΐξεις.

Μετὰ δὲ ταῦτα παλιλλογία τῶν εἰρημένων ἤδη σύν-
 τομος ἀνάμνησις. χρήσιμος δὲ ἐστὶ παρὰ πάντας τοὺς
 καιροὺς, ὥστε καὶ παρὰ μέρος καὶ παρὰ εἶδος τῇ παλιλ-
 15 λογίᾳ χρηστέον, μάλιστα δ' ἀρμόττει πρὸς τὰς κατηγο-
 ρίας καὶ τὰς ἀπολογίας· ἔτι δὲ παρὰ τὰς προτροπὰς καὶ
 ἀποτροπὰς· οὐ γὰρ μόνον ἀναμνηῆσαι δεῖν φαμέν περὶ
 τῶν εἰρημένων ἐνταῦθα, καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐγκωμίων
 καὶ τῶν κακολογιῶν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡμᾶς τοὺς κριτὰς
 20 εὖ διαθεῖναι καὶ πρὸς τοὺς ἐναντίους κακῶς· διὸ καὶ
 τελευταῖον τοῦτο τῶν ἐν τῷ λόγῳ μερῶν τάττομεν. ἔστι
 δὲ μνημονικὸν ποιεῖν ἐν κεφαλαίῳ ἀπολογιζόμενον περὶ
 τῶν εἰρημένων ἢ διαλογιζόμενον ἢ προσερωτῶντα τῶν
 μὲν σαυτοῦ τὰ βέλτιστα, τῶν δ' ἐναντίων τὰ φανλότερα·
 25 εἰ δὲ βούλει, εἰρωνείας σχῆμα ποιησάμενον. οἷον δὲ
 τούτων ἕκαστόν ἐστιν, ἐκ τῶν προτέρων ἴσμεν. εὖ δὲ
 διαθήσομεν ἡμᾶς καὶ τοὺς ἐναντίους κακῶς, ὥσπερ ἐπὶ
 τῶν προτροπῶν καὶ ἀποτροπῶν, ἀποφαίνοντες κεφα-
 λαιωδῶς, ἐφ' οἷς εὖ πεποιήκαμεν τοὺς ἀδικοῦντας ἢ
 30 ποιοῦμεν ἢ ποιήσομεν, ἢ αὐτοὶ ἢ ἡμέτεροι φίλοι, ἢ
 αὐτοὺς ἢ ὧν κηδόμενοι τυγχάνουσιν, ἢ πάλιν τοὺς κρι-
 νοντας αὐτοὺς ἢ ὧν κηδόμενοι τυγχάνουσι, καὶ διεξιόν-

τες αὐτοῖς, ὥς νῦν καιρὸς χάριτας ἡμῖν τῶν ὑπεργγμένων 36
 ἀποδοῦναι, καὶ πρὸς τούτοις ἐλεεινοὺς ἡμᾶς αὐτοὺς
 καθιστάντες, ἐὰν ἐνδέχεται. τοῦτο δὲ ποιήσομεν, ἐπι-
 δεικνύντες ὥς πρὸς τοὺς ἀκούοντας οἰκείως ἔχομεν καὶ
 ἀναξίως δυστυχοῦμεν, κακῶς πρότερον πεπονθότες ἢ 5
 νῦν πάσχοντες ἢ πεισόμενοι, ἐὰν μὴ βοηθῶσιν ἡμῖν
 οὗτοι. ἐὰν δὲ μὴ τοιαῦτα ὑπάρχη, διεξιόντες τίνων
 ἀγαθῶν ἐστερημέθῃ ἢ στερισκόμεθῃ ἢ στερησόμεθῃ ὀλι-
 γωρηθέντες ὑπὸ τῶν κρινόντων, ἢ ὥς ἀγαθοῦ μηδέποτε
 ἐτύχομεν ἢ μὴ ἐπιτυγχάνομεν ἢ μὴ ἐπιτευξόμεθῃ, μὴ 10
 τούτων ἡμῖν συμβοηθησάντων. ἐκ γὰρ τούτων ἐλεει-
 νοὺς καταστήσομεν ἡμᾶς αὐτοὺς, καὶ πρὸς τοὺς ἀκούον-
 τας εὖ διαθήσομεν. διαβαλοῦμεν δὲ τοὺς ἀντιδίκους
 καὶ φθονεῖσθαι ποιήσομεν ἐκ τῶν ἐναντίων τούτοις,
 ἀποφαίνοντες ὑπὸ τούτων ἢ τῶν τούτοις φίλων τοὺς 15
 ἀκούοντας ἢ ὧν αὐτοὶ κήδονται, κακῶς πεπονθότες ἢ
 πάσχοντες ἢ πεισομένους παρὰ τὸ προσῆκον. ἐκ γὰρ
 τῶν τοιούτων καὶ μῖσος καὶ ὀργὴν πρὸς αὐτοὺς ἔξουσιν.
 ἂν δὲ μὴ ταῦτα ἐνδέχεται, συνάξομεν ἐξ ὧν φθόνον τοῖς
 ἀκούουσιν κατὰ τῶν ἐναντίων ἐργασόμεθα· τὸ γὰρ φθο- 20
 νεῖν πλησίον τοῦ μισεῖν ἐστίν· φθονήσονται δὲ συλ-
 λήβδην, ἐὰν ἀναξίως αὐτοὺς εὖ πράττοντας ἀποφαίνω-
 μεν καὶ πρὸς τοὺς ἀκούοντας ἄλλοτρίως ἔχοντας, διεξιόν-
 τες ὥς ἀγαθὰ πολλὰ πεπόνθασιν ἀδίκως ἢ πάσχουσιν ἢ
 μέλλουσι πείσεσθαι, ἢ ἀγαθοῦ οὐδέπω πρότερον ἐστερή- 25
 θησαν ἢ νῦν οὐ στερίσκονται ἢ οὐ στερεῖσονται, ἢ κακοῦ
 οὐδέπω τετυχηκότες ἢ νῦν οὐ τυγχάνοντες ἢ οὐ τευξό-
 μενοι, ἐὰν μὴ νῦν αὐτοὺς οἱ κριταὶ κολάσωσιν. ἐκ τού-
 των μὲν οὖν ἐν τοῖς ἐπιλόγοις εὐμενῶς μὲν αὐτοὺς, κα-
 κῶς δὲ τοὺς ἐναντίους διαθήσομεν· ἐκ δὲ τῶν προειρη- 30
 μένων ἀπάντων ἐντέχνως καὶ τὰς κατηγορίας καὶ τὰς
 ἀπολογίας τάξομεν.

- 37 Τὸ δ' ἐξεταστικὸν εἶδος αὐτὸ μὲν καθ' ἑαυτὸ οὐ πολ-
λάκις συνίσταται, τοῖς δὲ ἄλλοις εἰδεσι μίγνυται, καὶ μά-
λιστα πρὸς τὰς ἀντιλογίας χρήσιμόν ἐστιν. οὐ μὲν ἄλλ'
ὅπως μὴδὲ τούτου τὴν τάξιν ἀγνοῶμεν, ἂν ποθ' ἡμῖν
5 λόγον ἢ βλον ἢ πρᾶξιν ἀνθρώπων ἢ διοίκησιν πόλεως
ἐξετάξιν συμβῇ, διέξειμι καὶ περὶ τούτου κεφαλαιωδῶς.
φροίμιαστέον μὲν οὖν σχεδὸν ὁμοιοτρόπως τοῖς διαβεβλη-
μένοις καὶ τοῖς ἐξετάξουσιν ταῦτα, ὥστε προφάσεις ἐν
ἀρχαῖς εὐλόγους ἐνεγκόντες, δι' αἷς δόξομεν εἰκότως τοῦτο
10 ποιεῖν, οὕτως ἐπὶ τὴν ἐξέτασιν ἤξομεν. αἱ τοιαῖδε δὲ ἀρ-
μόζουσιν ἐν μὲν τοῖς πολιτικοῖς συλλόγοις, ὡς οὐ φιλο-
νείκῃ τὸ τοιοῦτον ποιοῦμεν ἄλλ' ὅπως μὴ λάθῃ τοὺς
ἀκούοντας, εἰτα ὅτι ἡμᾶς οὗτοι πρότεροι ἠνώχλησαν· ἐν
δὲ τοῖς ἰδίοις ἢ ἐχθραν ἢ τὰ ἐθῆ τῶν ἐξεταζομένων φανῆ
15 ὄντα ἢ φιλίαν πρὸς τοὺς ἐξεταζομένους, ἢ ὅπως ἀνέντες
ἂ πράττουσι, μηκέτι ταῦτα ποιήσωσιν· ἐν δὲ τοῖς δημο-
σίοις τὸ νόμιμον τὸ δίκαιον τὸ τῷ κοινῷ συμφέρον.
φροίμιασάμενοι δ' ἐκ τούτων καὶ τῶν τούτοις ὁμοιοτρό-
πων ἐφεξῆς ἕκαστον προτιθέμενοι τῶν ῥηθέντων ἢ
20 πραχθέντων ἢ διανοηθέντων ἐξετάσομεν, ἐνδεικνύντες
αὐτὰ καὶ τοῖς δικαίοις καὶ τοῖς νομίμοις καὶ τοῖς ἰδίᾳ καὶ
κοινῇ συμφέρουσιν ἐναντιούμενα, καὶ πάντα σκοπούν-
τες, εἴ που αὐτὰ αὐτοῖς ἐστὶν ἐναντία ἢ τοῖς ἡθῆσι τῶν
χρηστῶν ἀνθρώπων ἢ τοῖς εἰκόσιν. ἵνα δὲ μὴ μηκύνω
25 καθ' ἑν ἕκαστον λέγων, ὅσῳ ἂν πλείοσι τῶν ἐνδόξων
ἐπιτηδευμάτων ἢ πραγμάτων ἢ λόγων ἢ ἐθῶν ἐναντιού-
μενα τὰ τῶν ἐξεταζομένων ἀποφαίνωμεν τοῖς ἀκούουσι,
τοσοῦτῳ μᾶλλον οἱ ἐξεταζόμενοι ἀδοξήσουσιν. δεῖ δὲ
πικρῷ τῷ ἡθῆι μὴ ἐξετάξιν ἀλλὰ πράξῃ· τοῦτον γὰρ τὸν
30 τρόπον οἱ λόγοι γιγνόμενοι πιθανώτεροι φανήσονται
τοῖς ἀκούουσιν, οἱ δὲ λέγοντες αὐτοὺς ἡκιστα διαβαλοῦ-
σιν. ὅταν δὲ πάντα ἀκριβῶς ἐξητακῶς ἀνέξησῃς αὐτά,

ἡλλογίαν ἐπὶ τῇ τελευτῇ σύντομον ποιήσου, καὶ τοὺς 37
 ῥοατὰς περὶ τῶν εἰρημένων ἀνάμνησον. τὰ μὲν οὖν
 ἡ πάντα τοῦτον τὸν τρόπον τάττοντες ἐντέχνως ἀν-
 ; χρησόμεθα.

Δεῖ δὲ καὶ λέγοντας καὶ γράφοντας ὅτι μάλιστα πει- 38
 ῖθαι κατὰ τὰ πεπραγμένα τοὺς λόγους ἀποδιδόναι, 6
 συνεθίζειν αὐτοὺς τούτοις ἅπασιν ἐξ ἐτοίμου χρη-
 τι. καὶ περὶ μὲν [οὖν] τοῦ λέγειν ἐντέχνως, καὶ ἐν τοῖς
 νις καὶ ἐν τοῖς κοινοῖς ἀγῶσι καὶ ταῖς πρὸς τοὺς ἄλ-
 ις ὁμίλλαις, ἐντεῦθεν πλείστας καὶ τεχνικωτάτας ἀφορ- 10
 ; ἔξομεν· χρηὴ δὲ καὶ τὴν ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι μὴ
 ῶν περὶ τοὺς λόγους, ἀλλὰ καὶ περὶ τὸν βίον τὸν αὐ-
 ῖ, διακοσμοῦντα ταῖς ιδέαις ταῖς εἰρημέναις· συμβάλλ-
 αι γάρ ἢ περὶ τὸν βίον παρασκευὴ καὶ πρὸς τὸ πείθειν
 πρὸς τὸ δόξης ἐπιεικοῦς τυγχάνειν. 15

Πρῶτον μὲν οὖν διελέσθαι χρηὴ τὰ πράγματα κατὰ
 ῖ ὅλην τοῦ παιδεύματος διαίρεσιν, ὅτι πρῶτον ἢ δεύ-
 ον ἢ τρίτον ἢ τέταρτον μεταχειριστέον, εἴτα σπαντοῦ
 εἶσθαι παρασκευὴν, ὥσπερ ἐν τοῖς προοιμίοις διήλθο-
 ῖ τὰ περὶ τῶν ἀκροατῶν. εὐμενῇ μὲν οὖν τὰ περὶ 20
 ντὸν ποιήσεις, εἰς οἷς ὁμολογεῖς ἐμμένης καὶ διαφν-
 τῆς φίλους τοὺς αὐτοὺς διὰ παντὸς τοῦ βίου, καὶ
 ῖ τῶν ἄλλων ἐπιτηδευμάτων φαίνει μὴ μεθιστάμενος,
 λ' αἰ τοῖς αὐτοῖς χρώμενος. προσέξουσιν δέ σοι, εἰς
 γάλας καὶ καλὰς μεταχειρίξῃ [τάς] πράξεις καὶ τοῖς 25
 λλοῖς συμφερούσας.

Εὐμενεῖς δὲ γενόμενοι, ὅταν ἐπὶ τῶν πράξεων γένη,
 αι τῶν κακῶν ἀποτροπὴν ἔχουσι τῶν δ' ἀγαθῶν πα-
 υσίαν, ταύτας μὲν ὥς συμφερούσας αὐτοῖς ἀποδέξον-
 ῖ, ὅσαι δὲ τὰναντία παρασκευάζουσιν αὐτοῖς, ταύτας 30
 οδοκιμάσουσιν. ἀντὶ δὲ τοῦ ταχεῖαν καὶ σαφῇ καὶ μὴ
 ῖστον τὴν διήγησιν λέγεσθαι τὰς πράξεις δεῖ τοιαύτας

38 ποιεῖσθαι. ταχέως μὲν οὖν ἐπιτελέσεις, ἂν μὴ πάντα
 πράττειν ἅμα βούλῃ, ἀλλὰ πρότερον τὸ πρῶτον, ἔπειτα
 τὸ ἐξῆς. καθαρῶς δέ, ἂν μὴ ταχὺ τῆς πράξεως παυό-
 μενος ἄλλα πράγματα μεταχειρίζῃ, πρὶν ταύτην ἐπιτε-
 5 λέσαι. μὴ ἀπίστως δέ, ἂν μὴ παρὰ τὸ ἦθος τὸ σαυτοῦ
 πράττης· πρὸς δὲ τούτοις, ἂν μὴ προσποιῇ τοὺς αὐτοὺς
 ἔχθρους καὶ φίλους εἶναι σοι.

Ἐκ δὲ τῶν πίστεων ληψόμεθα, περὶ ὧν μὲν ἐπιστή-
 μην ἔχομεν, κατὰ τὴν ταύτης ἐξηγήσιν τὰς πράξεις ἐπι-
 10 τελεῖν· περὶ ὧν δὲ τυγχάνομεν ἀγνοοῦντες, κατὰ τὸ ὥς
 ἐπὶ τὸ πολὺ συμβαῖνον· ἀσφαλέστατον γὰρ πράττειν
 περὶ τῶν οὕτως ἐχόντων πρὸς τὸ εἰσθὸς ἀποβλέποντας.

Εἰς δὲ τὸν πρὸς τοὺς ἀντιδίκους ἀγῶνα ἐν μὲν τοῖς
 λόγοις ἐκ τῶν λελεγμένων ποιήσομεν βεβαιότητα περὶ
 15 ἡμῶν· ἐν δὲ τοῖς συμβολαίοις τοῦτο ποιήσομεν, ἔαν κατὰ
 τοὺς νόμους αὐτὰ μεταχειριζώμεθα τοὺς ἀγράφους καὶ
 τοὺς γεγραμμένους μετὰ μαρτύρων ὥς βελτίστων ὀριζο-
 μένοις χρόνοις.

Ἐκ δὲ τοῦ ἐπιλόγου περὶ μὲν τῶν λελεγμένων μνημο-
 20 νικοὺς ποιήσομεν ἐκ τοῦ πάλιν λέγειν κεφαλαιωδῶς,
 περὶ δὲ τῶν πεπραγμένων ἐξ ὧν πράττομεν, ἀναμνή-
 σουμεν οὕτως, ἐπειδὴν τὰς αὐτὰς πράξεις ἢ τὰς ὁμοίας
 μεταχειριζώμεθα ταῖς προτέrais. φιλικῶς δὲ διακρί-
 σονται πρὸς ἡμᾶς, ἔαν πράττωμεν ἐξ ὧν εὖ πεπονθέναι
 25 δόξουσιν ἢ πάσχειν ἢ πείσεσθαι. μεγάλα δὲ πράξομεν,
 ἔαν πολλῶν αἰτίας καλῶν πράξεις μεταχειριζώμεθα. καὶ
 τοῦτον μὲν τὸν τρόπον χρῆται κατὰ τὸν βίον παρασκευά-
 ζειν, ἐκ δὲ τῆς προτέρας συντάξεως περὶ τοὺς λόγους
 γυμνάζεσθαι.

30 [Τὰς δὲ θυσίας δεῖ ποιεῖν ὡς προείρηται, πρὸς μὲν
 θεοὺς ὁσίως, πρὸς δὲ τὰς δαπάνας μετρίως, πρὸς δὲ τὰς

θεωρίας λαμπρῶς, πρὸς δὲ τοὺς πολίτας ὠφελίμως. καὶ πρὸς μὲν τοὺς θεοὺς ὁσίως ἔξουσιν, ἐὰν κατὰ τὰ πάτρια θύωμεν· πρὸς δὲ τὰς δαπάνας μετριῶς, ἐὰν μὴ τὰ πεμπόμενα πάντα τοῖς δαπανωμένοις συναναλίσκηται· πρὸς δὲ τὰς θεωρίας λαμπρῶς, ἐὰν μεγαλοπρεπῶς ὥσι κατε- 5 σκευασμένα· πρὸς δὲ τοὺς πολίτας ὠφελίμως, ἐὰν ἱππεῖς καὶ ὀπλίται διεσκευασμένοι συμπομπεύωσιν. τὰ μὲν δὴ πρὸς τοὺς θεοὺς οὕτω γινόμενα ὁσίως ἂν ἔχοι. φιλίαν δὲ συστησόμεθα πρὸς τοὺς ὁμοιοτρόπους ἡμῖν καὶ οἷς ταῦτά συμφέρει, καὶ οἷς περὶ τὰ μέγιστα ἀναγ- 10 καλὸν ἔστιν ἡμῖν κοινωνεῖν· ἡ γὰρ τοιαύτη μάλιστα συμφέρει φιλία. συμμάχους δὲ δεῖ ποιεῖσθαι τοὺς δικαιοτάτους καὶ τοὺς δύνάμιν πολλὴν ἔχοντας καὶ τοὺς πλησίον κατοικοῦντας, ἐχθροὺς δὲ τοὺς ἐναντίους τούτοις. πόλεμον δὲ δεῖ αἰρεῖσθαι πρὸς τοὺς ἀδικεῖν ἐπιχειροῦντας τὴν 15 πόλιν ἢ τοὺς φίλους ἢ τοὺς συμμάχους αὐτῆς. τὰς δὲ φυλακὰς ἀναγκαῖον ἔχειν ἢ δι' ἑαυτῶν ἢ διὰ τῶν συμμάχων ἢ διὰ ξένων, καὶ κράτιστον μὲν δι' ἑαυτῶν, δεύτερον δὲ διὰ συμμάχων, τρίτον δὲ διὰ ξένων. περὶ δὲ πόρου χρημάτων κράτιστον μὲν ἀπὸ τῶν ἰδίων προσό- 20 δων ἢ κτημάτων, δεύτερον δὲ ἀπὸ τῶν τιμημάτων, τρίτον δὲ τῶν πενήτων τὰ σώματα παρεχόντων λειτουργεῖν, τῶν δὲ τεχνιτῶν ὄπλα, τῶν δὲ πλουσίων χρήματα. περὶ πολιτείας δὲ δημοκρατία μὲν ἀρίστη, ἐν ἣ ὅι νόμοι τοῖς ἀρίστοις τὰς τιμὰς ἀπονέμουσι, τὸ δὲ πλῆθος μῆτε χειρο- 25 τονίας μῆτε ψηφοφορίας ἐστέρηται, κακίστη δὲ ἐν ἣ τῷ πλῆθει παραδιδόασιν οἱ νόμοι τοὺς πλουτοῦντας ὑβρίζειν. ὀλιγαρχιῶν δὲ εἰσὶ δύο τρόποι· ἡ γὰρ ἐξ ἑταιρείας ἢ ἀπὸ τῶν τιμημάτων. ποιεῖσθαι δὲ συμμάχους ἀναγκαῖον ἔστιν, ὅταν οἱ πολῖται μὴ τυγχάνωσι δι' ἑαυτῶν δυνατοὶ 30 τὴν χώραν καὶ τὰ φρουρία φυλάττειν ἢ τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι· παρίεσθαι δὲ δεῖ συμμαχίαν, ὅταν μὴ ἀνάγκη

- τις ἢ ποιεῖσθαι αὐτήν, ἢ μακρὰν τοῖς τόποις ἀπέχῳσι καὶ
 ἀδύνατοι ὥςι κατὰ τοὺς προσήκοντας παραγίνεσθαι και-
 ρούς. πολίτης δὲ ἀγαθός ἐστιν ὅστις φίλους μὲν χρησι-
 μωτάτους τῇ πόλει παρασκευάζει, ἐχθροὺς δὲ ἐλαχίστους
 5 καὶ ἀσθενεστάτους, καὶ ὅστις πλείστας προσόδους παρα-
 σκευάζει τῶν ἰδιωτῶν μηδὲνα δημεύων, καὶ ὅστις ἐαν-
 τὸν δίκαιον παρέχων τοὺς ἀδικοῦντάς τι τῶν κοινῶν
 ἐξετάζει. δωροῦνται δὲ πάντες ἐλπίζοντες ὠφεληθῆ-
 σεσθαι ἢ τῶν προτέρων εὐεργεσιῶν χάριν ἀποδιδόντες.
 10 ὑπηρετοῦσι δὲ πάντες κέρδους ἕνεκεν ἢ τιμῆς ἢ ἡδονῆς ἢ
 φόβου. συναλλάττουσι δὲ πάντες ἢ κατὰ προαίρεσιν ἢ
 ἀκουσίως· αἱ γὰρ πράξεις ἐπιτελοῦνται πᾶσαι ἢ διὰ βίας
 ἢ διὰ πειθοῦς ἢ δι' ἀπάτης ἢ διὰ προφάσεως. ἐν δὲ πο-
 λέμῳ περιγίνονται πολεμοῦντες ἢ διὰ τύχην ἢ διὰ σωμα-
 15 των πλῆθος ἢ ῥώμην ἢ διὰ χρημάτων εὐπορίαν ἢ διὰ τό-
 πων εὐφυΐαν ἢ δι' ἀρετὴν συμμαχῶν ἢ διὰ στρατηγού
 γνώμην. ἐγκαταλιπεῖν δὲ τοὺς συμμαχοὺς ὑπολαμβάνου-
 νουσι δεῖν ἢ διὰ τὸ μᾶλλον συμφέρειν τοῦτο, ἢ διὰ τὸ
 καταλύσασθαι τὸν πόλεμον. δίκαια δὲ πράττειν ἐστὶ τὸ
 20 τοῖς κοινοῖς τῆς πόλεως ἥθεσιν ἔπεσθαι, τοῖς νόμοις κεί-
 θεσθαι, καὶ ταῖς ἰδίαις ὁμολογίαις ἐμμένειν. συμφέρε
 δὲ σώματι μὲν εὐεξία καὶ κάλλος καὶ ῥώμη καὶ ὑγεία,
 ψυχῇ δὲ σοφία φρόνησις ἀνδρεία σωφροσύνη δικαιοσύνη,
 συναμφοτέροις δὲ τούτοις χρήματα καὶ φίλοι· ἀσύμφορα
 25 δὲ τὰναντία τούτων. πόλει δὲ συμφέρον πλῆθος πολι-
 τῶν ἀγαθῶν.]

IV.

ΙΟΝΥΣΙΟΥ Η ΛΟΓΓΙΝΟΥ .

ΠΕΡΙ ΥΨΟΥΣ.

ΠΕΡΙ ΤΨΟΥΣ.

Τὸ μὲν τοῦ Καικιλίου συγγραμμάτιον, ὃ περὶ ὕψους
ἰννετάξατο, ἀνασκοπομένοις ἡμῖν ὡς οἶσθα κοινῇ,
Ποστούμιε Τερεντιανὲ φίλτατε, ταπεινότερον ἐφάνη τῆς
ἱλῆς ὑποθέσεως, καὶ ἥκιστα τῶν καιρίων ἐφαπτόμενον,
ὃ πολλὴν τε ὠφέλειαν, ἥς μάλιστα δεῖ στοχάζεσθαι τὸν 5
γράφοντα, περιποιοῦν τοῖς ἐντυγχάνουσιν, εἰγ' ἐπὶ πά-
νης τεχνολογίας δυεῖν ἀπαιτουμένων, προτέρου μὲν τοῦ
εἶξαι, τί τὸ ὑποκείμενον, δευτέρου δὲ τῇ τάξει, τῇ δυ-
άμει δὲ κυριωτέρου, πῶς ἂν ἡμῖν αὐτὸ τοῦτο καὶ δι' ὧν
ἰνων μεθόδων κτητὸν γένοιτο, ὅμως ὁ Καικίλιος, ποῖον 10
ἐν τι ὑπάρχει τὸ ὑψηλόν, διὰ μυρίων ὄσων ὡς ἀγνοοῦσι
εἰρᾶται δεικνύναι, τὸ δὲ δι' ὅτου τρόπου τὰς ἐαυτῶν
ὑσεις προάγειν ἐσχύοιμεν ἂν εἰς ποσὴν μεγέθους ἐπίδο-
ιν, οὐκ οἶδ' ὅπως ὡς οὐκ ἀναγκαῖον παρέλιπεν. 2. πλὴν
ἴσως τουτονὶ μὲν τὸν ἄνδρα οὐχ οὕτως αἰτιᾶσθαι τῶν 15
κλειεμένων, ὡς αὐτῆς τῆς ἐπινοίας καὶ σπουδῆς ἄξιον
παινέιν. ἐπεὶ δ' ἐνεκελεύσω καὶ ἡμᾶς τι περὶ ὕψους
ἀντὶς εἰς σὴν ὑπομνηματίσασθαι χάριν, φέρε, εἴ τι δὴ
οκοῦμεν ἀνδράσι πολιτικοῖς τεθεωρηκέναι χρήσιμον,
πισκεψώμεθα. αὐτὸς δ' ἡμῖν, ἑταῖρε, τὰ ἐπὶ μέρους, 20
ὅς πέφυκας καὶ καθήκει, συνεπικρινεῖς ἀληθέστατα· εὐ-
γὰρ δὴ ὁ ἀποφηνάμενος τί θεοῖς ὅμοιον ἔχομεν, „εὐεργε-
ταν“ εἶπας „καὶ ἀλήθειαν.“ 3. γράφων δὲ πρὸς σέ, φίλ-
τατε, τὸν παιδείας ἐπιστήμονα, σχεδὸν ἀπήλλαγμα καὶ
τοῦ διὰ πλειόνων προϋποτίθεσθαι, ὡς ἀκρότης καὶ ἐξοχή 25

1 τις λόγων ἐστὶ τὰ ὕψη, καὶ ποιητῶν τε οἱ μέγιστοι καὶ
 συγγραφέων οὐκ ἄλλοθεν, ἢ ἐνθένδε ποθὲν ἐπρώτευσαν,
 καὶ ταῖς ἑαυτῶν περιέβαλον εὐκλείαις τὸν αἰῶνα·
 4. οὐ γὰρ εἰς πειθῶ τοὺς ἀκροωμένους, ἀλλ' εἰς ἑκστασιν
 5 ἄγει τὰ ὑπερφυᾶ· πάντα δέ γε σὺν ἐκπλήξει τοῦ πιθανοῦ
 καὶ τοῦ πρὸς χάριν αἰεὶ κρατεῖ τὸ θαυμάσιον, εἴγε τὸ
 μὲν πιθανὸν ὥς τὰ πολλὰ ἐφ' ἡμῖν, ταῦτα δὲ δυναστεῖαν
 καὶ βίαν ἄμαχον προσφέροντα παντὸς ἐπάνω τοῦ ἀκροω-
 μένου καθίσταται. καὶ τὴν μὲν ἐμπειρίαν τῆς εὐρέσεως,
 10 καὶ τὴν τῶν πραγμάτων τάξιν καὶ οἰκονομίαν, οὐκ ἔ-
 ἑνὸς οὐδ' ἐκ δυεῖν, ἐκ δὲ τοῦ ὅλου τῶν λόγων ὕψους μό-
 λισ ἐκφαينوμένην ὀρῶμεν, ὕψος δέ που καιρίως ἐξενεχθὲν
 τὰ τε πράγματα δίκην σκηπτοῦ πάντα διεφόρησεν, καὶ
 τὴν τοῦ ῥήτορος εὐδὺς ἀθρόαν ἐνεδειξάτο δύναμιν. ταῦ-
 15 τα γὰρ οἶμαι καὶ τὰ παραπλήσια, Τερεντιανὲ ἡδίστε, κἂν
 αὐτὸς ἐκ πείρας ὑφηγήσαιο.

2 Ἡμῖν δ' ἐκεῖνο διαπορητέον ἐν ἀρχῇ, εἰ ἔστιν ὕψους
 τις ἢ βάθους τέχνη, ἐπεὶ τινες ὅλως οἰοῦνται διηπατηῆσθαι
 τοὺς τὰ τοιαῦτα ἄγοντας εἰς τεχνικὰ παραγγέλματα. γεν-
 20 νᾷται γὰρ φησι τὰ μεγαλοφυῆ, καὶ οὐ διδακτὰ παραγι-
 νεται, καὶ μία τέχνη πρὸς αὐτὰ τὸ πεφυκέναι· χεῖρω τε
 τὰ φυσικὰ ἔργα, ὥς οἴονται, καὶ τῷ παντὶ δειλότερα
 καθίσταται, ταῖς τεχνολογίαις κατασκελετευόμενα. 2. ἐγὼ
 δὲ ἐλεγχθῆσεσθαι τοῦδ' ἐτέρως ἔχον φημί, εἰ ἐπισκέψαιτό
 25 τις, ὅτι ἡ φύσις, ὥσπερ τὰ πολλὰ ἐν τοῖς παθητικοῖς καὶ
 διηρμένοις αὐτόνομον, οὕτως οὐκ εἰκαῖόν τι καὶ παντὸς
 ἀμέθοδον εἶναι φιλεῖ· καὶ ὅτι αὕτη μὲν πρῶτόν τε καὶ
 ἀρχέτυπον γενέσεως στοιχεῖον ἐπὶ πάντων ὑφέστηκεν,
 τὰς δὲ ποσότητας καὶ τὸν ἐφ' ἐκάστου καιρὸν, ἔτι δὲ τὴν
 30 ἀπλανεστάτην ἄσκησίν τε καὶ χρῆσιν ἱκανὴ παρορίσαι καὶ
 συνενεγκεῖν ἢ μέθοδος, καὶ ὥς ἐπικινδυνότερα αὐτὰ ἐφ'
 ἑαυτῶν, δόξα ἐπιστήμης ἀστήρικτα καὶ ἀνερμάτιστα ἐκ-

ντα τὰ μεγάλα, ἐπὶ μόνῃ τῇ φορᾷ καὶ ἀμαθεῖ τόλμῃ 2
 πόμενα· δεῖ γὰρ αὐτοῖς ὥς κέντρον πολλάκις, οὕτω
 καὶ χαλινού. 3. ὅπερ γὰρ ὁ Δημοσθένης ἐπὶ τοῦ κοινοῦ
 ν ἀνθρώπων ἀποφαίνεται βίου, μέγιστον μὲν εἶναι
 ν ἀγαθῶν τὸ εὐτυχεῖν, δεύτερον δὲ καὶ οὐκ ἔλαττον 5
 εὖ βουλευέσθαι, ὅπερ οἷς ἂν μὴ παρῇ, συναναιρεῖ
 ντως καὶ θάτερον, τοῦτ' ἂν καὶ ἐπὶ τῶν λόγων εἴποι-
 ν, ὥς ἡ μὲν φύσις τὴν τῆς εὐτυχίας τάξιν ἐπέχει, ἡ
 γνῆ δὲ τὴν τῆς εὐβουλίας. τὸ δὲ κυριώτατον ὅτι καὶ
 τὸ τὸ εἶναι τινα τῶν ἐν λόγοις ἐπὶ μόνῃ τῇ φύσει, οὐκ 10
 λοθεῖν ἡμᾶς ἢ παρὰ τῆς τέχνης ἐκμαθεῖν δεῖ. εἰ ταῦθ',
 ἔφην, ἐπιλογίσαιτο καθ' ἑαυτὸν ὁ τοῖς χρηστομαθοῦ-
 ν ἐπιτιμῶν, οὐκ ἂν ἔτι, μοι δοκεῖ, περιττὴν καὶ ἄχρη-
 ον τὴν ἐπὶ τῶν προκειμένων ἡγήσαιο θεωρίαν. . . :

DESUNT DUO FOLIA.

15

* * καὶ καμίνου σχῶσι μάκιστον σέλας.

3

εἰ γάρ τιν' ἐστιοῦχον ὄψομαι μόνον,
 μίαν παρείρας πλεκτάνην χειμάρροον,
 στέγην πυρώσω καὶ κατανθρακώσομαι·

νῦν δ' οὐ κέκραγά πω τὸ γενναῖον μέλος.

20

οὐ τραγικὰ ἔτι ταῦτα, ἀλλὰ παρατράγωδα, αἱ πλεκτά-
 η, καὶ τὸ πρὸς οὐρανὸν ἔξεμεῖν, καὶ τὸ τὸν Βορέαν αὐ-
 γλὴν ποιεῖν, καὶ τὰ ἄλλα ἐξῆς· τεθόλωται γὰρ τῇ φρά-
 ι καὶ τεθορύβηται ταῖς φαντασίαις μᾶλλον, ἢ δεδείνω-
 ι, καὶ ἕκαστον αὐτῶν πρὸς αὐγὰς ἀνασκοπῆς, ἐκ τοῦ 25
 ἰβεροῦ κατ' ὀλίγον ὑπονοστέει πρὸς τὸ εὐκαταφρόνη-
 ν. ὅπου δ' ἐν τραγωδίᾳ, πράγματι ὀγκηρῶ φύσει καὶ
 ἰδεχομένῳ στόμφον, ὅμως τὸ παρὰ μέλος οἶδεῖν ἀσύγ-
 γωστον, σχολῇ γ' ἂν οἶμαι λόγοις ἀληθινοῖς ἀρμόσειεν.
 ταύτῃ καὶ τὰ τοῦ Λεοντίνου Γοργίου γελάται γράφον- 30
 ς „Ἐρέξης ὁ τῶν Περσῶν Ζεύς.“ καί, „Γύπες ἐμψυχοί

3 τάφοι. “ καί τινα τῶν Καλλισθένους ὄντα οὐχ ὑψηλά, ἀλλὰ μετέωρα, καὶ ἔτι μᾶλλον τὰ Κλειτάρχου· φλοιώδης γὰρ ἀνὴρ καὶ φυσῶν κατὰ τὸν Σοφοκλέα, μικροῖς μὲν ἀνέλικοισι, φορβειᾷς δ’ ἄτερ.

- 5 τὰ γε μὴν Ἀμφικράτους τοιαῦτα καὶ Ἑγησίου καὶ Μάτριδος· πολλαχοῦ γὰρ ἐνθουσιᾶν ἑαυτοῖς δοκοῦντες οὐ βακχεύουσιν, ἀλλὰ παῖζουσιν. 3. ὅπως δ’ ἔοικεν εἶναι τὸ οἰδεῖν ἐν τοῖς μάλιστα δυσφυλακτότατον. φύσει γὰρ ἅπαντες οἱ μεγέθους ἐφιέμενοι, φεύγοντες ἀσθένειας καὶ 10 ξηρότητος κατάγνωσιν, οὐκ οἶδ’ ὅπως ἐπὶ τοῦθ’ ὑποφύονται, πειθόμενοι τῷ, μεγάλων ἀπολισθαίνειν ὅμως εὐγενὲς ἀμάρτημα. 4. κακοὶ δὲ ὄγκοι καὶ ἐπὶ σωμαίων καὶ λόγων, οἱ χαῦνοι καὶ ἀναλήθεις καὶ μήποτε περιστάντες ἡμᾶς εἰς τοῦναντίον· οὐδὲν γὰρ φασι ξηρότερον ὑδρω- 15 πικοῦ. ἀλλὰ τὸ μὲν οἰδοῦν ὑπεραίρειν βούλεται τὰ ὑψηλὰ, τὸ δὲ μειρακιῶδες ἀντικρὺς ὑπεναντίον τοῖς μεγέθεσι· ταπεινὸν γὰρ ἐξ ὅλου καὶ μικροψυχον, καὶ τῷ ὄντι κακὸν ἀγεννέστατον. τί ποτ’ οὖν τὸ μειρακιῶδες ἐστίν; ἡ δῆλον ὥς σχολαστικὴ νόησις, ὑπὸ περιεργασίας λήγουσα 20 εἰς ψυχρότητα; ὀλισθαίνουσι. δ’ εἰς τοῦτο τὸ γένος ὀρεγόμενοι μὲν τοῦ περιττοῦ καὶ πεποιημένου καὶ μάλιστα τοῦ ἡδέος, ἐποκέλλοντες δὲ εἰς τὸ ῥωπικὸν καὶ κακόζηλον. 5. τούτῳ παράκειται τρίτον τι κακίας εἶδος ἐν τοῖς παθητικοῖς, ὅπερ ὁ Θεόδωρος παρὲνθυρσον ἐκάλει. ἔστι 25 δὲ πάθος ἄκαιρον καὶ κενόν, ἐνθα μὴ δεῖ πάθους, ἡ ἄμετρον ἐνθα μετρίου δεῖ. πολλὰ γὰρ ὥσπερ ἐκ μέθης, τινὲς εἰς τὰ μηκέτι τοῦ πράγματος, ἴδια ἑαυτῶν καὶ σχολικὰ παραφέρονται πάθη· εἴτα πρὸς οὐδὲν πεπονθότας ἀκροατὰς ἀσχημονοῦσιν, εἰκότως, ἐξεστηκότες πρὸς οὐκ 30 ἐξεστηκότας· πλὴν περὶ μὲν τῶν παθητικῶν ἄλλος ἡμῖν ἀπόκειται τόπος.

4 Θατέρου δὲ ὧν εἵπομεν, λέγω δὲ τοῦ ψυχροῦ, πλήρης

Τίμαιος, ἀνὴρ τὰ μὲν ἄλλα ἱκανὸς καὶ πρὸς λόγων 4
 ἵοτε μέγεθος οὐκ ἄφορος, πολυῖστωρ, ἐπινοητικός·
 ἦν ἀλλοτρίων μὲν ἐλεγκτικώτατος ἀμαρτημάτων, ἀνε-
 ἄσθητος δὲ ἰδίῳ, ὑπὸ δὲ ἔρωτος τοῦ ξένης νοήσεις
 ἰκινεῖν πολλάκις ἐκπίπτων εἰς τὸ παιδαριωδέστατον. 5
 παραθῆσομαι δὲ τὰνδρὸς ἐν ἡ δύο, ἐπειδὴ τὰ πλείω
 ἰοέλαβεν ὁ Καικίλιος. ἐπαινῶν Ἀλέξανδρον τὸν μέγαν,
 ἰς τὴν Ἀσίαν ὅλην, “ φησίν, „ἐν ἐλάττωσιν ἔτεσι παρέ-
 βεν, ἡ ὅσοις τὸν ὑπὲρ τοῦ πρὸς Πέρσας πολέμου
 τυγχυρὸν λόγον Ἰσοκράτης ἔγραψεν.” θαυμαστή γε 10
 ὁ Μακεδόνης ἢ πρὸς τὸν σοφιστὴν σύγκρισις· δῆλον
 ἴφ, ὃ Τίμαιε, ὥς οἱ Λακεδαιμόνιοι διὰ τοῦτο πολὺ τοῦ
 ἰσοκράτους κατ’ ἀνδρίαν ἐλείποντο, ἐπειδὴ οἱ μὲν τριά-
 ντα ἔτεσι Μεσσήνην παρέλαβον, ὁ δὲ τὸν πανηγυρικὸν
 μόνους δέκα συνετάξατο. 3. τοῖς δὲ Ἀθηναίοις ἀλοῦσι 15
 ῥὶ Σικελίαν τίνα τρόπον ἐπιφωνεῖ; ὅτι „εἰς τὸν Ἑρ-
 ῖν ἀσεβήσαντες καὶ περικόψαντες αὐτοῦ τὰ ἀγάλματα,
 ἃ τοῦτ’ ἔδωκαν δίκην, οὐχ ἥκιστα δι’ ἑνα ἄνδρα, ὃς
 ἰὸ τοῦ παρανομηθέντος διὰ πατέρων ἦν, Ἑρμοκράτην
 ν’ Ἑρμῶνος.” ὥστε θαυμάζειν με, Τερεντιανὲ ἡδιστε, 20
 ἰς οὐ καὶ εἰς Διονύσιον γράφει τὸν τύραννον· „ἐπεὶ
 φ εἰς τὸν Δία καὶ τὸν Ἡρακλέα δυσσεβῆς ἐγένετο, διὰ
 ὕτ’ αὐτὸν Δίων καὶ Ἡρακλείδης τῆς τυραννίδος ἀφεί-
 ντο.”

τί δὲ περὶ Τιμαίου λέγειν, ὅπου γε καὶ οἱ ἥρωες 25
 εἶνοι, Ξενοφῶντα λέγω καὶ Πλάτωνα, καίτοιγ’ ἐκ τῆς
 ἰσοκράτους ὄντες παλαιστρας, ὅμως διὰ τὰ οὕτως μικρο-
 ρῇ ἑαυτῶν πότε ἐπιλανθάνονται; ὁ μὲν γε ἐν τῇ Λα-
 δαιμονίων γράφει πολιτεία· „ἐκείνων γοῦν ἦττον μὲν
 φωνὴν ἀκούσαις ἢ τῶν λιθίνων, ἦττον δ’ ἂν ὄμματα 30
 ρέψαις ἢ τῶν χαλκῶν, αἰδημονεστέρους δ’ ἂν αὐτοὺς
 ἦσαι καὶ αὐτῶν τῶν ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς παρθέντων.”

- 4 Ἀμφικράτει καὶ οὐ Ξενοφῶντι ἐπρεπε τὰς ἐν τοῖς
ὀφθαλμοῖς ἡμῶν κόρας λέγειν παρθένους αἰδήμονας.
οἷον δὲ Ἡράκλεις τὸ τὰς ἀπάντων ἐξῆς κόρας αἰσχυντη-
λὰς εἶναι πεπεισθαι, ὅπου φασὶν οὐδενὶ οὕτως ἐνσημαί-
5 νεσθαι τὴν τινῶν ἀναίδειαν, ὥς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς.
ἰταμόν, „οἶνοβαρέες, κύνος ὄμματ' ἔχων,“ φησὶν. 5. ὁ
μέντοι Τίμαιος, ὥς φωρίου τινὸς ἐφαπτόμενος, οὐδὲ
τοῦτο Ξενοφῶντι τὸ ψυχρὸν κατέλιπεν. φησὶ γοῦν ἐπὶ
τοῦ Ἀγαθοκλέους καὶ τὸ „τὴν ἀνεψιὰν ἐτέρῳ δεδομένην
10 ἐκ τῶν ἀνακαλυπτηρίων ἀρπάσαντα ἀπελθεῖν. ὃ τίς ἂν
ἐποίησεν ἐν ὀφθαλμοῖς κόρας, μὴ κόρας ἔχων;“ 6. τί δὲ
ὁ τᾶλλα θεῖος Πλάτων; τὰς δέλτους θέλων εἶπευ, „γρά-
ψαντες,“ φησὶν, „ἐν τοῖς ἱεροῖς θήσουσι κυπαριττίνας
μνήμας.“ καὶ πάλιν. „περὶ δὲ τειχῶν, ὧ Μέργιλλε, ἐγὼ
15 ξυμφερομένην ἂν τῇ Σπάρτῃ τὸ καθεύδειν ἔαν ἐν τῇ γῇ
κατακείμενα τὰ τεῖχη, καὶ μὴ ἐπανίστασθαι.“ 7. καὶ τὸ
Ἡροδότειον οὐ πόρρω, τὸ φάναι τὰς καλὰς γυναικας
„ἀλγυρόνας ὀφθαλμῶν.“ καίτοιγε ἔχει τινὰ παραμυ-
θίαν, οἱ γὰρ παρ' αὐτῷ ταυτὶ λέγοντες εἰσὶν οἱ βάρβαροι
20 καὶ ἐν μέθῃ, ἀλλ' οὐδ' ἐκ τοιούτων προσώπων διὰ μικρο-
ψυχίαν καλὸν ἀσχημονεῖν πρὸς τὸν αἰῶνα.
- 5 Ἄπαντα μέντοι τὰ οὕτως ἄσεμνα διὰ μίαν ἐμφύεται
τοῖς λόγοις αἰτίαν, διὰ τὸ περὶ τὰς νοήσεις καινόσπον-
δον, περὶ ὃ δὴ μάλιστα κορυβαντιῶσιν οἱ νῦν. ἀφ' ὧν
25 γὰρ ἡμῖν τὰγαθὰ, σχεδὸν ἀπ' αὐτῶν τούτων καὶ τὰ κακὰ
γεννᾶσθαι φιλεῖ. ὅθεν ἐπίφορον εἰς συνταγμαμάτων κατάρ-
θωσιν τὰ τε κάλλη τῆς ἐρμηνείας καὶ τὰ ὕψη καὶ πρὸς
τούτοις αἰ ἡδοναί. καὶ αὐτὰ ταῦτα καθάπερ τῆς ἐπιτι-
χίας, οὕτως ἀρχαὶ καὶ ὑποθέσεις καὶ τῶν ἐναντίων καθί-
30 στανται. τοιοῦτόν πως καὶ αἱ μεταβολαὶ καὶ ὑπερβολαὶ
καὶ τὰ πληθυντικά. δείξομεν δ' ἐν τοῖς ἔπειτα τὸν κίν-
δυνον, ὃν ἔχειν εὐλοκασί. διόπερ ἀναγκαῖον ἤδη διαπο-

εἶν καὶ ὑποτίθεσθαι, δι' ὅτου τρόπου τὰς ἀνακεκραμέ- 5
 ας κακίας τοῖς ὑψηλοῖς ἐκφεύγειν δυνάμεθα.

Ἔστι δέ, ὦ φίλος, εἰ τινα περιποιησάμεθ' ἐν πρώ- 6
 οῖς καθαρὰν τοῦ κατ' ἀλήθειαν ὕψους ἐπιστήμην καὶ
 κίκρισιν. καίτοι τὸ πρᾶγμα δύσληπτον· ἡ γὰρ τῶν λό- 5
 ων κρίσις πολλῆς ἐστὶ πείρας τελευταῖον ἐπιγέννημα·
 ὃ μὴν ἄλλ', ὥς εἰπεῖν ἐν παραγγέλματι, ἐντεῦθεν ποθεῖν
 ὥς τὴν διάγνωσιν αὐτῶν οὐκ ἀδύνατον πορίζεσθαι.

Εἰδέναι χρὴ, φίλτατε, διότι, καθάπερ κὰν τῷ κοινῷ 7
 ἴω οὐδὲν ὑπάρχει μέγα, οὐ τὸ καταφρονεῖν ἐστὶ μέγα, 10
 ἰὼν πλουτοὶ τιμαὶ δόξαι τυραννίδες, καὶ ὅσα δὴ ἄλλα
 ρεὶ πολὺ τὸ ἐξωθεν προστραγῶδούμενον, οὐκ ἂν τῷ γε
 ρονίμῳ δόξαιεν ἀγαθὰ ὑπερβάλλοντα, ὧν αὐτὸ τὸ περι-
 ρονεῖν ἀγαθὸν οὐ μέτριον· θαυμάζουσι γοῦν τῶν ἐχόν-
 ων αὐτὰ μᾶλλον τοὺς δυναμένους ἔχειν καὶ διὰ μεγα- 15
 οφυχίαν ὑπεροφῶντας· τῇδ' ἐπὶ καὶ ἐπὶ τῶν διηρημέ-
 ων ἐν ποιήμασι καὶ λόγοις ἐπισκεπτέον, μή τινα μεγέ-
 ους φαντασίαν ἔχοι τοιαύτην, ἥ πολὺ πρόσκειται τὸ
 'κῇ προσαναπλαττόμενον, ἀναπτυνττόμενα δὲ ἄλλως εὐ-
 ἰσκοιτο χαῦνα, ὧν τοῦ θαυμάζειν τὸ περιφρονεῖν εὐγε- 20
 ἔστερον. 2. φύσει γάρ πως ὑπὸ τάληθοῦς ὕψους ἐπαίρε-
 κί τε ἡμῶν ἡ ψυχὴ καὶ γαῦρόν τι ἀνάστημα λαμβάνουσα
 ληροῦται χαρᾶς καὶ μεγαλαυχίας, ὥς αὐτὴ γεννήσασα
 περ ἤκουσεν. 3. ὅταν οὖν ὑπ' ἀνδρὸς ἔμφρονος καὶ ἐμ-
 εῖρου λόγων πολλάκις ἀκουόμενόν τι πρὸς μεγαλοφρο- 25
 ὤνην τὴν ψυχὴν μὴ συνδιατιθῇ, μηδ' ἐγκαταλείπῃ τῇ
 ιανοίᾳ πλεῖον τοῦ λεγομένου τὸ ἀναθεωρούμενον, πλίπτῃ
 ', ἂν εὖ τὸ συνεχὲς ἐπισκοπῇ, εἰς ἀπαύξησιν, οὐκ ἂν ἐτ'
 ληθὲς ὕψος εἴῃ μέχρι μόνης τῆς ἀκοῆς σωζόμενον. τοῦ-
 γὰρ τῷ ὄντι μέγα, οὐ πολλὴ μὲν ἡ ἀναθεώρησις, 30
 ὅσκολος δέ, μᾶλλον δ' ἀδύνατος ἡ κατεξανάστασις,
 χυρὰ δὲ ἡ μνήμη καὶ δυσεξάλειπτος. 4. ὅλως δὲ καλὰ

7 νόμιξε ὕψη καὶ ἀληθινὰ τὰ διὰ παντὸς ἀρέσκοντα καὶ πᾶ-
σιν. ὅταν γὰρ τοῖς ἀπὸ διαφόρων ἐπιτηδευμάτων βίων
ξήλων ἡλικιωῶν λόγων ἔν τι καὶ ταῦτόν ἅμα περὶ τῶν αὐ-
τῶν ἅπασι δοκῇ, τόθ' ἡ ἐξ ἀσυμφώνων ὡς κρίσις καὶ
5 συγκατάθεσις τὴν ἐπὶ τῷ θαυμαζομένῳ πίστιν ἰσχυρὰν
λαμβάνει καὶ ἀναμφίλεκτον.

- 8 Ἐπεὶ δὲ πέντε, ὡς ἂν εἴποι τις, πηγαί τινές εἰσιν αἱ
τῆς ὑψηγορίας γονιμώταται, (προὔποκειμένης ὥσπερ
ἐδάφους γινοῦς κοινοῦ ταῖς πέντε ταύταις ιδέαις τῆς ἐν
10 τῷ λέγειν δυνάμεως, ἥς ὅλως χωρὶς οὐδέν) πρῶτον μὲν
καὶ κράτιστον, τὸ περὶ τὰς νοήσεις ἀδρεπήβολον, ὡς καὶ
τοῖς περὶ Ξενοφῶντος ὠρισάμεθα· δεύτερον δὲ τὸ σφο-
δρὸν καὶ ἐνθουσιαστικὸν πάθος· ἀλλ' αἱ μὲν δύο αὗται
τοῦ ὕψους κατὰ τὸ πλεον ἀνδιγενεῖς συστάσεις, αἱ λοι-
15 παὶ δ' ἥδη [καὶ] διὰ τέχνης, ἥ τε ποιὰ τῶν σχημάτων πλά-
σις, (δισσὰ δέ που ταῦτα τὰ μὲν νοήσεως, θάτερα δὲ λέ-
ξεως), ἐπὶ δὲ τούτοις ἡ γενναία φράσις, ἥς μέρη πάλιν
ὀνομάτων τε ἐκλογὴ καὶ ἡ τροπικὴ καὶ πεποιημένη λέξις·
πέμπτη δὲ μεγέθους αἰτία καὶ συγκλείουσα τὰ πρὸ ἑαν-
20 τῆς ἅπαντα, ἡ ἐν ἀξιώματι καὶ διάρσει σύνθεσις· φέρε
δὴ τὰ ἐμπεριεχόμενα καθ' ἐκάστην ιδεάν τούτων ἐπι-
σκεψάμεθα, τοσοῦτον προειπόντες, ὅτι τῶν πέντε μο-
ρίων ὁ Καικίλιος ἔστιν ἃ παρέλιπεν, ὡς καὶ τὸ πάθος
ἀμέλει. 2. ἀλλ' εἰ μὲν ὡς ἔν τι ταῦτ' ἄμφω, τό τε ὕψος
25 καὶ τὸ παθητικόν, καὶ ἔδοξεν αὐτῷ πάντῃ συννυπάρχειν
τε ἀλλήλοις καὶ συμπεφυκέναι, διαμαρτάνει· καὶ γὰρ
πάθη τινὰ διεστώτα ὕψους καὶ ταπεινὰ εὐρίσκεται, κα-
θάπερ οἴκτοι λυπαὶ φόβοι· καὶ ἔμπαλιν πολλὰ ὕψη δίχῃ
πάθους, ὡς πρὸς μυρίοις ἄλλοις καὶ τὰ περὶ τοὺς Ἀλφά-
30 δας τῷ ποιητῇ παρατετολμημένα,
Ὅσσαν ἐπ' Οὐλύμπῳ μέμασαν θέμεν· αὐτὰρ ἐπ' Ὅσῃ
Πήλιον εἰνοσίφυλλον, ἔν' οὐρανὸς ἄμβατος εἴη·

τὸ τούτοις ἔτι μείζον ἐπιφερόμενον,

8

καὶ νῦ κεν ἐξετέλεσαν.

παρὰ γε μὴν τοῖς ῥήτορσι τὰ ἐγκώμια καὶ τὰ πομ-
 ιὰ καὶ ἐπιδεικτικὰ τὸν μὲν ὄγκον καὶ τὸ ὑψηλὸν ἐξ
 αντος περιέχει, πάθους δὲ χηρεύει κατὰ τὸ πλεῖστον, 5
 ἐν ἥμιστά τῶν ῥητόρων οἱ περιπαθεῖς ἐγκωμιαστικοί,
 μπαλιν οἱ ἐπαινετικοὶ περιπαθεῖς. 4. εἰ δ' αὖ πάλιν ἐξ
 νῦ μὴ ἐνόμισεν ὁ Καικίλιος τὸ ἐμπαθεῖς τὰ ὕψη ποτὲ
 ντελεῖν, καὶ διὰ τοῦτ' οὐχ ἡγήσατο μνήμης ἄξιον, πάνν
 ῖκάτῃται· θαρρῶν γὰρ ἀφορισαίμην ἄν, ὥς οὐδὲν οὐ- 10
 ς, ὥς τὸ γενναῖον πάθος, ἐνθα χρή, μεγαλήγορόν ἐστι,
 περ ὑπὸ μανίας τινὸς καὶ πνεύματος ἐνθουσιαστικοῦ
 τνέον καὶ οἶονεὶ φοιβάξον τοὺς λόγους.

Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ τὴν κρατίστην μοῖραν ἐπέχει τῶν 9
 λων τὸ πρῶτον, λέγω δὲ τὸ μεγαλοφυές, χρή κἀν- 15
 ῖθα, καὶ εἰ δωρητὸν τὸ πρᾶγμα μᾶλλον ἢ κτητόν, ὅμως
 θ' ὅσον οἶόν τε, τὰς ψυχὰς ἀνατρέφειν πρὸς τὰ με-
 θη, καὶ ὥσπερ ἐγκύμονας ἀεὶ ποιεῖν γενναίου παρα-
 ῆματος. 2. τίνα, φήσεις, τρόπον; γέγραφέα που καὶ
 ῖρωθι τὸ τοιοῦτον ὕψος μεγαλοφροσύνης ἀπήχημα. 20
 ἐν καὶ φωνῆς διόχα θαυμάζεται ποτε ψιλή καθ' ἑαυ-
 νὴ ἢ ἐννοια δι' αὐτὸ τὸ μεγαλόφρον, ὥς ἡ τοῦ Αἰαντος

Νεκυία σιωπὴ μέγα καὶ παντὸς ὑψηλότερον λόγον.
 πρῶτον οὖν τὸ ἐξ οὗ γίνεται, προῦποτίθεσθαι πάντως
 ἀγκαῖον, ὥς ἔχειν δεῖ τὸν ἀληθῆ ῥήτορα μὴ ταπεινὸν 25
 ῖονημα καὶ ἀγεννές. οὐδὲ γὰρ οἶόν τε, μικρὰ καὶ δου-
 κρεπῆ φρονοῦντας καὶ ἐπιτηδεύοντας παρ' ὅλον τὸν
 ν θαυμαστόν τι καὶ τοῦ παντὸς αἰῶνος ἐξενεγκεῖν
 ῖον· μεγάλοι δὲ οἱ λόγοι τούτων, κατὰ τὸ εἶκός, ὧν ἂν
 βριθεῖς ὧσιν αἱ ἐννοιαί. 4. ταύτῃ καὶ εἰς τοὺς μάλιστα 30

9 φρονηματίας ἐμπίπτει τὰ ὑπερφυᾶ· ὁ γὰρ τῷ Πα
νίῳ φήσαντι, „ἐγὼ μὲν ἠρκέσθην . . . .

DESUNT SEX FOLIA.

. . . . τὸ ἐπ' οὐρανὸν ἀπὸ γῆς διάστημα· καὶ τοῦτ
5 εἵποι τις οὐ μᾶλλον τῆς Ἑριδος ἢ Ὀμήρου μέτρον.
ἀνόμοιον γε τὸ Ἡσιόδειον ἐπὶ τῆς Ἀχλὺς, εἴγε Ἡσιό
καὶ τὴν Ἀσπίδα θετέον·

τῆς ἐκ μὲν ῥινῶν μύξαι ῥέον·

οὐ γὰρ δεινὸν ἐποίησε τὸ εἰδωλόν, ἀλλὰ μῶητόν.

10 πῶς μεγαθύνει τὰ δαιμόνια;

ὄσσον δ' ἡεροειδὲς ἀνὴρ ἰδεν ὀφθαλμοῖσιν,
ἤμενος ἐν σκοπιῇ, λεύσσω ἐπὶ οἶνοπα πόντον·
τόσσον ἐπιθρώσκουσι θεῶν ὑψηλές ἱπποι.

τὴν ὀρμὴν αὐτῶν κοσμικῶ διαστήματι καταμετρεῖ.

15 οὐν οὐκ ἂν εἰκότως διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθ
ἐπιφθέγγαιτο, ὅτι ἂν δις ἑξῆς ἐφορμησώσιν οἱ τῶν θ.
ἱπποι, οὐκέθ' εὐρήσουσιν ἐν κόσμῳ τόπον; 6. ὑπερ
τὰ ἐπὶ τῆς θεομαχίας φαντάσματα,

ἀμφὶ δ' ἐσάλπιγξεν μέγας οὐρανὸς οὐλυμπός τε.

20 ἔδδεισεν δ' ὑπένερθεν ἄναξ ἐνέρων Ἀἰδωνεύς,
δείσας δ' ἐκ θρόνου ἄλτο καὶ ἱαχε, μὴ οἱ ἔπειτα
γαῖαν ἀναρρήξειε Ποσειδάων ἐνοσίχθων,
οἰκία δὲ θνητοῖσι καὶ ἀθανάτοισι φανείη,
σμερδαλέ', εὐρώεντα, τὰ τε στυγέουσι θεοὶ περ.

25 ἐπιβλέπεις, ἑταῖρε, ὥς ἀναρρηγνυμένης μὲν ἐκ βάθρ
γῆς, αὐτοῦ δὲ γυμνουμένου ταρτάρου, ἀνατροπὴν
ὅλου καὶ διάστασιν τοῦ κόσμου λαμβάνοντος, πάνθ' ἃ
οὐρανὸς ἄδης τὰ θνητὰ τὰ ἀθάνατα, ἅμα τῇ τότε συμα
λεμεῖ καὶ συγκινδυνεύει μάχῃ; 7. ἀλλὰ ταῦτα φοβε

30 μέν, πλὴν ἄλλως εἰ μὴ κατ' ἀλληγορίαν λαμβάνοιτο, κα
τάπασιν ἄθρα καὶ οὐ σώζοντα τὸ πρέπον. Ὅμηρος γ

ν δοκεῖ παραδιδούς τραύματα θεῶν στάσεις τιμωρίας 9
 ἱερὰ δεσμὰ πάθη πάμφυρτα τοὺς μὲν ἐπὶ τῶν Ἰλια-
 ῶν ἀνθρώπους, ὅσον ἐπὶ τῇ δυνάμει, θεοὺς πεποιηκέ-
 α, τοὺς θεοὺς δὲ ἀνθρώπους. ἀλλ' ἡμῖν μὲν δυσδαιμο-
 νῶσιν ἀπόκειται λιμὴν κακῶν, ὁ θάνατος· τῶν θεῶν 5
 οὐ τὴν φύσιν, ἀλλὰ τὴν ἀτυχίαν ἐποίησεν αἰώνιον.
 πολὺ δὲ τῶν περὶ τὴν θεομαχίαν ἀμείνω τὰ ὅσα ἄχραν-
 ῖν τι καὶ μέγα τὸ δαιμόνιον ὥς ἀληθῶς καὶ ἄκρατον
 ἀρίστησιν, οἷα (πολλοῖς δὲ πρὸ ἡμῶν ὁ τόπος ἐξείργα-
 ται) τὰ ἐπὶ τοῦ Ποσειδῶνος,

10

τρέμε δ' οὔρεα μακρὰ καὶ ὕλη,
 καὶ κορυφαὶ Τρώων τε πόλεις καὶ νῆες Ἀχαιῶν
 ποσσὶν ὑπ' ἀθανάτοισι Ποσειδάωνος ἰόντος.
 βῆ δ' ἐλάαν ἐπὶ κύματ', ἄταλλε δὲ κήτε' ὑπ' αὐτοῦ
 πάντοθεν ἐκ κευθμῶν, οὐδ' ἠγνοίησεν ἄνακτα. 15
 γηθοσύνη δὲ θάλασσα διίστατο, τοὶ δὲ πέτοντο.
 ἰ. ταύτη καὶ ὁ τῶν Ἰουδαίων θεσμοδότης, οὐχ ὁ τυ-
 πὼν ἀνὴρ, ἐπειδὴ τὴν τοῦ θείου δύναμιν κατὰ τὴν ἀξίαν
 ῥώρησε ἀξέφηγεν, εὐθὺς ἐν τῇ εἰσβολῇ γράψας τῶν
 ὁμῶν. „εἶπεν ὁ Θεός,“ φησί· τί; „γενέσθω φῶς, καὶ 20
 γένητο· γενέσθω γῆ, καὶ ἐγένετο.“] 10. οὐκ ὀκληρὸς
 ν ἰσως, ἑταῖρε, δόξαιμι, ἐν ἔτι ποιητοῦ καὶ τῶν ἀνθρω-
 πῶν παραθέμενος τοῦ μαθεῖν χάριν, ὥς εἰς τὰ ἡρωϊκὰ
 ἐγένθη συνεμβάλλειν ἐθίζει. ἀγλὺς ἄφρων καὶ νῦξ ἄπορος
 ὑπὸ πῶν τῶν Ἑλλήνων ἐπέχει μάχην· ἐνθα δὴ ὁ Αἰῶς 25
 μηχανῶν,

Ζεῦ πάτερ, φησὶν, ἀλλὰ σὺ ῥῦσαι ὑπ' ἡέρος νῆας
 Ἀχαιῶν,

ποιήσον δ' αἰθρην, δὸς δ' ὀφθαλμοῖσιν ἰδέσθαι
 ἐν δὲ φάει καὶ ὄλεσσον.

30

τιν ὥς ἀληθῶς τὸ πάθος Αἰάντος, οὐ γὰρ ξὴν εὔχεται,
 ἢ γὰρ τὸ αἰτήμα τοῦ ἥρωος ταπεινότερον) ἀλλ' ἐπειδὴ

- 9 ἐν ἀπράκτῳ σκότει τὴν ἀνδρίαν εἰς οὐδὲν γενναῖον εἶχε
 διαθέσθαι, διὰ ταῦτ' ἀγανακτῶν ὅτι πρὸς τὴν μάχην ἀρ-
 γεῖ, φῶς ὅτι τάχιστα αἰτεῖται, ὥς πάντως τῆς ἀρετῆς ἐν-
 ρήσων ἐντάφιον ἄξιον, καὶν αὐτῷ Ζεὺς ἀντιτάττεται.
- 5 11. ἀλλὰ γὰρ Ὅμηρος μὲν ἐνθάδε οὐριος συνεμπνεί τοῖς
 ἀγῶσιν, καὶ οὐκ ἄλλο τι αὐτὸς πέπονθεν ἢ
 μαίνεται, ὥς ὅτ' Ἄρης ἐγχέσπαλος ἢ ὀλοὸν πῦρ
 οὔρεσι μαίνεται βαθέης ἐνὶ τάρφεσιν ὕλης,
 ἀφλοισμὸς δὲ περὶ στόμα γίγνεται.
- 10 δείκνυσι δ' ὅμως διὰ τῆς Ὀδυσσεΐας (καὶ γὰρ ταῦτα πολ-
 λῶν ἔνεκα προσεπιθεωρητέον,) ὅτι μεγάλης φύσεως ὑπο-
 φερομένης ἤδη ἰδιὸν ἐστὶν ἐν γήρῳ τὸ φιλόμυθον. 12. δὲ-
 λος γὰρ ἐκ πολλῶν τε ἄλλων συντεθεικὼς ταύτην δευτέ-
 ραν τὴν ὑπόθεσιν, ἀτὰρ δὴ καὶ τοῦ λείψανα τῶν Ἰλιακῶν
- 15 παθημάτων διὰ τῆς Ὀδυσσεΐας, ὥς ἐπεισὸδιά τινα τοῦ
 Τρωϊκοῦ πολέμου, προσεπεισφέρειν, καὶ νῆ Δ' ἐκ τῶ
 τὰς ὀλοφύρσεις καὶ τοὺς οἰκτους, ὥς πάλοι που προ-
 εγνωσμένους τοῖς ἥρωσιν, ἐνταῦθα προσαποδιδόναι. σὺ
 γὰρ ἄλλ' ἢ τῆς Ἰλιάδος ἐπίλογός ἐστιν ἡ Ὀδύσεια.
- 20 ἐνθα μὲν Αἴας κεῖται ἀρήϊος, ἐνθα δ' Ἀχιλλεύς,
 ἐνθα δὲ Πάτροκλος, θεόφιν μῆστωρ ἀτάλαντος.
 ἐνθα δ' ἐμὸς φίλος υἱός.
13. ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς αἰτίας, οἶμαι, τῆς μὲν Ἰλιάδος γρα-
 φομένης ἐν ἀκμῇ πνεύματος, ὅλον τὸ σωματίον δραματι-
 25 κὸν ὑπεστήσατο καὶ ἐναγώνιον, τῆς δὲ Ὀδυσσεΐας ἢ
 πλεον διηγηματικόν, ὅπερ ἰδίου γήρως. ὅθεν ἐν τῇ
 Ὀδυσσεΐᾳ παρεικάσαι τις ἂν καταδυομένῳ τὸν Ὅμηρον
 ἡλίφ, οὐ δίχα τῆς σφοδρότητος παραμένει τὸ μέγεθος
 οὐ γὰρ ἔτι τοῖς Ἰλιακοῖς ἐκείνοις ποιήμασιν ἴσον ἐνταῦθα
- 30 σώζει τὸν τόνον, οὐδ' ἐξωμαλισμένα τὰ ὕψη καὶ ἰξήματα
 μηδαμοῦ λαμβάνοντα, οὐδὲ τὴν πρόχυσιν ὁμοίαν τῶν
 ἐπαλλήλων παθῶν, οὐδὲ τὸ ἀγχίστροφον καὶ πολιτικόν

καὶ ταῖς ἐκ τῆς ἀληθείας φαντασίαις καταπεπυκνωμένον· 9
 ἀλλ' οἷον ὑποχωροῦντος εἰς ἑαυτὸν ὠκεανοῦ καὶ περὶ τὰ
 ἴδια μέτρα ἐρρημιζόμενον, τὸ λοιπὸν φαίνονται τοῦ μεγέ-
 θους ἀμπώτιδες καὶ τοῖς μυθώδεσι καὶ ἀπίστοις πλά-
 νοις. 14. λέγων δὲ ταῦτ' οὐκ ἐπιλέλθῃμαι τῶν ἐν τῇ 5
 Ὀδυσσεΐᾳ χειμῶνων καὶ τῶν περὶ τὸν Κύκλωπα καὶ τι-
 νων ἄλλων, ἀλλὰ γῆρας διηγοῦμαι, γῆρας δ' ὅμως Ὀμή-
 ρου· πλὴν ἐν ἅπασιν τούτοις ἐξῆς τοῦ πρακτικοῦ κρατεῖ
 τὸ μυθικόν. παρεξέβην δ' εἰς ταῦθ', ὥς ἔφην, ἵνα δεί-
 ξαιμι, ὥς εἰς λῆρον ἐνίστε ῥᾶστον κατὰ τὴν ἀπακμὴν τὰ 10
 μεγαλοφυῆ παρατρέπεται, οἷα τὰ περὶ τὸν Ἀσκόν, καὶ
 τοὺς ἐκ Κίρκης συοφορβούμενους, οὓς ὁ Ζῶϊλος ἔφη χοι-
 ρίδια κλαίοντα, καὶ τὸν ὑπὸ τῶν πελειάδων ὥς νεοσσὸν
 παρατρεφόμενον Δία, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ ναυαγίου δέχ'-
 ἡμέρας ἄσιτον, τὰ τε περὶ τὴν μνηστηροφονίαν ἀπί- 15
 θανα. τί γὰρ ἂν ἄλλο φήσαιμεν ταῦτα ἢ τῷ ὄντι τοῦ Διὸς
 ἐνύπνια; 15. δευτέρου δὲ εἵνεκα προσιστορεῖσθω τὰ
 κατὰ τὴν Ὀδύσσειαν, ὅπως ἡ σοὶ γνώριμον, ὥς ἡ ἀπακμὴ
 τοῦ πάθους ἐν τοῖς μεγάλοις συγγραφεῦσι καὶ ποιηταῖς
 εἰς ἥθος ἐκλύεται. τοιαῦτα γάρ που τὰ περὶ τὴν τοῦ 20
 Ὀδυσσεὺς ἡθικῶς αὐτῷ βιολογούμενα οἰκίαν, οἷον εἰ κω-
 μῳδία τίς ἐστὶν ἡθολογούμενη.

Φέρε νῦν, εἴ τι καὶ ἕτερον ἔχοιμεν ὑψηλοὺς ποιεῖν 10
 τοὺς λόγους δυνάμενον, ἐπισκεψώμεθα. οὐκοῦν ἐπειδὴ
 πᾶσι τοῖς πράγμασι φύσει συνεδρεῖται τινὰ μόρια ταῖς 25
 ὕλαις συννύχοντα, ἐξ ἀνάγκης γένοιτ' ἂν ἡμῖν ὕψους
 αἰτίον τὸ τῶν ἐμφερομένων ἐκλέγειν αἰετὰ καὶ κριώτατα,
 καὶ ταῦτα τῇ πρὸς ἄλληλα ἐπισυνθέσει καθάπερ ἐν τι
 σῶμα ποιεῖν δύνασθαι· ὃ μὲν γὰρ τῇ ἐκλογῇ τὸν ἀκροα-
 τὴν τῶν λημμάτων, ὃ δὲ τῇ πυκνώσει τῶν ἐκλελεγμένων 30
 προσάγεται. οἷον ἡ Σαπφὴ τὰ συμβαίνοντα ταῖς ἐρωτι-
 καῖς μανταῖς παθήματα ἐκ τῶν παρεπομένων καὶ ἐκ τῆς

- 9 ἐν ἀπράκτῳ σκότει τὴν ἀνδρίαν εἰς οὐδὲν γεναῖον
 διαθέσθαι, διὰ ταῦτ' ἀγανακτῶν ὅτι πρὸς τὴν μάχην
 γεῖ, φῶς ὅτι τάχιστα αἰτεῖται, ὥς πάντως τῆς ἀρετῆς
 ρήσων ἐντάφιον ἄξιον, καὶ αὐτῷ Ζεὺς ἀντιτάττη
 5 11. ἀλλὰ γὰρ Ὅμηρος μὲν ἐνθάδε οὐριος συνεμπνέει
 ἀγῶσιν, καὶ οὐκ ἄλλο τι αὐτὸς πέπονθεν ἢ
 μαίνεται, ὥς ὅτ' Ἄρης ἐγχεσπαλος ἢ ὅλοον πῦρ
 οὔρεσι μαίνεται βαθέης ἐνὶ τάρφεσιν ὕλης,
 ἀφλοισμὸς δὲ περὶ στόμα γίγνεται·
- 10 δείκνυσιν δ' ὅμως διὰ τῆς Ὀδυσσεΐας (καὶ γὰρ ταῦτα π
 λῶν ἔνεκα προσεπιθεωρητέον,) ὅτι μεγάλης φύσεως ὑπ
 φερομένης ἤδη ἰδιὸν ἐστὶν ἐν γήρῳ τὸ φιλόμυθον. 12. ὁ
 λος γὰρ ἐκ πολλῶν τε ἄλλων συντεθεικῶς ταύτην δεικ
 ραν τὴν ὑπόθεσιν, ἀτὰρ δὴ καὶ τοῦ λείψανα τῶν Ἰλιακ
 15 παθημάτων διὰ τῆς Ὀδυσσεΐας, ὥς ἐπεισὸδιά τινα τ
 Τρωικοῦ πολέμου, προσεπεισφέρειν, καὶ νῆ Δ' ἐκ τ
 τὰς ὀλοφύρσεις καὶ τοὺς οἰκτους, ὥς πάλαι που πρ
 εγνωσμένους τοῖς ἥρωσιν, ἐνταῦθα προσαποδιδόναι.
 γὰρ ἄλλ' ἢ τῆς Ἰλιάδος ἐπίλογός ἐστιν ἡ Ὀδύσεια·
- 20 ἐνθα μὲν Ἀλας κεῖται ἀρήϊος, ἐνθα δ' Ἀχιλλεύς,
 ἐνθα δὲ Πάτροκλος, θεόφιν μῆστωρ ἀτάλαντος·
 ἐνθα δ' ἐμὸς φίλος υἱός.
13. ἀπὸ δὲ τῆς αὐτῆς αἰτίας, οἶμαι, τῆς μὲν Ἰλιάδος γνη
 φομένης ἐν ἀκμῇ πνεύματος, ὅλον τὸ σωματίον δραματι
 25 κὸν ὑπεστήσατο καὶ ἐναγώνιον, τῆς δὲ Ὀδυσσεΐας
 πλεον διηγηματικόν, ὅπερ ἰδιὸν γήρως. ὅθεν ἐν τ
 Ὀδυσσεΐᾳ παρεικάσαι τις ἂν καταδυομένῳ τὸν Ὅμηρον
 ἡλίῳ, οὐ δίχα τῆς σφοδρότητος παραμένει τὸ μέγεθος
 οὐ γὰρ ἔτι τοῖς Ἰλιακοῖς ἐκείνοις ποιήμασιν ἴσον ἐνταῦθα
 30 σώζει τὸν τόνον, οὐδ' ἐξωμαλισμένα τὰ ὕψη καὶ ἰξήματα
 μηδαμοῦ λαμβάνοντα, οὐδὲ τὴν πρόχυσιν ὁμοίαν τῇ
 ἐπαλλήλων παθῶν, οὐδὲ τὸ ἀγχίστροφον καὶ πολιτικόν

καὶ ταῖς ἐκ τῆς ἀληθείας φαντασίαις καταπεπυκνωμένον· 9
 ἀλλ' οἷον ὑποχωροῦντος εἰς ἑαυτὸν ὠκεανοῦ καὶ περὶ τὰ
 ἴδια μέτρα ἐρημονυμένον, τὸ λοιπὸν φαίνονται τοῦ μεγέ-
 θους ἀμπώτιδες καὶ τοῖς μυθώδεσι καὶ ἀπίστοις πλά-
 νοις. 14. λέγων δὲ ταῦτ' οὐκ ἐπιλέλησμαι τῶν ἐν τῇ 5
 Ὀδυσσεΐα χειμῶνων καὶ τῶν περὶ τὸν Κύκλωπα καὶ τι-
 νων ἄλλων, ἀλλὰ γῆρας διηγοῦμαι, γῆρας δ' ὅμως Ὀμή-
 ρου· πλὴν ἐν ἅπασι τούτοις ἐξῆς τοῦ πρακτικοῦ κρατεῖ
 τὸ μυθικόν. παρεξέβην δ' εἰς ταῦθ', ὥς ἔφην, ἵνα δεί-
 ξαιμι, ὥς εἰς λῆρον ἐνίστε ῥᾶστον κατὰ τὴν ἀπακμὴν τὰ 10
 μεγαλοφυῇ παρατρέπεται, οἷα τὰ περὶ τὸν ἄσκον, καὶ
 τοὺς ἐκ Κίρκης συοφορβουμένους, οὐδ' ὁ Ζῶϊλος ἔφη χοι-
 ρίδια κλαίοντα, καὶ τὸν ὑπὸ τῶν πελειάδων ὥς νεοσσὸν
 παρατρεφόμενον Δία, καὶ τὸν ἐπὶ τοῦ ναυαγίου δέχ'-
 ἡμέρας ἄσιτον, τὰ τε περὶ τὴν μνηστηροφονίαν ἀπί- 15
 θανα. τί γὰρ ἂν ἄλλο φήσαιμεν ταῦτα ἢ τῷ ὄντι τοῦ Διὸς
 ἐνύπνια; 15. δευτέρου δὲ εἵνεκα προσιστορεῖσθω τὰ
 κατὰ τὴν Ὀδύσσειαν, ὅπως ἡ σοι γνῶριμον, ὥς ἡ ἀπακμὴ
 τοῦ πάθους ἐν τοῖς μεγάλοις συγγραφεῦσι καὶ ποιηταῖς
 εἰς ἡθος ἐκλύεται. τοιαῦτα γὰρ πού τὰ περὶ τὴν τοῦ 20
 Ὀδυσσεὺς ἡθικῶς αὐτῷ βιολογούμενα οἰκίαν, οἷον ἐκ κω-
 μῆδία τίς ἐστὶν ἡθοιολογουμένη.

Φέρε νῦν, εἴ τι καὶ ἕτερον ἔχοιμεν ὑψηλοὺς ποιεῖν 10
 τοὺς λόγους δυνάμενον, ἐπισκεψώμεθα. οὐκοῦν ἐπειδὴ
 πᾶσι τοῖς πράγμασι φύσει συνεδρεύει τινὰ μόρια ταῖς 25
 ὕλαις συνυπάρχοντα, ἐξ ἀνάγκης γένοιτ' ἂν ἡμῖν ὕψους
 αἰτίον τὸ τῶν ἐμφερομένων ἐκλέγειν αἰετὰ καὶ καιριώτατα,
 καὶ ταῦτα τῇ πρὸς ἄλληλα ἐπισυνθέσει καθάπερ ἐν τι 30
 σῶμα ποιεῖν δύνασθαι· ὃ μὲν γὰρ τῇ ἐκλογῇ τὸν ἀκροα-
 τὴν τῶν λημμάτων, ὃ δὲ τῇ πυκνώσει τῶν ἐκλελεγμένων 30
 προσάγεται. οἷον ἡ Σαπφὴ τὰ συμβαίνοντα ταῖς ἐρωτι-
 καῖς μανίαις παθήματα ἐκ τῶν παρεπομένων καὶ ἐκ τῆς

10 ἀληθείας αὐτῆς ἐκάστοτε λαμβάνει. ποῦ δὲ τὴν ἀρετὴν
ἀποδείκνυται; ὅτε τὰ ἄκρα αὐτῶν καὶ ὑπερτεταμένα
δεινὴ καὶ ἐκλέξαι καὶ εἰς ἄλληλα συνδῆσαι.

2. φαίνεται μοι κῆνος ἴσος θεοῖσιν
5 ἔμμεν' ὦνῆρ, ὅστις ἐναντίος τοι
ἰζάνει, καὶ πλησίον ἄδὺ φωνεύ-
σας ὑπακούει

καὶ γελῶσας ἰμερόεν, τό μοι μὲν
καρδίαν ἐν στήθεσιν ἐπτόασεν.
10 ὥς σε γὰρ ἶδω, βροχέως με φωνᾷς
οὐδὲν ἔθ' ἦκει.

ἀλλὰ καὶ μὲν γλῶσσα ἔαγε· λεπτόν δ'
αὐτίκα χρῶ πῦρ ὑπαδεδρόμακεν·
ὁππάτεσσι δ' οὐδὲν ὄρημ', ἐπιρομ-
15 βεῦσι δ' ἄκουαι.

ἀ δέ μ' ἰδρῶς [ψυχρὸς] κακχέεται, τρόμος δὲ
παῖσαν ἀγρεῖ, χλωροτέρα δὲ ποίας
ἐμμί· τεθνῆκην δ' ὀλίγω' πιθεύσῃ
φαίνομαι.

20 ἀλλὰ πᾶν τολματόν, ἐπεὶ καὶ πένητα

3. οὐ θαυμάξεις, ὥς ὑπ' αὐτὸ τὴν ψυχὴν τὸ σῶμα τὰς
ἀκοὰς τὴν γλῶσσαν τὰς ὕψεις τὴν χροάν, πάντως ἄλλο-
τρια διοιχόμενα ἐπιζητεῖ, καὶ καθ' ὑπεναντιώσεις ἅμ-
ψύχεται ἀέται, ἀλογιστεῖ φρονεῖ; ἢ γὰρ φοβεῖται ἢ παρ-
25 ὀλίγον τεθνήκεν· ἵνα μὴ ἐν τι περὶ αὐτὴν πάθος φαίνε-
ται, παθῶν δὲ σύνοδος. πάντα μὲν τοιαῦτα γίνεται περὶ
τοὺς ἐρωῶντας, ἢ λῆψις δ' ὥς ἔφην τῶν ἄκρων, καὶ ἡ ἐξ
ταῦτο συναίρεσις ἀπειργάσατο τὴν ἐξοχὴν· ὅνπερ οἴμαι
καὶ ἐπὶ τῶν χειμῶνων τρόπον ὁ ποιητῆς ἐκλαμβάνει τῶν

ιαρακολουθούντων τὰ χαλεπώτατα. 4. ὁ μὲν γὰρ τὰ 10
 ἱριμάσπεια ποιήσας ἐκεῖνα οἴεται δεινὰ·

θαυμ' ἡμῖν καὶ τοῦτο μέγα φρεσὶν ἡμετέρησιν.

ἄνδρες ὕδωρ ναίουσιν ἀπὸ χθονὸς ἐν πελάγεσσι·

δύστηνοί τινές εἰσιν, ἔχουσι γὰρ ἔργα πονηρά, 5

ὄμματ' ἐν ἄστροισι, ψυχὴν δ' ἐν πόντῳ ἔχουσιν,

ἦπον πολλὰ θεοῖσι φίλας ἀνὰ χεῖρας ἔχοντες

εὗχονται σπλάγχνοισι κακῶς ἀναβαλλομένοισι.

παντὶ μὲν οἶμαι δῆλον, ὥς πλέον ἄνθος ἔχει τὰ λεγό-

μενα ἢ δέος. 5. ὁ δὲ Ὅμηρος πῶς; ἐν γὰρ ἀπὸ πολλῶν 10
 λεγέσθω·

ἐν δ' ἔπεσ', ὥς ὅτε κύμα θοῇ ἐν νηϊ πέσῃσι

λάβρον ὑπαὶ νεφέων ἀνεμοτρεφές, ἡ δέ τε πᾶσα

ἄχνη ὑπεκρύφθη, ἀνέμοιο δὲ δεινὸς ἀήτης

ἰστίῳ ἐμβρέμεται, τρομέουσι δέ τε φρένα ναῦται 15

δειδιότες· τυτθὸν γὰρ ὑπὲρ θανάτοιο φέρονται.

3. ἐπεχείρησε καὶ ὁ Ἄρατος τὸ αὐτὸ τοῦτο μετενεγκεῖν,

ὀλίγον δὲ διὰ ξύλον αἰδ' ἐρύκει·

εἰς μικρὸν αὐτὸ καὶ γλαφυρὸν ἐποίησεν ἀντὶ φοβε-

ροῦ· ἔτι δὲ παρώρισε τὸν κίνδυνον, εἰπὼν, „ξύλον αἰδ' 20

ρύκει.“ οὐκοῦν ἀπείργει. ὁ δὲ ποιητὴς οὐκ εἰς ἅπαξ

απορίζει τὸ δεινόν, ἀλλὰ τοὺς αἰεὶ καὶ μόνον οὐχὶ κατὰ

ἂν κύμα πολλάκις ἀπολλυμένους εἰκονογράφει. καὶ

ἦν τὰς προθέσεις ἀσυνθέτους οὔσας συναναγκάσας

αἰεὶ φύσιν, καὶ εἰς ἀλλήλας συμβιασάμενος „ὑπὲρ θα- 25

άτοιο,“ τῷ μὲν συνεμπίπτοντι πάθει τὸ ἕπος ὁμοίως

ἱασάνισεν, τῇ δὲ τοῦ ἔπους συνθλίψει τὸ πάθος ἄκρως

τεπλάσαστο, καὶ μόνον οὐκ ἐνετύπωσε τῇ λέξει τοῦ κιν-

ήνου τὸ ἰδίωμα, „ὑπὲρ θανάτοιο φέρονται.“ 7. οὐκ

ὡς ὁ Ἀρχίλοχος ἐπὶ τοῦ ναυαγίου, καὶ ἐπὶ τῇ προσαγ- 30

λίᾳ ὁ Δημοσθένης· „ἔσπερα μὲν γὰρ ἦν,“ φησὶν·

λά τὰς ἐξοχάς, ὥς ἂν εἴποι τις, ἀριστίνδην ἐκκαθή-

10 ραντες ἐπισυνέθηκαν, οὐδὲν φλοιῶδες ἢ ἄσεμνον ἢ σχολικὸν ἐγκατατάττοντες διὰ μέσον. λυμαίνεται γὰρ ταῦτα τὸ ὅλον, ὥσανει ψήγματα ἢ ἀραιώματα, ἐμποιοῦντα μεγέθη συννοικονομούμενα τῇ πρὸς ἄλληλα σχέσει 5 συντετειχισμένα.

11 Σύνεδρός ἐστι ταῖς προεκκειμέναις ἀρετῇ [καὶ] ἣν καλοῦσιν αὐξήσιν, ὅταν δεχομένων τῶν πραγμάτων καὶ ἀγώνων κατὰ περιόδους ἀρχάς τε πολλὰς καὶ ἀναπαύ- 10 λας, ἕτερα ἐτέροις ἐπεισκυκλούμενα μεγέθη συνεχῶς

10 ἐπείσάγηται κατ' ἐπίβασιν. 2. τοῦτο δὲ εἴτε διὰ τοπηγορίαν, εἴτε δαίμων, ἢ πραγμάτων ἢ κατασκευῶν ἐπίρρωσιν, εἴτ' ἐποικονομίαν ἔργων ἢ παθῶν (μυρία γὰρ ἰδέαι τῶν αὐξήσεων) γίνοιτο, χρητὴς γινώσκειν ὁμῶς τὸν ῥήτορα, ὥς οὐδὲν ἂν τούτων καθ' αὐτὸ συσταίῃ

15 χωρὶς ὕψους τέλειον, πλὴν εἰ μὴ ἐν οἰκτοῖς ἄρα, νῆ Δία, ἢ ἐν εὐτελισμοῖς, τῶν δ' ἄλλων αὐξητικῶν ὅτου περ ἂν τὸ ὑψηλὸν ἀφέλῃς, ὥς ψυχὴν ἐξαιρήσεις σώματος· ἐν- 20 θὺς γὰρ ἄτονει καὶ κενούται τὸ ἐμπρακτον αὐτῶν μὴ τοῖς ὕψει συνεπιρρωννύμενον. 3. ἡ μέντοι διαφέρει

20 τοῦ ἀρτίως εἰρημένου τὰ νῦν παραγγελλόμενα, (περιγραφὴ γάρ τις ἦν ἐκεῖνο τῶν ἄκρων λημμάτων καὶ εἰς ἐνότητα σύνταξις) καὶ τίνι καθόλου τῶν αὐξήσεων παραλλάττει τὰ ὕψη, τῆς σαφηνείας αὐτῆς ἕνεκα συντόμως διοριστέον.

12 Ὁ μὲν οὖν τῶν τεχνογράφων ὄρος ἔμοιγ' οὐκ ἀρε- 26 στός. αὐξησίς ἐστι, φασί, λόγος μέγεθος περιτιθεὶς τοῖς ὑποκειμένοις· δύναται γὰρ ἀμέλει καὶ ὕψους καὶ πά- 30 θους καὶ τρόπων εἶναι κοινὸς οὗτος ὁ ὄρος, ἐπειδὴ κέ- 30 κείνα τῷ λόγῳ περιτίθῃσι ποιόν τι μέγεθος. ἐμοὶ δὲ

30 φαίνεται ταῦτα ἀλλήλων παραλλάττειν, ἢ κείται τὸ μὲν ὕψος ἐν διάρματι, ἢ δ' αὐξησίς καὶ ἐν πλήθει· διόπερ ἐκεῖνο μὲν κἂν νοήματι ἐνὶ πολλάκις, ἢ δὲ πάντως μετὰ

τος καὶ περιουσίας τινὸς ὑφίσταται. 2. καὶ ἔστιν 12
 ἰς, ὡς τύπῳ περιλαβεῖν, συμπλήρωσις ἀπὸ πάντων
 ρεφομένων τοῖς πράγμασι μορίων καὶ τόπων, ἰσχυ-
 ῖσα τῇ ἐπιμονῇ τὸ κατεσκευασμένον, ταύτῃ τῆς πί-
 ιεστῶσα, ὅτι ἡ μὲν τὸ ζητούμενον ἀποδείκνυσιν... 5

DESUNT DUO FOLIA.

λουσιώτατα, καθάπερ τι πέλαγος, εἰς ἀναπεπτα-
 εῖχται πολλαχῇ μέγεθος. 3. ὄθεν, οἶμαι, κατὰ
 ἡ μὲν ῥήτωρ ἄτε παθητικώτερος πολὺ τὸ διάπυ- 10
 ι καὶ θυμικῶς ἐκφλεγόμενον, ὃ δὲ καθεστῶς ἐν
 αὶ μεγαλοπρεπεῖ σεμνότητι, οὐκ ἐψνκται μὲν,
 ἢ οὕτως ἐπέστραπται. 4. οὐ κατ' ἄλλα δέ τινα
 χ, ἐμοὶ δοκεῖ, φίλτατε Τερεντιανέ, (λέγω δέ, εἰ καὶ
 ς Ἑλλήσιν ἐφεῖται τι γινώσκειν,) καὶ ὁ Κικέρων 15
 μοσθένους ἐν τοῖς μεγέθεσι παραλλάττει· ὁ μὲν
 ὕψει τὸ πλεόν ἀποτόμῳ, ὃ δὲ Κικέρων ἐν χύσει,
 ἐν ἡμέτερος διὰ τὸ μετὰ βίας ἕκαστα, ἔτι δὲ τά-
 ὄμης δεινότητος οἶον καίειν τε ἅμα καὶ διαρπάζειν,
 ἰ τινι παρεικάζοιτ' ἂν ἢ κεραυνῷ, ὃ δὲ Κικέρων 20
 ριλαφῆς τις ἐμπρησμὸς οἶμαι πάντῃ νέμεται καὶ
 ται, πολὺ ἔχων καὶ ἐπίμονον αἰεὶ τὸ καῖον, καὶ
 ρονομούμενον ἄλλοτ' ἄλλοίως ἐν αὐτῷ καὶ κατὰ
 ἕς ἀνατρεφόμενον. 5. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ὑμεῖς ἂν
 ν ἐπικρίνοιτε, καιρὸς δὲ τοῦ Δημοσθενικοῦ μὲν 25
 καὶ ὑπερτεταμένου ἐν τε ταῖς δεινώσεσι καὶ τοῖς
 ἰς πάθεσι, καὶ ἐνθα δεῖ τὸν ἀκροατὴν τὸ σύνολον
 αἰ· τῆς δὲ χύσεως, ὅπου χρῆ καταντλήσαι· τοπη-
 τε γάρ, καὶ ἐπιλόγοις κατὰ τὸ πλεόν καὶ παρα-
 , καὶ τοῖς φραστικοῖς ἅπασι καὶ ἐπιδεικτικοῖς, 30
 ἰς τε καὶ φυσιολογίαις, καὶ οὐκ ὀλίγοις ἄλλοις
 ἰ ἀρμόδιος.

13 Ὅτι μέντοι ὁ Πλάτων, (ἐπάνειμι γάρ,) τοιοῦτι
 χεύματι ἀποφητὶ ῥέων, οὐδὲν ἥττον μεγεθύνεται,
 γνωκῶς τὰ ἐν τῇ Πολιτείᾳ, τὸν τύπον, οὐκ ἀγνοεῖς
 ἄρα φρονήσεως,“ φησί, „καὶ ἀρετῆς ἀπειροὶ εὐωχί
 5 καὶ τοῖς τοιούτοις ἀεὶ συνόντες, κάτω ὥς ἔοικε φέρι
 καὶ ταύτῃ πλανῶνται διὰ βίου, πρὸς δὲ τὸ ἀληθὲς
 οὔτ’ ἀνέβλεψαν πώποτε οὔτ’ ἀνηνέχθησαν οὐδὲ βε
 τέ καὶ καθαρᾶς ἡδονῆς ἐγεύσαντο, ἀλλὰ βοσκημάτι
 κην κάτω ἀεὶ βλέποντες καὶ κεκυφότες εἰς γῆν κ
 10 τραπέξας βόσκονται χορταζόμενοι καὶ ὀχεύοντες
 ἕνεκα τῆς τούτων πλεονεξίας λακτίζοντες καὶ κυρί
 τες ἀλλήλους σιδηροῖς κέρασι καὶ ὀπλαῖς ἀποκτείν
 δι’ ἀπλησίαν.“

2. Ἐνδείκνυται δ’ ἡμῖν οὗτος ἀνὴρ, εἰ βουλοίμε
 15 κατολιγωρεῖν, ὥς καὶ ἄλλη τις παρὰ τὰ εἰρημμένα
 ἐπὶ τὰ ὑψηλὰ τείνει. ποία δὲ καὶ τίς αὕτη; ἡ τῶν ἐρ
 σθεν μεγάλων συγγραφέων καὶ ποιητῶν μίμησις ἰ
 ζήλωσις. καὶ γε τούτου, φίλτατε, ἀπρὸς ἐχώμεθι
 σκοποῦ. πολλοὶ γὰρ ἀλλοτρίῳ θεοφοροῦνται πνε
 20 τὸν αὐτὸν τρόπον, ὃν καὶ τὴν Πυθίαν λόγος ἔχει τρ
 πλησιάζουσιν, ἔνθα ῥῆγμά ἐστι γῆς ἀναπνεῖν, ὥς φ
 ἀτμὸν ἔνθεν, αὐτόθεν ἐγκύμονα τῆς δαιμονίου ἰ
 σταμένην δυνάμεως παραντίκα χρησμοδεῖν κατ’ ἐπί
 αν. οὕτως ἀπὸ τῆς τῶν ἀρχαίων μεγαλοφυΐας εἰ
 25 τῶν ζηλούντων ἐκείνους ψυχάς, ὥς ἀπὸ ἱερῶν στοι
 ἀπόρροιαί τινες φέρονται, ὑφ’ ὧν ἐπιπνεόμενοι κ
 μὴ λίαν φοιβαστικοὶ τῷ ἑτέρῳ συνενθουσιῶσι μεγ
 3. μόνος Ἡρόδοτος Ὀμηρικώτατος ἐγένετο; Στήσι
 ἔτι πρότερον ὃ τε Ἀρχίλοχος, πάντων δὲ τούτων μά
 30 ὁ Πλάτων ἀπὸ τοῦ Ὀμηρικοῦ κείνου νάματος εἰς α
 μυρίας ὅσας παρατροπὰς ἀποχετευσάμενος. καὶ
 ἡμῖν ἀποδείξεων ἔδει, εἰ μὴ τὰ ἐπ’ εἰδους καὶ οἱ

Ἀμμώνιον ἐκλέξαντες ἀνέγραψαν. 4. ἔστι δ' οὐ κλοπὴ 13
τὸ πρᾶγμα, ἀλλ' ὥς ἀπὸ καλῶν ἡθῶν ἢ πλασμάτων ἢ
δημιουργημάτων ἀποτύπωσις. καὶ οὐδ' ἂν ἐπακμάσαι
μοι δοκεῖ τηλικαῦτά τινα τοῖς τῆς φιλοσοφίας δόγμασι,
καὶ εἰς ποιητικὰς ὕλας πολλαχοῦ συνεμβῆναι καὶ φράσεις 5
εἰ μὴ περὶ πρωτείων νῆ Δία παντὶ θυμῷ πρὸς Ὅμηρον,
ὥς ἀνταγωνιστῆς νέος πρὸς ἡδὴ τεθνασμένον, ἴσως
μὲν φιλονεικότερον καὶ οἶονεὶ διαδορατιζόμενος, οὐκ
ἀνωφελῶς δ' ὅμως διηριστεύετο. „ἀγαθὴ“ γὰρ κατὰ
τὸν Ἡσίοδον, „ἔρις ἦδε βροτοῖσι.“ καὶ τῷ ὄντι καλὸς 10
οὗτος καὶ ἀξιονικότατος εὐκλείας ἀγών τε καὶ στέφανος,
ἐν ᾧ καὶ τὸ ἡττᾶσθαι τῶν προγεγεστέρων οὐκ ἄδοξον.

Οὐκοῦν καὶ ἡμᾶς, ἡνίκ' ἂν διαπονῶμεν ὑψηγορίας τι 14
καὶ μεγαλοφροσύνης δεόμενον, καλὸν ἀναπλάττεσθαι
ταῖς ψυχαῖς, πῶς ἂν εἰ τύχοι ταῦτ' ὁ τοῦθ' Ὅμηρος εἶπεν, 15
πῶς δ' ἂν Πλάτων ἢ Ἀθημοσθένης ὕψωσαν, ἢ ἐν ἱστορίᾳ
Θουκυδίδης. προσπίπτοντα γὰρ ἡμῖν κατὰ ζῆλον ἐκεῖνα
τὰ πρόσωπα καὶ οἶον διαπρέποντα, τὰς ψυχὰς ἀνοίσει
πῶς πρὸς τὰ ἀνειδωλοποιούμεενα μέτρα. 2. ἔτι δὲ μάλ-
λον, εἰ κακεῖνο τῇ διανοίᾳ προσυπογράφοιμεν, πῶς ἂν 20
τόδε τι ὑπ' ἐμοῦ λεγόμενον παρῶν Ὅμηρος ἤκουσεν ἢ
Ἀθημοσθένης, ἢ πῶς ἂν ἐπὶ τούτῳ διετέθησαν. τῷ γὰρ
ὄντι μέγα τὸ ἀγώνισμα, τοιοῦτον ὑποτίθεσθαι τῶν ἰδίων
λόγων δικαστήριον καὶ θέατρον, καὶ ἐν τηλικούτοις ἡρώσι
κριταῖς τε καὶ μάρτυσιν ὑπέχειν τῶν γραφομένων εὐθύ- 25
νας [πεπαλῆθαι]. 3. πλεον δὲ τούτων παρορμητικόν, εἰ
προστιθείης, πῶς ἂν ἐμοῦ ταῦτα γράψαντος ὁ μετ' ἐμὲ
πᾶς ἀκούσειεν αἰών; εἰ δέ τις αὐτόθεν φοβοῖτο, μὴ τοῦ
ἰδίου βίου καὶ χρόνου φθέγγαιτό τι ὑπερήμερον, ἀνάγκη
καὶ τὰ συλλαμβανόμενα ὑπὸ τῆς τούτου ψυχῆς ἀτελεῖ καὶ 30
τυφλὰ ὥσπερ ἀμβλοῦσθαι, πρὸς τὸν τῆς ὑστεροφημίας
ὄλως μὴ τελεσφορούμενα χρόνον.

- 15 Ὅγκου καὶ μεγαληγορίας καὶ ἀγῶνος ἐπὶ τούτοις, ὧν
νεανία, καὶ αἱ φαντασίαι παρασκευαστικώταται· οὕτω
γούν εἰδωλοποιῖας αὐτὰς ἐνιοὶ λέγουσι· καλεῖται μὲν
γὰρ κοινῶς φαντασία πᾶν τὸ ὁπωσοῦν ἐννόημα γεννη-
5 τικὸν λόγου παριστάμενον· ἤδη δ' ἐπὶ τούτων κεκρά-
τηκε τοῦνομα, ὅταν ἂν λέγεις ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ πά-
θους βλέπειν δοκῆς, καὶ ὑπ' ὄψιν τιθῆς τοῖς ἀκούουσιν.
2. ὥς δ' ἑτερόν τι ἢ ῥητορικὴ φαντασία βούλεται, καὶ ἑτε-
ρον ἢ παρὰ ποιηταῖς, οὐκ ἂν λάθοι σε, οὐδ' ὅτι τῆς μὲν
10 ἐν ποιήσει τέλος ἐσθὲν ἐκπληξίς, τῆς δ' ἐν λόγοις ἐνάρ-
γεια, ἀμφοτέραι δ' ὅμως τότε ἐπιζητοῦσι καὶ τὸ συγκεκω-
νημένον.

ὦ μῆτερ ἰκετεύω σε, μὴ 'πίσειέ μοι
τὰς αἵματωπούς καὶ θρακοντώδεις κόρας·

- 15 αὐταὶ γάρ, αὐταὶ πλησίον θρώσκουσὶ μου.
καὶ

οἷ μοι, κτανεῖ με· ποῖ φύγω;
ἐνταῦθ' ὁ ποιητὴς αὐτὸς εἶδεν ἐρινύας· ὃ δ' ἐφαντάσθη,
μικροῦ δεῖν θεάσασθαι καὶ τοὺς ἀκούοντας ἠνάγκασεν.

- 20 3. ἔστι μὲν οὖν φιλοπονιώτατος ὁ Εὐριπίδης, δύο τανυ-
πάθη, μανίας τε καὶ ἔρωτας, ἐκτραγωδῆσαι, καὶν τούτοις,
ὥς οὐκ οἶδ' εἴ τισιν ἑτέροις, ἐπιτυχεύσματος, οὐ μὲν ἀλλὰ
καὶ ταῖς ἄλλαις ἐπιτίθεσθαι φαντασίαις οὐκ ἄτολμος.
ἦκιστά γέ τοι μεγαλοφυῆς ὢν ὅμως τὴν αὐτὸς αὐτοῦ φύ-
25 σιν ἐν πολλοῖς γενέσθαι τραγικὴν προσηνάγκασε, καὶ
παρ' ἑκάστα ἐπὶ τῶν μεγεθῶν, ὥς ὁ ποιητὴς,
οὐρῇ δὲ πλευράς τε καὶ ἰσχίον ἀμφοτέρωθεν
μαστίεται, ἐξ δ' αὐτὸν ἐποτρύνει μαχέσασθαι.

4. τῷ γούν Φαέθοντι παραδιδούς τὰς ἡνίας ὁ Ἥλιος,
30 ἔλα δὲ μήτε Λιβυκὸν αἰθέρ' εἰσβαλὼν·
κρᾶσιν γὰρ ὑγρὰν οὐκ ἔχων, ἀψῖδα σὴν
κάτω διήσει

ρίσιν, εἴθ' ἐξῆς,

15

ἴει δ' ἐφ' ἑπτὰ Πλειάδων ἔχων δρόμον.

τοσαῦτ' ἀκούσας εἶτ' ἔμαρψεν ἡνίας·

κρούσας δὲ πλευρὰ πτεροφόρων ὀχημάτων

μεθῆκεν, αἱ δ' ἔπταντ' ἐπ' αἰθέρος πτύχας.

5

πατήρ δ' ὅπισθε νῶτα Σειρίου βεβῶς

ἵππευε παῖδα νουθετῶν· ἐκεῖσ' ἔλα,

τῇδε στρέφ' ἄρμα, τῇδε.

ρ' οὐκ ἂν εἰποῖς, ὅτι ἡ ψυχὴ τοῦ γράφοντος συνεπι-

αίνει τοῦ ἄρματος, καὶ συγκινδυνεύουσα τοῖς ἵπποις 10

υνεπτέρωται; οὐ γὰρ ἂν, εἰ μὴ τοῖς οὐρανίοις ἐκείνοις

ργοῖς ἰσοδρομοῦσα ἐφέρετο, τοιαῦτ' ἂν ποτε ἐφαντάσθη.

μοια καὶ τὰ ἐπὶ τῆς Κασσάνδρας αὐτῶ,

ἀλλ', ὧ φίλιπποι Τρῶες

τοῦ δ' Αἰσχύλου φαντασίαις ἐπιτολμῶντος ἠρωϊκῶ- 15

αῖταις, ὥσπερ καὶ Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας παρ' αὐτῶ,

ἄνδρες (φησὶν) ἑπτὰ θούριοι λοχαγέται,

ταυροσφαγοῦντες εἰς μελάνδετον σάκος,

καὶ διγγάνοντες χερσὶ ταυρείου φόνου,

Ἄρην τ' Ἐννῶ καὶ φιλαίματον Φόβον

20

ὀρκωμότησαν,

ἢ ἴδιον αὐτῶν πρὸς ἀλλήλους δίχα οἴκτου συνομνύμε-

ν θάνατον, ἐνίοτε μέντοι ἀκατεργάστους καὶ οἰονεῖ

οκοιδεῖς τὰς ἐννοίας καὶ ἀμαλάκτους φέροντος, ὅμως

αὐτὸν ὁ Εὐριπίδης ἀκείνοις ὑπὸ φιλοτιμίας τοῖς κιν- 25

ήνοις προσβιβάζει. 6. καὶ παρὰ μὲν Αἰσχύλῳ παρα-

ίξως τὰ τοῦ Λυκούργου βασιλεία κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν

ὑ Διονύσου θεοφορεῖται,

ἐνθουσιᾷ δὴ δῶμα, βακχεύει στέγη·

ἢ Εὐριπίδης τὸ αὐτὸ τοῦδ' ἑτέρως ἐφηδύνας ἐξεφώ- 30

σε,

πᾶν δὲ συνεβάκχευ' ὄρος.

157. ἄκρως δὲ καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐπὶ τοῦ θνήσκοντος Οἰδίκου
καὶ ἑαυτὸν μετὰ διοσημείας τινὸς θάπτοντος πεφάντα-
σται, καὶ κατὰ τὸν ἀπόπλουν τῶν Ἑλλήνων, ἐπὶ τ' Ἀχιλ-
λέως προφαινομένου τοῖς ἀναγομένοις ὑπὲρ τοῦ τάφου,
5 ἦν οὐκ οἶδ' εἴ τις ὅψιν ἐναργέστερον εἰδωλοποίησε Σι-
μωνίδου· πάντα δ' ἀμήχανον παρατίθεσθαι. 8. οὐ μὴν
ἀλλὰ τὰ μὲν παρὰ τοῖς ποιηταῖς μυθικωτέραν ἔχει τὴν
ὑπερέκπτωσιν, ὥς ἔφην, καὶ πάντη τὸ πιστὸν ὑπεραίρου-
σαν, τῆς δὲ ῥητορικῆς φαντασίας κάλλιστον αἰετὸ ἐμ-
10 πρακτὸν καὶ ἐνάληθες. δεινὰ καὶ ἔκφυλοι αἱ παραβά-
σεις, ἥνικ' ἂν ἡ ποιητικὸν τοῦ λόγου καὶ μυθῶδες τὸ
πλάσμα, καὶ εἰς πᾶν προσεκπίπτουν τὸ ἀδύνατον, ὥς ἦδη
νῆ Δία καὶ οἱ καθ' ἡμᾶς δεινοὶ ῥήτορες, καθάπερ οἱ τρα-
γωδοί, βλέπουσιν ἐρινύας, καὶ οὐδὲ ἐκεῖνο μαθεῖν οἱ γεν-
15 ναῖοι δύνανται, ὅτι ὁ λέγων Ὁρέστης
μέθες, μὴ οὔσα τῶν ἐμῶν ἐρινύων·
μέσον μ' ὀχμαΐεις, ὥς βάλης ἐς τέταρτον,
φαντάζεται ταῦθ' ὅτι μαινεται. 9. τί οὖν ἡ ῥητορικὴ
φαντασία δύναται; πολλὰ μὲν ἴσως καὶ ἄλλα τοῖς λόγοις
20 ἐναγώνια καὶ ἐμπαθῇ προσεισφέρειν, κατακιρναμένη
μέντοι ταῖς πραγματικαῖς ἐπιχειρήσεσιν οὐ πείθει τὸν
ἀκροατὴν μόνον, ἀλλὰ καὶ δουλοῦται. καὶ μὴν εἰ τις
φησὶν, αὐτίκα δὴ μάλα κραυγῆς ἀκούσεις πρὸ τῶν δι-
καστηρίων, εἴτ' εἴποι τις, ὥς ἀνέρωται τὸ δεσμωτήριον,
25 οἱ δὲ δεσμῶται φεύγουσιν, οὐθελς οὕτως οὔτε γέρον
οὔτε νέος ὀλίγωρός ἐστιν, ὃς οὐχὶ βοηθήσει, καθ' ὅσον
δύναται· εἰ δὲ δὴ τις εἴποι παρελθὼν, ὥς ὁ τούτους
ἀφελς οὗτός ἐστιν, οὐδὲ λόγου τυχὼν παραντίκ' ἂν ἀπό-
λοιτο. 10. ὥς νῆ Δία καὶ ὁ Ὑπερίδης κατηγορούμενος,
30 ἐπειδὴ τοὺς δούλους μετὰ τὴν ἥτταν ἐλευθέρους ἐψη-
φίσατο, τοῦτο τὸ ψήφισμα, εἶπεν, οὐχ ὁ ῥήτωρ ἔγραψεν,
ἀλλ' ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη. ἅμα γὰρ τῷ πραγματικῷ

ἐπιχειρεῖν ὁ δῆτωρ πεφάντασται, διὸ καὶ τὸν τοῦ πεί- 15
 θειν ὄρον ὑπερβέβηκε τῷ λήμματι. 11. φύσει δέ πως
 ἐν τοῖς τοιούτοις ἅπασιν αἰὲ τοῦ κρείττονος ἀκούομεν,
 ὅθεν ἀπὸ τοῦ ἀποδεικτικοῦ περιελκόμεθα εἰς τὸ κατὰ
 φαντασίαν ἐκπληκτικόν, ᾧ τὸ πραγματικὸν ἐγκρύπτεται 5
 περιλαμπόμενον. καὶ τοῦτ' οὐκ ἀπεικότως πάσχομεν·
 δυεῖν γὰρ συνταττομένων ὅφ' ἐν αἰὲ τὸ κρείττον εἰς
 ἑαυτὸ τὴν θατέρον δύναμιν περισπᾷ.

12. Τοσαῦτα περὶ τῶν κατὰ τὰς νοήσεις ὑψηλῶν καὶ
 ὑπὸ μεγαλοφροσύνης μιμήσεως ἢ φαντασίας ἀπογεννω- 10
 μένων ἀρκέσει.

Αὐτόθι μέντοι καὶ ὁ περὶ σχημάτων ἐφεξῆς τέτακται 16
 τόπος· καὶ γὰρ ταῦτ', ἃν ὃν δεῖ σκευάζηται τρόπον, ὡς
 ἔφη, οὐκ ἂν ἢ τυχοῦσα μεγέθους εἴη μερίς. οὐ μὴν ἄλλ'
 ἐπεὶ τὸ πάντα διακριβοῦν πολύεργον ἐν τῷ παρόντι, 15
 μᾶλλον δ' ἀπεριόριστον, ὀλίγα τῶν ὅσα μεγαληγορίας
 ἀποτελεστικά τοῦ πιστώσασθαι τὸ προκείμενον ἔνεκα
 καὶ δὴ διεξιμεν. 2. ἀπόδειξιν ὁ Δημοσθένης ὑπὲρ τῶν πε-
 πολιτευμένων εἰσφέρει· τίς δ' ἦν ἢ κατὰ φύσιν χρήσις
 αὐτῆς; „οὐχ ἡμάρτετε, ᾧ τὸν ὑπὲρ τῆς τῶν Ἑλλήνων 20
 ἐλευθερίας ἀγῶνα ἀράμενοι· ἔχετε δὲ οἰκεία τούτου πα-
 ραδείγματα· οὐδὲ γὰρ οἱ ἐν Μαραθῶνι ἡμάρτον οὐδ' οἱ
 ἐν Σαλαμῖνι οὐδ' οἱ ἐν Πλαταιαῖς.“ ἄλλ' ἐπειδὴ καθά-
 περ ἐμπνευσθεὶς ἐξαίφνης ὑπὸ θεοῦ καὶ οἶονεὶ φοιβόλη-
 πτος γενόμενος, τὸν τῶν ἀριστέων τῆς Ἑλλάδος ὄρκον 25
 ἐξεφώνησεν, „οὐκ ἔστιν ὅπως ἡμάρτετε, μὰ τοὺς [ἐν]
 Μαραθῶνι προκινδυνεύσαντας,“ φαίνεται δι' ἑνὸς τοῦ
 ὁμοτικῷ σχήματος, ὅπερ ἐνθάδε ἀποστροφὴν ἐγὼ καλῶ,
 τοὺς μὲν προγόνους ἀποθεώσας, ὅτι δεῖ τοὺς οὕτως ἀπο-
 θανόντας ὡς θεοὺς ὁμνῆναι παριστάνων, τοῖς δὲ κρί- 30
 νουσι τὸ τῶν ἐκεῖ προκινδυνεύσάντων ἐντιθεὶς φρό-
 νημα, τὴν δὲ τῆς ἀποδείξεως φύσιν μεθεστακῶς εἰς

- 16 ὑπερβάλλον ὕψος καὶ βάθος καὶ ξένων καὶ ὑπερφυνῶν
 ὄρκων ἀξιοπιστίαν, καὶ ἅμα παιώνειόν τινα καὶ ἀλεξι-
 φάρμακον εἰς τὰς ψυχὰς τῶν ἀκουόντων καθιεὶς λόγον,
 ὡς κουφιζομένους ὑπὸ τῶν ἐγκωμίων μηδὲν ἔλαττον τῇ
 5 μάχῃ τῇ πρὸς Φίλιππον ἢ ἐπὶ τοῖς κατὰ Μαραθῶνα καὶ
 Σαλαμίνα νικητηρίοις παρίστασθαι φρονεῖν· οἷς πᾶσι
 τοὺς ἀκροατὰς διὰ τοῦ σχηματισμοῦ συναρπάσας ᾤχετο.
 3. καίτοι παρὰ τῷ Εὐπόλιδι τοῦ ὄρκου τὸ σπέρμα φασὶν
 εὐρῆσθαι,
 10 οὐ γὰρ μὰ τὴν Μαραθῶνι τὴν ἐμὴν μάχην,
 χαίρων τις αὐτῶν τοῦμὸν ἀλγυνεῖ κέαρ.
 ἔστι δὲ οὐ τὸ ὅπως οὖν τινὰ ὁμόσαι μέγα, τὸ δὲ ποῦ καὶ
 πῶς καὶ ἐφ' ὧν καιρῶν καὶ τίνος ἔνεκα. ἀλλ' ἐκεῖ μὲν
 οὐδέν ἐστ' εἰ μὴ ὄρκος, καὶ πρὸς εὐτυχοῦντας ἔτι καὶ οὐ
 15 δεομένους παρηγορίας τοὺς Ἀθηναίους, ἔτι δ' οὐχὶ τοὺς
 ἄνδρας ἀπαθανάτισας ὁ ποιητὴς ὤμοσεν, ἵνα τῆς ἐκείνων
 ἀρετῆς τοῖς ἀκούουσιν ἐντέκῃ λόγον ἄξιον, ἀλλ' ἀπὸ τῶν
 προκινδυνεύσαντων ἐπὶ τὸ ἄψυχον ἀπεπλανήθη, τὴν
 μάχην· παρὰ δὲ τῷ Δημοσθένει πεπραγμάτευται πρὸς
 20 ἡττημένους ὁ ὄρκος, ὥς μὴ Χαιρώνειαν ἔτ' Ἀθηναίους
 ἀτύχημα φαίνεσθαι, καὶ ταῦτόν, ὥς ἔφην, ἅμα ἀπόδειξις
 ἔστι τοῦ μηδὲν ἡμαρτηκέναι παράδειγμα ὄρκων πίστις
 ἐγκώμιον προτροπή, 4. κἀπειδήπερ ὑπήντα τῷ ῥήτορι,
 λέγεις ἦτταν πολιτευσάμενος, εἴτα νίκας ὁμνύεις, διὰ
 25 ταῦθ' ἐξῆς κανονίζει καὶ δι' ἀσφαλείας ἄγει καὶ ὀνόματα,
 διδάσκων ὅτι κὰν βακχεύμασι νήφειν ἀναγκαῖον· „τοὺς
 προκινδυνεύσαντας,“ φησί, „Μαραθῶνι καὶ τοὺς Σαλα-
 μῖνι καὶ τοὺς ἐπ' Ἀρτεμισίῳ ναυμαχήσαντας, καὶ τοὺς
 ἐν Πλαταιαῖς παραταξαμένους.“ οὐδαμοῦ „νικήσαντας“
 30 εἶπεν, ἀλλὰ πάντῃ τὸ τοῦ τέλους διακέκλοφεν ὄνομα,
 ἐπειδήπερ ἦν εὐτυχὲς καὶ τοῖς κατὰ Χαιρώνειαν ὑπε-
 ναντίον. διόπερ καὶ τὸν ἀκροατὴν φθάνων εὐθὺς ὑπο-

ρέρει· „οὓς ἅπαντας ἔθαψε δημοσία, φησίν, ἡ πόλις, 16
 41σχίνη, οὐχὶ τοὺς κατορθώσαντας μόνους.“

Οὐκ ἄξιον ἐπὶ τούτου τοῦ τόπου παραλιπεῖν ἓν τι 17
 τῶν ἡμῖν τεθεωρημένων, φίλτατε, ἔσται δὲ πάνν σύν-
 τομον, ὅτι φύσει πως συμμαχεῖ τε τῷ ὕψει τὰ σχήματα 5
 καὶ πάλιν ἀντισυμμαχεῖται θαυμαστῶς ὑπ' αὐτοῦ. πῇ
 δὲ καὶ πῶς, ἐγὼ φράσω. ὕποπτόν ἐστιν ἰδίως τὸ διὰ σχη-
 μάτων πανουργεῖν καὶ προσβάλλον ὑπόνοιαν ἐνέδρας
 ἐπιβουλῆς παραλογισμοῦ. καὶ ταῦθ' ὅταν ᾗ πρὸς κριτὴν
 κύριον ὁ λόγος, μάλιστα δὲ πρὸς τυράννους βασιλέας 10
 ἡγεμόνας ἐν ὑπεροχαῖς· ἀγανακτεῖ γὰρ εὐθύς, εἰ ὥς
 παῖς ἄφρων ὑπὸ τεχνίτου ρήτορος σχηματίοις κατασοφί-
 ζεται, καὶ εἰς καταφρόνησιν ἑαυτοῦ λαμβάνων τὸν παρα-
 λογισμόν ἐνίοτε μὲν ἀποθηριοῦται τὸ σύνολον, καὶ
 ἐπικρατήσῃ δὲ τοῦ θυμοῦ, πρὸς τὴν πειθῶ τῶν λόγων 15
 πάντως ἀντιδιατίθεται. διόπερ καὶ τότε ἄριστον δοκεῖ
 τὸ σχῆμα, ὅταν αὐτὸ τοῦτο διαλανθάνῃ, ὅτι σχῆμά ἐστι.
 2. τὸ τοίνυν ὕψος καὶ πάθος τῆς ἐπὶ τῷ σχηματίζειν
 ὑπονοίας ἀλέξημα καὶ θαυμαστή τις ἐπικουρία καθίστα-
 ται, καὶ πως παραληφθεῖσα ἡ τοῦ πανουργεῖν τέχνη τοῖς 20
 πάθεσι καὶ μεγέθεσι τὸ λοιπὸν δέδυκε, καὶ πᾶσαν ὑπο-
 ψίαν ἐκπέφυγεν. ἱκανὸν δὲ τεκμήριον τὸ προειρημέ-
 νον, μὰ τοὺς [ἐν] Μαραθῶνι. τίτι γὰρ ἐνταῦθ' ὁ ρή-
 τωρ ἀπέκρυψε τὸ σχῆμα; δηλόν ὅτι τῷ φωτὶ αὐτῷ. σχε-
 δὸν γὰρ ὥσπερ καὶ τὰ μυθρὰ φέγγη ἐναφανίζεται τῷ ἡλίῳ 25
 περιανγούμενα, οὕτω τὰ τῆς ρητορικῆς σοφίσματα ἐξα-
 μαυροῖ περιχυθὲν πάντοθεν τὸ μέγεθος. οὐ πόρρω δ'
 ἴσως τούτου καὶ ἐπὶ τῆς ζωγραφίας τι συμβαίνει· ἐπὶ γὰρ
 τοῦ αὐτοῦ κειμένων ἐπιπέδου παραλλήλων ἐν χρώμασι
 τῆς σκιαῆς τε καὶ τοῦ φωτός, ὅμως προῦπαντᾷ τε τὸ φῶς 30
 ταῖς ὄψεσι καὶ οὐ μόνον ἔξοχον, ἀλλὰ καὶ ἐγγυτέρω παρὰ
 κολὺ φαίνεται. οὐκοῦν καὶ τῶν λόγων τὰ πάθη καὶ τὰ

- 17 ὕψη ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐγγυτέρω κείμενα διὰ τε φυσικὴν
τινα συγγένειαν καὶ διὰ λαμπρότητα, αἲ τῶν σχημάτων
προεμφανίζεται καὶ τὴν τέχνην αὐτῶν ἀποσκοιάζει καὶ
οἶον ἐν καταλήψει τηρεῖ.
- 18 Τί δ' ἐκεῖνα φῶμεν, τὰς πεύσεις τε καὶ ἐρωτήσεις;
6 ἄρα οὐκ αὐταῖς ταῖς τῶν σχημάτων εἰδοποιῖαις παρὰ
πολὺ ἐμπρακτότερα καὶ σοβαρώτερα συντείνει τὰ λεγό-
μενα; „ἢ βούλεσθε εἰπέ μοι περιϋόντες ἀλλήλων πυν-
θάνεσθαι· λέγεται τι καινόν; τί γὰρ ἂν γένοιτο τούτου
- 10 καινότερον ἢ Μακεδῶν ἀνὴρ καταπολεμῶν τὴν Ἑλλάδα;
τέθνηκε Φίλιππος; οὐ μὰ Δί' ἀλλ' ἀσθενεῖ. τί δ' ὑμῶν
διαφέρει; καὶ γὰρ ἂν οὗτός τι πάθῃ, ταχέως ὑμεῖς ἕτερον
Φίλιππον ποιήσετε.“ καὶ πάλιν, „πλέωμεν ἐπὶ Μακε-
δονίαν,“ φησί. „ποῦ δὴ προσορμιούμεθα, ἥρετό τις.
- 15 εὐρήσει τὰ σαθρὰ τῶν Φιλίππου πραγμάτων αὐτὸς ὁ
πόλεμος.“ ἦν δὲ ἀπλῶς ῥηθὲν τὸ πρᾶγμα τῷ παντὶ κατα-
δεέστερον, νυνὶ δὲ τὸ ἐνθουν καὶ ὀξύρροπον τῆς πεύ-
σεως καὶ ἀποκρίσεως καὶ τὸ πρὸς ἑαυτὸν ὡς πρὸς ἕτερον
ἀνθυπαντᾶν οὐ μόνον ὑψηλότερον ἐποίησε τῷ σχημα-
- 20 τισμῷ τὸ ῥηθὲν, ἀλλὰ καὶ πιστότερον. 2. ἄγει γὰρ τὰ πα-
θητικὰ τότε μᾶλλον, ὅταν αὐτὰ φαίνηται μὴ ἐπιτηδεύειν
αὐτὸς ὁ λέγων, ἀλλὰ γεννᾶν ὁ καιρὸς, ἡ δ' ἐρώτησις ἢ
εἰς ἑαυτὸν καὶ ἀποκρίσις μιμεῖται τοῦ πάθους τὸ ἐπί-
καιρον. σχεδὸν γὰρ ὡς οἱ ὑφ' ἐτέρων ἐρωτῶμενοι παρ-
- 25 οἰκνυθέντες ἐκ τοῦ παραχρῆμα πρὸς τὸ λεχθὲν ἐναγ-
νίως καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀνθυπαντῶσιν, οὕτως
τὸ σχῆμα τῆς πεύσεως καὶ ἀποκρίσεως εἰς τὸ δοκεῖν ἔκ-
στον τῶν ἐσκεμμένων ἐξ ὑπογυίου κεινῆσθαι τε καὶ
λέγεσθαι τὸν ἀκροατὴν ἀπάγον [καὶ] παραλογίζεται. ἐν
- 30 τοίνυν, (ἐν γάρ τι τῶν ὑψηλοτάτων τὸ Ἡροδότειον πι-
πίστενται,) εἰ οὕτως ἔ. . . .

DESUNT DUO FOLIA.

... , πλοκα ἐκπίπτει καὶ οἶονεὶ προχεῖται τὰ λεγόμενα, 19
 ὀλίγου δεῖν φθάνοντα καὶ αὐτὸν τὸν λέγοντα.
 „καὶ συμβαλόντες, φησὶν ὁ Ξενοφῶν, τὰς ἀσπίδας ἐω-
 δοῦντο ἐμάχοντο ἀπέκτεινον ἀπέθνησκον.“ 2. καὶ τὰ
 τοῦ Εὐρυλόχου, 5

ἦλθομεν ὡς ἐκέλευες, ἀνὰ θρυμά, φαιδιμ' Ὀδυσσεῦ.

εἶδομεν ἐν βήσσησι τετυγμένα δώματα καλὰ.

τὰ γὰρ ἀλλήλων διακεκομμένα καὶ οὐδὲν ἦττον κατε-
 σπευσμένα φέρει τῆς ἀγωνίας ἔμφασιν ἅμα καὶ ἐμπο-
 διζούσης τι καὶ συνδιωκούσης. τοιαῦθ' ὁ ποιητῆς ἐξή- 10
 νεγκε διὰ τῶν ἀσυνδέτων.

Ἄκρως δὲ καὶ ἐπὶ ταὐτὸ σύνοδος τῶν σχημάτων εἰώθε 20
 κινεῖν, ὅταν δύο ἢ τρία οἶον κατὰ συμμορίαν ἀνακρινά-
 μενα ἀλλήλοις ἐρανίζῃ τὴν ἰσχὺν τὴν πειθῶ τὸ κάλλος,
 ὅποια καὶ τὰ εἰς τὸν Μειδίαν ταῖς ἀναφοραῖς ὁμοῦ καὶ 15
 τῇ διατυπώσει συναναπεπλεγμένα τὰ ἀσύνδετα. „πολλὰ
 γὰρ ἂν ποιήσειεν ὁ τύπτων, ὧν ὁ παθὼν ἐνία οὐδ'
 ἂν ἀπαγγεῖλαι δύναιτο ἑτέρῳ, τῷ σχήματι τῷ βλέμ-
 ματι τῇ φωνῇ.“ 2. εἰδ' ἵνα μὴ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ὁ λόγος
 ἰὼν στῇ, (ἐν στάσει γὰρ τὸ ἡρεμοῦν, ἐν ἀταξίᾳ δὲ τὸ πά- 20
 θος, ἐπεὶ φορὰ ψυχῆς καὶ συγκίνησις ἐστίν,) εὐθὺς ἐπ'
 ἄλλα μεθῆλατο ἀσύνδετα καὶ ἐπαναφοράς. „τῷ σχή-
 ματι τῷ βλέμματι τῇ φωνῇ, ὅταν ὡς ὑβρίζων, ὅταν ὡς
 ἐχθρός, ὅταν κονδύλοις, ὅταν [ὡς δοῦλον] ἐπὶ κόρῃς.“
 οὐδὲν ἄλλο διὰ τούτων ὁ ῥήτωρ ἢ ὅπερ ὁ τύπτων ἐργά- 25
 ζεται, τὴν διάνοιαν τῶν δικαστῶν τῇ ἐπαλλήλῳ πλήττει
 φορᾷ. 3. εἰτ' ἐντεῦθεν πάλιν ὡς αἱ καταιγίδες, ἄλλην
 ποιούμενος ἐμβολήν, „ὅταν κονδύλοις, ὅταν ἐπὶ κόρ-
 ρης,“ φησί. „ταῦτα κινεῖ, ταῦτα ἐξίστησιν ἀνθρώπους,
 ἀήθεις ὄντας τοῦ προπηλακίζεσθαι. οὐδεὶς ἂν ταῦτα 30
 ἀπαγγέλλων δύναιτο τὸ δεινὸν παραστήσαι.“ οὐκοῦν
 τὴν μὲν φύσιν τῶν ἐπαναφορῶν καὶ ἀσυνδέτων πάντη

- 20 φυλάττει τῇ συνεχεῖ μεταβολῇ· οὕτως αὐτῷ καὶ ἡ τάξις ἄτακτον, καὶ ἔμπαλιν ἡ ἀταξία ποιὰν περιλαμβάνει τάξιν.
- 21 Φέρε οὖν, πρόσθε τοὺς συνδέσμους, εἰ θέλεις, ὡς ποιοῦσιν οἱ Ἰσοκράτειοι· „καὶ μὴν οὐδὲ τοῦτο χρη-
5 ραλιπεῖν, ὡς πολλὰ ἂν ποιήσειεν ὁ τύπτων, πρῶτον μὲν τῷ σχήματι, εἶτα δὲ τῷ βλέμματι, εἶτά γε μὴν αὐτῇ τῇ φωνῇ“ καὶ εἴσῃ κατὰ τὸ ἐξῆς οὕτως παραγράφων, ὡς τοῦ πάθους τὸ συνδεδιωγμένον καὶ ἀποτραχυνόμενον, ἔαν τοῖς συνδέσμοις ἐξομαλίσῃς εἰς λειότητα ἄκεντρόν τε
10 προσπίπτει, καὶ εὐθὺς ἐσβεσται. 2. ὥσπερ γὰρ εἰ τις συνδῇσειε τῶν θεόντων τὰ σώματα, τὴν φορὰν αὐτῶν ἀφήρηται, οὕτως καὶ τὸ πάθος ὑπὸ τῶν συνδέσμων καὶ τῶν ἄλλων προσθηκῶν ἐμποδιζόμενον ἀγανακτεῖ· τὴν γὰρ ἐλευθερίαν ἀπολύει τοῦ δρόμου καὶ τὸ ὥς ἀπ’ ὀργά-
15 νου τινὸς ἀφίεσθαι.
- 22 Τῆς δὲ αὐτῆς ἰδέας καὶ τὰ ὑπερβατὰ θετέον, ἔστι δὲ λέξεων ἢ νοήσεων ἐκ τοῦ κατ’ ἀκολουθίαν κεινημένη τάξις, καὶ οἷονεὶ χαρακτήρ ἐναγωνίου πάθους ἀληθέστατος. ὡς γὰρ τῷ ὄντι ὀργιζόμενοι ἢ φοβούμενοι ἢ ἀγα-
20 νاکτοῦντες ἢ ὑπὸ ζηλοτυπίας ἢ ὑπὸ ἄλλου τινός, (πολλὰ γὰρ καὶ ἀναρίθμητα πάθη, καὶ οὐδ’ ἂν εἰπεῖν τις ὅποσα δύναίτο), ἐκάστοτε παραπίπτοντες, ἄλλα προθέμενοι πολλάκις ἐπ’ ἄλλα μεταπηδῶσι, μέσα τινὰ παρεμβάλλοντες ἀλόγως, εἴτ’ αὖθις ἐπὶ τὰ πρῶτα ἀνακνυκλοῦντες, καὶ
25 πάντῃ πρὸς τῆς ἀγωνίας, ὡς ὑπ’ ἀσάτου πνεύματος, τῇδε κἀκεῖσε ἀγχιστροφῶς ἀντισπώμενοι, τὰς λέξεις τὰς νοήσεις τὴν ἐκ τοῦ κατὰ φύσιν εἰρμού παντοίως πρὸς μυρίας τροπὰς ἐναλλάττουσι τάξιν· οὕτως παρὰ τοῖς ἀρίστοις συγγραφεῦσι διὰ τῶν ὑπερβατῶν ἢ μίμησις ἐστὶ
30 τὰ τῆς φύσεως ἔργα φέρεται. τότε γὰρ ἡ τέχνη τέλειος ἢνίκ’ ἂν φύσις εἶναι δοκῇ, ἢ δ’ αὖ φύσις ἐπιτυχῆς, ὅταν λαυθάνουσιν περιέχῃ τὴν τέχνην, ὥσπερ λέγει ὁ Φω-

καὺς Διονύσιος παρὰ τῷ Ἡροδότῳ· „ἐπὶ ξυροῦ γὰρ 22
 ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πράγματα, ἄνδρες Ἴωνες, εἶναι
 ἐλευθέροις ἢ δούλοις, καὶ τούτοις ὥς δραπέτῃσι. νῦν ὦν
 ὑμεῖς ἦν μὲν βούλησθε ταλαιπωρίας ἐνδέχεσθαι, παρα-
 γῆμα μὲν πόνοσ ὑμῖν, οἰοί τε δὲ ἔσεσθε ὑπερβαλέσθαι 5
 τοὺς πολεμίους.“ 2. ἐνταῦθ' ἦν τὸ κατὰ τάξιν· „ὦ ἄν-
 δρες Ἴωνες, νῦν καιρὸς ἐστὶν ὑμῖν πόνους ἐπιδέχεσθαι·
 ἐπὶ ξυροῦ γὰρ ἀκμῆς ἔχεται ἡμῖν τὰ πράγματα.“ ὁ δὲ τὸ
 μὲν, ἄνδρες Ἴωνες, ὑπερεβίβασεν· προεισέβαλεν οὖν
 εὐθὺς ἀπὸ τοῦ φόβου, ὥς μῆδ' ἀρχὴν φθάνων πρὸς τὸ 10
 ἐφεστὸς δέος προσαγορεῦσαι τοὺς ἀκούοντας· ἔπειτα δὲ
 τὴν τῶν νοημάτων ἀπέστρεψε τάξιν. πρὸ γὰρ τοῦ φῆσαι
 ὅτι αὐτοὺς δεῖ πονεῖν, (τοῦτο γὰρ ἐστὶν ὃ παρακελεύε-
 ται), ἐμπροσθεν ἀποδίδωσι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν πονεῖν δεῖ,
 „ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς,“ φήσας, „ἔχεται ἡμῖν τὰ πράγματα.“ 15
 ὥς μὴ δοκεῖν ἐσκεμμένα λέγειν, ἀλλ' ἠναγκασμένα. 3. ἔτι
 δὲ μᾶλλον ὁ Θουκυδίδης καὶ τὰ φύσει πάντως ἠνωμένα
 καὶ ἀδιανέμητα ὅμως ταῖς ὑπερβάσεσιν ἀπ' ἀλλήλων
 ἄγειν δεινότατος. ὁ δὲ Δημοσθένης οὐχ οὕτως μὲν αὐ-
 θιάδης ὥσπερ οὗτος, πάντων δ' ἐν τῷ γένει τούτῳ κατα- 20
 σορέστατος, καὶ πολὺ τὸ ἀγωνιστικὸν ἐκ τοῦ ὑπερβιβά-
 ξειν καὶ ἔτι νῆ Δία τὸ ἐξ ὑπογυίου λέγειν συνεμφαίνων,
 καὶ πρὸς τούτοις εἰς τὸν κίνδυνον τῶν μακρῶν ὑπερβα-
 τῶν τοὺς ἀκούοντας συνεπισπώμενος· 4. πολλάκις γὰρ
 τὸν νοῦν ὃν ὠρμησεν εἰπεῖν, ἀνακρεμάσας, καὶ μεταξὺ 25
 ὥς εἰς ἀλλόφυλον καὶ ἀπεοικυῖαν τάξιν, ἀλλ' ἐπ' ἄλλοις
 διὰ μέσου καὶ ἑξωθέν ποθεν ἐπεισκυκλῶν, εἰς φόβον ἐμ-
 βαλὼν τὸν ἀκροατὴν, ὥς ἐπὶ παντελεῖ τοῦ λόγου δια-
 πτώσει, καὶ συναποκινδυνεύειν ὑπ' ἀγωνίας τῷ λέγοντι
 συναναγκάσας, εἶτα παραλόγως διὰ μακροῦ τὸ πάλαι ξη- 30
 τούμενον εὐκαίρως ἐπὶ τέλει πού προσapoδοὺς αὐτῷ τῷ
 κατὰ τὰς ὑπερβάσεις παραβόλῃ καὶ ἀκροσφαλεῖ πολὺ

22 μᾶλλον ἐκπλήττει. φειδὼ δὲ τῶν παραδειγμάτων ἔστω διὰ τὸ πλῆθος.

23 Τὰ γε μὴν πολύπτωτα λεγόμενα ἀθροισμοὶ καὶ μεταβολαὶ καὶ κλίμακες πάνυ ἀγωνιστικά, ὥς οἶσθα, κόσμον 5 τε καὶ παντὸς ὕψους καὶ πάθους συνεργά. τί δέ; αἱ τῶν πτώσεων χρόνων προσώπων ἀριθμῶν γενῶν ἐναλλάξεις πῶς ποτε καταποικίλλουσι καὶ ἐπεγείρουσι τὰ ἐρμηνευτικά; 2. φημὶ δὲ τῶν κατὰ τοὺς ἀριθμοὺς οὐ μόνον ταῦτα κοσμεῖν, ὅποσα τοῖς τύποις ἐνικὰ ὄντα τῇ δυνάμει κατὰ 10 τὴν ἀναθεώρησιν πληθυντικά εὐρίσκεται.

αὐτίκα, φησί, λαὸς ἀπείρων

θύννων [ἐπ'] ἡλιόνεσσι διδιστάμενοι κελεύεισαν.

ἀλλ' ἐκεῖνα μᾶλλον παρατηρήσεως ἄξια, ὅτι ἔσθ' ὅπου προσπίπτει τὰ πληθυντικά μεγαλορρομονέστερα, καὶ 15 αὐτῷ δοξοκοποῦντα τῷ ὅλῳ τοῦ ἀριθμοῦ. 3. τοιαῦτα παρὰ τῷ Σοφοκλεῖ τὰ ἐπὶ τοῦ Οἰδίου.

ὦ γάμοι, γάμοι,

ἐφύσαθ' ἡμᾶς καὶ φυτεύσαντες πάλιν

ἀνείτε ταὐτὸ σπέρμα κάπεδειξατε

20 πατέρας, ἀδελφούς, παῖδας, αἴμ' ἐμφύλιον,

νύμφας, γυναῖκας, μητέρας τε χῶπόσα

αἰσχιστ' ἐν ἀνθρώποισιν ἔργα γίγνεται.

πάντα γὰρ ταῦτα ἐν ὀνομά ἐστιν Οἰδίου, ἐπὶ δὲ θατέρου Ἰοκάστη, ἀλλ' ὅμως χυθεῖς εἰς τὰ πληθυντικά ὁ 25 ἀριθμὸς συνεπλήθυνσε καὶ τὰς ἀτυχίας, καὶ ὥς ἐκεῖνα πεπλέονασται,

ἐξήλθον Ἑκτορές τε καὶ Σαρπηδόνες.

καὶ τὸ Πλατωνικόν, ὃ καὶ ἐτέρωθι παρετεθείμεθα, ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων. 4. „οὐ γὰρ Πέλοπες οὐδὲ Κάδμοι οὐδ'

30 Αἰγυπτοὶ τε καὶ Δαναοὶ οὐδ' ἄλλοι πολλοὶ φύσει βάρβαροι συνοικοῦσιν ἡμῖν, ἀλλ' αὐτοὶ Ἕλληνες, οὐ μίξοβαρβαροι οἰκοῦμεν“ καὶ τὰ ἐξῆς. φύσει γὰρ ἐξακούεται τὰ

πράγματα κομπωδέστερα ἀγεληδὸν οὕτως τῶν ὀνομάτων 23
ἐπισυντιθεμένων. οὐ μέντοι δεῖ ποιεῖν αὐτὸ ἐπ' ἄλλων,
εἰ μὴ ἐφ' ὧν δέχεται τὰ ὑποκείμενα αὐξησιν ἢ πληθύν
ἢ ὑπερβολῇ ἢ πάθος, ἐν τι τούτων ἢ τὰ πλείονα, ἐπεὶ
τοι τὸ πανταχοῦ κώδωνας ἐξῆφθαι λίαν σοφιστικόν. 5

Ἄλλα μὲν καὶ τοῦναντίον τὰ ἐκ τῶν πληθυντικῶν 24
εἰς τὰ ἐνικά ἐπισυναγόμενα ἐνίοτε ὑψηλοφανέστατα.
„ἐπειθ' ἡ Πελοπόννησος ἅπασα διειστῆκει,“ φησί.
„καὶ δὴ Φρυνίχῳ δραῖμα Μιλήτου ἄλωσιν διδάξαντι εἰς
δάκρυα ἔπεσε τὸ θῆτρον.“ τὸ ἐκ τῶν διηρημένων εἰς 10
τὰ ἡνωμένα ἐπισυστρέφαι τὸν ἀριθμὸν σωματοειδέστε-
ρον. 2. αἷτιον δ' ἐπ' ἀμφοῖν τοῦ κόσμου ταῦτόν οἶμαι.
ὅπου τε γὰρ ἐνικά ὑπάρχει τὰ ὀνόματα, τὸ πολλὰ ποιεῖν
αὐτὰ παρὰ δόξαν ἐμπαθοῦς· ὅπου τε πληθυντικά, τὸ εἰς
ἐν τι εὗχον συγκορυφοῦν τὰ πλείονα διὰ τὴν εἰς τοῦ- 15
ναντίον μεταμόρφωσιν τῶν πραγμάτων ἐν τῷ παραλόγῳ.

Ὅταν γε μὲν τὰ παρεληλυθότα τοῖς χρόνοις εἰσάγῃς 25
ὥς γινόμενα καὶ παρόντα, οὐ διήγησιν ἔτι τὸν λόγον,
ἀλλ' ἐναγώνιον πρᾶγμα ποιήσεις. „πεπτωκώς δέ τις,
φησὶν ὁ Ξενοφῶν, ὑπὸ τῷ Κύρῳ ἵπῳ καὶ πατούμενος 20
καίει τῇ μαχαίρᾳ εἰς τὴν γαστέρα τὸν ἵππον· ὁ δὲ σφα-
δάξων ἀποσείεται τὸν Κύρον, ὁ δὲ πίπτει.“ τοιοῦτος ἐν
τοῖς πλείστοις ὁ Θουκυδίδης.

Ἐναγώνιος δ' ὁμοίως καὶ ἡ τῶν προσώπων ἀντιμετά- 26
θεσις, καὶ πολλάκις ἐν μέσοις τοῖς κινδύνοις ποιοῦσα τὸν 25
ἄκροατὴν δοκεῖν στρέφεσθαι,

φαίης κ' ἀκμῆτας καὶ ἀτειρέας

ἄντεσθ' ἐν πολέμῳ· ὥς ἐσσυμένως ἐμάχοντο.

καὶ ὁ Ἄρατος,

μὴ κείνῳ ἐνὶ μηνὶ περικλύξοιο θαλάσση.

30

Ὡς δέ που καὶ ὁ Ἡρόδοτος· „ἀπὸ δὲ Ἐλεφαντίνης πό-
λεως ἄνω πλεύσειαι, καὶ ἔπειτα ἀπὸ βίης ἐς πεδῖον λείου·

26 διεξελθὼν δὲ τοῦτο τὸ χωρίον αὐθις εἰς ἕτερον πλοῖον
 ἐμβὰς πλεύσει δι' ἡμέρας, ἔπειτα ἤξει εἰς πόλιν μεγά-
 λην, ἣ ὄνομα Μερόη. ὁρᾷς, ὦ ἑταῖρε, ὡς παραλαβὼν σου
 τὴν ψυχὴν διὰ τῶν τόπων ἄγει τὴν ἀκοὴν ὅψιν ποιῶν;
 5 πάντα δὲ τὰ τοιαῦτα πρὸς αὐτὰ ἀπεριδόμενα τὰ πρόσω-
 πα ἐπ' αὐτῶν ἴστησι τὸν ἀκροατὴν τῶν ἐνεργουμένων.
 3. καὶ ὅταν ὡς οὐ πρὸς ἅπαντας, ἀλλ' ὡς πρὸς μόνον
 τινὰ λαλῇς,

Τυδείδην δ' οὐκ ἂν γνῶις, ποτέροισι μετείη,
 10 ἐμπαθέστερόν τε αὐτὸν ἅμα καὶ προσεκτικώτερον, καὶ
 ἁγῶνος ἐμπλεων ἀποτελέσεις, ταῖς εἰς ἑαυτὸν προσφω-
 νήσεσιν ἐξεγειρόμενον.

27 Ἔτι γε μὴν ἔσθ' ὅτε περὶ προσώπου διηγούμενος ὁ
 συγγραφεὺς ἐξαίφνης παρενεχθεὶς εἰς τὸ αὐτὸ πρόσω-
 15 πον ἀντιμεθίσταται, καὶ ἔστι τὸ τοιοῦτον εἶδος ἐκβολή
 τις πάθους.

Ἐκτωρ δὲ Τρώεσσιν ἐκέκλετο, μακρὸν αὖσας,
 νηυσὶν ἐπισσεύεσθαι, εἴαν δ' ἔναρα βροτόεντα.
 ὃν δ' ἂν ἐγὼν ἀπάνευθε νεῶν ἐθέλοντα νοήσω,

20 αὐτοῦ οἱ θάνατον μητίσσομαι.

οὐκοῦν τὴν μὲν διήγησιν ἄτε πρέπουσαν ὁ ποιητὴς
 προσῆφεν ἑαυτῷ, τὴν δ' ἀπότομον ἀπειλὴν τῷ θυμῷ
 τοῦ ἡγεμόνος ἐξαπίνης οὐδὲν προδηλώσας περιέθηκεν·
 ἐψύχετο γάρ, εἰ παρενετίθει· ἔλεγε δὲ τοῖα τινα καὶ τοῖα
 25 ὁ Ἐκτωρ· νυνὶ δ' ἐφθασεν ἄφνω τὸν μεταβαίνοντα ἢ
 τοῦ λόγου μετάβασις. 2. διὸ καὶ ἡ πρόχρησις τοῦ σχήμα-
 τος τότε, ἥνίκα ὁ ζῆλος ὁ καιρὸς ὦν διαμέλλειν τῷ γρά-
 φοντι μὴ διδῶ, ἀλλ' εὐθύς ἐπαναγκάξῃ μεταβαίνειν
 ἐκ προσώπων εἰς πρόσωπα, ὡς καὶ παρὰ τῷ Ἐκαταίστῃ
 30 „Κῆῡξ δὲ ταῦτα δεινὰ ποιούμενος ἀντίκα ἐκέλευε τοὺς
 Ἡρακλείδας ἐπιγόνους ἐκχωρεῖν· οὐ γὰρ ὑμῖν δυνατὸς
 εἰμι ἀρήγειν. ὡς μὴ ὦν αὐτοὶ τε ἀπόλησθε καὶ μετὰ τῷ

ητε, ἐς ἄλλον τινὰ δῆμον ἀποίχεσθαι.“ 3. ὁ μὲν γὰρ 27
 ἱημοσθένης κατ’ ἄλλον τινὰ τρόπον ἐπὶ τοῦ Ἀριστογέ-
 νος ἐμπαθὲς τὸ πολυπρόσωπον καὶ ἀγγλίστροφον παρέ-
 τακεν. „καὶ οὐδεὶς ὑμῶν χολήν,“ φησὶν, „οὐδ’ ὄρ-
 ῆν ἔχων εὐρεθήσεται, ἐφ’ οἷς ὁ βδελυρὸς οὗτος καὶ 5
 ναιδὴς βιάζεται; ὃς ὧ μισρώτατε πάντων, κεκλειμέ-
 ης σοι τῆς παρρησίας οὐ κιγκλίσιν, οὐδὲ θύραις, ἃ καὶ
 ἀρανοίξειεν ἂν τις“ ἐν ἀτελεῖ τῷ νῶ ταχὺ διαλλάξας,
 αἰ μόνον οὐ μίαν λέξιν διὰ τὸν θυμὸν εἰς δύο διασπά-
 ρας πρόσωπα, „ὃς ὧ μισρώτατε,“ εἶτα πρὸς τὸν Ἀριστο- 10
 κείτωνα τὸν λόγον ἀποστρέψας καὶ ἀπολιπεῖν δοκῶν,
 ἡμῶς διὰ τοῦ πάθους πολὺ πλέον ἐπέστρεψεν, 4. οὐκ
 ἴλλως ἢ Πηνελόπη,

κῆρυξ, τίπτε δέ σε πρόεσαν μνηστῆρες ἀγαυοί;
 εἰπέμεναι δμῳῇσιν Ὀδυσσῆος θελοῖο, 15
 ἔργων παύσασθαι, σφίσι δ’ αὐτοῖς δαῖτα πένεσθαι;
 μὴ μνηστεύσαντες, μηδ’ ἄλλοθ’ ὀμιλήσαντες,
 ὕστατα καὶ πύματα νῦν ἐνθάδε δειπνήσειαν,
 οἳ θάμ’ ἀγειρόμενοι βίοτον κατακείρετε πολλόν,
 κτῆσιν Τηλεμάχοιο δαΐφρονος· οὐδέ τι πατρῶν 20
 ὑμετέρων τῶν πρόσθεν ἀκούετε παῖδες ἑόντες,
 οἷος Ὀδυσσεὺς ἔσκε.

Καὶ μέντοι περίφρασις ὡς οὐχ ὑψηλοποιόν, οὐδεὶς 28
 ν οἶμαι διστάσειεν. ὥς γὰρ ἐν μουσικῇ διὰ τῶν παρα-
 ὄνων καλουμένων ὁ κύριος φθόγγος ἡδίων ἀποτελεῖ- 25
 υ, οὕτως ἡ περίφρασις πολλάκις συμφθέγγεται τῇ κυ-
 ρολογίᾳ, καὶ εἰς κόσμον ἐπὶ πολὺ συνηγεῖ, καὶ μάλιστα
 , μὴ ἔχη φυσῶδές τι καὶ ἄμουσον, 2. ἀλλ’ ἡδέως κεκρα-
 ῖνον. ἱκανὸς δὲ τοῦτο τεκμηριῶσαι καὶ Πλάτων κατὰ
 ν εἰσβολὴν τοῦ Ἐπιταφίου· „ἐργῶ μὲν ἡμῖν οἷδ’ 30
 ουσι τὰ προσήκοντα σφίσιν αὐτοῖς, ὧν τυχόντες πο-
 ῦνται τὴν εἰμαρμένην πορεῖαν, προπεμφθέντες κοιμη-

- 28 μὲν ὑπὸ τῆς πόλεως, ἰδίᾳ δὲ ἕκαστος ὑπὸ τῶν προσηκόντων. “ οὐκοῦν τὸν θάνατον εἶπεν εἰμαρμένην πορείαν, τὸ δὲ τετυχηκέναι τῶν νομιζομένων, προπομπήν τινα δημοσίαν ὑπὸ τῆς πατρίδος. ἄρα δὴ τούτοις μετρίως
5 ὤγκωσε τὴν νόησιν, ἣν ψιλὴν λαβὼν τῇ λέξει ἐμελοποίησε, καθάπερ ἁρμονίαν τινὰ τὴν ἐκ τῆς περιφράσεως περιχεάμενος εὐμέλειαν; 3. καὶ Ξενοφῶν. „πόνον δὲ τοῦ ζῆν ἡδέως ἡγεμόνα νομίζετε· κάλλιστον δὲ πάντων καὶ πολεμικώτατον κτῆμα εἰς τὰς ψυχὰς συγκεκόμεσθε·
10 ἐπαινούμενοι γὰρ μᾶλλον ἢ τοῖς ἄλλοις πᾶσι χαίρετε.“ ἀντὶ τοῦ πονεῖν θέλετε, „πόνον ἡγεμόνα τοῦ ζῆν ἡδέως ποιεῖσθε“ εἰπὼν, καὶ τᾶλλ’ ὁμοίως ἐπεκτείνας μεγάλην τινὰ ἔννοιαν τῷ ἐπαύῳ προσπεριωρίσατο. 4. καὶ τὸ ἀμίμητον ἐκεῖνο τοῦ Ἡροδότου. „τῶν δὲ Σκυθῶν τοῖς
15 συλήσασσι τὸ ἱερὸν ἐνέβαλεν ἡ θεὸς θήλειαν νοῦσον.“
29 Ἐπίκληρον μέντοι τὸ πρᾶγμα, ἡ περίφρασις, τῶν ἄλλων πλέον, εἰ μὴ συμμέτρως τινὲ λαμβάνοιτο· εὐθύς γὰρ ἀβλεμὲς προσπίπτει, κουφολογίας τε ὄζον καὶ παχύτατον· ὅθεν καὶ τὸν Πλάτωνα, (δεινὸς γὰρ αἰὲ περὶ σχῆμα
20 καὶ τισιν ἀκαίρως,) ἐν τοῖς νόμοις λέγοντα, ὡς οὔτε ἀργυροῦν δεῖ πλοῦτον οὔτε χρυσοῦν ἐν πόλει ἰδρυμένον εἶναι οἰκεῖν, διαχλευάζουσιν, ὡς εἰ πρόβατα, φησὶν, ἐκώλυε κεκτῆσθαι, δῆλον ὅτι προβάτειον ἂν καὶ βόειον πλοῦτον ἔλεγεν.
25 2. Ἀλλὰ γὰρ ἅλις ὑπὲρ τῆς εἰς τὰ ὑψηλὰ τῶν σχημάτων χρήσεως ἐκ παρενθήκης τοσαῦτα πεφιλολογίσθη, Τερρεντιανὲ φίλτατε· πάντα γὰρ ταῦτα παθητικωτέρους καὶ συγκεκινημένους ἀποτελεῖ τοὺς λόγους· πάθος δὲ ὑψους μετέχει τοσοῦτον, ὅποσον ἡθος ἡδονῆς.
30 Ἐπειδὴ μέντοι ἡ τοῦ λόγου νόησις ἢ τε φράσις, τὰ
31 πλείω δὲ ἑκατέρου διακτυκται, ἴθι δὴ, ἂν τοῦ φραστικῆς μέρους ἢ τινα λοιπὰ ἔτι, προσεπιθεασώμεθα. ὅτι μὲν

τοίνυν ἡ τῶν κυρίων καὶ μεγαλοπρεπῶν ὀνομάτων ἐκ-30
 λογὴ θαυμαστῶς ἄγει καὶ κατακλεῖ τοὺς ἀκούοντας,
 (καὶ ὥς πᾶσι τοῖς ῥήτορσι καὶ συγγραφεῦσι κατ' ἄκρον
 ἐπιτήδευμα,) μέγεθος ἅμα κάλλος εὐπίνειαν βάρος ἰσχύν
 κράτος, ἔτι δὲ τᾶλλα, ἃν ὥσιν τινα, τοῖς λόγοις ὥσπερ 5
 ἀγάλμασι καλλίστοις, δι' αὐτῆς ἐπανθεῖν παρασκευά-
 ζουσα, καὶ οἶονεῖ ψυχὴν τινα τοῖς πράγμασι φωνητικὴν
 ἐντιθεῖσα, μὴ καὶ περιττὸν ἢ πρὸς εἰδότας διεξιέναι. φῶς
 γὰρ τῷ ὄντι ἰδίον τοῦ νοῦ τὰ καλὰ ὀνόματα. 2. ὁ μέντοι
 γε ὄγκος αὐτῶν οὐ πάντῃ χρειώδης, ἐπεὶ τοῖς μικροῖς 10
 πραγματίοις περιτιθέναι μεγάλα καὶ σεμνὰ ὀνόματα ταύ-
 τὸν ἂν φαίνοιτο, ὥς εἰ τις τραγικὸν προσωπεῖον μέγα
 παιδί περιθεῖν νηπιῶ, πλὴν ἐν μὲν ποιήσῃ καὶ ἰ . . .

DESUNT QUATUOR FOLIA.

. . . . πικρώτατον καὶ γόνιμον, τὸ δ' Ἀνακρέοντος· 31
 „οὐκέτι Θρηκίης ἐπιστρέφομαι.“ ταύτῃ καὶ τὸ τοῦ Θεο- 16
 πόμπου, καὶ τὸν ἐπῆνετον, διὰ τὸ ἀνάλογον ἔμοιγε ση-
 μαντικώτατα ἔχειν δοκεῖ, ὅπερ ὁ Καικίλιος οὐκ οἶδ'
 ὅπως καταμέμφεται. „δεινὸς ὢν,“ φησὶν, „ὁ Φίλιππος
 ἀναγκοφαγῆσαι πράγματα.“ ἔστιν ἄρ' ὁ ἰδιωτισμὸς 20
 ἐνίοτε τοῦ κόσμου παρὰ πολὺ ἐμφανιστικώτερον· ἐπι-
 γινώσκεται γὰρ αὐτόθεν ἐκ τοῦ κοινοῦ βίου, τὸ δὲ σύνθη-
 ρες ἤδη πιστότερον. οὐκοῦν ἐπὶ τοῦ τὰ αἰσχροὶ καὶ ὀυ-
 παρὰ τλημόνως καὶ μετ' ἡδονῆς ἔνεκα πλεονεξίας καρτε-
 ροῦντος τὸ ἀναγκοφαγεῖν τὰ πράγματα ἐναργέστατα 25
 παρέρχεται. 2. ὥδέ πως ἔχει καὶ τὰ Ἡροδότεια· „ὁ
 Κλεομένης,“ φησί, „μανεῖς τὰς ἑαυτοῦ σάρκας ξιφιδίῳ
 ιατέτεμεν εἰς λεπτά, ἕως ὅλον καταχορδεύων ἑαυτὸν
 κέφθειρεν.“ καὶ „ὁ Πύθης ἕως τοῦδε ἐπὶ τῆς νεῶς
 μάχετο, ἕως ἅπας κατεκρεουργήθη.“ ταῦτα γὰρ ἐγγὺς 30
 καταξύει τὸν ἰδιώτην, ἀλλ' οὐκ ἰδιωτεύει τῷ σημαντικῷ.

- 32 *Περὶ δὲ πλήθους καὶ μεταφορῶν ὁ μὲν Καικίλιος*
ἔοικε συγκατατίθεσθαι τοῖς δύο ἢ τὸ πλεῖστον τρεῖς ἐπὶ
ταύτου νομοθετοῦσι τάττεσθαι. (ὁ γὰρ Δημοσθένης ὄρος
καὶ τῶν τοιούτων.) ὁ τῆς χρείας δὲ καιρός, ἔνθα τὰ πάθη
5 *χειμάρρου δίκην ἐλαύνεται, καὶ τὴν πολυπλήθειαν αὐ-*
τῶν ὡς ἀναγκαίαν ἐνταῦθα συνεφέλκεται. 2. „ἄνθρω-
ποι, φησί, μιαιοὶ [καὶ ἀλάστορες] καὶ κόλακες, ἡκρωτη-
ριασμένοι τὰς ἑαυτῶν ἑκαστοὶ πατρίδας, τὴν ἐλευθερίαν
προπεπωκότες πρότερον Φιλίππῳ, νυνὶ δ' Ἀλεξάνδρῳ,
10 *τῇ γαστρὶ μετροῦντες καὶ τοῖς αἰσχίστοις τὴν εὐδαιμο-*
νίαν, τὴν δ' ἐλευθερίαν καὶ τὸ μηδένα ἔχειν δεσπότην,
ἃ τοῖς πρότερον Ἑλλήσιν ὄροι τῶν ἀγαθῶν ἦσαν καὶ κα-
νόνες, ἀνατετροφότες.“ ἐνταῦθα τῷ πλήθει τῶν τροπι-
κῶν ὁ κατὰ τῶν προδοτῶν ἐπιπροσθεῖ τοῦ ῥήτορος θυ-
15 *μός. 3. διόπερ ὁ μὲν Ἀριστοτέλης καὶ ὁ Θεόφραστος*
μειλίγματα φασὶ τίνα τῶν θρασειῶν εἶναι ταῦτα μετα-
φορῶν, τά, „ὥσπερ ἐλ φάναι,“ καί, „οἶονεῖ,“ καί, „εἰ
χρὴ τοῦτον εἰπεῖν τὸν τρόπον,“ καί, „εἰ δεῖ παρακινδυν-
ευτικώτερον λέξει.“ ἢ γὰρ ὑποτίμησις, φασίν, ἴσται
20 *τὰ τολμηρά. 4. ἐγὼ δὲ καὶ ταῦτα μὲν ἀποδέχομαι, ὅμως*
δὲ πλήθους καὶ τόλμης μεταφορῶν, (ὅπερ ἔφην ἀπὸ τῶν
σχημάτων,) τὰ εὐκαιρὰ καὶ σφοδρὰ πάθη καὶ τὸ γενναῖον
ὕψος εἶναι φημι ἰδίᾳ τίνα ἀλεξιφάρμακα, ὅτι τῷ ῥοδίῳ
τῆς φορᾶς ταυτὶ πέφυκεν ἅπαντα τᾶλλα παρασύρειν καὶ
25 *προωθεῖν, μᾶλλον δὲ καὶ ὡς ἀναγκαῖα πάντως εἰσπράτ-*
τεσθαι τὰ παράβολα, καὶ οὐκ ἔᾶ τὸν ἀκροατὴν σχολάζειν
περὶ τὸν τοῦ πλήθους ἔλεγχον διὰ τὸ συνενθουσιᾶν τῷ
λέγοντι. 5. ἀλλὰ μὴν ἐν γε ταῖς τοπηγορίαις καὶ διαγραφ-
30 *αῖς οὐκ ἄλλο τι οὕτως κατασημαντικόν, ὥς οἱ συνεχεῖς*
καὶ ἐπάλληλοι τρόποι. δι' ὧν καὶ παρὰ Ξενοφῶντι ἢ τὰν
θρῶπίνου σκηνούς ἀνατομὴ πομπικῶς, καὶ ἔτι μᾶλλον
ἀναξωγραφεῖται θείως παρὰ τῷ Πλάτῳ. τὴν μὲν κερφα-

λὴν αὐτοῦ φησιν ἀκρόπολιν, ἰσθμὸν δὲ μέσον διωκοδο- 32
μῆσθαι μεταξὺ τοῦ στήθους τὸν αὐχένα, σφονδύλους τε
ὑπεστηριχθῆναι φησιν οἶον στρόφιγγας, καὶ τὴν μὲν ἡδο-
νὴν ἀνθρώποις εἶναι κακῶν δέλεαρ, γλῶσσαν δὲ γεύσεως
δοκίμιον· ἄναμμα δὲ τῶν φλεβῶν τὴν καρδίαν, καὶ πη- 5
γὴν τοῦ περιφερομένου σφοδρῶς αἵματος, εἰς τὴν δορυ-
φορικὴν οἴκησιν κατατεταγμένην· τὰς δὲ διαδρομὰς τῶν
πόρων ὀνομάζει στενωπούς· „τῇ δὲ πηδήσει τῆς καρ-
δίας, ἐν τῇ τῶν δεινῶν προσδοκίᾳ καὶ τῇ τοῦ θυμοῦ
ἐπεγέρσει, ἐπειδὴ διάπυρος ἦν, ἐπικουρίαν μηχανώμε- 10
νοι,“ φησί, „τὴν τοῦ πλεύμονος ιδέαν ἐνεφύτευσαν,
μαλακὴν καὶ ἀναιμον· καὶ σήραγγας ἐντὸς ἔχουσιν οἶον
μάλαγμα, ἵν’ ὁ θυμὸς ὁπότ’ ἐν αὐτῇ ζέσῃ, πηδῶσα εἰς
ὑπεῖκον μὴ λυμαίνηται.“ καὶ τὴν μὲν τῶν ἐπιθυμιῶν
οἴκησιν προσεῖπεν ὥς γυναικωνίτιν, τὴν τοῦ θυμοῦ δὲ 15
ὥσπερ ἀνδρωνίτιν· τὸν γε μὴν σπλῆνα τῶν ἐντὸς μα-
γείον, ὅθεν πληρούμενος τῶν ἀποκαθαιρομένων μέγας
καὶ ὑπουργὸς αὖξεται. „μετὰ δὲ ταῦτα σαρκὶ πάντα,“
φησί, „κατεσκέασαν, προβολὴν τῶν ἔξωθεν τὴν σάρκα,
οἶον τὰ πιλήματα, προθέμενοι.“ νομὴν δὲ σαρκῶν ἔφη 20
τὸ αἷμα· τῆς δὲ τροφῆς ἕνεκα, φησί, διωχέτευσαν τὸ
σῶμα, τέμνοντες ὥσπερ ἐν κήποις ὀχετούς, ὥς ἐκ τινος
νάματος ἐπιόντος, ἀραιοῦ ὄντος αὐλῶνος τοῦ σώματος,
τὰ τῶν φλεβῶν ῥέοι νάματα· ἡνίκα δὲ ἡ τελευτὴ παρα-
τεῖ, λύεσθαι φησι τὰ τῆς ψυχῆς οἰονεὶ νεῶς πείσματα, 25
μεθεῖσθαι τε αὐτὴν ἐλευθέραν. 6. ταῦτα καὶ τὰ παρα-
τλήσια μυρὶ ἅττα ἐστὶν ἑξῆς· ἀπόχρη δὲ τὰ δεδηλωμένα,
ὥς μεγάλαι τε φύσιν εἰσὶν αἱ τροπικαί, καὶ ὥς ὑψηλο-
τοιὸν αἱ μεταφοραί, καὶ ὅτι οἱ παθητικοὶ καὶ φραστικοὶ
ιατὰ τὸ πλεῖστον αὐταῖς χαίρουσι τόποι. 7. ὅτι μέντοι 30
καὶ ἡ χρῆσις τῶν τρόπων, ὥσπερ τὰλλα πάντα καλὰ ἐν
λόγοις, προαγωγὸν ἀεὶ πρὸς τὸ ἄμετρον, δῆλον ἤδη, καὶ

- 32 ἐγὼ μὴ λέγω. ἐπὶ γὰρ τούτοις καὶ τὸν Πλάτωνα οὐχ ἥκιστα διασύρουσι, πολλάκις ὥσπερ ὑπὸ βακχείας τινὸς τῶν λόγων, εἰς ἀκράτους καὶ ἀπηνεῖς μεταφορὰς καὶ εἰς ἀλληγορικὸν στόμφον ἐκφερόμενον. „οὐ γὰρ ῥᾷδιον ἐπι-
 5 νοεῖν,“ φησὶν, „ὅτι πόλιν εἶναι δεῖ δίκην κρατῆρος κεκραμένην, οὐ μαινόμενος μὲν οἶνος ἐγκεχυμένος ξεῖ, κολαζόμενος δὲ ὑπὸ νήφοντος ἐτέρου θεοῦ, καλὴν κοινωνίαν λαβὼν ἀγαθὸν πόμα καὶ μέτριον ἀπεργάζεται.“ νήφοντα γὰρ φασὶ θεὸν τὸ ὕδωρ λέγειν, κόλασιν δὲ τὴν
 10 κρᾶσιν, ποιητοῦ τινος τῷ ὄντι οὐχὶ νήφοντός ἐστι. 8. τοῖς τοιούτοις ἐλαττώμασιν ἐπιχειρῶν ὁμως αὐτὸ καὶ ὁ Καϊκίλιος ἐν τοῖς ὑπὲρ Λυσίου συγγράμμασιν ἀπεθάρρησε τῷ παντὶ Λυσίαν ἀμείνω Πλάτωνος ἀποφήνασθαι, δυσὶ πάθεσι χρησάμενος ἀκρίτοις· φιλῶν γὰρ τὸν Λυσίαν ὥς
 15 οὐδ’ αὐτὸς αὐτόν, ὁμως μᾶλλον μισεῖ τῷ παντὶ Πλάτωνα ἢ Λυσίαν φιλεῖ. πλὴν οὗτος μὲν ὑπὸ φιλονεικίας οὐδὲ τὰ θέματα ὁμολογούμενα, καθάπερ ῥῆθῃ *. ὥς γὰρ ἀναμάρτητον καὶ καθαρὸν τὸν ῥήτορα προφέρει πολλὰ διημαρτημένου τοῦ Πλάτωνος, τὸ δ’ ἦν ἄρα οὐχὶ τοιού-
 20 τον, οὐδὲ ὀλίγου δεῖν.
- 33 Φέρε δὴ, λάβωμεν τῷ ὄντι καθαρὸν τινα συγγραφεὶα καὶ ἀνέγκλητον. ἄρ’ οὐκ ἄξιόν ἐστι διαπορῆσαι περὶ αὐτοῦ τούτου καθολικῶς, πότερόν ποτε κρεῖττον ἐν ποιήμασι καὶ λόγοις, μέγεθος ἐν ἐνίοις διημαρτημένοις, ἢ τὸ
 25 σύμμετρον μὲν ἐν τοῖς κατορθώμασιν, ὑγιὲς δὲ πάντῃ καὶ ἀδιάπτωτον; καὶ ἔτι νῆ Δία, πότερόν ποτε αἱ πλείους ἀρεταὶ τὸ πρωτεῖον ἐν λόγοις, ἢ αἱ μείζους δικαίως ἂν φέροντο; ἐστὶ γὰρ ταῦτ’ οἰκεῖα τοῖς περὶ ὕψους σκέμματα, καὶ ἐπικρίσεως ἐξ ἁπαντος δεόμενα. 2. ἐγὼ δ’ οἶδα
 30 μὲν, ὥς αἱ ὑπερμεγέθεις φύσεις ἥκιστα καθαραί· τὸ γὰρ ἐν παντὶ ἀκριβὲς κίνδυνος μικρότητος, ἐν δὲ τοῖς μεγέθεσιν, ὥσπερ ἐν τοῖς ἄγαν πλούτοις, εἶναι τι χρηὸν καὶ

αρολιγωρούμενον· μήποτε δὲ τοῦτο καὶ ἀναγκαῖον ἦ, 33
 ὁ τὰς μὲν ταπεινὰς καὶ μέσας φύσεις διὰ τὸ μηδαμῇ πα-
 ακινδυνεύειν μηδὲ ἐφίεσθαι τῶν ἄκρων, ἀναμαρτήτους
 ἰς ἐπὶ τὸ πολὺ καὶ ἀσφαλεστέρας διαμένειν, τὰ δὲ μεγάλα
 πισφαλῇ δι' αὐτὸ γίνεσθαι τὸ μέγεθος. 3. ἀλλὰ μὴν οὐδὲ 5
 κείνο ἀγνοῶ, τὸ δεύτερον, ὅτι φύσει πάντα τὰ ἀνθρώ-
 ρεια ἀπὸ τοῦ χείρονος ἀεὶ μᾶλλον ἐπιγινώσκειται, καὶ
 τῶν μὲν ἁμαρτημάτων ἀνεξάλειπτος ἡ μνήμη παραμένει,
 τῶν καλῶν δὲ ταχέως ἀπορρεῖ. 4. παρατεθειμένος δ' οὐκ
 ἴλγυα καὶ αὐτὸς ἁμαρτήματα καὶ Ὀμήρου καὶ τῶν ἄλλων, 10
 ὅσοι μέγιστοι, καὶ ἥκιστα τοῖς παιδίσμασιν ἀρεσκόμενος,
 ὅμως δὲ οὐχ ἁμαρτήματα μᾶλλον αὐτὰ ἐκούσια καλῶν, ἢ
 παροράματα δι' ἀμέλειαν εἰκῇ πού καὶ ὥς ἔτυχεν ὑπὸ με-
 γαλοφυΐας ἀνεπιστάτως παρενηνεγμένα, οὐδὲν ἦττον
 οἶμαι τὰς μείζονας ἀρετάς, εἰ καὶ μὴ ἐν πᾶσι διομαλί- 15
 ῃεν, τὴν τοῦ πρωτείου ψῆφον μᾶλλον ἀεὶ φέρεσθαι,
 αὖν εἰ μηδεὶν ἑτέρου, τῆς μεγαλοφροσύνης αὐτῆς ἔνεκα·
 καὶ τοίγγε καὶ ἄπτωτος ὁ Ἀπολλώνιος ἐν τοῖς Ἀργοναύ-
 ταις ποιητής, κἂν τοῖς βουκολικοῖς πλὴν ὀλίγων τῶν ἔξω-
 τεν ὁ Θεόκριτος ἐπιτυχέστατος, ἅρ' οὖν Ὀμηρος ἂν μᾶλ- 20
 ον, ἢ Ἀπολλώνιος ἐθέλοις γενέσθαι; 5. τί δέ; Ἐρατο-
 φένης ἐν τῇ Ἡριγόνῃ (διὰ πάντων γὰρ ἀμώμητον τὸ
 ἰοιημάτιον) Ἀρχιλόχου πολλὰ καὶ ἀνοικονόμητα παρα-
 ὕφροντος, κἀκείνης τῆς ἐκβολῆς τοῦ δαιμονίου πνεύμα-
 ος, ἣν ὑπὸ νόμον τάξει δύσκολον, ἅρα δὴ μείζων ποιη- 25
 ῆς; τί δ'; ἐν μέλεσι μᾶλλον ἂν εἶναι Βακχυλίδης ἔλοιο
 Πίνδαρος· καὶ ἐν τραγωδίᾳ Ἴων ὁ Χίος, ἢ νῆ Δία Σο-
 οκλῆς; ἐπειδὴ οἱ μὲν ἀδιάπτωτοι καὶ ἐν τῷ γλαφυρῷ
 ἀντὶ κακαλλιγραφημένοι· ὁ δὲ Πίνδαρος καὶ ὁ Σοφο-
 λῆς ὅτε μὲν οἶον πάντα ἐπιφλέγουσι τῇ φορᾷ, σβέν- 30
 ννται δ' ἀλόγως πολλάκις, καὶ πίπτουσιν ἀτυχέστατα.

- 33 ἢ οὐδεις ἂν εὖ φρονῶν ἐνὸς δράματος, τοῦ Οἰδίποδος, εἰς ταὐτὸ συνθεῖς τὰ Ἴωνος ἀντιτιμήσαιο ἐξῆς.
- 34 Εἰ δ' ἀριθμῶ, μὴ τῷ ἀληθεῖ κρίνοιτο τὰ κατορθώματα, οὕτως ἂν καὶ Ὑπερίδης τῷ παντὶ προέχοι Δημοσθένους. ἔστι γὰρ αὐτοῦ πολυφωνότερος, καὶ πλείους ἀρετὰς ἔχων, καὶ σχεδὸν ὑπακρος ἐν πᾶσιν, ὥς ὁ πένταθλος, ὥστε τῶν μὲν πρωτείων ἐν ἅπασιν τῶν ἄλλων ἀγωνιστῶν λείπεσθαι, πρωτεύειν δὲ τῶν ἰδιωτῶν. 2. ὁ μὲν γε Ὑπερίδης, πρὸς τῷ πάντα ἔξω γε τῆς συνθέσεως
- 10 μιμείσθαι τὰ Δημοσθένεια κατορθώματα καὶ τὰς Λυσιακὰς ἐκ περιττοῦ περιείληφεν ἀρετὰς τε καὶ χάριτας. καὶ γὰρ λαλεύματα ἀφελείας ἐνθα χρή, καὶ οὐ πάντα ἐξῆς καὶ μονοτόνως, ὥς ὁ Δημοσθένης, λέγει· τό τε ἡθικὸν ἔχμετὰ γλυκύτητος ἡδὺ λιτῶς ἐφηδυνόμενον· ἄφατοί τε
- 15 περὶ αὐτόν εἰσιν ἀστεῖσμοί, μυκτῆρ πολιτικώτατος, εὐγένεια, τὸ κατὰ τὰς εἰρωνείας εὐπάλαιστρον, σκώμματα οὐκ ἄμουσα, οὐδ' ἀνάγωγα, κατὰ τοὺς Ἀττικοὺς ἐκείνους, ἀλλ' ἐπικείμενα, διασυρμός τε ἐπιδέξιος, καὶ πολὺ τὸ κωμικὸν καὶ μετὰ παιδιᾶς εὐστόχου κέντρον, ἀμίμη-
- 20 τον δὲ εἶπεῖν τὸ ἐν πᾶσι τούτοις ἐπαφρόδιτον· οἰκτίσασθαι τε προσφυνέστατος, ἔτι δὲ μυθολογήσαι κεχυμένος, καὶ ἐν ὑγρῷ πνεύματι διεξοδεῦσαι ἔτι εὐκαμπῆς ἄκρος, ὥσπερ ἀμέλει τὰ μὲν περὶ τὴν Λητὴν ποιητικώτερα, τὸν δ' ἐπιτάφιον ἐπιδεικτικῶς, ὥς οὐκ οἶδ' εἰ τις ἄλλος, διέ-
- 25 θετο. 3. ὁ δὲ Δημοσθένης ἀνηθοποίητος, ἀδιάχυντος, ἥμιστα ὑγρὸς ἢ ἐπιδεικτικός, ἀπάντων ἐξῆς τῶν προεργημένων κατὰ τὸ πλεον ἄμοιρος. ἐνθα μέντοι γελοῖος εἶναι βιάζεται καὶ ἀστεῖος, οὐ γέλωτα κινεῖ μᾶλλον ἢ καταγελάται, ὅταν δὲ ἐγγίξειν θέλη τῷ ἐπὶ χαρὶς εἶναι, τότε
- 30 πλεον ἀφίσταται. τό γέ τοι περὶ Φρύνης ἢ Ἀθηνογένους λογίδιον ἐπιχειρήσας γράφειν ἔτι μᾶλλον ἂν Ὑπερίδην συνέστησεν. 4. ἀλλ' ἐπειδήπερ, οἶμαι, τὰ μὲν θατέρον

ἀλά, καὶ εἰ πολλά, ὅμως ἀμεγέθη καρδίῃ νήφοντος, 34
 ὥρᾳ καὶ τὸν ἀκροατὴν ἡρεμεῖν ἐῶντα, (οὐδεὶς γοῦν
 περὶδὴν ἀναγινώσκων φοβεῖται·) ὁ δὲ ἐνθεν ἐλὼν τοῦ
 μεγαλοφνεστάτου καὶ ἐπ' ἄκρον ἀρετὰς συντετελεσμέ-
 νας, ὑψηγορίας τόνον, ἔμψυχα πάθη, περιουσίαν, ἀγχι- 5
 οῖαν, τάχος, ἐνθα δὴ κύριον, τὴν ἅπασιν ἀπρόσιτον
 λεινότητα καὶ δύναμιν, ἐπειδὴ ταῦτα, φημί, ὡς θεό-
 τεμπα δεινὰ δωρήματα, (οὐ γὰρ εἶπεῖν θεμιτὸν ἀνθρώ-
 πιν,) ἀθρόα ἐς ἑαυτὸν ἔσπασε, διὰ τοῦτο, οἷς ἔχει κα-
 λοῖς ἅπαντας αἰὲν νικά, καὶ ὑπὲρ ὧν οὐκ ἔχει, καὶ ὥσπερ 10
 καταβροντᾷ καὶ καταφέγγει τοὺς ἀπ' αἰῶνος ῥήτορας·
 καὶ θᾶττον ἂν τις κεραυνοῖς φερομένοις ἀντανοῖξαι τὰ
 ὅρματα δύναίτο, ἢ ἀντοφθαλμῆσαι τοῖς ἐπαλλήλοις ἐκεί-
 νου πάθεσιν.

Ἐπὶ μέντοι τοῦ Πλάτωνος καὶ ἄλλη τίς ἐστίν, ὡς 35
 ἔφη, διαφορὰ· οὐ γὰρ μεγέθει τῶν ἀρετῶν, ἀλλὰ καὶ 16
 τῷ πλήθει πολὺν λειπόμενος αὐτοῦ Λυσίας ὅμως πλεον-
 εῖ τοῖς ἀμαρτήμασι περιττεύει, ἢ ταῖς ἀρεταῖς λείπεται.
 2. τί ποτ' οὖν εἶδον οἱ ἰσόθεοι ἐκεῖνοι καὶ τῶν μεγίστων
 ὑπερφρονήσαντες; πρὸς πολλοῖς ἄλλοις ἐκεῖνο, ὅτι ἢ
 ρύσις οὐ ταπεινὸν ἡμᾶς ζῶον οὐδ' ἀγεννὲς ἔκρινε, τὸν
 ἄνθρωπον, ἀλλ' ὡς εἰς μεγάλην τινα πανήγυριν, εἰς τὸν
 βίον καὶ εἰς τὸν σύμπαντα κόσμον ἐπάγουσα, θεατὰς 20
 τῶν ὅλων αὐτῆς ἐσομένους καὶ φιλοτιμοτάτους 25
 ἰγωνιστάς, εὐθὺς ἅμαχον ἔρωτα ἐνέφυσεν ἡμῶν ταῖς
 βυχαῖς παντὸς αἰὲ τοῦ μεγάλου καὶ ὡς πρὸς ἡμᾶς δαιμο-
 νωτέρον. 3. διόπερ τῇ θεωρίᾳ καὶ διανοίᾳ τῆς ἀνθρω-
 πίνης ἐπιβολῆς οὐδ' ὁ σύμπας κόσμος ἀρκεῖ, ἀλλὰ καὶ
 τοὺς τοῦ περιέχοντος πολλάκις ὄρους ἐκβαίνουσιν αἱ 30
 κρίσεις, καὶ εἰ τις περιβλέψαιτο ἐν κύκλῳ τὸν βίον, ὅσῳ
 ἰλεόν ἔχει τὸ περιττὸν ἐν πᾶσι καὶ μέγα καὶ καλόν, τα-

- 35 χέως εἴσεται, πρὸς ἃ γεγόναμεν. 4. ἔνθεν φυσικῶς πως
 ἀγόμενοι, μὰ Δί', οὐ τὰ μικρὰ ρεῖθρα θαυμάζομεν, εἰ
 καὶ διανυγῇ καὶ χρήσιμα, ἀλλὰ τὸν Νεῖλον καὶ Ἰστρον ἢ
 5 Ῥῆνον, πολὺ δ' ἔτι μᾶλλον τὸν Ὠκεανόν· οὐδὲ γε τὸ
 σῶζει τὸ φέγγος, ἐκπληττόμεθα τῶν οὐρανίων μᾶλλον,
 καίτοι πολλάκις ἐπισκοτουμένων, οὐδὲ τῶν τῆς Αἴτης
 κρατήρων ἀξιοθαυμαστότερον νομίζομεν, ἥς αἱ ἀναχοαί
 πέτρους τε ἐκ βυθοῦ καὶ ὅλους ὄχθους ἀναφέρουσι, καὶ
 10 ποταμοὺς ἐνίοτε τοῦ γένους ἐκείνου καὶ αὐτοῦ μόνου
 προχέουσι πυρός. 5. ἀλλ' ἐπὶ τῶν τοιούτων ἀπάντων
 ἐκεῖν' ἂν εἴπομεν, ὥς εὐπόριστον μὲν ἀνθρώποις τὸ
 χρεῖῶδες ἢ καὶ ἀναγκαῖον, θαυμαστὸν δ' ὅμως αἰεὶ τὸ
 παραδόξον.
- 36 Οὐκοῦν ἐπὶ γε τῶν ἐν λόγοις μεγαλοφυῶν, ἐφ' ὧν
 16 οὐκέτ' ἔξω τῆς χρείας καὶ ὠφελείας πίπτει τὸ μέγεθος,
 προσήκει συνθεωρεῖν αὐτόθεν, ὅτι τοῦ ἀναμαρτήτου
 πολὺ ἀφεστῶτες οἱ τηλικούτοι ὅμως πάντες εἰσὶν ἐπάνω
 τοῦ θνητοῦ· καὶ τὰ μὲν ἄλλα τοὺς χρωμένους ἀνθρώ-
 20 πους ἐλέγχει, τὸ δ' ὕψος ἐγγὺς αἰρεῖ μεγαλοφροσύνης
 θεοῦ· καὶ τὸ μὲν ἄπταιστον οὐ ψέγεται, τὸ μέγα δὲ καὶ
 θαυμάζεται. 2. τί χρὴ πρὸς τούτοις ἔτι λέγειν, ὥς ἐκεί-
 νων τῶν ἀνδρῶν ἕκαστος ἅπαντα τὰ σφάλματα ἐνὶ ἔξω-
 νεῖται πολλάκις ὕψει καὶ κατορθώματι, καὶ τὸ κυριώτα-
 25 τον, ὥς, εἴ γε ἐκλέξας τὰ Ὀμήρου, τὰ Δημοσθένους, τὰ
 Πλάτωνος, τῶν ἄλλων ὅσοι δὴ μέγιστοι, παραπτώματα
 πάντα ὁμόσε συναθροίσειεν, ἐλάχιστον ἂν τι, μᾶλλον δ'
 οὐδὲ πολλοστημόριον ἂν εὐρεθείη τῶν ἐκείνοις τοῖς
 ἥρωσι πάντη κατορθουμένων. διὰ ταῦθ' ὁ πᾶς αὐτοῖς
 30 αἰῶν καὶ βίος, οὐ δυνάμενος ὑπὸ τοῦ φθόνου παρανοίας
 ἀλῶναι, φέρων ἀπέδωκε τὰ νικητήρια, καὶ ἄχρη νῦν ἀνα-
 φαίρετα φυλάττει, καὶ ἔοικε τηρήσειν,

ἔστ' αν ὕδωρ τε ῥέη, καὶ δένδρεα μακρὰ τεθήλη. 36
 . πρὸς μέντοι γε τὸν γράφοντα, ὡς ὁ Κολοσσὸς ὁ ἡμαρ-
 ἡμένος οὐ κρείττων, ἢ ὁ Πολυκλείτου Δορυφόρος,
 παράκειται πρὸς πολλοῖς εἰπεῖν, ὅτι ἐπὶ μὲν τέχνης θαν-
 νάζεται τὸ ἀκριβέστατον, ἐπὶ δὲ τῶν φυσικῶν ἔργων τὸ 5
 μέγεθος· φύσει δὲ λογικὸν ὁ ἄνθρωπος, κατὰ μὲν
 ἰσχυριάντων ζητεῖται τὸ ὅμοιον ἀνθρώπῳ, ἐπὶ δὲ τοῦ
 λόγου τὸ ὑπεραῖρον, ὡς ἔφην, τὰ ἀνθρώπινα. 4. προσή-
 ρει δ' ὅμως, (ἀνακάμπτει γὰρ ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ἡμῖν τοῦ
 ὑπομνήματος ἢ παραίνεσις,) ἐπειδὴ τὸ μὲν ἀδιάπτωτον 10
 ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ τέχνης ἐστὶ κατόρθωμα, τὸ δ' ἐν ὑπερο-
 τῇ, πλὴν οὐχ ὁμότονον, μεγαλοφυΐας, βοήθημα. τῇ
 φύσει πάντῃ πορίζεσθαι τὴν τέχνην· ἢ γὰρ ἀλληλουχία
 τούτων ἴσως γένοιτ' ἂν τὸ τέλειον.

Τοσαῦτα ἦν ἀναγκαῖον ὑπὲρ τῶν προτεθέντων ἐπι- 15
 ρῖναι σκεμμάτων· χαίρετω δ' ἕκαστος οἷς ἤδεται.

Ταῖς δὲ μεταφοραῖς γειτνιώσιν (ἐπανιτέον γὰρ) αἱ 37
 παραβολαὶ καὶ εἰκόνες, ἐκείνη μόνον παραλλάττουσαι....

DESUNT DUO FOLIA.

.... στοι καὶ αἱ τοιαῦται· „εἰ μὴ τὸν ἐγκέφαλον ἐν 38
 αἷς πτέρυλαις καταπεπτημένον φορεῖτε.“ διόπερ εἰδέ- 21
 αι χρὴ τὸ μέχρι ποῦ παροριστέον ἕκαστον· τὸ γὰρ ἐνίστε
 ιεραιτέρῳ προεκπίπτειν ἀναιρεῖ τὴν ὑπερβολὴν, καὶ τὰ
 οιαῦτα ὑπερτεινόμενα χαλᾶται, ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ εἰς
 πεναντιώσεις ἀντιπεριῖσταται. 2. ὁ γοῦν Ἰσοκράτης, 25
 ὅκ οἶδ' ὅπως, παιδὸς πρᾶγμα ἔπαθεν, διὰ τὴν τοῦ
 ἀντα ἀϋζητικῶς ἐθέλειν λέγειν φιλοτιμίαν. ἔστι μὲν
 ἄρ' ὑπόθεσις αὐτῷ τοῦ Πανηγυρικοῦ λόγου, ὡς ἡ Ἀθη-
 αίων πόλις ταῖς εἰς τοὺς Ἕλληνας εὐεργεσίαις ὑπερ-
 ἄλλει τὴν Λακεδαιμονίων, ὁ δ' εὐθύς ἐν τῇ εἰσβολῇ 30
 τῦτα τίθησιν· „ἐπειδὴ οἱ λόγοι τοσαύτην ἔχουσι δύνα-

- 38 μιν, ὥσθ' οἷόν τ' εἶναι καὶ τὰ μεγάλα ταπεινὰ ποιῆσαι, καὶ τοῖς μικροῖς περιθεῖναι μέγεθος, καὶ τὰ παλαιὰ καινῶς εἰπεῖν, καὶ περὶ τῶν νεωστὶ γεγεννημένων ἀρχαίως διελθεῖν.“ οὐκοῦν, φησί τις, Ἰσόκρατες, οὕτως μέλ-
 5 λεις καὶ τὰ περὶ Λακεδαιμονίων καὶ Ἀθηναίων ἐναλλάττειν; σχεδὸν γὰρ τὸ τῶν λόγων ἐγκώμιον ἀπιστίας τῆς καθ' αὐτοῦ τοῖς ἀκούουσι παράγγελμα καὶ προοίμιον ἐξέθηκε. 3. μήποτ' οὖν ἄριστα τῶν ὑπερβολῶν (ὥς καὶ ἐπὶ τῶν σχημάτων προείπομεν) αἱ αὐτὰ τοῦτο διαλαν-
 10 θάνουσαι, ὅτι εἰσὶν ὑπερβολαί. γίνεται δὲ τὸ τοιόνδε, ἐπειδὰν ὑπὸ ἐκπαθείας μεγέθει τινὶ συνεκφωνῶνται περιστάσεως, ὅπερ ὁ Θουκυδίδης ἐπὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ φθειρομένων ποιεῖ. „οἳ τε γὰρ Συρακούσιοι, φησὶν, ἐπικαταβάντες τοὺς ἐν τῷ ποταμῷ μάλιστα ἔσφαζον, καὶ
 15 τὸ ὕδωρ εὐθὺς διέφθαρτο· ἀλλ' οὐδὲν ἥσσον ἐπίνετο ὁμοῦ τῷ πηλῷ ἡματωμένον, καὶ τοῖς πολλοῖς ἔτι ἦν περιμάχητον.“ αἷμα καὶ πηλὸν πινόμενα ὁμῶς εἶναι περιμάχητα ἔτι, ποιεῖ πιστὸν ἢ τοῦ πάθους ὑπεροχὴ καὶ περίστασις. 4. καὶ τὸ Ἡροδότειον ἐπὶ τῶν ἐν Θερμοπύλαις
 20 ὁμοιον. „ἐν τούτῳ,“ φησὶν, „ἀλεξομένους μαχαίρησιν, ὅσοις αὐτῶν ἔτι ἐτύγχανον περιούσαι, καὶ χερσὶ καὶ στόμασι, κατέχωσαν οἱ βάρβαροι.“ ἐνταῦθ', οἷόν ἐσσι τὸ καὶ στόμασι μάχεσθαι πρὸς ὠπλισμένους, καὶ ὁποῖόν τι τὸ κατακεχῶσθαι βέλεσιν, ἔρεϊς, πλὴν ὁμῶς ἔχει
 25 πίστιν· οὐ γὰρ τὸ πρᾶγμα ἕνεκα τῆς ὑπερβολῆς παραλαμβάνεσθαι δοκεῖ, ἢ ὑπερβολὴ δ' εὐλόγως γενναῖα πρὸς τοῦ πράγματος. 5. ἔστι γάρ, ὥς οὐ διαλείπω λέγων, παντὸς τολμήματος λεκτικοῦ λύσις καὶ πανάκειά τις τὰ ἐγγὺς ἐκστάσεως ἔργα καὶ πάθη· ὅθεν καὶ τὰ κωμικὰ
 30 καίτοιγ' εἰς ἀπιστίαν ἐκπίπτοντα πιθανὰ διὰ τὸ γελοῖον ἀγρὸν ἔσχ' ἐλάττω γῆν ἔχοντ' ἐπιστολῆς καὶ γὰρ ὁ γέλως πάθος ἐν ἡδονῇ. 6. αἱ δ' ὑπερβολαί

αθάπερ ἐπὶ τὸ μείζον, οὕτως καὶ ἐπὶ τοῦλαττον, ἐπειδὴ 38
οἰνὸν ἀμφοῖν ἢ ἐπίτασις· καὶ πῶς ὁ διασυρμὸς ταπει-
ότητός ἐστιν αὐξήσις.

Ἡ πέμπτη μοῖρα τῶν συντελουσῶν εἰς τὸ ὕψος, ὧν 39
γε] ἐν ἀρχῇ προϋθέμεθα, ἔθ' ἡμῖν λείπεται, κράτιστε, 5
| διὰ τῶν λόγων αὐτὴ ποιά σύνθεσις. ὑπὲρ ἧς ἐν δυσὶν
ἐποχρώντως ἀποδεδωκότες συντάγμασιν, ὅσα γε τῆς
θεωρίας ἦν ἡμῖν ἐφικτά, τοσοῦτον ἐξ ἀνάγκης πρὸς-
δείημεν ἂν εἰς τὴν παροῦσαν ὑπόθεσιν, ὥς οὐ μόνον
ἐστὶ πειθοῦς καὶ ἡδονῆς ἡ ἁρμονία φυσικὸν ἀνθρώποις, 10
ἀλλὰ καὶ μεγαληγορίας καὶ πάθους θαυμαστόν τι ὄργα-
νον. 2. οὐ γὰρ αὐλὸς μὲν ἐπιτίθησιν τινα πάθη τοῖς
ἐκρωμένοις, καὶ οἷον ἐκφρονας καὶ κορυβαντισμοῦ
κλήρεις ἀποτελεῖ, καὶ βάσιν ἐνδούς τινα ῥυθμοῦ πρὸς
αὐτήν ἀναγκάζει βαίνειν ἐν ῥυθμῷ καὶ συνεξομοιοῦ- 15
σθαι τῷ μέλει τὸν ἀκροατὴν, καὶ ἄμουςος ἢ παντάπασιν,
καὶ νῆ Δία, φθόγγοι κιθάρας, οὐδὲν ἀπλῶς σημαίνοντες,
αἷς τῶν ἡχῶν μεταβολαῖς καὶ τῇ πρὸς ἀλλήλους κρού-
σει καὶ μίξει, τῆς συμφωνίας θαυμαστὸν ἐπάγουσι πολ-
άκις, ὥς ἐπίστασαι, θέληγτρον, 3. (καίτοι ταῦτα εἰδῶλα 20
καὶ μιμήματα νόθα ἐστὶ πειθοῦς, οὐχὶ τῆς ἀνθρωπείας
νύσεως, ὥς ἔφην, ἐνεργήματα γνήσια) οὐκ οἴομεθα δ'
φα, τὴν σύνθεσιν, ἁρμονίαν τινὰ οὖσαν λόγων ἀνθρώ-
ποις ἐμφύτων, καὶ τῆς ψυχῆς αὐτῆς, οὐχὶ τῆς ἀκοῆς μό-
νης ἐφαπτομένων, ποικίλας κινουῦσαν ἰδέας ὀνομάτων 25
οἰσέων πραγμάτων κάλλους εὐμελείας, πάντων ἡμῖν ἐν-
ρόφων καὶ συγγενῶν, καὶ ἅμα τῇ μίξει καὶ πολυμορφίᾳ
ᾧν ἑαυτῆς φθόγγων τὸ παρεστὸς τῷ λέγοντι πάθος εἰς
εἰς ψυχὰς τῶν πέλας παρεισάγουσαν, καὶ εἰς μετουσίαν
ὑτοῦ τοὺς ἀκούοντας ἀεὶ καθιστᾶσαν, τῇ τε τῶν λέξεων 30
κοιχοδομήσει τὰ μεγέθη συναρμόζουσαν, δι' αὐτῶν τοῦ-
ον κηλεῖν τε ὁμοῦ, καὶ πρὸς ὄγκον τε καὶ ἀξίωμα καὶ

- 39 ὕψος, καὶ πᾶν, ὃ ἐν αὐτῇ περιλαμβάνει, ἡμᾶς ἐκάστοτε
 συνδιατιθέναι, παντοίως ἡμῶν τῆς διανοίας ἐπικρατοῦ-
 σαν; ἀλλ' εἰκε μανία τὸ περὶ τῶν οὕτως ὁμολογουμένων
 διαπορεῖν· ἀποχρῶσα γὰρ ἡ πείρα πίστις. 4. ὕψηλόν γε
 5 τοῦτο δοκεῖ νόημα, καὶ ἐστὶ τῷ ὄντι θαυμάσιον, ὃ τῷ
 ψηφίσματι ὁ Δημοσθένης ἐπιφέρει· „τοῦτο τὸ ψήφισμα
 τὸν τότε τῇ πόλει περιστάντα κίνδυνον παρελθεῖν ἐποίη-
 σεν, ὥσπερ νέφος.“ ἀλλ' αὐτῆς τῆς διανοίας οὐκ ἔλατ-
 τον τῇ ἁρμονίᾳ πεφῶνηται· ὅλον τε γὰρ ἐπὶ τῶν δακτυ-
 10 λικῶν εἴρηται ῥυθμῶν· εὐγενέστατοι δ' οὗτοι καὶ μεγα-
 θοποιοί· (διὸ καὶ τὸ ἡρῶον, ὃν ἴσμεν κάλλιστον, μέτρον
 συνιστᾷσι·) τό τε*, ἐπεὶ τοίγε ἐκ τῆς ἰδίας αὐτὸ χώρας
 μετάθες, ὅποι δὴ ἐθέλεις, „τοῦτο τὸ ψήφισμα, ὥσπερ
 νέφος, ἐποίησε τὸν τότε κίνδυνον παρελθεῖν“, ἢ τῇ
 15 Ζία μίαν ἀπόκοψον συλλαβὴν μόνον, „ἐποίησε παρελ-
 θεῖν ὡς νέφος“, καὶ εἴσῃ πόσον ἡ ἁρμονία τῷ ὕψει συνη-
 χεῖ. αὐτὸ γὰρ τὸ „ὥσπερ νέφος“ ἐπὶ μακροῦ τοῦ πρώ-
 του ῥυθμοῦ βέβηκε, τέτρασι καταμετρούμενου χρόνοις·
 ἔξαιρεθείσης δὲ τῆς μιᾶς συλλαβῆς, „ὡς νέφος“ εὐθὺς
 20 ἀκρωτηριάζει τῇ συγκοπῇ τὸ μέγεθος. ὡς ἔμπαλιν, ἐὰν
 ἐπεκτείνης, „παρελθεῖν ἐποίησεν, ὥσπερ νέφος“, τὸ
 αὐτὸ σημαίνει, οὐ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτι προσπίπτει· ὅτι τῷ
 μήκει τῶν ἄκρων χρόνων συνεκλύεται καὶ διαχαλᾷται τὸ
 ὕψος τὸ ἀπότομον.
- 40 Ἐν δὲ τοῖς μάλιστα μεγεθοποιεῖ τὰ λεγόμενα, καθά-
 26 περ τὰ σώματα, ἢ τῶν μελῶν ἐπισύνθεσις, ὃν ἐν μὲν
 οὐδὲν τμηθὲν ἀφ' ἐτέρου καθ' ἑαυτὸ ἀξιόλογον ἔχει,
 πάντα δὲ μετ' ἀλλήλων ἐκπληροῖ τέλειον σύστημα. οὐ-
 τως τὰ μεγάλα, σκεδασθέντα μὲν ἀπ' ἀλλήλων ἄλλο
 30 ἄλλῃ, ἅμα ἑαυτοῖς συνδιαφορεῖ καὶ τὸ ὕψος, σωματο-
 ποιούμενα δὲ τῇ κοινωνίᾳ καὶ ἔτι δεσμῷ τῆς ἁρμονίας
 περικλειόμενα αὐτῷ τῷ κύκλῳ φωνήεντα γίνεται· καὶ

χεδὸν ἐν ταῖς περιόδοις ἔρανος ἐστὶ πλήθους τὰ μεγέ- 40
 η. 2. ἀλλὰ μὴν ὅτι γε πολλοὶ καὶ συγγραφέων καὶ
 ποιητῶν οὐκ ὄντες ὑψηλοὶ φύσει, μήποτε δὲ καὶ ἀμεγέ-
 ρεις, ὅμως κοινοῖς καὶ δημῳδῶσι τοῖς ὀνόμασι καὶ οὐδὲν
 παγομένοις περιττὸν ὥς τὰ πολλὰ συγχρώμενοι, διὰ 5
 λόγου τοῦ συνθεῖναι καὶ ἁρμόσαι ταῦτα [δ'] ὅμως ὄγκον
 καὶ διάστημα καὶ τὸ μὴ ταπεινοὶ δοκεῖν εἶναι περιεβέ-
 λοντο, καθάπερ ἄλλοι τε πολλοὶ καὶ Φίλιστος, Ἀριστο-
 ράνης ἐν τισιν, ἐν τοῖς πλείστοις Εὐριπίδης, Ἰκανῶς
 ἡμῖν δεδήλωται. 3. μετὰ γέ τοι τὴν τεκνοκτονίαν Ἥρα- 10
 κλῆς φησι,

γέμω κακῶν δὴ κούκ' ἐσθ' ὅποι τεθῇ.
 σφόδρα δημῶδες τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ γέγονεν ὑψηλὸν
 τῇ πλάσει ἀναλογοῦν, εἰ δ' ἄλλως αὐτὸ συναρμόσεις,
 φανήσεται σοι, διότι τῆς συνθέσεως ποιητῆς ὁ Εὐριπί- 15
 δης μᾶλλον ἐστὶν ἢ τοῦ νοῦ. 4. ἐπὶ δὲ τῆς συρρομένης ὑπὸ
 τοῦ ταύρου Δίρκης,

εἰ δέ που

τύχοι πέριξ ἐλίξας, εἴλχ' ὁμοῦ λαβὼν
 γυναιῖκα πέτραν δρυὶν μεταλλάσσων αἰεί, 20
 ἐστὶ μὲν γενναῖον καὶ τὸ λῆμμα, ἀδρότερον δὲ γέγονε
 ὅτ' τὴν ἁρμονίαν μὴ κατεσπεῦσθαι, μηδ' οἶον ἐν ἀπο-
 υλίσματι φέρεσθαι, ἀλλὰ στηριγμούς τε ἔχειν πρὸς
 ἴλληλα τὰ ὀνόματα καὶ ἐξερείσματα τῶν χρόνων πρὸς
 δρατὸν διαβεβηκότα μέγεθος. 25

Μικροποιοῦν δ' οὐδὲν οὕτως ἐν τοῖς ὑψηλοῖς, ὥς 41
 υθμός κεκλασμένος λόγῳ καὶ σεσοβημένος, οἶον δὲ
 υφρίχιοι καὶ τροχαῖοι καὶ διχόρειοι, τέλεον εἰς ὄρχη-
 τικὸν συνεκπίπτουντες· εὐθὺς γὰρ πάντα φαίνεται τὰ
 ατάρυθμα κομπᾶ καὶ μικροχαρῇ καὶ ἀπαθέστατα διὰ 30
 ῆς ὁμοειδίας ἐπιπολάζοντα· 2. καὶ ἔτι τούτων τὸ χεί-
 ιστον, ὅτι, ὥσπερ τὰ ψῆδάρια τοὺς ἀκροατὰς ἀπὸ τοῦ

41 πράγματος ἀφέλκει καὶ ἐφ' αὐτὰ βιάζεται, οὕτως καὶ τὰ
κατερρυθμισμένα τῶν λεγομένων οὐ τὸ τοῦ λόγου πάθος
ἐνδίδωσι τοῖς ἀκούουσι, τὸ δὲ τοῦ ῥυθμοῦ, ὥς ἐνίοτε
προειδόμενος τὰς ὀφειλομένας καταλήξεις, αὐτοὺς ὑπο-
5 κρούειν τοῖς λέγουσι, καὶ φθάνοντας ὥς ἐν χορῇ τινι
προαποδιδόναι τὴν βάσιν. 3. ὁμοίως δὲ ἀμεγέθη καὶ τὰ
λίαν συγκείμενα, καὶ εἰς μικρὰ καὶ βραχυσύλλαβα
συγκεκομμένα, καὶ ὥσανει γόμοις τισὶν ἐπαλλήλοις
κατ' ἔγκοπας καὶ σκληρότητας ἐπισυνδεδεμένα.

42 Ἔτι γε μὴν ὕψους μειωτικὸν καὶ ἡ ἄγαν τῆς φράσεως
11 συγκοπὴ· πηροὶ γὰρ τὸ μέγεθος, ὅταν εἰς λίαν συνά-
γῃται βραχύ· ἀκουέσθω δὲ νῦν μὴ τὰ δεόντως συν-
στραμμένα, ἀλλ' ὅσα ἄντικρυς μικρὰ καὶ κατακεκερμα-
τισμένα· συγκοπὴ μὲν γὰρ κολοῦει τὸν νοῦν, συντομία
15 δ' ἐπ' εὐθύ, δηλὸν δ' ὥς ἐμπαλιν τὰ ἐκτάδην ἀπόψυχα·
τὰ γὰρ ἄκαιρον μῆκος ἀνακαλούμενα.

43 Δεινὴ δ' αἰσχυῖναι τὰ μεγέθη καὶ ἡ μικρότης τῶν
ὀνομάτων. παρὰ γοῦν τῷ Ἡροδότῃ κατὰ μὲν τὰ λήμ-
ματα δαιμονίως ὁ χειμὼν πέφρασται, τινὰ δὲ νῆ Δία
20 περιέχει τῆς ὕλης ἀδοξότερα, καὶ τοῦτο μὲν ἴσως „ξε-
σάσης δὲ τῆς θαλάσσης“ ὥς τὸ ξεσάσης πολὺ τὸ ὕψος πε-
ρισπᾶ διὰ τὸ κακόστομον· ἄλλο, „ἄνεμος“, φησὶν, „ἐκο-
πίασε“ καὶ τοὺς περὶ τὸ ναυάγιον δρασσομένους ἐξεδέ-
χετο „τέλος ἀχάριστον.“ ἄσμενον γὰρ τὸ κοπιάσαι ἰδιω-
25 τικόν· τὸ δ' ἀχάριστον τηλικούτου πάθους ἀνοίκειον.
2. ὁμοίως καὶ ὁ Θεόπομπος ὑπερφυῶς σκευάσας τὴν τοῦ
Πέρσου καταβάσιν ἐπ' Αἴγυπτον, ὀνοματίους τισὶ τὰ
ὅλα διέβαλεν. „ποία γὰρ πόλις ἢ ποῖον ἔθνος τῶν κατὰ
τὴν Ἀσίαν οὐκ ἐπρεσβέυετο πρὸς βασιλέα; τί δὲ τῶν ἐν
30 τῇ γῇ γεννωμένων ἢ τῶν κατὰ τέχνην ἐπιτελουμένων
καλῶν ἢ τιμίων οὐκ ἐκομίσθη δῶρον ὥς αὐτόν; οὐ πολ-
λαί μὲν καὶ πολυτελεῖς στρωμαὶ καὶ χλανίδες, (τὰ μὲν

ἰλουργῇ, τὰ δὲ ποικιλτά, τὰ δὲ λευκά,) πολλοὶ δὲ σκη- 43
 ναι χρυσαῖ, κατεσκευασμένοι παῖσι τοῖς χρησίμοις, πολ-
 λαὶ δὲ καὶ ξυστίδες καὶ κλῖναι πολυτελεῖς; ἔτι δὲ καὶ
 ἰωῖλος ἄργυρος καὶ χρυσὸς ἀπειργασμένος καὶ ἐκπώματα
 καὶ κρατῆρες, ὧν τοὺς μὲν λιθοκολλήτους, τοὺς δ' ἄλ- 5
 λους ἀκριβῶς καὶ πολυτελεῶς εἶδες ἂν ἐκπεπονημένους.
 τρὸς δὲ τούτοις ἀναρίθμητοι μὲν ὄπλων μυριάδες τῶν
 ἰέν Ἑλληνικῶν, τῶν δὲ βαρβαρικῶν, ὑπερβάλλοντα δὲ
 τὸ πλῆθος ὑποζύγια, καὶ πρὸς κατακρήνην ἱερεῖα εἰς 10
 αὐτὰ· καὶ πολλοὶ μὲν ἀρτυμάτων μέδιμνοι, πολλοὶ δ' οἱ
 θύλακοι, καὶ σάκκοι, καὶ χάρται βιβλίων, καὶ τῶν
 ἄλλων ἀπάντων χρησίμων· τοσαῦτα δὲ χρέα τεταριχευ-
 μένα παντοδαπῶν ἱερείων, ὥς σωροὺς αὐτῶν γενέσθαι
 τηλικούτους, ὥστε τοὺς προσιόντας πόρρωθεν ὑπολαμ-
 βάνειν ὄχθους εἶναι καὶ λόφους ἀντωθουμένους·“ ἐκ 15
 τῶν ὑψηλοτέρων εἰς τὰ ταπεινότερα ἀποδιδράσκει, 3.
 θεὸν ποιήσασθαι τὴν αὔξησιν ἔμπαλιν· ἀλλὰ τῇ θαυμα-
 στῇ τῆς ὅλης παρασκευῆς ἀγγελίᾳ παραμύξας τοὺς θυλά-
 κους καὶ τὰ ἀρτύματα καὶ τὰ σακκία μαγειρείου τινὰ
 παντασίαν ἐποίησεν. ὥσπερ γὰρ εἴ τις, ἐπ' αὐτῶν ἐκεί- 20
 νων τῶν προκοσμημάτων, μεταξὺ τῶν χρυσίων καὶ λι-
 θοκολλήτων κρατήρων καὶ ἀργύρου κοίλου σκηνῶν τε
 ἰλοχρύσων καὶ ἐκπωμάτων, φέρων μέσα ἔθηκε θυλάκια
 καὶ σακκία, ἀπρεπὲς ἦν τῇ προσόψει τὸ ἔργον· οὕτω καὶ
 τῆς ἐρμηνείας τὰ τοιαῦτα ὀνόματα αἰσχη καὶ οἶονε 25
 τίγματα καθίσταται παρὰ καιρὸν ἐγκαταταττόμενα. 4.
 παρέκειτο δ' ὥς ὁλοσχερῶς ἐπελθεῖν καὶ οὓς ὄχθους
 ἔγει συμβεβλήσθαι, καὶ περὶ τῆς ἄλλης παρασκευῆς
 ὅπως ἀμάξας, εἰπεῖν καμήλους καὶ πλῆθος ὑποζυγίων,
 ἵορταγωγούντων πάντα τὰ πρὸς τρυφήν καὶ ἀπόλαυσιν 30
 ραπεξῶν χορηγήματα, ἧ σωροὺς ὀνομάσαι παντοίων
 περιμάτων, καὶ τῶν ἄλλων διαφέρει πρὸς ὀψοποιίας καὶ

43 ἡδυπαθείας ἢ εἴπερ πάντα ὥς ἐβούλετο ἀντάρκτη οὕτως
 θείναι, καὶ ὅσα τραπεζοκόμων εἰπεῖν καὶ ὀψοποιῶν
 ἡδύσματα. 5. οὐ γὰρ δεῖ καταντᾶν ἐν τοῖς ὕψεσιν εἰς τὰ
 ὑπερὰ καὶ ἐξυβρισμένα, ἂν μὴ σφόδρα ὑπό τινος
 5 ἀνάγκης συνδιωκώμεθα, ἀλλὰ τῶν πραγμάτων πρόποι
 ἂν καὶ τὰς φωνὰς ἔχειν ἀξίας, καὶ μιμεῖσθαι τὴν δημο-
 ουργήσασαν φύσιν τὸν ἀνθρώπον, ἥτις ἐν ἡμῖν τὰ μέρη
 τὰ ἀπόρρητα οὐκ ἐδηκεν ἐν προσώπῳ, οὐδὲ τὰ τοῦ παν-
 τὸς ὄγκου περιηθήματα, ἀπεκρύφατο δὲ ὥς ἐνῆν, καὶ
 10 κατὰ τὸν Ξενοφῶντα τοὺς τούτων ὅτι πορρωτάτῳ ὄψε-
 τούς ἀπέστρεψεν, οὐδαμῇ κατασχύνασα τὸ τοῦ ὄλου
 ἥψου κάλλος.

6. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἐπ' εἰδους ἐπείγει τὰ μικροποιὰ δια-
 ριδμεῖν· προὔποδεδειγμένων γὰρ τῶν ὅσα εὐγενεῖς καὶ
 15 ὑψηλοὺς ἐργάζεται τοὺς λόγους, δῆλον ὥς τὰ ἐναντία
 τούτων ταπεινοὺς ποιήσει κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἀσχή-
 μονας.

44 Ἐκεῖνο μέντοι λοιπὸν ἔνεκα τῆς σῆς χρηστομαθείας
 οὐκ ὀκνήσομεν ἐπιπροσθεῖναι [διασαφήσαι], Τερεντιανὲ
 20 φίλτατε, ὅπερ ἐξήγησέ τις τῶν φιλοσόφων προσέναντος,
 „θαυμά μ' ἔχει,“ λέγων, „ὥς ἀμέλει καὶ ἑτέρους πολ-
 λούς, πῶς ποτε κατὰ τὸν ἡμέτερον αἰῶνα πιθανοὶ μὲν
 ἐπ' ἄκρον καὶ πολιτικά, δριμεῖαι τε καὶ ἐντρεχεῖς, καὶ
 μάλιστα πρὸς ἡδονὰς λόγων εὐφοροί, ὑψηλοὶ δὲ λίαν καὶ
 25 ὑπερμεγέθεις, πλὴν εἰ μὴ τι σπάνιον, οὐκέτι γίνονται
 φύσεις. τοσαύτῃ λόγων κοσμικὴ τις ἐπέχει τὸν βίον
 ἀφορία. 2. ἢ, νῆ Δί'“ ἔφη, „πιστευτέον ἐκείνῳ τῷ
 θρυλλουμένῳ, ὥς ἡ δημοκρατία τῶν μεγάλων ἀγαθῶν
 τιθηνός, ἢ μόνῃ σχεδὸν καὶ συνήκμασαν οἱ περὶ λόγους
 30 δεινοὶ καὶ συναπέθανον; θρέψαι τε γὰρ φησὶν ἱκανῶς τὰ
 φρονήματα τῶν μεγαλοφρόνων ἢ ἐλευθερία καὶ ἐπελά-
 σαι, καὶ ἅμα διελθεῖν τὸ πρόθυμον τῆς πρὸς ἀλλήλους
 ἔριδος καὶ τῆς περὶ τὰ πρωτεῖα φιλοτιμίας. 3. ἔτι γε μὴν
 διὰ τὰ προκείμενα ἐν ταῖς πολιτείαις ἐπαθλα ἐκάστωι
 35 τὰ ψυχικὰ προτερήματα τῶν δητόρων μελετώμενα ἀκο-
 νᾶται, καὶ οἶον ἐκτρίβεται, καὶ τοῖς πράγμασι κατὰ τὸ
 εἰκὸς ἐλεύθερα συνεκλάμπει. οἱ δὲ νῦν εὐόκαμεν, ἔφη,

παιδομαθεῖς εἶναι δουλείας δικαίας, τοῖς αὐτῆς ἔθεσι 44
 καὶ ἐπιτηδεύμασιν ἐξ ἀπαλῶν ἔτι φρονημάτων μόνον
 οὐκ ἐνδωπαργανωμένοι καὶ ἄγευστοι καλλίστου καὶ γονι-
 ματάτου λόγων νάματος, (τὴν ἐλευθερίαν ἔφη λέγω·)
 διόπερ οὐδὲν ὅτι μὴ κόλακες ἐκβαίνομεν μεγαλοφυνεῖς. 5
 4. διὰ τοῦτο τὰς μὲν ἄλλας ἔξεις καὶ εἰς οἰκέτας πίπτειν
 ἔφασκεν, δοῦλον δὲ μηδένα γίνεσθαι ῥήτορα· εὐθύς
 γὰρ ἀναξεῖ τὸ ἀπαρρησίαστον, καὶ οἶον ἐμφρουρον ὑπὸ
 συνηθείας αἰεὶ κεκονδυλισμένον· 5. "Ἡμῖν γάρ τ' ἄρε-
 τῆς, κατὰ τὸν Ὅμηρον, ἀποαίνυνται δούλιον ἡμαρ. ὥσπερ 10
 οὖν, (εἰ γε φησὶ τοῦτο πιστόν ἐστιν) ἀκούω, τὰ γλωτ-
 τόκομα, ἐν οἷς οἱ Πυγμαῖοι, καλούμενοι δὲ νᾶνοι τρέ-
 φονται, οὐ μόνον κωλύει τῶν ἐγκεκλεισμένων τὰς
 αὐξήσεις, ἀλλὰ καὶ συνάροι διὰ τὸν περικείμενον τοῖς
 σάμασι δεσμόν· οὕτως ἅπασαν δουλείαν, κἂν ἡ δικαιο- 15
 τάτη, ψυχῆς γλωττόκομον καὶ κοινὸν δὴ τις ἀπεφήνατο
 δεσμωτήριον." 6. ἐγὼ μέντοι γε ὑπολαμβάνων· Ῥάδιον,
 ἔφην, ὦ βέλτιστε, καὶ ἰδιον ἀνθρώπου τὸ καταμέμφε-
 σθαι τὰ αἰεὶ παρόντα· ὄρα δέ, μὴ πο τῆς οἴκου-
 μένης εἰρήνη διαφθείρει τὰς μεγάλας φύσεις, πολὺ δὲ 20
 μᾶλλον ὁ κατέχων ἡμῶν τὰς ἐπιθυμίας ἀπεριόριστος
 οὐτοσὶ πόλεμος, καὶ νῆ Δία πρὸς τοῦτω τὰ φρουροῦντα
 τὸν νῦν βίον καὶ κατ' ἄκρας ἄγοντα καὶ φέροντα ταυτὶ
 πάθῃ. ἡ γὰρ φιλοχρηματία, πρὸς ἣν ἅπαντες ἀπλή-
 στως ἤδη νοσοῦμεν, καὶ ἡ φιληδονία δουλαγωγοῦσι, 25
 μᾶλλον δέ, ὥς ἂν εἴποι τις, καταβυθίζουσιν αὐτάνδρους
 ἤδη τοὺς βίους· φιλαργυρία μὲν νόσημα μικροποιόν,
 φιληδονία δ' ἄγεννέστατον. 7. οὐ δὲ ἔχω λογιζόμενος
 εὐρεῖν, ὥς οἶόν τε, πλοῦτον ἀόριστον ἐκτιμήσαντας, τὸ
 δ' ἀληθέστερον εἰπεῖν, ἐκδειάσαντας, τὰ συμφυῇ τούτῳ 30
 κακὰ εἰς τὰς ψυχὰς ἡμῶν ἐπεισιόντα μὴ παραδέχσθαι.
 ἀκολουθεῖ γὰρ τῷ ἀμέτρῳ πλούτῳ καὶ ἀκολάστῳ συνημ-
 μένῃ καὶ ἴσα, φασί, βαίνουσα πολυτέλεια, καὶ ἅμα ἀνοί-
 χοντος ἐκείνου τῶν πόλεων καὶ οἰκῶν τὰς εἰσόδους, εἰς
 ἃς ἐμβαίνει, καὶ συνοικίζεται. χρονίσαντα δὲ ταῦτα ἐν 35
 τοῖς βίοις νεοττοποιεῖται, κατὰ τοὺς σοφοὺς, καὶ ταχέως
 γεγόμενα περὶ τεκνοποιῶν, ἀλαζόνειάν τε γεννώσι καὶ

- 44 τύφον καὶ τρυφήν οὐ νόθα ἑαυτῶν γεννήματα, ἀλλὰ καὶ
 πάννυ γνήσια. ἔαν δὲ καὶ τούτους τις τοῦ πλούτου τοὺς
 ἐκρόνους εἰς ἡλικίαν ἔλθῃν ἑάσῃ, ταχέως δεσπότας ταῖς
 ψυχαῖς ἐντίκτουςιν ἀπαραιτήτους, ὕβριν καὶ παρανο-
 5 μίαν καὶ ἀναισχυντίαν. 8. ταῦτα γὰρ οὕτως ἀνάγκη
 γίνεσθαι, καὶ μηκέτι τοὺς ἀνθρώπους ἀναβλέπειν, μὴδ
 ἕτερα φήμης εἶναι τινα λόγον, ἀλλὰ τοιούτων ἐν κυκλῷ
 τελεσιουργεῖσθαι κατ' ὀλίγον τὴν τῶν βίων διαφθοράν,
 φθίνειν δὲ καὶ καταμαραίνεσθαι τὰ ψυχικὰ μεγέθη, καὶ
 10 ἄζηλα γίνεσθαι, ἥνικα τὰ θνητὰ ἑαυτῶν μέρη κἀνόητα
 ἐκθανυμάζοιεν, παρέντες αὐξοῖεν τὰ θάνατα. 9. οὐ γὰρ
 ἐπὶ κρίσει μὲν τις δεκασθεὶς οὐκ ἂν ἐπὶ τῶν δικαίων καὶ
 καλῶν ἐλευθέρος καὶ ὑγιὲς ἂν κριτὴς γένοιτο· ἀνάγκη
 γὰρ τῷ δωροδόκῳ τὰ οἰκεία μὲν φαίνεσθαι καλὰ καὶ
 15 δίκαια.* ὅπου δὲ ἡμῶν ἐκάστων τοὺς ὅλους ἤδη βίους
 δεκασμοὶ βραβεύουσι καὶ ἀλλοτρίων θῆραι θανάτων καὶ
 ἐνέδραι διαθηκῶν, τὸ δ' ἐκ τοῦ παντὸς κερδαίνειν
 ὠνούμεθα τῆς ψυχῆς, ἕκαστος πρὸς τῆς* ἡνδραποδισμέ-
 νοι, ἄρα δὴ ἐν τῇ τοσαύτῃ λοιμικῇ τοῦ βίου διαφθορᾷ
 20 δοκοῦμεν ἐτι ἐλευθερόν τινα κριτὴν τῶν μεγάλων ἢ
 διηκόντων πρὸς τὸν αἰῶνα κἀδέκαστον ἀπολελεῖσθαι,
 καὶ μὴ καταρχαιρεσιάζεσθαι πρὸς τῆς τοῦ πλεονεκεῖν
 ἐπιθυμίας; 10. ἀλλὰ μήποτε τοιούτοις οἳ περ ἐσμέν
 ἡμεῖς, ἄμεινον ἄρχεσθαι ἢ ἐλευθέροις εἶναι· ἐπεὶ τοί-
 25 γε ἀφεθεῖσαι τὸ σύνολον, ὥς ἐξ εἰρηκτῆς ἄφροτοι, κατὰ
 τῶν πλησίον αἱ πλεονεξίαι κἀν ἐπικαύσειαν τοῖς κακοῖς
 τὴν οἰκουμένην. 11. ὅλως δὲ δαπανῶν ἔφην εἶναι τῶν
 νῦν γεννωμένων φύσεων τὴν ῥαθυμίαν, ἢ πλὴν ὀλίγων
 πάντες ἐγκαταβιοῦμεν, οὐκ ἄλλως ποιοῦντες ἢ ἀνα-
 30 λαμβάνοντες, εἰ μὴ ἐπαίνου καὶ ἡδονῆς ἕνεκα, ἀλλὰ μὴ
 τῆς ζήλου καὶ τιμῆς ἁξίας ποτὲ ὠφελείας. 12. κρατίστον
 εἰκὴ ταῦτ' ἔαν, ἐπὶ δὲ τὰ συνεχῇ χωρεῖν· ἦν δὲ ταῦτα
 τὰ πάθη, περὶ ὧν ἐν ἰδίῳ προηγουμένως ὑπεσχομεθα
 35 τοῦ ὕψους μοῖραν ἐπεχόντων, ὥς ἡμῖν δοκεῖ....

V.

ΛΟΓΓΙΝΟΥ

ΤΕΧΝΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ.

ΛΟΓΓΙΝΟΥ ΤΕΧΝΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ.

(710)

Ald.

552

Wals.

... καὶ ἡ τῶν πιθανῶν ἰδέα καὶ προσαγωγὸς τοῦ δικαστοῦ. οὐ γὰρ μικρόν ἐστιν εἰπεῖν, ἀδελφός εἰμι, πατήρ εἰμι καὶ υἱός εἰμι· ταῦτα γὰρ πρὸς τι, καὶ γείτων καὶ 5 ἐχθρὸς ἦν, καὶ οὐχ ὁμοιος, καὶ κρείττων ἦν, καὶ ἀδυνατώτερος καὶ νεώτερος καὶ εὐνούστερος καὶ τραχύτερος, ἢ καὶ πρεσβύτερος, καὶ προσφιλέστερος, καὶ πλουσιωτέρος τι εἰπεῖν, καὶ κακουργότερος, καὶ τᾶλλα ἐκ τούτων ὑδηλὰ, πολλὰ δ' ἂν εἴη.

10

Ἔτι τοίνυν καὶ τὸ καὶ χωρὶα καὶ πραγμάτων ὑπολόγας. γίνονται δὲ καὶ τούτοις τὰ δίκαια, καὶ παρὰ τὰ χωρὶα τὸ ἀδικον· οὐκ ἐχρήν ἐνταῦθα ἀποκτεῖναι, καὶ τέρωθι δεινὸν τὸ πραχθέν καὶ ἐν τούτῳ τῷ χωρίῳ γενόμενον· οἶον ἐν ἐκκλησίᾳ, ἐν τῷ ἱερῷ, κατὰ τὴν ἐμὴν οἰ- 15 ῶσαν· ἐστὶ δὲ ὅτε καὶ τὸ ἐν ἐρημίᾳ δεινότερον, καὶ τὸ ἐν ὄρει χαλεπώτερον. Ἀθήνησιν, ἐν Λακεδαιμόνι, παρὰ βαρβάροις, ἐν νηϊ, ἂν τύχῃ, ἐπ' ἄλλου χωρίου. καὶ λοιπὸν εἰδείης ἂν ἀπὸ τῶν τόπων ἐννοίας παρατίθεσθαι δικαίας εἰς τὸ προκείμενον καὶ ψυχαγωγούσας.

20

Ὁ χρόνος δὲ διαιρούμενος οὐδὲ ἀριθμῆσαι ῥᾶδιον ὅσα σοι συντελεῖ· τὸ γὰρ κατὰ χρόνον πότερὰ νῦν οὐκ ἐχρήν, ἀλλὰ πέρουσι καὶ προπέρουσιν, ὅτε ἔδωκεν ὁ νόμος, γράφεσθαι, καὶ μετὰ τοῦτο ἔξεστι. χρόνον δὲ ὀρίξω καὶ τὴν ἐορτήν, Διονύσια, Παναθήναια, πόλεμον, εἰρήνην, 25 ἡλικίαν νεωτέρου καὶ πρεσβυτέρου, συμπόσιον, νύκτα

σκοτεινήν, ἐπισέληνον, χεῖμα, ἑτέραν ὥραν· καὶ ὁ καιρὸς ἐν χρόνου μοίρᾳ, καὶ τὸ πρότερον καὶ τὸ νῦν καὶ τὸ μέλλον.

553 Ἀλλὰ καὶ τὸ ἔχειν οὐ σμικρὸν ἐστὶν ἐν τούτοις, ὅτι
5 ξίφος εἶχεν, ὑποδήματα εἶχε, χρυσίον, ἐσθῆτα, ἀσπίδα, δόρυ, πάντα ὅσα σκεύη κέκληται.

(711) Τὸ δὲ κείσθαι σχῆμα μὲν δηλοῖ, ῥάδιον δὲ καὶ ἀπὸ
τούτου συλλέγειν ἀφορμὰς τῶν λόγων· δευρὶ τὴν χεῖρα,
ἀλλ' οὐ δευρὶ μετήνεγκεν, οὕτως ἦσθητο, οὕτως ἐνεῶρα
10 μοι, ὀρθὸς ἦν, [καὶ] προσεκεκύφει τῇ γῇ· πλάγιοι ἦσαν
καὶ τὰ γυμνὰ ἐδείκνυσαν, ὥστε βάλλεσθαι· πλαγίους
τοὺς ἵππους εἶχον, ὥστε μὴ ἀμύνεσθαι· ἀπέστραπτο,
οὐκ ἄρα προσέσχεν· κατὰ νώτου με εἶχεν· ὕψτιος ἦν,
πῶς οὖν ἐῶρα; ταῦτα οὖν λογιζόμενος καὶ τὰ ὅμοια τού-
15 τοις δόξεις τι λέγειν περὶ τοῦ πράγματος καὶ πίστει
παρέχεσθαι τῆς ἀληθείας.

Τὸ δὲ ποιεῖν αἰτίον ἐστὶν· ἄνευ γὰρ αἰτίας οὐδὲν
ἂν ποτε γένοιτο· διαιροῦμεν δὲ τὰς αἰτίας, ἐκῶν, ἔξ
ἀνάγκης, δι' αἰσχροκέρδειαν, δι' ἀηδίαν, τῇ χειρὶ ἐποίησε,
20 τοῖν ποδοῖν, τῷ ὀφθαλμῷ, τῇ κεφαλῇ, ξίφει, δόρατι,
βέλει, κακίᾳ, ἀπλότῃ, τῷ αὐτομάτῳ.

Τὸ δὲ πάσχειν τοῦτο πολλαχῇ διαιροῦμεν, ὅτι πέπον-
θας εἰς τὸ σῶμα, εἰς τὴν ψυχὴν, εἰς τὰ ἐκτός, εἰς δόξαν,
εἰς χρήματα, εἰς πάντα. παθεῖν οὐκ ἐδύνατο, ἐστὶν οἷον
25 παθεῖν, ἐστὶν οἷον μὴ παθεῖν, καὶ γὰρ ἀπαθὴ τινὰ ἐστὶ.
λάμβανε οὖν τὰ ἐναντία καὶ τῷ πάσχειν εἰς ἀφορμὰς λό-
γων τῶν πρὸς ζήτησιν συντεινόντων.

554 Ἐτέρα διαίρεσις ἦδε λόγους ἐνδίδωσιν ἢ κατὰ τὰς αἰ-
σθησεις γινομένη· καὶ γὰρ ἀπὸ τούτων μέθοδος εὐρέ-
30 σεως γίνεται, καὶ πραγματεύου τὰς πίστει λαμβάνειν
ἀναλογιζόμενος, ὃν εἶδες ὁμοίων ἢ ἀνομοίων τῷ ζητου-
μένῳ, καὶ προσεικάζων τὰς δόξας ἀναλόγως ὃν ἤκουσας.

τὰ γὰρ παραδείγματα καὶ τὰ ἐνθυμήματα ἐξ ὧν ἡκούσα-
μεν ἔρχεται, ἢ ὧν ἐπάδομεν ἢ [ὧν] ἐποίησαμεν ἀπτόμε-
νοι γενόμενοι πᾶσαν αἰσθησιν αἰσθανόμενοι.

Πρὸς τούτοις ἕτερον εἶδος διαιρέσεως τὸδε ἀνυστι-
ώτατον εἰς εὗρεσιν, τὰ συμβεβηκότα καὶ τὰ συννύπαρ- 5
γοντα τοῖς προσώποις τε καὶ πράγμασι διαβλέπειν, τύ-
πας, τέχνας, ἡλικίας, γένη, πλούτους, τρόπους, ἥδη,
δόξας, ἀδοξίας, πράξεις, ἀργίας, καὶ ὅσα ἄλλα πρὸς τού-
τοις ὑπάρχει ἐκάστω· ἐτι τῶν πραγμάτων τρόπους, κοι-
ωνίας, ἐρημίας, καταμονὰς σὺν ἑτέροις, τίνι ὅμοια, 10
τίνι ἀνόμοια, τίνι τὰ αὐτὰ τίνα ὄντα, ἐν τίσιν ὄντα, πό-
θεν ἀρχόμενα, παύόμενα, τίνας ἔχοντα τὰς αἰτίας, τίνας
ανάγκας, φανερὰς καὶ ἀφανεῖς [αἰτίας], καὶ ὅσα ἂν αὐ-
τὸς εὗροις. πάντα μέντοι εἰς ταῦτα ἀνενεχθήσεται·
παρχέτω δὲ καὶ τούτοις ἢ τε τῶν τελικῶν κεφαλαίων 15
ἢ εἰς ἐπὶ τῷ ζητήματι, καὶ τὸ ἐφαρμόζειν τὰ τελικὰ καὶ
μενικὰ καὶ τυπώδη τοῖς εἰδικωτάτοις καὶ ἐμπεριεχομέ-
νοις τοῖς ἀμφισβητούμενοις πράγμασι. ταῦτα γὰρ πρὸς
ἑλληλα διαιρούμενα τὰ γένη καὶ εἶδη τῶν ζητημάτων,
καὶ τὰ ἐν ὀργάνων μοίρᾳ καθεστηκότα, καὶ ὀργάνων αἱ 20
καλούμεναι πίστεις καὶ τόποι πίστεων καὶ ἀφορμαὶ πολ-
λὴν ἀφθονίαν ἐγείρουσι λόγων.

Ἐπειδὴ δὲ εἴρηται καὶ περὶ τούτων ἀποχρώντως τε
καὶ μετρίως, μνημονευτέον ἐστὶ τῶν ἐπιλόγων, ὧν ἡ
μὲν δύναμις καὶ τὸ ἔργον ἀναμνησáι τὰ εἰρημένα ταῖς 25
πανόδοις, αὐξῆσαι τε τὸ ὁμολογηθὲν εἴτε κρεῖττον εἴτε 555
καὶ] χεῖρον τοῖς μερισμοῖς καὶ τῇ παραθέσει τῶν ὁμοίων
καὶ τῶν ἐναντιῶν· ὅταν γὰρ ἀποδειχθῇ τι πρᾶγμα, οὕτω
ὁ πρᾶγμα αὖξεται. χρηστέον δὲ τοῖς ἐπιλόγοις ὥσπερ
καὶ τοῖς προοιμίοις πολλαχῇ· καὶ γὰρ ἐν τοῖς καθ' ἕκα- 30
στον ἀποδεικνυμένοις τὸ εἶδος αὐτῶν χρήσιμον, καὶ
πρὸς τῷ τέλει τοῦ λόγου δραστήριον καὶ καταπρακτικόν,

τόν τε δικαστήν παροξύνει δοῦναι ψῆφον ἣν βούλει
 ἢ τοῦναντίον ὥς ὁ φεύγων παραιτεῖται. αὖξει δὲ μάλιν
 ἡ αἰτία καὶ τὸ τέλος, ἐὰν ἐξετάσῃς τὰ συμβαλλόντα ἐξ ἐ-
 στου καὶ τὰς ἀρχὰς τῶν πραγμάτων· αὐτὸ γὰρ ἕκασ-
 5 κατὰ μόνας μικρὸν, ἕτερον δὲ ἐξ ἑτέρου δεικνύων,
 ἀποβαίνειν πέφυκεν, αὐξήσεις καὶ τὰ μὴ γενόμενα,
 νέσθαι δὲ ὁμῶς δυνάμενα τῷ πράγματι προστιθείς.
 λον δὲ ὅτι καὶ καθαιρεῖται τοῦ πράγματος τὸ μέγεθος
 (712) ἡ ἀξία τῷ ἐναντίῳ, ὅταν ἐλέγχῃς τὴν αὐξήσιν τοῦ κα-
 10 γοροῦντος καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰ παλαίσματα τῆς τέχης
 ἀφαιρῶν μὲν αὐτοῦ τὰ μὴ γενόμενα, μόνον δὲ τηρῶν
 πεπραγμένα, καὶ ταῦτα ἐλαττῶν τοῖς σμικροτέροις ἀ-
 καῖε καὶ δείκνυε, ὅτι οὕτως ἂν πᾶν παντὶ ὁμοιον γένο-
 καὶ τὸ σμικρότατον τῷ μεγίστῳ, εἴ τις τὰ μὴ συμβά-
 15 διεξίλοι, καὶ λογίλοιτο ὥς γεγονότα, καὶ τῶν αὐτῶν τι-
 μάτων καὶ κολάσεων πάντα δεήσεται· τοῦτο δὲ τῶν ἀ-
 κωτάτων, μίαν τιμωρίαν εἶναι πᾶσι τοῖς ἀδικήμα-
 τοιαῦτα πρὸς τὴν αὐξήσιν λεκτέον, καὶ διὰ τούτων
 πράγμα σμικρότατον ποιεῖν ἐπιχειρητέον, ἐξ ὧν τὴν
 20 γῆν τῶν δικαζόντων τιθασσεύοντες ἐκλύσομεν. αἱ
 556 ἀφορμαὶ αἱ τῶν πίστεων τοῖς ἐπιλόγοις ἐκ τῆς αὐ-
 διαιρέσεως ἧς διηρήκαμεν, (καὶ ὅτι μὲν) μέγα ἐστὶ
 μικρὸν καὶ φανῶν τὸ πρᾶγμα τοῦτο κατασκευάζειν
 τοῖς ἐπιλόγοις εἰώθαμεν, τὸ δὲ εἰ γεγένηται ἢ μὴ, δεῖ
 25 ἑτέρων ἀποδείξεων καὶ τῆς πρώτης ψήφου τὸ τοιοῦ-
 καὶ τοῦ πρώτου λόγου.

ΠΕΡΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ.

Περὶ δὲ τῆς οἰκονομίας καὶ διοικήσεως προοιμιῶν
 διηγήσεων καὶ πίστεων καὶ ἐπιλόγων ἀναγκαῖον προ-
 30 πεῖν τοσοῦτον, ὅτι τοῖς μὲν προοιμίοις πλείουσιν ἐν τῇ
 μεγάλοις πράγμασι καὶ διαβεβλημένοις χρηστέον· ἐὰν

ὑπὲρ μικρῶν καὶ φανύλων ὁ λόγος ἦ, μικρὸν ἔστω τὸ προοίμιον. χρηστέον δὲ τοῖς προοιμίοις καὶ πρὸ τῶν παραδόξων ἐπιχειρημάτων, καὶ πρὸ παντὸς τοῦ μέλλοντος δόξειν οὕτω πως ἔχειν, κὰν ταῖς ἀρχαῖς κὰν ταῖς τελευταῖς τῶν κατασκευαζομένων, ὥς ἂν ἀφορίζῃς καὶ 5 διαφθοραῖς τὰ εἰρημένα, καὶ τὸν λόγον ἀναλαμβάνῃς μερῶν ταῖς τῶν προοιμίων ἐμβολαῖς τὰ ζητούμενα· πιθανώτατον γὰρ τοῦτο καὶ ῥητορικώτατον τὸ γένος τῶν λόγων ὃ κέκληται προοίμιον, ἢ παρασκευὴ καὶ θεραπεία τῶν ἀκροωμένων. ὅτῳ δὲ ἂν λόγῳ μὴ προσῇ ταῦτα, στέ- 10 νεται τῆς πιθανότητος ἀναισθησίαν ἐνδεικνύμενος τοῦ λέγοντος καὶ πολλὴν ἀμαθίαν, εἰ μῆτε ὧν πάσχουσιν οἱ ἰκούνοντες μῆτε ὧν αὐτὸς λέγει πραγμάτων κριτῆς γίνε-ται δι' ὧν αἱ τῶν προοιμίων ἔννοιαι παρίστανται πραύ- 15 νόντων, ἐπαγγελλομένων ἐπαγωγὴν, συγγνώμην ἡμῖν αἰτουμένων, προτυπουμένων τὰ μέλλοντα καὶ προκαθισταμένων τὴν ἀκρόασιν ἐξ ὧν ἂν ὑπέλωμεν.

Ἀλλὰ καὶ περὶ διηγήσεως λεκτέον, ὅτι καὶ διὰ πλειό-νων καὶ ἐλαχίστων εἰποῖς ἂν τὴν δῆλωσιν τῶν πραγμά- 557 των, ἂν μὲν ἦ πολλὰ πράγματα, διὰ πολλῶν, ἂν δὲ 20 ὀλίγα, δι' ἐλαχίστων. ἐπεκδιδάξεις γὰρ εἰς προτάσεις ἄγων καὶ πολλὰς διηγήσεις τὰς ἐπὶ μέρους κατ' εἶδος ὀνομάζων ἐν τοῖς προοιμίοις ὃ μέλλεις ἀποδεικνύειν καὶ διηγείσθαι· εἰ γὰρ πάντα ἅμα ἀθρόως ἔρεις, ταράξεις τε καὶ ταραχθήσῃ. 25

Ἐν δὲ τοῖς κεφαλαίοις τοῖς τῶν πίστεων καὶ τοῖς εἰ-δεσι τούτων πρῶτα δῆσεις καὶ τελευταῖα τὰ πάντων κρά- 30 τιστα, καὶ ἐξελέγξεις τὰ τῶν ἀντιδίκων, τὰ σαθρὰ καὶ ἐσθηνῇ τῶν εἰρημένων ὑπ' ἐκείνων προτάττων, καὶ ὅσα ῥαδίως λῦσαι δυνήσῃ, προτενεῖς δὲ οὐχ ὁμοίως ἐκείνοις, 30 ἔλλ' οἷόν τε μάλιστα εὐεπιχειρήτον εἶναι σοι· εἰ γὰρ ἀπό- τῶν ἰσχυροτάτων ἀρχοιο τῶν ἐχθρῶν ὄντων ἀλύτων, ἢ

τὰ σμικρότατα σπαντοῦ προτάττοις, διαβεβλήθη πρὸς τοὺς ἀκούοντας, νήφοντος τοῦ δικαστοῦ καταρχὰς καὶ μέγιστα, καὶ σαφῶς ἀκοῦσαι θέλοντος.

Ἡ δὲ φύσις τῶν ἐπιλόγων ἀντιστρόφως τοῖς προοι-
 5 μίοις ἔχουσα εὐρίσκεται. τὰ γὰρ αὐτὰ καὶ προοιμιαζομέ-
 νοις πολλάκις καὶ προτρέπουσι τοὺς δικαστὰς πρὸς
 κατὰ τὸ σχῆμα τῶν ἐπιλόγων· διενήνοχε δὲ ὁμοῦ τῷ μέ-
 τρῳ. πλείω γὰρ ὥς τὸ πολὺ ἐπὶ τῶν ἐπιλόγων ἐγχωρεῖ
 πρὸς τοὺς δικαστὰς εἰπεῖν ἢ διὰ τῆς ἀρχῆς καὶ τῆς παρα-
 10 σκευῆς. καὶ καταρχὰς μὲν ἐπαγγελίαν ἔχει καὶ μερισμὸν
 τῶν κεφαλαίων τὸ προοίμιον· καὶ τὴν μὲν ἐπαγγελίαν
 ἔχει τῆς ἀποδείξεως, τὸν δὲ μερισμὸν εὐμαθείας ἔνεκα.
 τῷ δὲ ἐπιλόγῳ τοιοῦτον μὲν οὐδέν, αὖξησης δὲ καὶ ἀνά-
 (713) μνησις τῶν ἤδη λεχθέντων καὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς ἐν
 15 τῶν προοιμίων συντετελεσμένης.

ΠΕΡΙ ΛΕΞΕΩΣ.

558 Οὐκ ἐλάχιστον δὲ μέρος τῆς μεθόδου τῆς κατὰ τὴν
 ῥητορικὴν τέχνην τὸ τῆς λέξεως ἔστι· τὰ γὰρ ἐνθυμή-
 ματα καὶ πάντα τὰ μέρη τοῦ λόγου φαίνεται τοιαῦτα τοῖς
 20 ἀκούουσιν, ὅποιά ποτ' ἂν εἴη τὰ τῶν λέξεων. φῶς γὰρ
 ὥσπερ τῶν νοημάτων τε καὶ ἐπιχειρημάτων ὁ τοιοῦτος
 λόγος, ἀποσαφῶν τοῖς δικασταῖς τὴν πιθανότητα τῆς
 πίστεως· οὐ τοίνυν ἀμελητέον αὐτῶν, ἀλλ' ὥς ἐνι μά-
 λιστα φυλακτέον παραδείγμασι χρωμένους τοῖς ἀρισταῖς
 25 τῶν ῥητόρων τούτῳ τῷ μέρει χρῆσαμένοις, καὶ περικαλ-
 λῶς τε καὶ ποικίλως τὴν ἐξαγγελίαν ἡσχημένοις· πλέον
 γὰρ οὐδ' ὅτιοῦν ἔσται τῆς ἀγχινοίας καὶ τῆς ὀξύτητος τῆς
 ἐπὶ τῇ κρίσει καὶ διαιρέσει καὶ περισκέψει τῆς γνώμης
 καὶ τῶν καθ' ἕκαστον λογισμῶν, εἰ μὴ συνθεῖναι τῇ βελ-
 30 τίστῃ λέξει τὰ νοήματα, καὶ ὁυθμοῖς χρήσῃ πρεπωδεστιά-
 τοις ἐκλέξει τε καὶ θέσει τῶν ὀνομάτων καὶ [πλήθει] ῥή-

ιάτων. πολλὰ γὰρ τὰ κηλοῦντα τὸν ἀκροατὴν ἄνευ τῆς
 διανοίας καὶ τῆς πραγματικῆς κατασκευῆς καὶ τῆς ἡθι-
 κῆς πιθανότητος· τὸ γὰρ μουσικὸν καὶ εὐτακτον τῆς ἐρ-
 ηνεύσεως ἐμφυτον ἅπασι καὶ τοῖς ἀγελαίοις ζώοις, οὔτι
 ἔστι πολιτικῶ τε καὶ λογικῶ καὶ τάξεως αἰσθησιν εἰληφότι. 5
 ἰ τοίνυν τὸ μουσικὸν τε καὶ ἐναρμόνιον καὶ ρυθμικὸν 559
 ὕμμετρόν τε καὶ ξυμμελὲς ἐξεργάσαιο καὶ διαπονήσαις
 ἰς τὸ ἀκριβέστατον, τῶν μὲν ἀφαιρῶν μέρη, τοῖς δὲ
 προσάπτων, ἐν καιρῷ καὶ χρεῖα καὶ καλλονῇ διαμετρῶν
 ὁ δέον, ἔσται σοι πιθανώτατος ὁ λόγος καὶ ρητορικώτα- 10
 ος, οἷα τε ἡ παρ' Ὀμήρῳ ποιήσεις μὴ παρὰ φαῦλον ἡγη-
 αμένῳ μὴδὲ ἐν εὐτελεῖ, [ἀναγνωστέον ἐν εὐτελεῖ· ἐκά-
 ερον γὰρ αὐτῶν ἔχει λόγον εὐπρεπῆ·] τὸ τοιοῦτον, καὶ
 παρ' Ἀρχιλόχῳ τῷ Παρίῳ. καὶ γὰρ οὗτος ἡδύκεται· ἔτι
 ἔστι καὶ τὸ τῶν τραγωδοποιῶν φῦλον καὶ τὸ τῶν κωμῶν- 15
 ῶν, μελοποιῶν τε καὶ τῶν τοιούτων, τό τε τῶν σοφι-
 τῶν, ὅπου μὴδὲ τοῖς φιλοσοφοῦσιν ὑπερεώρεται καὶ
 κερημέλῃται· τῷ μὲν γὰρ Πλάτῳ καὶ τῷ Ξενοφῶντι
 ἰσοχρήνῃ τε καὶ Ἀντισθέней περιττῶς διαπεκνύεται καὶ
 κενῶς ἡκρίβωται. τῶν δὲ ρητόρων τῷ κορυφαίῳ ταύτην 20
 ἵνα συμβέβηκε τὴν ἀρετὴν, καὶ παρὰ τοῦτο κρατεῖν ἂν
 ὑποκίη τῶν ἐτέρων τῶν ἐκ ταύτου γένους.

Τὸ δὲ ἔργον αὐτῆς σαφῶς τε καὶ καθαρῶς διελθεῖν
 παρίμῳς τε καὶ γνωστῶς τοῖς ἀκούουσι, καὶ παρὰ τοῦτο
 ἡδὲν ἐλλίπειν τῆς σεμνότητος, ἀλλὰ δοκεῖν μὲν κατὰ τὰ 25
 ὑπὲρ τοῖς πολλοῖς συντιθέναι τὰ μόρια καὶ τὰ σημαίνον-
 τα πράγματα τῆς διανοίας σύμβολα, συγκεκραῖσθαι δὲ
 ἢ γνωστῷ καὶ τὸ ξένον, ἔτι δὲ τὸ καινόν τε καὶ περι-
 κλῆς τῆς ἀφηγήσεως· δεῖ γὰρ δύο τούτους ποιήσασθαι 560
 κοπούς, τὴν δῆλωσιν τοῦ πράγματος καὶ τὸ μεθ' ἡδο- 30
 ῆς δηλοῦν. οὐ γὰρ ψυχαγωγῆσεις μὴ γοητεύων μετὰ
 χάριτος καὶ ἡδονῆς μεταβολῇ τε καὶ ποικιλίᾳ τῶν

ὀνομάτων· εἰ δὲ ὑπερβαίνουσιν ἀκαίρως ἀπαρτῶν τὸν λό-
 γον μιᾶς λέξεως καὶ μετατιθεῖς τὴν ἀκολουθίαν, πρὸς
 ὀργὴν ἤξεις καὶ πρὸς ἀχθιδόνα, καὶ ἀμφίβολον τὴν λέξιν
 καὶ μεγάλας ἐλλείψεις ἔχουσιν, ἅν ὑπὲρ τὸν καιρὸν ἢ
 5 περίοδος περιγράφεται, καὶ τοὺς ὅρους μελίζοντας τοῦ
 μέτρου λαμβάνειν. πεφύλαξο δὲ τοῖς λίαν ἀρχαίοις καὶ
 ξένοις τῶν ὀνομάτων καταμιαίνειν τὸ σῶμα τῆς λέξεως
 καὶ τὴν ὑφήν τῆς παρασκευῆς. οὐκ ἀχρεῖον δὲ οὐδὲ τῶν
 Ἰσοκράτους παραγγελμάτων ἐντρέπεσθαι, μὴ τραχύνειν
 10 τὸν λόγον τῇ παραθέσει καὶ συμπλοκῇ τῶν καλουμένων
 φωνηέντων, ἃ τὴν κρᾶσιν οὐκ ἀνέχεται καὶ τὸν λόγον
 561 οὐχ ὁμοίως συννυφαίνειν ἔοικεν, οὔτε λείως τε καὶ ἀπτα-
 στως εἰς τὴν ἀκοὴν παρήσιν, ἀλλ' ἐπιλαμβάνεται τοῦ
 πνεύμονος καὶ ἐπίσχει τὸ πνεῦμα τῆς φωνῆς. τῆς δ' εὐ-
 15 ρυθμίας τὸ γινώρισμα δῆλον τῷ συνειδησμένῳ τὸ τῶν
 εὐρύθμων καὶ ἀποτετορνευμένων καὶ στρογγύλων ἀπο-
 δέχεσθαι λόγων, καὶ τετριμμένῳ τὰ ὅτα πρὸς τὴν σύν-
 θεσιν τῶν τε σεμνῶν καὶ ἀρχαίων λόγων, ὧν κατέλεξε
 (714) τοὺς εὐρετὰς καὶ πρῶτους φήναντας τὰ παραδείγματα
 20 τῆς καλλιλογίας. ἴδοις δ' ἂν αὐτοὺς προσέχων τὴν γνῶ-
 μην παρὰ μέρη διηρημένους τὴν κατὰ τὴν εὐφωνίαν ἐπι-
 μέλειαν. ἢ γὰρ προσέθεσάν τι μόριον τῷ κοινῷ καὶ
 ἀπλῶς καὶ ἀργῶς λεγομένῳ καὶ κατὰ τοὺς πολλοὺς καὶ
 ἰδιώτας [τῷ δημοσιεύοντι λόγῳ καὶ παρὰ πᾶσι λεγομέ-
 25 νῳ]· τὸ γὰρ παλῖξ εἰς παντὸς εἰπεῖν καὶ τοῦ προστυχόν-
 τος, παλῖξ εἰς δὲ ἔχων τινὰ ἴδιον τύπον φωνῆς καὶ δια-
 λέκτου παρίστησι· πολλὰ δὲ ἐστὶ τῶν προστιθεμένων ἐν
 περιουσίας, καὶ πάντα σχεδὸν τὰ μέρη τοῦ λόγου μέγ-
 καὶ γραμμάτων· ἐπιβάλλουσι δὲ καὶ δύο μέρη πολλὰς
 30 καὶ πλείονα. καὶ περὶ τούτων τηρητέον ἐστὶ σοι καὶ φρ-
 λακτέον τῆς φωνῆς τὸν τύπον· σπαντοῦ γὰρ οὐ θήσεις
 οὐδὲ εἰσόσεις ἴδιον νόμον, ὧν δεῖ προσνέμειν· οὐ γὰρ

ἐφ' ἡμῖν ὁ νόμος τῶν λόγων, ἀλλ' ἡμεῖς ἐπὶ τῷ νόμῳ. ἢ
κατὰ ἀφαίρεσιν ἐν ἀρχῇ τε καὶ ἐπιμελείᾳ ἐπιβάλλεται. καὶ 582
ποικίλον τι καὶ περιττῶς ἔχον φαίνεται, καθάπερ ὅταν
λέγω, καὶ χαλκοῦν μὲν ἔστησαν τόνδε, καὶ σίτησιν ἔδο-
σαν, καὶ τῆς γῆς τεμόντες, καὶ τὰ πρὸς ἡμᾶς οὕτως 5
[ἔχουσι]. λείπειν δ' ἀξιούσι προθέσεις, συνδέσμονες,
ἅπαντα τὰ μέρη, καὶ σύνδυο τῶν μερῶν τοῦ λόγου.

Τὸ δ' αὖ τῆς ἀλληγορίας κοσμεῖ τὸν λόγον ἐν τῷ
μεταβάλλειν τοῦνομα καὶ δι' ἑτέρου καινοτέρου τὸ αὐτὸ
σημαίνειν· τὸ γὰρ πεπατημένον καὶ πεπλυμένον καὶ μυ- 10
ριόλεκτον πρὸς κόρον ἄγει, καθάπερ τῶν σιτίων καὶ ὅσα
πρὸς τὴν ὄψιν ἢ τὴν ἄλλην αἰσθήσιν τὰ κοινὰ καὶ τὰ
συνήθη καταφρονεῖται, καὶ τῆς αἰσθήσεως, καὶ τοῦ κατὰ
τὴν αἰσθήσιν πνεύματος οὐκ ἐπιστρέφει τὴν ἀντίληψιν.
δεῖ δὲ ἐκ τῆς ἀκοῆς τὸν δικαστὴν λίχνους τε καὶ ἡδέαις 15
ὥσπερ καρυκείαις καὶ ὀσποποιταῖς, σκευασίαις τε καὶ
προαγωγαῖς ἐπισπᾶσθαι καὶ προσάγεσθαι, ποιεῖσθαι δὲ
τοῦτο χρή τοῖς θεραπευτικοῖς τε καὶ κολακευτικοῖς ὀνό-
μασι· ταῦτα γάρ ἐστι τῆς πειθοῦς φάρμακα, θήρατρα
χαρίτων καὶ μουσικῆς τῆς ἐπὶ τὸ πείθειν ἡσκημένης. οὐ 20
γὰρ ὁμοιον, οὐδὲ κατὰ μικρὸν [ἀνόμοιον] τὸ ἀηδὲς
„ἀγλευκὲς“ εἰπεῖν, „ἄτερπές“ τε καὶ „οὐκ ἐν χάριτι,
καὶ τὸ καλὸν „περικαλλὲς“ εἰπεῖν, καὶ τὸ λίαν „μᾶλα 583
ἀνυτικῶς“, [ὥς] καὶ „κομιδῇ“ ποτε· καὶ ἀντὶ τοῦ καλῶς
„ὑπέφρευγε“· τὸ τε ἄτοπον „ὑπερφυῆς“, καὶ τὸ δεινὸν 25
„σχέτλιον“, καὶ τὸ ὀπὸν „ἵνα“ καὶ „ἦ, ὥς ἦ [διεβαίνομεν]
πρὸς τὸ τῆς Ἀργίας διαβαίνομεν“, τὸ τε παραιτήσασθαι
„παρέσθαι“, καὶ „ἀντιβολῆσαι“ δὲ τὸ δεηθῆναι, καὶ τὸ
ἐκπλῶς „ἐν βραχεῖ“ καὶ „ἀμηγέπη“ τὸ μετρίως.

Πιστέων δ' ἐστὶ τῶν κομιδῇ ξένων καὶ τὴν γνῶσιν ἐν 30
κύτοις οὐκ ἐχόντων, οὐ μὴν ἐκείνων γε τῶν περὶ τὴν
κτώσιν κεκαινοτομημένων, ἢ τὰς ἐγκλίσεις τῶν φημά-

των, ἢ τὰς διαθέσεις ἢ τὰς μεταλλάξεις τὰς περ
 χρόνους, ἢ τὰ πνεύματα καὶ τοὺς τόνους. τοι
 λεκτέον „ἀφείλετό με,“ καὶ „χάριν τὴν σὴν.“ καὶ
 μᾶζω σοῦ“ καὶ „καταφρονῶ σε“ καὶ „ἐθάρρει τοῦ
 5 καὶ „οὐδέν σε δεῖ τοῦ ἐπιτηδεύματος.“ καὶ „ὅτι ἡ τ
 „αὐτὴ καὶ εἴσεισι.“ καὶ „εἶεν, μακάριοι ἐκεῖνοι
 „ὥς εἶδεῖεν οἱ θεοί.“ καὶ ἀνύσας ἱκανῶς, καὶ ἄφ
 τοῦ πνεύματος ἐνδόντας· καὶ ψεύδοντ' ἄλλ' οὐ τοσ
 561 πνεύματος, οἷον ἦκιστα, καὶ τὰ τοιαῦτα ὅσα καὶ ἐν
 10 οἷα „ταυτόν, κατ' ἀρχάς, ἐμπαλιν.“ οἱ δὲ χρόν
 οὔτοι διαφέρουσι, Θεμιστοκλέα καὶ ψιμύθιον κι
 μυθα. τί δ', οὐχὶ καὶ οἱ τόνοι; καὶ ὡσαύτως κι
 οἰκίαν δευτέραν ἀπὸ τοῦ τέλους· καὶ παραλείπω
 τί γάρ με δεῖ πάντα λέγειν δείγματος ὅσον θεοί
 15 ὃ δ' ἴσως ἀναγκαῖον· ἐκλέλειπται γὰρ τὸ παράδει
 περὶ τοὺς ἀριθμοὺς οἷον „καὶ οὐπω εἶχον διὰ πᾶ
 καταστρώματα.“ καὶ „εἰπέ μοι· ταῦτα δ' ἂν λέ
 καὶ „αἰ ἄμαξαι, ἵνα ἀντὶ τέλους ἦ,“ καὶ „τὴν Φι
 ρώμην διεξέειναι, ὅτι μοι δοκεῖ πάνθ' ὅσα ἂν εἴ
 20 ὑπὲρ τούτων,“ καὶ ἐπὶ θάτερα τὰ γνωριμώτατα
 δὲ ὁ δῆμος.“ πολιτεύω δὲ καὶ ἐπολίτενον καὶ μετα
 καὶ διενόουν, καὶ ποιοῦμαι καὶ προωρώμην καὶ ἐ
 (715) μαι καὶ ὀρωμαι παρὰ τὸ κοινὸν εἴρηται πασχόντι
 περ οὐχὶ ποιούντων. ἔτι δὲ καὶ πρὸς τούτοις ἡ μετ
 25 τῶν λεγομένων, ὅταν τῆς συνήθους χώρας ἐκπέ
 τῇ πεπατημένῃ κόσμον περιάπτῃ, ὡς ἐὰν λέγωμεν
 δὲν δι' ἄλλο.“ καὶ „τούτου περὶ ενός“ καὶ „τοι
 565 τῷ νεῷ,“ καὶ „ἄλλο τι ἦ,“ καὶ „τάχα ἴσως,“ καὶ „
 τοίνυν δεκάτῃ.“ πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα εὐρήματα, δεῖ
 30 δὲ εἵνεκα ταυτὶ παρεθέμην· ἄκαιρον γὰρ εἰ πάντι
 ται καὶ περὶ πάντων ἐπέξειμι μηδὲν παριείς. ἡ γ
 βολὴ τοῦ λόγου γένοιτ' ἂν ἀσύμμετρος πολλῶν ἐπ

τοῦτο τὸ μέρος καὶ συγγραμμάτων πλειόνων εἰ ἐθέλη-
 σαις δοθῆναι δυναμένων. ἀλλ' ἐμοὶ προκειμένον ἐστι
 καὶ σκοπὸς τις οὗτος καὶ κανὼν, ὑπόμνημα ποιῆσαι τῆς
 τέχνης, ὥς ἐνὶ μάλιστα ἐν βραχυτάτοις, τοῖς συγγεγονόσι
 καὶ πολλάκις καὶ συνεχῶς περὶ αὐτῶν ἀκηκοόσι, καὶ τοῖς 5
 βιβλίοις οὐκ ἀνασκήτως οὐδ' [ἄν] ἀμελετήτως τηρεῖν
 ἔχουσιν, ὧν τὴν μέθοδον ἐν τύποις κατετάξαμεν· εἰ δέ
 τις καὶ μὴ πλησιάσας μηδὲ τῶν πλειόνων ἀκούσας ὑπ'
 εὐφυίας τε καὶ συνέσεως, δεξιότητός τε τῆς γνώμης εἰς
 ἐπίσκεψιν ἤξει κατὰ τὰ προειρημένα τῆς τέχνης, δύναται' 10
 ἂν ἀφ' αὐτοῦ τὸ ἀκόλουθον περαίνειν, καθάπερ ἐμβὰς
 ἵχνεσσι τισὶ καὶ πῶς ὁδοῦ λαμβανόμενος.

Τὸ κόμμα δὲ περιόδου μέρος ἂν εἴη τὸ ἐλάχιστον.
 οἷον „πολλάκις ἐθαύμασα, τίσι ποτὲ λόγοις Ἀθηναίους
 ἐπεισαν οἱ γραφάμενοι Σωκράτην, ὥς ἄξιός ἐστι θανάτου 15
 τῇ πόλει.“ τῶν γὰρ κώλων τὰ μὲν βραχύτερα τούτου, 366
 τὰ δὲ μείζω ὑπάρχει ὄντα. ὥσπερ ἀμέλει καὶ τῶν περιό-
 δων αἱ μὲν μείζους, αἱ δὲ ἐλάττους, καὶ τῶν περικοπῶν
 ὁσαύτως. τοῦ γὰρ λόγου μέγεθος λαμβάνοντος καὶ τὰ
 μέρη τοῦ λόγου συνεπαύξεται. ἔστιν οὖν τὸ μὲν κόμμα 20
 ἐκ δυοῖν λέξεων ἢ τριῶν, τὸ δὲ κῶλον διπλάσιον ἢ κατὰ
 τοῦτο, καθάπερ διττῶν ἄρθρων μετέχον. ὠνόμασται γὰρ
 ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἐν τοῖς ζώοις κώλων· ἡ δὲ περικοπὴ
 ἐκ δύο κώλων καὶ τριῶν ἐστὶ κατὰ λόγον τῶν εἰρημένων-
 μερῶν καὶ αὐτὴ συντιθεμένη· ὥσπερ γὰρ τῶν ποδῶν οἱ 25
 μὲν ἅπλοῖ τυγχάνουσιν ὄντες, οἱ δὲ διπλοὶ συντιθέμενοι
 ἐκ τούτων, οὕτω καὶ τῶν κομμάτων καὶ τῶν κώλων καὶ
 τῶν περικοπῶν τὰ μὲν μῆκος ἔχει σύνθετον, τὰ δὲ ἐπι-
 τετμημένον. μικρᾶς μὲν περιόδου [κῶλα] μικραὶ καὶ
 περικοπαί, μεγάλῃ δὲ μεγάλαι. 30

Ἡ δὲ περίοδος ἐνθύμημά πῶς ἐστὶν ἀπηγγελλόμενον,
 ἡθμοῖς εὐτάκτοις κώλοις τε καὶ περικοπαῖς, κατ' ἄλλή-

λας συμμετροῖς. καὶ αὐτὴ δὲ ἡ περίοδος κέκληται ἐκ
 μεταφορᾶς ἥτοι τῶν ἀγώνων τῆς περιόδου, οἱ τῷ ἱκνου-
 μένῳ χρόνῳ ἐπιτελούμενοι τὸ ἴσον ἀεὶ ἀφυστᾶσιν ἀλλή-
 λων, ἡ ἀπὸ τῶν χορευόντων περὶ τοὺς βωμοὺς καὶ τὴν
 5 περιμέτρον τοῦ βωμοῦ καὶ τὸν κύκλον περιλαμβανόν-
 των ἀπὸ σημείου ἐπὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον καθισταμένων,
 ἕως ἂν πληρώσαντες τύχωσι τοῦ κύκλου τὴν χορείαν.
 τῶν δὲ περιόδων καὶ τὰς ἀσυμμέτρους τοῖς μέρει
 567 περιόδους ὁμοίως καλεῖν εἰώθαμεν, τῆς κατὰ τὸ ἐνθ-
 10 μημα διανοίας ἐκτετελεσμένης· ὅσα δὲ σχήματα τῶν ἐν-
 νοιῶν ὠνόμασται, οἷον προδιόρθωσις, ἐπιδιόρθωσις,
 ἀποσιώπησις, παράλειψις, εἰρωνεία, ἡθοποιία, ἅπαντα
 ταῦτα οὐ μοι δοκεῖ δικαίως σχήματα καλεῖσθαι, ἀλλ'
 ἔννοιαι καὶ ἐνθυμήματα καὶ λογισμοὶ τοῦ πιθανοῦ χάριν
 15 καὶ πίστεων εἶδη· τὰ μὲν γὰρ προοιμίῳ ἔχει δύναμιν,
 προδιόρθωσις τε καὶ ἐπιδιόρθωσις, ἡ δὲ παράλειψις τὸ
 ἀξιόπιστον ἐνδείκνυται, καὶ μέρη ἂν εἴη τῆς παθητικῆς
 τε καὶ ἡθικῆς ἀποδείξεως τῇ τῆς ὑποκρίσεως ἀρετῇ πρέ-
 ποντα, ὅθεν ἦδη καὶ περὶ ταύτης λεκτέον, οἷον τέ ἐστι
 20 καὶ τίς ἡ δύναμις αὐτῆς.

ΠΕΡΙ ΤΠΟΚΡΙΣΕΩΣ.

Ὑπόκρισις ἐστὶ μίμησις τῶν κατ' ἀλήθειαν ἐκάστῃ
 παρισταμένων ἡθῶν καὶ παθῶν καὶ διάθεσις σώματος
 τε καὶ τόνου φωνῆς πρόσφορος τοῖς ὑποκειμένοις
 πράγμασι. δύναται δὲ μέγιστον εἰς πίστιν, καὶ τὸν ἀκροα-
 25 τὴν ἄγειν ἐπίσταται λαμβάνουσα ταῖς ἐπιβουλαῖς τε καὶ
 (716) γοητεῖαις, παραγωγαῖς τε καὶ παρακρούσεσιν. ἡ μὲν
 γὰρ πίστις τε καὶ ἀπόδειξις [καὶ] μετ' ἀνάγκης ἄγει, ἡ δ'
 30 ὑπόκρισις ἀπάτῃ δელάζουσα καθέλκει τὴν γνώμην τοῦ
 κριτοῦ πρὸς τὸ δοκοῦν τῷ λέγοντι, διόπερ εἰκότως ὁ
 Δημοσθένης αὐτὴν ἐντιμον ἦγε, καὶ πολλὰ κατὰ τῆς

μεως ταύτης εἰρηκεν ἐγκώμια, τρὶς μὲν περὶ αὐτῆς 568
 ῥηθεὶς, τριπλᾷ δὲ αὐτῇ δοὺς τὰ νικητήρια καὶ ποιή-
 ιρώτην τε καὶ δευτέραν καὶ τρίτην. εἰ γὰρ στερεή-
 λόγος τὰ ἄλλα πάντα ἔχων πλεονεκτήματα καὶ
 τὸ πείθειν ἱκανῶς συγκεκροτημένος ταῖς ἀποδεί- 5
 ιαι σαφῶς τε καὶ καθαρῶς τῇ λέξει διακείμενος, τοῦ
 τὴν ὑπόκρισιν πλάσματος, οὐκ ἂν ἔχοι πρακτικῶς
 τῶν δικαστῶν. φαίνεται γὰρ ἀμυδρός τε καὶ ἀσθε-
 ιαι ἀχάριστος, ἀτερπής τε καὶ ἀγλευκής, καὶ τὸν
 τὴν ἐνοχλῶν, ἐλαύνων μᾶλλον ἢ καὶ τὴν ψῆφον 10
 καλῶν. ἄσκει δὲ αὐτὸ θεώμενος τοὺς ἐν τοῖς ἄλλ-
 ῃς πράγμασιν ὁτιοῦν λέγοντας καὶ μετὰ τοῦ πάσχειν
 μένους καὶ διατεινομένους ἐν τῷ διαλέγεσθαι, ἢ
 χυτίον ἀνιεμένους καὶ πραῦνομένους καὶ πράξεως
 ὡς μεταλαμβάνοντας. διαπλάττει γὰρ αὐτοὺς καὶ 15
 αὐτὸς πως μετέχειν ποιεῖ καὶ τόνου φωνῆς αὐτὰ τὰ
 ματα. πεπονθῶς γὰρ οὗτος αὐτὸς αὐτῷ κατὰ τὴν
 εἰαν οὕτω τῷ τέχνῃ συνισταμένῳ καὶ βουλομένῳ
 ὄν μαθεῖν ὑποκρίνεται. δυνήσῃ δὲ καὶ παρὰ τῶν
 ραγῶδίας ὑποκριτῶν καὶ κωμῶδίας τῶν ἀρίστων, 20
 ὅσον ποιεῖ τὴν εὐνοίαν ἢ τὴν ἀηδίαν ἐκάτερον
 ἐν τό τε ἐν ὑποκρίσει καὶ ἄνευ ταύτης, καταμανθάν-
 ῶς δὲ ἐν τύποις περιλαβεῖν, θυμουμένῳ μὲν ἐπί-
 ν ποιεῖσθαι τὸν λόγον συμφέρει καὶ πρέπει, καὶ
 ρωνήν ὀξεῖαν ἔχειν καὶ τὸ φθέγμα ἀπλουστερον, 25
 σταμένῳ δὲ τὰς ἀρχὰς πρῶτον τὸ φθέγμα ποιητέον
 πεικνές, ἐπὶ τὸν ὄχλον δὲ πως καὶ δεητικὸν καὶ
 ἴτον οἶον παρακαλοῦντος καὶ ἐν χρεῖα καθεσθηκότος
 ὑλαβείας ἢ αἰδοῦς μετέχοντος. αἱ δὲ πίστεις τοῦ
 ματος τὸν ῥυθμὸν ὑπαλλαττέτωσαν, καὶ τὸ τῶν 30
 μηνμάτων εἶδος ἐπιστρεφῇ ποιείτω τὸν λόγον, καὶ
 γῆμα τοῦ σώματος μετὰ τῆς χειρὸς σύντονον καὶ 569

- δοιμὴν [βλέπειν ἄμεινον καὶ] βλέποντα πρὸς τοὺς δικαστάς, καὶ συναποκλινόμενον αὐτὸν ταῖς τῆς πειθοῦς μεταβολαῖς. εἰ δέ τι ἀποδείξαις, καὶ καιρὸν ἄγοντα μάθοις τὸν δικαστὴν τοῖς ἐλέγχοις καὶ παραδεδεγμένον τὴν
- 5 πιδανότητα τῆς ἀποδείξεως, σχετλιάζειν ἢ φύσις παρακαλεῖ καὶ καταπλήττειν τὸν ἀντίδικον τῷ πεπλασμένῳ τούτῳ φθέγματι, οἰκείῳ τῶν εὐρηκότων ὄντι τὴν ἀλήθειαν. ἐπικλάζειν γοῦν φιλοῦσι καὶ θέλγουσι καὶ αἱ κύνες τῇ τῶν ἰχνῶν εὐρέσει καὶ περιχαρεία δηλοῦσιν
- 10 ἔχειν ἐγγὺς τὸ πάλαι ζητούμενον· ἐπαίρεται δὲ καὶ μικρὸς παῖς οὗ γλίχεται τυχῶν. ταῦτα δὲ μὴ παρόργας βούλου θεωρεῖν, ἀλλὰ συλλέγειν εἰς τὸν ἑαυτοῦ λόγον, ἴδιον εἶδος πίστεων δι' ἀπάτης εὐαγώγου πεπορισμένοι ἀσυλλογίστῳ πάθει τοῦ πρὸς ταῦτα πειρωμένου. οἰκτι-
- 15 ζόμενον δὲ δεῖ μεταξὺ λόγου τε καὶ ᾧδῆς τὸν ἦχον ποιήσασθαι, οὔτε γὰρ διαλεγόμενός ἐστιν· ἀναπειθεῖ γὰρ οἶκτος ἐξάδειν, ὅθεν ἀρχαὶ μουσικῆς χαρμονή τε καὶ λύπη, τοῦ φθέγματος ἐπεγειρομένου πρὸς τὴν μεταβολὴν τῆς λέξεως· οὔτε δὴ* ἔοικεν, ἀλλὰ πίπτει μεταξὺ
- 20 τούτων. δρόμος δὲ οὐ πρόπων ἐν τῷ τοιούτῳ μέρει, πλὴν εἰ τοὺς ἐπιλόγους δεήσειεν οὐ κατ' οἶκτον, ἀλλὰ κατὰ τὸ θυμοειδὲς διατίθεσθαι.

Ταῦτα ἱκανῶς ἐχέτω, τὰ δ' ἄλλα ἐκ τούτων ὁ μαθὼν λήψεται, καὶ οὐκ ἂν ὅ γε εὐφυῆς ἀπόρως ἔχοι τῶν τού-
 25 τοις ἐπομένων, ποιητικός τε ὢν καὶ ἐξεργαστικός καὶ ἀπὸ βραχείας ἀφορμῆς ἐπὶ πολὺ τείνων τὴν διάνοιαν, καὶ ἐφ' ὅσον προσήκει τῷ μέλλοντι τελέῳ γενέσθαι ῥήτορι.

(717)

ΠΕΡΙ ΜΝΗΜΗΣ.

- 570 Μνήμης δὲ ὅτι οὐδέν ἐστι σπουδαιότερον ἀνθρώποις
 31 ὥς ἔπος εἰπεῖν, τίς ἂν ἀντιλέξειε νοῦν ἔχων; οἱ δὲ καὶ τὴν λήθην ἐπαινοῦσιν, ὥς Εὐριπίδης :

ὡ πότνια λήθη τῶν κακῶν,
 ὀνομάζων· ἐγὼ δὲ λήθην μὲν καὶ ἔξοδον μνήμης ἣ τι
 ἢ οὐδὲν ἐπωφελεῖν κρίνω, τὰ δὲ μέγιστα καὶ κυριώτατα
 βλέπτειν τοῦ βίου καὶ παραιρεῖσθαι καὶ στερεῖν τῆς
 εὐδαιμονίας· τὸ γὰρ εὐμισετότατον τῶν ἁμαρτημάτων 5
 τε καὶ ἀδικημάτων, τὴν ἀχαριστίαν, ἐπιλειπούσης τῆς
 τοῦ μνημονεύειν δυνάμεως συμβαίνουσιν εὐρήσομεν·
 ὁ δὲ μεμνημένος τὴν χάριν οὔτε ἄδικος οὔτε ἀχάριστος·
 νόμων γε μὴν ἐπιλαθομένους καὶ τῶν σφροονιζόντων
 ἡμᾶς δογμάτων, ἀναγκαῖόν ἐστι φράνους τε καὶ μοχθή- 10
 ρους καὶ ἀναιδεῖς γενέσθαι, πᾶσά τε ἄνοια καὶ ψυχῆς
 ἁμαθία διὰ λήθην ἐμπίπτει. ὁ δὲ ἄκρως μνημονευτικός
 τε καὶ μνημῶν διαφερόντως σοφός· ὅθεν καὶ τοῦτο ὀρ-
 θῶς ἐστὶν εἰρημένον, οὐ μνημονεύω μὴ λίαν ἢ μὲν τοῦ
 τοφοῦ, καὶ σοφὸς ὁ πολλὰ εἰδὼς φύσει. τῶν δὲ τῆς 15
 ψυχῆς ἀρετῶν, εὐμαθείας, ἀγχινοίας, συνέσεως, μνή-
 μης, μεγαλοπρεπείας, εὐπειας, τὸ ξηλοῦν δύνασθαι
 καὶ ἀκριβῶς ἀπομιμεῖσθαι καὶ ἀπομάττεσθαι τοὺς τύ-
 πους τῶν λόγων, οὓς ἂν τις ἐπιδείξειε καὶ θαυμάσειε,
 καὶ τὸ τοῖς διδασκάλοις παραπλησίως τε καὶ ὅτι ἐγγυτά- 511
 τω λέγειν, ταῦτα ξύμπαντα μιᾶς ἔχειται φύσεώς τε καὶ 21
 θυμότητος καὶ πλεονεξίας τῆς [ἐκ] τοῦ μνημονεύειν
 ἰσχυρῶς ἔχειν. ἡ γὰρ κραῖσις τῆς ψυχῆς σύμμετρος οὔσα
 καὶ δικαία κατὰ τὴν ἁρμονίαν τῶν δυνάμεων, καὶ οἶον
 κηρὸς εἰργασμένος εὐπλαστος μὲν καὶ εὐάγωγος καὶ μὴ 25
 σκληρὸς μηδ' ἀντίτυπος μηδὲ ἀτέραμνος, μηδὲ αὐ μαλα-
 κός τε καὶ διαρρέων, ὥς συγγεῖσθαι τοὺς τύπους καὶ
 ἐπιτήλους γίνεσθαι συμπιπτόντων τῶν χαρακτηρῶν καὶ
 τῶν γραμμάτων, ἀναλαμβάνει καθάπερ ἐκμαγεῖον καὶ
 διατυποῦται ῥαδίως ὑπὸ τῶν φαντασμάτων τορνευόμε- 30
 νός τε καὶ γραφόμενος, ἐναργέσιν ὥσπερ καὶ κοίλοις
 ὑφάμμασι καὶ νεοχαράκτοις σημείοις τῆς ἐπιστήμης.

πάντα γὰρ πᾶσιν εἰκάζων ὁ ἀγγίνους καὶ ταχέως ἐπι-
 βάλλων διὰ τῆς ζητήσεως ἀπεμνημόνευσε καὶ ἐμαθὲν
 ἐξευρεῖν τῆς ἀπορίας τὴν μηχανὴν καὶ συνείδε τὸ δέον.
 διόπερ μοι δοκεῖ καὶ ὁ Πλάτων τὰς μαθήσεις ἀναμνήσεις
 5 λέγειν. οὐδὲν γὰρ ἄλλο ἢ ὥσπερ ἀναμιμνησκόμενοι περὶ
 ὧν δοκοῦμεν μὴ μεμαθηκέναι μηδὲ ἐγνωκέναι καταλαμ-
 βάνομεν τὸ ζητούμενον· πῶς δ' ἂν ἡβούλετό τις ζητεῖν,
 ἅτε συνειδὼς αὐτῷ μὴ μαθῶν, εἰ μὴ προσεδόκα μνήμη
 τινὶ ταῦτα ἀνευρήσειν. ἡ δὲ εὖρεσις ἄρα τοῦτό ἐστι, κα-
 10 ρας ἀνάμνησις, καὶ ἀπ' ὧν ἐπαθὲ τις καὶ ἥσθητο συλλο-
 γισμὸς καὶ ὁμοίου καὶ ἀναλόγου ἢ μεζονος ἢ μικροτέ-
 ρου παράθεσις. ἃ γὰρ αἱ αἰσθήσεις προὔλαβον καὶ ἡ
 572 ψυχὴ παρὰ τῶν αἰσθήσεων ἔλαβε, ταῦτα μεμνκότα κί-
 ται καὶ ἡρεμοῦντα καὶ σχολάζοντα τοῖς νοητοῖς καὶ
 15 λήθης γέμουσιν, ὥσπερ ἐν διφθέραις εὐρῶτος ἢ πηλοῦ
 μεμιασμέναις καὶ ἐπαληλιμμέναις, τοῖς δὲ εὐφρεστέροις
 καὶ γονιμωτέροις καὶ αὐτῷ τούτῳ γνωμονικωτέροις,
 καθάπερ ἐν χαλκοῖς γραμματείοις σηπεδόνος κεχωρισμέ-
 νοις καὶ διὰ χρόνον γιγνομένης ἐπηρείας, εἰς τὴν σωτη-
 20 ρίαν τῶν τύπων ἀμίαντα καὶ ἄχραντα διὰ τέλους σώζο-
 νται. μνήμη μὲν γὰρ ἐστὶ σωτηρία φαντασιῶν, καὶ αἰ-
 σθήσεως παρελθούσης παρουσία, καὶ κτήσις πρὸς τὴν
 πρόχειρον τῆς χρήσεως. ἡ δὲ ἀνάμνησις ἐπιβολὴ φαν-
 τασίας παρελθούσης, ὡς παροιχομένης. ἐστὶ δέ τι καὶ
 25 μεταξὺ τοῦ εἰδέναι τε καὶ μὴ, ὃ δεῖται ὑπομνήσεως. καὶ
 ἐστὶν ὑπόμνησις ὡς ἐξιούσης τῆς ἐπιστήμης ἀνανέωσις
 καὶ ἀνάληψις, ὧν προείμεθα λήθης χάριν. καὶ τῶν μὲν
 γνωσίων, τῶν δὲ ἀνάληψις εἰς τὸ ὁλόκληρον τῆς ἐπιστή-
 30 μης. ὁ δὲ ἐπιλανθανόμενος τῶν ἐσκεμμένων ἰδιώτης
 ἄχρηστος, καὶ πάντα κληθεὶς δικαιότερον ἢ ῥήτωρ
 ὅπου γε καὶ Δημοσθὲν τῆς μνήμης ἐπιλειπούσης ἐκ-
 λεοίπει καὶ ἡ δύναμις τῶν λόγων, καὶ συνόλως ἡ τέχνη

νήμης ἐκπλαγείσης ὑπὸ τοῦ δέους πᾶσα τέχνη⁽⁷¹⁹⁾
 [φησὶν] ὁ Θουκυδίδης· φόβος γὰρ μνημὴν
 τει, λέγει που, καὶ ὀρθῶς λέγει. γένοιτο δ'
 ἡ διαίτης τρόπῳ σώφρονι καὶ φύσεως εὐτυχίᾳ
 ἐπιπνοίᾳ καὶ φιλομαθίᾳ ἰδίᾳ καὶ φιλονεικίᾳ⁵⁷³
 ἥσθαι θέλειν. κινδυνεύει τε πᾶς φιλομαθής, 6
 ἢ τῆς μνήμης, [μελέτῃ] διὰ τέχνης πόθον
 οὐ καὶ φροντίδος ἐξεργάζεσθαι τὸ μνημονεύειν·
 γὰρ ἀρχὴ φροντίδος. μέριμνα δὲ καὶ φροντίς
 ἡ τοῦ πόθου τὴν καταβολὴν καὶ τῆς ἐπιθυμίας 10
 ἐν ἐρρωμένην οὔσαν, ὃ δὴ ἔρως κέκληται,
 ἥς μνημοσύνης τὴν οὐσίαν. αἰσθανομένη γὰρ
 οὐ καλοῦ μαθήματός τε καὶ θεάματος, ἢ τοῦ-
 οὐ χείρονός τε καὶ χαλεπωτέρου, προσέσχε τὸν
 ἐδαινῆν ἔλαβεν ὠδῖνα τοῦ πράγματος, ὥστε 15
 ἐνὶ μένῃ παντὸς ἐθέλειν. ἐξ ὧν ἡ φροντίς
 αἰσθάνοντος καὶ σφραδάζοντος καὶ πηδῶντος
 οὐ τῆς φαντασίας μέρους. ὁ δὲ ῥέθυμος ἀ-
 νθρωπὸς καὶ βραδύς, μόλις τε ἥσθετο τοῦ
 ἔργου, καὶ μετὰ τὴν αἰσθήσιν ἐγκατέλιπεν, εἰ μή τις 20
 γείρειεν θεῶν, ἢ ἑαυτὸν τοσοῦτον εὐφλεκτον
 ἦτον ἐξεργάσαιο καὶ τρίβοι τοὺς τύπους ταῖς
 ἡμέραις καὶ μελέτης καὶ μερίμνης ἐπιβολαῖς. τὸ
 ἐκὶς ἐθέλειν ἀκούειν καὶ λέγειν ὧν ἤκουσεν ἢ
 δι' ἑτέρας ἡστινοσοῦν αἰσθήσεως, τοῦτο ἀπερ- 25
 ῖ μεμνησθαι κινουμένης αἰσθάνου καὶ βάθος λαμβαν-
 ῖ τῆς κινήσεως τῆς ἐναπομορφηθείσης φαντα-
 σίας τῆς ψυχῆς ὑποδοχὴν. ὥς γὰρ τὰ τρίμματα
 τῶν κοιλαίνεται καὶ βάθος ἴσχει ταῖς πολλαῖς
 ἐσὶ καὶ καταγινομέναις τῶν τροχῶν ἐπιβολαῖς, 30
 κατὰ τὴν ψυχὴν τι συμβαίνει. τὸ δ' εἰς ἅπας⁵⁷⁴
 τὰς καὶ μέχρι τινὸς καὶ ἕως τούτου λίσαν ἐπιπο-

λαίους ποιεῖ τοὺς τύπους. οὕτω μὲν οὖν μνήμης περιέ-
ση, καὶ εἰ μὴ τύχοις φύσει μετειληφώς.

Ἦδη δὲ καὶ Σιμωνίδης καὶ πλείους μετ' ἐκείνων μνή-
μης [γνώμης] ὁδοὺς προὔδιδαξαν, εἰδῶλων παρὰθεσιν
5 καὶ τόπων εἰσηγούμενοι πρὸς τὸ μνημονεύειν ἔχειν ὀνο-
μάτων τε καὶ ῥημάτων· τὸ δὲ ἐστὶν οὐδὲν ἕτερον ἢ τῶν
ὁμοίων πρὸς τὸ δοκοῦν καινὸν παραθεωρήσεις καὶ συζυ-
γία πρὸς ἄλλο. τὸ γὰρ γνώριμον τοῦ γνωστοῦ τύπος τις
καὶ ἴχνος καὶ λαβαὶ καὶ ἀφορμαί, καὶ τοῦτον τὸν τρόπον
10 καὶ τὰς τῶν βαρβάρων φωνὰς συλλαβεῖν ἐστὶν ἀντιτι-
θέντα τῷ γνωρίμῳ τὸ ἀντ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς τύπους τῶν
πραγμάτων καταβλέποντα. ὁ δὲ τύπος τῆς μνήμης [εἰς]
ἀφορμὴν ἔδωκεν, ὅτι μηδὲν ἄνευ τόπου, καὶ τὸ μέρος
τοῦ λείποντος καὶ ὅλου. ὥσπερ γὰρ οἱ τὸ ἴχνος ἀνευρόν-
15 τες κύνες καὶ τὴν χώραν τῶν ἰχνῶν κατὰ πόδας διώκουσι
τὸ θηρίον, καὶ μόνον οὐκ ἔχειν ὑπολαμβάνουσιν, οὕτω
δὴ καὶ τῷ σπουδάζοντι μνημονεύειν καὶ σώζειν τὰ μαθή-
ματα θέλονται τὰ μέρη τῶν μαθημάτων ἐστὶ θεωρητέον
καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτοῖς, ἵν' ὅπου τύχοι προσβαλὼν
20 ἐκείθεν αὐτῷ τὸ μνημονεύειν ὑπάρξαι. τοιγαροῦν καὶ
τὰ μέτρα μᾶλλον μεμνήμεθα τῶν ἄνευ μέτρου πεποιημέ-
νων, ὅτι δὴ τὸ τοῦ ῥυθμοῦ καὶ τῆς εὐταξίας ἀνάλογον
μνημονεύοντες καὶ τὰ καθ' ἕκαστα τῶν ῥημάτων ἀνι-
χνεύομεν κατὰ πόδας ζητοῦντες τὸ λείπον ἐξ ὧν προει-
25 λήψαμεν. τὸ δὲ μέγιστον ἐν τούτοις, μελετᾶν αἰεὶ καὶ
ἀπιστεῖν ὥς εἰδότε καὶ φοβεῖσθαι μὴ διαρρῦέν σε τὸ μά-
θημα οἰχῆσεται. τὸ γὰρ ποιοῦν ἐπιλήσμονας ὑπόληψίς
575 ἐστὶ τοῦ δοκεῖν εἰδέναι τὸ ἅπαξ ὁφθέν ἢ λεχθέν ἢ ἀκου-
σθέν, καὶ τὸ προσδοκᾶν ὅτι καὶ εἰς νέεωτα καὶ μετὰ χρό-
νον μοι παραμηνεῖ, μὴ τι γε δὴ τρίτην ὕστερον ἡμέραν
30 ἢ τετάρτην ἢ πέμπτην. ἔχει δὲ οὐχ οὕτως· ἀλλ' οἰχεται
καὶ κατὰ μικρὸν διαφθείρεται καὶ δαπανᾶται μὴ μελε-

τώμενον. δεινὴ δὲ πρόφασις λήθης καὶ τὸ γεγράφθαι
 πού σοι τὰ μαθήματα καὶ ἐπὶ σχολῆς ἔχειν, ἐντυχόντα
 γινῶναι, καὶ ἀναλαβεῖν τὸ ἐκβεβλημένον. δεῖ δὲ οὐχ
 οὕτως, ἀλλ' ἡγεῖσθαι μηδὲν ἐκείνων γεγράφθαι, μηδ' ⁽⁷¹⁹⁾
 ἐπὶ σοὶ καθεστηκέναι διαναγνόντι καὶ ἐπιλεξαμένῳ μα- 5
 θεῖν οἶον μηδὲ εἰδέναι γράμματα, τό γε ἐπὶ μνήμῃ, καὶ
 οὕτως ἔση φροντιστῆς περὶ τὰ ἐγνωσμένα, καὶ μελετη-
 ρότατος εἰς μαθήματα. ἀμέλει τίς ἂν ἐπιλάθοιτο τοῦ
 ὕνόματος τῆς μητρὸς ἢ τοῦ πατρὸς ἢ τῆς πατρίδος ἢ
 τοῦ σφετέρου; [ἄ] δῆλον ὅτι δι' οὐδὲν ἄλλο, ἢ ὅτι ἡ με- 10
 λέτη τούτων ἀέναντος γίνεται καὶ καθημερινή τε καὶ διὰ
 χρόνου. τίς δὲ ἐστὶν ὅστις ἐρωμένης ἢ παιδικῶν ἐξελά-
 λητο, καὶ ὧν οὗτοι λέγουσιν ἢ πράττουσι; κἂν ληροῦντες
 ὕψωσι, καὶ ὁτιοῦν φλυαροῦντες εἰπωσι, τοῦτο φρον-
 τίδι βεβαιωσάμενος περιφέρει καὶ μελέτη μακροῦ τῷ πρὸς 15
 κείνοις εἶναι τὴν γνώμην καὶ μετ' ἐκείνων διατρεφῆσθαι.
 ἰὸ καὶ σοφούς τε καὶ ποιητικόνους ὡς εἰκὸς ἀποτελεῖ ἡ
 μνήμη ὑποτρεφομένη. ἅμα τε γὰρ ἔσπασέ τι τῆς ἐπιθυ-
 μίας, καὶ ἐγέννησε τὸ μνημονεύειν ποθῶν ἀπερχόμενον 576
 τὸ φανέν κεχαρισμένον, καὶ σοφώτερος αὐτοῦ γεγεννη- 20
 μένος καὶ ποιεῖν εἰς τὰ παιδικὰ ὁρέγεται καὶ γλίσχεται
 τοῦ καλοῦ, καθάπερ τέως μελετηρὸς ὧν, νυνὶ δὲ πε-
 ραθεὶς ὑπὸ μνημοσύνης, κἂν εἰ τύχοι ζωγραφικὸς ὧν
 ἢ πλαστικός, εἰδωλον ὁμοιότατον ἐκ τῆς μνήμης τῆς
 περὶ τῶν παιδικῶν συμπλάσεται καὶ διατυπώσει. νυστά- 25
 ξειν γὰρ αὐτὸν οὐκ ἔῃ καὶ παριέναι τὰ μέρη τοῦ κάλλους
 ὁ πόθος ἐγκείμενος, οὐδὲ ἀμελῶς θεωρεῖν. οὐδὲ φιλάρ-
 γυρος τῶν δραχμῶν ἐπιλήσεται τούτων ὧν ἀπέθηκεν εἰς
 τὸ ταμιεῖον φέρων, διὰ φροντίδος ἔχων ἃ διηρέθμησε
 καὶ συνήθροισε. φροντίζων δὴ καὶ σὺ περὶ ταῦτα ἃ μαν- 30
 θάνεις, εἰ βούλει μαθεῖν, καὶ μεθ' ἡμέραν καὶ νύκτωρ,
 νῦν ἐπιλήσῃ τὸ σύνολον, ἀλλ' ἔξεις ἐπὶ τὴν χρεῖαν ἔτοι-

μα [ὑπόγνον], αὐτὰ καὶ πρὸ ὀλίγου τεθεραπείας
περὶ αὐτῶν διειλεγμένος. ἐὰν δὲ ἀνῆς, οἰκλήσε-
ρόεντα γοῦν οἱ ποιηταὶ τὰ ἔπη καὶ τὰ ῥήματα ἵ-
5 ὅτι τοῖς οὐκ ἀπρὸς ἐχομένοις ἀναστάντα πέτεται
τεταται δὲ καὶ ὁ κατατετριῆσθαι δοκῶν πίθος, ὡς
"Αἰδου κόσκινον, ὅτι μηδὲν στέγειν δυνάμεθα
τὴν ψυχὴν εἰσιόντων, ἀλλ' ἀπορροῦτόν ἐστιν
ὥσπερ ἀπορρέοντός τινος αἰεὶ δεῖ τὸ ἐπείσσειν
'Αντιφῶν τε ἐν ταῖς ῥητορικοῖς τέχναις τὸ μὲν τ
10 τα ἔφη καὶ ὑπάρχοντα καὶ παρακείμενα αἰσθάνεσθαι
κατὰ φύσιν εἶναι ἡμῖν, παρὰ φύσιν δὲ τὸ φαντασθαι
αὐτῶν ἐκποδῶν γενομένων ἐναργεῖ τὸν τύπον
ἐπειδὴ παρὰ φύσιν ἐστὶν τὸ μνημονεύειν, ἡ φρεν
577 ἡ ἄσκησις κράτιστον. ἀκροώμενος οὖν τῶν τε
15 ματιζόντων ἦτοι τὰ ἐσκεμμένα ἢ τοὺς αὐτοσχέτους
γούς καὶ τῶν ἀναγνωσμάτων, πρῶτον μὲν τὴν
λεγομένου περιλάμβανε, τοῦτο δὲ ἐστὶν ἡ περι-
ἐννοίας καὶ ὁ κύκλος καὶ τὸ ἄρθρον τὸ περιγρ
ἀφορίζον τὰ μέρη τῶν μερῶν, οἷον εἰ μὲν προοι
20 τίς ὁ λόγος τε καὶ ἡ ὑπόθεσις τῆς προοιμιακῆς
σεως, τοῦ α', τοῦ β', τοῦ γ', τῶν ἄλλων ἐφεξῆς
διὰ τί εἰληπται λάμβανε. δεσμὸς γάρ ἐστι τῆς
σοι καὶ φυλακτῆριον [καὶ] τὸ τοιοῦτον εἶδος λα
γὰρ διὰ τί τὸ κύρος τῆς ἐπιστήμης καὶ τέχνης.
25 γε μὴν καὶ περὶ τῆς διηγήσεως δηλώσεως οὐ
ἄνωθεν ἐξαρχῆς εἶτε καὶ πόθεν ἤρξατο καὶ τίν
καὶ ταῦτα ἐπίκρινε. ὅταν δὲ ἁπτηται τῶν πιστε
μένων τε καὶ ἀναγκαίων διάκρισιν ποιοῦν, ὡς
κεφάλαιον τὸ ἰδικώτατόν ἐστιν αὐτῶν, καὶ προ
30 πων λέγει καὶ πραγματεύεται. τὰ γὰρ καθ' ἕνα
ἐπιχειρημάτων ἐκ τούτων σοι παραστήσεται.
δέω λέγειν ὅτι καὶ αὐτὰ τὰ ῥήματα· ὅταν δ' ἐλ

λὸν καὶ καίριον καὶ περιττὸν καὶ συνέσεως ἀξίας ἔχον-
 νον, διότι τοιοῦτόν ἐστιν οὐκ ἀχρεῖον λαβεῖν εἰς ἀπο-
 ημόνευσιν. ὁ δὲ αὐτὸς λόγος καὶ περὶ τῶν ἐπιλόγων·
 γὰρ αὖξει τὸ πρᾶγμα ἢ [μὴ] ταῖς ἐπανόδοις συστρέψας
 βραχεῖ διδάσκειν οἶεται δεῖν τὰ διὰ πολλῶν ἡνυσμέ- 5
 ι. μαρτύριον δὲ πρὸς τοῖς εἰρημένοις οὐκ ἐλάχιστόν
 τι τῆς μνήμης τὸ ἔργον ἡμέτερον εἶναι καὶ ἐφ' ἡμῖν⁽⁷²⁰⁾
 τοὺς διαλυομένους, ὅταν καὶ ἀπαλλαττώμεθα ἀπ' ⁵⁷⁸
 ἀλλήλων παραπέμποντες ἢ προπεμπόμενοι, κελεύειν
 ἀλλήλων μεμνησθαι ἀπελθόντας· τοῦτο γὰρ σημαίνει 10
 ῥῆμα, ὅτι εἰ βουληθείημεν μὴ ἀμελεῖν τοῦ μεριμνᾶν,
 ἢ ἀποθὲν ἀλλήλων μνημονεύοιμεν ἄν. τὰ δὲ ἐγκλήματα
 ἢ τὸ ἐπιτιμᾶν τοῖς μὴ μεμνημένοις οὐ σαφῶς εἰς τοῦτο
 ἔρει τὸ δέον ἐπιμέλειαν ἔχειν μνημοσύνης καὶ τοῦ ἀπο-
 νεν ὄντος; ὅσα γοῦν οὐκ ἐφ' ἡμῖν, ταῦτα οὐκ ἂν εἴη 15
 καιὸν ἐπιτιμᾶν, οὐκ ἀμορφίαν, οὐ πῆρωσιν, οὐδὲν
 ἢν ἄλλων ὅσαπερ οὐκ ἐφ' ἡμῖν.

[ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΤΕΛΙΚΩΝ.]

Ὅτι τὰ τελικὰ καλούμενα κεφάλαια, περὶ ὧν ἡ σκέ-
 ς, σύμπασιν ἐν τοῖς τρισὶν εἵδεσι τῶν λόγων ζητεῖσθαι
 ἵναιται. αἱ μὲν γὰρ συμβουλαὶ διττῶς διανέμονται καὶ 20
 ὑτῆς τῆς τιμῆς τυγχάνουσι· καὶ φέρε εἰπωμεν συμ-
 υλίαν. κατατρέχοντος τοῦ Φιλίππου συνεχῶς τὴν
 ἐρρόνησον γράφει Δημοσθένης διορῶσαι τὸν ἰσθμὸν
 τῆς· λέξεις γὰρ οὕτω. παράνομα ταῦτ' ἐστίν, ὡ
 ἡμόσθενες, ἃ γράφεις· καινὰ γὰρ καὶ ἄτοπα καὶ πα- 25
 : τὸν τῆς φύσεως νόμον καὶ μὴ δόξαντα τοῖς προ-
 νοις μηδὲ τῷ θεῷ Διὶ, καὶ γὰρ ἂν ἔθηκε νῆσον, εἰ-
 φ' ἡβούλετο. ἀλλ' εἰ καὶ παράνομα, συμφέροντα μέν-
 ι πρακτέα· τὰ γὰρ καινὰ ἐὰν σώζη τὴν Χερρόνησον,

- πῶς οὐκ ἀναγκαῖα; τὰ δ' ἀναγκαῖα πῶς ἐν Χερσὶ
 καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν δαπάνην ὑποστῆναι; οὐ βί
 579 ἐν ᾧ τὸ πρέπον κατασκευάσεις· ἢ καὶ ἑτέρῳ τρόπ
 θεῖν οἷόν τέ ἐστιν αὐτοῖς, ὅτι χαλεπὸν πορίσασθ
 5 ναμιν, οὐδὲ δυνατόν τὴν ἐκείνῳ παραταξαμέν
 οὔτε ῥάδιον, οὔτε εὐπορον, οὔτε δυνατόν ὅλως δι
 τὴν Χερρόνησον· δεῖ γὰρ ἀμυνθῆτων χρημάτων, κα
 δαπανᾶν εἰς τοὺς προαγωνιζομένους καὶ εἰργοντ
 Φιλίππου δύναμιν ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων καὶ τα
 10 σκαπτόντων, καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ὀρύττοντας καὶ
 λεύοντας τὸ χωρίον, οὐκ ὀλίγους οὐδ' εὐαριθμή
 δὲ χρόνος ὅσος; εἰ δὲ καὶ πέτρα ἐπιτύχοιεν δυσ
 γάστῳ καὶ ἀντιτύπῳ; εἰ δὲ χαλεπήνειεν καὶ τὸ
 νιον, ὥς βίαιόν τι ποιούντων ἡμῶν καὶ ἀθέμιτο
 15 παρὰ τοὺς νόμους τῶν θεῶν; ἐν ᾧ ὅτι πανταχόθε
 ἀσύμφορον, οὔτε ὀλόκληρον ἐργῶδες τὸ ἐγχείρημα
 καὶ ὀλίγα ἀρκέσει χρήματα· καὶ εἰ πολλὰ εἰσάπα
 λώσωμεν, τὸν δὲ ἅπαντα ἐν ἀσφαλεῖ τὰς πόλεις
 καὶ ὀχυρῶ, ἐν ᾧ ὅτι ἐν θαλάττῃ πάντων ἀνθ
 20 ἀμείνους ἐσμέν, καὶ ὅσα ἐν ταῖς νήσοις ἔχομεν, ὁ
 ταῦτα καὶ ἀχέρωτα ἄλλοις. καρπωσόμεθα οὖν κα
 ρόνησον, ὥς Αἴμνον, ὥς Σκυῖρον.]
-

ΑΝΩΝΥΜΟΥ
ΠΕΡΙ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ.

Καλὴ μὲν ἡ τοῦ Ταρσέως Ἑρμογένους ρητορικὴ·
 ὅς γάρ οὐ; συνεκτικωτάτη γάρ ἐστι πάντων τῶν τῆς
 ἡλικίας μερῶν. ἀλλ' οὐδὲν ἐλάττων ταύτης καὶ ἡ τοῦ 5
 κτικωτάτου Λογγίνου. οὗτος γὰρ καὶ εὐμαθέστερός
 τι τοῖς ἀναγινώσκουσιν, εὐθύς ἀπὸ προοιμίου ἀρχό-
 ντος καὶ τὰς ἀρετὰς ἐκάστης τῶν τῆς τέχνης μεθόδων
 ἵλας ἅπασι καθιστῶν. ἔργον γοῦν, φησὶν ἐκεῖνος,
 προοιμίου [ἐπιείκεια], εὐνοία πρόσεξις εὐμάθεα· διη- 10
 σεως δὲ δηλῶσαι τὸ πρᾶγμα, καὶ πίστεως πείσαι διότι
 οὗτό ἐστιν· ἐπιλόγου δὲ αὐξῆσαι καὶ ἀναμνησθαι καὶ
 στρέφει τὸν ἀκροατὴν τὴν ψῆφον ἐπενεγκεῖν ἣν βου-
 μεθα. καὶ εἶδος μὲν φησιν ὁ ἀνὴρ εἶναι τὰ κεφάλαια,
 θάπερ ἀγαλμάτων ἢ τινῶν ἀνδριάντων τύπους, πρὸς 15
 παράδειγμα δὲ τοὺς ὑπὲρ αὐτῶν λόγους, ὅργανα δὲ τὰ
 ῥήματα, μέρη δὲ τῶν εἰκότων σημεῖα, τεκμήρια, βάσανοι,
 ῥυτιδες, νόμοι, ψηφίσματα, συνθῆκαι, κηρύγματα
 καὶ τὰ τοιαῦτα· πάντα μὲν γὰρ τῷ γένει εἰκότα, κατ'
 εἶδος δὲ καὶ στοιχεῖον, ὥσπερ εἴρηται. καὶ σημεῖα μὲν 20
 εἰς ὀνομαζέσθω τὰ τῶν παροιχομένων ἀποδεικτικά,
 δὲ τῶν μελλόντων εἰκότα, τὰ δ' ἀμφιλόγως ἔχοντα
 τεκμήρια. τὸ δὲ ἐνθύμημα συλλογισμὸν λέγει τοῦ ῥήτο-
 ρος, ἀτελῆ μέντοι καὶ τῶν συμπερασμάτων καὶ τῶν προ-
 τεων ἐνίοτε ἐπίδειξιν· καὶ γίνεται ἢ δεικτικὸν ἢ ἐλεγκτι- 25
 κὸν ἢ γνωμικὸν ἢ παραδειγματικόν· ἂν δὲ προσλάβῃ τὸ
 παράδειγμα, τέλεον ἐπιχειρήμα γέγονεν. ἐστὶ γὰρ τοῦτο

ἐξειργασμένος ἐνθύμημα, τὸ πανταχόθεν ἐκτετι-
 νον, καὶ δύο τὰ καθόλου μέρη τῆς κατασκευῆς, ἐνέ-
 και παράδειγμα. καὶ ἐστὶ παράδειγμα ὁμοιον ὁμοι-
 ρος, γνῶριμον ἀγνωσμένου, τὸ δ' ἐνθύμημα
 5 τῶν παραδειγμάτων. ἃ γὰρ ἐν πολλοῖς ἐσπαρται
 δείγμασι, συστρέψας ὁ λόγος λέγει δι' ἐνθυμη-
 διόπερ ἐξήγησίς ἐστιν ὥσπερ τῶν ἐνθυμημάτων
 τῶν παραδειγμάτων. ἀνυτικώτατον δέ, φησὶν,
 ρεσιν τὸ διαβλέπειν τὰ συννυπάρχοντα τοῖς προ-
 10 καὶ πράγμασι, τύχας, τέχνας, ἡλικίας, γένη, πλ-
 τρόπους, καὶ ὅσα τοιαῦτα. ὑπαρχέτω δέ, φη-
 τούτων ἢ τῶν τελικῶν κεφαλαίων θέσεις ἐπὶ τῷ ζῇ
 καὶ τὸ ἐφαρμόζειν τὰ τελικὰ καὶ γενικὰ καὶ τυπῶ
 ἰδικωτάτοις. τῶν δὲ ἐπιλόγων, φησὶν, ἡ δύναμις
 15 μνησθαι τὰ εἰρημμένα ταῖς ἐπανόδοις, αὐξῆσαι τε
 λογηθέν, εἴτε κρεῖττον, εἴτε χειρόν τοῖς μερισ-
 τῇ παραθέσει τῶν ὁμοίων καὶ τῶν ἐναντίων. κα-
 φύσις τῶν ἐπιλόγων ἀντιστρόφως τοῖς προοιμί-
 σαι εὐρίσκεται· τὰ γὰρ αὐτὰ καὶ προοιμιαζόμενα
 20 κῆς καὶ προτρέποντι τοὺς δικαστὰς πρέπει κατὰ
 μα τῶν ἐπιλόγων. καὶ ὅτι τὸ μὲν προοίμιον μι-
 ἔχει τῶν κεφαλαίων, ἐπαγγελίαν δὲ τῆς ἀποδείξε-
 ἐπίλογος αὐξήσεις καὶ ἀναμνήσεις τῶν ἤδη λεχ-
 προσθῆναι δὲ καὶ ἀφαιρέσεις ὑθυμίζουσι πολλὰ
 25 λόγον. ἢ δὲ ἀλληγορία καὶ νεάζειν τοῦτον ποιεῖ·
 πεπατημένον καὶ πεπλυμένον καὶ μυριόλεκτο
 κόρον ἄγει. καὶ αἱ καινοτομίαι δὲ τῶν συντάξε-
 τῶν ἐγκλίσεων καὶ τῶν διαθέσεων καὶ αἱ περὶ τοι-
 νους μεταλλάξεις κατασελόνουσι τὰ τοῦ ἀκροατο-
 30 τοιγαροῦν λεκτέον, ἀμφὶ σοῦ λέγομεν, καὶ χάριν
 θαυμάζω σοῦ, καὶ καταφρονῶ σε, καὶ θάρρει τι
 καὶ ὥς εἶδεεν θεοί, καὶ ἀνύσασιν ἄν, καὶ τὰ τ

ἡ ἐλάχιστον δὲ μέρος τῆς μεθόδου τῆς κατὰ τὴν τέχνην
 τῆς λέξεως. φῶς γὰρ ὥσπερ τῶν νοημάτων καὶ τῶν
 χειρημάτων ἢ καλλιλογία. πλέον γὰρ οὐδὲν τῆς ἀγ-
 νοίας καὶ τῆς ὀξύτητος τῆς ἐπὶ τῇ κρίσει καὶ διαιρέσει
 ἢ περισκέψει τῆς γνώμης καὶ τῶν καθ' ἕκαστα λογι- 5
 ῶν, εἰ μὴ συντείνων τῇ βελτίστῃ λέξει τὰ νοήματα. ἡ δὲ
 ῥόδος ἐνθυμημά πως ἐστὶν ἀπηγγελεμένον ὁυθμοῖς
 τάκτοις, κώλοις τε καὶ περικοπαῖς πρὸς ἀλλήλας συμ-
 τροις. προδιόρθωσις δὲ καὶ ἀποσιώπησις καὶ παρὰ-
 ιψις καὶ εἰρωνεία ἐνθυμημάτων εἰσι καὶ λογισμοὶ τοῦ 10
 θανοῦ χάριν καὶ πίστεως εἶδη, καὶ μέρη αὖ εἰεν
 ἡ παθητικῆς καὶ ἡθικῆς ἀποδείξεως τῇ τῆς ὑπο-
 κρίσεως ἀρετῇ πρέποντα. ἔστι δὲ ἡ ὑπόκρισις τὸ κάλ-
 πτον τῶν ἐν τῇ τέχνῃ. οὐ γὰρ μετ' ἀνάγκης ἄγει,
 ἢ πίστις καὶ ἡ ἀπόδειξις, ἀλλ' ἀπάτη δελεάζει καὶ 15
 θέλκει τὴν γνώμην τοῦ κριτοῦ πρὸς τὸ δοκοῦν τῷ
 γοντι. θεράπευε δέ, φησί, τὸν λόγον καὶ διάπλεκε
 ἰνύαις ὥσπερ καὶ ἀνθέων χροιαῖς καὶ βαφῆς ποικίλης
 ἵεσι. καὶ τὸ μὲν ἀποτετορνενυμένον καὶ στρογγύλον
 ἐς ἐν τοῖς δικαστηρίοις ἀπόμεμε πίστεσι, τῷ δέ γε συμ- 20
 πλεντικῷ σεμνοτέραν δίδου τὴν λέξιν· τὸν γε μὴν
 τὰ θέατρα φανησόμενον λόγον καὶ χειρωσόμενον
 εἰς θεατάς, οὐ χεῖρον δι' ἀκριβείας συγκεῖσθαι καὶ
 ἄλλεσιν εἰρῆσθαι· σωφροσύνης δέ σοι κἀνταῦθα δεῖ
 ἢ τῆς φιλοκάλου εὐτελείας. τὸ γὰρ ὑπερβάλλον εἰς 25
 τῶν χάριν κολακεία καὶ τὸ σεμνόν, εἰ μετέχοι μετρίας
 οὔνης, ἀκόρεστον ἐστὶ. αὖξεται δέ, φησὶν, ἡ ὑποκει-
 νη ὑπόθεσις ἀγαθοῦ καὶ κακοῦ δύο τρόποις, μερισμῷ
 παραβολῇ. πολιτικῶς δέ ἐστι λέγειν τὸ πεποικίλθαι
 τὸν λόγον ἐνθυμημασι πιθανοῖς, καὶ ὡς μάλιστα ἀπο- 30
 πτικοῖς. εἰς ἑκάτερα δέ, φησὶν, ἐπιχειρεῖν δυνάμεθα,
 τε δόξας ἐναντίας περὶ τῶν αὐτῶν ἐσχήκαμεν, καὶ ὅτι

- παρέοικε τὰ ἀγαθὰ τοῖς κακοῖς. καὶ τὰ μὲν εἰκότα ἰφθύν, εἰσὶν ἐνδοξοὶ περὶ τῶν ὥς ἐπὶ πολὺ γινόμενα ἅφ' ὧν τὰ ἐνθυμήματα καὶ τὰς ἀποδείξεις καὶ τὸ στείς καὶ τοὺς συλλογισμοὺς ποιούμεθα τῶν ζητῶν κεφαλαίων. σημεῖον δὲ ἐστὶ πρᾶγμα ἢ πάθος βεβηκός, ἅφ' οὗ τὸ ζητούμενον τεκμαιρόμεθα γεγενῆσθαι ἢ μὴ. ἐπὶ τούτοις ὁ ῥήτωρ ἐπὶ τὰ τίθησιν ἄνδρας ἰστούς διὰ πάσης ἀρετῆς, ὅποσοι τὴν φράσιν ἡμῶν κοσμοῦσι. δύο μὲν τῶν Σωκρατικῶν φιλοσόφων, 5 Ἰων καὶ Πλάτωνα, δύο δὲ τῶν ἱστορίαν συνθέντων, Ὀδοπόρον καὶ Θουκυδίδην, τρεῖς δὲ τῶν ὀνομαζομένων τόρων, Ἰσοκράτην καὶ Λυσίαν καὶ Δημοσθένην τοὺς μὲν πέντε ἀναμαρτήτους ἐν πᾶσι τοῖς εἶδε λόγου τίθεται. Θουκυδίδου δὲ αἰτιᾶται τὸ κατὰ 10 βαρύνον καὶ περιειργασμένον, Πλάτωνος δὲ αἰτιᾶται τῆς τῶν ἰδεῶν κράσεως καὶ τὸν ποιητικώτερον τῆς πεζῆς διαλέκτου· τοῦτο μόνον οὐ κατ' ἐμὴν μὴν λέγων, ἀλλ' οὖν οὕτω τῷ ῥήτορι εἴρηται.
-

ΕΚ ΤΩΝ ΛΟΓΓΙΝΟΥ.

Ὅτι χρή πεφεισμένως χρῆσθαι ταῖς τροπαῖς καὶ τέχνης, μὴ παραλείπειν δὲ παντελῶς· οὕτως πρὸς ἑχρήσιμον [ὄν] τὸ τοιοῦτον εἶδος· καὶ γὰρ καὶ Ἀν-
νῦτως πεποίηκεν. 5

Ὅτι ὁ Ἀριστοτέλης τοὺς πάντα μεταφέροντας αἵ-
τα γράφειν ἔλεγεν. διὸ λέγει Λογγίνος σπανίως
ῥῥθαι καὶ τούτῳ τῷ εἶδει.

Ὅτι τροπὴ ἐκ τοῦ πανούργου καὶ ἐξάλλαξις οὐδε-
ν ἐν τοῖς ἀρχαίοις, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ νοῦ σχήματα 10
ποτε εἰς τοὺς δικανικοὺς λόγους παρεισηλθεν· ἡ
ν γὰρ αὐτοῖς σπουδὴ περὶ τὴν λέξιν καὶ τὸν ταύ-
σίμον ἦν καὶ τὴν συνθήκην καὶ ἁρμονίαν.

Ὅτι δεῖ σκέπτεσθαι τὴν δύναμιν τῶν κεφαλαίων,
ἢν τῶν ἀντιθέσεων διαφορὰν, καὶ μήτε ἀπὸ τῶν 15
ῥων ἄρχεσθαι μήτε τελευτᾶν εἰς ταῦτα, ἀλλὰ μιμεῖ-
τὴν ἐν τοῖς πολέμοις τακτικὴν εἰς μέσον τοὺς χεί-
λοχίλουςαν. τοῦτο δὲ καὶ ἐπὶ συνουσίαις ἄριστον,
ἵνον ἐν συγγραφῇ. πρὸς γὰρ τὰ ἀσθενῆ ῥαδίως
έγουσιν, ὥσπερ οἱ εἰς τοὺς ψιλοὺς τῶν πολεμίων 20
όντες, ἀλλ' οὐκ εἰς τοὺς ὀπλίτας.

Ὅτι Δημοσθένης δεινότατος ὢν ἐν ταῖς ἀντιθέσε-
ῦκ αἰὲ τῇ τέχνῃ ἐμμένει, ἀλλ' αὐτὸς γίνεται τέχνη
κίς. ὥσανύτως καὶ Ἀριστείδης.

Ὅτι τὸ παραγράφεσθαι ἐπὶ τῶν λαμπρῶν προσώ- 25

πων ἄτοπόν φησι· καθαιρετικὸν γάρ ἐστιν ἀξιῶμα
καὶ ὑποψίαν ἐμποιεῖ.

7. Ὅτι χρὴ ἐν ταῖς συνθήκαις τῶν κώλων εὐπε-
εῖναι τὴν λέξιν καὶ τὴν συνθήκην οὐκ ἀνάρμοστον.
5 ἂν παίωνας εἶναι καὶ ἡρώους τοὺς πλείστους, ἐξ
εὖογκος ἢ ἐρμηνεία γίνεται καὶ σεμνή· παραδείγματι
τὰ Πλάτωνος καὶ Δημοσθένους· οὗτοι γὰρ ἄριστοι γ-
μονες τῶν τοιούτων.

8. Ὅτι ἐν τοῖς ἀδόξοις καὶ φέρουσιν αἰσχύνην
10 ἀπολογουμένῳ κάλλιστος ὁ δι' εἰκασίας τρόπος, οἱ
πορνείας κατηγορηθεῖς μὴ παρὰ ἕκαστον πειρῶ ἀπο-
γείσθαι καὶ λύειν· εὐτελὲς γὰρ καὶ καθαιροῦν τὸ ἀξιῶ-
μα καὶ τὰ μάλιστα πολλοὺς ἔχῃς ἐλέγχους τοῦ συκοφαν-
ματος. παράδειγμα τῆς μεθόδου ταύτης τοιόνδε ἔ-
15 βλασφημηθεῖς γάρ τις ὑπό τινος, ὥς ἐπὶ τοῖς αἰσχίστοις
συνεγένετο βασιλεῖ, δι' εἰκασίας ἀπελογήσατο· κα-
νὸς πρὸς τὰ βελτίω προὔτρεπε συνῶν, καὶ αὐτὸς οὐ
ἡπτόμην τῶν μοχθηρῶν ἐπιτηδευμάτων. ἐφυλάξατο
ταῦθα τὸ ἄδοξον τῆς ἀπολογίας.

20 9. Ὅτι ὁ πρῶτος ἄριστα πρὸς τὴν πεζὴν λέξιν τῆς
Ὀμηρικῆς ὀγκον μετενεγκὼν Πλάτων ἐστίν.

10. Ὅτι πολλάκις ἐνδεία φύσεως καὶ οἱ ἐπιστήμονες
κατὰ τὴν ἐργασίαν ἀποτυγχάνουσιν.

11. Ὅτι Θεόφραστος ἐξ τρόπων ἀνυψήσεως παρα-
25 δωκεν· τὰ μὲν γὰρ ἐκ τῶν πραγμάτων λέγει ἔχειν τὴν
αὐξήσιν, τὰ δὲ ἐκ τῶν ἀποβαινόντων, τὰ δὲ ἐξ ἀντιπα-
βολῆς καὶ κρίσεως, τὰ δὲ ἐκ τῶν καιρῶν καὶ τοῦ πάθος
φαίνεται μεγάλα. οἱ δὲ νέοι ῥήτορες καὶ ἐκ τῆς αἰτίας
φασὶν ἔχειν τὸ μέγεθος μεγάλην ῥοπήν.

30 12. Ὅτι τὴν πλεονάσασαν περὶ τὴν Ἀσίαν ἔκλυσε
ἀνεκτέτατο Ἀριστείδης· συνεχῶς γὰρ ἐστὶ καὶ ῥέαν
πιθανός.

13. Ὅτι ἡθικὸς λόγος γίνεται κατὰ διάνοιαν, ὅταν χρηστὴν ἔχη προαίρεσιν καὶ πρὸς τὰ βελτίω ῥέπουσαν.

14. Ὅτι ἄριστοι λόγοι καὶ μιμήσεως ἄξιοι οἱ μὴ ἔχοντες ἑνὸς χαρακτῆρα, ἀλλὰ διαφόρων.

15. Ὅτι τὰ κεφάλαια τῆς δημηγορίας τέτταρα λέγει εἶναι, ὅσαπερ καὶ καθάπαξ εἰσθὲν ἐμπίπτειν εἰς τὰς συμβουλίας, τὸ δίκαιον τὸ συμφέρον τὸ δυνατόν τὸ ἐνδοξόν, ταῦτα δ' ἄριστα τὸν Θουκυδίδην φησὶ φυλάξαι.

16. Ὅτι αἱ γνωμολογίαι ἄρισται ἐπὶ τῇ κατασκευῇ. οὐ δεῖ δὲ κατακόρως ταύταις κεχρησθαι. 10

17. Ὅτι τὸν κατὰ Μειδίον λόγον ἐπιφορικόν φησιν εἶναι, εἰληφθαι δὲ ἐκ τῆς ποιότητος τοῦ προσώπου.

18. Ὅτι τέχνης ἐστὶ μᾶλλον τὸ ποῖα δεῖ προτάττειν, καὶ ποῖα ἐπιξενυνεῖν.

19. Ὅτι ὑπόστασιν καλοῦσιν τὸ ἐμφασιν ἔχον καὶ πά- 15
θος τινὸς ἐνδεικτικόν, καθάπερ τὸ Ἀημοσθενικόν· „οὕτως ὠργίσθη καὶ παρωξύνθη“. καὶ ἄλλως· „ὅσῳ ἐλείεσιν οὗτος ἡνόχληκεν“.

20. Ὅτι δεῖ τὰ προοίμια ἐν μὲν τοῖς συμβουλευτικοῖς ἐκ τῶν κεφαλαίων, ἐν δὲ τοῖς δικανικοῖς ἐκ τῶν ὑπολή- 20
ψεων, ἐν δὲ τοῖς πανηγυρικοῖς ἐκ τῆς ὅλης σχέσεως τοῦ λόγου λαμβάνειν.

21. Ὅτι χρὴ τὸν ἀραμυθούμενον μὴ μετὰ σοφιστικῆς τρανότητος, ἀλλὰ μετὰ συμπεπονθυίας λέγειν ἀπλό-
τητος· οὐ γὰρ ῥητορικῶς ἀλλὰ θεραπευτικῶς ἔξεστι λέ- 25
γειν.

22. Ὅτι πραγματικὴ σύνταξις ἐστὶν ἡ πρὸς τὸ σημα-
όμενον τὴν ἀναφορὰν ἔχουσα, ἀλλ' οὐ πρὸς τοὺς χα-
ρακτῆρας τῶν ὀνομάτων ἡγουν τῶν λέξεων, ὥς τὸ „ἀπε-
ύχοντο ἡ πληθὺς ἐπὶ νῆας Ἀχαιῶν“. καὶ τὸ „ὑμεῖς δ' ὁ 30
ἥμος“. καὶ „ἅπασα ἡ Ἑλλὰς ἐσιδηροφόρουν“.

23. Ὅτι ἐπὶ δεινῷ λόγῳ οὐ χρὴ τοῖς γυμνοῖς χρῆσθαι τῶν ὀνομάτων, ἀλλὰ τοῖς δι' ἐμφάσεως τὸ βούλημα σημαίνουσιν.

24. Ὅτι φητορικῆς ἔργον τὰ μὲν σμικρὰ μεγάλως λέγειν, τὰ δὲ μεγάλα σμικρῶς, καὶ τὰ μὲν καινὰ παλαιῶς,
5 τὰ δὲ παλαιὰ καινῶς.

VI.

ΑΨΙΝΟΥ

ΤΕΧΝΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ.

ΑΨΙΝΟΤ ΤΕΧΝΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ.

(682)
Ald.
467
Walz.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΟΙΜΙΩΝ.

Είρηται μὲν τινα καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν περὶ προοιμίου, 1
 ἡ τέ ἐστι προοίμιον, ὅτι ἀρχὴ τοῦ σύμπαντος λόγου, καὶ 5
 ὅθεν λαμβάνεται προοίμιον, ὅτι ἐκ προσώπου ἢ ἐκ
 ῥάγματος ἢ ἐξ ἀμφοῖν· ὁ δὲ τοι θεὸς Βασιλικὸς κα-
 εῖνο προσέειπεν, ὅτι δυοῖν θάτερον, ἢ ἐξ ἐννοίας τῶν
 κούοντων ἀντιπιπτούσης ἡμῖν, ἢ ἐξ ὑποκειμένου λαμ-
 βάνομεν τὸ προοίμιον. ἐγὼ δὲ καὶ ταῦτα ἐπαινέσαιμ' ἂν 10
 καὶ ἀποδέξαιμην· ἴσως δ' ἂν τι καὶ αὐτὸς συνεισενεγκεῖν
 εἰς κοινὸν ἔρανον δυνηθεῖην, οὐκ ἀχρεῖον οὐδ' ἀνω-
 ελές, ἀλλὰ δι' οὐ καὶ ἐτοιμότερον καὶ καιριώτερον λη-
 ὀμεθα προοίμιον. πῶς οὖν ληψόμεθα ῥαδίως; ἐὰν τὰ
 ὁμογενῆ διέλωμεν· ὁμογενῆ δὲ λέγω, ὅσα κατὰ τι συμ- 15
 βηκὸς ὁμοιά ἐστιν ἀλλήλοις, οἷον ἢ κατὰ περίστασιν ἢ
 κατὰ τὴν ἐκβασιν ἢ κατὰ τὰς ποιότητας τῶν προσώπων 468
 κατὰ τρόπους ἢ κατ' ἄλλο τι· ἐν τούτοις οὖν εὐρόντες
 νοῖαν τὴν κατὰ πάντων τῶν ὁμογενῶν ἀρμόττουσαν
 ὕψος ἂν τὴν ἐφ' ἐκάστου ἀρμόττουσαν εἰσόμεθα. 20

Ἔστι τοίνυν πρῶτον ἐκεῖνο θεωρημα ἐξ ἐπαίνου τῶν
 κούοντων. πότε οὖν αὐτῷ χρηστέον ἐπὶ ποίων ὁμογε-
 ῶν προβλημάτων, ἐν οἷς ἂν πείσαντές τι τοὺς ἀκούον-
 τας ἕτερον δεύτερον εἰσηγησόμεθα· ἐν τούτοις γὰρ ἀρ-
 ὀσει ἐπαινέσαι τοὺς ἀκούοντας ἐφ' οἷς ἤδη ἐπέσθησαν· 25
 πρῶτον μὲν ἄξιον ὑμᾶς ἐπαινέσαι, ὡς ἄνδρες, ἀνθ' ὧν

1 τοῖς τὰ βέλτιστα λέγουσιν ἡμῖν τὸν νοῦν προσέσχετε ἀρ-
τίως, καὶ τῶν τάναντία λεγόντων καὶ ἐξαπατώντων
ὑπερείδετε· καὶ ἔπειτα δὲ τὰ ἀκόλουθα τούτοις προσθή-
σειν δοκῶμεν, οἷον ὥς ἐπ' ἐκείνων τῶν προβλημάτων·
5 ὁ Περικλῆς πείσας εἰσὼ τειχῶν μένειν, μετὰ ταῦτα πεί-
θει αὐτοὺς δηῶσαι καὶ τὴν Ἀττικὴν.

Ἄλλο. Ὁ Θεμιστοκλῆς πείσας ἐκλείπειν τὴν πόλιν
γράφει αὐτοὺς καὶ ἐμπρῆσαι τὸ ἄστυ.

Ἄλλο. Κατέσκαψάν τινες πόλιν. οἱ διαφνυγόντες ἐκρι-
10 ναν τοὺς κατασκάψαντας ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἐνίκη-
σαν, εἰτα περὶ τῆς τιμωρίας ὄντος τοῦ λόγου ἀξιούσιν
αὐτοὺς τὰ ἴσα πάσχειν.

Ἄλλο. Ὁ Αἰσχίνης ἀνελὼν τὸν Τίμαρχον γράφει
ἀναιρεῖν τὸν τριηραρχικὸν νόμον. καὶ γὰρ οὗτος ὁρᾷς
15 ὅτι ἤδη πέπεικε τοὺς δικαστὰς καταψηφίσασθαι τοῦ Τι-
μάρχου, καὶ ἐπὶ τούτῳ ἐπαινέσει.

Ἄλλο. Ὁ Ὑπερίδης γράφας ἔπεισε μόνῳ χρῆσθαι
συμβούλῳ Δημοσθένει, ἐν Ἐλατεῖᾳ ὄντος Φιλίππου,
εἰτα γράφει καὶ φρουρὰν αὐτῷ διδόναι.

469 Ταῦτα γὰρ καὶ ἄλλα μυρία τοιαῦτα προβλήματα ὁμο-
21 γενῇ τῷ προειρημένῳ θεωρήματι ὑποπίπτει. σὸν δ' ἐρ-
γον ἐκ τούτων καὶ τὰ ὁμογενῇ αὐτοῖς ἐπισκοπεῖν.

Ἄλλο. Ἐπαινεσόμεθα δὲ καὶ τότε τοὺς ἀκούοντας,
ὅταν πεποιηκότες μὲν ᾧσι πρᾶξίν τινα καλὴν, γράφωμεν
25 δὲ καὶ ἄλλην αὐτῇ προσθεῖναι· οἷον μετὰ τὰ Μηδικὰ
(683) ἀξιοῖ τις ἐπὶ τοὺς μηδίσαντας στρατεύειν. ἐνταῦθα γὰρ
προγέγονε μὲν καλὴ πρᾶξις, ἡ νίκη καὶ ὁ πόλεμος ὁ κατὰ
τῶν βαρβάρων· ἑτερον δὲ εἰσηγῇ· ἀρμόττοι ἂν οὖν λέ-
γειν ἄξια μὲν εἶναι ἐπαινῶν παντός καὶ ἀποδοχῆς τὰ προ-
30 γεγεννημένα, ὥς καὶ ἐπ' ἐκείνου τοῦ προβλήματος· ὁ
Ἐρμοκράτης ἀξιοῖ μετὰ τὴν νίκην ἐπ' Ἀθήνας πλεῖν·
καὶ πάλιν ἐπ' ἐκείνου. ἔδοξε τοῖς Ἑλλήσι καταλῦσαι τὸν

Πελοποννησιακὸν πόλεμον· γράφει τις καὶ τὰ τρόπαια 1
ἀναιρεῖν· ταῦτα γὰρ καὶ ὅσα τοιαῦτα προβλήματα ὁμο-
γενῇ μυρία τῷ προειρημένῳ θεωρήματι ὑποκίπτει τῷ
ἀπὸ ἐπαίνου.

Ἔτι γε μὴν καὶ τὸ ἐξ ἀκολούθου ἄλλο θεωρήμα. ἐν 5
τοῖς ἐξ ἀκολούθου ζητήμασι δεύτερον ἐκεῖνο γένοιτ' ἂν
προοίμιον· πέπεισθε μὲν οὖν ἤδη σχεδὸν περὶ ὧν ἤκω
συμβουλευσών· οἱ γὰρ τὰ μικρῷ πρόσθεν εἰρημένα
προσεμμένοι καὶ καλῶς ἔχειν κεκρικότες, ἀκόλουθα τού-
τοις ὄντα οἷς καὶ νῦν ἐρῶν ἀνέστην, δηλὸν ὡς οὐδὲ περὶ 10
τούτων ἐτέρως γνώσεσθε. τρίτον δὲ ἐκεῖνο πολλάκις·
οὐκ ἄγνοῶ μὲν οὖν ἔγωγε, ὃ Ἀθηναῖοι, τοῦτ' ὅτι δυσχερῇ
τισιν ὑμῶν φανεῖται τὰ λεχθησόμενα, ἐγὼ δέ, εἰ μηδε-
μίαν ἐώρων ὑποῦσαν ἀνάγκην, οὐκ ἂν ποτε πρὸς τοῦτο 470
τῆς γνώμης ἐτραπόμην· ἐπειδὴ δὲ πολλὰ τὰ συναναγκά-
ζοντα ὁρῶ, ἡγοῦμαι ῥαδίως πείσεσθαι τοὺς ἀκροωμένους
ὑμᾶς, εἰ τούτων πύθοισθε μᾶλλον.

Ὅποταν δὲ εἰσηγησάμενός τινα γνώμην διαμάρτης,
εἴτα ἄλλην εἰσηγεῖσθαι μέλλης, ἀρμόσει σοι ἐσχηματισμέ-
ως τὸ ἐκ βαρύτητος θεωρήμα, οἷον εἰ λέγοις· ἀλλ' εἰ 20
καὶ περὶ τῶν προτέρων οὐχ ἱκανῶς τισιν ὑμῶν ἔδοξα ἐω-
ρακέναι τὸ βέλτιστον, ὅμως οὐκ ἐπὶ τούτοις ἀθυμήσας
εἰλόμην σιωπᾶν, ἀλλ' ἃ νομίζω βέλτιστα, εἰς μέσον θή-
σω. οἷον ὡς ἐπ' ἐκείνου τοῦ ζητήματος· βουλευομένοις
τοῖς Ἀθηναίοις ἀποδοῖσθαι τὰς ναῦς εἰς ἀνοικισμὸν τῆς 25
τόλεως ἀντεῖπεν ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ἠττήθη· εἴτα πάλιν
γράφει ἀφίστασθαι τῆς θαλάττης.

Ἄλλο. Ὁ Κλέων ἠττήθη ὑπὸ Λισσίου, καὶ τὸ δεύ-
τερον ἀποστάσης τῆς Μυτιλήνης γράφει ἀθῶον αὐτὴν
εἶν· καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα προβλήματα ἐσχηματισμένα 30
ὑποκίπτει τῷ προειρημένῳ θεωρήματι τῷ ἐκ βαρύτητος,
οἷον ὡς καὶ ἐπ' ἐκείνου· ἔγραψεν δὲ Δημάδης τρισκαιδέ-

1 κατον θεὸν νομίζειν τὸν Φίλιππον· ἀντειπὼν ὁ Δημοσθένης ἠττήθη· καὶ γράφει καὶ νεῶν ἰδρύσασθαι Φίλιππον, καὶ ἕτερα τοιαῦτα.

Ἄλλο. Ἐπὶ τις ἤδη κεκρατηκὼς ἐν τινι, εἶτα αὐτὸν πάλιν περὶ τινος ἀντιλέγει σοι ἢ ἐγκαλεῖ, ἀρμόσει σοι τὸ ἐκ διαβολῆς θεώρημα. οἷον εἰ λέγοις, τὸ μὲν ἐπῆρθαι τοῦτον ἐφ' οἷς ἐκράτησεν ἀρτίως, θαυμαστὸν οὐδέν. ὡς ἐπ' ἐκείνου· κρατήσας ὁ Ἄνυτος καὶ Μέλητος τοῦ Σωκράτους γράφει καὶ τοὺς ἐταίρους αὐτοῦ ἐλαύνειν. ὁ γὰρ 10 Ἄνυτος καὶ Μέλητος τῷ ἐξ ἀκολούθου θεωρήματι χρῆσονται, ἀκόλουθον εἶναι λέγοντες τοῦτ' ἐκείνῳ· καὶ τῷ ἀπ' ἐπαίνου τῶν δικαστῶν, ὥσπερ εἰπομεν· ὁ δὲ ἀντιλέγων τῷ ἐκ διαβολῆς· τὸ μὲν ἐπῆρθαι Ἄνυτον τε καὶ Μέλητον οἷς ἐκράτησαν, θαυμαστὸν οὐδέν. καὶ πάλιν 15 ἐπ' ἐκείνου· ὁ Μειδίας ἐκράτησε τοῦ Δημοσθένους τὸν περὶ τῆς ἀσεβείας εἰσελθόντος λόγον· καὶ μετὰ ταῦτα Δημοσθένης ὕβρεως αὐτὸν ἐγράψατο· καὶ Μειδίας παραγράφας κατὰ τὸν νόμον τὸν περὶ τῶν αὐτῶν δις κρίειν εἶναι κεκωλυκότα· ἀρμόσει γὰρ τῷ Δημοσθένει λέγειν, 20 ὡς οὐδέν θαυμαστὸν ἐπαρθέντα Μειδίαν τῇ προτέρῃ νίκη ἐπὶ τὴν παραγραφὴν θαρροῦντα ἤκειν, ὡς πᾶν ὁτιοῦν ἐξὸν αὐτῷ λέγειν τε καὶ πράττειν· καὶ πάλιν ἐπ' ἐκείνου. κρατήσας ὁ Φίλιππος ἐν Χαιρωνείᾳ ἐξήγησε τὸν Δημοσθένην· ἀντιλέγει τις· λέξει γὰρ ὡς οὐδέν θαυμαστὸν ἀνθρώπον ὕβριστὴν φύσει βραχείας λαβόμενον καὶ 25 ἀδοκῆτου τύχης ἐπῆρθαι.

Ἄλλο. Ὅποτεν συνεχῶς τις κρίνεται, ἀρμόσει τὸ ἐκ βαρύτητος θεώρημα· οἷον εἰ λέγοις, οὐκ ἦν, ὡς εἰκοι, πέρας οὐδὲν κρίσεως καὶ δικῶν ἡμῖν, οἷον ὡς ἐπ' ἐκείνου· συνεχῶς τις κρινόμενος τυραννίδος ἐπιθέσει 31 πλούσιος ἐξαργυρίσας τὴν οὐσίαν ἐρριψεν εἰς θάλασσαν, καὶ κρίνεται· καὶ ἐπ' ἐκείνου· ὁ Δημοσθένης κριθεὶς

ιετὰ Χαιρώνειαν ἀπέφυγε, καὶ σιωπῶν πάλιν κρίνεται· 1
 λέξει γὰρ οὐκ ἦν πέρας κρίσεως ἡμῖν οὐδέ τις τρόπος 472
 πρὸς ἀποφυγὴν τούτων· ὅπου καὶ ἐπὶ τοῖς ἐναντίοις κρί-
 νηται, πρότερον μὲν πολιτείας, νῦν δὲ σιωπῆς· καὶ ἐπ’
 ἐκείνου· ὁ Ἰσοκράτης κριθεὶς σιωπῆς ἀπέφυγεν, ὑπο- 5
 στήμενος πολιτεύσεσθαι, καὶ γράψας ἀφίστασθαι τῆς
 θαλάσσης πάλιν κρίνεται. καὶ ἐπ’ ἐκείνου· τρεῖς τις ἔχων
 καὶ δας τοῖς δύο κριθεῖσι φόνου συνειπὼν ἐνίκησε, τοῦ
 τρίτου πάλιν αἰτιαθέντος ἐπὶ φόνῳ ἑαυτὸν προσαγγέλ-
 λει· λέξει γὰρ καὶ οὗτος, ἐγὼ μὲν ἡλιπιστα πέρας ἔξειν 10
 κινδύνου καὶ πραγμάτων, ἀπήντηκα δὲ τὰναντία, ὥστε
 πανταχόθεν ἀναγκαῖον γίνεσθαι περὶ ἀπαλλαγῆς τοῦ
 βίου βουλευσάσθαι. ἀρμόσει δέ σοι τὸ θεώρημα καὶ ἐπ’
 ἐκείνου τοῦ γένους, ὅταν τινὲς συμφορᾷ περιπεσόντες,
 εἶτα ἀπαλλαγὴν αὐτοῖς εὐράμενοι κρίνωνται, οἷον οἱ ῥή- 15
 τορες ἐξεδόθησαν τῷ Φιλίππῳ· ἀφεθέντες οὐ πολι-
 τεύονται καὶ κρίνονται· ἀρμόσει γὰρ καὶ τούτοις τὸ ἐκ
 βαρύτητος· οὐκ ἦν, ὡς ἔοικεν, ἀπαλλαγὴ τῶν κακῶν
 ἡμῖν, εἰ πρότερον μὲν περὶ ἐκδόσεως εἰς κίνδυνον ἦλθο-
 υεν ἐπὶ τῇ πολιτείᾳ, νῦν δ’ αὖ πάλιν εἰς δικαστήριον 20
 ἦκομεν ἐπὶ τῇ σιωπῇ. καὶ πάλιν ἐπ’ ἐκείνου· ἐν μανίᾳ
 εἰσι ὄντι ἐχρησεν ὁ θεὸς ἀπαλλαγὴν τῆς νόσου ἔσεσθαι,
 ἔαν ἀνδροφονήσῃ. σωφρονήσας κρίνεται φόνου. λέξει
 γὰρ καὶ οὗτος, οὐκ ἦν, ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἀπαλλαγὴ τῆς
 βασιλείας τύχης, εἰ καὶ πρότερον μὲν ἐν συμφοραῖς ἦμεν, 25
 νῦν δὲ ἐπειδὴ περ ἐκείνων ἀπηλλάγμεθα, πάλιν κρινό-
 μεθα.

Ἄλλο. Ἐφαμεν συνεχῶς κρινόμενον τί δεῖ ποιεῖν· 473
 ῥέρε οὖν καὶ περὶ κατηγοροῦ εἰπωμεν. ὅταν τοίνυν
 κατηγορῶμεν συνεχῶς κριθέντος, δεῖ σκοπεῖν, πότερον 30
 ἐν ἐκείνοις ἡττήθη, καὶ εἰ μὲν πρότερον ἡττημένος εἴη,
 παραινέειν τοὺς δικαστὰς τοὺς καὶ πρότερον καταγνόν-

1 τας αὐτοῦ. εἰ δὲ κεκρατηκῶς εἴη, δυοῖν θάτερον ποιεῖν,
 ἢ τὴν δεινότητα αὐτοῦ προεπισημῆνασθαι, δι' ἣν τοιοῦ-
 τός ἐστιν, οἷος κρατεῖν ὧν βούλεται. εἰ δὲ μὴ τοῦτο,
 ἐκ περιττότητος, ὅτι οὐ τὸν αὐτὸν τρόπον ὑμεῖς τε
 5 τούτῳ καὶ αὐτὸς ὑμῖν κέχρηται. ὑμεῖς μὲν γὰρ ὑπο-
 λαμβάνοντες βελτίῳ ἔσεσθαι αὐτὸν πολλάκις ἠξιῶσατε,
 ὁ δὲ ὥσπερ ἀμυνόμενος ὑμᾶς πολλῶ δεινότερα διατί-
 θεικεν.

Ἔστι καὶ τοιοῦτο γένος προβλημάτων, ἐν οἷς τί σε λυ-
 10 πεῖ. διοικοῦ δὴ ἐν τοῖς προοιμίοις αὐτὸ καὶ προεπιση-
 μαίνου. λυπεῖ δέ σε ἢ πλῆθος ἀντιδίκων εἰ πολλοὶ εἴη,
 οἷον, δέκα νέοι ὥμοσαν μὴ γῆμαι, καὶ κρίνονται κακοῦ
 βίου· ἀρμόσει οὖν λέγειν, ὥς οὐ ῥάδιος ὁ ἀγὼν ἡμῖν
 πρὸς ἄνδρας πολλοὺς καὶ θρασεῖς ἀγωνίζεσθαι. λυπεῖ δὲ
 15 οὐ μόνον πλῆθος, ἀλλὰ καὶ δεινότης ἀντιδίκου, ὥς ἐκ'
 ἐκείνου· οἱ ῥήτορες πρὸ τῶν ἐκκλησιῶν βουλευόμενοι
 κρίνονται. καὶ πάντα ῥήτορα νικῶντα γράφει τις ἐλαύ-
 νειν. λυποῦσι δὲ καὶ συστάσεις τινῶν καὶ παρασκευαί,
 19 ὥς ἐν τῷ παραπρεσβείας ἐστὶν εὐρεῖν.

2 Ἐπεται τούτῳ ἐξῆς ὁλοκλήρως περὶ ἀντιπιπτόντων
 471 εἰπεῖν ἐπὶ πλέον διεξεληθόντα, ἢ τοῖς πρὸ ἡμῶν περὶ αὐ-
 τῶν λέλεκται. ἀντιπίπτοντα τοίνυν ἐστὶ τὰ μὲν ἐξ ἀντι-
 θέσεως τῶν παρὰ τοῦ ἀντιδίκου, ἃ τοῖς κεφαλαίοις φη-
 λακτέον, τὰ δὲ ἐξ ἐννοίας τῶν ἀκουόντων, ἃ ἐν τοῖς
 25 προοιμίοις θεραπευτέον. ἀντιπίπτει δὲ τὰ μὲν ἐκ προσώ-
 που, τὰ δὲ ἐκ πράγματος, τὰ δὲ ἐξ αἰτίας. τὰ μὲν οὖν
 ἐκ προσώπου τριχῇ λαμβάνεται, ὅταν πρὸς ἐνδοξόν
 πρόσωπον, ἢ κατὰ ἐνδόξου προσώπου λέγῃς, στρατηγὸς
 ἢ δημαγωγὸς, ἢ κατὰ πόλεως ἐνδόξου· πολλὰ δὲ τοιαῦτα
 30 ὁμογενῇ προβλήματα. ἢ ὅταν πρὸς πρόσωπον λέγῃς ὁ-
 (685) κειότατα ἔχον πρὸς σέ, οἷον μητέρα ἀδελφούς πατέρα ἢ
 ἄλλον τινὰ τῶν πρὸς γένους ἢ φιλίας, ἢ ὅταν αὐτὸς ὦν

δικαστήρια εἰσίης ἐπὶ τῷ συμβουλευεῖν πρὸ τῶν 2
καὶ δοκῆς πέρα τῆς ἡλικίας θρασύνεσθαι, ἢ
τῶν μὴ σφόδρα πιστευομένων περὶ μεγάλων
τῶν εἰσίης. ἐν γὰρ τούτοις δεῖ σε τὴν παρὰ τῶν
τῶν ἔννοιαν ἀντιπύπτουσαν ἀεὶ διοικεῖσθαι ἐν 5
οἷς ἢ αἰτίας εὐλόγους λέγοντα, δι' αἷς καίπερ νέος
ἴθες· ἢ ἀκούσιον τὸν ἀγῶνα λέγοντα, ἐὰν πρὸς
τρώσῃα εἰσίης· ἀναγκαῖον δὲ ἐν τῷ ὑπὲρ μεγά-
ἀγῶνα εἶναι, ἢ δυσχεραίνοντα ἐπ' αὐτῷ τούτῳ
νάγκην ἀγῶνος ἦκειν, [ἢ] ἐὰν πρὸς συγγενεῖς ἢ 10
ἵντας πρότερον εἰσίης.

εἶται δὲ ἐκ πράγματος προοίμιον ἀντιπύπτου, ἢ
ρὶ μικρῶν δοκῆς σπουδάζειν, ὡς ἐν τῷ πρὸς
περὶ τοῦ ὀνόματος· ἢ ὅταν ἀτοπίαν ἔχειν δόξῃ,
ς λέγειν, καὶ οὐκ ἂν ἐτοιμῶς πρόσποιντο αὐτὸ οἱ 15
ες, ὡς ἐπ' ἐκείνου, ὁ Θεμιστοκλῆς ἀξιοῖ δηῶσαι
ἐκλιπόντων τῶν Ἀθηναίων αὐτήν· αὐτὸ γὰρ
μα ὁ παρήνει ἄτοπον εἶναι δοκεῖ· ἢ ὅταν ἐπαχθῆς 475
λέγειν, ὡς ὁ ἀναιρεῖν νόμον γράφω, ἢ ὅταν
όν τι δοκῆς λέγειν, ὡς ὁ συμβουλευῶν πλεῦσαι 20
διὰ τοῦ Ἀθῶ· δοκεῖ γὰρ παράδοξον εἶναι καὶ
ν ὑπόνοιαν τῶν πολλῶν· ἢ ὅταν ἀηδὲς τι δοκῆς
καὶ οὐ κεχαρισμένον [τι ποιῶν] τοῖς ἀκούουσιν,
άφων παῦσαι τὰς διανομὰς ἐπιλειπουσῶν τῶν
καὶ ὅσα τοιαῦτα ὁμογενῇ. 25

ται δὲ ἀντιπύπτου καὶ ἀπὸ αἰτίας, ὅταν οἱ ἀκούον-
πτεύωσι τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ἐπὶ τὴν κατηγορίαν
λου ὅταν πρὸς ἔχθραν τινῶν ἢ χάριν ἢ ὀργὴν δο-
ιν, ἢ ὅταν ὑπὲρ ἑαυτοῦ δοκῆς σπουδάζειν, ἀλλὰ
οἰνῇ συμφέροντος, ὡς ἐπ' ἐκείνου· ἐξαιτουῖντος 30
υ τὸν Δημοσθένην μετὰ Χαιρώνειαν, αὐτὸς Δη-
ς ἐνίσταται. δοκεῖ γὰρ ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτη-

- 2 ρίας, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ κοινῇ συμφέροντος σπουδάζειν τοῦτο οὖν παντάπασιν ἀναιρῆσει τὸ δοκεῖν ὑπὲρ ἑαυτοῖ σπουδάζειν, ἢ συντρέχων τῷ καὶ ὑπὲρ αὐτοῦ σπουδάζειν τὸ τῆς πόλεως συμπλέξει.
- 5 "Ἄλλο. "Ἔστι καὶ τοιοῦτον γένος προβλημάτων, ἐν οἷς βραδύτερον δοκεῖς ἐπεξιέναι δέον πάσαι, ὥς ἐπ' ἐκείνου· πολλάκις τις χρώμενος τοῖς τῶν ἀνδροφόνων καθαρσίῳ κρίνεται φόνου· καὶ πάλιν· πολλάκις κατατρέχοντος Φιλίππου Χερρόνησον συμβουλεύει Δημοσθένης αὐτῇ
- 10 διορύξαι· δοκεῖ γὰρ ὁ Δημοσθένης μετὰ πολλὰς καταδρομὰς βραδέως συμβουλεύειν. τοῦτο οὖν αὐτὸ λέξει ἡ προοιμίῳ, ὅτι ὥς μὲν πολὺ βέλτιον ἦν πάσαι τινα ἐπανόρθωσιν γενέσθαι τῶν περὶ Χερρόνησον, ὅτε καὶ πρῶ-
- 476 του κατέδραμε Φίλιππος, εὖ οἶδα, οὐ μὴν ἀλλ' ἕως ἐλπί
- 15 ἦν ἀφ᾽εξέσθαι τὸν Φίλιππον τῶν συμμάχων ἐπεῖχον, ἐπὶ δὲ τὸ πρᾶγμα ἔτι μᾶλλον αὐξεται. καὶ ἐπ' ἐκείνου θι χρήσῃ τῷ θεωρήματι. συνεχῶς πλούσιος πένητος ἀθριάντα ποιεῖ, καὶ κρίνεται ὑπ' αὐτοῦ ὕβρεως. χρήσεται γὰρ ὁ πένης τῷ αὐτῷ θεωρήματι, οἷον ἔδει μὲν καὶ πάσαι
- 20 τούτῳ ἐπεξελθεῖν, ὅτε καὶ πρῶτον ὑβρίζειν ἤρξατο. ἢ ἄλλως μεθοδεύσει τὸ θεωρήμα, ὅτι ἕως μὲν οἷός τ' ἦν φέρειν τὴν τούτου ὕβριν, κατεῖχον ἑμαυτόν· καὶ ὅλος ἐπὶ πάντων σοι τὸ θεωρήμα ἀρμόσει, ἐν οἷς ἂν τις πάσαι καὶ ἐκ πολλοῦ καὶ ἐν πολλοῖς ἀδικήσας νῦν κρίνεται.
- 25 "Ἄλλο θεωρήμα. "Ἔστι πολὺ γένος προβλημάτων τῶν ἐξ ἀποβάσεως τοῦδὲ τινος λεχθέντος ἢ γραφέντος. οἷον ἐκ νόμου ἢ ψηφίσματος ἀπέβη τι δεινόν, καὶ κρίνεται ὁ δοκῶν τὴν αἰτίαν παρέχειν· ἐν γὰρ τούτοις ἀρμόσει λγναι, ὅτι βέλτιον μὲν ἦν πρὶν ἐκβῆναι τι δυσχερὲς ἐκ λγισμοῦ πεφυλάχθαι τὸ παθεῖν τι δεινόν, καὶ τὸν κατασκευάζοντα ἀνόννητον πεποιηκέναι τοῦ σκαιωρήματος, δεύτερον δὲ τῇ πείρᾳ διδάσκεισθαι· οἷον ὥς ἐπ' ἐκείνου.

ἔγραψε τὸ περὶ Χαριδήμου ψήφισμα ὁ Ἀριστοκράτης, 2
 [Χερρονήσου ὑπὸ Χαριδήμου κατειλημμένης κρίνεται ὁ
 Ἀριστοκράτης] ὁρᾷς ἐνταῦθα ἐκ τοῦ ψηφίσματος οἶον
 ἐπέβη τὸ περὶ Χερρόνησον. λέξεις οὖν ὅτι βέλτιον ἦν
 εἶναι ἐκβῆναι τοῦτο δίκην παρ' αὐτοῦ ἀπητηκέναι καὶ τὸ 5
 ψήφισμα λελυκέναι· οὕτω γὰρ οὐκ ἂν ἀπέβη τι δεινόν. (696)
 καὶ πάλιν ἐπ' ἐκείνου· ἔπεισέ τις Σκύθας τοὺς νομάδας
 πόλιν οἰκῆσαι, καὶ νοσοῦντων αὐτῶν κρίνεται· καὶ πάλιν 477
 ἐπ' ἐκείνου· ἔπεισέ τις φῆτωρ ἐν στάσει καὶ ὅπλα
 παραδούναι τῷ στρατηγῷ, καὶ τυραννήσαντος αὐτοῦ 10
 κρίνεται ὁ φῆτωρ συνειδότης. καὶ ὅλως εὐρήσεις τοσαῦτα
 προβλήματα τὰ ὑποπίπτοντα τούτῳ τῷ γένει, ὅσα οὐκ
 ἄλλω. ἐπὶ δὲ τῶν τοιούτων ἀκρίβως χρῆσις τῷ θεωρή-
 ματι, ὅπου τι δεινόν· ἃ μὲν ἀπολελεύκαμεν τῆς τούτου
 συμβουλῆς ἐωράκατε. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ ἐννόημα ἐπὶ 15
 πολαιότερον, ἐκεῖνο δὲ βαρύτερον ἐν τῷ αὐτῷ γένει τού-
 τῳ τῷ ἐξ ἀποβάσεως, καὶ ὅσα δὲ ἐν καταφορᾷ κεῖται, ἀρ-
 ιώτεται τούτῳ, πρῶτον μὲν, εἰδὼς ὑμᾶς, ὃ δικάσται, καὶ
 τῶν νόμων καὶ τῆς καθεστῶσης πολιτείας πολλὴν σπου-
 δὴν πεποιημένους οὐ μικρὰ ὁρῶν τὴν πόλιν εἰς ταῦτα 20
 λαπτομένην ὑπὸ τούτου τὸν παρόντα τοῦτον ἐνεστησά-
 κην ἀγῶνα, νομίζων οὔτε τὴν τῶν ἀντιδίκων δεινότητα
 αἰ βίαν, οὔτε ἄλλο τι τούτων οὐδὲν ἐσσεσθαι τῶν παρ'
 μὲν δικαίων δυνατωτέρων.

Ἄλλο δεύτερον. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἄλλοις ἅπασι 25
 γῶσι παρὰ τῶν κατηγορούντων τὴν αἰτίαν τῆς κατηγο-
 ρίας μαθεῖν δεῖ, ἐν δὲ τῷ παρόντι τούτῳ αὐτοὶ φθάνου-
 ντες πρὸ τῶν λόγων τῶν ἡμετέρων προεπίστασθε, ὥς εἰς
 παντας τὰ τετολμημένα ἐκπεφοίτηκεν, ὥστε μὴ ἀμαρ-
 τῶν τὸν εἰπόντα μὴ δικάστας μόνον ὑμᾶς, ἀλλὰ καὶ 30
 κατηγοροὺς εἶναι.

Τρίτον δὲ τοῦτο· οὐ μίαν δέ, ὥς ἔοικεν, ὧς ἄνδρες δι- 478

2 κασταί, γνώμην οὐδὲ τὴν αὐτὴν ἔχειν μοι συμβαίνει περὶ
 τῶν τούτῳ τετολμημένων· καὶ γὰρ δύσκολον εἶναι καὶ
 ῥᾶστον ἐμαυτῷ νομίζω τοῦτον τὸν ἀγῶνα καθεστηκέναι.
 αὐτῶν μὲν γὰρ ἕνεκα τῶν πραγμάτων καὶ πάννυ ῥᾷδιον,
 5 οὕτω πολὺ τι τὸ πληθὺς καὶ τὸ μέγεθος ἐστὶ τῶν τετολ-
 μημένων· δύσκολον δὲ ἐκείνη, ὅτι μὴ ῥᾶστον ἐφικέσθαι
 τῶν τετολμημένων· οὐ μὴν διὰ τοῦτο ἡγοῦμαι προσήκειν
 ἐμαυτῷ τὴν κατηγορίαν ἀφεῖναι, ἀλλ' ὥς ἂν οἷός τε ἔ
 δεῖξαι τὰ τούτῳ τετολμημένα καὶ παραστήσαι. ὧδε παρα-
 10 δείγματος ἕνεκα, οἱ ἐπὶ τοῖς Ποτιδαιαταῖς κρινόμενοι
 Ἀθηναῖοι, καὶ ὁ ἐπὶ ταῖς Εὐμενίσιν, καὶ ὁ ἐπὶ τῷ λοιπῷ
 τῶν Σκυθῶν, καὶ ἐπὶ πάντων, ὅπου μέγα τι καὶ ὁμολο-
 γημένον ἀδίκημα.

Ἄλλο θεώρημα. Εἰρήκαμεν ἐν τοῖς ἐξ ἀποβάσεως, ἃ

15 δεῖ ποιεῖν τὸν κατήγορον· φέρε οὖν εἰπωμεν, τί δεῖ
 ποιεῖν τὸν φεύγοντα. ἐὰν τοίνυν ἐκβεβηκὸς ἢ τι ἄτοπον
 ὁμολογημένον, τὸ μὲν ἀνιερὸν αὐτὸ εἶναι σύντρεχε, τὸ
 δὲ ἐξῆς ἀναίρει λέγων, ὥς οὐ δικαίως αὐτὸς φεύγει· σὺ
 γὰρ ἐπ' ἐκείνοις αὐτὰ συνεβούλευσεν, οὐδ' ἂν προσεδό-
 20 κησεν, ὥς ἐπ' ἐκείνου· ὁ Φίλιππος ἔδωκεν αἵρεσιν τοῖς
 Ἀθηναίοις, πότερον βούλονται ὅπλοις ἢ λόγοις δικάζε-
 σθαι· ὁ Δημοσθένης συνεβούλευσε λόγοις, καὶ αὐτὸς
 εἰπὼν ἡττήθη καὶ κρίνεται. ὁρᾷς ὅτι ὁμολογημένον ἐστὶ
 κακὸν καὶ ἄτοπον τὸ περὶ τὴν ἡτταν· καὶ πάλιν ἐπ' ἐκεί-
 25 νου· ἔγραψεν ὁ Ἀριστοκράτης τὸ περὶ τοῦ Χαριδήμου
 479 ψήφισμα, ἀποστάσης Χερρονήσου κρίνεται. κἀνταῦθα
 τὸ ἐκβὰν ὁμολογημένον ἐστὶν ἄτοπον. οὐκ ἄτοπον οὖν
 εἰπεῖν, τὸ μὲν οὖν ὑμᾶς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν ἀγα-
 νακτεῖν, οὐδὲν ἀπεικός· οὐ μὴν χρὴ τούτων εἰς ἐμὲ τῷ
 30 αἰτίαν ἔχειν, ὅς οὐκ ἐπὶ τούτοις εἰσήνεγκα τὸν νόμον·
 καὶ ὅλως ἐπὶ πάντων ἀρμόσει τῶν τοιούτων. ἐπὶ δὲ τῶν
 κατηγορῶν ἐξ ἀποβάσεως ἀρμόσει μὲν σοι καὶ τὰ προ-

θεωρήματα, οὐχ ἥκιστα δὲ ἀκείνο· εἰ μὲν ἔξα- 2
 λγεῖν ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν, οὐκ ἄξιον μὲν, φέ-
 οὔτως ἀνάγκη. εἰ δὲ καὶ τιμωρίαν χρή λαβεῖν.
 δὲ κρίνειν τινὰ μέλλης μεταβολῆς καιροῦ βελτίο- 5
 ρμένης, ἧς πρότερον μὴ οὔσης οὐκ ἡδύνασθαι κρί-
 νούσῃ σοι λέγειν, ἐπειδὴ καλῶς ποιοῦντες οἱ θεοὶ
 σιν ἡμῖν καιρόν, οἷον μάλιστα ἡνυχόμεθα· ἢ οὐ-
 ἴλαι δυσχεραίνων τοῖς συμβεβηκόσι καὶ τετολμη-
 ῖν ὑπὸ τούτου, νῦν ἐπειδὴ καιροῦ ἐλαβόμεν ὥς ἐπ’
 · ὁ Ἰσμηνίας ἐπαυλήσας ταῖς Θήβαις κρίνεται 10
 ν’ Ἀλεξάνδρου θανάτου, καὶ πάλιν ὁ Πύθων μετὰ
 ἱπποῦ τελευτῇ κρίνεται τῶν εἰς τοὺς Ἑλληνας
 ἔχοντων. καὶ ἐκ τοῦ ἀπολογουμένου βιάσῃ λέγων (687)
 ἵσθαι καὶ αὐτὸς ἐν τῷ παρόντι καιρῷ, ἵνα εἰ καὶ
 πρότερον διαβολὴ ταύτην ἐξέλης. ὁπότεν δέ σε 15
 ἢ ἀπὸ καιροῦ χαλεποῦ ἢ ἀπὸ δυνάμεως ἐχθρῶν
 κέρδους δοκοῦντος ὑπὸ τῶν ἐναντίων προτείνε-
 τοῦτο αὐτὸ προαναίρει καὶ προθεράπτει λέγων
 ἅ ὑπειληφέναι περὶ τῶν ἀκουόντων ἢ ὥς τινες
 · ἢ οὕτως ἐξ ἀτόπου προτάσεως· εἰ μὲν ἑώρων 20
 ἡσίων ὑμᾶς διακειμένους τούτοις, οἷον τοῦ μὲν
 καιροῦ φοβεροῦ καὶ δυνάμεως ἐχθρῶν ἐκείνο, ὥς 480
 Θετταλῶν, οἷς ἐπαπειλεῖ βασιλεὺς ἐπαφείναι τὸν
 ν. ἀπὸ δὲ τοῦ κέρδους, ὥς ἐκείνο, Αἰσχίνης προῖκα
 στίον παρὰ τοῦ Φιλίππου πεμφθεὶς πρὸς Κερσο- 25
 ν, καὶ κρίνεται. ἐξ ἀπολογίας. ὁπότεν δέ τι εὖ πε-
 ραι φάσκοντες ἔτι καὶ κρινώμεθα, ἀρμόσει τὸ ἐκ
 τος οὕτως· ὥμην μὲν ἔγωγε καὶ ἐπαίνων τεύξε-
 οὔτως· οὐκ ἂν προσεδόκησα τοιοῦτον ἀπαντή-
 λος, οἷον μετὰ νίκην τις κρινόμενος χρήσεται τού- 30
 ἐπ’ ἐκείνου· στρατηγὸς καθελὼν μέρος τι τοῦ
 ἐξεληθὼν ἐνίκησε, καὶ κρίνεται. ἐκ δὲ τοῦ κατη-

2 γόρου αὐτῷ τούτῳ συμπλεκόμεθα λέγοντες, οὐκ ἔστι χαλεπώτερον οὐδέν, ἢ ὅταν τις τὰ μέγιστα ἡθικηκῶς ἐκ καὶ φιλοτιμῇται τοῖς πραχθεῖσιν.

Ἄλλο. Ἐν ἐκείνοις δὲ τοῖς προβλήμασιν, ἐν οἷς δο-
 5 κοῦμέν τι ὑπὲρ αὐτῶν σπουδάζειν, καὶ τοῦ ἰδίου ἔντα
 συμφέροντος εἰσηγεῖσθαι τι, καὶ τὸ τῆς πόλεως συμφέ-
 ρον συμπλέκειν ἄξιον· εἰ δέ γε ἔνδοξον εἶη τὸ πρόσθε-
 πον τὸ λέγον, λέξει ὅτι εἰ μὲν ἐώρων, ὑπὲρ ἑμαντοῦ μό-
 νου ὃν τὸ σκέμμα, ἐσιώπων ἄν, ἐπεὶ δὲ καὶ τῆς πόλεως.
 10 οἶον ὡς ἐπ' ἐκείνου· τὸν Περικλέα αἰτοῦσιν οἱ Λακεδα-
 μόνιοι ἐπὶ ὑποσχέσει εἰρήνης, αὐτὸς ἀντιλέγει. ὅταν ἢ
 τινι δυσκολίᾳ καιροῦ γράφῃς τινὰς ἐπανορθώσεις, ἀρμό-
 σει τὸ ἐξ ἀτόπου προτάσεως θεώρημα· οἶον εἰ μὲν ἐξαφ-
 481 κεί τὸ ἀνιᾶσθαι ἢ ἀλγεῖν ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν εἰς πα-
 15 ραμυθίαν ὧν πάσχομεν, ἐμοὶ μὲν οὐ συνδοκοῦν, χρησθῆ
 δὲ ὅ τι καὶ δοκεῖ· εἰ δ' ὅπως ἐπανορθωθήσεται δεῖ σκο-
 πεῖν, οἶον ὡς ἐπ' ἐκείνου· τοῖς νοσοῦσι Σκύθαις συβ-
 βουλεύει τις μεθίστασθαι. ἢ πάλιν, κατατρεχομένης
 τῆς Χερρονήσου γράφει ὁ Δημοσθένης διορῶναι τὸν
 20 Ἰσθμόν, ὃ δὲ ἀντιλέγων τοῖς τοιούτοις πῇ μὲν συνδραμέ-
 ται ἐν προοιμίῳ πῇ δὲ οὐ· ὅτι μὲν γὰρ δεῖ ἐπανορθού-
 σθαι τὰ συμβαίνοντα καὶ αὐτὸς φήσκει εἰδέναι, οὐ μὴν
 διὰ τοῦ τρόπου οὐ ὑφηγεῖται· ἢ ἐκεῖνο τὸ θεώρημα· οὐκ
 ἔστι χαλεπώτερον οὐδέν, ἢ ὅταν τις παριῇ μὲν ὡς ἐπα-
 25 νορθωσόμενός τι τῶν κοινῶν, χεῖρω δὲ τὰ κοινὰ ποιῇ·
 ἄλλο τοῦτο σφοδρότερον.

Ἐν ἐκείνοις τοῖς προβλήμασιν, ἐν οἷς ἀτόπου τινὸς
 συμβαίνοντος εἰσηγούμεθα τι, ἀρμόσει τὸ ἐξ εὐχῆς θεώ-
 ρημα, οἶον εἰ λέγοις, ἡυξάμεν ἂν μήτε τι τῶν τοιούτων
 30 γενέσθαι, μήτε ἐμὲ ἐπὶ τούτοις τοῖς προγεγενημένοις
 σύμβουλον παριέναι, ὡς ἐπ' ἐκείνου· μετὰ Χαιρώνων
 ἤδη γράφει Ἰπερίδης τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους ποιεῖν.

Ἐν ἐκείνοις τοῖς προβλήμασιν, ἐν οἷς φαμέν τοὺς 2
τοὺς προσημαίνειν τι, ἀρμόσει τὸ θεώρημα τὸ ἐξ ἐν-
όξου κρίσεως, οἶον, ἱκανῶς μὲν καὶ πρὸ ἡμῶν τὸ ὅ τι
ῤῥῆ πράττειν οἱ κρείττους σύμβουλοι προῦφηναν, ὥς
κ' ἐκείνου· ἔδει τοὺς ἀριστεὰς διαμονομαχεῖν· δύο ὅ
ἰδελφῶν μονομαχούντων ἔδν ὁ ἥλιος, καὶ γράφει τις
ἴσαι τὸν νόμον.

Ἄλλο. [ὅταν] εὐχῇ χρηστέον, ὅταν ἡ ἱερατικὸν τὸ 482
πρόσωπον ὁ λέγων ἡ ὑπὲρ ἱερωσύνης, ἡ ἡ πόλις ἱερά,
ἡ ἡ Δελφῶν ἡ Δηλίων, ὥσπερ Ἀριστείδης ἐποίησεν 10
ἡ προοιμίους, ἡ περὶ πανηγύρεως θεοῦ ἡ ὁ λόγος· οἶον
κινόντος πολέμου ἔφη τις ἀναβάλλεσθαι τὰ Ὀλύμπια,
ἡ τιλέγει τις.

Ἄλλο. Ὅποταν δ' ἐν τῷ καλουμένῳ χρώματι μέλλης
λέγειν, ὅτι καλῶς διὰ φιλανθρωπίας ἡ δι' ἄλλην τινὰ 15
καλὴν αἰτίαν ἐποίησας τοῦτο ἐφ' ᾧ κρίνῃ, ἀρμόσει σοι τὸ
κ βαρύτητος θεώρημα ἐξ ἀπολογίας, οἶον εἰ λέγοις,
ἡ μὲν ἐγώ γε αὐτὸ τούναντίον δόξαν χρηστὴν καὶ κα-
λὴν ἀποίσεσθαι ἐφ' οἷς ἔδρασα, ὥς ἐπὶ τοῦ θάπτοντος τὸ (688)
ποσφαγὲς σῶμα.

20

Ἄλλο. Ἐν παῖσι τοῖς ἀντεγκληματικοῖς ἀρμόσει σοι τὸ
κ βαρύτητος θεώρημα ἐξ ἀπολογίας, οἶον εἰ λέγοις,
ἡ μὲν ἐγώ γε καὶ τοὺς συναχθεσθησομένους ἐμοὶ γε-
νησθαι, καὶ οἴκτου πλεον ἡ ὀργῆς ἀξιώσεσθαι, οἶον ὥς
κ' ἐκείνου· ἀριστεὺς πορνεύοντα τὸν νότον ἀνείλε καὶ 25
κρίνεται.

Ἄλλο. Ἐν ταῖς συνηγορίαις ἄξιον ὁρᾶν ὑπὲρ ὧν λέγο-
μεν, οἶον ἡ ὑπὲρ συγγενῶν, ὥς ὁ Ἀνσίας πολλαχοῦ, οἰ-
κειότατον ἐμαυτῷ νομίζω βοηθεῖν· ἡ ὑπὲρ φίλων, ὥς ἐν
ᾧ Ἀμαρτύρῳ Ἰσοκράτης. ἐν δὲ ταῖς τῶν ἀλλοτρίων 30
ἐφωσάπων συνηγορίαις σκοπεῖν χορὴ εἰ ἐνδοξα εἴη ἡ
ἰδοξα, καὶ εἰ μὲν ἐνδοξα εἴη, συντρέχειν τῷ καὶ ὑπὲρ

- 2 τούτων σπουδάζειν· εἰ δὲ ἄδοξα, συμπλέκειν αὐτὰ τοῖς ἐνδόξοις. ὅταν ἄδοξον ἢ τὸ ὑποκείμενον πρόσωπον ἢ τὸ
⁴⁵³ ἀντιλέγον, τὸ ἐκ ποιότητος καταφορικὸν ἀρμόσει σοι, οἶον, οὐκ ἦν ἀντάρκη τούτῳ τὰ πρότερον τετολμημένα·
 5 ἢ οὕτως, εἴη μὲν ἂν ἐν τι καὶ τοῦτο τῆς τούτου πονηρίας. ἢ οὕτω θαυμαστὸν μὲν οὐδὲν τὸ τοιοῦτον ὄντα τοιαῦτα τετολμηκέναι. ἐν δὲ ταῖς ἀμφισβητήσεσι καὶ τοῖς ἀμφισβητηματικοῖς δεῖ ὁρᾶν τὰ διάφορα, οἶον εἰ πράγματι ἢ καιρῶ ἢ προσώπῳ ἢ τρόπῳ διαλλάττοι καὶ ἐκ τούτου
 10 λαμβάνειν τὰ προοίμια. ἐὰν δέ ποτε ἀναγκασθῆς κοινὸν προοίμιον εἰπεῖν, τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ ἰδίαν πρόσθε, οἶον περὶ μεγάλων ἤκομεν· καὶ ἡ κατασκευὴ ἰδίᾳ προστεθῇ, ὥς ἐν τῷ περὶ εἰρήνης Ἰσοκράτους· ὅπου γὰρ περὶ πολέμου καὶ εἰρήνης, μέγала. κάλλιστον δὲ καὶ ἐν
 15 τούτοις τὸ τῆς μεθόδου, εἰ μεθοδεύοιμεν αὐτὰ ἐπισημαινόμενοι, εἰ καὶ πᾶσιν εἰωθῶς ὁ λόγος εἴη.
- 3 Ἐν τοῖς ἐσχηματισμένοις εἰ μὲν ἄλλου προειρηκότος αὐτὸς μετ' ἐκείνου λέγοις, ἀρμόσει σοι τὸ ἐξ ὑποθέσεως προοίμιον, οἶον ἔδει μὲν τὸν προειρηκότα καὶ ταῦτα
 20 προσθεῖναι· καὶ γὰρ ἦν ἐπόμενα τούτοις, οἶον ὁ Περικλῆς ἔγραψε δηοῦν τὴν Ἀττικὴν, καὶ γράφει Νικίας
⁴⁵⁴ ἀπὸ τῆς Ἐλευσίνος ἄρξασθαι. ἐν δὲ τοῖς τοιούτοις ἐκεῖνο αὐτό, ὃ βούλει ἀνύσαι, ὥς ἀναιρῶν εἰσαγε· σὺ ὅτι ἂν ἄλλος ἐποθήσε, τοῦτο ἐγὼ ποιήσω ἀφ' ἑγμαι.
- 25 Ἔστι καὶ τοιοῦτο γένος προβλημάτων, ἐν οἷς δοκᾷ τις εὖ ποιεῖν ὑπόνοιαν ἔχει ὥς μετὰ ἐπιβουλῆς αὐτὸ ποιῶν, ὥς ἐπ' ἐκείνου τοῦ ζητήματος· ἐν τῷ Πελοποννησιακῷ πολέμῳ ἐπεμψαν Λακεδαιμόνιοι καὶ Ἀθηναῖοι παρὰ βασιλέα περὶ χρημάτων. ἔδωκεν ἑκατέροις ἐπανεί-
 30 θόντων αὐτῶν ἀξιοῖ τις ἐν τοῖς Ἑλλήσιν ἐπὶ βασιλεῖ στρατεύειν. ἐν τοῖς τοιούτοις οὖν ἀρμόσει τὸ ἀπὸ οικείας κρίσεως θεώρημα· ἐβουλόμην, ὡς δικασταί, τοῦ-

ον ὡς ἀληθῶς κήδεσθαι τῶν ἡμετέρων πραγμάτων, κα- 3
 ῥάπερ φάσκει, νῦν δὲ τοῦναντίον φαίνεται πράττων,
 καὶ δόξαν παρέχων ὡς εὖ ποιῶν ἡμᾶς οὐκ ἐλαχίστην
 ἱλάβην τοῖς κτινοῖς κατασκευάζει, ὡς μικρὸν ὕστερον,
 ἰπροσέχοιτε, δείξω.

Ἄλλο. Ἐν ταῖς προσαγγελίαις ἀρμόσει σοι ἐκεῖνο τὸ 5
 θεῶρημα, ὅταν ὁ βούλει ὡς ἀναιρῶν τιθῆς, οἶον ὡς ἐπ'
 ἐκείνης τῆς ὑποθέσεως. Εὐκόλις ἀλούς ξενίας δημοσίᾳ
 ἐπράθη. πριάμενος αὐτὸν ὁ Λύκων ἐγχειρίζει τὸν παῖδα,
 ὁ δὲ ἑαυτὸν προσαγγέλλει. ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις τῷ 10
 θεωρήματι τούτῳ χρηστέον ὡς προειρήκαμεν, οὕτω λέ-
 γοντα, οὕτε ἐλευθερίαν πράττων ἐμαντῷ, οὕθ' ὅπως ἂν
 ἀπαλλαγέην τῆς παρούσης ταύτης δουλείας, ὥς τις
 ἴσως τῶν ἀκουόντων ὑμῶν ὑπολαμβάνει, παρελήλυθα,
 ἀλλὰ θανάτου δεόμενος.

15

Ἐν πάσῃ παραγραφῇ ἐκ μὲν τοῦ παραγραφομένου
 ἰρμόσει σοι ἡ τοῦ ἀντιπίπτοντος λύσις, τὸ δὲ ἀντιπίπτον
 ἵστί τὸ μὴ θαρρεῖν τῇ εὐθυδικίᾳ καὶ διὰ τοῦτο ἐπὶ τὴν
 παραγραφὴν βαδίζειν. τοῦτο οὖν εὐθύς ἐν ἀρχῇ ἀναι- 485
 κήσεις λέγων οὕτως. ὅσον μὲν ἐν αὐτοῖς τοῖς πράγμασι 20
 καὶ τῷ τεταρρηκέναι τούτοις, οὐδὲν [ἦ] ἐδεήθην παρα- (689)
 γραφῆς, οὕτω καὶ χωρὶς ταύτης θαρρῶν τοῖς δικαίοις
 ἰς ὑμᾶς ἐλήλυθα. ἐπειδὴ δὲ καὶ τοῦτο οἱ νόμοι τοῖς ἀγω-
 γομένοις παρεσχέκασιν, ᾧήθην καλῶς ἔχειν ἐμαντῷ
 ἢ παρεῖναι τὸ δίκαιον, ὅπερ ἡμῖν δεδώκασιν οἱ νόμοι. 25
 ν τοῖς παραγραφικοῖς ἀρμόττει ἔννοια προοιμιακὴ ἀ-
 εῖνη ἐπὶ τοῦ ἀπολογουμένου εἰπεῖν, πολλῶν ὄντων, ὧ
 κασταί, τῶν περὶ τοῦτον τὸν ἀγῶνα γεγεννημένων ὑπὸ
 ατηγόρου, ἃ τις ἂν εἰκότως θαυμάσειεν, οὐδενὸς ἦτ-
 ον, εἰ καὶ μὴ παντὸς μᾶλλον, τοῦτό μοι δοκεῖ δικαίως 30
 ν τις αὐτοῦ θαυμάσαι, τὸ πρὸ ψήφου τῆς τῶν δικαζόν-
 των ἀτιμίαν ἡμῖν προστιμᾶν. τὸ γὰρ ὅπως μὴ μεθεξο-

3 μεν λόγου σπουδάζειν, τί πότ' ἔστιν ἄλλο πράττοντος, ἢ
προστιμῶντος ἡμῖν ἀτιμίαν σαφῆ.

Ἔστι καὶ τοιοῦτο γένος ζητήματος, ἐν οἷς πρότερόν τις
κακῶς πεποιηκῶς μετὰ ταῦτα ἐλπίζων ὑπ' αὐτῶν τῶν
5 ἡδικομένων κακῶς πείσεσθαι αὐτὸς ταῦτα ἃ ἀφῆρηται
δώσειν ὑπισχνέται, οἷον ὡς ἐπ' ἐκείνου· νοσοῦντι τῇ
Φιλίππῳ ἔχρησεν ὁ θεὸς μὴ ἄλλως λῆξαι τῆς νόσου, εἰ
μὴ ὑπὲρ αὐτοῦ εὐξαιντο Ἀθηναῖοι· ἀπέσταλκεν Ἀμφί-
πολιν διδούς, καὶ βουλεύονται. καὶ ἐπ' ἐκείνου ὁμοίως·
10 ἐψηφίσαντο οἱ Ἕλληνες πολεμεῖν κατὰ Φιλίππου, πέ-
486 πομφεν ἀνοικιεῖν τὰς πόλεις ὑπισχνόμενος, καὶ βου-
λεύονται. ἐν γὰρ τοῖς τοιούτοις ἅπασι τὸ προκαταρκτι-
κὸν ἐνθύμημα ἐκείνο, εἰ καὶ πάνυ πολὺν ἐπέσχε χρόνον
ὁ Φίλιππος, ζητῶν ὅπως ἂν τὰναντία τούτοις οἷς προ-
15 ρηται πράξειεν, οὐκ ἂν ἐτέρως μοι δοκεῖ τοῦτο ποιῆσαι,
ἢ τοῦτον τὸν τρόπον, ὃν νυνὶ πεποιηκῶς φαίνεται. τὸ
γὰρ ὧν ἐποίησε πρότερον ὑπομιμνήσκειν ταῦτα ἐπι-
σταλκότα, πῶς οὐχ ὅπερ εἴρηκα πράττοντός ἐστι.

Ἄλλο. Ἐπειδὴ τοίνυν εἰρήκαμεν τί δεῖ ποιεῖν ἐν ταῖς
20 παραγραφαῖς τὸν παραγραφόμενον, φέρε σκεψώμεθα,
τί προσήκει καὶ τὸν ἀντιλέγοντα πράττειν. ὁ τοίνυν ἀν-
τιλέγων τῇ παραγραφῇ αὐτὸ τοῦτο τὸ θεώρημα ἀναστρέ-
ψας ἐρεῖ οὕτως. ἦν μὲν οὐκ ἄδηλον τοῦτο, ὃ δικάσται,
ὅτι τὸν λόγον παρεῖς τὸν περὶ τῶν ἐγκλημάτων, ὃν
25 ἡμεῖς ἐγκαλοῦμεν, διὰ τὸ μὴ θαρρεῖν τοῖς δικαίοις προ-
φάσεις τινὰς εὐρήσει καὶ διαδύσεις, δι' ὧν ἑαυτῷ τὸ μὴ
δοῦναι δίκην ποιεῖται, ἐγὼ δὲ ἡγοῦμαι προσήκειν
ὑμῖν, τοῦ τε ὅρκου ὃν ὁμωμοκότες κάθησθε φροντίζοντα
καὶ τοῦ δικαίου ἐνεργεῖν τὴν ψῆφον περὶ ὧν κρίνεται,
30 τούτοις μὲν μὴ προσέχειν, τῶν δὲ περὶ ὧν ἡμεῖς ἐγκα-
λοῦντες ἤκομεν ἀπαιτεῖν τὸν λόγον.

Ἄλλο. Ἐν πᾶσι δὲ τοῖς ἀντιπίπτουσιν ἐξ ἐννοίας

τροοιμακῆς, ὅπου σὺ τὸ ἀντιπίπτον λύσεις, ὁ ἐναντίος 3
 αὐτὸ θήσει. πολλῶν δὲ ὄντων τῶν ἐξ ἐννοίας ἀντιπι-
 πτόντων, ὥς μικρῷ πρόσθεν εἰρήχαμεν, ἐν ἐλώμεθα πα-
 ραδείγματος ἕνεκεν, ὅλον δοκεῖς διὰ φθόνον λέγειν, τῷ
 ἐναντίῳ ἀρμόσει αὐτῷ τούτῳ χρῆσασθαι ἀναστρέψαντι 487
 καὶ λέγοντι· οὐκ ἔστιν ἄδηλον, ὃ δικάσται, τοῦτο ὅτι 6
 φθόνῳ καὶ βασκανίᾳ τὴν γραφὴν ταύτην καὶ τὴν κατη-
 γορίαν συνθεῖς οὗτος εἰς ὑμᾶς εἰσελήλυθεν.

Ἄλλο. Ἐν πᾶσι τοῖς ζητήμασιν, ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ὁ κα-
 τηγορῶν φανερώς καὶ μέγα τι ἡδίκηται, τῷ κατὰ συνδρο- 10
 μὴν χρήσεται προοιμίῳ οὕτως· οἱ μὲν ἄλλοι πάντες οἱ
 παριόντες εἰς ὑμᾶς, ἐπειδὴν τινος κατηγορεῖν μέλλωσι,
 τοῦτο αὐτοῖς ὑπάρχειν ἀξιούσι παρ' ὑμῶν, τὸ μὴ δι'
 ἡθρᾶν δοκεῖν κατηγορεῖν· ἐγὼ δὲ οὐ τοῦτο ἂν ἀρνη-
 θεῖην, καὶ γὰρ ἂν μαινοίμην, εἰ μὴ φαινοίμην μισῶν τὸν 15
 ηλικᾶντα κακῶς ὑμᾶς ἡδικηκότα, καὶ ἔστω παράδειγμα
 κείνο τὸ ζήτημα· ἐκ τοῦ αὐτοῦ γένους πολλοὶ τυραν-
 νοῦσι καὶ ἀξιοὶ τις ἐλαύνεσθαι τὸ γένος. καὶ ἐπ' ἐκείνου·
 ῥησταί τινες ἀφῆρπασαν παῖδα πένητος δημαγωγοῦ·
 πέστειλαν ἐπὶ τοὺς ληστὰς πλούσιον διάφορον τῷ πέ- 20
 γῃ· ὁ δὲ τὸν παῖδα τῶν ληστῶν ἐκβαλόντων οὐκ ἀνέ-
 ετο, ἀλλὰ περὶ σύλληψιν ἔσχε τὴν τοῦ πλοίου. καὶ
 πανελθὼν δημοσίᾳ κρίνεται.

Ἐν πᾶσι τοῖς ζητήμασιν ἐν οἷς στρατηγὸς ἡδίκηται,
 ἵτα ἰδιωτικὴν ἀπενήνεκται γραφὴν, ἀρμόσει τὸ [μὲν 25
 ὅν] προοίμιον ἐκεῖνο· ἐβουλευσάμην μὲν ὥς καὶ δη-
 οσίᾳ καὶ κοινῇ τὴν πόλιν ἡδικηκότα τοῦτον εἰς ὑμᾶς (690)
 ἰσφάειν· τὸ γὰρ τοὺς στρατηγεῖν ὑφ' ἡμῶν κεχειρο-
 νημένους πᾶσχειν ὑπὸ τούτου κακῶς, τῆς πόλεως, οὐκ
 ἴον· τοῦ στρατηγοῦ τὸ ἀδίκημα νομίζω καθεστηκέναι· 30
 ὁ μὲν ἄλλὰ καὶ νῦν προσδοκῶν ὑμᾶς ὁμοίως ἀγανακτῇ- 498
 εῖν, ὥς ἂν εἰ καὶ δημοσίᾳ κατηγοροῦν, τὴν παροῦσαν

3 ταύτην γραφήν ἀπηνεγκάμην. ἔστω παράδειγμα ἐκεῖνο
 τὸ ζήτημα· ἐγέλασεν Ἀλκιβιάδης ὑπισχνουμένου τοῦ
 Κλέωνος τὰ περὶ Πύλον, καὶ ἐπανελθὼν ὕβρεως αὐτῷ
 δικάζεται. καὶ ἐπ' ἐκείνου· ὁ Ἀλκιβιάδης ἐκώμασεν
 5 ἐπὶ τὸ δεσμωτήριον [ὄντων] τῶν τριακοσίων καὶ ἑφ,
 γενναῖοι, καί, ὑπὸ Κλέωνος, καὶ δικάζεται αὐτῷ ὁ
 Κλέων ὕβρεως. καὶ ἐπ' ἐκείνου· νύκτωρ μὴ ἀνοίγεσθαι
 τὰς πύλας· οὐκ ἀνέφξε Κλέωνι ὁ Νικίας εἰδὼ τῆς προ-
 θεσμίας ἄγοντι τοὺς τριακοσίους, καὶ δικάζεται αὐτῷ
 10 ὕβρεως.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΣ.

4 Προκατάστασις ἔστιν ἔφοδος πρὸς τὰς ἀποδείξεις ἢ
 κατασκευὴ τῶν ἀποδείξεων. προκαθιστάμεθα δὲ ἐν τοῖς
 ζητήμασι [τοῖς] ἐκ διανοίας ἐξετάσεως· γίνεται δὲ αὕτη
 15 τριχῶς· ἢ γὰρ τὴν ἐαυτῶν διάνοιαν ἐξετάζομεν ἢ τῶν
 ἀκουόντων ἢ τῶν ἀντιδίκων ἢ ἐξ ἀντιπίπτοντος ἀναιρέ-
 489 σεως, ἢ προσυστάσεως, ἢ προδιαβολῆς, ἢ προδιορισμοῦ,
 ἢ ἀντεξετάσεως τῶν προτέρων καὶ τῶν νῦν, ἢ αὐτὸ τὸ
 κεφάλαιον τὸ πρῶτον καταστατικῶς εἰσάγεται, τούτε-
 20 στιν ἀνηπλωμένως καὶ ἀφηγηματικῶς, ἢ νόημα κεφα-
 λαίου ἀπολαβὼν ὡς κατάστασιν εἰσάγεις, οἷα πολλὰ
 παρὰ Ἀριστείδη, ἢ τρόπον παρεισφύρομεν, ἢ ἀπὸ ἐπαγ-
 γελίας.

Ἐπειδὴ τοίνυν τοὺς τρόπους τῶν προκαταστάσεων
 25 ἀκηκόαμεν καὶ περὶ τῆς χρήσεως ἐκάστου, ἐν ᾧ τον-
 τέστι χρηστέον, εἴπωμεν. ἐαυτῶν τοίνυν τὴν διάνοιαν
 ἐξετάζομεν, ὁπόταν αὐτὸ ὃ πεποιήκαμεν δοκῇ μὴ ἰσχυ-
 ρόν, ἀλλὰ μᾶλλον πρὸς τοῦ ἐναντίου, τῇ δὲ διανοίᾳ ἰσχύ-
 σωμεν. ἔστω τοίνυν τοῦ γένους τῶν ζητημάτων παρὰ
 30 δειγμα νέος πλούσιος ἀφορῶν πρὸς τὴν ἀκρόπολιν καὶ

κρύων, κρινόμενος τυραννίδος ἐπιθέσεως καὶ δημο- 4
 ια φεύγων.

Τὴν δὲ τῶν ἀκουόντων γνώμην ἐξετάσομεν, ὅταν ὁ
 ἐν πεποιήκασι δοκῇ καθ' ἡμῶν εἶναι, ἐκ δὲ τῆς ἐξετά-
 εως τῆς γνώμης ὑπὲρ ἡμῶν φαίνεται πεποιημένον, ὥς 5
 π' ἐκείνου τοῦ ζητήματος· οἱ Ἀθηναῖοι τυραννεύομε-
 οὶ ὑπὸ τῶν τριάκοντα ὑπὸ ἐνὸς ἀξιούσι τυραννεῖσθαι.
 ξετάσουσι γὰρ οὗτοι τὴν γνώμην τῶν Λακεδαιμονίων
 εἰς τὸ χρήσιμον ἑαυτοῖς λέγοντες, ὅτι καὶ αὐτὴν τὴν
 τυραννίδα κατεστήσατε οὐκ ἐπὶ ὁμότητι καὶ ἀπανθρώ- 10
 νια, ἀλλ' ἐπὶ νουθεσίᾳ μᾶλλον καὶ ἐπανορθώσει τῶν
 ἰσχυμάτων· διὰ τοῦτο γοῦν καὶ πάντα κατεστήσατε,
 ὥς ἂν μέτρια εἴη, καὶ ἐπάξεις· εἰ μὲν οὖν ἀπήντηκε τὰ
 ἱλισθέντα.

Τὴν δὲ τοῦ ἀντιδίκου γνώμην ἐξετάζειν ὀφείλομεν 15
 ὅτε, ὁπόταν ἢ τὸ πρόσωπον ἄδοξον, ἢ δοκῇ μὲν φιλάν- 490
 θρώπῳ τι ποιεῖν, μετὰ διανοίας δὲ μοχθηρᾶς, ὥς ἐπ'
 ἐκείνου· ἐν πολιορκίᾳ τινὲς διέπεμψαν παρὰ τύραννον
 πτον αἰτούντες· ὁ δὲ ἔδωκε καθ' ὁδὸν διηρπάσθη.
 ἰάλιν ἦτησαν, ὁ δὲ αὐτὸς ἦκει κομίζων· καὶ βουλεύονται 20
 ἐχρῆ δέχεσθαι· ὁ γὰρ ἀντιλέγων ἐξετάζει τὴν γνώμην
 αὐτοῦ, λέγων τίνι διανοίᾳ βούλεται αὐτὸς εἰσελθεῖν, καὶ
 ποιεῖν τι φιλανθρώπως ποιεῖν· ἅμα καὶ τὴν ἄρπαγὴν
 οὐ σίτου διαβάλλων, ὥς οὐκ ἄνευ αὐτοῦ πέπρακται·
 ἦν δὲ γνώμην ἐξετάζοντας τότε χρῆ μάλιστα καθίστα- 25
 θαι, ὅταν ἐκ τῆς ἀποβάσεως ἔχωμεν συνιστάναι τὸ κα-
 ούργημα· ὥς ἐπ' ἐκείνου τοῦ ζητήματος. Αἰσχίνης
 τέμωθη πρεσβευτῆς παρὰ τὸν Φίλιππον· καταλαβὼν
 ὅτ' οὐκ ἐπὶ τῇ συνθήκῃ πρὸς Ἀλέξανδρον καὶ κρίνεται
 ἀπραεσβείας· εἰς γὰρ λέγωμεν, ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ καὶ 30
 ἦν ἀρχὴν συμπίσας εἰρήνην ποιήσασθαι πρὸς τὸν Φί-
 ππον, ἵνα μὴ τοῖς γενομένοις ἀγανακτοῦντες διακω-

4 λύσητε τὴν ἐπιβουλήν, ἣν ἐπεβούλευσε τοῖς Ἑλ-
 ἔχομεν ἐκ τοῦ συμβεβηκότος συστήσαι· ὥς καὶ ἐπ'
 νου· Ἑλάτειαν καταλαβόντος Φιλίππου, νόμου ὃν
 (691) τρισὶν ἡμέραις βουλευέσθαι περὶ πολέμου ἄξιο
 5 Δημοσθένους αὐθιμερὸν ἐξίέναι, Αἰσχίνης ἐνίσ-
 καὶ ὅσα γε τούτοις ἐστὶ παραπλήσια. ἔτι δὲ καὶ ἐ-
 τοιούτοις ζητήμασιν, ἐν οἷς ἀπέσταλται στέφαι
 πρεσβεῖα, ἢ δωρεὰ παρὰ τινος τῶν πολεμίων, τὴν
 μὴν ἐξετάζοντες τοῦ πέμπαντος, οὕτω καταστήσει
 491 λέγοντες, οὐκ εὐνοικῶς οὐδὲ καθαρῶς, ἀλλὰ σὺν
 11 τέχνῃ καὶ πανουργίᾳ τοῦτο πεπραῆχθαι, ἥτοι συγκρ-
 βουλομένου τὰς πόλεις ἢ διαβάλλειν ἡμᾶς, ἀποπει-
 νου πῶς ἔχομεν γνώμης περὶ τῶν πραγμάτων· καὶ
 παράδειγμα τὸ ζήτημα ἐκεῖνο· πέπομφε Φίλιππο
 15 φισαμένων τῶν Ἑλλήνων πολεμεῖν αὐτῷ, ἀνοικiei
 πόλεις ὑπισχνόμενος ἃς ἀπολώλεκε, καὶ βουλευ-
 καὶ πάλιν ἐκεῖνο· ἐπέσταλκεν Ἀλέξανδρος ἐν τοῖ
 ρείου λογισμοῖς εὐρηκέναι λέγων εἰληφότα Δημοσί-
 πεντήκοντα τάλαντα· καὶ κρίνεται δωροδοκίας. κ
 20 ἐκεῖνο· πέπομφε βασιλεὺς χρυσοῦν στέφανον τῇ ᾧ
 τῶν πόλεων, ἄξιοι τις ἐν τοῖς Ἑλλησιν ἐπ' αὐτὸν
 τεύειν.

Ἐξ ἀντιπίπτοντος δὲ ἀναιρέσεως ἀντικαθιστά-
 ὅταν ἢ πλείονα τὰ ἀντιπίπτοντα ἐκ τῆς διανοίας
 25 ἀκουόντων, καὶ δέη τὰ μὲν ἐν προοιμίῳ ἀνελεῖν,
 ἐν καταστάσει· ἢ ὅταν ἐν μὲν ἢ τὸ ἀντιπίπτον, ἴση
 δὲ δι' ὅλου ἀνθιστάμενον τῷ λόγῳ, ὥς ἐν τῷ κατὰ
 στοκράτους· ἐν μὲν γὰρ τὸ ἀντιπίπτον τὸ δοκεῖν εὖ
 τὴν εἶναι Χαρίδημον· ἔθηκεν δὲ αὐτὸ καὶ ἐν τε π
 30 μίοις καὶ ἐν κεφαλαίοις καὶ ἐν καταστάσει.

Ἐκ προσυστάσεως δὲ ποιησόμεθα κατάστασιν, ὅ-
 μὴ τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ εὐθὺς ἐπιβῶμεν, ἀλλὰ προ-

ᾧμεν αὐτὸ ὡς ἀναγκαῖον ἐν πρώτοις τεθῆναι, καὶ εἰς 4
 μέγιστα διάφορον, οἷον ὅταν νόμιμον ἢ ἄλλο τι μέλ-
 ς ἐξετάξιν κεφάλαιον πρῶτον, εἶτα μὴ ἐκχῆς ἄλλην κα-
 στασιν μηδὲ διήγησιν, καὶ εἰ βουληθεῖς τὸ κεφάλαιον
 ροεπισημῆνασθαι. γίνεται μὲν γὰρ καὶ διηγήσεως οὐ- 492
 ρς προσύστασις κεφαλαίου, ὅταν ἢ ἰσχυρὸν· γίνεται δὲ 6
 ἂ μὴ οὐσης μήτε διηγήσεως μήτε καταστάσεως, οἷον εἰ
 τᾶστασις, ὃ τολύνην μάλιστα τὸν τῶν ἀνθρώπων συνέ-
 ς βίον.

Ἐκ προδιαβολῆς δὲ ὁπόταν τὰ τοῦ ἀντιδίκου ἢ τὰ 10
 ἐφ' αὐτὸν διαβάλλης· γίνεται δὲ ἐν οἷς ἄδοξα ὑπόκει-
 ναι πρόσωπα, οἷον ὡς ἐπ' ἐκείνου τοῦ ζητήματος· ἐν
 κίνει χρημάτων ἔγραψεν ὁ Ἀριστογέλτων μισθοῦ
 εἶναι, καὶ κρίνεται· ἢ [ἐκ διορισμοῦ] ὡς ἐν τῷ τῆς πα-
 κρεσβείας· ἀρμόττει δὲ ἂν μὲν δημοσίᾳ τις φεύγη, 15
 ταν ἄλλη κατάστασις μὴ ἦ.

Προσδιορίζομεθα δὲ ὁπόταν ἀκόλουθα οἷς προδιορι-
 ῖμεθα ἢ τὰ μέλλοντα ἐπιφέρεισθαι, οἷον δεῖ παρὰ
 ρεσβενοῦ τῶνδε καὶ τῶνδε λαβεῖν εὐθύνας, ὡς ἐάν
 ἢ πάντα δυνάμεθα ἐπιδεῖξαι, περιττὸν τὸ ἐπαγγέλ- 20
 ῖσθαι πάντα, ἀλλ' ἐκεῖνα ἃ δυνάμεθα.

Ἐξ ἀντεξετάσεως δὲ καθιστάμεθα ἐν πᾶσι τοῖς ἐξ
 τοβάσεως, οἷον ὡς ἐπ' ἐκείνου· Σκύθαι νομάδες πόλιν
 κησαν, καὶ νοσοῦσι· συμβουλευεῖ τις αὐτοῖς τοῦ προ-
 ρου ἔχεσθαι βίον. ἐάν γὰρ ἀντεξετάσῃς, λέξεις οἷα 25
 ρότερον ἦν πρὸ τῆς πόλεως, οἷον ὑγεία, εὐεξία, καὶ
 ῶτα τὰ νῦν.

Τὸ δὲ κεφάλαιον αὐτὸ καταστατικῶς εἰσάγεται, ὡς ἐν
 ἰ δευτέρῳ τῶν Ὀλυνθιακῶν· „ἐγὼ γάρ, ὦ ἄνδρες,
 ῖοδρ' ἂν ἡγούμην καὶ αὐτὸς φοβερὸν τὸν Φίλιππον 30
 ἰ θανμαστόν, εἰ τὰ δίκαια πράττοντα ἐώρων.“ τοῦτο
 ρ κεφάλαιόν ἐστι τὸ δυνατόν, εἰσῆκται δὲ καταστατι- 493

4 κῶς· μέρος δὲ κεφαλαίου, ὥς ἐν τῷ Ἰσοκράτει Ἀρι-
στείδου.

Τὸ δὲ ἐκ τρόπου ἀρμόσει σοι καὶ ἐνίοις τῶν ἐσχημα-
τισμένων, ἐν οἷς εἰσηγησαμένου τινὸς καὶ πείσαντος σὺ
5 τὴν εἰσηγήσιν ταύτην ἐν ἀληθείᾳ κακίζεις, προσποιῇ δὲ
ἐπαινεῖν, καὶ ἄλλο τι δεῖ προστιθέναι ἕτερον αὐτῷ ἀκό-
λουθον· ἀρμόσει γάρ σοι λέγειν, ἐσφάλην τοῦ προσή-
κοντος, ἐγὼ μὲν γὰρ ὥμην τοιάδε αὐτὸν γράφειν καὶ
τοιάδε, οἷον ὥς ἐπ' ἐκείνου. ἔγραψεν ὁ Περικλῆς δηοῦν
(692) τὴν Ἀττικὴν· γράφει ὁ Νικίας ἀπὸ τῆς Ἑλευσίνος ἄρ-
11 χεσθαι. λέξει γὰρ ὁ Νικίας, ὅτι ἐγὼ μὲν ὥμην πρότερον,
ὅτε ἐκκλησίαν τις ἐπήγγελλε καὶ παρῆλθε Περικλῆς,
ταῦτα τὰ εἰωθότα λεχθήσεσθαι, ἀμύνεσθαι ὑπὲρ τῆς
χώρας καὶ κινδυνεύειν, καὶ ὅσα ἄλλα τοιαῦτα. ἀλλ' ὁ
15 σοφὸς Περικλῆς τούτων μὲν ὑπερείδεν, εὖ γε ποιῶν καὶ
καθ' ἑαυτόν· ἡκούετε δὲ οἷα διεξῆει, οἷα μηδεὶς πρό-
τερον· τί οὖν ἔπεται τούτοις, ἀρχὴν ζητῆσαι καὶ τόπον,
ἀφ' οὗ ἀρξόμεθα. ἀρμόσει δὲ τοῦτο καὶ ἀγωνιστικῶς
ἐνισταμένων ἡμῶν ἐνίοτε πεφεισμένως μέντοι καὶ τα-
20 μινομένων ἡμῶν τοὺς πλείστους τρόπους τῶν μεταλη-
πτικῶν. γένοιτο δ' ἂν τοῦτο ὁπότεν εἰσηγήσει τινὸς
ἀντιλέγης ἢ εὐδύναις, οἷον ὥς ἐπ' ἐκείνου. ἔγραψεν ὁ
Ἀριστογείτων μισθοῦ μυεῖν. ἀντιλέγει τις, οἷον ἐγὼ μὲν
ὥμην ἄλλους πόρους τινὰς τοῦτον ἐρεῖν χρημάτων ἐκ-
25 φορᾶς.

491 Ἀπὸ ἐπαγγελίας δὲ καθιστάμεθα, ὁπότεν οἱ ἀκούον-
τες ἐπιζητῶσι τότε τι κεφάλαιον, δηλονότι τὸ συνέρον,
σὺ δὲ λέγῃς σπεύδειν μὲν ἐπ' αὐτὸ καὶ ἡδέως ἂν αὐ-
αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν ποιήσασθαι, εἶναι δὲ ἀναγκαῖον ἄλλῃ
30 τινὰ πρὸ αὐτοῦ εἰπεῖν, ἢ ὁπότεν δοκῇς μέρει τινὶ τῶν
κεφαλαίων ἀσθενῆς εἶναι καὶ λέγῃς μὴ οὕτως ἀσθενῆ
δειξείν, ἀλλὰ καὶ ἰσχυρότατα· ἢ ὁπότεν τοῦ ἐναντίου

δοκούντος ισχυρίζεσθαι τινι κεφαλαίῳ λέγῃς ἐπαγγελλόμενος, οὐ πρὸς ἐκείνου μᾶλλον ἢ πρὸς ἡμῶν εἶναι.

ΠΕΡΙ ΔΙΗΓΗΣΕΩΣ.

Ὅτι μὲν αἱ διηγήσεις πραγμάτων γενομένων ἐκθέσεις, 5
καὶ ὅτι μάλιστα πιθανότητος καὶ σαφηνείας δεῖ ἐν διη- 5
γήσει, καὶ ὅτι διττὸν τὸ γένος τῶν διηγήσεων, τὸ μὲν
διὰ ψιλῶν πραγμάτων, τὸ δὲ μετὰ διανοιῶν ἐξεταζομέ-
νων καὶ κατασκευῶν προστιθεμένων, ἑτέροις λέγειν
ἂν ἴημι, καὶ ὅτι αἱ μὲν ἱστορικαί, ὧν πολὺ εἶδος ἐν συγ-
γραφαῖς, αἱ δὲ ἀγωνιστικαὶ οἷον παρὰ τοῖς πολιτικοῖς. 10
ἴσθαι δ' ἂν ποτε καὶ ἱστορικαὶ πρὸς πολιτικόν. ἔσται.
μὲν πολιτικὸς ὁ λόγος, δεῖ δὲ τὸ ὑπτιον αὐτῶν ἐπανορ-
θοῦσθαι διὰ τῶν γοργῶν σχημάτων. ἔῳ δὲ κάκεινο λέ-
γειν, ὅτι ὁ μὲν Λυσίας κατὰ ὄρθωσιν ἀνηλωμένως τὰς
διηγήσεις, ὁ δὲ Δημοσθένης πλαγιάζων μετ' ἐννοίας εἰσά- 15
γει, καὶ ὁ μὲν ψιλὰς, ὁ δὲ συμπερινοῶν τι αὐταῖς. εἰ δὲ
δὴ βούλει κάκεινο μαθεῖν, ὅτι πρῶταις διηγήσεσιν οὐ 495
χρὴ προεκκενοῦν τὰ πράγματα, ἀλλὰ συμμέτρως, καὶ
ὅτι ἐνίοτε οὐ διηγητέον, ὅταν καθ' ἡμῶν ἢ διήγησις ἢ,
ὅταν δὲ τὰ μὲν τῶν πραγμάτων ὑπὲρ ἡμῶν ἢ, τὰ μὲν 20
ὑπὲρ ἡμῶν διηγητέον, τὰ δὲ καθ' ἡμῶν ἐν ταῖς ἀντιθέ-
σεσι, τηρητέον καὶ λυτέον· ἔτι γε μὴν ἐκεῖνο εἰδέναι
ἔξιον, ὅτι διήγησις τοῦ ἀφηγηματικοῦ τούτῳ διαφέρει,
ἵτις ἢ μὲν διήγησις ἐστὶν αὐτῶν τῶν γεγονότων ἐν τῷ
πράγματι τῷ κρινομένῳ ἀφήγησις, τὸ δὲ ἀφηγηματικὸν 25
πολλάκις ἂν τοῖς κεφαλαίοις τίθεται, ὅταν ἢ ἐκ παρα-
λειγμάτων, ἢ λύσειν γεγονότων τιθέντες ἀφηγηματικῷ
χῆματι εἰσάγωμεν. εἰδέναι δὲ χρὴ, ὅτι καταστάσεως
φήγησις ταύτῃ διενήνοχεν, ὅτι ἢ μὲν ἀφήγησις ἐστὶν
ὑτῶν τῶν γεγονότων ἐκθέσις, ἢ δὲ κατάστασις ἐξ ἰδίας 30

5 ἐννοίας τοῦ λέγοντος καὶ τὰ ἀντιπίπτοντα προαναιρεῖ ἐκ τῆς τῶν ἀκουόντων ἐννοίας· καὶ ἡ μὲν διδάσκει τὸ πρᾶγμα, ἡ δὲ προκαθίστησι τοὺς ἀκροατὰς πῶς δεῖ ἀκούειν τῶν πραγμάτων.

5 Ταῦτα μὲν οὖν καθολικώτερον ἐπιπασῶν διηγῆσεων, νῦν δὲ ὥσπερ εἰώθαμεν περὶ τῶν γενικῶν διηγῆσεων εἴπωμεν. ὅπου ἂν δωρεὰν ἢ αὐτοὶ αἰτῶμεν, ἢ ἄλλω γράψωμεν μέγα τι κατειργασμένῳ, ἀρμόσει διηγεῖσθαι τὰ πεπραγμένα οὐχ ἀπλῶς, ἀλλὰ προπαραιτησάμενον μη-

10 δυνεῖ ἐπαχθὲς παραστήναι, καὶ τὸ ἄκοντα δοκεῖν λέγειν αὐτά. ἔσται δὲ καὶ αὕξησις τῆς εὐεργεσίας οὐκ ἐν ἀπλῶς διέλθῃς τὰ κατωρθωμένα, ἀλλ' ἐὰν πρότερον αὐξήσῃς τὸ μέγεθος τῶν προτέρων συμφορῶν ὥς ἀπῆλ-

496 λαξεν, ἢ τὴν δύναμιν τῶν ἐχθρῶν ἣν ἔπαυσεν, οἷον ὥς

15 ἐν τῷ Ἑρμῶνι Ἀψίνης ἢ πάλιν ἐν ἐκείνῳ τῷ ζητήματι γράφει τις τὸν Κόνωνα μετὰ τὴν ἀνάστασιν τῶν τειχῶν τῶν αὐτῶν τιμῶν Ἀρμολίῳ καὶ Ἀριστογείτονι τυγχάνειν. προνοητέον δὲ ἐν τοῖς τοιοῦτοις ὅπως μὴ πάντα

(693) ἐκκενωσῇς τὰ κατωρθωμένα ἐν διηγῇ, ἀλλὰ καὶ τοῖς

20 κεφαλαίοις φυλάξῃς τινά· κακείνου δὲ προνοητέον, ὅπως ἂν διατρίβων ἐπιτρέχειν δοκῇς ἔνεκα τοῦ ἐπαχθοῦς, καὶ μάλιστα ὅταν περὶ σεαυτοῦ λέγῃς. ἔσται δὲ τοῦτο ἐὰν τὰ πολλὰ διάγῃς, καὶ τὰ μὲν παραλείπειν λέγῃς οὐδὲν ἦτον ἐργαζόμενος αὐτά, τὰ δὲ προηγουμένως εἰσάγων.

25 Ἐν τοῖς ἐξ ἀποβάσεως ζητήμασιν (ἐξ ἀποβάσεως δὲ λέγω ὅπου ψηφίσματος ἢ νόμου ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου γραφέντος ἢ πραχθέντος τοιοῦτό τι ἀπέβῃ) ἀρμόσει σοι εἰσάγειν τὴν διήγησιν ἐξ ἀντεξετάσεως, οἷα ἦν τὰ πρότερον καὶ οἷα νῦν συμβέβηκεν, ὥς ἐπ' ἐκείνου· ἔθηκεν ὁ

30 Λεπτίνης τὸν νόμον, οὐ πέμπει τὸν σίτον ὁ Λεύκαν, καὶ κρίνεται ὁ Λεπτίνης ἀρμόσει σοι λέγειν· σκέψασθαι τοὺς καιροὺς παρ' ἀλλήλους θέντες τοὺς τε πρότερον

καὶ τοὺς νῦν. οὐκοῦν πρότερον μὲν καὶ τῇ παρὰ τῶν 5
 ἔργων ἀνδρῶν εὐνοία καὶ δόξη καὶ εὐπορία καὶ παρα-
 σκευῇ τῇ πάσῃ ἢ πόλιν εὐθύνει, ὥς μὴ μόνον αὐτῶν
 ἔχειν τὰ ἐφ' ἡμέραν, ἀλλὰ καὶ διακόσια τάλαντα, ἃ διώ-
 κησε Καλλισθένης προσπεριγενέσθαι· τὰ δὲ νῦν ὁρᾶτε 5
 οἷα συμβαίνει διὰ τὸν νόμον. καὶ πάλιν ἐπ' ἐκείνου·
 Σκύθαι πόλιν ᾤκησαν, καὶ νοσοῦντων ἀξιοὶ τις ἀφίστα-
 σθαι τῆς πόλεως· καὶ γὰρ ἐνταῦθα τῷ κατὰ ἀντεξέτασιν
 Ἀφίνης ἐχρήσατο.

Ἐν τοῖς ἐξ ἀκολουθοῦ προβλήμασιν (ἐξ ἀκολουθοῦ δὲ 497
 λέγω, ὅταν ἦτοι δεδομένου τινὸς ἤδη ἢ πεπραγμένου 11
 ἄλλο ἐξῆς εἰσηγώμεθα) ἀρμόσει λέγειν ὅτι ἤδη μὲν τὸ
 κλειστόν μέρος τῆς συμβουλῆς προκατείργασται· ὅπου
 γὰρ τότε καὶ τότε πέπρακται καὶ ἐνταῦθα σύμμετρος
 ἔστιν ἡ διήγησις τῶν πεπραγμένων, οἷον ὥς ἐπ' ἐκείνου, 15
 μετὰ τὰ ἐν Κυζίκῳ γράφει Ἀλκιβιάδης ἐπὶ Σικελίαν
 πλεῖν. ἀρμόσει γὰρ τούτῳ λέγειν ἐν τῇ διηγῆσει οὕτως·
 ἤδη μὲν οὖν προκατείργασται τοῦ πρὸς Σικελιώτας
 πολέμου πλεῖστον μέρος· ἐν οἷς γὰρ εἶχον τὰς πλείστας
 ἡλίδας Συρακούσιοι Λακεδαιμονίοις, οὗτοι πῶς κακῶς 20
 ἡττῶνται ἐνθυμήθητε. κἀνταῦθα σύμμετρος ἡ διήγη-
 ρις τῶν πεπραγμένων· καὶ πάλιν ὥς ἐπ' ἐκείνου, μετὰ
 τὴν νίκην ὁ Ἐρμόκράτης γράφει ἐπ' Ἀθήνας πλεῖν.

Ὅπου ἂν ἀδόξον προσώπου καὶ διαβεβλημένου κατη-
 γορῶμεν, ὥς καὶ ἄλλοις τισὶν ἄνευ τῆς γραφῆς δοκεῖν 25
 πεύθυνον δοκεῖν εἶναι, ἀρμόσει σοι τὴν διήγησιν οὐ
 κλῆν εἰσάγειν, ἀλλὰ μετὰ κατηγορίας οἷον ὥς ἐπ' ἐκεί-
 νου. ἔγραψεν ὁ Ἀριστογείτων μισθοῦ μυεῖν, καὶ κρίνε-
 τε. ἀρμόσει γὰρ εἰσβαλεῖν οὕτως· Ἀριστογείτωνι τούτῳ
 ἢ ἤρκει τὰ ἄλλα σύμπαντα, οὐ νόμων καταλύσεις, 30
 ἢ ὥν κωλύεται τῆς πολιτείας, οὐ κλοπαὶ δημόσιαι, οὐ
 ὀφλήματα, οὐ τὸ αἰτίαν παρασχεῖν καὶ αὐτῆς τῆς

- 5 ἀπορίας, ἀλλ' ἔτι καὶ τοῖσδ' ἐπετόλμησεν. ὅταν ἐν
 προσώπου κατηγορῶμεν, ἀρμόσει ἐν ἀρχῇ τῆς διηγ.
 καὶ δοῦναί τινα ἐπαινὸν αὐτῷ, οἷον, ἐγὼ τὸν μέ-
 λον τάνδρὸς οὐκ αἰτιῶμαι βίον, εἰ δὲ βούλεσθε, καὶ
 5 νῶ τὰ πλείω, ἀλλ' ὄφελέ γε μέχρι τούτου ἵστασθα
 498 δὲ ὑποδείξας ἀρχὴν ἐκ τοῦ πιστευθῆναι καλὴν οἶα
 σατο σκέψασθε. ὡς ἐν τῷ Λυσάνδρῳ Ἀψίνης, Λύσα
 ἀρχὴν ὑποδείξας καλήν· ἢ πάλιν ἐπ' ἐκείνου, ὁ Λυ-
 γος ὁ θεὸς τὸν τῆς ξηνηλασίας νόμον κρίνεται. εἰ δὲ
 10 δοξον εἶη, ἀρμόσει αὐτὰ τὰ πεπραγμένα φιλὰ διεξε-
 ὅταν συνεχῶς πραττόμενα ἢ τινα καὶ ἀποτροπι-
 τῶν εἰσηγώμεθα, ἀρμόσει οὕτως εἰσάγειν· ἐμὲ γι-
 πάλαι ἐλύπει τὰ πραττόμενα, καὶ ἐξήτουν ἀποι-
 τινα, οὐ μὴν ἀλλὰ τέως μὲν ἐπεῖχον, καὶ λέξεις
 15 δι' αἷς ἐπέσχεες. νῦν δὲ εἰς μέσον ἤνεγκα τὴν ἐμ-
 γνώμην ὁρῶν εἰς ἀπέραντον μὲν ὑμῖν προχωροῦν-
 νόν, συμβαίνοντα δὲ καὶ ταῦτα· ὡς ἐπ' ἐκείνου, πο-
 ἐπὶ Κατάνῃν ἐρρῦη τὸ πῦρ, καὶ βουλευόνται περὶ
 κισμοῦ. καὶ πάλιν, πολλάκις τις χρώμενος τοῖ
 20 ἀνδροφόνων καθαρσίους κρίνεται φόνου, ἢ πάλιν
 λάκις κατατρέχοντος Φιλίππου Χερρόνησον συμβο-
 Δημοσθένους τὸν Ἰσθμὸν διορύξαι. ἀλλὰ καὶ ἐν
 τινι χρόνῳ ἢ μεμενηκώς, ὡς ἐπὶ τῷ Περικλεῖ ὁ Ἀλ-
 δης ἐποίησεν.
 25 Ὅποταν τις εὖ δοκῇ ποιεῖν, καὶ ἀντιλέγῃς α
 (694) κατηγορῆς, μᾶλλον καταστάσεως χώρα ἔσται, κ
 γνώμην αὐτοῦ ἐξετάσεις, μεθ' ἧς ποιεῖ, ὡς ἐ-
 βασιλέως τοῦ μετὰ τὰ Μηδικὰ πέμψαντος τῇ ἀρίσ-
 πόλεων στέφανον· ἐξετάσεις γὰρ αὐτοῦ τὴν γι-
 30 ὅτι συγκροῦσαι βούλεται τὰς πόλεις· ἢ πάλιν ἐπ
 νου· ἐπέμψε στέφανον Φίλιππος τῇ θεῷ μετὰ Ὀλι-
 Ὅποταν ἡττηθῶμεν ἐν τῇ προτέρᾳ κρίσει, κ

ἔρων πάλιν ἀγωνιζώμεθα, ἀρμόσει ἐν τῇ βαρύντητι 5
 κολογήσασθαι καὶ ἄψασθαι τῶν δικαστῶν, οἷον εἰ λέ- 499
 ρις· τὰ μὲν οὖν πρώην κεκριμένα ὅπως δῆποτε ἔσχεν,
 πρήμι καὶ οὐ λέγω τοῦτο ὅτι πολλὰ καὶ παραπεισθέντες
 ολλάκις ἐπραξαν δικασταί, οὔτε εἰς τοῦτο φέροντες ὁ
 ἰκαία· ἐκ δὲ τοῦ ἐναντίου αὐτὸ τοῦτο συμπεπλέχθαι
 αὐτὸν λέγειν· ἤδη μὲν οὖν μαρτύριον ἰκανὸν τῆς τούτου
 κληρίας ἢ πρώην κρίσις.

Ὅποταν ἀδίκημά τι κατὰ τινος κατηγορῶμεν, οἷον
 νραυνίδα, ὥς εἰ Κριτίαν κρίνοντες, ἀρμόσει ἐπισημηνα- 10
 μιν τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος, ὥς οὐκ ἐφικτὸν λόγῳ,
 ὣτως εἰσβάλλειν εἰς τὴν διήγησιν· καὶ ἔσται καθ' ὑπο-
 γραφὴν ὁ λόγος.

Ὅποταν ἀδίκημά τινος κατηγορῶμεν, δοκοῦν μικρὸν
 εἶναι, ἄξιον τοῦτο αὐτὸ ἐπισημηνάμενον, ὥς οὐ χρὴ 15
 ἐφολαμβάνειν οὐδὲ προκαταγινώσκειν τοῦ ἀγῶνος, ὥς
 ἐπὶ μικρῶν, ἀλλὰ περιμένειν τὴν ἀκρόασιν οὕτω διη-
 εῖσθαι.

Ὅποταν πάθος μέλλωμεν διεξιέναι, οἷον λοιμώδη
 νόσον ἢ τι τοιοῦτον, ἀρμόσει ἐπισημηνάμενον ἐν κατα- 20
 τάσει, ὥς ἔστιν οἰκτρὰ καὶ ἀνιαιρὰ τὰ φηθησόμενα,
 παγκατὰ δέ, οὕτως εἰσβάλλειν εἰς τὴν διήγησιν, εἴτα
 ἐξαγαγεῖν δι' ὑπογραφῆς τὸν λόγον· ταῖς γὰρ ὑπογρα-
 φαῖς μάλιστα τὰ πάθη χαίρει ἐν ταῖς διηγήσεσι. μὴ πει-
 ρᾶ εἰς τὰ καθ' ἕκαστὰ καθιέναι· εἰ δὲ μή γε, εἰς εὐτέ- 25
 ραν ἐκπεσεῖται ὁ λόγος· ἀλλὰ τὰ μὲν προφανῶς εἰπὲ ἐν
 ᾧ, τὰ δ' ἐν γένει· ἐνια δὲ καὶ ἀποσιωπᾶν καὶ παρα-
 ῖπειν.

Ὅποταν ἀτόπου τινὸς συμβαίνοντος εἰσηγῆται τις
 ῥόπον ἐπανορθώσεως, καὶ αὐτὸς μὲν οἶα τὰ συμβαίνον- 30
 τε διηγήσεται, ὁ δὲ ἀντιλέγων αὐτῷ τὸν τρόπον τῆς
 ἐανορθώσεως μέμφεται, πῶς προκαταστήσεται, λέλε-

5 κται. φήσει γὰρ ὅτι ἐγὼ μὲν προσεδόκων τοῦτον
 500 πρὸς ἐπανόρθωσιν τῶν δυσχερῶν, οἷα καὶ ὑμῶν ἡ
 τῶν πλείστων λεγόντων, καὶ αὐτὸς αὐτίκα δὴ λέ
 δὲ οἷα εἰσηγήσατο ὁρᾶτε.

5 Ὅλως δὲ καθόλου τῶν διηγήσεων αἱ μὲν εἰσι πα
 καί, αἱ δὲ ἡθικαί, αἱ δὲ σφοδραί, αἱ δὲ πάνυ ἐν βαρὶ
 αἱ δὲ ἐγκωμιαστικάι, αἱ δὲ μέσαι· τῶν δὲ μέσων ἡ
 δημόσιαι αἱ δὲ ἰδιωτικάι. αἱ μὲν οὖν ἐγκωμιαστικάι
 εὐεργεσιῶν διεξοδὸν ἔχουσιν· αὗται τοίνυν πομπ
 10 τεραι καὶ πανηγυρικώτεραι· πρόσσεσι δὲ αὐταῖς τὸ
 χθές· τοῦτο τοίνυν ἐπανορθωτέον ἢ διὰ τῶν προπ
 τήσεων, ἢ τῷ ἀναγκαῖον δεικνύναι τὸν λόγον τὰ
 προσποιούμενον παραλείπειν, ἢ ἐξ ἀναιρέσεως τὰ
 εἰσάγοντα, ἢ ἀσυνδέτως· τάχιον γὰρ φαντασίαν
 15 τὸ σχῆμα, ἥγουν τὸ κατ' ἐπιδρομήν, ὥς ἔφη Ἀψίν
 τῷ κατὰ Μειδίου γεγενῆσθαι, ἐπειδὴ περ ἔμελλεν ἡ
 ἐγκωμιάσειν.

Αἱ παθητικάι διηγήσεις οὐ πολὺν ἔχειν ὄφελ'
 κόσμον, ἐκλύουσι γὰρ τὸ ἐναργὲς τοῦ πάθους. χρή
 20 γὰρ ἐν αὐταῖς καὶ αἱ διαφορήσεις· τί χρή, σιγᾶν ἢ λέ
 καὶ οἱ μελλησμοί· ἐγὼ μὲν καὶ πρὸς αὐτῷ καθιστάμ
 τῷ πάθει ἀναχωρῶ καὶ διαμέλλω. χρήσιμοι δ' ἐν α
 καὶ αἱ ἀντεξετάσεις τῶν [προτέρων] προγεγενημ
 εὐπραγιῶν, καὶ ὅτι ἔδει μὲν ἄχρι τούτων προελ
 25 λέγειν δὲ ἀνάγκη· καὶ τὸ διὰ μέσου γενόμενον τῆς
 γήσεως ἀποσιωπήσει χρήσασθαι· οὐκέτ' ἂν δυναίμ
 πλείω λέγειν. χρήσιμοι δὲ ἐν αὐταῖς καὶ οἱ σχετλι
 καὶ αἱ ἐπαναλήψεις „Θῆβαι δὲ Θῆβαι.“ χρήσιμοι δ
 αἱ ὑπογραφαί· ὑπογραφὰς δὲ λέγω τὰ τοιαῦτα, „ο
 30 κατεσκαμμένας, τείχη περιηρημένα.“ ταῦτα γὰρ
 γραφικὰ καλεῖται.

Αἱ σφοδραὶ διηγήσεις μάλιστα κατὰ τῶν ἐνδόξων 5
 νονται. εἰσάγονται δὲ οὐ ψιλαί, ἀλλὰ πολλάκις μετὰ 501
 κτηγορίας, ὅταν μὴ μόνον εἰπώμεν τὸ κρινόμενον, (895)
 ἰλὰ καὶ τὸν ἄλλον βίον τοῦ κρινομένου. παρακατηγορή-
 ομεν δὲ συμμέτρως· ἐξαγώνιον γὰρ τοιοῦτον δοκεῖ. 5
 καὶ κατὰ ἀναίρεσιν ἐνίοτε αὐτὰ εἰσάξομεν· οὐ λέγω τόδε
 οὐδὲ τόδε. ἐνίοτε δὲ καὶ ἀξιοπιστίας ἕνεκα καὶ παραλεί-
 ειεν ἕναι προσποιησόμεθα διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἐνόντων
 πείν, καὶ οὐχ ἀπλῶς λέξομεν ἃ τετόλμηκεν, ἀλλὰ καὶ
 ἣν διάνοιαν προσεξετάζοντες. ἁρμόσει δὲ ἐν ταῖς τοιαύ- 10
 αῖς ἀποστατικὰ σχήματα καὶ ὅσα ἀκμαῖα· καὶ γὰρ τὰ εἰς
 ργὴν ἀνάγοντα εἰσάγειν ἁρμόσει· αἱ δὲ ἀρχαὶ τῶν τε-
 ολημένων χρήσιμοι· καὶ μὴ ἀνεπισημάντως προσβά-
 ης, ἀλλ' ἐν καταστάσει τὸ μέγεθος ἐπισημηνάμενος.

Αἱ ἥθικαὶ διηγήσεις διχῶς νοοῦνται, ἥ ὡς ἐσχηματι- 15
 μέναι, ἥ ὡς ἥθος ἔχουσαι ὑφειμένον. καὶ περὶ μὲν τῶν
 σχηματισμένων κάλλιον ἐν τῷ περὶ προκαταστάσεως
 ἐλέκται· αἱ δ' ὑφειμέναι διηγήσεις, ὅταν ἡ πρὸς οἰκεῖον
 ἐρόσωπον ἡ ἐνδοξον γίνωνται. ἐν ταύταις προσκατηγο-
 μάς μὲν οὐ σφοδρὰ καιρός· αὐτὰ δὲ τὰ πράγματα δεῖ 20
 λέγειν, ἡ τοῦ προσώπου προσάπτεσθαι, καί τι καὶ δοῦ-
 ναι τὴν πρώτην τῷ ἀντιδίκῳ καὶ ἐπαινέσαι, οἷον ἐγὼ
 ὄν μὲν ἄλλον βίον τάνδρὸς οὐκ αἰτιῶμαι, ἀλλὰ καὶ
 παίνω τὰ πλείω, πλὴν ἀλλ' ὥφελεν ἄχρι τούτου ἵστα-
 θαι, ὡς ἐν τῷ Λυσάνδρῳ Ἀψίνης ἥθικῶς ἤψατο τῆς 25
 ἡγήσεως μάλα τὴν πρώτην ἐπαινέσας· ἐνδοξον γὰρ ἦν
 ὁ πρόσωπον. ὅταν δὲ τὸ μὲν πρᾶγμα ἄδοξον ἦ, τὸ δὲ
 ρόσωπον ἐνδοξον ἡ τοῦμπαλιν, ἀτελὲς τὸ ἥθος· ὅταν 502
 ἢ ἀμφοτέρω δοκοῦντα ἐνδοξά, πλείον τὸ ἥθος καὶ ἡ
 ταγγελία ἐνταῦθα ἐπιμελεστέρα. καὶ αἱ παραιτήσεις 30
 ἡσίμοι γίνονται. ἐνίοτε δὲ οὐδὲ διηγητέον ἐν τοῖς τοι-
 ῖτοις· αἱ γὰρ περὶ μεγάλων ἀφηγήσεις ἐν τοῖς δημοσίοις

- 5 καὶ κόσμον μετέχουσι πλείονος καὶ κατὰ πλαγιασμόν
εἰσάγονται καὶ κατ' ἐμβολὰς προαναιροῦνται.

ΠΕΡΙ ΑΤΣΕΩΝ [ΚΑΙ] ΑΝΤΙΘΕΣΕΩΝ.

- 6 Τῶν ἀντιθέσεων αἱ μὲν εἰσιν ἐντεχνοί, αἱ δὲ ἄτεχνοί.
5 ἄτεχνοί μὲν οὖν ὅσαι ἢ ἀπὸ γεγονότων ἢ ἀπὸ ἐγγράφων
τίθενται. ἀπὸ γεγονότων μὲν ὥς ἐκείναι, ὅσαι ἀπὸ παρα-
δειγμάτων, οἷον ὥς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου· „ἀπήγγελλε
τοῖνυν τίς μοι περιλόντα αὐτὸν συλλέγειν καὶ πυνθάνε-
σθαι, τίσι πάποτε συμβέβηκεν ὑβρισθῆναι καὶ λέγειν
10 τούτους καὶ διηγείσθαι πρὸς ὑμᾶς μέλλειν, οἷον τὸν
πρόεδρον“ καὶ τὰ ἐξῆς· ἀπὸ ἐγγράφων δέ, ὅταν ἡ νόμος
ἢ ψήφισμα ἡμῖν ἀντιτεθῇ. ἄτεχνοί δὲ αἱ τοιαῦται κα-
λοῦνται, διότι οὐκ ἐξ ἰδίας ἐπινοίας εὗρίσκει ταύτας ὁ
ῥήτωρ, ἐξ ὠρισμένων δὲ καὶ γεγονότων ἔχει τὴν ὕλην.
15 ἐντεχνοί δὲ καλοῦνται, ὅσας εὖρων αὐτὸς ὁ ῥήτωρ εὖρων
ἀντιτίθῃσιν ἡμῖν, οἷον ὥς ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην· „ἀλλὰ,
νῆ Δία, φήσει ὥς ἐκ τοῦ νόμου τούτου λειτουργήσουσιν
οἱ πλουσιώτατοι.“ ὥς ἐπὶ τὸ πλείστον δὲ αἱ ἄτεχνοί
ἰσχυρότεραί εἰσι τῶν ἐντέχνων. διὰ τί; ὅτι αἱ μὲν ἀφ'
503 ὠρισμένων πραγμάτων λαμβάνονται καὶ σχεδὸν ὁμο-
21 λογημένων, ταύτας δ' εὗρηκεν ὁ ῥήτωρ, καὶ δεῖ αὐτὰς
κριθῆναι. χρὴ δὲ τὰς μὲν ἰσχυρὰς ἀντιθέσεις, (ἰσχυρό-
ταται δὲ εἰσιν αἱ συνεκτικώταται τοῦ ἀντιδίκου) προδια-
βάλλοντα εἰσάγειν ὥς μεμηχανημένας, καὶ ἀδόξοις τοῖς
25 ὀνόμασι [καί] ὥς μάλιστα πειραῖσθαι αὐτὰς ἀσθενῶς
εἰσάγειν ἢ προσθέντα τι ὄνομα ἄδοξον ἢ ἀφελόντα, οἷον
ὥς ἐπ' ἐκείνου [οἷον] οἱ νησιῶται πωλοῦσι τὰ γένη, καὶ
οὕτω πέμπουσι τὸν φόρον, καὶ βουλὴ πρόκειται. ἐν-
ταῦθα τί ἐστὶ τὸ συνεκτικώτατον τοῦ ἀντιδίκου, τὸ
30 συμφέρον· σὺ οὖν πῶς ἂν εἰσάγοις τὴν ἀντίθεσιν; ὅν

οἷνον αἰσχιστον εὐρήκασι λόγον καὶ οὐδαμῶς τῇ πόλει 6
 ἐρόσφορον, ἐκεῖνό ἐστι, τὸ ἀπὸ χρημάτων κέρδος προ-
 είνονται, ὥσπερ δέλεαρ, ἄλυσιτελὲς ὃν τὸ τούτων ἀπο-
 τῆναι. αἱ δὲ ἀσθενεῖς ἀντιθέσεις καὶ ἀπλούστεραι εἰσά-
 ρονται ἐνίοτε καὶ ἐξ ἀναιρέσεως, ἐὰν παρέλκωσιν· οὐ 5
 ἂρ ἐκεῖνό γ' ἐστὶν εἰπεῖν. ἐνίοτε δὲ καὶ ἰσχυραὶ ἀντιθέ-
 σεῖς ἀπλῶς καὶ ἐκ προφανοῦς εἰσάγονται, ὅταν πάννυ
 θαρρῶμεν τῇ λύσει, καὶ ἐξη ἀξιόπιστον τοῦτο. (698)

Τίθενται δὲ πᾶσαι αἱ ἀντιθέσεις τριχῶς· ἡ γὰρ αὐ-
 τὰς τὰς ἀντιθέσεις τίθεμεν, (ἡγουν τὰς προτάσεις τῶν 10
 ἀντιθέσεων καθ' ἑαυτὰς ὡς ἀντιθέσεις προστίθεμεν)
 ἢ ταῖς προτάσεσι τὰς κατασκευὰς συνάπτοντες οὕτω
 τίθεμεν τὴν ἀντίθεσιν, ἢ τὰ ἐπόμενα τῇ ἀντιθέσει τίθε-
 μεν. ἀντιθέσεις μὲν οὖν τίθενται οὕτως, * ὡς ἐν τῷ τῆς
 παραπρεσβείας· δεινὰ ποιεῖς, ὦ Δημόσθενες, τῶν συμ- 15
 πρέσβων κατηγορῶν. εἴτα ἡ λύσις, ὅτι ἀναγκαῖον ἦν 504
 μοι διὰ τὰ τετολμημένα τοῖς πρέσβεσι καὶ διὰ τὸ μὴ δόξαι
 κοινωνεῖν αὐτοῖς· εἴτα ἡ κατασκευὴ τῆς ἀντιθέσεως.
 ἀντίθεσις, ποῦ ἄλλες; ποῦ τράπεζαι; ποῦ σπονδαί; εἰ
 γὰρ δεινὸν τὸ συμπρέσβων κατηγορεῖν, τί τούτου κα- 20
 τασκευαστικόν; τὸ μήτε ἄλλων μήτε σπονδῶν φείσασθαι.
 εἴτα πάλιν πρὸς τοῦτο ἡ λύσις.

Συνάπτεται δὲ ἀντιθέσει κατασκευὴ τῆς ἀντιθέσεως
 ἐκ' ἐκείνου. „εἰ δέ τις ὑμῶν οἰεταὶ δυσπολέμητον Φί-
 λιππον εἶναι.“ μέχρι τούτου ἡ ἀντίθεσις, εἴτα ἡ κατα- 25
 σκευὴ τοῦ δυσπολεμήτου· „ὁρῶν τό τε πλῆθος τῆς ὑπαρ-
 χούσης αὐτῷ δυνάμεως καὶ τὸ τὰ χωρία πάντα προειλη-
 φέναι“ καὶ τὰ ἐξῆς.

Ἐπόμενον δ' ἀντιθέσει ὡς ἐν τῷ κατ' Ἀνδροτίωνος·
 „ὡς οὐχ ἡ βουλή γέγονεν αἰτία τοῦ μὴ πεποιῆσθαι τὰς 30
 καὶ, ἀλλ' ὁ τῶν τριηροποιῶν ταμίης ἀποδράς ᾧχετ'
 χων πέντε ἡμιτάλαντα.“ εἴτα τὸ ἐπόμενον· „καὶ τὸ

6 ὅλον πρᾶγμα ἀτύχημα συμβέβηκεν. “ εἰ γὰρ ἀπέδρα λαβὼν ἀργύριον, ἔπεται τὸ ἀτύχημα λογίζεσθαι τὸ συμβάν.

Ἴδωμεν τοίνυν ἐκάστου τὸν καιρὸν. ὅταν μὲν οὖν πάννυ θαρρῶμεν τῇ λύσει, συναψομεν τῇ ἀντιθέσει καὶ

5 τὰς κατασκευὰς καὶ ποιήσομεν ἀξιοπιστίαν· τότε δὲ δοκοῦμεν πάννυ θαρρεῖν τῇ λύσει, εἰ [καὶ] κατασκευάσαντες τὴν ἀντίθεσιν πολλὰς παρέχομεν τὰς λύσεις, τὰς κατασκευὰς δὲ αὐτῆς διελόντες ὡς ἀντιθέσεις εἰσάγομεν, ἵνα πυκνὸς καὶ ἀγωνιστικὸς ὁ λόγος γένηται, ὡς ἐν τῇ

10 δευτέρῳ τῶν Φιλιππιπῶν· μία μὲν γὰρ ἦν ἀντίθεσις, ὅτι φοβερός ὁ Φίλιππος. κατασκευαὶ δὲ τούτου τίνες; ὅτι χωρία εἴληφεν, ὅτι συμμάχους ἔχει, ὅτι πεζεταίρους ἴσχει, ὅτι τὸν Μακεδονικὴν δύναμιν περιέχει. ταύτας

505 γὰρ τὰς κατασκευὰς ὡς ἀντιθέσεις εἰσήγαγε, δι’ αἷς εἰπο-
15 μεν αἰτίας.

Ἐνίστε δὲ καὶ τὸ ἐπόμενον τῇ ἀντιθέσει προστίθεται, ἵνα ἀπ’ αὐτοῦ λαβὴν ἔχοντες ῥᾶον λύωμεν, ὡς ἐν τῇ κατὰ Ἀνδροτίωνος ὁ Δημοσθένης· προειπὼν γὰρ τὴν ἀντίθεσιν, „ὡς ὁ τῶν τριηροποιῶν ταμίας ἀποδράς ᾤχε-

20 ἔχων πέντε ἡμιτάλαντα,“ εἶτα προστίθεις τὸ ἐπόμενον, „καὶ τὸ ὅλον πρᾶγμα ἀτύχημα συμβέβηκεν.“ ἐκ τούτου ἔσχευ ἀφορμὴν τῆς λύσεως. δεῖ δὲ καὶ πιθανὰ εἶναι τὰ λεγόμενα, ἵνα μὴ ἡμεῖς αὐτὰ κακοτεχνοῦντες δοκῶμεν προσάγειν, ἀλλ’ αὐτὴ ἡ φύσις τῶν πραγμάτων ἐφέλ-
25 κεσθαι.

Ἐνίστε δὲ καὶ μὴ θέντες ἀντίθεσιν τὰς λύσεις αὐτῆς τίθεμεν. τοῦτο δὲ γίνεται, ὅταν ἡ πάννυ βαρύνῃ ἡμᾶς ἢ ἀντίθεσις ἐκ προφανοῦς τεθεῖσα, καὶ δέῃ αὐτὴν προανελεῖν λεληθότως ὡς ἐν τῷ πρώτῳ τῶν Ὀλυνθιακῶν ποιήκεν ὁ Δημοσθένης. τίς γὰρ ἦν πάννυ βαρύνουσα αὐτὸν ἀντίθεσις; ὅτι ἄπιστοι ἡμῖν Ὀλύνθιοι. τοῦτο τοίνυν μὴ θεῖς ἐκ προφανοῦς ἔελυκε λεληθότως· „πρὸς δὲ

τὰς καταλλαγάς, ἃς ἂν ἐκεῖνος ποιήσαιντ' ἄσμενος πρὸς 6
 Ὀλυνθίους, ἐναντίως ἔχει.“ καὶ γὰρ ἐστὶ τύραννος Φί-
 λιππος καὶ ὀλεθρὸς φύσει τοῖς δημοκρατουμένοις, καὶ
 ὑπὲρ μεγάλων Ὀλυνθίοις ὁ κίνδυνος, εἰ πεισθῇσονται.
 καὶ ἐκ παραδείγματος· καὶ Ἰσασιν ἃ τε Ἀμφιπολιτῶν 5
 ἐποίησε τοὺς παραδόντας αὐτῷ τὴν πόλιν, καὶ Πυθναίων
 τοὺς ὑποδεξαμένους· ταῦτα τοίνυν ἐστὶ συστατικά τοῦ
 πιστοῦς μὲν ἡμῖν μένειν, ἀπίστους δὲ τῷ Φιλίππῳ. ὅρα
 πῶς μὴ θεῖς τὴν ἀντίθεσιν τὰς λύσεις αὐτῆς τέθεικεν. 506
 καὶ τῷ ὑπὲρ τοῦ στεφάνου τὰ αὐτὰ πεποίηκεν. τίς γὰρ 10
 ἦν ὁ ἀντιτεθεὶς παρ' Αἰσχίνου λόγος; ὅτι οὐδὲ προσήκων
 ἦν ἡμῖν ὁ πόλεμος, ὡς Δημόσθενες, ἀλλ' ἐπ' ἄλλους ἦεν
 Φίλιππος, σὺ δὲ ἀλλότριον πόλεμον ἐπεσπάσω, τούτου
 ἦν ἡ λύσις. ὁ δὲ μὴ θεῖς τὴν ἀντίθεσιν τὴν λύσιν αὐτῆς
 τέθεικεν εἰπών, „ἀλλὰ μὴν τὸν τότε συμβάντα ἐν τῇ πό- (697)
 λι θόρυβον.“ τί γὰρ ἐκ τούτου συνίστατο; ὅτι προσή- 16
 κων ἡμῖν ὁ πόλεμος, ἐθορυβούμεθα. ἡ οὖν βαρυνού-
 ρης ἡμᾶς τῆς ἀντιθέσεως προεισάγομεν τὰς λύσεις, ἣ
 ὅταν μὴ οὔσης καταστάσεως δέη τὰς λύσεις καταστατι-
 κῶς ἀλλ' οὐκ ἀγωνιστικῶς τεθῆναι, ὥς ἐν τῷ δευτέρῳ 20
 τῶν Ὀλυνθιακῶν πεποίηκεν ὁ Δημοσθένης· „ἐγὼ γὰρ,
 ὡς ἄνδρες Ἀθηναῖοι, σφόδρ' ἂν καὐτὸς ἡγούμην φοβερὸν
 τὸν Φίλιππον.“ εἰ γὰρ ὥς ἀντίθεσιν καὶ λύσιν ἐποίει,
 οὕτως ἂν εἶπεν, ἀλλὰ νῆ Δία φοβερὸς Φίλιππος, ἣ ἐξ
 ἀδίκων ἠϋξῆται· νῦν δὲ καταστατικῶς εἰσῆγαγε τὰς λύ- 25
 σεῖς, δι' ἣν εἶπον αἰτίαν.

Ἐνίοτε δὲ καὶ ἡ μία ἀντίθεσις πλεονάκεις εἰσάγεται, ὥς
 ἔν τῷ πρὸς Λεπτίνην· τίς γὰρ ἦν ἀντίθεσις, ὅτι ἀνάξιοί
 ἰνές εἰσι τῆς ἀτελείας. τοῦτο πολλάκις εἰσῆγαγεν. „ἔστι
 ἔ τοῦτο δῆλον ὅτι Λεπτίνης δίκαιον μὲν οὐδὲν ἐρεῖ, φήσιν 30
 ἀναξίους τινὰς εἶναι.“ καὶ πάλιν· „νῆ Δία ἀνάξιοι γὰρ
 ἰνές εἰσι,“ καὶ πάλιν „εἰτ' ἐπισύροντες ἐροῦσιν ὥς Με-

6 γαρεῖς καὶ Μεσσήνιοί· τινες ἀτελεῖς εἰσὶν ἀθρόοι καὶ
 507 παμπληθεῖς καὶ δοῦλοι καὶ μαστιγίαι.“

Πολλάκις δὲ τὴν αὐτὴν ἀντιθέσιν λαμβάνομεν, ὅταν
 5 δασιλεῖς ἔχωμεν ἐν αὐτῇ τὰς λύσεις καὶ δέῃ αὐτὰς διαι-
 ρεθῆναι, ἢ ὅταν ἰσχυρὰ δοκῇ εἶναι ἡ ἀντιθέσις καὶ δέῃ
 αὐτὴν ἀκριβῶς ἐξελεγχθῆναι. ὅταν δὲ μέλλῃς τὴν ἀντι-
 θέσιν εἰσάγειν, δεήσῃ σοι καὶ ποιικίλων τῶν σχημάτων
 καὶ τῶν εἰσαγωγῶν, ἵνα τὸ προσκορὲς ἀφέλῃς.

Ἐνίοτε δὲ καὶ δύο ἀντιθέσεις κατὰ ταὐτὸ συνάπτοντες
 10 εἰσάγομεν, χωρὶς δὲ ἑκατέραν λύομεν. ἔστι μὲν καὶ παρὰ
 τοῖς ἀρχαίοις παραδείγματα, ἔστι δὲ καὶ παρ’ ἡμῖν ὡς ἐν
 ἐκείνῳ τῷ ζητήματι· τὸν προδότην ἔδει δεδέσθαι παρὰ
 τῷ στρατηγῷ, ἔστ’ ἂν εἴπῃ τοὺς ἄλλους· στρατηγὸς
 ἄλλους προδοσίας ἐδέσθῃ παρὰ τῷ συστρατῆγῳ, ὁ δὲ
 15 ἀπέκτεινεν αὐτὸν ὡς ἐπ’ αἰτία μοιχείας, καὶ κρίνεται
 συνειδότης. μετὰ γὰρ τὰς πρώτας ἀντιθέσεις ἔτι κάκει-
 νας τεθείκαμεν συμπλέξαντες· φησὶ γὰρ ὅτι καὶ αὐτὰ
 μὲν δι’ ἑαυτῶν φωρᾶται. περὶ δὲ τοῦ καὶ ἄλλως ἐγγε-
 νέσθαι διαφθεῖραι τὸν ἄνθρωπον αὐτῷ, εἰ τὴν ἐξ αὐτοῦ
 20 μὴνυσιν ὑφεωρᾶτο, καὶ οὐκ ἂν ἐξὸν ἀκινδύνως τοῦτο
 πράξαι μετὰ τῆς μερίστης ζημίας προείλετο τοῖς τούτου
 προσθεῖναι τὴν γυναῖκα· τοῦτο εἰσῆκται μὲν ὡς μία ἀν-
 τίθεσις, τὸ δ’ ὡς ἄληθῶς εἰσὶ δύο, μία μὲν ἀπὸ τῆς
 βουλήσεως, ὅτι οὐκ εἰκὸς ἦν προσαπολέσθαι με ἐλέσθαι
 25 γυναῖκα καὶ ὀνειδίζει περιβαλεῖν, εἰ μὴ ταῖς ἀληθείαις
 μεμολέχευτο, ἑτέρα δὲ ἀπὸ τῆς μεταλήψεως· εἰ καὶ ἄλλοι
 τρόποι ἦσαν ἀναιρέσεως, εἰ ἐβουλόμην ἀνελεῖν τὸν ἄν-
 θρωπον. ὁ δὲ τὰς δύο συνάψας εἰσῆγαγε. γνώης δ’ ὅτι
 ὡς ἄληθῇ λέγω καὶ ὄντως δύο εἰσὶν ἀντιθέσεις, καὶ αὖ
 508 αὐτῶν τῶν λύσεων. διαφόρους γὰρ πρὸς ἑκατέραν
 31 ἠνέγκαμεν λύσεις, ὡς καὶ τῷ σχήματι ἐπεσημῆναμεν ἐ-
 πόντες, πρῶτον μὲν, ἵνα πρὸς τοῦτο ἀποκρινώμεθα,

λεύτερον δέ· τοῦτο οὐκ ἂν εἶπομεν, εἰ μὴ ᾗδειμεν καὶ 6
 οὗτοι δύο ἀντιθέσεις τεθεικότας. γίνεται δὲ τοῦτο καὶ
 ἰνυάπτεται ἀντίθεσις ἀντιθέσει, ὅταν ἡ μίαν ἔχωμεν
 λύσιν θεῖναι, καὶ ἔστι τοῦτο ἄκρας δυνάμεως δειγμα, ἡ
 ὅταν ἔπωνται ἀλλήλαις αἱ ἀντιθέσεις καὶ συνάδωσιν, ὡς 5
 μίαν εἶναι δοκεῖν. ὅταν δὲ τοῦτο ποιήσῃς καὶ μέλλῃς δια-
 ρόρους πρὸς ἑκατέραν τιθέναι λύσεις, ἐπιμελητέον σοι
 καὶ τῶν σχημάτων σαφῶν καὶ εὐκρινῶν, ὡς μὴ σύγχυσιν
 εἶναι, ἀλλὰ τοῦ ἐνὸς εὐκρινῶς ἀποδειχθέντος οὕτως ἐπὶ
 τὸ ἕτερον μεταβῆναι. 10

Πολλάκις δὲ καὶ ἐκ μάχης εἰσάγονται ἀντιθέσεις, ὅταν
 ἐναντία ὧσιν ἀλλήλαις, καὶ ποτὲ μὲν τοίνυν λέγουσιν,
 ὡς οὐκ ἔπραξαν, ποτὲ δὲ ὡς ἔπραξαν μὲν, δικαίως δὲ γε.

ΠΕΡΙ ΑΤΣΕΩΣ.

Λύσεων δὲ καθολικοὶ τρόποι εἰσὶ δύο, κατὰ ἀνατρο- 7
 πὴν καὶ κατὰ μέθοδον· καὶ κατὰ ἀνατροπὴν μὲν οὖν, 16
 ἐφόνευσας, οὐκ ἐφόνευσα· κατὰ μέθοδον δέ, οἶον, ἐφό-
 νησα μὲν, ἀλλὰ δι' αἰτίαν εὐλογον· ὁ μὲν οὖν κατὰ
 ἀνατροπὴν τρόπος κατασκευάζεται ἐκ τόπων τούτων, ἡ
 ἐκ τῶν ὑποκειμένων πραγμάτων, ὅταν αὐτὰ τὰ πε- 20
 πραγμένα ἐναντία φαίνεται τοῖς εἰρημένοις ὑπὸ τοῦ (698)
 κατηγοροῦ· ἡ ἐξ εἰκότων, εἰ εἰκὸς μὴ εἶναι ἀληθές, μήτε
 γὰρ βουληθῆναι διὰ τόδε μήτε δεδύνησθαι πράξαι διὰ
 τόδε ἢ τι ἕτερον ἢ ἐξ ἀτέχνου πίστεως, οἶον μαρτυρίας, ἡ
 ἕλλον τινὸς τῶν τοιούτων, καὶ ὅλως ἐν ταῖς ἀνατροπαῖς 509
 τῶν λύσεων ἡ ζήτησις στοχαστικὴ ἢ ὀριστικὴ, οἶον, ἀδι- 26
 κεία δημοσίᾳ, οὐκ ἀδικῶ· τί γάρ ἐστι δημοσίᾳ ἀδικεῖν;
 πᾶναυς προδοῦναι καὶ τὰ τοιαῦτα.

Εἰσὶ δὲ τῶν ἀνατροπῶν αἱ μὲν ἀπλαῖ, αἷς ἥδε ἡ μέθο-
 ῖος εἰσπύπτει, αἱ δὲ ἐκ περιουσίας, ὡς ἐπ' ἐκείνου· εὐ-

- 7 εργέτης ὁ Χαρίδημος, οὐκ εὐεργέτης· τοῦτο ἀπλοῦν·
 εἶτα μεθ' ὑπερβολῆς, οὐ μόνον οὐκ εὐεργέτης, ἀλλὰ
 καὶ τάδε ἠδίκηκε. γίνεται γὰρ μέθοδος ἢ κατὰ περιτρο-
 πήν, ὅταν ἐξ αὐτῆς ἦν ἂν εἴπῃ ὁ ἀντιδίκος ἀντιθέσεως
 5 περιτρέπῃς αὐτόν, ὥς ἐν τῷ παραπρεσβείας ὀργίζεται,
 φησί, Φίλιππος, εἰ καταψηφιεῖσθε τῶν πεποιημένων
 τὴν εἰρήνην· πρὸς τοῦτο ἀπήντησε τῷ κατὰ περιτρο-
 πήν. „ἐγὼ δὲ εἰ τοῦτό ἐστιν ἀληθές, οὐκ ἔχω σκοπούμε-
 νος εὐρεῖν ὅ τι μείζον κατηγορήσω, εἰ γὰρ ὁ τῆς εἰρήνης
 10 χρήματα ἀναλώσας.“ ἢ κατὰ σύγκρουσιν, ὃ καὶ αὐτὸ
 δοῦναι ἂν περιτροπῆς εἶναι, ὅταν μὴ λύσιν τιθῶμεν, ἀλλ'
 αὐτὰς τὰς ἀντιθέσεις συγκρούωμεν ὥς ἐναντίας ἀλλή-
 λαις, ὥς ἐν τῷ κατὰ Ἀνδροτίωνος· οὗ φημι δίκαιον εἶναι
 περὶ ἀμφοῖν λέγειν, ὥς οὐ παρὰ τὸν νόμον ἐστὶ τὸ ψή-
 15 φισμα, καὶ ὥς οὐ διὰ τὴν βουλὴν οὐκ εἰσὶν αἱ τριήρεις·
 εἰ μὲν γὰρ διδόναι καὶ μὴ ποιησαμένη τὰς ναῦς ἔξεσται,
 τί τοῦτο δεῖ λέγειν, δι' ὅντινα δήποτε οὐ πεποιήνται. ἢ
 κατὰ μείωσιν γίνεται λύσις, ἐπὰν ἀνελεῖν μὲν μὴ δυνά-
 μεθα πάντα τὸ ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ λεγόμενον, ἀλλὰ
 20 συγχωρήσαντες ἐλαττώσωμεν αὐτό, ὥς ἐν τῷ πρὸς Λε-
 510 πτίνην „ἀλλὰ χορηγούς,“ φησὶν, „διὰ τοῦ νόμου ἔσο-
 μεν.“ τοῦτο ἐμείωσεν εἰπὼν, ὀλίγους εἶναι καὶ πέντε ἢ
 ἕξ. δεῖ δὲ πιθανῶς ποιεῖσθαι τὰς μειώσεις. ἢ τοῦναντίον
 κατὰ αὔξησιν, ὅταν ὁ μὲν ἀντιδίκος ἐλαττώσῃ τὸ πρᾶγμα,
 25 σὺ δὲ κατ' αὔξησιν ἀπαντήσῃς κατὰ πηλικότητα ἢ ποσώ-
 τητα ἢ ἄλλο τι τῶν αὐξητικῶν ἢ κατὰ ἀντιπαράστασιν,
 ὅταν μὴ δυνάμενοι ἀνελεῖν τὸ παρὰ τοῦ ἀντιδίκου πάν-
 τη ἀντιπαραστήσωμεν αὐτῷ ἕτερον, ἢ καλὸν ἢ κακόν,
 ὥς ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην· χορηγούς πολλοὺς ἡμῖν δίδω-
 30 σιν ὁ νόμος. τοῦτο ἔλυσεν πρῶτον μὲν κατὰ μείωσιν, ὥς
 ἐδείχθη ἐπάνω, εἶτα κατ' ἀντιπαράστασιν ἀτόπου· χορη-
 γούς δίδωσιν, ἀλλ' εἰς αἰσχύνην ἄγει, ἀλλ' εὐεργετῶν

φαιρείται. κατὰ δ' ἀντιπαράστασιν ἀγαθῶν, ὥς ἐν 7-
 κείνῳ· ἀδικεῖς τὰς ναῦς ἐμπρήσας· ἀλλὰ νίκην πεποίη-
 α, ἀλλὰ φυγῆς ἀπήλλαξα. ἡ δὲ ἀντιπαράστασις τὰ πολ-
 ᾶ ἀπὸ τῶν ἐκβάσεων εὐρίσκεται, οἷον εὐπορίαν ποιεῖ
 ὁ μισθοῦ μυεῖν. ἀλλὰ τοῦτο ἐκβήσεται, ἀδοξία, ὀργή 5
 καρὰ θεῶν. ἡδίκησας διελὼν τὸ τεῖχος, ἀλλὰ νίκη ἀπέβη.

Γίνεται δὲ ἀντιπαράστασις ἢ ἀφ' ἐνὸς τῶν τελικῶν
 κεφαλαίων, ἢ κατ' ἀντιπαράστασιν τρόπου, ἢ κατ' ἐν-
 δόξου κρίσιν, ἢ δήμου ἢ νόμου ἢ παραδείγματος ἢ
 τρογονικῆς δόξης ἢ δίκης, καὶ καθόλου κατ' ἀντιπαρά- 10
 στασιν προσώπου ἢ πράγματος. καὶ ἀπὸ μὲν τῶν τελι-
 κῶν κεφαλαίων οὕτως· ἐφόνευσας, ἀλλὰ σὺν τῷ δικαίῳ·
 ἕως γὰρ ἦν. παράνομα γράφεις, ἀλλὰ λυσitteλοῦντα, καὶ
 ἕως ἐνδόξου κρίσις· τούτου δὲ καὶ οἱ νόμοι στοχάζονται· 511
 ναί φησι κερδαλέα γράφεις, ἀλλ' αἰσχροῦ, ἀλλὰ λυπηροῦ, 15
 ἀλλ' ἀλγεινῶς, ἀσύμφορα, καὶ νόμῳ νόμος καὶ μάρτυς
 ἀντιπαρίσταται μάρτυρι, καὶ ψήφισμα ψηφίσματι. κατ'
 ἀντιπαράστασιν δὲ τρόπου οὕτως γίνεται ἀντιπαράστα-
 σις· δεῖ μισθοῦ μυεῖν, ἵνα εὐπορῶμεν· τούτῳ ἀντιπαρέ-
 στησα ἕτερον τρόπον βελτίῳ· ἑτέρως χρήματα δεῖ πο- 20
 ρεῖν, οἷον εἰσφορὰν ἐπιγράφειν, ὥς καὶ ἐν τῷ πρὸς
 Δικτίην, ναί φησιν ἐπιλείπουσιν οἱ χορηγῆσοντες διὰ
 τὰς ἀτελείας, [ἢ] βελτίων ἕτερος τρόπος ἐπανορθώσεως·
 καὶ πόσῳ βέλτιον, φησὶν, εἰς συντέλειαν ἀγαγεῖν τὰς
 χορηγίας, ὥσπερ τὰς τριηραρχίας, ἢ πάντας περὶ ἡμᾶς 25
 κρίστοις διαθεῖναι. γίνεται δὲ ἀντιπαράστασις καὶ ἐν-
 δόξου κρίσεως, ὅταν τῷ λεγομένῳ ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ ἢ (699)
 τρογόνου προᾶξιν ἢ δήμου ἢ πόλεως ἄλλης ἢ νομοθέτου
 | προσώπου [ἢ] ἐνδόξου κρίσιν, ἢ ὅλως παράδειγμά τι
 ἐντιθῶμεν· ὥς ἐν τῷ περὶ στεφάνου, ἄνισον, φησὶν, 30
 ἐποίησας τὴν συμμαχίαν, ὃ Δημόσθενες. τούτῳ ἀντέ-
 ηκε προγόνων κρίσιν καὶ παραδείγματα, „καὶ ἐπὶ τῶν

7 προγόνων ἐν Σαλαμῖνι διπλασίας μὲν ἢ πόλεις τριήρεις παρέσχε τῶν ἄλλων.“ δεῖ δὲ ἐν ταῖς ἀντιπαραστάσεσσι σκοπεῖν ὅπως τῶν ὑπὸ τοῦ ἀντιδίκου εἰρημένων τὰ ὑφ' ἡμῶν λεγόμενα εὐλογώτερα φαίνηται.

5 Γίνεται δὲ λύσις καὶ [ἐν] διανοίας ἐξετάσει, ὅταν ἡ νομοθετοῦ διάνοιαν ἐξετάζωμεν, οἷον νόμος σοι ἐναντιοῦται, οὐ ταύτῃ τῇ διανοίᾳ γέγραπται ὁ νόμος ἀλλ' ἐτέρᾳ· δεῖ σκοπεῖν ὅπως ἂν εὐλογος φανῇ ἢ ὑφ' ἡμῶν λεγομένη διάνοια· οἷον, ὁ ξένος κεκώλυται ἀναβαίνειν

10 ἐπὶ τὸ τεῖχος. εἰ ὁ νόμος κωλύει, ἐπὶ κακῷ τῆς πόλεως ἀναβαίνειν κωλύει, οὐ τὸν ἀριστεύειν μέλλοντα. γίνεται δὲ καὶ ψηφίσματος καὶ παντὸς ῥητοῦ λύσις ἐπὶ τῷ πολὺν ἐκ διανοίας ἐξετάσεως. καὶ μαρτυριῶν λύσις, ἢ κατ' ἀντιπαραστάσιν, ὡς εἰδείχθη, μαρτυριῶν ἄλλων [ἢ

15 εἰκότων], ἢ ἐκ διανοίας ἐξετάσεως· καταμαρτυρεῖ σοῦ ὁ δεῖνα, [τὴν διάνοιαν] πρὸς χάριν ἢ δι' ἐχθραν. πολλάκις δὲ καὶ ἑαυτῶν διάνοιαν παρεχόμεθα ἐν λύσει ἐξετάζοντες, ὃ καὶ χρωματικὸν καλοῦσιν τινες, οἷον τυραννίδος ἐπιθυμεῖς, ἢ διὰ τί δακρύεις; δακρύω ἐλεῶν τοὺς ἐν

20 τυραννίδι, καὶ τὰ ἐκ τυραννίδος κακὰ ἐνθυμούμενος ὥσπερ δὲ ἔφην ῥητὸν ἐκ διανοίας λύεσθαι, οὕτω καὶ διάνοιαν ἐκ ῥητοῦ, οἷον τῇδε τῇ διανοίᾳ ὁ νόμος γέγραπται, [ἢ] οὐδαμοῦ τοῦτο τῷ ῥητῷ πρόσκειται.

Γίνεται δὲ λύσις καὶ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου καθ' ὑπέρθεσιν. ὅταν οὐ ἐγκαλούμεθα, τὸ ἐναντίον δεῖξωμεν ὡς ἀλυσιτελὲς ἢ ὡς οὐκ ἐνδεχόμενον, ὡς ἐν τῷ περὶ σταφάνου· ἄνισον πεποίηκας τὴν συμμαχίαν, ὃ Ἀημόσθινες. τοῦτο ἐλύθη πρῶτον ἐκ παραδείγματος, ὅτι καὶ ἐκ τῶν προγόνων ἐπράχθη, εἴτα καὶ ἐκ τοῦ ἐναντίου καθ'

30 ὑπόθεσιν. εἰ δ' ἐμοῦ περὶ τούτων ἀκριβολογουμένον ἀπῆλθον αἱ πόλεις καὶ προσέθεντο Φιλίππῳ, τί ποιῶν ἂν ἢ τί λέγειν οἴεσθε τοὺς ἀσεβεῖς τούτους ἀνθρώπων;

καὶ πάλιν προῶν που λέγει πρὸς τὴν ἀντίθεσιν, ἀλλ' 7
 ἄτολμος εἰ καὶ μαλακός, διότι πταῖσμα γέγονε διὰ τὴν
 ἔξοδον τὴν μετὰ Θηβαίων ἀπὸ τοῦ ἐναντίου λαβών, „εἰ 513
 δὲ νῦν μετὰ Θηβαίων ἡμῖν ἀγωνιζομένοις οὕτως εἵμαρτο
 πρᾶξαι, τί ἂν ἐγένετο, εἰ μὴδὲ τούτους ἐσχομεν συμμα- 5
 χους, καὶ εἰ νῦν τριῶν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τῆς Ἀττικῆς
 τῆς μάχης γενομένης τοσοῦτος περιέστη φόβος, τί ἂν εἴ-
 που τῆς Ἀττικῆς ταῦτὸ τοῦτο πάθος ἐγένετο προσδοκῆ-
 σαι ἐχρῆν;“ καὶ πάλιν ἐν τῷ κατὰ Μειδίον, ὕβρις τὸ
 πρᾶγμα, ὃ Δημόσθενες, οὐκ ἀσέβεια. ἡ λύσις ἐκ τοῦ 10
 ἐναντίου καθ' ὑπόθεσιν, ἐγὼ δὲ οἶδα ὅτι εἰ μὴ προῦβαλ-
 λόμην αὐτόν, οὐναντίος ἂν εὐθέως ἤκέ μοι λόγος, ὥς
 ἔπερ ἦν τι τούτων ἀληθές, προβάλλεσθαι μ' ἔδει.

Γίνεται δὲ λύσις καὶ ἐκ διαφορᾶς· οἷον ἐν τῷ πρὸς
 Λεπτίνην, Λακεδαιμόνιοι, φησί, καὶ Θηβαῖοι οὐδένα τι- 15
 μῶσι. τούτου ἐκ διαφορᾶς ἡ λύσις, ὅτι ἀνομοίου πράγμα-
 τος ἐμνήσθη· Λακεδαιμόνιοι γὰρ καὶ ἡμεῖς καὶ Θηβαῖοι
 αὐτε νόμοις οὔτε ἔθεσιν οὔτε πολιτείᾳ τῇ αὐτῇ χρῶμεθα.
 καὶ πλέον ἔξει τὸ εἶδος ἐν ταῖς λύσεσι ταῖς πρὸς παρὰ-
 δειγμα. 20

Γίνεται δὲ καὶ ἐκ τοῦ ὁμοίου ἢ συλλογιστικῶς λύσις,
 ὥς ἐπ' ἐκείνου, ὁ νόμος κελεύει τὸν ἐξ ἐταίρας μὴ λέγειν,
 ἢ ἴσον τούτου κωλύειν τὸν νόμον τὸν ἐκ πόρου γεγο-
 νότα· ὁμοίως γὰρ καὶ οὗτος ἐπονείδιστος ἐκ γένους καὶ
 ἐν ἀσελγείᾳ τέθραπται, καὶ ἐξῆς κατὰ αὐξήσιν ὅτι μετ- 25
 ῖον ἐστὶ.

Καὶ ἡ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγὴ ἰδέα λύσεων οὐκ ἀγεννής,
 ὥς ἐπ' ἐκείνου, ὁ νόμος κελεύει τὸν ἐξ ἐταίρας μὴ λέγειν,
 ἢ ἴσον τούτου κωλύειν τὸν νόμον τὸν ἐκ πόρου γεγο-
 νότα· ὁμοίως γὰρ καὶ οὗτος ἐπονείδιστος ἐκ γένους καὶ
 ἐν ἀσελγείᾳ τέθραπται, καὶ ἐξῆς κατὰ αὐξήσιν ὅτι μετ- 25
 ῖον ἐστὶ.

Καὶ ἡ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγὴ ἰδέα λύσεων οὐκ ἀγεννής,
 ὥς ἐπ' ἐκείνου, ὁ νόμος κελεύει τὸν ἐξ ἐταίρας μὴ λέγειν,
 ἢ ἴσον τούτου κωλύειν τὸν νόμον τὸν ἐκ πόρου γεγο-
 νότα· ὁμοίως γὰρ καὶ οὗτος ἐπονείδιστος ἐκ γένους καὶ
 ἐν ἀσελγείᾳ τέθραπται, καὶ ἐξῆς κατὰ αὐξήσιν ὅτι μετ- 25
 ῖον ἐστὶ.

Καὶ ἡ εἰς ἄτοπον ἀπαγωγὴ ἰδέα λύσεων οὐκ ἀγεννής,
 ὥς ἐπ' ἐκείνου, ὁ νόμος κελεύει τὸν ἐξ ἐταίρας μὴ λέγειν,
 ἢ ἴσον τούτου κωλύειν τὸν νόμον τὸν ἐκ πόρου γεγο-
 νότα· ὁμοίως γὰρ καὶ οὗτος ἐπονείδιστος ἐκ γένους καὶ
 ἐν ἀσελγείᾳ τέθραπται, καὶ ἐξῆς κατὰ αὐξήσιν ὅτι μετ- 25
 ῖον ἐστὶ.

7 κατὰ τοῦτον τὸν λόγον; οὐ γὰρ ἔστιν ἐφ' ὅτῳ τοῦ
 πεπόνθατε τῶν πάντων, ἀλλὰ καὶ ψηφίσματα π
 πολλάκις ἑξαπατηθέντες ἐψηφίσασθε, καὶ ὅλως ἐν
 πολλοῖς οἷς πράττετε καὶ τοιοῦτό τι συμβαίνειν ἀνά
 5 καὶ πάλιν ἐν ἐκείνῳ τῷ ζητήματι· ἀποστατέον, φησί
 γάρων ἡμῖν διὰ τὰ προσόντα λυπηρά· τί οὖν κατὰ
 τον τὸν λόγον κωλύσει πολλῶν καὶ ἄλλων ἀποσ
 τῶν κατὰ τὸν βίον, καὶ πολιτείας καὶ κτήσεως καὶ αἰ
 μιῶν, ἐπειδὴ ἔσθ' ὅτε καὶ ἐν τούτοις λυπηρόν τι
 10 βαίνει.

Γίνονται δὲ λύσεις καὶ ἐκ τοῦ ἑλλιποῦς, ἢ παρι
 φικῶς ἢ κατὰ χρόνον ἢ τόπον.

Γίνεται λύσις καὶ μεταστατικῶς ἢ ἐπὶ τὰ ἐν ἡμῖν
 ἢ συγγνωστά, οἷον ἀδικεῖς, φησίν, ὑβρίσας· ἢ συ
 15 στὸς διὰ μέθην ἢ διὰ μενίαν. ἐπὶ τὰ ἐκτὸς δέ, ὡς
 περὶ στεφάνου· „ἡττης γέγονας αἷτιος, ὃ Διημόσθ
 κυρία τούτου ἡ τύχη.“ ἔτι δ' ἔστιν ὅτε καὶ λύσις
 συνεμπίπτει, καὶ ἡ μέθοδος τῇ ἀνατροπῇ ἐκ τῶν α
 ἐνίοτε ὁρμαῖσθαι δοκεῖ, οὐ γὰρ δὲ θαυμάζειν, ἐπ
 20 στάσις στάσει συνεμπίπτει.

Ἡμεῖς δὲ τοὺς τόπους τῶν λύσεών σοι παρεχό
 οὓς εἰδὼς ῥᾶον εὐπορήσεις λύσεων. ἐν δὲ κακεῖν
 σε εἰδέναι, ὅτι οὐ πάσαις ταῖς λύσεσι χρῆσθαι ῥᾶ
 ἀλλὰ ταῖς ἐμπιπτούσαις. ἔστω δὴ καὶ ἀντίθεσις ἐπ
 25 ὁμοσάντων μὴ γῆμαι καὶ κρινομένων, ὅτι πολλὰ λι
 τοῖς γάμοις παρακολουθεῖ, καὶ γυναικῶν ἀσέλγει
 παίδων πονηρία. ἐνταῦθα οὐ δυνάμεθα κατὰ ἀναγκ
 515 ἀπαντῆσαι, ὅτι οὐδὲν λυπηρόν συμβαίνει, ψευδὸς
 ἀλλὰ μεθοδεύω αὐτὸ πρῶτον κατὰ μείωσιν, οὐ π
 30 αὐτὰ κατ' ἀντιπαράστασιν ἀγαθοῦ, οὐ δεῖ τὰ προ
 λυπηρά μόνον σκοπεῖν, ἀλλὰ καὶ τὰ ἀγαθὰ, ἔστι δὲ
 παιδοποιεῖα, διαδοχὴ γένους, κλήρου, πολιτείας, τ

ροκομίαν ἔξειν. εἴτα κατὰ αὖξησιν, καὶ μείζω τὰ ἀγαθὰ 7
 τῶν λυπηρῶν. εἴτα ἀντιπαραστιάσει τρόπον, χρῆ δὲ δι'
 ἑτέρου τρόπου τὰ ἄτοπα φυλάττεσθαι, σωφρονίζειν τὰ
 γύναια, τοὺς παῖδας ἀμείνους ποιεῖν τῇ ἀγωγῇ, διὰ τῶν
 ἐπιτηδευμάτων. εἴτα κατὰ ἐνδόξον κρίσιν, οὕτω πᾶσι 5
 τοῖς κατὰ τὴν πόλιν δοκεῖ, οὕτω καὶ τοῖς νόμοις οἱ περὶ
 γάμων διαλέγονται, οὕτω πᾶσιν ἀνθρώποις νενόμισται.
 εἴτα διανοίας ἐξέτασις, οὐ ταύτῃ τῇ διανοίᾳ ὤμοσαν, ἀλλ'
 ἕσπελγείας καὶ μοιχειῶν ὑπόθεσις ἐστὶν αὐτοῖς ὁ ὄρκος.
 εἴτ' ἀπὸ τοῦ ἐναντίου, εἰ τὸ γαμεῖν ἔχει τινὰ λυπηρὰ, 10
 πόσῳ τὸ μὴ γαμεῖν λυπηρότερον, τὸ εἶναι ἄοικον, ἀνέ-
 στιον, ἄπαιδα, οὐχ αὐτῷ οὐ πόλει χρήσιμον. εἴτα ἢ εἰς
 ἔτοπον ἀπαγωγή, ὅτι καὶ ἄλλα πολλὰ τῶν κατὰ τὸν βίον
 ἐπιτηδευμάτων κατὰ τοῦτον τὸν λόγον ἀναιρήσουσιν,
 ὡς τι τῶν λυπηρῶν πρόσεστιν. εἴτα μεταστατικῶς, τὸ 15
 μὴ δυστυχεῖναι περὶ γάμον τύχης ἐστὶν ἐγκλημα, τὸ δ'
 ἔγναμον εἶναι γνώμης πονηρία. εἴτα ἐξ ἀποβάσεως τί
 συμβήσεται, εἰ τοῦσδε καὶ ἄλλοι μιμήσονται. ἔφαμεν δὲ
 τὴν ἀντιπαραστιάσεως καὶ τὴν ἀπόβασιν εἶναι.

Χρῆ δὲ τὰς μὲν ἀσθενεστέρας λύσεις προτέρας τιθέ- 20
 ναι, τὰς δὲ ἰσχυροτέρας δευτέρας· εἰ γὰρ αἱ ἰσχυρότεραι
 πρότεραι τεθεῖεν, οὐκέτι χώραν ἔξουσιν αἱ ἀσθενέστε-
 ραι. εἰσάγονται δ' αἱ μὲν ἀσθενέστεραι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
 στον κατὰ παράλειψιν, αἱ δὲ ἰσχυρότεραι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖ-
 στον προηγούμενως ἐπισημαινομένων ἡμῶν τὰς δυνά- 516
 μεις αὐτῶν. ἐνίστε μέντοι καὶ αἱ ἰσχυρότεραι κατὰ παρὰ- 26
 λειψιν τίθενται, ὡς ἐν τῷ πρὸς Λεπτινήν· „ἐγὼ δ' ὅτι
 μὲν τινῶν κατηγοροῦντα πάντας ἀφαιρεῖσθαι τῶν ἀτό-
 πων ἐστὶ παραλείψω.“ ἐνίστε καὶ συνεισάγονται ταῖς
 ἐντιθέσεσιν αἱ λύσεις, ὡς ἐν τῷ παραπροσβείας· „οὕτω 30
 τοῖνυν πολλὰ καὶ δεινὰ καὶ πάντα καθ' ὑμῶν πεπροσβε-
 ρῶς περιῶν λέγει, τί δ' ἂν εἰποῖς περὶ Δημοσθένους, ὅς

- 7 τῶν συμπρέσβειων κατηγορεῖ·“ ἔξεστι γάρ σοι ἀνατρέψαι
τὴν εἰσαγωγὴν καὶ ποιῆσαι λύσιν, κατηγορεῖς τῶν συμ-
πρέσβειων· ναί, πολλὰ γὰρ καὶ δεινὰ πεπρεσβεύκασι.
πολλάκις τῇ εἰσαγωγῇ τῆς ἀντιθέσεως συνεισάγεται ἡ
5 λύσις, καὶ ἔμφασις ὅλως λύσεως γίνεται δι’ ἐνὸς ῥήμα-
τος, ὡς ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου, „εἰ δὲ λέγεις τὰ πρὸς
(701) Ὀηβαίους δίκαια, Αἰσχίνη, ἡ περὶ τῶν ἰσων νυνὶ δια-
λέγῃ.“ τὸ γὰρ νυνὶ καὶ ἀντὶ λύσεως ὅλης ἤρκει. ἐχρῆν
γὰρ καὶ τότε. διττὴ δ’ ἡ χρῆσις παρὰ τῷ Δημοσθένει· ἡ
10 γὰρ προτάττει τὸ ἐξ ἀνατροπῆς καὶ ἐπάγει τὸ ἐκ μεθόδου
συγχωρήσας, εἰτα περιτρέψας ὡς ἐν τῷ κατὰ Ἀνδροτί-
ανος· „ἐγὼ δὲ οἶμαι μὲν οὐχὶ λέγειν αὐτὸν ἀληθῆ, μάλ-
λον δ’ οἶδα σαφῶς.“ ἄχρι τούτου ὡς ἔχων ἀνατρέψαι
ἀπέφηεν. εἰδ’ ἐξῆς συγχωρήσας περιέτρεψεν. „οὐ μὴν
15 ἀλλὰ εἰ τοῦτο τοιοῦτόν ἐστι τὰ μάλιστα, ὁ νόμος δὲ λέγει
τάναντία.“ εἰτα περιτρέψας ὡς ἐν ἐκείνῳ· „ἐγὼ δὲ εἰ
τοῦτο τοιοῦτόν ἐστιν, οὐκ ἔχω ὅ τι μείζον κατηγορήσω.“
εἰτα ἐξῆς κατὰ ἀνατροπὴν· „οὐ μὴν ἀλλ’ ὅτι καὶ φιλίας
ἀρχὴ συμφερούσης ἡμῖν οὕτω μᾶλλον.“
20 Τῶν δὲ λύσεων ἀπασῶν τῶν προειρημένων αἱ μὲν
517 εἰσιν ἐξ ιδιότητος, αἱ δὲ ἐκ κοινότητος. ἐκ κοινότητος
μὲν, ὡς παρὰ Θουκυδίδη ἐκείνο· „ἦν δὲ λέγωνσιν ὡς οὐ
δίκαιον τοὺς σφετέρους ἀποίκους ὑμᾶς δέχεσθαι, μαθέ-
τωσαν ὡς πᾶσα ἀποικία εὖ μὲν πάσχουσα τιμᾷ τὴν μη-
25 τρόπολιν, ἀδικουμένη δ’ ἄλλοτριοῦται.“ ἐκ κοινότητος
ἡ λύσις· ἡ δ’ ἐξῆς ἐξ ιδιότητος· „ὥς δ’ ἡδίκουν σαφές
ἐστι.“

ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΟΣ.

- 8 Παραβολὴ παραδείγματος τούτῳ διαφέρει, ὅτι ἡ μὲν
39 παραβολὴ ἀπ’ ἀψύχων ἢ ζώων ἀλόγων λαμβάνεται· ἀπὸ
μὲν ἀλόγων, ὡς παρ’ Ὀμήρῳ,

ὥς δ' ὅτε τις στατὸς ἵππος ἀκοστήσας ἐπὶ φάτνῃ. 8
 πὸ δὲ ἀψύχων ὥς παρὰ Δημοσθένει. „ὥσπερ γὰρ οἰ-
 ᾶς οἶμαι καὶ πλοίου.“ τὰ δὲ παραδείγματα ἐκ γεγονό-
 ον ἤδη λαμβάνεται προσώπων, ὥς παρὰ Δημοσθένει.
 λέγεται κατὰ τὴν παλαιὰν ἐκείνην εὐδαιμονίαν Ἀλκι- 5
 ἀδης γενέσθαι.“ πᾶν παράδειγμα ἔχει μὲν τὴν ὕλην ἐκ
 ὧν γεγονότων, λαμβάνεται δὲ ἢ ἐξ οἰκείων ἢ ἐξ ἄλλο-
 τριῶν. τὰ μὲν ἐξ οἰκείων ἀγωνιστικώτερα καὶ προσεχέ-
 τερα, καὶ τοῦτο χρὴ ἐπισημαίνεσθαι, ὥς παρὰ Δημο-
 σθένει. „οὐ γὰρ ἄλλοτριῶς ἀλλ' οἰκείοις ἡμῖν χρωμέ- 518
 υς παραδείγμασιν εὐδαιμόσιν ἔξεστι γενέσθαι.“ τὰ δὲ 11
 κ' ἄλλοτριῶν προσώπων λαμβανόμενα ἔστι μὲν οὐχ
 κοίως προσεχῇ, δεῖ δὲ αὐτὰ ὅμως μὴ ἀπηρτηῆσθαι. χρὴ
 μοι δ' ἐπ' αὐτῶν καὶ αἱ προπαραιτήσεις, ὥς ἐπ' ἐκείνου
 Δημοσθένους. „βούλομαι δ' ὑμῖν ἐν Δοκροῖς ὥς νομο- 15
 τοῦσι, διηγῆσασθαι. οὐδὲν γὰρ χείρους ἔσεσθε παρὰ-
 γματι ἀκηκοότες, ἄλλως τε καὶ ὃ πόλις εὐνομουμένη
 ρῆται.“ εἰ μὲν οὖν ἀπ' ἄλλοτρίου προσώπου ἀδόξου δὲ
 ἴνοιτο, χρὴ κατ' ἐπιτίμησιν αὐτὸ εἰσάγειν. οἶον „αἰ-
 χύνομαι μὰ τοὺς θεοὺς εἰ Μεγαρεῖς τόδε ἔπραξαν, ὑμεῖς 20
 ἔοντες Ἀθηναῖοι μὴ πράξετε.“ εἰ δὲ ἀπ' ἐνδόξου, οὐ-
 ν. „καλὸν δ' ὑμῖν ζηλῶσαι τοὺς ἄνδρας καὶ τὰ ἐκείνων,
 τι δὲ ταῦτα.“ χρὴ δὲ τὰ παραδείγματα γνώριμα εἶναι
 καὶ σαφῇ, καὶ μὴ πάννυ ἀρχαῖα μηδὲ μυθώδη, συνάδοντα
 τοῖς ὑποκειμένοις καὶ μὴ ἀπομηκύνεσθαι ἄγαν, εἰ μὴ 25
 πὸ μεγάλων εἴη τὸ παράδειγμα, ὅποιον τὸ περὶ Ἀλκι-
 ἀδου ἐν τῷ κατὰ Μειδίου.

Χρεία δὲ ἐν προοιμίῳ μὲν οὐ πάννυ τι παραδείγματος,
 δὲ τῷ ἄλλῳ λόγῳ, καὶ ἥτοι προτάττομεν τοὺς λο- 30
 σμοὺς τῶν παραδειγμάτων ἢ ἐπάγομεν. ἔστι δὲ ἰσχυ-
 ῖτατον ἐν λόγῳ τὸ παράδειγμα. λαμβάνεται δ' ἀπὸ τεσ-
 ῖρων, ἀπὸ ὁμοίου, ἀπ' ἐναντίου, ἀπὸ μείζονος, ἀπ'

8 ἐλάττονος. ἀπὸ ὁμοίου μὲν, οἷον δίκην εἰσπράξαι
 519 αὐτοῦ. καὶ γὰρ ὁ δεῖνα πρότερον τὰ ἴσα ἀδικήσι
 ἔδωκεν. ἀπὸ ἐναντίου δὲ οὕτω· συμφέρει σῶσαι
 καὶ γὰρ τοῖσδε μὴ βοηθησαντες ἐβλάβητε. ἀπὸ ἰ
 5 νος· οὐκ ἄξιος οὗτος τυχεῖν τῆς τιμῆς ταύτης·
 γὰρ καὶ μείζονα εὐεργετήσας οὐκ ἔτυχεν τηλικα
 μῆς. ἔξτε ἐπὶ τὸν πόλεμον, καὶ γὰρ οἱ πρόγον
 μέζους κινδύνους ὑπέστησαν. ἀπὸ δὲ ἐλάττονο
 κτείνετε τοῦτον, καὶ γὰρ οἱ πρόγονοι ὑμῶν ἐλά
 10 κηκότα τὸν δεῖνα ἀπέκτειναν. ἀπὸ ἐλαττόνων
 πων, οἷον οἱ δεῖνες ἀσθενέστεροι ὄντες ὑμῖ
 ἔπραξαν.

(702) Τίθεται δὲ τῶν παραδειγμάτων τὰ μὲν ἀπὸ
 νων, ὥς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου· „λέγεται τοίνυν ἰ
 15 παλαιὰν εὐδαιμονίαν Ἀλκιβιάδης γενέσθαι.“ ἰ
 δ' οἷον εἰ λέγοις, οὐκ ἐφ' ἡμῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ
 τὸς τοῦ χρόνου ἔθρος ἔστιν ὑμῖν τοῖς κινδυνεύου
 θεῖν καὶ κοινὴν παρέχειν τὴν πόλιν.

Λεῖ δὲ ἐν τοῖς παραδείγμασι γοργῶν σχημά
 20 γὰρ ἑαυτῶν φύσει ἐστὶν ὑπτια, ἅτε δὴ ἀφηγηματι
 καὶ οὐ κατὰ διακοπὴν εἰσαγόμενα, ὥς ἐν ἐκείνῳ·
 ται κατὰ τὴν παλαιὰν εὐδαιμονίαν Ἀλκιβιάδης γ
 ὧ σκέψασθε τίνων ὑπαρχόντων·“ οὐ γὰρ ἐστι ἰ
 ἡ πλαγιασμὸς ἐπάγεται, ὅς ποιεῖ εὐτονίαν, ἀ
 25 πρὸς Λεπτίνην· „λέγονται οἱ τριάκοντα χρόμ
 νείσασθαι παρὰ Λακεδαιμονίων ἐπὶ τοὺς ἐν Π
 εῖθ' ὁ πλαγιασμὸς εὐθές ἐπεται, „λόγων δὲ
 520 νων·“ ἡ ἄλλο τι τῶν γοργῶν σχημάτων τίθεται
 πλαγιασμὸν ἢ κατὰ συστροφὴν καὶ τόνον λαμβ
 30 παρὰ Δημοσθένει· „εἰ γὰρ ὅθ' ἤκομεν Εὐβοεῦς
 θηκότες.“ πολλάκις δὲ προσπλέκεται παραδείγ
 ραδείγμασιν, ἃ μὴ διαιρεθέντα ἀπ' ἀλλήλων ἰ

ποιεῖ, ἥ καὶ ὑποβάλλεται τὰ παραδείγματα. ἐνίοτε δὲ 8
 ἡ ἀτελὴ ταῦτα ἐῷμεν ἄχρι τοῦ χρησίμου μνησθέντες,
 ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην ἐν τῷ περὶ τοῦ τειχισμοῦ τοῦ
 μιστοκλέους. „λέγεται τοίνυν ἐκεῖνος τειχίζειν εἰπών,
 ὃν ἀφίκηται τις ἐκ Λακεδαιμόνος κατέχειν κελεύσας, 5
 γασθῆναι πρεσβέων ὡς τοὺς Λακεδαιμονίους. λόγων δὲ
 νομένων ἐκεῖ καὶ τινων ἀπαγγελλόντων, ὡς Ἀθηναῖοι
 κίχουσι τὴν πόλιν, ἀρνείσθαι.“ εἶτα οὐκ ἐπεξηλθε
 ἡ τέλους τῷ παραδείγματι, ἀλλ’ ἄχρι τοῦ χρησίμου
 τὰ τὸ προκείμενον εἰπὼν τὰ ἐξῆς εἰσεν ἐπενεγκών. 10
 καὶ πάντες ἴσως ἐπίστασθε ὃν τρόπον ἐξαπατηῆσαι λέ-
 ται.“

ΠΕΡΙ ΛΥΣΕΩΝ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΩΝ.

Περιεῖληπται μὲν καὶ ταῦτα ἐν τῷ περὶ λύσεων, ἰδὼ- 9
 ν δὲ κἀνταῦθα ἀκριβέστερον. πᾶν παράδειγμα λύεται 15
 ἢ ἀνατροπῇ, ὡς ἐπ’ ἐκείνου ἐν τῷ κατ’ Ἀνδροτίω-
 ς. „φῆσει τοίνυν τοῦτον ἀπάσας τὸν τρόπον εἰληφέ-
 ναι τὰς βουλὰς, ὅσαι πώποτε ἔχουσι παρ’ ὑμῶν δωρεάν.“
 τα κατ’ ἀνατροπῇ ἢ λύσει. „ἐγὼ δ’ οἶμαι μὲν οὐχὶ λέ-
 γειν αὐτὸν ἀληθῆ, μᾶλλον δ’ οἶδα σαφῶς.“ γίνεται δὲ 21
 παραδείγματος λύσις καὶ ἐκ διαφορᾶς, ὅ ἐστι τῆς μεθό-
 ν, ὡς ἐν τῷ κατὰ Μειδίον, ἐπλήγη, φησὶν, ὁ πρόεδρος
 τὸ Πολυζήλου, ὅτι μὴ ὅμοιον τό τε Μειδίον εἰς ἐμὲ καὶ
 Πολυζήλου εἰς πρόεδρον. πρῶτον ὁ τὸν πρόεδρον
 ττάξας τρεῖς εἶχε προφάσεις, μέθην, ἔρωτα, ἄγνοιαν. 25
 κρίσκειται δ’ ἡ διαφορὰ ἢ κατὰ γνώμην, ὡς ἐνθάδε· ὁ
 ὃν Πολυζήλος, φησί, διὰ μέθην τοῦτο ἔδρασε, Μειδίας
 δι’ ἔχθραν· ἢ κατὰ καιρόν· ὁ μὲν γάρ, φησὶν, ἐν
 ἱπνῷ, ἐγὼ δὲ ἐν ἱερομηνίᾳ ἐτυπτόμην· ἢ κατὰ τόπον,
 ἐνταῦθα, ὁ μὲν γε ἐν οἰκίᾳ, φησὶν, ἐτυπτήθη, ἐγὼ 30

9 δ' ἐν ἱερῷ. ἡ κατὰ ποιότητα προσώπου, ὡς ἐν τῷ πρὸς
 Λεπτίνην, Θηβαῖοι γὰρ φησὶν οὐδένα τιμῶσι, τοῦτο ἔλ-
 σεν ἐκ διαφορᾶς τῆς πρὸς ἕτερον· Θηβαῖοι γὰρ φησὶν
 ἀπηνεῖς, ἡμεῖς δὲ φιλόανθρωποι καὶ δίκαιοι· ἡ ἐκ διαφο-
 ρᾶς τῆς περὶ πολιτείαν ἢ δύναμιν ἢ ἄλλο τι τῶν τοιούτων.

Γίνεται δὲ λύσις παραδείγματος καὶ ἐκ τοῦ παρεπο-
 μένου, οἷον εἰ λέγειν δυνάμεθα, ὅτι οὐδ' ἐκείνοις ταῦτα
 πράξασι συνήνεγκεν, ἀλλὰ τόδε αὐτοῖς συνέβη. γίνεται
 δὲ λύσις παραδείγματος καὶ κατὰ ἀντιπαράστασιν ἐνδό-
 10 ξου προσώπου, ὅταν ἡ παρὰδειγμα ἀντιθῶμεν, ἡ νόμον,
 ὡς ἐν ἐκείνῳ ἐν τῷ κατ' Ἀνδροτίωνος „καὶ ἄλλαι γάρ
 φησί, „βουλαὶ τοῦτον εἰλήφασι τὸν τρόπον δωρεάν.“ ἡ
 λύσις κατ' ἀντίθεσιν ἐνδόξου· „ἐγὼ δ' εἰ καὶ τοῦτο
 τοιοῦτόν ἐστι μάλιστα, ὁ νόμος δὲ λέγει τὰ ἐναντία.“
 15 γίνεται δὲ ἐκ περιτροπῆς λύσις παραδείγματος, οἷον „οὐ
 γὰρ εἴ τι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη, σὺ δὲ
 522 τοῦτο ἐμμήσω, διὰ τοῦτο ἀποφύγοις ἂν δικαίως, ἀλλὰ
 (703) πολὺ μάλλον ἄλίσκοιο.“

ΠΕΡΙ ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΩΝ.

10 Εἶπον ὅτι εἰς δύο τέμνεται τὸ ἐπιχείρημα ἢ εἰς παρὰ-
 21 δειγμα ἢ εἰς ἐνθύμημα· λείπεται δὲ περὶ ἐνθυμημάτων
 εἰπεῖν. πᾶν ἐνθύμημα γίνεται ἢ ἀπὸ ἐλάττονος, ἢ ἀπὸ
 παρὰκειμένου, ἢ ἀπὸ ἐναντίου, ἢ ἀπὸ μείζονος, ἢ κατὰ
 ἐναντίωσιν κρίσεως ἐνδόξου, ἢ συλλογιστικῶς, ἢ ἐκ δι-
 25 λημμάτου, ὅταν δύο ἐναντία θεῖς ἐξ ἀμφοῖν ἑλῃς, ἢ ἀπὸ
 οὐσίας, ἢ ἀπὸ τῶν ἀποβάσεων τῶν ἐνδεχομένων, ἢ κατὰ
 πρόσληψιν, ἢ ἐκ τοῦ ἐκλειφθέντος, ἢ ἐξ ἀκολούθου συλ-
 λογιστικῶς, ἢ ἐκ μάχης. ὁ μὲν οὖν ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος
 τόπος φύσει μὲν ἀνζητικός· τοιοῦτος δ' ἐστίν, οἷον ἐκ
 30 τοῦ τὸ ναυτικὸν διαφθείραντος καὶ κρινομένου, φέρε, εἰ

γὰρ μίαν ναῦν διαφθεῖραι παράνομον, πολὺ γε δὴ που 10
 δεινότερον ὅλον ναυτικὸν διαφθεῖραι. λαμβάνεται δὲ
 ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος ὁ τόπος ἢ ἀπὸ προσώπου, οἷον, εἰ δὲ
 δὴ τῶν δούλων τινὰ ὕβρισεν, οὐκ ἂν ἦν ἐνοχος τῷ νόμῳ,
 εἰ καὶ τὸ τοὺς δούλους ὕβριζειν δεινόν, πῶς οὐ πολὺ· 5
 μᾶλλον τοὺς ἐλευθέρους. ἢ οὕτω, φέρε, εἰ δ' ἐν ἄλλῃ
 πόλει τὰ τοιαῦτα ὕβρισεν, οὐκ ἂν ἔδωκεν δίκην; εἰ δὲ
 καὶ τὸ ἐν ἄλλῃ πόλει τοιαῦτα τολμᾶν αἰσχρόν, πολὺ δὴ
 που δεινότερον ἐν τῇ ἐλευθέρᾳ ταύτῃ. εἰ δὲ περὶ ἀσε-
 βείας, εἰ ἀνθρώπους ἀδικεῖν δεινόν, πῶς οὐ τοὺς θεοὺς 523
 χαλεπώτερον; ἢ ἀπὸ πράγματος, φέρε, εἰ δὲ χρήμασιν 11
 ἐξημίωσαν, οὐκ ἂν ἦν δεινόν; εἰ τοίνυν καὶ τὸ εἰς χρή-
 ματα ζημιοῦν χαλεπὸν ἐστὶ, πόσῳ μᾶλλον [δεινότερον]
 τό γ' εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα; ἢ ἀπὸ καιροῦ, φέρε, εἰ δ' ἐν ἄλ-
 λῳ τινὶ καιρῷ ὕβρισεν, οὐκ ἂν ἦν δεινόν; εἰ δ' ἐν ἄλλῳ 15
 δεινόν, ἐν ἱερομηνίᾳ χαλεπώτερον· ἢ ἀπὸ τόπου, φέρε,
 εἰ δ' ἐν ἄλλῳ τόπῳ ὕβρισεν, οὐκ ἂν ἦν χαλεπόν; εἰ δὲ ἐν
 βεβήλῳ, πολὺ δὴ που δεινότερον ἐν ἱερῷ. ἢ ἀπὸ τρό-
 που, μεμισήκατε τοὺς ἀνδροφόνους, εἰ δ' ἀπλῶς ἀνε-
 λεῖν δεινόν, πῶς οὐ μᾶλλον τῷ πυρί; ἀπὸ παρακειμένου 20
 δὲ λαμβάνεται μάλιστα κατὰ τὸ ὁμοιογενές, οἷον ἐν γέ-
 νος ἢ ἀρχή, εἶδος δ' αὐτῆς χορηγός, θεσμοθέτης, ἄρχων.
 εἴη ἂν οὖν ταῦτα ὁμοιογενῆ· ὁ δὲ ἀπὸ τούτων λαμβάνων
 ἀπὸ παρακειμένου λαμβάνει, οἷον ὡς παρὰ τῷ Δημοσθέ-
 νει, εἰ δὲ θεσμοθέτην ὕβρισεν, οὐκ ἂν ἔδωκε δίκην; εἴτα 25
 ἢ κατασκευῇ· ὁ γὰρ θεσμοθέτης οὐδενὸς ἀνθρώπων
 ἐστὶν ὄνομα, ἀλλὰ τῆς πόλεως· εἰ δὲ τοὺς θεσμοθέτας
 ὕβριζειν δεινὸν καὶ δημόσιον ἀδίκημα διὰ τὸ τῆς ἀρχῆς
 δίκαιον, οὐδὲν ἥττον καὶ [ὁ] τοὺς χορηγούς, οἷον κατὰ
 τοῦ τὸν στρατηγὸν ἀνελόντος, τί παράκειται, ὁ στρα- 30
 τιστῆς. ἀπὸ δὲ τούτου λήψῃ τὸ ἐνθύμημα· τάχα γὰρ ἂν
 ἔλθοι εἰς τὸν ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος τόπον ἢ ἀπὸ τοῦ μείζο-

10 νος· ἡδίκησέ τις δημοσίᾳ τὴν πόλιν, εἴτα ἰδιώτην. λαμ-
 βάνω δὲ ἀπὸ τούτου ἐνθύμημα ἀποδεικτικόν· εἰ μὲν
 524 γὰρ περὶ τοὺς ἄλλους ἦν μέτριος, τάχ' ἂν τις διηκίστησε,
 περὶ δὲ τὴν πόλιν πονηρὸς γενόμενος ταχὺ ἂν ἐπέσχετο
 5 μὴδὲ τοῦ μείζονος φεισάμενος. ἡ οὕτως, εἰ γὰρ καὶ ἂ
 κοινῇ πάντες προσεκρούσαμεν ἀλλήλοις ἀφείται ἀμνη-
 μόνευτα, ταχὺ ἂν ἐνὶ ἀνδρὶ μνησικακεῖν προσήκοι ἂν
 ἰδίᾳ φησὶ πεπονθέναι. ἡ συλλογιστικῶς, ὥς παρὰ Δη-
 μοσθένει· „τὸ λαβεῖν οὖν τὰ διδόμενα ὁμολογῶν ἐννο-
 10 μον εἶναι τὸ χάριν τούτων ἀποδοῦναι παρανόμων γρά-
 φη.“ καὶ πάλιν· „ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ ληφθείην, ταῦτα
 πράττων καὶ κατασκευαζόμενος, οὗτος ἐμοὶ πολεμεῖ, καὶ
 μήπω βάλλῃ μὴδὲ τοξεύῃ.“ καὶ ἀπὸ τοῦ διλημμάτου, ὥς
 ἐν τῷ κατὰ Ἀριστογείτονος· „ἡδέως δ' ἂν ἐροίμην αὐ-
 15 τὸν πότερον ἐννομον καὶ δικαίαν ἐποιήσατο τοῦ ψη-
 φίσματος τὴν γραφὴν, ἢ τοῦναντίον ἄδικον καὶ παράνο-
 μον· εἰ μὲν γὰρ ἄδικον καὶ ἀσύμφορον, δικαίως ἂν διὰ
 ταῦτα ἀποθάνοι· εἰ δὲ δικαίαν καὶ τοῖς πολλοῖς ὠφελί-
 μον, πῶς νῦν τάναντία τούτων ἀξιοῖ ψηφίζεσθαι τού-
 20 τους.“ ὁρᾷς πῶς ἐξ ἀμφοῖν ἔλαβεν. ἡ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου,
 (704) οἷον, εἰ τοῦ Καλλιξένου τις κατηγοροίης ἐξομνυμένων
 τῶν στρατηγῶν· ὥσπερ οὖν εἰ τι τοιοῦτον ἔγραψε ψή-
 φισμα, δι' οὗ ἀφθονίαν στρατηγῶν παρείχετο, τιμῶν
 ἂν καὶ δωρεῶν ἐτύγγανεν, οὕτως ἡνίκα εἰς ἀπορίαν ἀν-
 25 δρῶν ἦκομεν δι' αὐτόν, τῆς ἐσχάτης ὀργῆς ἄξιός. ἡ ἐκ
 τοῦ ἀκολούθου συλλογιστικῶς, ὥς παρὰ Δημοσθένει·
 525 „ὥσπερ γὰρ εἴ τις ἐκείνων προεάλω, σὺ τάδε οὐκ ἂν
 ἔγραψας, οὕτως ἔάν σὺ νῦν δίκην δῷς, ἄλλος οὐ γρά-
 ψει.“ ἡ ἐξ ἀποβάσεως καθ' ὑπόθεσιν τοῦ ἐνδεχομένου,
 30 ὥς ἐν τῷ πρὸς Βοιωτόν· „εἰ δὲ καὶ κριτὴς καλοῖτο Μαν-
 τίθεος Μαντίου Θορίκιος.“ ἐνδεχόμενον γὰρ ἦν τοιοῦ-
 τόν τι συμβῆναι. ἡ ἐκ τοῦ ἐκλειφθέντος· εἰ μὲν γὰρ

ἐθάρρει τοῖς δικαίοις, ἀντειπεῖν ἐχρήν· ὅτι δὲ οὐκ ἀντει- 10
 πεν, αὐτὸς ἑαυτοῦ τὸ μὴ θαρρεῖν καταμαρτυρεῖ. ἢ κατὰ
 πρόσληψιν. οἷον εἰ περὶ εὐεργετῶν λέγοις, οἷον, εἰ δὲ
 πρὶν πράξει καθυπέσχετο πράξειν, εἰ δοίητε τὰς δωρεάς,
 οὐκ ἂν ὑπέσχεσθε δώσειν; ἂ τοίνυν πρὶν παθεῖν ἐδώ- 5
 κατε ἂν ἢ δώσειν ὑπέσχεσθε, ταῦτα παθόντες οὐ δώ-
 σετε; ἢ ἐκ τῆς οὐσίας, οἷον ἐπὶ ταῖς γαμηθείσαις, εἰ γάρ
 ἔστιν ἰδιον τῶν γάμων ἢ συνοίκησις ἢ τὰ συμβόλαια, ὅτε
 ταῦτα πέπρακται, οὐκ εἶναι γάμον καὶ τοῦτο φήσομεν;
 ἢ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος χρόνου, τὸ μὴ γενόμενον· οἷον 10
 ἂν ἦν εἰ ἐγένετο, ὥς ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην· „ὑμεῖς τι-
 μῶντες ποτὲ Ἰφικράτην καὶ ἄλλους τινὰς εὐ πεποιή-
 κατε.“ εἶτα ἐπάγει ἐνθυμηματικῶς, „εἰ τοίνυν ὥσπερ
 δι’ Ἰφικράτην καὶ Πολύστρατον καὶ ἄλλους τινὰς εὐ πε- 15
 ποιήκατε, δι’ αὐτὸν οὕτως εἰ καὶ Χαβρίας ἠξίωσεν ὑμᾶς
 τινὰς τούτων εὐ ποιῆσαι, οὓς νῦν αἰτιώμενοι πάντας
 ἀφαιρεῖσθαι κελεύουσιν, οὐκ ἂν ἐδώκατε; ἐγὼ μὲν οἶ-
 μαί.“ εἶτα πάλιν ἢ ἐπαγωγὴ ἐνθυμηματικῶς. ἰδιον δὲ
 ἐνθυμήματος δορυμέτητος δόξαν ἀποτελεῖν, καὶ ἔστιν
 ἀγωνιστικόν τε ἅμα καὶ ἐλεγκτικόν. ἥδη δὲ ποτε καὶ 20
 παρὰδειγμα ἐνθυμηματικῶς εἰσάγεται, οἷον ἔστιν· „εἰ 528
 γὰρ ὅθ’ ἤκομεν [ἐβοηθήσαμεν] Εὐβοεῦσιν.“ ἢ ἐκ μάχης·
 „καὶ τὸν μὲν γράψαντα τοὺς νόμους Σόλωνα χαλκοῦν
 ἐν ἀγορᾷ στήσαι, αὐτῶν δὲ τῶν νόμων ὑπερορῶντες
 φαίνεσθε, δι’ οὓς κἀκείνον ὑπερβαλλόντως συμβέβηκε 25
 τιμᾶσθαι.“ καὶ πάλιν· „πῶς δ’ οὐκ ἂν εἴη τὸ συμβὰν
 ἄλογον, εἰ νομοθετοῦντες μὲν ὀργίζεσθε τοῖς πονηροῖς,
 ἐκ’ αὐτοφώρῳ δὲ τινὰς λαβόντες ἀφήσετε· μαχόμενον
 γὰρ τὸ τιμᾶν τὸν νομοθέτην τῷ ἀτιμάζειν τοὺς νόμους,
 καὶ τὸ μισεῖν τοὺς πονηροὺς τῷ πάλιν ἀθώους ἔαν. μάχη 30
 δ’ ἐστίν, ὅταν τις τὰ ἐναντία ἑαυτῷ ποιήσῃ. ἢ κατὰ ἐναν-
 τίωσιν κρίσεως ἐνδόξου, καὶ τὸν μὲν νομοθέτην ἕνα ὄντα

- 10 παῖσιν ὑπὲρ ὑμῶν ἀπεχθάνεσθαι, ὑμᾶς δὲ συλλεγέοντας
μηδ' ὑπὲρ ὑμῶν αὐτῶν ἐνδείξασθαι τοὺς πονηροὺς μι-
σοῦντας. ἢ ἐκ κρίσεως ἐνδόξου· διὸ καὶ τὰς τιμωρίας ὁ
Σόλων τοῖς μὲν ιδιώταις βραδείας ἐποίησε, τοῖς δὲ ἄρ-
5 χουσι καὶ δημαγωγοῖς ταχείας. βουλόμενος γὰρ ἀποδεί-
ξαι ὅτι δεῖ τοὺς ἐν ταῖς ἀρχαῖς ταχέως τιμωρεῖσθαι, ἐπε-
χείρησεν ἀπὸ κρίσεως ἐνδόξου. ἢ ἀπὸ διαφορᾶς, „τοὺς
μὲν οὖν ἄλλους ὁρῶ τὴν ἀειλογίαν προτεινομένους, του-
τονὶ δὲ Αἰσχίνην πολὺ τούναντίον τούτων·“ τοῦτο προ-
10 οίμιον μὲν ἐστίν, ἔλθοι δ' ἂν καὶ εἰς ἐπιχείρημα ὁ τόπος.
ἢ παραβολικῶς, εἶδος δ' ἐπιχειρήματος καὶ ἡ παραβολή·
„ὥσπερ τῶν ἐν ταῖς ναυσὶν ἀμαρτημάτων, ἃ συμβαίνει
περὶ τοὺς πλοῦς, ὅταν μὲν τῶν ναυτῶν ἀμάρτη τις, βρα-
527 χεῖαν τὴν βλάβην ἐποίησεν, ἐπειδὴν δὲ ὁ κυβερνήτης
15 σφαλῇ, κοινὴν τὴν ἀτυχίαν καὶ μεγάλην τοῖς συμπλέον-
σιν ἤνεγκεν.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΚΑΤΑΣΚΕΤΗΣ.

- 11 Περὶ μὲν τῶν στάσεων καὶ τῶν ἐκάστη ἐμπιπτόντων
κεφαλαίων ἱκανῶς τοῖς πρὸ ἡμῶν λέλεκται, νυνὶ δὲ ἰδω-
20 μεν αὐτὰ [τὰ κεφάλαια] τὰ κυριώτατα τῶν κεφαλαίων,
ἐκ ποίων τόπων σύγκειται καὶ κατὰ ποίας κατασκευᾶς
συνίσταται. καὶ πρῶτόν γε περὶ τῶν τελικῶν εἰπωμεν.
ἔστι δὲ ταῦτα, νόμιμον, δίκαιον, συμφέρον, ἐνδοξον,
δυνατόν, εἰ βούλει σαφὲς πρὸς τούτοις. καὶ πρῶτόν γε
25 περὶ τοῦ νομίμου.

(705)

Περὶ νομίμου.

Τὸ νόμιμον κεφάλαιόν ἐστι τῶν ἄγαν ἰσχυρῶν. λαμ-
βάνει δὲ τὰς συστάσεις ἀπὸ χρόνου, ἀπὸ ποιότητος τοῦ
γράφαντος, ἀπὸ διανοίας τοῦ γράψαντος, ἀπὸ κοινῆς

ίσεως, ἀπὸ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ὃ διαγορεύει ὡς ὁρ- 11
 ᾱς ἔχει. ἀπὸ μὲν τοῦ χρόνου, ὡς εἰ λέγοις, οὐ καὶ χθές
 ἢ πρῶην ὁ νόμος γέγραπται, ἀλλ' ἀμύθητος μὲν ἐξ οὗ
 ἰόνος γέγραπται, ἐν δὲ τούτῳ τοσοῦτῳ ὄντι ἀκίνητος
 ἔναι, ὡς καὶ παρὰ Δημοσθένει· „οὗτος καὶ παλαιός 5
 ἰθ' ὁ νόμος καὶ καλῶς ἔχων.“ ἀπὸ δὲ προσώπου, „τίς
 γράψας; οὐ τῶν ἀπερριμμένων, ἀλλὰ τῶν παρ' ὑμῖν
 ἰδοκιμούντων.“ „καὶ τὸν μὲν γράψαντα τοὺς νόμους
 ὁλῶνα ἐν ἀγορᾷ στήσετε.“ ἀπὸ διανοίας δὲ τοῦ γρά- 528
 αντος, ὡς ἐν τῷ κατὰ Ἀνδροτίωνος. συνιστὰς γὰρ τὸν 10
 ὅμον ὡς καλῶς ἔχοντα τὸν κελεύοντα ἀστεφάνωτον εἶ-
 χι δεῖν τὴν βουλὴν εἰ μὴ ποιήσαιο τὰς τριήρεις, τὴν
 ἱτίαν ἐξήτασε δι' ἣν γέγραπται ὁ νόμος, „ἄξιον τοίνυν
 εἶναι τί δὴ ποτε ἐὰν τᾶλλα ἢ βουλὴ δοκῇ καλῶς βουλευ-
 χι, καὶ μηδεὶς ἔχη μηδὲν ἐγκαλέσαι, τὰς δὲ τριήρεις μὴ 15
 οἰήσεται, οὐκ ἔξεστι λαβεῖν τὴν δωρεάν. εὐρήσετε γὰρ
 οὗτο ἰσχυρὸν ὑπὲρ τοῦ δήμου κείμενον.“ καὶ πάλιν
 ἐπὶ τοῦ τῆς ἐταιρήσεως νόμου λέγων, „ἄξιον τοίνυν
 αὐτὸν θέντα τὸν νόμον ἐξετάσαι Σόλωνα, ὅσῃν πρό-
 οίαν ἐποιήσατο τῆς πολιτείας ἐν ᾧ πασιν οἷς ἐτίθει νό- 20
 οῖς.“ καὶ πάλιν προῖών που λέγει· „ἥδει γάρ, ἥδει τοῖς
 ἰσχυρῶς βεβιωκόσιν.“ ἢ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματος, ὃ δια-
 ορεύει ὁ νόμος, ὅτι περὶ μεγάλων ἢ τῶν πρὸς θεοὺς ἢ
 τῶν πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὅτι ἄνευ τούτων οἰκεῖν οὐκ
 ἔστι, ὡς παρὰ Δημοσθένει· „ὁρθῶς καὶ καλῶς ἔχων ὁ 25
 νόμος ὡς τὸ πρᾶγμα αὐτὸ μαρτυρεῖ, ὅπου γὰρ ἐπόντος
 τοῦ φόβου τούτου φαίνονται τινες οὐδὲν ἥττον ὑβρι-
 σταί.“ ἢ ἐκ κοινῆς κρίσεως, ὡς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου·
 „τὸν τοίνυν οὐ παρὰ τοῖς Ἑλλήσι μόνον εὐδοκιμοῦντα
 νόμον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς βαρβάροις.“ 30

Διαβάλλεται δὲ νόμος ἀπὸ τῶν ἐναντίων, ὅτι καινός,
 ἵτι οὐκ ἀξιοπίστος ὁ γράψας ἢ τὸ πρᾶγμα ὃ διαγορεύει

11 οὐκ ἀνεκτόν, ἢ ὅτι ταῖς δόξαις πάντων μάχεται, ὅτι ἡ
 διάνοια τοῦ γράψαντος μοχθηρά, ὥς ἐν τῷ κατὰ Ἀριστο-
 κράτους. εἰ δὲ τὸν νόμον μὴ διαβάλλοις, φαίης δὲ οὐ
 δυνατὸν εἶναι αὐτῷ ἐν τῷ παρόντι χρῆσθαι, ἢ ἐκ δια-
 529 νοίας αὐτὸν ἐξετάσεις, ὅτι οὐκ ἐπὶ τούτοις γέγραπται, ἢ
 6 κατ' ἀντιπαράστασιν κεφαλαίων. εἰ δὲ καὶ ξενικῷ νόμῳ
 χρῶ, προσυστήσας τὸ πρόσωπον εἰσάξεις, ὥς Δημοσθέ-
 νης ἐν τῷ Λοκρικῷ νόμῳ.

Περὶ ἔθους. τὸ δὲ ἔθος καὶ ἀντὶ τοῦ νομίμου παρα-
 10 λαμβάνεται· ἔχει δὲ ὅλην καὶ τὰς κατασκευὰς ἐκ τῶν γε-
 γονότων καὶ παραδεδομένων· λαμβάνεται δὲ διχῶς ἢ ἐξ
 ιδιότητος τοῦ ὑποκειμένου προσώπου ἢ ἐκ κοινότητος,
 ὥς ἐπ' ἐκείνου· βουλευόνται Ἀθηναῖοι, εἰ δεῖ θάψαι
 τοὺς δέκα στρατηγούς· ἀπὸ κοινότητος μὲν, ὅτι κοινῇ
 15 πᾶσιν ἀνθρώποις καθέστηκεν θάπτειν τοὺς οἰχομένους
 συνήθεια· ἐξ ιδιότητος δὲ τοῦ ὑποκειμένου προσώπου,
 ὅτι Ἀθηναίοις καὶ τοὺς ἄλλοτρίους νεκροὺς θάπτειν
 ἔθος, οἷα τὰ περὶ Ἀργείους ἔπραξαν, πολὺ γε δήπου
 πρότερον τοὺς οἰκείους προσήκει. οὐκοῦν καὶ ἀπὸ τῶν
 20 ἐναντίων αἰ ἀνατροπαί, ἢ ὅτι ἄλλοις ἢ ὅτι ἡμῖν οὐκ ἔθος,
 τὰ δόγματα καὶ ἀντὶ νόμων ἰσχύει. καὶ σχεδὸν ἀπὸ τῶν
 αὐτῶν ἐννοιῶν κατασκευάζεται, ὅτι ὀρθῶς ἔχει ἀπὸ τῶν
 βουλευσαμένων, εἰ ἐνδοξον εἶη πρόσωπον τὸ ὑποκείμε-
 νον, καὶ οὐχ οἷον πρὸς ἀπάτην τι δοκεῖν βουλεύεσθαι, εἰ
 25 δὲ καὶ αὐτὸ τὸ δόγμα συντρέχον καὶ τοῖς νόμοις τοῖς
 προγονικοῖς φαίνοιτο· ἀπὸ τοῦ ἐλλείποντος, εἰ οὐδ'
 ἀντεῖποι τις τῶν νῦν ἀντιλεγόντων· ἀπὸ ἐνδόξου κρι-
 σεως, ὅτι καὶ οἱ νόμοι φυλάττειν κύρια φησι κελεύουσι
 τὰ τοῦ δήμου δόγματα. ἐκ διαφορᾶς· ταύτη διενήνοχεν
 30 ἡ δημοκρατία τυραννίδος, ὅτι ἡ μὲν ἄκυρον ποιεῖ τὸν δῆ-
 μον, ἡ δὲ κύριον. ἐκ τοῦ ἐλάττονος· εἰ καὶ τὰς ἰδίας ὁμο-
 λογίας φυλάττειν ἐννομον, πολὺν δήπου τὰς τοῦ δήμου.

Περὶ δικαίου.

11

Τὸ δίκαιον διχόθεν συνίσταται ἀπὸ προσώπου ἢ ἀπὸ ⁵³⁰
 πράγματος· ἀπὸ μὲν προσώπου· δίκαιον βοηθεῖν, ἀστυ-
 νείτονες γάρ, εἰ οὕτω τύχοι, ἢ ὁμογενεῖς ἢ φίλοι ἢ εὐερ-
 νέται· ἢ πάλιν ἀπὸ τῶν ἐναντίων, εἰ τιμωρεῖσθαι κε-
 λεύοις, ὅτι ἐχθροί, ὅτι προὔπηρξαν, ὅτι ἀλλόφυλοι.
 ἐπὶ δὲ πράγματος, ὅτι ἴσον, ὅτι πρὸς τὴν ἀξίαν, ὅτι καὶ
 ἰᾷσι τοῖς τὰ δίκαια φρονήσασιν οὕτως ἔδοξεν.

Περὶ συμφέροντος.

Τὸ συμφέρον κατασκευάζεται ἀπὸ τῶν ἐκβάσεων οἷα 10
 κηρύσσεται πεισθεῖσι. τέλειαι δὲ ἀποδείξεις συμφέροντος,
 ἔστιν ἐπ' ἅμφω ἀποδείξεις, τί μὲν ἔστι πεισθεῖσι, τί δὲ
 ἢ μὴ ὑπακούσαιεν, ὥς παρὰ Δημοσθένει ἐν Ὀλυνθια-
 οῖς. ἀλλὰ ἡλίκα γ' ἔστι τὰ διάφορα ὑμᾶς ἐκεῖ πολεμεῖν
 παρ' ὑμῖν ἐκείνων, οὐδὲ λόγου προσδεῖν ἡγοῦμαι· ἔτι 15
 εἰς τὰς ἐξέτασις συμφέροντος, ὅταν δείξωμεν, ὅτι
 καὶ ἡμεῖς ὠφεληθησόμεθα καὶ τοὺς ἐχθροὺς βλάψομεν.
 καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου, ὅτι οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον,
 ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν πάντα χρόνον ἐκ τούτων ἄμεινον οἰκὴ-
 σόμεν. ἐκ παραδείγματος, ὅτι καὶ πρότερον πράξασι 20
 ταῦτα συνήνεγκε. καὶ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου, ὅτι ἐλλειφθέν-
 τα ἐβλάψεν.

Περὶ δυνατοῦ.

531

Τὸ δυνατόν ἐκ τῶν ἐκτὸς μάλιστα κατασκευάζεται,
 φίλων, χρημάτων, συμμαχῶν, τόπου, καιροῦ, θεῶν εὐ- 25
 νοίας. κατασκευάζεται δὲ καὶ ἐκ παραδειγμάτων, ὅτι καὶ
 πρότερον οὐκ ἐλάττονας πολέμους εὖ ἔθεντο. τελεῖαι δὲ
 κατασκευὴ δυνατόυ, εἰ δείξαιμεν, ὅτι καὶ ἡμεῖς ἰσχυροί
 καὶ οἱ πολέμιοι ἀσθενεῖς, ὥς ἐν Φιλιππικοῖς πολλαχοῦ.

11

Περὶ ἐνδόξου.

Τὸ ἐνδοξον κατασκευάζεται ἀπὸ τοῦ ταῖς τῶν πολλῶν διανοαῖς συντρέχειν.

Αἱ δὲ ἄτεχνοι πίστεις ἐγγραφα, βάσανοι, περὶ ὧν ἐν
5 τῷ νομίμῳ λέλεκται, μαρτυραὶ καὶ μάρτυς, ὅτι ἀληθῆς,
συνίσταται ἐκ ποιότητος προσώπου, τίς ὁ μάρτυς, ὅτι
καλὸς καὶ ἀγαθός· ἐκ τῶν προγεγονότων, εἰ καὶ ἤδη
τινὰ μαρτυρίαν ἀληθῆ μεμαρτυρηκῶς φαίνεται· ἐκ δια-
νοίας, ὅτι οὐ πρὸς ἔχθραν οὐδὲ πρὸς χάριν οὐδὲ πρὸς
10 λῆμμά τι· ἐκ τοῦ πράγματος, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ λεγόμενον
ἐκ τῶν ἄλλων εἰκότων συνίσταται ἀληθὲς ὄν.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΛΟΓΟΥ.

12 Ὁ ἐπίλογος τόπος τριμερὴς ἐστίν· ἔχει γὰρ καὶ ἀνά-
μνησιν τῶν εἰρημένων καὶ ἔλεον καὶ δένωσιν, ἣ δὲ δει-
532 νωσις κατὰ τὴν αὐξήσιν θεωρεῖται. τούτων τοίνυν περὶ
16 πρῶτου τοῦ τῆς ἀναμνήσεως διαλέξομαι.

Κατὰ τοῦτον δὲ θεωρεῖται ἡ καλουμένη ἀνακεφα-
λαίωσις τῶν διὰ πολλῶν εἰρημένων, τῆς δὲ ιδέας τοῦ
λόγου τῆς πραγματικῆς καλουμένης· εἰς δύο γὰρ εἶδη ὁ
20 πᾶς λόγος διαιρεῖται, (λέγω δὲ νῦν λόγον τὸν δικανικόν)
τό τε πραγματικὸν καὶ τὸ παθητικόν· ὑποτάσσεται δὲ τῷ
πραγματικῷ μὲν ἡ τε διήγησις καὶ ἡ ἀπύδειξις· τῷ δὲ
παθητικῷ τὸ προοίμιον καὶ ὁ ἐπίλογος. πῶς οὖν εἰπόντες
τοῦ λόγου τῆς ιδέας τῆς παθητικῆς τὸν ἐπίλογον τῆν
25 ἀνάμνησιν τόπον οὔσαν αὐτοῦ μέρος πραγματικῆς εἶναι
φαμεν; ὅτι κατὰ τοῦτον τὸν τόπον ἀνακεφαλαίωσιν
ποιούμεθα τῶν ἀποδείξεων· ἐπεὶ οὖν τῶν πραγμάτων
ἀνάμνησιν κεφαλαιώδη ποιούμεθα, διὰ τοῦτο πραγμα-
τικὸς οὗτος ὁ τόπος, ἰδικὸς ὢν τοῦ ἐπιλόγου.

30 Ζητεῖται δὲ εἰ ἐπὶ τέλους τῇ ἀνακεφαλαιώσει δεῖ χρῆ-

σθαι τῶν λόγων, ἢ μίαν χώραν οὐκ ἔχει, ἀλλὰ πολλαχοῦ 12
 ἢ χρησις αὐτῆς γίνεται. ἔνιοι μὲν οὖν ἐπὶ τέλους εἰδὼν
 αὐτῇ κεχρημένοι, ὥς καὶ ἐν τῇ κατηγορίᾳ τῇ Δημάδου
 ἐποίησεν ὁ Ὑπερείδης, καὶ ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ (707)
 Ἀριστοκράτους καὶ Τιμοκράτους. ἔνιοι δὲ καὶ κατὰ μέ- 5
 σον τοῦ λόγου ἐχρήσαντο τῇ ἀναμνήσει, τουτέστι τῇ ἀνα-
 κεφαλαιώσει, ὥς ἀμέλει καὶ αὐτὸς ὁ Δημοσθένης ἐν τῷ
 παραπρεσβείας. ἕτεροι δὲ ἤδη μεταξὺ τῶν προειρημένων
 καὶ τῶν ἀναγκαίων πίστεων ἀνέμνησαν τῶν προηγου-
 μένων ἀποδείξεων κεφαλαιωδῶς μέλλοντες περὶ τῶν 10
 ἀναγκαίων διαλέγεσθαι. ἔστι δὲ καὶ ἕτερος τόπος τῆς
 ἀναμνήσεως γιγνόμενος ἐπὶ ἐνὶ ἀποδειχθέντι κεφαλαίῳ,
 ὡς μὲν οὖν παράνομόν ἐστι τὸ ψήφισμα μεμαθήκατε
 ἐκ τοῦδε καὶ τοῦδε τοῦ νόμου. ἢ οὕτως· ὥς μὲν οὖν ἡδὲ 533
 εἴηκε τὴν πόλιν οὐκ ἐν καιρῷ πλεύσας ἐπὶ τὴν Ὀλυμ- 15
 πον, τοῦθ' ὑμῖν γέγονε γινώριμον ἐκ τῆς δαπάνης
 τῆς γεγεννημένης, ἐκ τῶν ἐλπίδων ὧν ἐσφάλητε, ἐκ τοῦ
 γεγενῆσθαι τὸν Φίλιππον καθ' ἡμῶν μέγαν. τρεῖς οὖν
 ἔχει τόπους ἡ ἀνάμνησις, τουτέστιν ἡ ἀνακεφαλαιώσις,
 ὅν ἐπὶ τέλει τοῦ λόγου, τὸν μεταξὺ γινόμενον τῶν τε 20
 ἀναγκαίων καὶ τῶν προηγουμένων ἀποδείξεων, καὶ τὸν
 γινόμενον ἐπὶ ἐνὶ κεφαλαίῳ ἀποδεδειγμένῳ. ταύτῃ δὲ
 καθέρουσιν ἀλλήλων αἱ ἀναμνήσεις, ὅτι ἡ μὲν ἐπὶ τέλει
 καθέσιν ἔχει κεφαλαιώδη τῶν ζητημάτων ἀπάντων καὶ
 ἀνάμνησιν τῶν προηγουμένων ἀποδείξεων κεφαλαιω- 25
 δῶς καὶ τῶν ἀναγκαίων, ἡ δὲ μεταξὺ γιγνομένη ἀνάμνη-
 σιν περιέχει τῶν ἀναγκαίων πίστεων, ἡ δὲ ἐπὶ κεφαλαίῳ
 ἐνὶ ἀποδειχθέντι γινομένη οὐκ ἔτι κεφαλαίων ἀνάμνη-
 σις, ἀλλὰ τῶν λημμάτων δι' ὧν ἀπεδείχθη τὸ προκείμε-
 ον κεφάλαιον.

30

Πῶς οὖν ἀναμνήσομεν, ὑποδείξομεν ἤδη τοὺς τόπους
 τῆς ἀναμνήσεως κεφαλαιωδῶς λέγοντες, ἐπέδειξα μὲν

- 12 τοὺς νόμους ὑμῖν παρ' οὓς ἐστὶ τὸ ψήφισμα εἰρημ
ἐξήτασα τὰ τῷ Χαριδῆμῳ πεπραγμένα ἐξ ὧν ἐφάν
καιος οὐκ ὦν τῆς δωρεᾶς ταύτης τυχεῖν, καὶ ὥς οὐ
οἶσει τῇ πόλει, καὶ τοῦτο γέγονε γινώριμον.
- 543 Ἀναμνησόμεν δὲ καὶ διὰ προσωποποιίας. τί δ'
6 ἡ προσωποποιία, ἀλλαχόθι πού δεδηλώκαμεν, ἀλλ
νῦν οὐδὲν ἤττον τί τέ ἐστὶ καὶ πῶς δι' αὐτῆς ἀναμι
μεν, δῆλον ποιήσω. ἔστι μὲν οὖν προσωποποιία π
γόμενον πρόσωπον τὸ οὐκ εἰς τὸ δικαστήριον π
10 ἀποδημῶν [πατήρ] ἢ τεθνεώς, ἢ πατρίς, ἢ στρατηγ
νομοθεσία, ἢ ἕτερον τῶν τούτοις παρεοικόντων. το
μὲν οὖν ἐστὶν ἡ προσωποποιία. διὰ ταύτης δὲ τῶν
μένων ἀνάμνησις οὕτω γίνεται, οἷον ἐπὶ Μιλτιάδου
544 νομένου μετὰ Πάρον. ἀναμνησάει γάρ ἐστι τοῦ Μι
15 δου [καὶ Κίμωνος] δικαίων παρεισάγοντας τὸν κ
τὸν Μηδικόν· ὑπολάβετε, ὦ Ἀθηναῖοι, τὸν καιρὸν
νον αὐτὸν παρόντα νῦν ὑπὲρ Μιλτιάδου ποιείσθαι
λόγους. καὶ ὑποθεῖς τὸ πρόσωπόν τις τοῦ καιροῦ·
λαιωδῶς ὑπομνήσει τοῦ φόβου τοῦ κατασχόντος αἰ
20 τῶν τε τοῖς Ναξίοις συμβεβηκότων καὶ τῆς τῶν
τριέων ἀναστάσεως, πῶς ἔπεισε τὸν πολέμαρχον τῇ
φου τῆς αὐτοῦ γενέσθαι, πῶς δὲ τῶν στρατιωτῶν
σατο τῆς νίκης, τῆς φυγῆς τῆς τῶν βαρβάρων. κέχ
δὲ καὶ ὁ Δημοσθένης προσωποποιία πρόσωπον ὑπ
25 τὸν καιρὸν αὐτὸς αὐτῷ. ἐκεῖνος μὲν οὖν ἐν ἀρχ
πρώτου τῶν Ὀλυνθιακῶν τὸν καιρὸν παρεισῆγαγε
ἐπὶ τέλει δὲ τοῦ λόγου ἤρμωσε ἀν' παρεισαχθεῖς ε
ἀνάμνησιν τῶν εἰρημένων· „ὁ γὰρ παρὼν καιρὸς
τας ἀφίησι τὰς φωνάς, ὅτι τῶν πραγμάτων ὑμῖν ἐκ
30 αὐτοῖς ἀντιληπτέον ἐστίν, ὅτι ἡ τῆς πόλεως τύχη
τίων τῆς Φιλίππου, ὅτι πολλὰ πρὸς τὸ νικᾶν ἐστὶ
πλεονεκτήματα, ὅτι ἀσθενῇ τὰ τοῦ Φιλίππου παν

σιν, ὅτι ἀναιρεθέντων Ὀλυνθίων ἐν τῇ ὑμῶν αὐτῶν ἀμυνεῖσθε τὸν βάρβαρον.“ οὕτως ἀνέμνησεν ἂν διὰ τῆς προσωποποιίας τὰ κεφαλαιωδῶς τῶν εἰρημένων.

Ἔτι ἀναμνήσομεν ἐξ ὑποτυπώσεως τινὸς μέλλοντος γίνεσθαι πράγματος, ὡς Πολύευκτος ἐν τῷ κατὰ Δημά- 5
δου. ἐγράφη μὲν γὰρ ψήφισμα χαλκῆς εἰκόνης τῷ Δη- (708)
μάδῃ, ὁ δὲ κατηγορεῖ τοῦ ψηφίσματος. ὅσα οὖν ἦν αὐτῷ
διὰ πλειόνων εἰρημένα εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ὅτι μὴ
ἦν ἄξιος τῆς τιμῆς τυχεῖν ταύτης, ταῦτα κεφαλαιωδῶς 545
ἀνέμνησεν ὑποτυπῶν τὸ σχῆμα τοῦ ἀνδριάντος. „τί 10
γάρ,“ φησί, „σχῆμα ἔξει, τὴν ἀσπίδα προβαλεῖται; ἀλλὰ
ταύτην γε ἀπέβαλεν ἐν τῇ περὶ Χαιρωνείαν μάχῃ· ἀλλὰ
ἄκροστόλιον νεῶς ἔξει;“ ἔπειτα πυνθάνεται, „ποίας;
ἢ τῆς τοῦ πατρός; ἀλλὰ βιβλίον, ἐν ᾧ φάσεις καὶ εἰς-
γγελλίαι ἔσονται γεγραμμένα. ἀλλὰ νῆ Δία στήσεται 15
προσευχόμενος τοῖς θεοῖς, κακόνους ὧν τῇ πόλει καὶ
τὰ ἐναντία πᾶσιν ὑμῖν ἡγούμενος; ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς
ὑπηρετῶν;“ οὕτως μὲν οὖν ἀνέμνησε κεφαλαιωδῶς, ἐξ
ὧν αὐτὸν ἐδείκνυνεν οὐκ ὄντα τῆς τιμῆς τυχεῖν ταύτης
ἔξιν. 20

Ἔτι ἀναμνησκειν ἐστὶν ἐκ τῆς καλουμένης ἡθο-
ποιίας. ἔστι δὲ ἡθοποιία λόγος περιτιθέμενος προσώποις
ὑποῦσιν, οἷον, τίνα νῦν ἐροῦσιν οἱ θεασόμενοί με ἀγόμε-
τον εἰς τὸ οἶκημα; Μιλτιάδης οὗτος ὁ στρατηγὴς τῆς
ἐν Μαραθῶνι μάχης, ὁ τὴν νίκην παρασκευάσας τῇ πό- 25
λει, ὁ τοὺς βαρβάρους σφήλας τῆς ἐλπίδος. κέχρηται
τούτῳ τῷ τόπῳ καὶ Ὑπερείδης ὑπὲρ Ἀνκουργου λέγων·
„τίνα φήσουσιν οἱ παριόντες αὐταῦ τὸν τάφον; οὗτος
ἐβίω μὲν σωφρόνως, ταχθεὶς δὲ ἐπὶ τῇ διοικήσει τῶν
πλημμάτων εὗρε πόρους, ᾠκοδόμησε δὲ τὸ θέατρον, τὸ 30
φθδεῖον, τὰ νεώρια, τριήρεις ἐποίησατο, λιμένας. τοῦτον 546
ἢ πόλις ἡμῶν ἡτίμωσε, καὶ τοὺς παῖδας ἔδθησεν αὐτοῦ.“

κέχρηται καὶ Σοφοκλῆς ἐν Ἡλέκτρᾳ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς
τὸν Αἰγισθον καὶ τὴν μητέρα ἀποκτείνει κελευούσῃ [καὶ]
τὴν Κλυταιμνήστραν, πειρᾶται δὲ αὐτὴν ἀναπείθειν ἐξ
ἡθοποιίας· οἱ γὰρ βλέποντες ἡμᾶς, φησί, τὰ καὶ τὰ
5 ἐροῦσι. καὶ ἐν Ἀπολογία δὲ Σωκράτους ὁ Πλάτων δι'
ἡθοποιίας ἀναμιμνήσκει. τοιοῦτος μὲν οὖν ἐστὶν οὗτος
ὁ λόγος.

Ἐπαναμνήσομεν δὲ καὶ διὰ τῆς συγκρίσεως τῶν ἀρ-
ποτέροις δικαίων, οἷον, ὁ μὲν ἦκει πρὸς ὑμᾶς τῆς ἀδείας
10 τυχεῖν βουλόμενος, ἐμπρήσας μὲν ὑμῶν τὰς τριήρεις,
γεγονὼς δὲ ὑμῖν τηλικαύτης αἰτίας ζημίας, προβαλλόμε-
νος δὲ τὴν στρατηγίαν, ἐν ἣ ταῦτα διεπράξατο· ἐγὼ δὲ
ὑπάγων αὐτὸν τοῖς νόμοις καὶ βουλόμενος ὑμῖν αὐτὸν
τιμωρίαν ὑποσχεῖν ἀνθ' ὧν ἐζημίωσε τὸ κοινόν. καὶ ὁ
15 μὲν πρὸς τῷ τὴν πόλιν αὐτὸς ἡδίκηκέναι καὶ τοῖς ἄλλοις
στρατηγοῖς οἴεται ἄδειαν παρασχεῖν τοῦ τὰ ὅμοια πράτ-
τειν· ἐγὼ δὲ καὶ τούτους ἡγοῦμαι τῷ τὰ ὅμοια τούτῳ
παθεῖν δεδοικέναι μηδὲν ὅμοιον αὐτῷ ζημιῶσαι τὴν πό-
λιν. ἢ οὕτως ἀντιπαραβαλοῦμεν τὰ ἀλλήλων δίκαια·
20 ἐγὼ μὲν ἀξιῶν ὑμῖν τοὺς νόμους εἶναι κυρίους δευ-
τέρω, ὁ δὲ ἀκύρους αὐτοὺς καὶ μηθενὸς ἀξιούς· καὶ γὰρ
μὲν τιμᾶσθαι παρ' ὑμῖν τοὺς ὑμετέρους εὐεργέτας, ὁ δὲ
τοὺς ἄνωθεν ὑμᾶς λελυπηκότας· καὶ γὰρ μὲν τοῦτο γενέ-
σθαι ὃ πραχθὲν οὐ ζημιώσκει τὴν πόλιν, ὁ δὲ ἐξ οὗ τὸ
547 κοινὸν μέλλει βλάπτεσθαι.

26 Ἔτι δὲ ἀναμνήσομεν διὰ ψηφίσματος εἰσφορᾶς, ὥς ὁ
Ἰπποκρίδης ψηφίσματος κατηγορῶν ὑπὸ Δημιάδου γε-
φέντος, πρόξενον Εὐθυκράτην εἶναι γράψαντος, αὐτὸν
εἰσφέρει ψήφισμα δι' οὗ ποιεῖται τὴν ἀνακεφαλαιώσαν
30 τῶν εἰρημένων· ἃ μὲν γὰρ οὗτος, φησὶν, εἰσκεκόμικται
οὐκ ἔχει τὰς ἀληθεῖς αἰτίας τῆς προξενίας, ἐγὼ δὲ εἰ δὲ
πρόξενον ὑμῶν αὐτὸν γενέσθαι, δι' ἃ τούτων τεύξεται

εἰσφέρειν. ἔπειτα τὸ ψήφισμα εἰσφέρει· δεδόχθαι
 ἡ πρόξενον αὐτὸν εἶναι, διότι τὰ Φιλίππῳ συμ-
 καὶ πράττει καὶ λέγει, ὅτι γενόμενος ἱππαρχος
 ἰωνθίων ἱππέας προὔδωκε Φιλίππῳ, ὅτι τοῦτο
 αἴτιος τοῦ Χαλκιδέων ὑπῆρξεν ὀλέθρου, ὅτι 5
 ; Ὀλύνθου τιμητῆς ἐγένετο τῶν αἰχμαλώτων, ὅτι
 ἔξε τῇ πόλει περὶ τοῦ ἱεροῦ τοῦ Ἀηλίων, ὅτι τῆς
 περὶ Χαιρώνειαν ἡττηθείσης οὔτε ἔθαψε τῶν
 τῶν τινάς, οὔτε τῶν ἀλόντων οὐδένα ἐλύσατο·
 τῶν κεφαλαιωδῶς ἀναμιμνήσκει τῶν παρ' ὅλην 10
 ἡγορίαν εἰρημένων κατ' αὐτοῦ.
 ἀναμνήσομεν ἐπὶ τῆς καλουμένης γνωσιγραφίας,
 αὐτὴν κεφαλαιούμενοι τὰ εἰρημένα· ἔστι δὲ ἡ
 ραφία ἀπόφασις δικαστῶν, οἷον, τί δὲ ἀφιέντες⁽⁷⁰⁹⁾
 ; ἐξεῖναι καταλύειν τοὺς νόμους, πράττειν τὰ 15
 ἢ μὴ συμφέροντα, δημεύειν ἀλλοτρίας οὐσίας.
 ἡ ἀναμιμνήσκειν διὰ νόμων εἰσφορᾶς, ὥς ἀνα-
 ρεῖν ὑπάρχει διὰ ψηφίσματος εἰσφορᾶς, οἷον, 548
 βάνετέ [με] νῦν νόμον εἰσφέρειν μηδένα ἐπιβου-
 τοῖς ἀλλοτρίοις παισίν, ἐξουσίαν ἔχειν τοὺς πατέ- 20
 ρας υἱέων, τοὺς στρατιώτας μὴ ἐπιβουλεύειν τοῖς
 αἰς τοῖς ἑαυτῶν, μὴ ποιεῖσθαι κέρδη τὰς ἀλλο-
 τριότητάς, εἰ τοῦτον εἰσέφερε τὸν νόμον, οὐκ ἂν
 ατε; τοῦτον δὲ ἀντὶ τούτου εἰσφέρειν ἕτερον νό-
 μον τὰ ἐναντία τούτοις ποιεῖν κελεύοντα, κυρίους 25
 ὦν ἀλλοτρίων παίδων τοὺς μηδὲν προσήκοντας
 τοὺς ἀδικήσαντας μηδεμίαν τιμωρίαν ἐκτίνειν,
 τοὺς στρατιώτας ἔχειν τοῦ ποιεῖν ἅπαντας κακῶς.
 ἀναμνήσομεν δι' ὑπογραφῆς ἥτοι εἰκόνοιο ἢ ἀν-
 ὁμοῦ ἢ τάφου ἢ τῶν τοιούτων τινός, οἷον καὶ τὸν 30
 νῶνδαν φασὶ θανάτου κρινόμενον παρὰ τοῖς Θη-
 ρασι τοιῆσαι. παρελθὼν γὰρ ἔφη „ἀποκτείναντέ με, ὃ

- Θηβαῖοι. ἐκεῖνο δέ μοι παρ' ὑμῶν ὑπαρξάτω ἐν τῇ σι
 ὅτι παραλαβὼν τὴν πόλιν δουλεύουσαν τὴν ἐαυτοῦ ἢ
 θέρωσε, καὶ Λακεδαιμονίους ἐκράτησε μάχη, καὶ εἰ
 εἰς Πελοπόννησον, τὰ καὶ τὰ διεπράξατο.“ δύναται
- 5 Ἐπαμεινώνδας καὶ οὕτω λέγειν· μὴ ποιήσῃτέ μοι
 φον· παριῶν γάρ τις μνημονεύσει καὶ ἐρεῖ τὰ καὶ τὰ.
 δὲ ὑπομιμνήσκειν οὐ μόνον διὰ τῆς ἐπιγραφῆς
 γιγνομένης διὰ γραμμάτων, ἀλλὰ καὶ τῆς ἐκτύπ
 ἐχούσης τῶν γεγενημένων, ὥς ἐπὶ Θεμιστοκλέους,
- 10 ἀποκτενεῖτέ με, ἔστω μνῆμα δηλοῦν ἐπὶ τῷ ἔμφῳ 1
 549 τούτων ἕκαστον, δι' ᾧ νῦν φθιnouόμενος κρίνομαι,
 τεμίσιόν που καὶ Σαλαμῖς γεγράφθω καὶ στόλος βα
 κὸς καὶ τὸ Ἀθηναίων ναυτικὸν καὶ τῶν ἄλλων ἕκα
 ἀξιῶσει τούτοις ἐγγεγράφθαι.
- 15 Ἔστι δὲ ἀναμιμνήσκειν τῶν εἰρημένων καὶ καθ'
 ρον τρόπον τῷ σχήματι τῆς πεύσεως χρώμενον, ἂν
 τῶντα τοὺς δικαστὰς, διὰ τί ἀφήσετε τὸν φεύγοντα
 Αἰσχίνης πεποίηκε. πυνθάνεται γὰρ τῶν δικαστῶν·
 τί ἀφήσετε τὸν Κτησιφῶντα; ὅτι νόμιμον τὸ ψήφι
- 20 ἀλλὰ δέδεικται παρὰ τοὺς νόμους γεγραμμένον· ὅτι
 μοσθένης εὖνους τῇ πόλει; ἀλλὰ καὶ οὗτος δέδεικται
 κόνους ὦν τῷ δήμῳ. ὅτι Κτησιφῶν αὐτὸς ἐξ ἀγνοί
 ψήφισμα ἁμαρτῶν ἔγραψεν, ἀναγκάσαντος αὐτόν τι
 οὐδὲ διὰ τούτων οὐδὲν αὐτοῦ ἀποψηφιεῖσθε.
- 25 Τοσαυταχῶς οὖν ἀναμιμνήσκειν ὑπάρχει, τοι
 χρῆσθαι τῇ ἀνακεφαλαιώσει καλουμένη· ἀναμνήσ
 γὰρ καὶ ἐπερωτῶντες τοὺς δικαστὰς τὰς αἰτίας, δι
 φήσουσι τοὺς κρινομένους ἑᾶν, ἔπειτα ἐξ ἐπιγράμμι
 καὶ τούτου διχῶς θεωρουμένου, ἐξ εἰσφορᾶς νόμοι
- 30 ψηφίσματος, ἐκ τῆς γνωσιγραφίας, ἐκ τῆς [παραθέσ
 ἀμφοτέρων τῶν δικαίων συγκρίσεως, πάλιν ἐξ ἰ
 ποιίας, ἐξ ὑποτυπώσεως, ἐκ προσωποποιίας, ἐκ τῆς

κλαιώδους ἐκθέσεως τῶν εἰρημένων. καὶ περὶ μὲν τῆς
κακεφαλαιώσεως ταῦτα λέγειν ὑπάρχει.

Περὶ ἐλέου.

550

Ἐπειδὴν δὲ μέλλωμεν κινεῖν ἔλεον, προπαρασκευά-
μεν τὸν δικαστὴν πρὸς τοῦτο ἡμῖν ἐπιτηδείως ἔχειν· 5
ἡ γὰρ ἐξαίφνης ἐπιχειρεῖν δεῖ τούτῳ τῷ τόπῳ, ἀλλὰ
πὰ προπαρασκευῆς τινος· ἀνύσομεν γὰρ τι καὶ οὕτω
ἕλλον τῶν δικαστῶν ἀναπεπεισμένων καὶ παρωξυσμέ-
ον πρὸς τὸ ἐλεεῖν τὸν κρινόμενον. πῶς οὖν προπαρα-
κευάσομεν; τοῦτον τὸν τρόπον· κοινῶς τόπῳ χρησό- 10
θα τῷ περὶ ἐλέου καὶ φιλανθρωπίας, καὶ περὶ τοῦ δεῖν
ρονεῖν ἀνθρώπινα καὶ ἡμέροις χαίρειν μᾶλλον ἢ περὶ
τοτόμοις, τὸ τοιοῦτον εἶναι λέγοντες πολὺ καὶ χρηστὸν
ὃ φιλάνθρωπον καὶ τρόπον πεπαιδευμένον, καὶ τοὺς
ἴσως ἔχοντας ἐπαινεῖσθαι μᾶλλον τῶν οὕτως οὐκ ἐχόν- 15
των, καὶ ὅσον διαφέρουσιν οἱ ἄνθρωποι τῶν θηρίων, (710)
σοῦτον διαφέρειν τοὺς ἐλεήμονας τῶν ἀνηλεῶν. καὶ
ι φήσομεν τοὺς οὕτως ἔχοντας εἰ ποτε ἄρα δεηθεῖεν
ἰς παρ' ἄλλων φιλανθρωπίας, ῥᾶον αὐτῆς τυγχάνειν.
Ἐν δ' ὄντας ἀνθρώπους προοραῖσθαι τὸ μέλλον. Ἀθή- 20
ρσι μὲν οὖν λέγοντες καὶ ἀπὸ κρίσεως καὶ ἀπὸ ἔργων
γεννημένων τὸν κοινὸν τρόπον τοῦτον κατασκευάσομεν·
λέου βωμός ἐστι παρ' ὑμῖν, θεὸς εἶναι δοκεῖ παρ' ὑμῖν
κοινὴ πάντων φιλανθρωπία, ἐπὶ τούτῳ παρὰ τοῖς ἄλ-
ης εὐδοκιμεῖτε πᾶσι, μὴ οὖν ἀλλοιωθῇτε νῦν. καὶ πα- 25
ιδείγματα προοισόμεθα, τοὺς καταφυγόντας μὲν ἐπὶ
ν βωμόν, μὴ ἀτυχήσαντας δὲ ὧν ἠξίωσαν, οἷον τοὺς
ρακλείδας, καὶ εἰ δὴ τινες ἕτεροι λέγονται τὸ ὁμοιον
ἰτοῖς ποιῆσαι. εἰ δὲ παρ' ἄλλοις ἐσμέν, παράδειγμα τὸ 551
ἔν Ἀθηναίων προοισόμεθα καὶ ἐπαινεσόμεθα τοὺς 30
θηναίους, καὶ ἐὰν μὲν ὥσι φίλοι, ὥς καὶ περὶ φίλων

διαλεξόμεθα, εἰ δ' ἐχθροὶ τῶν Ἀθηναίων τινές, προ-
θεραπεύσομεν τὸν λόγον, ὥς ὁ Αἰσχίνης· μέλλον γὰρ
λέγειν πεπραγμένον τι τοῖς Λακεδαιμονίοις, προθερα-
πεύει τοῦτο καλὸν εἶναι λέγων μιμείσθαι καὶ τὰς ἄλλο-
5 τρίας καὶ τὰς οἰκείας ἀρετάς.

Οὐ μόνον δὲ τούτῳ τῷ τόπῳ πρὸς τὸν ἔλεον τοὺς δι-
καστὰς παρασκευάσομεν, ἀλλὰ καὶ ἀναμιμνήσκοντες τῶν
τοῖς φεύγουσι δι' αὐτοὺς πεπραγμένων, λόγου χάριν,
οὗτος μέντοι πένης ὢν οὐκ ὄν αὐτῷ φιλοτιμείσθαι πρὸς
10 ὑμᾶς ἐκ χρημάτων γέγονεν ὑμῖν καὶ ἐκ τῶν ὄντων τὰ
δυνατὰ αὐτῷ χρήσιμος, αὐτόν γε μὴν ἔταξεν ἐπὶ τὰ τῇ
πόλει συμφέροντα. καὶ γὰρ τοὶ δημηγορῶν ὠφέλει τὸ
κοινὸν νόμους εἰσφέροντων ψηφίσματα· ὑπὲρ δὲ τῶν δι-
καίων ἐπρέσβευσεν, ἐστρατήγησεν. ἔτι προπαρασκευάσο-
15 μεν πρὸς τὸ ἐλεείσθαι τοὺς κρινομένους τὰ ὑπ' αὐτῶν
φιλανθρωπῶπως πρὸς ἄλλους πεπραγμένα διεξιόντες· ἐνὶ
αὐτῷ παρὰ τοῦ δεινὸς τιμωρίαν ἀδικηθέντι λαβεῖν ἀφάρ-
κεν· ἐν μέντοι τῷ παρασκευαστικῷ πρὸς τὸν ἔλεον τού-
τῳ οἰκείῳ χρησόμεθα τῷ παρόντι πράγματι.

20 Μετὰ μέντοι τοὺς κοινούς τόπους τοὺς τὴν παρα-
σκευὴν ἔχοντας πρὸς τὸν ἔλεον ἀπὸ τοῦ παρὰ τὴν ἀξίαν
καλουμένου τὸν ἔλεον κινήσομεν· παρὰ τὴν ἀξίαν δὲ
ἔστι τὸ ταῦτα πάσχειν τινά, ἅπερ αὐτῷ δοκεῖ εἶναι ἥτις,
οἷον τὸ πένεσθαι τοὺς ἐν πλούτῳ γεγυνοτάς, τὸ φεύγειν
25 δημαγωγούς, τὸ ἀτιμία περιπεπτωκέναι στρατηγούς,
579 συνελόντι δ' εἰπεῖν ἢ ἀπὸ τῶν βελτιόνων ἐπὶ τὰ χεῖρα
μεταβολὴ κατὰ τὸν τόπον θεωρεῖται τὸν παρὰ τὴν ἀξίαν
καλούμενον, οἷον ὁ Δημοσθένης ἐπιστέλλει πως τοῖς
Ἀθηναίοις περὶ τῆς καθόδου τῆς ἐαυτοῦ. οἶμαι μὲν ὅτι
30 καὶ αὐτὸς κινεῖ τὸν ἔλεον ἐκ τοῦ παρὰ τὴν ἀξίαν θεωρεῖ-
σθαι· εἰ δὲ καὶ παραλέλειπται τοῦτο αὐτῷ, ὑπῆρχεν ἂν
κινήσαι τὸν ἔλεον αὐτῷ τόνδε τὸν τρόπον, ἀλλὰ νῦν ὁ

πρότερον διοικῶν τὰ ὑμέτερα πράγματα καὶ λαμπρὸς καὶ περιβλεπτός ὢν καὶ ὑπὸ τῶν πάντων ζηλούμενος οὐ μόνον τούτων ἀφῆρημαι, ἀλλὰ καὶ τῆς πατρίδος ἐξελη-
λαμαι. καὶ ἰκέτης ἄλλων γίνομαι ὁ τέως ἄλλους εὖε-
γεῶν.

5

Ἔτι κινήσομεν ἔλεον καὶ ἀπὸ τοῦ καλουμένου παρὰ 580
τὴν ἐλπίδα, οἶον, ἥλπιζον δημαγωγῶν καὶ τὰ ὑμέτερα
πράττων καὶ τολμήσας διὰ τὰ ὑμῖν συμφέροντα προς-
κροῦσαι τοῖς πλουσίοις ἀποκείσθαι μοι παρ' ὑμῖν ἀντὶ
τούτου τὴν χάριν, εἰ δὲ μὴ μᾶλλον εὐδοκιμήσειν τῶν 10
πλουσίων, ἀλλ' οὖν ἀπολαύσειν αὐτοῖς τῆς τιμῆς τῆς
ἰσῆς· νυνὶ δὲ τούτων ἀπάντων ἐσφάλην, ἤτησέ με παρ'
ὑμῶν ὁ πλούσιος δωρεάν, ὑμεῖς ἔδοτε, ψήφισμα περὶ
τούτων ἐκυρώσατε. δύναται δέ τις τὸν τόπον τούτου κι-
νεῖν πολλαχῶς· ἥλπισα γηροβοσκὸν παῖδα ἐσεσθαι μοι. 15
ὁ δὲ οὐ μόνον οὐδὲν τούτων ποιεῖ, ἀλλὰ καὶ συκοφαντεῖ
καὶ παρανοεῖν φησὶ καὶ δῆσαι βούλεται. καὶ στρατηγὸς (721)
κρινόμενος ἐπὶ νίκη γεγεννημένη ἀπὸ τούτου τοῦ τόπου
εἰς τὸν ἔλεον εὐπορήσει λημμάτων.

Ἔτι ἔλεον κινήσομεν ἀπὸ τῆς εὐδαιμονίας τῆς πρὸ 20
τοῦ αὔξοντες αὐτήν, ὥς ἐπὶ Μιλτιάδου, οὗτος μέντοι
παρ' ὑμῖν εὐδοκιμῶν πρὸ τοῦ καὶ τιμῆς καὶ στρατηγίας
ῥηξιωμένος οὐκ ἐπὶ τῆς αὐτῆς τούτοις χώρας μένει, ἀλλ',
ἰρᾶτε γὰρ τὴν μεταβολὴν αὐτοῦ τῆς τύχης, κρίνεται μὲν
ὅς ἀδικῶν τὴν πόλιν, κεκόμισται δὲ νοσῶν εἰς τὸ δικα- 25
στήριον, ἔχει δὲ τὴν ἐλπίδα τῆς ἀφέσεως οὐκ ἐν τοῖς ἐαν-
-τοῦ λόγοις, ἀλλ' ἐν οἷς ἄλλοι μέλλουσιν ὑπὲρ αὐτοῦ λέ-
γειν. καὶ ὥς ἐπὶ τῶν Ἀθηναίων λόγου χάριν, εἰ τινες
ῥέξουν τοὺς Λακεδαιμονίους καταλῦσαι τὴν ἀρχὴν τῶν
φιακόντα. τὴν γὰρ εὐδαιμονίαν τὴν οὖσαν τῇ πόλει 30
ἐρὸ τοῦ ἐπιὼν τις καὶ αὔξων καὶ τὰ παρόντα δεινὰ νῦν
ὑποῖς καταριθμούμενος καὶ ἀξιῶν ἐλέου τυχεῖν αὐ-

581 τοὺς νῦν δόξει δικαίως κεκινηκέναι τὸν τόπον τοῦτον,
 ὅτι καὶ αὐτῶν τῶν Λακεδαιμονίων οἱ Ἀθηναῖοι μείζονες
 ὄντες οὐκέτι μὲν ἀμφισβητοῦσι τῶν πρωτείων τῆς Ἑλ-
 λάδος, κεῖνται δ' ἐπ' ἄλλοις κριθησόμενοι ἐν τῇ τῶν
 5 ἡδικομένων φιλανθρωπία, * καὶ ὁμηρεύοντες ὥς Ἀλέ-
 ξανδρον ἀπάγονται· ἡμεῖς δέ φησιν ἡ κοινὴ τῆς Ἑλλά-
 δος καταφυγὴ, πρὸς ἣν ἐβάδιζον αἱ πανταχόθεν πρεσ-
 βεῖται, νῦν κινδυνεύομεν περὶ τοῦ ἐδάφους τῆς πατρί-
 δος· κέχρηται τούτῳ τῷ τόπῳ καὶ ὁ Εὐριπίδης. λέγει
 10 γοῦν καὶ ἡ Ἑκάβη παρ' αὐτῷ·

ἤμην τύραννος κεῖς τύρανν' ἐγὼ γημάμην,
 κἀνταῦθ' ἀριστεύοντ' ἐγεινάμην τέκνα,
 οὐκ ἀριθμὸν ἄλλως, ἀλλ' ὑπερτάτους Φρυγῶν.
 οὐ Τρωάς οὐδ' Ἑλληνίς οὐδὲ βάρβαρος

15 γυνὴ τεκούσα κομπάσειεν ἄν ποτε.

τὴν εὐπαιδίαν καὶ τὸ γήμασθαι τυράννῳ καὶ τὸ ἐκ τυράν-
 νων γεγενῆσθαι ἀντιπαρατίθησι καὶ τὰ παρόντα δεικνύ-
 φησιν οὖν εὐθύς

καὶ ταῦτ' ἐπεῖδον δορὶ πεσόνθ' Ἑλληνικῶ,
 20 καὶ τὸν φυτουργὸν Πρίαμον οὐκ ἄλλων πάρα
 ἤκουον, ἀλλὰ τοῖσδ' ἐπεῖδον ὄμμασιν
 αὐτὴ κατασφαγέντ' ἐφ' ἐρκειὸν Διός,
 αὐτὴ δὲ δούλῃ ναῦς ἐπ' Ἀργείων ἔβην.

ἡ ἀντιπαράθεσις τοῖς ἀγαθοῖς τῶν κακῶν τὸν ἔλεον κε-
 25 κίνηκεν. ἔλεεινοὶ μὲν γάρ εἰσι καὶ οἱ ὁπωσοῦν δυστυ-
 χοῦντες, ἔλεεινότεροι δὲ εἶναι δοκοῦσιν οἱ ἐκ λαμπρῆς
 582 εὐδαιμονίας συμφοραῖς μεγάλαις χρώμενοι. ἐπειδὴν δὲ
 τινὰς τὸν περὶ αὐτῶν κινοῦντες ἔλεον ἀτυχοῦντας ἐπι-
 δεῖξαι θέλωμεν, πᾶσχοντας αὐτοὺς κακῶς ἀποδειξομεν
 30 ἀπὸ τριῶν τόπων, καὶ κατὰ ψυχὴν καὶ κατὰ σῶμα καὶ
 κατὰ τὰ ἐκτὸς καλούμενα· καὶ κατὰ μὲν ψυχὴν οὕτως,
 λύπην [περὶ αὐτὸν] λέγοντες ἢ παράνοϊαν ἢ τι τῶν τοῦ-

τοῖς ἐοικότων. ἔστι δὲ καὶ ὁ ἔρως τῶν τῆς ψυχῆς παθῶν·
 ἔλεον οὖν κινήσει τις καὶ περὶ τοῦ ἔρωτος διεξελθὼν εἰ
 βιασάμενός τις ἦς ἦρα, ἐπὶ ταύτῃ κινδυνεύοι. τὰ δὲ
 κατὰ σῶμα οὕτω θεασόμεθα, εἰ τέτρωται, εἰ πληγὰς
 ἢ μάστιγας ἀνεδέξατο περὶ τὸ σῶμα, εἰ δεσμοῖς κέχρηται, 5
 ἢ τινι τοιαύτῃ τάλαιπωρία. ἐπειδὴ δὲ τῶν τοιούτων
 ὁτιοῦν προφερόμενος ἐθέλοι τὸν ἔλεον ἐξεργάσασθαι,
 οὐχ ἁπλῶς δεῖ τὸ στοιχεῖον τοῦ ἐλέου λέγειν, ἀλλ' ἐπεξι-
 ἔναι σαφῶς καὶ τὰ παρακολουθοῦντα αὐτοῖς, οἷον εἰ
 λύπη ἢ ἔρως ἢ μανία· τούτων γὰρ ἕκαστον προᾶγμά ἐστι, 10
 καὶ κινεῖ μὲν ἔλεον καὶ ἁπλῶς λεχθέν, μᾶλλον δὲ κινή-
 σει, ὅταν τὰ παρακολουθοῦντα τῷ ἔρωτι ἐπεκιδιάσκω-
 μιν ἢ τῇ μανίᾳ ἢ τῇ λύπῃ ἢ ὁπωδήποτε τῶν τῆς ψυχῆς
 παθῶν, οἷον, ἐν τίσι γὰρ ἐστὶν οὗτος, οὐκ οἶδεν, οὐ
 γινώσκει, οὐ παιδας τοὺς ἑαυτοῦ, οὐ νόμους, 15
 οὐ τὸ δίκαιον ἐπίσταται. οὐ συνιήσιν ἡμέρας, οὐχ ἡλίον
 φῶς, φεύγει τὰ τοῖς ἄλλοις ἡδιστα δοκοῦντα εἶναι, ποθεῖ
 δὲ ἃ φεύγουσιν ἄλλοι, ἐρημίᾳ χαίρει καὶ ἐπεμβαίνει
 πυρὶ, καὶ τὸν μετὰ θηρίων μᾶλλον ἀσπάζεται βίον. ἔλα-
 βον τὰ παρακολουθοῦντα τῇ μανίᾳ ἀρμοζόντων ἁπάν- 20
 των αὐτῶν εἰς τὸν ἔλεον. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ λυπουμένου
 καὶ ἐπὶ τοῦ ἐρῶντος ἐν μέρει ἐκ τῶν παρακολουθούντων 563
 καὶ ἔρωτι καὶ λύπαις λαμβάνουσιν' ἂν καὶ οἱ περὶ τούτων
 ἑκάστου λόγοι, ἅμα τε αὐξήσουσι τὸ στοιχεῖον τοῦ ἐλέου
 καὶ τοὺς δικαστὰς ἐπισπάσονται πρὸς τὸ οἰκεῖον αὐτοῦ. 25
 τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ ὅταν τῶν ἀπὸ τοῦ σώματος παθῶν
 κινήσωμεν τὸν ἔλεον, πηρώσεως ἢ δεσμῶν ἢ ἀπὸ τραύ- (722)
 ματος, καὶ τὰ τούτοις παρακολουθοῦντα ληψόμεθα. τίνα
 τοῖνυν τῇ πηρώσει παρακολουθεῖ; σκότος πολὺ καὶ τὸ
 μηδενὶ χαίρειν τοῖς αὐτοῖς τοῖς ἄλλοις δύνασθαι, καὶ 30
 τῶν ἄλλων ἕκαστα. τὰ δὲ ἐκτὸς καλούμενα θεωρεῖται ἐν
 ἵπανει τροφῆς ἢ χρημάτων. καὶ ἀπὸ τούτων οὖν ἔλεον

κινήσομεν λόγου χάριν. καὶ ὁ τέως σὺν πᾶσι τρυφῶν καὶ
 ἐτέρους εὖ ποιῶν ἐνδεής ἐστι καὶ τοῦ πιεῖν καὶ τοῦ φα-
 γεῖν, παρ' ἄλλων ἐρανίζεται τροφάς. ὁπότεν μέντοι λαμ-
 βάνωμεν τὰ παρακολουθοῦντα τοῖς ἐκτὸς καὶ τοῖς κατὰ
 5 σῶμα καὶ τοῖς κατὰ ψυχὴν, παραπεφυλαγμένως τοῦτο
 ποιήσομεν· οὐ γὰρ ταῦτα πάντα ἐροῦμεν κινεῖν τὸν
 ἔλεον πειρώμενοι τὰ λεχθέντα· ἔλεον οὖν ὁμοίως κινεῖ
 οἷον ζημία εἰς χρήματα καὶ ἀφαίρεσις οἰκέτου, καὶ τού-
 των ἕκαστον, ἀλλὰ δουλεία, αἰχμαλωσία, θάνατος παι-
 10 δὺς ἢ γυναικός, τὰ δὲ ἐξέχειν δοκοῦντα τῶν κακῶν καὶ
 ἐφ' οἷς λεχθεῖσιν παρακολουθεῖ τὸ δακρύνειν, ταῦτα
 προοισόμεθα καὶ τὰ παρακολουθοῦντα αὐτοῖς ἐπέλει-
 σόμεθα, τίνα παιδοτροφία παρηκολούθησεν, ἐν τίσι νῦν
 ἐστίν [γάμων χηρεία].

15 Κινεῖ δὲ ἔλεον καὶ τὰ ἀπρεπῆ καὶ τὰ αἰσχρά, καὶ οἷς
 ἂν ὄνειδος προσῇ περὶ τινων λεγόμενα, ἐπειδὴ νῦν αὐ-
 τῶν κίνδυνος καὶ παθεῖν, ὥς Ὅμηρος περὶ τῆς Ἀνδρο-
 μάχης

καὶ κεν ἐν Ἀργεὶ ἐοῦσα πρὸς ἄλλης ἰστὸν ὑφαίνοις.

594 καὶ τὰ ἐξῆς ἅπαντα ὑπὸ τοῦ Ἑκτορος εἰρημένα τὸν ἔλεον

21 τὸν τῆς Ἀνδρομάχης κινεῖ. ἀλλὰ καὶ ἡ Ἀνδρομάχη τὰ
 παρακολουθοῦντα τῇ ὀρφανίᾳ περὶ τοῦ παιδὸς λέγουσα
 τοῦ ἑαυτῆς καὶ αὐτὴ τὸν ἔλεον κινεῖ,

ἄλλον μὲν χλαίνης ἐρύων, ἄλλον δὲ χιτῶνος

25 καὶ

τῶν δ' ἐλεησάντων κοτύλην τις τυτθὸν ἐπέσχε

καὶ

χείλεα μὲν τ' ἐδίγηε

καὶ

30 δακρυόεις δέ τ' ἄνεισι πάϊς ἐς μητέρα χήρην.

ἐν πολιτικῷ δὲ ζητήματι ἀπὸ τῶν ἀπρεπῶν οὕτως ἔλεον
 κινήσομεν, οἷον πλούσιος ἐχθροῦ πένητος παῖδα ἀρι-

στεὺς πρὸς ἀναιρέσιν ἤτησεν, ἔδωκεν ἡ πόλις, εὐθὺς αὐ-
τὸν ὁ πατήρ ἀναιρεῖσθαι βούλεται. ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν
αἰσχυρῶν καὶ τῶν ἀπρεπῶν ἔλεον ὁ πένης κινήσει, ἥξεις
πρὸς τὸν πλούσιον, παιδίον, καὶ οὗτος ἔσται σου κύριος,
ἔξουσίαν ἀνελεῖν ἔχων· πῶς οὖν σοι χρήσεται νέφ' ὄντι 5
καὶ ὄραν ἔχοντι; τὰ ὑπὸ τῶν νόμων ἀπειρημένα ποιήσει
ἔστ' ἔξουσίας, ἃ καὶ τοὺς παθόντας οἱ νόμοι καλῶνσι
δημηγορεῖν, ἐπεὶ τῶν αἰσχυρῶν καὶ τῶν ἀπρεπῶν ἕκα-
στον ἔλεον κινήσει. ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀγαμέμνων ἔλεον ἐκί-
νησεν ἐπὶ τοῦ Μενελάου τετραμένου ἐκ τινος τῶν τοῖς 10
Ἑλλήσιν αἰσχύνην φερόντων

καὶ κέ τις ᾧδ' ἐρέει Τρώων ὑπερηνορεόντων

τύμβῳ ἐκιδρώσκων Μενελάου κυδαλίμοιο,

καὶ τὰ ἐξῆς. δύναται τοίνυν τοῦτοις ὁμοίως ὁ πένης ἐπὶ
τοῦ παιδὸς ἔλεον κινήσαι· οὐ γὰρ μόνον ἃ τις πείσεται 585
ῥητα αἰσχυρὰ λέγειν χρή, ἀλλὰ καὶ τί περὶ αὐτῶν ἐροῦσιν 16
ἕτεροί τινες· τίνα τοίνυν ἐρεῖ ὑμῶν αὐτῶν ἕκαστος; οὐ
ταῦτα δὴ, τὴν ὕβριν, τὴν αἰσχύνην τοῦ σώματος, τὰ
ῥυειδος ἡμῖν ἀμφοτέροις φέροντα; ἐπὶ ταῦτα οὖν αὐτὸν
ῥώσετε;

20

Τὰ μέντοι δεινὰ τὰ συμβεβηκότα τίσιν ἢ συμβησό-
μενα οὐ δεῖ κεφαλαιωδῶς ἐκτίθεσθαι· ἡ γὰρ ἀθρόα τού-
των δῆλωσις ἐκπληξιν ἔχει μᾶλλον τῶν ἀκουόντων αὐτά,
ἢ ἔλεον τῶν πεπονθότων. παράδειγμα τὸ Αἰσχύινου
ἑθρόας δηλώσεως κακῶν τὸ περὶ τῶν Θηβαίων εἰρημέ- 25
νον· „Θῆβαι δὲ Θῆβαι πόλις ἀστυγείτων μεθ' ἡμέραν
ἐκ μέσης τῆς Ἑλλάδος ἀνήρπασται.“ ἀλλ' οὐχ ὁ Δείναρ-
ρος, ἀλλ' ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἐλθὼν τόπον καὶ ἄλλα μὲν εἶπε
ῥαινὰ δι' ὧν τὸν ἔλεον ἐκίνησε, καὶ μέντοι γε καὶ τὴν
ῥαχυρὰν ἐρημίαν τῶν Θηβαίων παραστήσαι βουλόμενος 30
εἶπε· „περιπέτονται δὲ τὸ τῶν ταλαιπώρων Θηβαίων
ῥαυτο χελιδόνες.“ ὥς δὲ τὸ ἀθρόως λέγειν τὰς τινῶν

συμφορὰς ὅξυ ἄκουσμα ὃν ἀλλοτρίως ἔχει πρὸς τὸν ἔλεον, οὕτως ἐπακριβὲς [ἐπὶ] πάντα ἐπεξίεναι πειραῖσθαι καὶ καταβάλλει τὸν ἔλεον· τὴν μέσσην οὖν βαδίζειν δεῖ, ὥς Ὅμηρος,

- 5 ἄνδρας μὲν κτείνουσι, πόλιν δέ τε πῦρ ἀμαθύνει,
τέκνα δέ τ' ἄλλοι ἄγουσι βαθυζώνους τε γυναῖκας,
(723) ἀπὸ τῶν ἐνεχομένων ἀλώσει πόλεως τὸν ἔλεον ἐκίνησαν,
ὧν ἐκινδύνευσεν ἡ πόλις παθεῖν· εἰ δὲ δὴ πάντα διεξήμα
546 τὰ παρακολουθοῦντα πόλεως ἀλώσει, γελοῖος ἂν ἦν καὶ
10 μικροπρεπής.

Κινεῖ δὲ ἔλεον ἐν τοῖς μάλιστα καὶ ἡ ἐνάργεια ἡ τῶν ἀτυχοῦντων καὶ ἡθοποιῖα καὶ χαρακτηρισμὸς ὁ περὶ αὐτῶν γινόμενος, ὥς ὁ Δημοσθένης περὶ τοῦ Στράτωνος· „κάλει δὲ καὶ τὸν Στράωνα αὐτὸν τὸν τὰ τοιαῦτα πε-
15 πονθότα. οὗτος τὰς ἐφ' ἡλικίας στρατείας ἐστρατευμένος ἔσθηκε τὰ νῦν σιωπῶν, οὐδὲ ὁδύρασθαι τὰς ἐαυτοῦ συμφορὰς ἔξουσίαν ἔχων.“ ἔχαρακτήρισε γὰρ αὐτὸν σιωπῶντα παραστήσας δικαστήριον, καὶ ἡθος περιέθηνεν αὐτῷ τὸ τοῦ σιωπῶντος καὶ δεδοικότες λέγειν. ἡθο-
20 ποιῖαν δὲ τὴν διὰ λόγων τόνδε τὸν τρόπον ποιήσομεν, οἷον, τίνα δ' ἔλεγε σφαττόμενός τις, ἢ βιαζομένη παρθένος ἢ ὁτιοῦν τις κινδυνεύων παθεῖν; ὥς ἐπὶ ταύτης τῆς ὑποθέσεως, τοῖς φυγάσι συμφεύγειν τοὺς καῖδας, ἔφευγέ τις, συνέφευγεν αὐτῷ καὶ ἡ γυνὴ κύουσα, π-
25 τεχθὲν παιδίον κατιὸν μετὰ τῆς μητρὸς ἀπέκτεινέ τις, καὶ φόνου κρίνεται. ἐνταῦθα ἔστι δι' ἡθοποιῖας ἔλεον κινήσαι περιθέντας λόγους τινὰς τῇ μητρὶ τοῦ παιδός, οὓς εἶπε παραιτουμένη τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ.

Κινεῖ δὲ ἔλεον καὶ τὸ τῆς ὁμοιοπαθείας στοιχείον.
30 οἷον ὑπὲρ παιδός τις ἀγωνίζεται ἢ μητρὸς ἢ πατρός· οὗτος εἰ καὶ λέγοι τοὺς δικαστὰς ἐν τοῖς αὐτοῦ γενέσθαι πάθεσιν, ἔλεον κινήσει, οἷς αὐτὸς ἐπεπόνθει, ἐπιστήσας

ς ὄντας κυρίους τῆς ψήφου. κελίνηκε τοῦτον τὸν τό-
 ' καὶ Ὅμηρος ἐν Λύτροις· τὸ γὰρ
 μνήσαι πατρός σεῖο θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
 τὰ τούτοις ἐξῆς εἰς τὴν ὁμοιοπαθίαν αὐτὸν ἄγει. 587
 ἰδὰν μέντοι πρὸς τοὺς δικαστὰς τοιοῦτόν τι λέγωμεν, 5
 δοκεῖν τι κατ' αὐτῶν φυλαξόμεθα. χρῆσόμεθα οὖν τῇ
 ἰδιορθώσει καλουμένῃ, οἷον, τὰ μὲν οὖν ἐμοὶ συμ-
 ῖηκότα μηδενὶ συμβαίῃ παθεῖν ὑμῶν, ἀλλ' οὐδὲ συμ-
 ρεται τῶν θεῶν ὑμῖν εὐμενῶν ὄντων· ὅσοις δὲ ὑμῶν
 γατέρεις εἰσὶ παρθένοι, νομισάτω τούτων ἕκαστος 10
 ἰάσθαι τὴν ἑαυτοῦ καὶ ὑπὸ τοσοῦτων τὴν βίαν πε-
 ῖχθαι, καὶ τὰ ἐξῆς εἰ λέγοι, ἔλεόν τινα κινήσει ἀπὸ τοῦ
 κελίου τοῦ προειρημένου.

Ἔτι κινήσομεν ἔλεον αὐτοὶ κατηγοροῦντες ἑαυτῶν.
 ἰτό ἐστὶ μὲν εὐρεῖν καὶ παρὰ τοῖς τραγικοῖς ποιηταῖς, 15
 ἔλει παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ ἢ τοῦ Πενθέως μήτηρ Ἀγανὴ
 κλλαγείσα τῆς μανίας καὶ γνωρίσασα τὸν παῖδα τὸν
 τῆς διεσπασμένου κατηγορεῖ μὲν αὐτῆς, ἔλεον δὲ
 εἶ. ἐν δικανικῇ δὲ ὑποθέσει οὕτως· πένης μὲν ὑπὸ
 νυσίου ἐξηγημένος, ἀξιῶν δὲ ἤδη τεθνάναι μέλλοντος 20
 ἰ πλουσίου καὶ διατρέβοντος· οὗτος αὐτοῦ κατηγο-
 ν τῆς προαιρέσεως καὶ τῆς ἀντιπολιτείας ἔλεον κινή-
 . τί γὰρ ἔδει μοι τῆς ἐχθρας τῆς πρὸς τὸν πλούσιον;
 ἰδὲ ἑμαυτὸν παρεξήγγον; διὰ τοὺς νόμους ἐρεῖ τις ἴσως
 . τὴν δημοκρατίαν καὶ ὑμῶν αὐτῶν ἕκαστον· τί οὖν 25
 ησέ με ταῦτα; οἱ νόμοι προδεδώκασιν, ἐγκαταλέ-
 πεν ἢ δημοκρατία, ὑμεῖς αὐτοὶ με καταψηφίσασθε.
 . πάλιν, γήμας τις καὶ ἐκ τοῦ γάμου δίκας ἔχων καὶ
 ἰγμάτα αὐτὸς ἑαυτοῦ κατηγορεῖ, καὶ παῖδας ποιησά-
 ρος ἄλλος. καὶ συνελόντι εἰπεῖν πολλαχῶς ὁ τόπος 588
 ρος μεθοδεύεσθαι πέφυκε.

31

Κινεῖ δὲ ἔλεον καὶ λόγος πρὸς τόπον τινα γιγνόμε-

νος, οἷον πρὸς βῆμα, πρὸς δικαστήριον· παράδειγμα
 τούτου τὸ τοῦ Σοφοκλέους, πεποίηκε δὲ Οἰδίποδα πρὸς
 τὸν Κιθαιρῶνα διαλεγόμενον

ἰὼ Κιθαιρῶν, τί μ' ἐδέχου, τί μ' οὐ λαβὼν

5 ἔκτεινας;

καὶ πάλιν Ἡρακλέα που διαλεγόμενον πεποίηκε πρὸς
 τοὺς βραχίονας αὐτοῦ καὶ τὸ στέρνον· ξαινόμενος γὰρ
 ὑπὸ τοῦ φαρμάκου φησὶν·

ὦ στέρν', ὦ φίλοι βραχίονες,

10 ὑμεῖς,

καὶ τὰ ἐξῆς. δύνανται δὲ καὶ οἱ προσόντες λόγοι γινώ-
 μενοι κινεῖν ἔλεον κατὰ τὸ ὑποκείμενον· εἰ τις ἤριστευ-
 κὼς πολλάκις κρίνοιτο προδοσίας διὰ τὰ γὰρ τῶν πολε-
 μίων εἰλημμένα. ὥς εἰ Δημοσθένης παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις

15 κρίνοιτο περὶ τῶν ἐν Αἰτωλίᾳ τὰ ἐξ Ἀμβρακίας ὄπλα
 κομίσας, ἄγοι δὲ αἰχμάλωτα.

(724) Κινεῖ δ' ἔλεον καὶ τὸ δέον γενέσθαι οὐ γεγενημένον,
 γενόμενον δὲ ὅπερ οὐκ ἔδει γενέσθαι, οἷον εἰ πατήρ
 ὑπὲρ παιδὸς εἰσίοι δίκην ἀνηρημένον, τὸ δέον γενέσθαι
 λέγων, δεικνὺς αὐτὸ μὴ γεγενημένον, ἔλεον κινήσει,
 20 οἷον, ὃν ἔδει περιόντα μου καὶ γηροκόμον εἶναι καὶ θερα-
 πευτήν, καὶ ὃν εἰκὸς ἀποθανόντα με περιστεῖλαι, καὶ
 τῶν νενομισμένων ἀξιῶσαι, οὗτος μὲν οἴχεται καὶ τέ-
 θνηκεν. ἐγὼ δὲ αὐτὸν προὔθεμην καὶ τῶν νενομισμέ-
 νων ἡξίωσα τὸν νέον ὁ τηλικούτος, ὁ πατήρ τὸν υἱόν.

589 Κινεῖ δ' ἔλεον καὶ λόγος τις γινόμενος πρὸς κτήματα
 26 τοῦ τεθνεῶτος, ὥς ὁ Κτησίας πεποίηκε τὴν τοῦ Κύρου
 μητέρα περὶ τῶν ἵππων αὐτοῦ καὶ τῶν κυνῶν καὶ τῶν
 ὄπλων διαλεγομένην, καὶ ἀπὸ τούτων οἰκτον κενίηται.
 δύναται δὲ καὶ ἐν δίκῃ πατὴρ υἱοῦ τεθνεῶτος ἀπ' εἰκό-
 30 νος ἔλεον αὐτοῦ κινεῖν, χλαμύδος διαβολάς. καὶ ἡ Ἥλεκ-
 τρα ἐν τῷ Ὀρέστῃ θεασαμένη τὴν ὑδρίαν ἐν ᾗ πλαστῶς

ιεκομισμένα ὅστέα αὐτοῦ, διαλέγεται μὲν πρὸς αὐτήν,
κινεῖ δὲ ἔλεον· φησὶ γοῦν

ὦ φιλτάτου μνημεῖον ἀνθρώπων ἐμοὶ
ψυχῆς Ὀρέστου λοιπόν.

ἔπειτα τούτοις συνάπτει τὸν παρ' ἐλπίδας τόπον καλού- 5
μενον καὶ αὐτὸν ἔλεον κινεῖν δυνάμενον· φησὶ γὰρ

κοίτης μικρὸς ἐν μικρῷ,

καὶ ἐπιτίμησιν αὐτῷ συνέπλεξεν, ὥσπερ μήποτε ὥφελε,
ρησίν, ἀλλὰ πρότερον τεθνήκειν· ἐπειθ' ἃ ἔδει τεθνεῶ-
τος αὐτοῦ γερονέναι ὥς οὐ γεγονότα διεξιεισιν· οὐ γὰρ 10
ῥαψά σε φησὶν οὐδὲ περιέστειλα.

Κινεῖ δὲ ἔλεον καὶ ὁ πρὸς πατρίδα λόγος γινόμενος
περὶ τοῦ τεθνεῶτος, λόγου χάριν, ἔστω τις Ἀθηναῖος
ἠγρημένος· ἐὰν ἀποστρέφῃ τις τὸν λόγον εἰς τὰς Ἀθή- 590
ας, ἔλεον κινήσει παρὰ τοῦ τεθνεῶτος, οἷον ἢ μὲν ὥτα- 15
ουσται καὶ παραδοκεῖ περὶ αὐτοῦ τὸ μέλλον καὶ ὅσον
ὑδέκω ἦξειν οἴεται, καὶ ἔξιν δημηγόρον, στρατηγόν,
δὲ πόρρω τῆς ἑαυτοῦ τέθνηκε. καὶ οἱ πρὸς τὰ παιδία
ῶν τεθνεῶτων γονέων λόγοι γινόμενοι κινουῦσιν ἔλεον,
ἵα τῶν μὲν τις τὴν ὀρφανίαν ὀδύρηται καὶ τὰς ταύτῃ 20
παρακολουθούσας συμφορὰς καὶ τὸ ἀναίσθητον αὐτῶν
ν οἷς δυστυχοῦσιν· τῶν γονέων δὲ τό τε γῆρας καὶ τὴν
ρημίαν καὶ τὰ ταύτῃ παρακολουθοῦντα· γυναικὸς πάλ-
ιν δὲ χρεῖαν, καὶ ὅσα ταύτῃ παρακολουθεῖν πέφυκε.
αὶ ἀπ' αὐτοῦ δέ τις τοῦ τεθνεῶτος ἔλεον κινεῖν δύνα- 25
ται, ἐὰν μὲν ἢ διὰ φαρμάκων ἠγρημένος, καὶ τὰ παρα-
κολουθήσαντα τῇ φαρμακίᾳ διεξιῶν τὰς ὁδύνας, ταλαι-
ωρίας, τὸ μῆκος τῆς νόσου, τὸ σῶμα λυμανθὲν τοῦ
ὑπὸ τῶν φαρμάκων· ἐὰν δὲ βιαίως, τὰ ἐπόν-
α τραύματα, τὸν τρόπον τῆς ἀναιρέσεως. τοῦτον τὸν 30
τόπον κεκίνηκεν Εὐριπίδης οἶκτον ἐπὶ τῷ Πενθεῖ κινῇ-
ται βουλόμενος. ἕκαστον γὰρ αὐτοῦ τῶν μελῶν ἢ μήτηρ

νος, οἶον πρὸς βῆμα, πρὸς δικαστήριον· παράδειγμα
 τούτου τὸ τοῦ Σοφοκλέους, πεποίηκε δὲ Οἰδίποδα πρὸς
 τὸν Κιθαιρῶνα διαλεγόμενον

ἰὼ Κιθαιρῶν, τί μ' ἐδέχου, τί μ' οὐ λαβὼν

5 ἔκτεινας;

καὶ πάλιν Ἡρακλέα που διαλεγόμενον πεποίηκε πρὸς
 τοὺς βραχίονας αὐτοῦ καὶ τὸ στέφνον· ξαινόμενος γὰρ
 ὑπὸ τοῦ φαρμάκου φησὶν·

ὦ στέφν', ὦ φίλοι βραχίονες,

10 ὑμεῖς,

καὶ τὰ ἐξῆς. δύνανται δὲ καὶ οἱ προσόντες λόγοι γινώ-
 μενοι κινεῖν ἔλεον κατὰ τὸ ὑποκείμενον· εἴ τις ἤρισεν-
 κὼς πολλάκις κρίνεται προδοσίας διὰ τὰ ἀπὸ τῶν πολι-
 μίων εἰλημμένα. ὥς εἰ Δημοσθένους παρὰ τοῖς Ἀθηναίοις

15 κρίνεται περὶ τῶν ἐν Αἰτωλίᾳ τὰ ἐξ Ἀμβρακίας ὄπλα
 κομίσας, ἄγροι δὲ αἰχμάλωτα.

(724) Κινεῖ δ' ἔλεον καὶ τὸ δέον γενέσθαι οὐ γεγενημένον,
 γενόμενον δὲ ὅπερ οὐκ ἔδει γενέσθαι, οἶον εἰ πατὴρ
 ὑπὲρ παιδὸς εἰσίοι δίκην ἀνηρημένου, τὸ δέον γενέσθαι
 λέγων, δεικνὺς αὐτὸ μὴ γεγενημένον, ἔλεον κινήσει,
 20 οἶον, ὃν ἔδει περιόντα μου καὶ γηροκόμον εἶναι καὶ θερα-
 πευτήν, καὶ ὃν εἰκὸς ἀποθανόντα με περιστεῖλαι, καὶ
 τῶν νενομισμένων ἀξιῶσαι, οὗτος μὲν οἴχεται καὶ τέ-
 θνηκεν. ἐγὼ δὲ αὐτὸν προϋθέμην καὶ τῶν νενομισμέ-
 νων ἡξίωσα τὸν νέον ὁ τηλικούτος, ὁ πατὴρ τὸν υἱόν.

589 Κινεῖ δ' ἔλεον καὶ λόγος τις γινόμενος πρὸς κτήματα
 26 τοῦ τεθνεῶτος, ὥς ὁ Κτησίας πεποίηκε τὴν τοῦ Κύρου
 μητέρα περὶ τῶν ἵππων αὐτοῦ καὶ τῶν κυνῶν καὶ τῶν
 ὄπλων διαλεγομένην, καὶ ἀπὸ τούτων οἶκτον κεκίνηται.
 δύναται δὲ καὶ ἐν δίκῃ πατὴρ υἱοῦ τεθνεῶτος ἀπ' εἰκό-
 30 νος ἔλεον αὐτοῦ κινεῖν, χλαμύδος διαβολάς. καὶ ἡ Ἠλέκ-
 τρα ἐν τῷ Ὀρέστῃ θεασαμένη τὴν ὑδρίαν ἐν ἣ πλαστῶς

μισμένα ὅστέα αὐτοῦ, διαλέγεται μὲν πρὸς αὐτήν,
δὲ ἔλεον· φησὶ γοῦν

ὦ φιλτάτου μνημεῖον ἀνθρώπων ἔμοι
ψυχῆς Ὀρέστου λοιπόν.

καὶ τούτοις συνάπτει τὸν παρ' ἐλπίδας τόπον καλού- 5
καὶ αὐτὸν ἔλεον κινεῖν δυνάμενον· φησὶ γὰρ

κοίτης μικρὸς ἐν μικρῷ,

πιμῆσιν αὐτῷ συνέπλεξεν, ὥσπερ μήποτε ὥφελε,
, ἀλλὰ πρότερον τεθνήκειν· ἐπειθ' ἃ ἔδει τεθνεῶ-
του γεγονέναι ὥς οὐ γεγονότα διέξεισιν· οὐ γὰρ 10
εἰ σε φησὶν οὐδὲ περιέστειλα.

νεὶ δὲ ἔλεον καὶ ὁ πρὸς πατρίδα λόγος γινόμενος
τοῦ τεθνεῶτος, λόγου χάριν, ἔστω τις Ἀθηναῖος
γινόμενος· ἐὰν ἀποστρέφῃ τις τὸν λόγον εἰς τὰς Ἀθή- 150
λεον κινήσει παρὰ τοῦ τεθνεῶτος, οἷον ἢ μὲν ὦτα- 15
ει καὶ καταδοκεῖ περὶ αὐτοῦ τὸ μέλλον καὶ ὅσον
ὦ ἤξειν οἴεται, καὶ ἔξειν δημηγόρου, στρατηγόν,
κόρρω τῆς ἑαυτοῦ τέθνηκε. καὶ οἱ πρὸς τὰ παιδία
εθνεώτων γονέων λόγοι γινόμενοι κινουῦσιν ἔλεον,
ἦν μὲν τις τὴν ὀρφανίαν ὀδύρεται καὶ τὰς ταύτης 20
κολουθούσας συμφορὰς καὶ τὸ ἀναίσθητον αὐτῶν
δυστυχοῦσιν· τῶν γονέων δὲ τό τε γῆρας καὶ τὴν
καὶ τὰ ταύτης παρακολουθοῦντα· γυναικὸς πά-
χηρειαν, καὶ ὅσα ταύτη παρακολουθεῖν πέφυκε.

τ' αὐτοῦ δέ τις τοῦ τεθνεῶτος ἔλεον κινεῖν δύνα- 25
ν μὲν ἢ διὰ φαρμάκων ἀνηρημένος, καὶ τὰ παρα-
θήσαντα τῇ φαρμακίᾳ διεξιῶν τὰς ὀδύνας, ταλαι-
ας, τὸ μῆκος τῆς νόσου, τὸ σῶμα λυμανθὲν τοῦ
ἵπου ὑπὸ τῶν φαρμάκων· ἐὰν δὲ βιαίως, τὰ ἐπόν-
χύματα, τὸν τρόπον τῆς ἀναιρέσεως. τοῦτον τὸν 30
κεκίνηκεν Εὐριπίδης οἶκτον ἐπὶ τῷ Πενθεῖ κινῆ-
υλόμενος. ἕκαστον γὰρ αὐτοῦ τῶν μελῶν ἢ μήτηρ

ἐν ταῖς χερσὶ κρατοῦσα καθ' ἑκαστον αὐτῶν οἰκτιρε-
ται. ἀπὸ τούτου τοῦ τόπου καὶ Ξενοφῶν τὴν Πάν-
θειαν ἄριστα συνεπέδειξεν οἰκτόν τινα καὶ ἔλεον περι-
τιθεὶς τῷ πάθει. πρῶτον μὲν γὰρ ἡθοποίησε τὸ σχῆμα
5 τῆς γυναικός, ἱσταμένης ἐπὶ πένθει καὶ θακρυνούσης,
ἔπειτα τὸν Ἀβραδάτην παρακείμενον διηγῆσατο, καὶ
πῶς δεξαμένη τὴν χεῖρα ἀποκοπεῖσαν κατεφίλησε. καὶ
591 Ἐκάβη τὸν Ἀστυάνακτα τοῦτον πενθοῦσα τὸν τρόπον,
κεφαλῆς τε αὐτοῦ ψάφουσα καὶ χειρῶν καὶ τοῦ λοιποῦ
10 σώματος.

Κινεῖ δὲ ἔλεον καὶ ἡ ἀνάμνησις ὧν εἶπεν ἡ ἐποίησεν,
οἶον, ἀνηγήσθω πένης καὶ κρινέσθω ἐπ' αὐτῷ πλούσιος·
ἔλεον οὖν αὐτῷ κινήσουσιν ἀναμιμνήσκοντες τοὺς δικα-
στὰς δημηγοριῶν αὐτοῦ, πρεσβείων, τῶν ἄλλων αὐτοῦ
15 πολιτευμάτων, ὥς ἐπὶ τοῦ Μιλτιάδου κρινομένου μὲν
Πάρον ἢ καὶ Θειμιστοκλέους προδοσίας κρινομένου,
ὁποῖος ἦν τὸν χρησμὸν ἐξηγούμενος τῶν ἄλλων ἑκαστὸν
ἐστὶν ἐπιέναι. κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον καὶ Σοφοκλῆς
τοιούτους τινὰς λόγους τῇ Ἠλέκτρᾳ περιτέθεικε· θρη-
20 νοῦσα γὰρ τὸν ἀδελφόν ἐστι τεθνεῶτα, ὥς ᾤετο, διέξειαι
τὰς ἀγγελίας ἃς ἔπεμπε πρὸς αὐτὴν ὥς ἦξων αὐτὸς οὐκ
εἰς μακρὰν τιμωρησόμενος τὸν Αἰγισθον.

Κινεῖ δὲ ἔλεον καὶ ἡ τῶν ἐχθρῶν ἐπ' αὐτοῖς ἐσομένη
χαρὰ δηλουμένη καὶ νῆ Δία τις ἡδονή· ἡ γοῦν Ἠλέκτρα
(725) καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τὸν Αἰγισθον καὶ Κλυταιμνήστραν
26 χαρᾶς οὔσης κινεῖ τὸν ἔλεον· γελῶσι δέ, φησὶν, οἱ
ἐχθροί, καὶ μαίνεται ἡ μήτηρ ὑπὸ τῆς ἡδονῆς. καὶ ὁ Αἰ-
μοσθένης κεκίνηκε τοῦτον τὸν ἔλεον· ὁποῖον γὰρ ἐστὶν
ἐχθρὸν ἰδεῖν ἐπ' αὐτῷ ἡδόμενον καὶ χαίροντα τῇ κατα-
30 δίκῃ τινός;

Κινήσομεν δὲ ἔλεον καὶ ὑποδεικνύμεν πάθος τὸ
συμβεβηκὸς περὶ τινὰς τῶν οἰκείων τοῦ κρινομένου ἢ

τοῦ τεθνεώτος· Ὑπερείδης ἐν τῷ κατὰ Ἀρχεστράτου·
 ἐπέξεισι γὰρ τὰ συμβεβηκότα τῇ τοῦ Ὀνειδίου μητρὶ, καὶ 592
 Δυσίας ἐν τῷ ὑπὲρ Ἀχιλλεΐδου τὸ πάθος τὸ τῇ ἀδελφῇ
 θυμὸν αὐτοῦ· λέγει γάρ, ὡς ἀκρατὴς λύπης γεννηθεῖσα
 αὐτὴν ἀπέκτεινε. κεκίνηκε τοῦτον τὸν λόγον καὶ ὁ Αἰ- 5
 κληνὸς ἐν τῇ ἀπολογίᾳ ἀπὸ τοῦ πατρὸς καὶ τῆς μητρὸς
 αὐτοῦ ἐλεεινοὺς αὐτοὺς εἰπὼν αὐτῷ προσφαίνεσθαι.
 πᾶρχει δὲ ἐν τοῖς ἀληθινοῖς ἀγῶσι καὶ περὶ μητρὸς τι
 ἔργειν τοῦ κρινομένου καὶ περὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων
 ὧν παρόντων ὑπογράφοντας ἐναργῶς τὰ περὶ αὐτοὺς 10
 ντα πᾶθη λόγῳ, πῶς τέ εἰσιν ἰστάμενοι, καὶ πῶς δεδολ-
 ασι, καὶ πῶς ὁ φόβος αὐτοὺς ἐξίστησι.

Κινεῖ δὲ ἔλεον καὶ τὰ ὑπὸ τῶν ἀτυχούντων ἢ λεγό-
 να ἢ πραττόμενα δηλούμενα, ὥς πού τις τῶν παλαιῶν
 ὧν Θηβῶν ἁλουσῶν ἔλεον κεκίνηκε τὰ ὑπὸ τῶν ἀγομέ- 15
 νων εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν Θηβαίων πεπραγμένα διεξιῶν,
 ὥς μετὰ βίας ἀγομένους ἀπὸ ἱερῶν, ἀπὸ ἀναθημάτων,
 κολπιζομένους τὴν γῆν τὴν πατρῶαν ἐναργῶς ὑπὸ τὴν
 βιν ἄγων τοῖς ἀκούουσι· καὶ ἐπ' Ὀλυνθίων ἢ Φωκέων
 κινῶν ἄλλων ἔχει τις ἂν λέγειν. καὶ ἐκ τῆς διαθέσεως 20
 ὧν ἀτυχούντων ἔλεόν ἐστι κινεῖν, ὥς Εὐριπίδης τὴν
 λυταιμνήστραν ἔλεον εἰσάγει κινουῖσαν αὐτὴν μετὰ τὸν
 ἰς Ἰφίγενείας θάνατον,

τίν' ἐν δόμοις με καρδίαν ἔξειν δοκεῖς,

ὅταν δόμους μὲν τοῦσδε προσίδω κενούς,

593

κενοὺς δὲ παρθενῶνας;

26

ἢ τὰ ἑξῆς ἐπὶ τούτοις. καὶ πένητα δὲ ἐκ τῶν περὶ αὐτὸν
 νησομένων παθῶν, εἰ μὴ δημηγορήσει διὰ τὸν πλού-
 νον, ἐστὶ κινῆσαι τὸν ἔλεον· εἰ γὰρ τοῦτον δημηγο-
 ῶντα βλέποими αὐτὸς τούτου τυχεῖν μὴ δυνάμενος, 30
 ἢ με ψυχὴν ἔχειν δοκεῖτε τηνικαῦτα; λέγει παράνο-
 ς, σιωπῶ· καταλύει τοὺς νόμους, οὐ φθέγγομαι. ἐκ

τούτων ἔλεον κινήσει καὶ τῶν ἄλλων ἐπιῶν ἕκαστον
τούτοις ὁμοίων.

Ἔτι ἔλεον κινήσομεν τὴν ἐρημίαν ὀδυρόμενοι
ἑαυτῶν, οἷον ἐπὶ γῆς ἀλλοτρίας τις κρίνεται. ἀπὸ
5 ἐρημίας οὖν οἶκτον κινήσει· ὁ μὲν ἀγὼν ἐστὶ μοι τ
κοῦτος, κινδυνεύω περὶ ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος, καὶ
νος ἐν ὑμῖν ἀγωνίζομαι, οὐ συγγενεῖς ἔχων, οὐχ ἡλι
τας, ἐπ' ἀλλοτρίας ἀγνώως καὶ ἐν ἀγνώσει· καὶ ἐπὶ
αὐτοῦ δέ τις ἀγωνιζόμενος ὀδύροιτ' ἂν τὴν ἐρημίαν
10 οὖσαν αὐτῷ πένης ὣν ἢ κατεστασιασμένος οἰκείους
ἔχων, ἢ ἔχων μὲν ὑπ' αὐτῶν δὲ προδεδομένος.

Κινεῖ δὲ ἔλεον καὶ τοῖς μάλιστα καὶ ὁ τῆς ἐν
καλούμενος τόπος· πολλαχῶς δὲ αὐτῷ χρησόμεθα, ἢ
τίνα δὲ ἐντείλατο ὁ τελευτῶν καὶ ὑπονοῶν ἐκ φα
15 κων ἀνηρῆσθαι, ἢ τίνα πάλιν τρωθεὶς μὲν τις, μέλ
δὲ τελευτᾶν, ἢ καὶ νῆ Δία τίνα ἀριστεύς ἐντείλατο
γυναικί, οὐκ ἀξίων αὐτὴν γήμασθαι ἐντὸς πενταε
ἢ ἀποδνήσκων πατὴρ ἐγχειρίζων παῖδας ἐπιτρόποις
παρακαταθήκην διδούς, ἢ μέλλων ἀποδημεῖν, ἢ ἀγ
20 νος παρὰ τύραννον. ἔστι δὲ ἐντελλομένους ποιεῖν
τοὺς κρινομένους· ἐπισκῆπτω δὲ ὑμῖν, εἰ καταψηφί
μου ὥς προδεδωκότος μετὰ τρεῖς ἀριστείας τὴν πό
594 ἄνελεῖν μου τὰς εἰκόνας, ἔξαλειψαί μου τὸ ὄνομα, κα
λεῖν τὰ τρόπαια, τὰ ὑπομνήματα τῶν ἀριστεειῶν. κέρ
25 τῷ τῆς ἐντολῆς τόπῳ καὶ ὁ Σωκράτης· μέλλων γάρ
σθαι τὸ κῶνιον ἐντέλλεται τοῖς ἐπιτηδείοις αὐτοῦ
κλαῦσαι μήτε ὀδύρασθαι, καὶ ἃ ποιοῦντες περὶ τοῖς
δας αὐτοῦ καὶ τὴν γυναῖκα χαρίζονται ἂν αὐτῷ. ἢ
τὰς ἐντολὰς εὐγνωμόν τι ἔχειν καὶ εὐσεβές, ὁποῖα ἢ
(726) ἢ Σωκράτους καὶ τῶν δέκα στρατηγῶν ἀπολογία.

Περὶ πάθους.

Τὸ πάθος πολὺ μὲν ἐν ποιήσῃ τῇ τραγικῇ, ἥξει δέ τε καὶ εἰς τὸν πολιτικόν, ὅταν πόλει ἢ προσώπῳ τινὶ ἢ παρ' ἀξίαν συμβάντων κακῶν μνημονεύσης, οἷα τὰ περὶ Φωκέας. τὴν δὲ λέξιν δεῖ εἶναι ἄπλαστον καὶ ἀκαλ- 5 ἱπίστον· τὸ γὰρ καλλωπίζειν οὐ τοῦ θρηνοῦντος, τὴν σύνθεσιν μᾶλλον ἄνετον, τὰ δὲ σχήματα γοργότερα καὶ ἀκμαιότερα. καὶ ταῦτα μὲν ἀμυδροτέρα, ἰδωμεν δὲ καὶ καθ' ἕκαστα.

Πάθος ποιοῦσιν αἱ ἀντεξετάσεις μάλιστα πρὸς τὰ 10 ρότερα, οἷον πρότερον μὲν ἐν ᾧ ἦν ἡ τύχη καὶ ὅτι λαμ- ποτέρα, νῦν δὲ οἷοις πέπτωκεν, ὡς παρ' Εὐριπίδῃ, πρῶτον μὲν οὖν μοι τὰ γὰθ' ἐξᾶσαι φίλον· πρὸς γὰρ κακοῖσι πλείον' οἶκτον ἐμβαλῶ.

Πάθος ποιοῦσι καὶ αἱ παραθέσεις πρὸς ἕτερον· οἷον 15 λέγοις ἐν ἐκείνῳ τῷ ζητήματι· οἱ Ἀθηναῖοι πρεσβεύ- ται ἐπὶ τῶν τριάκοντα πρὸς Λακεδαιμονίους ἀξιοῦντες ῥ' ἐνὸς τυραννεῖσθαι· εἰ οὖν λέγοις, οὐδὲν τοσοῦτον ἡ κωμῶδης νόσος, οὐχ ἡ Σικελία ἦνεγκε ταῖς Ἀθήναις πά- 595 ρος, ὅσον οἱ τριάκοντα. ἐκεῖνα μὲν γὰρ εἰς γε μοῖραν τινα 20 ἴς δυνάμεως ἐλυμήναντο, οἱ δὲ διὰ πάντων διήκουσι.

Πάθος ποιοῦσι καὶ αἱ ὑπερβολαὶ ἐν τῷ ἀορίστῳ· νῦν δὲ δεινότερα οὐ γέγονεν οὐδὲ μείζω πράγματα 25 ὥς ἡμῶν ἐν τοῖς Ἑλλήσιν, οἶμαι δὲ οὐδ' ἐν τῷ πρόσθεν ὄντι.

Πάθος ποιοῦσι καὶ αἱ ποιότητες τῶν προσώπων ἐξε- 30 ζόμεναι, τίς ὢν δεινὰ πέπονθεν, οἷον ὅτι καλὸς κάγα- ρος, ἢ ὅτι εὐεργέτης· ὡς περὶ τῶν Φωκέων ὁ Δημοσθέ- ρης· τίνες ὄντες ταῦτα πεπόνθασι. καὶ μὴν ὅτι τὴν ἀντίαν ποτὲ Θηβαίοις ὑπὲρ ἡμῶν ἔθεντο. πάθος γίνε- 30 τ καὶ ἀπὸ τοῦ ἐναντίου· οὐ μόνον τίς ὢν πέπονθεν, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τίνος, ὡς ἐν τῷ περὶ Στράτωνος λόγῳ Δη-

μοσθένους· „καὶ ταῦτα πέπονθεν ὑπὸ Μειδίου καὶ τοῦ Μειδίου πλούτου.“

Ἐν τοῖς πάθεσι καὶ αἱ διαφορήσεις χρήσιμοι εὐθὺς ἐν ἀρχῇ· τί πρῶτον ἢ τί τελευταῖον εἰπω; ἢ οὕτως· ἀπα-
5 ρῶ τί χρή δρᾶσαι; πότερον μεθεῖναι ἀμνημόνευτα; ἀλλ’ ἀλυσιτελὲς τοῦτό γε· ἀλλὰ διεξελθεῖν δεῖ; ἀλλ’ οὐ ρᾶδιον ἀδακρυτὶ τοῦτο δρᾶν.

Πάθος ποιοῦσιν καὶ αἱ δεινώσεις· „θέαμα δεινόν.“
πάθος ποιοῦσι καὶ οἱ σχετλιασμοί, φεῦ καὶ οἶμοι· πάθος
10 ποιεῖ καὶ τὰ ἀνακλητικά· „θέαμα δεινόν, ὧ γῇ καὶ θεοί.“
πάθος ποιοῦσι καὶ οἱ διπλασιασμοί, Θῆβαι δὲ Θῆβαι.

Ἐν τοῖς πάθεσιν οὐ πολὺν δεῖ εἶναι τὸν κόσμον,
596 οὐδ’ ἐπεμβάλλεσθαι τὰς ἐννοίας, ἀλλὰ κομματικά τὰ πλείω. ἔαν μὲν βουλευθῆς συνέχειαν ποιῆσαι ἐν τῷ πά-
15 θει, κατὰ τὸ ἀσύνδετον εἰσάξεις· „οἰκίαι κατεσκαμμένα, τείχη περιηρημένα.“ ἔαν δὲ βουλευθῆς ἐτι μᾶλλον αὐξή-
σαι, τοῖς δικαστικοῖς σχήμασι χρήσῃ· οὐ τοίνυν τοῦτο ἀπέχρησε μόνον, ἀλλ’ ἐκεῖνο τούτου οἰκτρότερον συνέβη.

Πάθος δὲ κινήσομεν οὐ μόνον ἐφ’ οἷς προπεπόνθα-
20 μεν, ἀλλὰ καὶ ἐφ’ οἷς δέος ἐστὶ μὴ πάθωμεν, ὥς ἐν τῇ Πλαταιέων δημηγορίᾳ· τὰ γὰρ συμβησόμενα ἐν πάθει εἰσάγει· μηδὲ τὴν Πλαταιίδα Θηβαῖδα ποιήσητε, μηδὲ ἱερὰ καὶ τάφους προπατόρων ἀτιμωρήτους, καὶ ὅσα ἄλλε παθαινόμενος λέγει.

25 Ἐν τοῖς πάθεσι καὶ αἱ πλάσεις ἐνίοτε, οἷα εἰκὸς εἰρη-
κέναι ἐχθρὸν ἐπεμβαίνοντα, οἷας φωνὰς ἀφελῆναι τὸν πάσχοντα. τὰ πάθη ὑποπτὰ ἐστὶ τοῖς ἀκούουσι· δοκεῖ γάρ τις οὐ θαρρῶν τοῖς λογισμοῖς ἐξ ἐπιβουλῆς ἐπὶ τὸ ἐλεεινὸν καταφεύγειν· διὸ δεῖ ἐμφαίνειν, ὅτι καὶ τοῖς λογισμοῖς τε-
30 θαρρήκαμεν, καὶ τὸ πάθος δὲ ἀναγκαῖόν ἐστι λεχθῆναι· δεῖ δὲ τὸ πάθος ἐν τῷ πολιτικῷ μέτρον ἔχειν, ἵνα μὴ ἐκ τραγῳδίας ἐμπέσῃ, πλὴν εἰ μὴ ἢ ὑπόθεσις τραγικὴ εἴη.

Α Ψ Ι Ν Ο Υ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΣΧΗΜΑΤΙΣΜΕΝΩΝ ΠΡΟΒΛΗ- ΜΑΤΩΝ.

534
(727)

[Τῶν ἐσχηματισμένων προβλημάτων τὰ μὲν ἐστὶ κατὰ τὸ ἐναντίον, τὰ δὲ πλάγια, τὰ δὲ κατ' ἐμφασιν. 5 ἐναντίον μὲν οὖν ἐστίν, ὅταν τὰ ἐναντία κατασκευάζωμεν οὐ λέγομεν, οἶον, ἤτησαν Ἀθηναῖοι παρὰ Λακεδαιμονίων εἰρήνην, οἱ δὲ ἀντήτησαν Περικλέα. βουλευομένων τῶν Ἀθηναίων αὐτὸς ὁ Περικλῆς ἀξιοῖ ἀπιέναι· ὁμολογουμένως γὰρ ὁ Περικλῆς, εἰ καὶ λέγει πέμπεσθαι, 10 ἀλλὰ σχήματι λόγου χρηταί. πλάγιον δὲ ἐστίν, ὅταν μετὰ τοῦ κατασκευάζειν τὸ ἐναντίον καὶ ἄλλο τι περαίνῃ ὁ λόγος, οἶον, πλούσιος ἐν λιμῷ ὑπέσχετο θορέψειν τὴν πόλιν, εἰ λάβοι πένητα πρὸς σφαγὴν, οὐ δέδωκεν ὁ δῆμος, ὁ πένης ἑαυτὸν προσαγγέλλει. ἐνταῦθα γὰρ τὸ 15 ἐναντίον ὁ λόγος βούλεται καὶ ἐκ πλαγίου κατασκευάζει τὸ μὴ εἶναι σῖτον, καὶ εἰ ἔστιν ἀπλῶς λαβεῖν ἄνευ τοιαύτης ἀντιδόσεως. κατὰ ἐμφασιν δὲ ἐστίν ὅταν λέγειν μὴ δυνάμενοι τῷ κεκωλύσθαι καὶ παρρησίαν μὴ ἔχειν ἐν σχήματι ἄλλης ἀξιώσεως ἐμφαίνωμεν κατὰ τὴν σύνθεσιν 20 τοῦ λόγου, οἶον, τὸν μαινόμενον φεύγειν ὁ νόμος ἐκέλευεν· φήμης οὕσης ὅτι σύνεστιν ὁ πατὴρ τῇ γυναικὶ τοῦ υἱοῦ ἀξιοῖ ὁ καὶς ὡς μαινόμενος φεύγειν· ἐνταῦθα 535 γὰρ τῷ μὲν δοκεῖν περὶ τοῦ φεύγειν διαλέγεται καὶ τοῦτῳ τῷ λόγῳ ἐπερείδεται, δι' ὅλου δὲ δοκεῖ ἐμφαίνειν τὴν 25 τοῦ πατρὸς μοιχείαν τὴν κατὰ τῆς γυναικὸς.]

Ἄλλο. Τῶν ἐσχηματισμένως προαγομένων ζητημάτων, ἐν οἷς τὸ δι' ὑπονοίας ἐστὶ καὶ ἐμφάσεως, ὅταν ἄλλο

μὲν τι διοικῆται, ἄλλο δέ τι σπουδάζειν προσποιῆται δι'
 ἑτέρων λύων, τὰ εἶδη πολλὰ ἐστίν· ἔν γάρ κ' ἀκείνο τὸ
 εἶδος τοῦ ἐσχηματισμένου τρόπου, περὶ οὗ πρότερον ἐλέ-
 γομεν, ὅταν ὑποτιμώμενος αὐτῷ μείζονος διὰ τούτου
 5 ταῦτα καθαιρῇ, ἐφ' οἷς ἐάλωκε· καὶ ἐστὶν οἷον εἰ λύον-
 τος τὰ κεκριμένα. Δημοσθένης ἐπὶ τοῖς Ἀρπαλείοις χρή-
 μασιν ἐάλω, καὶ ὁ μὲν Ὑπερείδης αὐτῷ τιμᾶται φυγῆς, ὁ
 δὲ ἀποθνήσκειν αἰρεῖται. πάλιν ὁ Μιλτιάδης ἐπὶ τοῖς
 περὶ Πάρον ἐάλωκε, καὶ ὁ μὲν Ξάνθιππος αὐτῷ τιμᾶται
 10 φυγῆς, ὁ δὲ ἀνθυποτιμᾶται θανάτου. τί οὖν δεῖ ποιεῖν
 ἐν τούτοις πᾶσι; βαρύντητι χρῆσθαι. ἡ δὲ βαρύντης ἕξι
 μέγεθος, ἐὰν προάγῃται κατηγορεῖν ἑαυτοῦ, καὶ οἷα τε-
 τόλμηκεν. ἐνταῦθα μέντοι βαρέως τὴν κατηγορίαν καθ'
 ἑαυτοῦ εἰσάξει, τὰς δὲ λύσεις πρὸς τὰ ἐγκλήματα ἐν
 15 τρόπῳ αὐξήσεως παραλαμβάνοντες. οἷον ὁ Δημοσθένης
 λέγει, ὅτι εἰκότως τεθνήξεται, διότι νεώτερος μὲν ὢν
 οὐδὲν αἰσχρὸν ἐπὶ λήμματι προείλετο, πρεσβύτατος δὲ
 γενόμενος τηνικαῦτα δεδωροδόκηκε, καὶ παρὰ Φιλίππου
 538 μὲν οὐκ ἔλαβον, οὐδὲ παρὰ Ἀλεξάνδρου διδόντων οὐκ
 20 ἐλάττω, ὑπὸ δὲ τῶν δούλων τῶν ἐκείνου διεφθάρην, καὶ
 πρότερον μὲν οἰκοθεν προεῖτο καὶ εἰς αἰχμαλώτων λύ-
 σεις καὶ θυγατέρων ἐκδόσεις. ὅσα οὖν ἐστὶ τὰ λύοντα
 τὰς αἰτίας, ταῦτα ἐν τρόπῳ αὐξήσεως παραλήψεται.
 τοῦτο καὶ ἐπὶ τοῦ Μιλτιάδου, ὅταν λέγῃ πονηρότατος
 25 προδότης γεγενῆσθαι, καὶ ὅτι ἐξηπάτηκε τὸν δῆμον,
 πρότερον μεγάλην δόξαν παραστήσας, νῦν δὲ ἄλλος φα-
 νείσ, καὶ ὅτι συγγνώμης τυχεῖν οὐκ ἄξιος, εἰ μὴ λαβὼν
 παρὰ βασιλέως χρήματα πολλὰ διδόντος Παρίους ὑπῆλθε
 καὶ ἐθαύμασε τὰ παρὰ τούτων διδόμενα. καὶ ταῦτα μὲν
 30 ὥς ἐν προκαταστάσει, τὰ δὲ προκαταρκτικὰ ἐστὶ σοι ἐν
 τούτοις· καὶ γε ἐλεγκτικῶς ἑρεῖς φάσκων ὅτι περιπί-
 πτουσιν αὐτοῖς οἱ κατήγοροι, μέγала μὲν κατηγοροῦν-

ες, τιμώμενοι δὲ ὀλίγων καὶ ἐλαττόνων, καὶ ὡς ἀπορῶν
 ρεῖς καὶ τεθαρμακῶς, τί ποτ' ἐπῆλθεν αὐτοῖς ἀντι-
 εγγάλων ἐγκλημάτων ὀρίσαι μικρὰ ἐπιτίμια καὶ κατ'
 ῥαγᾶς εὐθέως, ὥς εἰ καὶ πρότερον διημάρτανες γνώμης (128)
 ἰδιδούς ἑαυτὸν πρὸς ἀδικήματα, ἀλλὰ νῦν γε βελτίων 5
 αἰνῇ. ταῖς δὲ ἀντιθέσεσι προσήκει ἐνδιατρίβειν καὶ
 κατασκευᾶς ἀντεπάγειν τῶν ἀντιθέσεων τὰς εἰς τὸν σκο-
 τὸν συντεινούσας, οἷον ὅταν λέγῃς, ἀλλὰ νῆ Δία φιλαν-
 θρωπεύεσθε. δεῖ δὲ πρότερον καὶ κατ' εἶδος λέγειν, καὶ
 ξεῖρόχεσθαι μέχρι πολλοῦ τίνα ἐστὶ δι' ἃ δεῖ φιλανθρω- 10
 πεύεσθαι. ὑπὲρ γὰρ σοῦ ἐστὶ ταῦτα διαιρεῖσθαι. δεῖ σε
 αὐτῷ ἀνθρώπων βελτιόνων χείρων γέγονας. καὶ πάλιν
 οἰαῦτα εἰσάξεις, ὅσα ἐστὶν ἀνατρεπτικὰ τῶν κατὰ σοῦ,
 τι οὐκ ἐστὶ τῶν αὐτῶν δίκην μὲν ἐπιβάλλειν, ὥς ἐπὶ
 δίκηματι, περιορᾶν δ' αὐτοὺς ζῶντας καὶ μὴ λυμαίνε- 537
 θαι, καὶ ὡς εἴη αὐτοῖς ὁ βίος ἀβίωτος, ὁνείδη ἐχόντων 16
 ἢ τὰ πρότερον πολιτεύματα, καὶ τοῖς κατ' εἶδος ἐνδια-
 ρίψεις οὐδὲν ἦττον, ἅμα καὶ ἐν ἐπιλόγοις αὐτίς ἀνα-
 νήσεις περὶ τῶν πεπολιτευμένων καὶ πεπραγμένων, ἐάν
 ἐγῇς, ὅτι μὴ συγχωρηθῆναι σοι δεῖ ἀποφεύγειν, ἀνδ' 20
 ν [πρότερον] ἡδίπεις. ταῦτα γὰρ ἐστὶ τὰ ὠφελοῦντα
 ἐν λόγον, αἱ πράξεις αἱ προγεγονυῖαι. σχήμασι δὲ χρήση
 γετλιαστικοῖς ὅταν λέγῃς· ὦ τῆς ἐμῆς ἀδοκῆτου τύχης,
 καὶ νέος μὲν ὦν, ὦ γῇ καὶ θεοί, τίσιν εἰκὸς καὶ αὐτὸν
 ὕτω βουλευσάσθαι; καὶ παράνοϊαν καὶ παραφροσύνην 25
 κατὰ ἑαυτοῦ λέγων καὶ ὅσα τοιαῦτα ὀνόματα τὴν βαρύ-
 γτα πλείω ἐργάσῃ. οὐκ ὀκνήσεις δὲ καὶ θετικώτερον
 τεξιέναι τῷ κατὰ τῶν προδοτῶν λόγῳ, ἢ κατὰ τοῦ ἀδι-
 ήματος ἐκείνου ἐφ' ᾧ κρίνῃ· ἀξιόπιστον γὰρ σοι ποιεῖ
 ὁ τοιοῦτο τὸν λόγον. παραλήψῃ δὲ αὐτὰ οὐκ ἀκαίρως, 30
 ἀλλὰ ἐν τῇ συστάσει τοῦ ὅτι ἄχρη θανάτου δεῖ γενέσθαι
 ὁ τίμημα· τὸ γὰρ ἀδίκημα μέγα καὶ χαλεπόν.

Ἄλλο. Ἐτέρα φύσις τῶν ἐσχηματισμένων, ὅταν τινὲς
 τοῖς πρότερον εἰρημένοις ὑπ' αὐτῶν τὰ ἐναντία συμβου-
 λεύσωσιν, ὅλον χειμῶνι ἐχρήσατο ἐπὶ Σικελίαν στόλος
 πεμφθεὶς, καὶ ἐπανῆκεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, καὶ τὰς ἐναν-
 5 τίας γνώμας Νικίας καὶ Ἀλκιβιάδης. καὶ πάλιν, Κλέων
 καὶ Διόδωτος τὸ δεύτερον ἀποστάντων Μυτιληναίων
 ἐναντία λέγουσι· καὶ ὁ Δημοσθένης Φιλίππου ἐξαιτου-
 τος τὰς τριήρεις ἀντειπὼν καὶ ἡττηθεὶς καὶ τὰ πληρώμα-
 τα συμπέμπειν ἄξιον· τί οὖν δεῖ ποιεῖν ἐν τούτοις; τὸ
 538 ἀντιπίπτον ἐκεῖνο λύειν, ὅτι τὰ ἐναντία γράφεις, λο-
 11 γισμοὺς εἰς τοῦτο παραλαμβάνειν δι' ὧν τὰ πρότερα ἐδο-
 κίμασε. διὰ τούτων τὸ ἑαυτοῦ δόγμα κρατύνειν, ὅλον
 ἔαν Νικίας λέγῃ τὸ ἀντιπίπτον ἐκεῖνο, ὅτι θαυμάζουσιν
 τινες διὰ τί πρότερον ἐγένετό μοι δοκεῖ, ἔπειτα δὲ ἕτερα
 15 ἀντέλεγε, καὶ οὐχ ἅπερ πρότερον αὐτὸν ἐπεισεν, ἐκεῖνα
 συμβουλεύσαι. ταῦτα κατασκευαστικά ὧν βούλεται κρα-
 τῆσαι, βούλεται δὲ αὐτοὺς ἀποτρέψαι τῆς στρατείας.
 τίνα οὖν ἐστὶ κατασκευαστικά; ὅτι ἄρα πόλεμον μέγαν
 κεινημένον καὶ οὐδαμοῦ λυσιτελοῦν τὸ διπλοῦς ἐπ'
 20 αὐτοὺς ποιῆσαι πολέμους καὶ τὸ μῆκος τοῦ πλοῦ ὅτι
 ἐνεθυμείτο, καὶ πάντα ὅσα συστατικά τοῦ μὴ συμφέρον
 ἐπ' ἐκείνους στρατεύειν καὶ οὕτως μεταβήσεται· ἀλλ'
 ἔδοξεν, καὶ οὐ δεῖ ἐναντιοῦσθαι τοῖς δόξασιν. καὶ τὸ τοῦ
 Ἀλκιβιάδου μέρος τὸν αὐτὸν ἔξει τρόπον, λέγοντος καί-
 25 κείνου ὑφ' ὧν ἀνεπείθετο μὴ ὀκνηῆσαι τὴν στρατείαν,
 λύνοντος ταῦτα τὰ ἀντικείμενα δι' ἅπερ φαίη τις ἂν μὴ
 δεῖν στρατεύειν, καὶ ὅσα περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς
 Λακεδαιμονίους, ὅτι ἐώρων δύναμιν ἀντιπολεμοῦσαν
 ἐτέραν, ἢ ὅτι οὐ δύναται Λακεδαιμονίους κατεῖργαν.
 30 καὶ ὅτι κωλύειν ἐνόμιζε προσήκειν τοὺς ἐκεῖθεν βοηθοὺς
 ἔλθειν Λακεδαιμονίοις, καὶ ὅτι ῥᾶστον ἐλεῖν Σικελίαν
 διὰ τὸ στασιάζειν ἐν ἀλλήλοις, καὶ ὅτι τὸ μέγεθος τῶν

πόλεων προτρέπεται μάλλον καὶ παροξύνει ἐφίεσθαι τῶν ἐκεῖ [πόλεων], καὶ ὅτι κατασχεῖν ἐώρων οἶόν τε τὰ ὀνειδῆ, καὶ ὅτι βασιλεὺς ὅλης Κύπρου δύναται κρατεῖν, νήσου καὶ ταύτης οὔσης. εἰσάξεις δέ που καὶ τὰ τοιαῦτα 539 ἀπὸ τῆς ἀρχῆς ἀρξάμενος ἐκείνης κατὰ τὸν ἀκμαῖον λόγον, ὥς δεινὸν εἰ τῶν μὲν Κυκλάδων καὶ Σποράδων ὅπως ἄρξομεν τοσαύτην σπουδὴν ποιούμεθα καὶ τῶν κατ' Αἰγαῖον ἐφιέμεθα, τῆς δὲ ἐσπέρας ἐτέροις παραχω- (729) ρήσομεν, καὶ ἐξὸν προαγαγεῖν μέχρι τοῦ Ἰονίου, ἡμεῖς δὲ ὀκνήσομεν. τί οὖν ἐμποδῶν; ὁ χειμῶν δηλαδὴ. καὶ 10 ταῦτα ἐρεῖς οὐκ ἐξιῶν, ἐπεὶ ἐναντίον ἐαυτῷ ποιήσεις, καὶ ἐν τούτῳ δὲ τὰς ἀντιθέσεις ἰσχυρῶς εἰσάξεις. ὑπὲρ σοῦ γὰρ εἰσιν οἱ λόγοι οἱ ἐν αὐταῖς περιεχόμενοι, οἷον ἐὰν λέγῃ Ἀλκιβιάδης· ἀλλὰ νῆ Δία, φήσει τις, ἀλλ' ἔδοξε; καὶ πολλοὶ λόγοι περὶ αὐτῶν ἐγένοντο, καὶ οὐκ ἐν 15 μιᾷ ἐκκλησίᾳ ἐβουλευσάμεθα περὶ αὐτῶν. ὅσῳ γὰρ πλείω παραλαμβάνει, τοσοῦτῳ πλεόν ἄνυει τὸ βούλημα. τὴν μέντοι λύσιν λέγων, ἀλλὰ χειμῶνες καὶ θάλαττα, καὶ ἄλλα πολλὰ ἀφ' ὧν πόνοι συνέβαινον, καὶ ἄλλα πολλὰ τὰ ἐκκρούοντα, καὶ ὥς μὲν οὐκ ἀπροσδόκητον καὶ χει- 20 μῶνι περιπεσεῖν πλέοντα θάλατταν, οὐκ ἄδηλον καθέστηκεν, οὐ μὲν τοσοῦτῳ χειμῶνι χρήσασθαι· καὶ γὰρ, εἰ μηδὲν φαῦλον ἀπήντησε, τοῦτο τῇ τύχῃ λογιστέον, αὐτοῦς δὲ οὐ προσήκει παραβάλλεσθαι ἐκ χειμῶνος εἰς χειμῶνα. καὶ πολλὰ ἐκ παραλείψεως τοιαυτὰ τις λέξει· 25 καὶ ὥς οὐ νῦν πρῶτον ἐπειράθημεν χειμῶνος κατὰ θάλατταν, ἀλλ' εἰωθότα, οὐκ ἄγνωσῶ. ὅμως ὑφορῶμαι μή τι οἰώνισμα ἧ, ὁ δὲ Νικίας ἐμπαλιν ἐρεῖ, ὅτι καὶ ἔδοξε καὶ ταῦτα αὐτοῦ ἀντιλέγοντος καὶ ἀποτρέποντος. τίς ὁ λόγος σοι ἐσται. 30

Μετέλθωμεν δὲ καὶ ἐπ' ἐκεῖνο τὸ εἶδος, ὅπου τις λῦει τὰ δόξαντα, ἢ νόμον, οἷον Ὑπερίδης ἀξιῶν τὸν Διη- 540

μοσθένην δημόσιον εἶναι δοῦλον, ἐπειδὴ ξενίας ἑάλω.
 ἐνταῦθα εἰσάξεις τὰ ὑπὲρ Δημοσθένους, καὶ ἐπιδείξεις
 ἄξιον ὄντα αὐτὸν καὶ ἐλευθερίας, οὐ μόνον τοῦ δου-
 λείας ἀπηλλάχθαι. ἡγνόητο δ' ἂν σοι τοῦτον τὸν τρό-
 5 πον εἰσοδος τοῦ λόγου ὑπὲρ Δημοσθένους, ὅτι ὑμεῖς
 προσδοκᾶτε ἐρεῖν· καὶ ἐν ταῖς ἀγγελίαις δὲ ταῦτόν ποιή-
 σεις, ὅπερ ἐπὶ τῶν τιμήσεων ἔφαμεν· βαρύντητι γὰρ
 χρήσῃ καὶ σχετλιασμοῖς καὶ τοῖς τοιούτοις. παραλαμβά-
 νομεν δὲ καὶ κείνο τὸ εἶδος, οἷον Δημοσθένους ἄξιοι ἐκδί-
 10 δοσθαι αὐτὸν τοῦ Φιλίππου ἐξαιτουῦντος ἢ τὸν Δημο-
 σθένην ἢ τὰς τριήρεις. ἐν αὐξήσει κεῖται τὰ κατὰ τὸν
 Δημοσθένην, αὖξοντος τὰ κατὰ αὐτόν, καὶ ἀξίωμα ἔξει
 ὁ λόγος. εὐθύς δὲ κατ' ἀρχὰς συστήσεις πόσον ἄξιος
 ἀπὸ τῆς κρίσεως τῆς τοῦ Φιλίππου. ἐρεῖς οὖν ὅτι ἐλελή-
 15 θειν μείζονος ὧν ἤπερ ἐνόμιζον. ὁ γοῦν Φίλιππος ἐν Ἰσφ
 τὸ κατ' ἐμὲ τίθεται ταῖς τριήρεσιν, εἴτα ὅτι φθονοῦσί
 μοί τινες φιλοτιμίας. εἴτα περὶ φιλανθρωπίας ἐρεῖς τῶν
 Ἀθηναίων, καὶ οὕτως εἰσάξεις τὸν ὑπὲρ Δημοσθένους
 λόγον, ὅτι ὑπὲρ τοὺς στεφάνους, ὑπὲρ τὰς ἀναρρήσεις
 20 τὰ νυνί· ἔξεις οὖν σκέψιν νῦν προσθεῖναι περὶ Δημο-
 σθένους καὶ τῶν τριήρων· διὰ τοῦτο οὖν ἐπιδίδωσιν
 ἑαυτόν, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὅτι Δημοσθένους προὔδωκε τὰς
 τριήρεις Φιλίππῳ, καὶ Δημοσθένει οὐκ ἔστι τὸν ἀντὶ
 τὴν πολιτείαν σατε διαμεῖναι με ἐπὶ τῆς ὑπαρχούσης
 541 δόξης, οὐδὲν προὔδωκα τῶν τῆς πόλεως. καὶ κατ' εἶδος
 26 λέγων, πονηρότερος ὑμῖν οὐκ ἂν γενοίμην τοῦ δεινός ἢ
 τοῦ δεινός, οἳ ἐν μέρει τινὶ ἐβλαψαν τὴν πόλιν, ἐγὼ δὲ
 τοῖς ἅπασι φανοῦμαι, εἴτα ἢ ἀντίθεσις ἐν τοῖς πράγμασιν.
 Ἄλλο. Ἄριστον δὲ εἰς σχηματισμὸν παράγγελμα τὸ
 30 δοκεῖν ἐναντία λέγειν· ὃ γὰρ ἔστιν ἐν τοῖς ἄλλοις προ-
 βλήμασιν ἀμάρτημα, τοῦτό ἐστιν ἐν τοῦτοις κατόρθωμα,
 οἷον εἰ τύχοι, πλούσιος πέννητα ἤτησεν ἀποκτεῖναι, καὶ

ὁ δῆμος ἔδωκε· μετὰ ταῦτα ἰδιώτης ἐπανῆκεν ὁ πλούσιος ἀριστεύσειν ἐπαγγεिलाμένος, καὶ προσαγγέλλει ἑαυτὸν ὁ πένης· ἐνταῦθα γάρ, εἰ τύχοι, πρῶτον λέγει περὶ τῆς δωρεᾶς, δι' ἣν πρῶτον ἐγκαλεῖ τοῖς δεδωκόσι, καὶ φανερώς μὲν ἐπαινεῖ καὶ τὸν αἰτήσαντα καὶ τοὺς δεδωκό- 5 τας. καὶ ὁ ἐπαινος ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ καὶ τῇ περιβολῇ μόνον περιγράφεται, ἡ δὲ ἐργασία αὐτοῦ ἄλλο τι δύναται, οἷον ἐγὼ καὶ τὸν αἰτήσαντα ἐπαινώ. πολέμιον γὰρ φονεῦσαι ἐσπούδακεν ἀντηγωνισμένον πολλάκις αὐτῷ καὶ φυλάττοντα τὴν δημοκρατίαν, τῆς ἐλευθερίας προεστῶτα. ἀλλὰ 10 καὶ ὑμᾶς τοὺς δεδωκότας ἐγκωμιάσαι καλόν· ὁ πλοῦτος ⁽⁷³⁰⁾ ἐξεδυσώπησεν ὑμᾶς. ἐφοβήθητε τὸν πλούσιον· τὰ τῆς ὑποσχέσεως ἦν λαμπρὰ καὶ δυνατὰ κατεργάσασθαι μόνον τοὺς πολέμους ἐστὶ τοῦ πλουσίου.

Ἔστι καὶ ἕτερος τρόπος ὃν δεῖ παραλαμβάνειν εἰς τὰ 15 ἐσχηματισμένα κατὰ παράλειψιν καὶ ἀποσιώπησιν, οἷον, ἀλλ' οὐδ' ὑμῖν ὀνειδίζω τοῖς δεδωκόσι μοι πρὸς τὴν τελευτήν. ὠνείδιζον γὰρ ἄν, εἰ ταῦτ' ἔλεγον νόμων ὄντων, ἀκμαζούσης δημοκρατίας, διαρρηθὴν τῶν νομοθετῶν ἀπαγορευόντων μὴ καθ' ἐνὸς γράφειν, μὴ βουλεύειν φόνον, ⁵⁴² μὴ θανάτου αἰτίαν παρέχειν. ἔστι δὲ καὶ ἕτερος τρόπος· 21 δέον κατηγορεῖν ἐν τῇ πραγματείᾳ οὐ δι' ἐναντίας παραμυθίας αὐτὸν ἀξιοῦμεν, ὥς ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως, ὅτι ἰδιώτης ἐπανῆλθεν. ἀλλ' οὐθέν σοι δεινὸν πέπρα- κται μὴ τυχόντι τῆς ἀριστείας· ἐπεθύμησας γὰρ διὰ τὴν 25 τελευτήν τὴν ἐμήν. ἀλλὰ τί γὰρ ἂν πάθοις ἐν τρυφῇ τραφεῖς, ἀβροδίαιτος ὦν τὸν βίον; τὰ δὲ τηλικαῦτα τῶν κατορθωμάτων σκληρῶν δεῖται τῶν σωμάτων. εἰ δὲ ἡτύ- χηκας, ἀτυχοῦσι καὶ οἱ πλούσιοι πολλάκις. ἀλλ' ἡ πόλις ἥλπισεν ἐν σοι μάτην. διαμαρτάνουσι τῶν ἐλπίδων καὶ 30 πόλεις, καθόλου δὲ πανταχοῦ καὶ ἐν παντὶ χωρίῳ τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως τὰ ἐναντία λέγειν χρή· οὕτω προαι-

ρούμεθα ἐπεὶ τοι καὶ ἐν ῥήματι πληροῦται διάνοια ἐσχη-
 ματισμένη, καὶ μάλιστα ἐν τῷ διὰ μέσου καὶ ἀμφιβόλῳ,
 οἷον εἰ κακοηθίζοίμεθα πότερον ἐπὶ τῇ αὐτοῦ γυναικί,
 μάλιστα εἰ παῖς ἡμῖν εἴη γεγεννημένος ἐξ αὐτῆς, οἷον,
 5 οὗτός ἐστι τὰ πάντα ἐπὶ τῆς οἰκίας δεσπότης, ἀνὴρ, πάν-
 των ἡμῶν πατήρ· μάλιστα δ' ἐν ταῖς προδιηγήσεσιν αἱ
 προκατασκευαὶ κακίαν ἐχέτωσαν, ἔγγραμμα ἐγὼ μὴ προαι-
 ρούμενος, ὁ πατήρ ἠνάγκασε, διηγείτο, ἔλεγεν εὐσχή-
 μων εὐγενὴς εἶναι. ἔστι δ' ἐκεῖνο μέγιστον παράγγελμα
 10 ἐν τοῖς ἐσχηματισμένοις, τὸ μὴ πάντα πληροῦν ἐν αὐτοῖς,
 μήπως δειχθῇ τὸ σχῆμα.

Τέλος Ἀψίνου.

VII.

M I N O Y K I A N O Y

ΠΕΡΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ.

MINOTKIANOY
ΠΕΡΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΩΝ
ΕΝ ΑΛΛΩ ΝΙΚΑΓΟΡΟΤ.

(731)
Ald.
601
Walz.

Ἡ δὲ πρῶτος πίστει χρησεται ταῖς μὲν ἐντέχνους, ταῖς 1
ἐχνοῖς. ἄτεχνοι μὲν οὖν εἰσιν αἱ μὴδὲν τῆς τοῦ ῥή- 5
μεθόδου δεόμεναι, πλὴν ὅσον εἰς τὸ ἐν καιρῷ αὐ-
τῷ προσήκοντι χρῆσασθαι, οἷον μαρτυρίαι, ὅρκιοι,
ῥήσεις, βάσανοι, νόμοι, συνθῆκαι. ἐντεχνοὶ δὲ ὅσαι
ῥέσεως καὶ οἰκονομίας δεόνται μετὰ τέχνης. τῶν δὲ
ἁπλῶν πίστεων αἱ μὲν εἰσιν ἡθικαί, αἱ δὲ παθητικαί, 10
λογικαί, αἱ αὐταὶ καὶ πραγματικαί. ἡθικαὶ μὲν ὅσαι
δόξης τοῦ προσώπου τὴν πίστιν λαμβάνουσιν, οἷον
Περικλέους, ἀπὸ Ἀριστείδου· λέγομεν δὲ τὴν ἡθι-
κυχειρήσιν ἐντεχνον εἶναι [δοκοῦσαν], ὅτι δεῖ ἂν τε
αὐτὸν ἢ πρόσωπον, ἂν τε τοιοῦτον, τῷ λόγῳ αὐτὸ 602
εἶναι, ὥς ἐπὶ τοῦ Περικλέους ὁ Θουκυδίδης· „καί- 16
τοι τοιούτῳ ἀνδρὶ ὀργίξεσθε, ὃς οὐδενὸς ἡττων
αἰ τε τὰ δεόντα καὶ ἐρμηνεύσαι ταῦτα, φιλόπολις τε
ἡμάτων κρείσσων.“ τούτοις γὰρ ἅπασιν πιστοῦται
ὅτι ἡδίκηκεναι τὴν πόλιν. παθητικαὶ δὲ ὅσαι τὸν 20
πρὸς τὴν εἰς ὃ βούλεται ὁ λέγων ὑπάγουσι καὶ ἄνευ τῆς
πραγμάτων ἀποδείξεως, οἷον εἰς ὀργὴν ἢ εἰς ἔλεον
ῥυθόνον ἢ εὖνοιαν ἄγουσι. πραγματικαὶ δὲ ὅσαι ἀπὸ
ῥάγματος περὶ οὗ ὁ λόγος ἐστίν, τὰς ἀποδείξεις ἔχου-
σαι δὲ ἀποδείξεις ἀκολούθως ἐκ τῶν καλουμένων 25
ρημάτων γίνονται. ἐπιχειρήματα δὲ ἐστὶ τὰ πρὸς
τοῦ ὑποκειμένου ζητήματος λαμβανόμενα.

- 2 Τῶν δὲ ἐπιχειρημάτων τὰ μὲν ἐστὶ παραδειγματικά, τὰ δὲ ἐνθυμηματικά. παραδειγματικά μὲν ὅσα ἐξ ἱστορίας καὶ ὁμοιώσεως τῶν ἤδη πεπραγμένων λαμβάνομεν, οἷον „οὐ πιστεύουσιν Ὀλύμπιοι Φιλίππῳ· οὐ γὰρ περὶ
- 5 μέρους χώρας οὐδὲ περὶ δόξης, ἀλλ' ἀναστάσεως καὶ ἀνδραποδισμού τῆς πατρίδος ὁ κίνδυνός ἐστιν αὐτοῖς.“ καὶ εἰς τοῦτο παράδειγμα· „καὶ Ἰσασιν ἃ τ' Ἀμφιπολιτῶν ἐποίησε τοὺς παραδόντας αὐτῷ τὴν πόλιν, καὶ Πυθναίων τοὺς ὑποδεξαμένους.“ οὐ γὰρ ἰδίους ἐνθυμήμασιν ὁ ῥή-
- 603 τωρ τοῦτο, ἀλλὰ τοῖς πρὸς ἄλλους πεπραγμένοις ἐπι-
- 11 στήσας. δεῖ δὲ τὰ παραδείγματα γινώριμα εἶναι τοῖς ἀκούουσι καὶ προσεχῇ τῷ πράγματι· εἰ δὲ καὶ πόρρωθεν λαμβάνοιτο, δεῖ αὐτὰ προσάγειν τῷ λόγῳ καὶ μηδὲν ἐξ ἀδόξων λαμβάνεσθαι, ἀλλ' ἢ τὰ πρόσωπα ἢ τὰ πράγμα-
- 15 τα ἢ καὶ ἀμφοτέρω ἐνδοξεῖ εἶναι. ἀμφοτέρω μὲν ἐνδοξεῖ ἐν ἐκείνῳ τῷ παραδείγματι, οἷον ὑμεῖς ἐσώσατε Λακεδαιμονίους καὶ οὐκ ἐμνησικακήσατε, ἀλλ' ἐβοηθήσατε. ἐνδοξον καὶ τὸ τῶν βοηθησάντων πρόσωπον, τὸ τῶν Ἀθηναίων. ἐνδοξον δὲ τὸ πρᾶγμα μόνον τὸ „Λάμπιν Δι-
- 20 γινήτας κοσμήσαντα τὸ ἐμπόριον αὐτοῖς μὴ πεποιῆσθαι πολίτην, μηδὲ Μεγαρέας Ἑρμῶνα τὸν κυβερνήτην· τὰ μὲν γὰρ πρόσωπα μικρά, τὸ δὲ ἐν τούτοις φρόνημα οὐ μικρόν. πάλιν τὸ πρόσωπον ἐνδοξον, ὥς ἐπὶ Ἀλκιβιάδην, ὃν φησιν ὁ Δημοσθένης κατὰ τὴν παλαιὰν ἐκείνην
- 25 εὐδαιμονίαν γενόμενον καταγνωσθῆναι, ὅτι ἦν ὑβριστής· ἐνταῦθα γὰρ τὸ πρᾶγμα ἄδοξον, συνίστησι δὲ ὁ Δημοσθένης τὴν ἐπὶ τοὺς ὑβρίζοντας ὀργὴν ἐκ τῆς δόξης τοῦ προσώπου. τοῦ παραδειγματικοῦ εἰδους εἰσὶ καὶ αἱ καλούμεναι παραβολαὶ καὶ αἱ εἰκόνες. διαφέρουσι δὲ αἱ
- 604 μὲν παραβολαὶ τῶν παραδειγμάτων, ὅτι τὰ μὲν παρα-
- 31 δείγματα ἐξ ἱστορίας λαμβάνεται, αἱ παραβολαὶ δὲ ἄνεν ἱστορίας καὶ ἀορίστως ἐκ τῶν γιγνομένων· „ὥσπερ γὰρ

οἰκίας οἶμαι καὶ πλοίου τὰ κάτωθεν ἰσχυρότερα εἶναι. “ 2
 ἡ δὲ εἰκὼν ἐστὶ μὲν ἡ αὐτὴ τῇ παραβολῇ, ἐναργέστερον (732)
 δὲ ποιεῖ τὸν λόγον, ὥστε μὴ μόνον ἀκούειν, ἀλλὰ καὶ
 ὁρᾶν δοκεῖν, οἷον πορεύεται διὰ τῆς ἀγορᾶς Ἀριστογεί-
 των, ὥσπερ ὄφεις ἢ σκορπίος ἡρκαῶς τὸ κέντρον, ἅττων 5
 τῇδε κάκεισε. τὸ μὲν γὰρ ὥσπερ ὄφεις παραβολή, τὸ δὲ
 ἡρκαῶς τὸ κέντρον καὶ ἅττων δεῦρο κάκεισε ἐπικοινωνοῦν,
 πρὸς τε τὴν παραβολὴν καὶ τοῦ Ἀριστογείτονος ἐναργῆ
 παρέσχε τὴν ὄψιν τοῦ ὀρωμένου· καὶ πάλιν· „ἴσα βαί-
 νων Πυθοκλεῖ τὰς γνάθους φουσῶν.“ παραδειγματικά 10
 δὲ καὶ ὅσα εἰς μύθους ἀνήκει.

Τὰ δὲ ἐνθυμήματα ὠνόμασται ἡ ὅτι ὁ ῥήτωρ αὐτὸς 3
 αὐτὰ εὗρηκε καὶ ἐνθυμεῖται, ἡ ὅτι προσενθυμῆσθαι τοῖς
 δικασταῖς, εἴ τι ἐλλείποι, καταλείπει. ἔχουσι δὲ ἐλλείμ-
 ματα οἱ ῥητορικοὶ συλλογισμοί, καὶ ταύτῃ διαφέρουσι 15
 τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ συλλογισμῶν, ὅτι οἱ μὲν τὰ συμπε- 605
 ράσματα ἐπάγουσιν, οἱ δὲ τὸ συμπεραίνόμενον ἐκ τῶν
 προτάσεων καὶ κατασκευῶν τῷ δικαστῇ προσενθυμηθῆ-
 ναι καταλείπουσιν, οἷον „ὁ γὰρ οἷς ἂν ἐγὼ ληφθεῖην
 ταῦτα πράττων καὶ κατασκευαζόμενος, οὗτος ἐμοὶ πολε- 20
 μεῖ, κἂν μήπω βάλλῃ μηδὲ τοξεύῃ.“ ἡ ἐπαγωγὴ λείπει
 εἰς τὸ τέλειον συλλογισμόν εἶναι· ἀλλὰ Φίλιππος ταῦτα
 πράττει, ἐξ ὧν ἀλωσόμεθα ἡμεῖς· Φίλιππος ἄρα ἡμῖν
 πολεμεῖ. δοκεῖ δὲ τισὶ καὶ ἡ συνεστραμμένη ἐκ τῶν πρῶ-
 των κατασκευῶν ἐπαγωγὴ ἐνθύμημα εἶναι, αἱ μὲν πρῶ- 25
 ται κατασκευαί· „ἃ μὲν ἐπέδωκα, ταῦτά ἐστιν, ὧν οὐ-
 θέν σὺ γέγραψαι· ἃ δ’ ἀντὶ τούτων ἡ βουλὴ γενέσθαι μοί
 φησιν, ταῦτ’ ἐσθ’ ἃ διώκεις.“ ἐπὶ τούτοις ὡς ἀποδε-
 σιγμένοις τὴν ἐπαγωγὴν συνέστρεψε. „τὸ λαβεῖν οὖν
 τὰ διδόμενα ὁμολογῶν ἐννομον εἶναι.“ 30

Ταῦτα μὲν οὖν ἀπορίας ἔχει πλείονας, τόποι δὲ τῶν
 ἐνθυμηματικῶν ἐπιχειρημάτων, ἀπὸ τῆς αἰτίας, ἀπὸ τοῦ

3 τίνος ἔνεκα, ἀπὸ τῆς ιδιότητος, ἀπὸ πηλικότητος, ἀπὸ
 τῆς ποσότητος, ἀπὸ προσώπου, καιροῦ, τόπου, τρόπου,
 διαφορᾶς, ὄρου, ἀπὸ τοῦ ἴσου, ἀπὸ τοῦ ἐλάττονος, ἀπὸ
 τοῦ μείζονος, ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου, ἀπὸ τοῦ ἐναντίου,
 5 ἀπὸ τοῦ μαχομένου, ἀπὸ ἐκβάσεως, ἀπὸ τοῦ ἐμπεριεχο-
 μένου, ὕλης, ἀφορμῶν, ἀπὸ τῶν παρεπομένων, ἀπὸ
 τοῦ ἅμα, ἀπὸ τοῦ γένους, ἀπὸ τοῦ εἶδους, ἀπὸ τοῦ κα-
 606 θόλου, ἀπὸ κρίσεως καὶ ὀνόματος, ἀπὸ συγκρίσεως καὶ
 ἀναπλασμοῦ, ἀπὸ τοῦ πρὸς τι, ἀπὸ τοῦ μέρους ἐπὶ τὸ
 10 ὅλον, ἀπὸ τοῦ ὅλου ἐπὶ τὸ μέρος, ἀπὸ τῶν πρὸ τοῦ
 πράγματος, ἀπὸ τῶν μετὰ τὸ πρᾶγμα.

Ἀπὸ μὲν αἰτίας· „σύννοιδεν ἑαυτῷ Φίλιππος πολλὰ
 ἡδικοηκότη, καὶ διὰ τοῦτο μισοῦντας ὑμᾶς ἑαυτὸν καὶ εἰ
 καιροῦ λάβοισθε, τιμωρησομένους· διὰ ταῦτα ἐργήγο-
 15 ρεν, ἐφέστηκεν.“ ἀπὸ τοῦ τίνος ἔνεκα· „ἐγράφη τὸ ψή-
 φισμα ὑπὸ Ἀριστοκράτους, ἵνα οἱ μὲν δύο τῶν βασι-
 λέων ἐκπέσωσιν, εἰς δὲ κύριος τῆς Θράκης ὁ Κερσο-
 βλέπτης γένηται. οὗτοι οἱ δύο τόποι, ὁ ἀπὸ αἰτίας καὶ ὁ
 ἀπὸ τοῦ τίνος ἔνεκα, ὁ μὲν ἐκ τῶν παρεληλυθότων, ὁ δὲ
 20 ἐκ τῶν μελλόντων τὴν πίστιν ἔχουσιν. ἀπὸ τοῦ ἰδίου·
 Ἀλέξανδρος μόνος βασιλέων τὴν οἰκουμένην εἶλεν. παρὰ
 δὲ τῷ Δημοσθένει· „τὸ μὲν γὰρ πόλεις πολλὰς ἡγήκε-
 ναι καὶ χώραν καὶ τόπους καὶ ἄλλοις πολλοῖς ὑπῆρξεν·
 ἰδίον δὲ καὶ μόνῳ Φιλίππῳ συμβεβηκός, τὸ ἐπειδὴ προ-
 25 δοτῶν ἐδεήθη, πλείονας εὐρεῖν ἢ ἐβούλετο.“ ἀπὸ πηλι-
 κότητος· οὕτως ἐκόσμησαν οἱ πρόγονοι τὴν πόλιν ὥς
 μηδενὶ τῶν ἐπιγιγνομένων μηδεμίαν ὑπερβολὴν λειψέ-
 φθαι. καὶ ἐν τῷ κατὰ Τιμοκράτους· „μέγα; μεγάλη, μι-
 κρόν; μικρᾶ.“ εἰρηται δὲ ὁ λόγος περὶ τῆς ἐπὶ τοῖς ἀδι-
 30 κήμασιν ὀργῆς. ἀπὸ ποσότητος· „παρὰ μὲν τοίνυν τὰς
 τριάκοντα μυριάδας μυρίους δίδωσιν μεδίμνους, παρὰ
 607 δὲ τὰς δέκα ὥσπερανεὶ τρισημίλους.“ ἀπὸ προσώπου

„οὐ γὰρ εἰς Δημοσθένην μόνον ὄντα με ἡσέληγεν, ἀλ- 3
 λὰ καὶ εἰς χορηγὸν ἡμέτερον.“ καὶ ὁ Αἰσχίνης· „πεπόρ-
 νευται Τιμάρχῳ, καὶ τούτου τεκμήριον τὸ Μισγόλα καὶ
 Ἡγησάνδρῳ συνεῖναι.“ ἀπὸ γὰρ τῶν προσώπων ὡς ἐπι-
 τηδείων εἰς τὴν προᾶξιν τὴν πορνείαν συνέστησεν. ἀπὸ 5
 καιροῦ· „καὶ ταῦτα ἔγραψε Τιμοκράτης, Κρονίων ὄν-
 των καὶ ἱερομηνίας καὶ διὰ ταῦτα τῆς βουλῆς ἀφειμέ-
 νης.“ ἀπὸ τοῦ τόπου· „πάσης γὰρ οὔσης τῆς ἀκροπό-
 λεως ἱερᾶς παρὰ τὴν χαλκὴν μεγάλην Ἀθηνᾶν ἐν δεξιᾷ
 τὴν στήλην ἀνέστησαν.“ καὶ πάλιν Δημοσθένης φησὶ 10
 τετυπτήσθαι ἐπὶ τῆς ὀρχήστρας μέσης. ἀπὸ τρόπου· (733)
 „ὅταν ὡς ὑβρίζων, ὅταν κονδυλοῖς, ὅταν ἐπὶ κόρης.“
 ἀπὸ διαφορᾶς· „τίνι διαφέρει δοῦλον ἢ ἐλευθέρου εἶ-
 ναι; ὅτι τῷ μὲν δούλῳ τὸ σῶμα πάντων τῶν ἀδικημά-
 των ὑπεύθυνόν ἐστι, τοῖς δὲ ἐλευθέροις εἰς χρήματα ἢ 15
 ξημία.“ ἀπὸ ὅρου· „αἰτία μὲν γὰρ ἐστὶ φίλων ἀνδρῶν
 ἀμαρτανόντων, κατηγορία δὲ ἐχθρῶν ἀδικούντων.“ καὶ
 ὁ Δημοσθένης· „ἢ γὰρ οὐχ ἱεροσύλοι οὗτοι, τὰ μὲν
 ἱερὰ τὰς δεκάτας τῆς θεοῦ καὶ πεντηκοστὰς τῶν ἄλλων
 θεῶν σεσυληκότες, καὶ ἀντὶ τοῦ ἀποδοῦναι αὐτὰς ἔχον- 20
 τες, τὰ δὲ ὅσια, ἃ ἐρίγνετο ὑμέτερα, κεκλοφότες; δια- 608
 φέρει δὲ τοσοῦτον αὐτῶν ἢ ἱεροσυλία τῶν ἄλλων, ὅσον
 οὐδὲν ἀνήνεγκαν εἰς τὴν ἀκρόπολιν δέον αὐτούς.“ ἀπὸ
 τοῦ ἴσου· „εἰ μὴδ' ἂ πάθουτ' ἄν, εἰ δύναιτο ἐκεῖνος,
 ταῦτα ποιῆσαι καιρὸν ἔχοντες οὐ τολμήσετε;“ ἀπὸ ἐλάτ- 25
 τονος· „ἀλλ' εἰ μὲν μίαν ἢ δύο ναῦς ἀπώλεσεν, ἐκρίνεται
 ἂν περὶ προδοσίας. ἐπειδὴ δὲ ἐξήκοντα μὲν ἔλαβε τριή-
 ρεις,“ καὶ τὰ ἐξῆς. ἐν τῷ κατὰ Μειδίου· „εἴτα τὸν μὲν
 χορευτὴν οὐδ' ὁ προσκαλέσας ἀξήμιος ἔσται κατὰ τὸν
 νόμον, τὸν δὲ χορηγὸν οὐδ' ὁ συγκόψας ὑπέξει δίκην.“ 30
 καὶ γὰρ τὸν χορευτὴν ὡς ἐλάττονα τοῦ χορηγοῦ ἀντέ-
 θηκε, καὶ τὸ προσκαλέσαι ὡς ἑλαττον τοῦ συγκόψαι.

- 3 ἀπὸ τοῦ μείζονος· „λέγονται χρήματα οἱ τριάκοντα δα-
νεύσασθαι“ καὶ τὰ ἐξῆς. εἶτα ἡ ἐπαγωγή· ὅτι ἐκεῖνοι μὲν
τοῖς ἡδικοηκόσιν εἰσενεγκεῖν τὰ χρήματα ἤροῦντο, ὑπὲρ
τοῦ μηδὲν λῦσαι τῶν ὠμολογημένων, ὑμῖν δ' ἐξὸν ἄνευ
5 δαπάνης τὰ δίκαια ποιῆσαι τοῖς εὐεργέταις, ψευδεδεσθαι
μᾶλλον αἰρήσεσθε. ὁ ἀπὸ τοῦ ἀντικειμένου τόπος καὶ
ἀπὸ τοῦ ἐναντίου ἔδοξε τισὶν εἶναι ὁ αὐτός· ἔστι δὲ οὐχ
ὁ αὐτός· ἐν μὲν γὰρ τῷ ἀντικειμένῳ ἔστι πρᾶγμα γεγο-
νός, οἷον ἡρίστευκεν, οὐκ ἡρίστευκε· λέλοιπε τὴν τάξιν,
10 οὐ λέλοιπεν· ἐν δὲ τῷ ἐναντίῳ δύο, ἡ λελοιπέναι τὴν
τάξιν ἢ ἡρίστευκέναι· ἔσται δὲ ἐξ αὐτῶν τῶν παρα-
609 δειγμάτων φανερώτερον. „εἶτα τοῦτο μὲν οὐχὶ λέγει τὸ
ψήφισμα, εἰ δὲ βουλευὼν ἐγὼ τοὺς πρέσβεις ὥμην δεῖν
προσάγειν, τοῦτό μου διαβάλλεις.“ εἶτα τὸ ἀντικειμε-
15 νον· „ἀλλὰ τί ἐχρῆν με ποιεῖν; μὴ προσάγειν, γράφειν
τοὺς ἐπὶ τοῦθ' ἤκοντας.“ τῷ γὰρ προσάγαγεῖν ἀντίκει-
ται τὸ μὴ προσάγαγεῖν. τὸ δὲ ἐναντίον, ὃ καὶ μικρὸν ἐμ-
προσθεν εἶπον· „ἀλλ' εἰ μὲν δύο ναῦς ἢ τρεῖς ἀπώλεσεν
ἡγούμενος ἡμῶν, περὶ προδοσίας ἂν ἐκρίνεται· εἰ δὲ ἐξή-
20 κοντα μὲν ἔλαβε τριήρεις καὶ πόλεις,“ καὶ τὰ ἐξῆς· τοῦτο
τὸ ἐπιχείρημα καὶ ἀπὸ τοῦ ἐλάττονός ἐστι καὶ ἀπὸ τοῦ
ἐναντίου· τὸ γὰρ ἀπολωλεκέναι τριήρεις τῷ μὴ ἀπολέ-
σαι ἀντίκειται· τὸ δὲ προσκτήσασθαι ἐναντίον ἐστίν.
ἀπὸ τοῦ μαχομένου· „θαυμάζω δὲ ὁρῶν Φιλίππῳ μὲν
25 ὑμᾶς ὀργιζομένους, ὃς εἰρήνην ἐκ πολέμου ποιούμενος“
καὶ τὰ ἐξῆς. ὁ ἀπὸ τῆς ἐκβάσεως τόπος ἢ ἀπὸ τῶν πε-
πραγμένων ἢ ἀπὸ τῶν μελλόντων λαμβάνεται, ὥς ἐν τῷ
κατὰ Ἀνδροτίωνος ὁ Δημοσθένης ἀντέθηκεν, ὅσα ἐκ
τοῦ πεποιῆσθαι ναῦς ἐξέβη ἀγαθὰ καὶ ὅσα ἐκ τοῦ μὴ πε-
30 ποιῆσθαι δεινὰ. τὰ δὲ [ὥς] μετὰ ταῦτα ἐκβησόμενα πῶς
610 εἰσηγαγεν ἐν τῷ πρὸς Λεπτίνην· εἰ γὰρ ὑπαρχουσῶν
φησι τούτων φαίνονται τινες ἀνάξιοι, τί χρὴ προσδοκᾶν
τότε, ὅταν παντελῶς μηδὲν πλέον εἶναι μέλλῃ τοῖς ἰσθ-
στοῖς. ἀπὸ δὲ τοῦ ἐμπεριεχομένου· περιέχεται τῇ κλοπῇ
35 τὸ ἐπιорκεῖν, τῷ ἀγγεῖλαι τὰ ψευδῆ τὸ Φωκέας ἀπολωλέ-
ναι, τῷ κατατρεῖσαι τοὺς χρόνους τὸ Θράκην προδεδο-
σθαι. ἀπὸ ὕλης· εἰ λέγοι τις [ἂν] τὴν Μακεδονίαν ξύλα

ἵφθονα ἔχειν εἰς ναυπηγίαν, ὥς μηδὲ δεῖσθαι τῆς ἐν Πει- 3
 ραιεῖ ναυπηγίας. ὅπερ οὖν περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον
 τυνηθεῶν εἴρηται. ἀπὸ ἀφορμῶν. „ὁ δὲ ὥς οὐδὲν δεό-
 ιενος τῆς θαλάττης τριήρεις κατασκευάζεται, καὶ νεωσοί-
 κους οἰκοδομεῖται.“ ἐκ γὰρ τούτων τὸ ἐπιβουλεύειν τῇ 5
 θαλάττῃ τὸν Φίλιππον συνέστηκεν. ** ἀπὸ τοῦ ἅμα. „καὶ
 ἅμα Ἀρίστρατος ἐν Νάξῳ καὶ Ἀριστόλαος ἐν Θάσῳ, οἱ
 καθάπαξ ἐχθροὶ τῆς πόλεως, τοὺς Ἀθηναίων κρίνουσιν
 φίλους, καὶ Ἀθήνησιν Αἰσχίνης Δημοσθένους κατηγο-
 ρεῖ.“ τεκμήριον γὰρ ἐστὶ τοῦ καὶ τούτου ἐχθρὸν εἶναι τὸ (734)
 ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ τὰ αὐτὰ τοῖς ὠμολογημένοις ἐχθροῖς 11
 πράττειν. ἀπὸ τοῦ γένους. γένος δέ ἐστι τὸ πλείονα εἶδη
 περιέχον. οἷον ἐὰν εἴπῃς ζῶον, καὶ ἄνθρωπον ἔρεις καὶ
 ἄπουν καὶ κύναν καὶ βοῦν καὶ ὅσα ἄλλα εἰς τοῦτο τὸ ὄνομα
 τὴν ἀφορμὴν ἔχει. ἂν μὲν οὖν εἴπῃς, Χαβρίαν πολλὰς 15
 νίκας νενικηκέναι, γενικῶς εἴρηκας. ἐὰν δὲ καὶ ὀνομαστί
 νημονεύῃς τῶν ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν πρὸς Πελοποννησίους,
 τῶν πρὸς Γοργῶπαν, τὰ εἶδη ταῦτά ἐστι. καὶ ἐν τῷ πρὸς 611
 Λεπτίνην, πᾶσαν ἀναιρεῖ τὴν πολιτείαν κατὰ τοῦτον τὸν
 λόγον, [καὶ] τοῦτο γενικῶς, εἴτα ἐπήγαγεν καὶ τὰ εἶδη. 20
 „καὶ γὰρ ψηφίσματα πολλάκις καὶ συμμαχοὺς ἤττους ἀντι-
 ρειπτόνων ἐπέισθητε ἐλέσθαι.“ ἐκ γὰρ τῶν εἰδικῶν τού-
 των κατεσκεύακεν πᾶσαν ἀναιρεῖσθαι τὴν πολιτείαν. ἀπὸ
 τοῦ καθόλου. τοῦτο δέ ἐστίν οὐ μόνον τὸ μὴ προκατ-
 ἠγνωσκέναι μηδὲν, μηδὲ τὸ τὴν εὐνοίαν ἴσῃν ἔχειν, ἀλλὰ 25
 καὶ τὸ τῇ τάξει καὶ τῇ ἀπολογίᾳ, ὥς βεβούληται καὶ προή-
 ρηται τῶν ἀγωνιζομένων ἕκαστος, οὕτως εἶσαι χρήσα-
 σθαι. ὧν γὰρ αὐτὸς ὁ ῥήτωρ ἐδεῖτο, ταῦτα εἰς τὸ καθόλου
 καὶ τὸ κοινὸν ἀνήγαγεν. ἀπὸ κρίσεως. πολλοὶ τῶν Ἑλλή-
 νων εἰσὶν ἐψηφισμένοι τοῖς ὑμετέροις νόμοις χρῆσθαι. 30
 λατ δὲ τὰς κρίσεις λαμβάνειν ἢ ἀπὸ ἐνδόξων προσώπων ἢ
 ἐκ πολλῶν κεκρικότος [ἤ]. ἀπὸ ὀνόματος. πάνυ καὶ
 ἰσόδρα τοῦτο δῆλον τῷ μὴ τῶν πεφευγόντων εἰπεῖν, ἀλλ’
 ἔξεληλυθόντων, καὶ ὧν τὰ χρήματα ἐπίτιμα. τοῖς γὰρ ὀνό- 35
 ιασιν ἐπιστώσατο τὸ μὴ περὶ τῶν ἐκουσίων, ἀλλὰ ἀκου-
 σίων γεγράφθαι τὸν νόμον. ἀπὸ συγκρίσεως. ἐπὶ τοῦ Θε-

3 μιστοκλέους τειχισμού καὶ τοῦ Κόνωνος. ἀπὸ ἀνα-
 πλασμοῦ. „εἰ γὰρ ἡμᾶς δεήσειεν αὐτοὺς τριάκοντα ἡμέ-
 ρας μόνον ἔξω τῆς πόλεως στρατοπεδεύσασθαι,“ καὶ τὰ
 612 ἔξης. ἀπὸ τοῦ πρὸς τι· εἰ αὐτῇ μεμολέχεται, καὶ ὁ συνελ-
 5 θὼν αὐτῇ μοιχὸς ἔστιν, ὥς ἐπὶ τοῦ μεταπεμψαμένου τὴν
 ἑαυτοῦ γυναῖκα· καὶ παρὰ Δημοσθένει· „εἰ Φιλοκράτης
 πέφηνε πυροπολῶν ἢ ξυληγῶν, τὸ χρυσίον ἐπὶ τῶν
 τραπεζῶν καταλλαττόμενος, καὶ τούτων κοινῶν τῶν
 πραγμάτων Αἰσχίνης, εὐδῆλον, ὅτι καὶ οὗτος δεδωροδό-
 10 κηκεν.“ ἀπὸ τοῦ μέρους ἐπὶ ὅλον· οἷον εἰ ζητουμένων
 χρημάτων μέρος τι ἀπὸ τούτων φαίνεται τις ὑψηρομέ-
 νος· τεκμήριον γὰρ τοῦτο ἔστι τοῦ καὶ πᾶν ὑψηροῦσθαι,
 ὥς ὁ Θουκυδίδης· „δοκεῖ δέ μοι δηλοῦν ἀνδρὸς ἀρετὴν
 15 πρῶτῃ τε μηνύουσα καὶ τελευταία βεβαιούσα ἢ νῦν τῶν-
 δε καταστροφῇ.“ τὸν γὰρ ἐν τοῖς πολέμοις θάνατον μέ-
 ρος ὄντα ἀρετῆς εἰς ὅλην τὴν ἀρετὴν ἀνήνεγκεν. ἀπὸ δὲ
 τοῦ ὅλου ἐπὶ τὸ μέρος, εἰ ἀδήλου ὄντος, εἰ ἡδίκηκέ τις ἐφ'
 ᾧ κρίνεται, ἔχει τὸν ὅλον αὐτοῦ βίον ἐλέγχειν· ὥς ὁ Δη-
 613 μοσθένης ἐν τῇ περὶ τοῦ συμποσίου διαβολῇ· ἐπειδὴ γὰρ
 20 ἀμάρτυρα ἦν τὰ πρὸς τὴν Ὀλυνθίαν γυναῖκα, ἐκ τοῦ ἄλ-
 λου βίου ταῦτα ἐπιστάσαστο· οὐκ ἴσασιν οὐτοί σε τὸ μὲν
 ἐξ ἀρχῆς ἐν διαίσοις καὶ μεθύουσιν ἀνθρώποις καλινδού-
 μενον, καὶ ὅσα ἄλλ' εἴρηται ἀπὸ τῶν πρὸ τοῦ πράγματος
 „νυνὶ γὰρ ὁ πάντες ἐθρύλουν, ὥς Ὀλυνθίους ἐκπολεμῶ-
 25 σαι δεῖ Φιλίππῳ, γέγονεν αὐτόματον.“ τὸ γὰρ ὅτι συμ-
 φέρει πέμψαι τὴν βοήθειαν τοῖς πρὸ τοῦ πράγματος εἰρη-
 μένοις πεπίστωται· καὶ πάλιν τῆς Αἰσχίνου δωροδοκίας
 τεκμήριον ποιεῖται τοὺς λόγους, οὓς πρότερον διεξῆλθεν,
 ὅτε ἀδωροδόκητος ἦν· ἔστι γὰρ οὗτος ὁ πρῶτος ἀπάντων,
 30 ὥς τότε δημηγορῶν ἔφη. ἀπὸ δὲ τῶν ὕστερον τοῦ πράγμα-
 τος ὁ Δημοσθένης· ἐκ μὲν ὧν οἱ παρὰ Φιλίππου πρέσβεις
 ἔλεγον ἐδήλουν τὰ ἐκ τῆς Ἀττικῆς εἰς τὴν Βοιωτίαν κο-
 μισθησόμενα, ἐκ δὲ ὧν ἡμᾶς ἔφασαν τὰ ἐκ τῆς Βοιωτίας
 διαρπασθησόμενα· δηλοῦται γὰρ ἐκ τῶν ἐπιγεννησομέ-
 35 νων, ὅτι οἱ παρὰ Φιλίππου πρέσβεις ἀπεδείκνυσαν συμ-
 φορώτερον εἶναι Θηβαίοις Φιλίππῳ βοηθεῖν ἢ Ἀθηναίοις.

Τέλος Μινουκιανοῦ.

VIII.

A N Ω N Y M O Y

TEXNH PHTOPIKH.

ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΛΟΓΟΥ.

Ed. Par.
p.153.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΟΙΜΙΩΝ.

Ὁ πολιτικὸς ἥτοι δικανικὸς λόγος εἰς τέσσαρα μέρη διαιρεῖται τὰ προκείμενα· χρῆζομεν γὰρ ἐν αὐτῷ προοιμίων μὲν πρὸς τὸ προσεχέστερους ποιῆσαι τοὺς ἀκροα- 5 τὰς, διηγήσεως δὲ πρὸς τὸ διδάξαι τὸ πρᾶγμα, τῶν δὲ κρίσεων πρὸς τὸ κατασκευάσαι ἢ ἀνασκευάσαι τὸ προ- 184 κείμενον· τοὺς δὲ ἐπιλόγους ἐπάγομεν πρὸς τὸ ἐπιρρῶσαι τὸν ἀκούοντα εἰς τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ψήφον. πρῶτον μὲν οὖν περὶ προοιμίων λεκτέον, καὶ ἐξῆς περὶ τῶν 10 λοιπῶν.

Ἐνιοὶ μὲν τῶν τεχνογράφων ἐκ τῶν αὐτῶν ὀρμασθαι τὸ προοίμιον καὶ τὸν ἐπίλογόν φασιν, Ἀλέξανδρος δὲ οὐκ ἀληθές φησι τοῦτο· ἐνίοτε γὰρ ἑτέρας μὲν ὕλας ἔχει τὸ προοίμιον, καὶ ἑτέρας ὁ ἐπίλογος· ἰστέον ὅτι κυρίως 15 προοίμια ἔλεγον οἱ παλαιοὶ τὰ τῶν κιθαρῳδῶν· οἷμας γὰρ ἐκάλουν οὗτοι τὰς ῥόδας. τὸ οὖν ἀνάκρουμα τὸ πρὸ τῆς ῥόδης τῆς κιθάρας προοίμιον ἐκάλουν· ἀπὸ τούτων καὶ ἐπὶ τὸν ρητορικὸν μετενήνεκται λόγον τὸ ὄνομα.

Ὅριζονται δὲ αὐτὸ οὕτως·

20

Προοίμιόν ἐστι λόγος κινητικὸς ἢ θεραπευτικὸς τῶν οὐ ἀκροατοῦ παθῶν. παρασκευάσαι γὰρ ἀκροατὴν ἀδύ- ατον, μὴ κινήσαντα ἢ θεραπεύσαντα τὰ ἐν αὐτῷ πάθη. στί δὲ πάθος πρόσκαιρος κατάστασις ψυχῆς, σφοδροτέ- 25 αν ὁρμὴν ἢ ἀφορμὴν κινουῦσα, οἷον ἔλεον, ὀργήν, φό-

βον, μῖσος, ἐπιθυμίαν· διαφέρει δὲ τοῦ ἡθους ὅτι τὸ μὲν δυσκίνητον, τὸ δὲ εὐκίνητον. ἡθος γάρ ἐστι ψυχῆς διάθεσις ἐνεσκιρρωμένη καὶ δυσεξάλειπτος, οἷον τῶν πατέρων πρὸς τοὺς παῖδας. λαμβάνεται δὲ τὰ προοίμια
 5 ἐκ τεσσάρων τούτων· ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ἀντιδίκου, ἐκ τῶν δικαζόντων, ἐκ τῶν πραγμάτων. ἐκ τοῦ αὐτοῦ, ὡς Δημοσθένης ἐν τῷ κατὰ Κόνωνος, ὕβρεως. ἂν δὲ ὑπὲρ ἐτέρου λέγῃς, καὶ τοῦτο ἐπισημαίνεσθαι δεῖ, ὥσπερ πεποίηκε Λυσίας λέγων· ἐπιτήδειος μοι ἐστὶν Ἄρχιππος
 10 οὔτοσί, ὦ δικασταί· ἐκ τοῦ ἀντιδίκου, ὡς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου· τὴν μὲν ἀσέλγειαν. ἐκ τῶν ἐκείνῳ συναγορευόντων, ὡς Δημοσθένης· εἰ μὲν ὅτῳ πλεῖστοι συνείποιεν, ὦ βουλή. ἐκ δὲ τῶν πραγμάτων, ὡς Λυκούργος ἐν τῷ κατ' Αὐτολύκου· πολλῶν δὲ καὶ μεγάλων ἀγώνων
 15 εἰσεληλυθότων οὐδέποτε περὶ μειζόνων ἤκατε δικάσοντες. ἐκ δὲ τῶν ἀκροατῶν, ἢ τῶν δικαστῶν, ὡς Ἰσοκρά-
 185 τῆς· εἰδότες ὑμᾶς ὦ Ἀθηναῖοι.

Τοπικὰ δὲ προοίμια Ἀρποκρατίων φησὶ τὰ περιστα-
 τικά. σκοπὸς δὲ τοῦ προοιμίου τὸ τοιόνδε παρασκευάσαι
 20 τὸν ἀκροατὴν· τέλος δὲ τὸ προσέχειν, καὶ εὐμάθειαν καὶ εὐνοιαν ἀπεργάσασθαι· εἰδότες γὰρ οἱ ἀκούοντες περὶ ὧν οἱ λόγοι εὐμαθέστεροι γενήσονται.

Εὐμάθειαν δὲ ποιεῖ προέκθεσις ἀνανέωσις μερισμός. προέκθεσις μὲν ἐστίν, ὅταν ἃ μέλλει τις λέγειν, ὡς ἐν
 25 κεφαλαίῳ προεκθῇται· ὡς Αἰσχίνης ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου· περὶ μὲν οὖν τοὺς πολίτας καὶ τοὺς οἰκείους οἷος γεγένηται, καὶ τὴν πατρῴαν οὐσίαν ὡς αἰσχροῶς ἀνάλωκε, καὶ τὴν ὕβριν εἰς τὸ αὐτοῦ σῶμα, ὑμεῖς ἴστε, καὶ ἱκανῶς ὑμᾶς ἀνέμνησεν ὁ παρ' ἐμοῦ λόγος· δύο δέ μοι
 30 τῆς κατηγορίας εἶδη λείπεται, καὶ ἕξῃς. μερισμός δέ ἐστιν εἰς μέρη περιγραφὴ τῶν ὅλων πράξεων, ὡς πεποίηκεν ὁ Δημοσθένης· βούλομαι δὲ ὑμᾶς ἀναμνηῆσαι τίνων προσή-

iei λόγον παρὰ πρεσβευτοῦ λαβεῖν, πρῶτον μὲν ὧν
 ἐπήγγειλε, δεύτερον δὲ ὧν ἐπραξε, καὶ ἐξῆς. ἰστέον δὲ
 ὅς μερισμὸς καὶ προέκθεσις καὶ ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου
 παραληφθήσεται, ἀνανέωσις οὐκέτι· τῶν γὰρ μὴ προει-
 ρημένων οὐκ ἔστιν ἀνανέωσις. 5

Προσοχὴν δὲ ἀπεργάσῃ ἐκ τε τῶν προειρημένων καὶ
 πρὸς τούτοις εἰ ἀξιόπιστος φαίνοιο, ἢ πολλῶν ἐμπειρος
 εἶναι πραγμάτων προσποιοῖτο, ἢ αὐτὸς πειραθεὶς ἢ καὶ
 παρ' ἄλλων πειραθέντων μαθὼν καὶ συμβουλευσας. ὡς-
 περ ὁ παρ' Ὀμήρῳ Νέστωρ εἰσάγει ἑαυτὸν τοῖς περὶ 10
 Καινέα καὶ Ἑξάδιον συμβουλευσας, καὶ ὅτι πειθῆνιοι
 ἦσαν αὐτῷ, οὕτω καὶ πρότερον δηλώσεις καὶ αὐτός, ὡς
 πεισθέντες μὲν κατῴρθωσαν, μὴ πεισθέντες δὲ ἀπώ-
 λοντο. καὶ τὸ ἐπιτιμᾶν δὲ τοῖς ἄλλοις δοκεῖ προσοχὴν καὶ
 φόβον κινεῖν, καὶ εἰ νόμιμα λέγειν προσποιοῖτο, καὶ εἰ ἢ 15
 αὐτὸς ἐνδοξος φαίνοιο, ἢ τοῖς τῶν ἐνδόξων προσχρώμε-
 νος καλοῖς, περὶ μεγάλων δὲ ἢ καλῶν ἢ συμφερόντων
 λέγοις ἐληλυθέναι, καὶ εἰ προσυπισχυνοῖτο, ὅτι καινὰ καὶ
 ὅτι διὰ βραχέων καὶ σαφῶν καὶ περὶ ἀναγκαίων ἔρεῖς.

Εὐνοίαν δὲ ἐργάσῃ ἢ φύσει οἰκειούμενος, ἢ συνη- 186
 θεία, ἢ φιλία πατρῴα, ἢ εἰ κοινῇ συμφέρειν λέγοις, ἢ 21
 τῶν αὐτῶν ἐφίεσθαι. εὐνοίαν δὲ ποιεῖ καὶ τὸ χρηστὸν
 εἶναι· χρηστὸν δὲ εἶναι δείκνυσιν τὸ τοὺς ἐπιεικεῖς ἐπαι-
 νεῖν, καὶ τὸ τοὺς θρασυτέρους προάγειν, καὶ τὸ μηδενὶ
 φθονεῖν· καὶ τὸ μὴ διαρρήδην λέγειν τὰ τε αὐτοῦ ἀγα- 25
 θά, καὶ τὰ [περὶ] τοῦ ἀντιδίκου κακά, καὶ τὸ τοῦ μὲν κα-
 τηγόρου τὰ πολλὰ ἔαν, αὐτὸ δὲ τὸ πρᾶγμα λαλεῖν, καὶ
 μὴ μόνον αὐτὸν ἀλλὰ καὶ ἕτερον ἄχθεσθαι λέγειν, καὶ εἰ
 φιλανθρωπότερον δὲ ἀπαγγέλῃς τὰ πικρότερα τῶν νοη-
 μάτων. ποιεῖ δὲ εὐνοίαν καὶ τὸ δοκεῖν ἐπιεικῇ τὸν λέ- 30
 γοντα εἶναι, ἐπιεικῆς δὲ δόξεις, εἰ μὴ θρασέως ἐπὶ τὰς
 δίκας ὀρμῶν φαίνοιο, ἀλλὰ πολὺν χρόνον κατεσχημένος

καὶ διαλλαγῆναι πρὸς τὸν ἀντίδικον ἐθελήσας, εἰς με-
 τριωτέραν αὐτὸν πολλάκις δίκην προσκαλεσάμενος, καὶ
 τοῖς ὑπ' ἐκείνου προσκαλουμένοις δοκῶν ἐπιμένειν, καὶ
 μετρίας ὀρίζειν τὰς τιμωρίας, ἥτοι τοῦ ἀντιδίκου, καὶ τῇ
 5 ἐκβολῇ τοῦ λόγου μὴ πικρᾷ χρώμενος, καὶ τὰ τούτοις
 παραπλήσια. διαφέρει δὲ τοῦ ἐπιλόγου τὸ προοίμιον, ὅτι
 ἐν τῷ προοιμίῳ τὸ σχῆμα καὶ τὴν ἐρμηνείαν μέτριον εἶναι
 δεῖ καὶ τιθασδὸν ὥς ἂν εἰποι τις, ἐν δ' ἐπιλόγοις τὸ σχῆ-
 μα συγκεκλινημένον καὶ πολλὰς μὲν ἐμβοήσεις ἔχον, πολ-
 10 λούς δὲ σχετλιασμούς, τὴν τε ἐρμηνείαν συγκεκλιμένην ἐκ
 τροπικῆς μᾶλλον καὶ σημειώδους λέξεως, δυναμένης
 μέντοι πεσεῖν εἰς πολιτικούς λόγους· ἔτι δὲ καὶ τούτῳ
 διαφέρει, ὅτι πολλὰ τῶν ἐν τοῖς προοιμίοις οὐκέτ' ἐν ἐπι-
 λόγοις λεκτέον· οὐ μόνον δὲ τῶν προοιμίων εἰσὶ τινες
 15 ὕλαι αἷς οὐ χρώμεθα ἐν τοῖς ἐπιλόγοις, ἀλλὰ καὶ τῶν
 ἐπιλόγων, ὧν οὐκ ἔστιν ἐν τοῖς προοιμίοις χρεία. ποιή-
 σομεν τὸ προοίμιον. εἰ τῶν κεφαλαίων τῶν ἀναγκαίων
 ἐν τούτοις τὰς ὑπολήψεις ληψόμεθα, ἐν δὲ τῷ ἐπιλόγῳ
 ἀνάγκη πᾶσα ἐν τι λαμβάνειν αὐτῶν εἰς ἐπίρρωσιν ἢ
 20 παραίτησιν. ἴστέον ὅτι πολλάκις δεῖ παραιτεῖσθαι τὰ
 προοίμια· οὐ γὰρ ἀεὶ προοιμιαστέον. ὅταν γὰρ μὴ πά-
 θος ἔχῃ τὰ πράγματα, οὐ προοιμιαστέον. πολλὰ δ' εἰσὶ
 τοιαῦτα, οἷον ὅταν ἢ περὶ κυνιδίου ἢ ἀργυρίου δίκη ᾖ.
 ἐνταῦθα γὰρ περιττὸν τὸ προοίμιον, εἴγε τοῦτο μὲν ἐστὶ
 25 παθῶν προθεραπεία, μὴ ᾗ δὲ ἐν τούτοις πάθος. δεύτε-
 ρον ὅταν πάθος μὲν ἔχῃ, ὃ δὲ ἀκροατῆς μὴ προσήκων
 τὸν ἔξω τῶν πραγμάτων λόγον ἥτοι σπενδῶν ἢ ὀργιζό-
 μενος. τρίτον ὅταν οἰκεῖοι ᾧσιν οἱ ἀκούοντες· περιττὸν
 γὰρ τὸ πειρᾶσθαι εὖνους ἢ μὴν ποιεῖν τοὺς ἀκούοντας
 30 οἰκέλους ὄντας. τέταρτον ὅταν ὀλίγον λαμβάνωμεν ὕδαρ,
 187 πρὸς ὃ δεῖ λέγειν τὸν λόγον· ἐνταῦθα γὰρ ἢ τῶν ὠφελι-
 μωτέρων διήγησις ἀναγκαιοτέρα.

Τινες δὲ ἔφασαν ὥσπερ οἱ Ἀπολλοδώρειοι, αἰεὶ δεῖν
 ρῆσθαι προοιμίαις, λέγοντες οὕτως, τὸν μὲν λόγον ἐκ
 κερῶν συγκεῖσθαι, τὸν δὲ μὴ ἐκ πάντων συγκείμενον
 ὥστε ὁλόκληρον εἶναι, οὔτε ὕγιῃ. μάλιστα μὲν οὖν φασὶν
 ὡδὲν τῶν τοῦ λόγου μερῶν παραλείπετον, ἔξαιρέτως δὲ 5
 προοίμιον· δοῖε γὰρ ἀκέφαλός τις ὁ λόγος εἶναι ὅλος,
 διὰ τὸ ὅπερ κεφαλὴν τοῦ παντὸς λόγου τὸ προοίμιον εἶ-
 ναι· εἰ δὲ τοῦτο, φασὶν, παραιτησόμεθα καὶ τὸν ἐπίλο-
 νον ἐξ ἀνάγκης, διὰ τὸ τοῦ παθητικοῦ μέρη εἶναι ἀμφό-
 τερα. ἔτι δὲ τοιοῦτό τι λέγουσι. πότερον γὰρ παρα- 10
 λείψομεν τὸ προοίμιον ἢ τοὺς ἐπιλόγους; εἰ μὲν οὖν
 τοὺς ἐπιλόγους, ἀτελὴς ἔσται μάρτην εἰρημένος ὁ λόγος
 τοῖς μεταξὺ εἰρημένοις εἰς λήθην τῶν καιριωτέρων τῶν
 ἀκροατῶν ἐμπεπτωκότων· εἰ δὲ μὴ παραλείψομεν τού-
 τους, οὐδὲ τὸ προοίμιον. πρὸς δὲ τούτοις ἀκχεῖν φασιν. 15
 ῥηγὸν μὲν εἶναι προοιμίον καὶ τέλος, τὸ τὸν ἀκροατὴν
 ὥνουν παρασκευάσαι πρὸς τὰ λεχθησόμενα, τούτου δὲ
 παραλειφθέντος μηδὲν τῶν προειρημένων γενήσεσθαι.
 φ' ἅπασιν ἐκεῖνο λέγουσιν, ὅτι πολλοὶ τῶν ἀρχαίων λό-
 γους συνέγραψαν, ὧν οὐδεὶς ἔστιν ἀπροοιμίαςτος. 20

Οὗτοι μὲν οὖν οὕτως, Ἀλέξανδρος δὲ ὁ τοῦ Νουμμη-
 οῦ πρὸς ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἀπαντῶν, πρῶτον
 ἐν ἐκεῖνο μέμφεται, ὡς οὐκ ὀρθῶς τῆς ῥητορικῆς κατω-
 τεύκασιν τὴν φύσιν· στοχαστικῆς γὰρ αὐτοὺς λελή-
 ασι, φησὶν, ὡς περὶ ἐπιστημῶν διαλεγόμενοι· διαφέρει 25
 ἐ ἐπιστήμη τῆς τέχνης, καθὼς ἡ μὲν ἀδιαπτῶτων ἐστὶ
 θεωρημάτων καὶ μίαν ἔχοντων τὴν φύσιν, τέχνη δὲ ἐκ
 ἰνουμενῶν καὶ ἄλλοτε ἄλλην ἀναλαμβάνοντων φύσιν.
 ἔχνης οὖν οὕσης τῆς ῥητορικῆς, καὶ τῶν θεωρημάτων
 ὑπὲρ πρὸς τοὺς καιροὺς ἀρμοζομένων, ἀμαρτάνουσιν 188
 πιστημονικῶς διδόντες τὰ θεωρήματα, καὶ λέγοντες αἰεὶ 31
 εἶναι προοιμιάζεσθαι, ἀλλὰ τοῦτό φημεν, ὡς ἐπειδὴ ἄλ-

λοτε ἄλλοις περιπίπτομεν πράγμασιν, ἡ δὲ τέχνη ἡμῶν
 πρὸς τὸ χρήσιμον τῶν παρόντων ἁρμοζομένων, ἂν μὲν
 συμφέρῃ, προοιμιαστέον, εἰ δὲ μή, παραλείπτεον τοῦτο·
 οὐ γὰρ εὐκαίρως παραλειφθέντα βλάψει. ἀλλὰ μᾶλλον
 5 ἀκολουθῶς ῥητέον, καὶ πρῶτον πρὸς τὸ ὅτι οἱ ἀρχαῖοι
 συνέταξαν λόγους, ὧν οὐδεὶς ἀπροοιμιάστος, ἐκείνῳ
 φάμεν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἀγωνιζόμενοι πολλάκις οὐκ εἶπον
 προοίμια, συντάσσοντες δὲ μετὰ προοιμιῶν ἐβουλήθη-
 σαν συντάξαι· μάρτυς τοῦ λόγου Θουκυδίδης ἐν ἡ φησὶ
 10 δημηγοριῶν, Ἀλκίδα καὶ Λακεδαιμόνιοι, ἐμοὶ δοκεῖ
 πλεῖν ἡμᾶς ἐπὶ Μυτιλήνην. καὶ Μένανδρος ἐν τοῖς Ἐπι-
 τρέπουσιν τὴν δίκην ἄνευ προοιμιῶν πεποίηκεν· οὐδὲν
 δὲ διαφέρειν ἢ ἐνταῦθα οὕτως αὐτὰ κεῖσθαι, ἢ ἐν δικα-
 στηρίοις λέγεσθαι. πρὸς δὲ τούτοις ἡ ἐν Ἀρείῳ πάγῳ
 15 βουλή οὔτε προοιμιάζεσθαι εἶα, οὔτε ἐπιλογίζεσθαι.
 πρὸς δὲ τὸ ὅτι παρασκευαστικὸν ἀκροατῶν τὸ προοί-
 μιον, ἐκείνῳ φησιν, ὅτι ὅτε μὲν παρασκευάσαι δεῖ, τότε
 παρασκευάσοιμι, ἔαν δὲ ὥσι παρασκευασμένοι, περιττὸν
 προοιμιάζεσθαι. τοῦτο δὲ καὶ Μένανδρον εἰδέναι· ἐν
 20 γὰρ τῇ Ἐπικλήρῳ δικαζομένων τοῦ τε ἀνδρός καὶ τῆς
 γυναικός, καὶ τοῦ παιδίου δικάζοντος, οὐκ ἔθηκεν οὐδε-
 τέρω προοίμιον, διὰ τὸ τὴν εὐνοίαν προϋπάρχειν τοῦ
 ἀνδρός, ὁμοίως δὲ καὶ πρὸς τὴν γυναῖκα τὴν ἰδίαν δια-
 λεγόμεθα· καὶ ὀλίγον ἔχωμεν ὕδωρ, παραλείψομεν τὸ
 25 προοίμιον. ἐνίοτε δὲ καὶ πρὸς λίαν ἀντιπαρατεταγμένους
 τὴν παρασκευὴν ποιούμενοι μᾶλλον ἐρεθίζομεν αὐτούς
 καὶ λυποῦμεν. πρὸς δὲ τὸ πῶς ἡμῖν ἡ διήγησις παρα-
 δεχθήσεται, μὴ προπαρασκευασμένου τοῦ ἀκροατοῦ τῷ
 προοιμίῳ πρὸς τὴν ἀκοήν, ἐκεῖνο ἐροῦμεν, ὅτι ὅταν μὲν
 30 οἰώμεθα μὴ παραδεχθήσεσθαι τὴν διήγησιν, τότε προοι-
 μιασόμεθα· ὅταν δὲ εὐπαράδεκτος ᾖ, τότε οὐκ ἀναγκαῖον
 προοιμιάζεσθαι. δεῖ δὲ προοιμιαζόμενον ἀπὸ μὲν τοῦ

πράγματος ποιεῖν νοήματα, μὴ μέντοι ἢ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα διεξιέναι, ἢ τὰς εἰς τὸ πρᾶγμα κατασκευὰς ἀναλίσκειν. τὸ μὲν γὰρ διηγηματικόν, τὸ δὲ κεφαλαιῶδες καὶ ἐπιχειρηματικόν. δεῖ τοίνυν συνεστραμμένον εἶναι τὸ προοίμιον, καὶ σπερματικῶς ἔχειν τὰ πράγματα, καὶ ἀπλη- 5 λᾶχθαι πάσης ἀγωνιστικῆς ἐπιχειρήσεως.

Τινὲς δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως ἔφασαν δύνασθαι εἶναι καὶ πολλὰ προοίμια καὶ ἓν, τῶν μὲν ὑπολήψεων τῶν αὐτῶν οὐσῶν, ταῖς δὲ κατασκευαῖς θεραπευομένων. ἐπεὶ οὖν, φασί, διάφοροί εἰσιν αἱ κατασκευαί, ἔσται 10 πολλὰ προοίμια. ταῦτὸ δὲ τοῦτο πῇ μὲν ὀρθῶς ἔχει, ρησί, πῇ δὲ φαύλως· τὸ μὲν γὰρ τῶν ὑπολήψεων, ὅτι αἱ κύτταί οὐσαι ταῖς κατασκευαῖς θεραπεύονται καλῶς φαίν. ἐπεὶ δὲ αἱ αὐταὶ εἰσιν ὑπολήψεις, μᾶλλον ἔν ἄν γένοιτο προοίμιον, ἢ ἐπειδὴ περ αἱ κατασκευαὶ διάφοροί 15 εἰσι, πολλὰ· τὸ γὰρ ὁλοσχερέστερον ἔν τοις ἐπὶ μέρους, ἔστι κυριώτερον καὶ δυνατώτερον. μᾶλλον οὖν λέγομεν, ρησί, ὅτι ἓν ἔστι προοίμιον, ἐπεὶ αἱ αὐταὶ ὑπολήψεις εἰσίν· οὐ γὰρ ἐπειδὴ πολλὰ τῶν ὑπολήψεων θεραπεύει, πολλὰ ζητητέον προοίμια, ἀλλὰ μᾶλλον ἐπειδὴ ὑπολή- 20 ψεις εἰσὶν αἱ αὐταί, ἓν εἶναι προοίμιον νομιστέον. ταῦτα τερὶ προοιμίων.

ΠΕΡΙ ΔΙΗΓΗΣΕΩΝ.

Περὶ δὲ τῆς διηγήσεως τοσαῦτα εἰπεῖν ἔχομεν, πρῶτον ἐκεῖνο εἰπόντες, ὅτι ἐπειδὴ πολλάκις δυσχερὴς ἡμῖν 25 ὁ λόγος γίνεται διὰ τὸ πρὸς οἰκείους ἔχειν, χρὴ τὴν αἰτίαν τούτων εἰς τοὺς ἀντιδίκους μετὰγειν, τὰ πλήθη ἐπιεικνύντας τῶν ἀδικημάτων ὧν μέλλομεν πάσχειν μὴ ποστάντες τὴν δίκην· ἢ ὅτι οἱ νόμοι τοῦτο ποιεῖν ὑγκεχωρήκασιν. οὕτω γὰρ ἡγοῦντό τινες ἔσεσθαι περὶ 30 οὓς οἰκείους· ἐὰν δὲ δοκῆς ἄπιστα λέγειν, καὶ αὐτὸ

τοῦτο ἐπισημαίνου, καὶ ἐπαγγέλλου δείξειν, ὅτι ἀληθῆ λέγεις, ὥς ὁ Δημοσθένης, οὐκ ἄγνοῶ μὲν οὖν ὅτι τὸν Χαρίδημον. ἐὰν δὲ τῷ λέγειν ὑπὲρ ἑτέρου διαβληθῆς, λέγε ἢ ὅτι φίλος ἢ ὅτι ἐπιεικής, ἢ ὅτι ἰδιώτης, ἢ ὅτι ἐλευ-
 5 νός, ἢ ὅτι σοὶ κάκεινῳ κοινὸς ὁ ἄγών, ἢ ὅτι συμφέρει τῇ πόλει, ἢ καὶ νῆ Διὰ τὰ πλείονα τούτων ἅμα. χρήσιμον δὲ καὶ διὰ τὸ νέον εἶναι εἰς παίδευσιν ἀναφέρειν ἢ γένεσιν, καὶ ὅτι οὐδὲν κωλύει καὶ τοὺς νέους εἰδέναι τι τῶν χρησί-
 10 μων, ὥς ὁ παρ' Ἰσοκράτει Ἀρχίδαμος. ἐὰν δὲ παλαιός, λέγε ὅτι οὐ δεῖ τούτων μέμφεσθαι, ἀλλ' εἰ πεποίηκε τοῦτο δεικτέον, ἢ εἰ μὲν ἐστὶν ἀληθῆ, ἀλλ' οὐτι καθόλου, λέγε·
 πρὸς μὲν γὰρ τὰ διαβεβλημένα, πάννυ πειρῶ προάγειν ἀπολογία, ἣν ἂν δύναιο, εἰ δὲ μή, πάρες τὸν περὶ τού-
 190 του λόγον· ἐγχωρεῖ γὰρ καὶ τὸν κατήγορον ἔλαττον ἢ πρὸς πίστιν εἰρηκέναι. τὰ δὲ σαθρότερα ἀνατρέπειν πειρῶ.

Ἔστι δὲ ἡ διήγησις κατὰ Νεοκλέα ἡ δικανικὴ ἐκθεσις πραγμάτων εἰς τινα προκειμένην ζήτησιν ἀνηκόντων, ἢ νῆ Δία περιστάσεως ἐκθεσις εἰς τινα ζήτησιν ἀνηκού-
 20 σης, οὔτε δὲ τῶν ἐνεστώτων φησὶ διήγησιν εἶναι οὔτε τῶν μελλόντων, ἀλλὰ τῶν μὲν ἐνεστώτων ἐνδειξις, ὥς ἐν τῇ Ἀντιγόνη δεικνὺς τοὺς ἥρωας, τῶν δὲ μελλόντων πρόρρησις. Ζήνων δὲ οὕτω φησὶ· διήγησις ἐστὶ τῶν ἐν τῇ ὑποθέσει πραγμάτων ἐκθεσις εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ λέγον-
 25 τος πρόσωπον ῥέονσα. Θεόδωρος δὲ οὕτως ὀρίζεται· διήγησις ἐστὶ πράγματος αὐτοτελοῦς κατὰ ψιλὴν ἀπόδοσιν ἐκθεσις περὶ τῶν ἤδη γεγονότων. τοῦτον τὸν ὄρον Ἀλέξανδρος ἀκριβῆ μὲν εἶναί φησιν, οὐ μὲν πομπικὸν οὐδὲ ῥητορικόν· δεῖ γὰρ σαφέστερον τὰ τοιαῦτα ὑπογράφειν.
 30 Ἀπολλόδωρος δὲ οὕτω· διήγησις ἐστὶ περιστάσεως ἐκθεσις. μέμφεται δὲ Ἀλέξανδρος τοῦτον· ἡ γὰρ περίστασις ἄθροισμα προσώπων καὶ πράξεων καὶ παθῶν κα

ἰτιῶν καὶ ἀφορμῶν καὶ χρόνων ἐστίν, αἱ δὲ διηγήσεις
 πολλὰκις ἐνὸς τούτων εἰσίν, οὐ πάντων, ὅθεν Ἀλέξαν- 191
 δρος ὀρίζεται αὐτὴν οὕτω· διήγησις ἐστὶν ἐκθεσις καὶ
 ἱεράδοσις τῷ ἀκροατῇ τοῦ πράγματος οὗ κοινούμεθα
 ὑτῷ. 5

Λιττῆς δὲ τῆς διηγήσεως οὔσης, τῆς μὲν γενικῆς
 ἧς δὲ εἰδικῆς, τὴν μὲν γενικὴν οὕτως ὀρίζονται· διήγη-
 ρίς ἐστὶν ἀπαγγελλία πραγμάτων γεγενημένων ἢ ὄντων
 πλ κριτοῦ ἢ κριτῶν ὑπὲρ ὧν δεῖ φέρειν τὰς ἀποδείξεις·
 ἧς δὲ εἰδικῆς ἀποδόσεις αἱ προλαβοῦσαι. ἐστὶ δὲ τῶν 10
 ἱηγήσεων εἶδη ταῦτα· αἱ μὲν γὰρ αὐτῶν εἰσὶν ἀληθεῖς,
 ἱ δὲ πεπλασμέναι, καὶ αἱ μὲν ἐπὶ κριτῶν λεγόμεναι, αἱ
 ἑ κατ' ἑαυτάς, καὶ τῶν κατ' ἑαυτάς αἱ μὲν εἰσὶ βιωτι-
 αῖ, αἱ δὲ ἱστορικαί, αἱ δὲ μυθικαί, αἱ δὲ περιπετικαί.
 ὧν δὲ ἐπὶ κριτῶν αἱ μὲν κατὰ τὸ ἀμφισβητούμενον αὐτὸ 15
 ἱνδιστάνται, αἱ δὲ πρὸς ἰδίας διηγήσεις τῆς ὑποθέσεως
 λέγονται, αἱ δὲ παρεμπόκτουσι πίστεως ἔνεκεν ἢ αὐξή-
 τσεως ἢ διαβολῆς ἢ ἄλλου τινὸς τοιούτου, ἄστινας καὶ
 παραδιηγήσεις τινὲς καλοῦσιν. ἐτι τῶν ἐπὶ κριτῶν διη-
 ῆσεων ἅς μὲν ἡμεῖς προηγουμένως εἰσάγομεν, ἅς δὲ 20
 ὧν ἀντιδίκων εἰσαγόντων ἐτέρως ἐπαγομένους αὐτοὶ ἀν-
 ἱδιηγοῦμεθα· παρ' ὃ καὶ ἀντιδιηγήσεις προσαγορεύον-
 αι· ἀντιδιηγοῦμεθα δὲ ἢ τὸ καθόλου τῇ τῶν ἀντιδίκων
 ἱηγήσει ἀνδιστάμενοι, ἢ κατὰ μέρος ἕκαστον. ὅταν μὲν
 ὕν ἐμπέσῃ ἡ τῶν πραγμάτων διήγησις, τότε ἐμπεσεῖται 25
 παραδιήγησις, ἐπιχειρημάτων μὲν ἔχουσα τόπον, πιδά-
 ὄν δὲ τι συμφερομένη. εἶδη δὲ τῶν παραδιηγήσεων
 ρία, προδιήγησις, παραδιήγησις, ἐπιδιήγησις. καὶ προ-
 ἱήγησις μὲν ἐστὶν, ὅταν πρὸ αὐτοῦ τοῦ πράγματος ἔξω-
 εν ἔτερόν τι διηγησώμεθα, ὥσπερ ἐν τῷ κατὰ Τιμοκρά- 30
 ους· ἐγὼ γάρ, ὦ Ἀθηναῖοι, προσέκρουσα ἀνθρώπων
 ονηρῷ. παραδιήγησις δὲ ὅταν περὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα

ἕτερα διηγησώμεθα, ὥς ἐν τῷ κατὰ Μειδίου· ἐγένοντο ἐπιδόσεις εἰς Εὐβοίαν, καὶ τὰ ἐξῆς· ἐπιδιήγησις δὲ ὅταν μετὰ τὰς πίστεις ἢ τὸν ἐπίλογον διηγησώμεθα.

Ἰστέον δὲ τοῦτο, ὥς τὴν παρέκβασίν τινες ταῦτόν εἰ-
 5 ναι ὑπέλαβον τῇ παραδιήγησει, διαφέρει δέ· ἢ μὲν γὰρ παραδιήγησις, ὥς φασιν, ἐφάπτεται τινων περὶ τὸ πρᾶγμα· ἢ δὲ παρέκβασις ἐκδρομὴ ἐστὶ λόγων καθ' ὁμοίωσιν ἢ μίμησιν τῶν γεγονότων. περὶ δὲ τῆς παρεκ-
 βάσεως Ἀλέξανδρος ἀντιλέγει. γελοῖον γὰρ ἐστὶ, φησὶ,
 10 τὸ λεγόμενον· εἰ μὲν γὰρ ἐξ αὐτοῦ τοῦ πράγματός ἐστι τὸ λεγόμενον, πῶς ἐστὶ παρέκβασις; εἰ δὲ ἔξωθεν, πῶς ἐροῦμεν τὰ ἔξωθεν τῆς ὑποθέσεως;

Ἐπειδὴ δὲ τῆς διηγήσεως τὰς ἀρετὰς φάμεν τὴν τε συντομίαν καὶ τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν πιθανότητα, κα-
 15 ρὸς ἂν εἴη λέγειν περὶ ἐκάστης, καὶ ἄγε περὶ συντομίας λέγωμεν πόθεν ἐστὶ σύντομος. τῆς συντομίας τοίνυν ἢ μὲν ἐν τοῖς πράγμασιν, ἢ δὲ ἐν ταῖς λέξεσιν. ἐκ μὲν οὖν τῶν πραγμάτων σύντομον ποιήσεις τὴν διήγησιν, ἂν
 192 μῆτε πόρρωθεν ἄρχῃ καθάπερ ἐν τοῖς πολλοῖς πεποίηκεν Εὐριπίδης, μῆτε μακρὰ λέγῃς, ὥς οἱ μετὰ τὸ πρᾶγμα καὶ
 20 ἄλλα διηγούμενοι, τὰ δὲ λυποῦντα τοὺς ἀκούοντας, καὶ τὰ ἀπίθανα καὶ ἀπρεπῆ τῷ λέγοντι, καὶ οἷα μὴ ὠφελεῖν τὸν ἀγῶνα, οἷα τε [εἰσιν] καὶ ἐν ἑτέροις ρηθῆναι δύναται, (ἐὰν) ἀφέλῃς ταῦτα τῆς διηγήσεως, σύντομον ἐκ
 25 τούτων ποιήσεις τὸν λόγον. ἔτι τε ἐὰν μῆτε παρεκβάσει χρῶο, μῆτε ἐπεισοδίοις, μῆτε ὅλως ἐκ τοῦ πράγματος πλανῶο· ἔτι τε τὴν ταυτολογίαν εἰ παραιτοῖτο, καὶ μακρὰ δι' ὀλίγων ἐρμηνεύσειας, καὶ τὰ τοιαῦτα λέγοις, ἂν ᾖ θέντων φανερά ἐστι τὰ σιωπώμενα. ἐν δὲ ταῖς λέξεσιν
 30 ἐστὶ συντομία, ἐὰν μὴ συνωνυμαῖς χρῶο, οἷον πυκνοὶ καὶ θαμέες, ἢ ξίφος καὶ μάχαιρα. τούτων γὰρ ἑκάτερον καὶ καθ' ἑαυτὸ πρὸς δῆλωσιν ἀρκεῖ· καὶ ἐὰν τῶν συν-

ρύμων τὰς βραχυσυλλάβους ἐκλέγῃς, ὃ ἐπὶ πλῆθους
 παραχωρούμενον χρήσιμον, οἷον ἀντὶ μαχαίρας ἕλφος
 λέγων· καὶ ἐὰν μὴ τοῖς κυρίοις προστιθῇς τὰ ἐπίθεται ὥς
 ὁ ποιητής, οἷον ὕγρὸν ἔλαιον· καὶ ἐὰν τὰς ἀναδιπλώσεις
 παραιτοῖτο, οἷον πόλεμον εἰς τὴν Ἀττικὴν, εἰς τὴν Ἀττι- 5
 κὴν πόλεμον· καὶ ἐὰν τὰς περιφράσεις φύγῃς, οἷον βίη
 Ἡρακλείη· καὶ ἐὰν τοῖς τροπικοῖς ἐνίοις κυρίως χρῶο,
 ὥσπερ Δημοσθένης τῷ ἀνεχάτισε· διὰ μιᾶς γὰρ λέξεως
 ὅλον ἐπλήρωσε νόημα. καὶ ἡ λεγομένη δὲ ἑλλειψις συν-
 τομίαν ἐργάζεται, οἷον σὺ τοῦτον φιλεῖς καὶ οὗτος σέ. 10
 λείπει γὰρ τὸ φιλεῖ. ἀπεργάζεται δὲ συντομίαν καὶ τὸ
 ἐπεξευγμένον, ὅταν δύο ἢ τρισὶν ὀνόμασιν, ἢ καὶ πράγμα-
 σιν μιᾶν ἐπάγῃς λέξιν συμπληρωτικὴν, οἷον Ῥοδίους μὲν
 συμμαχοὺς ὄντας, Βυζαντίους δὲ συγγενεῖς, Τευεδίους
 τε πεποιημένους ἰσοπαλίαν, πλείους δὲ ἄλλους συμμα- 15
 χους εὐηργέτησαν. ποιεῖ δὲ καὶ τὸ ἀσύνδετον δόξαν συν-
 τομίας, οἷον ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πλοῖα σεσύλητο, Χερρό-
 νησος ἐπορθεῖτο, καὶ τὰ ἐξῆς. ποιήσεις δὲ συντομίαν καὶ
 ὅτε κατ' ἐμφασιν παραλείψῃς λέξεις, ὥς ὁ Δημοσθένης·
 ἐπειδὴ γὰρ εἶλεν Ὀλυνθὸν Φίλιππος. διὰ γὰρ τοῦ εἶλεν 20
 πολλὰ ἐδήλωσε.

Σαφήνειαν δὲ εὖ φασὶ δεῖν παραφυλάττεσθαι, ἐὰν
 ἔναντία τισὶ τῶν εἰς τὴν συντομίαν θεωρημάτων λέγειν
 ἰόξωμεν. ἡ μὲν γὰρ τέχνη καθ' ἕκαστον τελείως ἐκπλη-
 ροῦν τὸν τόπον ἀναγκάζει, ὃ δὲ τεχνίτης πρὸς τὸ συμ- 25
 πρὸν αὐτῷ χρήσεται. ἐπειδὴ δὲ περὶ σαφήνειας πρόκει-
 ται λέγειν, ρητέον περὶ ἀσαφείας· δυνησόμεθα γὰρ τοὺς
 κείνης φυγόντες τόπους σαφῇ ποιῆσαι τὸν λόγον. ἀσά-
 ρεια τοίνυν, ὥς μὲν καθόλου, διχῶς γίνεται· ἢ γὰρ ἐν
 λέξεσιν ἐστὶ τὸ ἀμφισβητούμενον σαφὲς ἢ ἐν πράγμασιν. 193
 ὅς δὲ κατὰ μέρος, πολλαχῶς. τὸ μὲν οὖν ἐκ πραγμάτων 31
 ἀσαφὲς οὕτως γίνεται, πρῶτον μὲν ὅταν τὰ λεγόμενα

τὴν κοινὴν ἐκφύγη γινῶσιν, οἷα τὰ ἐν τῇ διαλεκτικῇ καὶ τὰ ἐν γεωμετρίᾳ. δεύτερον ὅταν συγχέωμεν τὴν τάξιν τῶν γεγονότων, ὥς τὰ μὲν πρῶτα τελευταῖα εἶναι, τὰ δὲ τελευταῖα προτετάχθαι· οἰκονομίας δὲ τὰ κοιναῦτα πολ-
 5 λάκις ἐπέχει χρεῖαν, δυσπαρακολούθητον δὲ ὅμως καὶ ἀσαφῇ τὸν λόγον ποιεῖ. ποιεῖ δὲ ἀσαφῇ τὸν λόγον καὶ τὸ τῶν αὐτῶν πολλάκις μεμνησθαι· μακρὸν γὰρ τοῦτο καὶ ὀχληρόν, εἰ μὴ ἄρα ταῖς ἐργασίαις αὐτὸ διαχειρισόμεθα, καὶ νῦν μὲν ὥς γιγνώσκοντες λέγομεν, αὐθις δὲ ὥς
 10 συγκεφαλαιούμενοι, ἐτέρωθι δὲ ὥς ἀναμνησκοντες· τὸ γὰρ ὀχληρόν οὕτως ἐκφεύξῃ. τρίτον ὅταν παραλείψωμέν τινα τῶν πραγμάτων· τέταρτον ὅταν ἐπεισάγωμεν ἔξωθεν μακρὰ καὶ ἀπηρτημένα τοῦ πράγματος.

Τὸ δὲ ἐκ τῶν λέξεων ἀσαφὲς οὕτως· ὅταν ξένοις καὶ
 15 τροπικοῖς καὶ ἀμφιβόλοις καὶ γλωσσηματικοῖς ὀνόμασι τις χρῶτο, καὶ τῇ συνθέσει μὴ ἀπλῇ καὶ κατὰ φύσιν, ἀλλὰ δι' ὑπερβατῶν καὶ μήκους περιόδων καὶ ἀλληγορίας. ποιεῖ δὲ καὶ ὀνοματοποιεῖα ἀσάφειαν, ὥς τὸ σίξεν ὀφθαλμός παρ' Ὀμήρῳ· καὶ ἡ διάρθρωσις, οἷον Ἀλέ-
 20 ξανδρος ὁ Πάρις· Ἀλέξανδρος ὁ Φιλίππου. ποιήσεις δὲ ἀσάφειαν καὶ ἐὰν τὰς ἀκολουθίας διακωλύσης εὐλόγοις διηγήμασι, καὶ τὰ μὲν ὑπερβαίνης, τὰ δὲ παρὰ τάξιν τιθῇς. οὕτως αὐτὰ τις ποιήσει τὸν δικαστὴν ἀπατῆσαι βουλόμενος τῇ ἀνακολουθίᾳ.

25 Πιθανὴ δὲ διήγησις γίνεται, εἰ πάντα ὅσα λέγει τις, ἔξομοιοῦν πειρῶτο τοῖς ἀληθέσι. τοῦτο δὲ φησι γένοιτο, ἐὰν μὴ ψιλὰ τὰ πράγματα τιθῶμεν, ἀλλὰ καὶ τὰ μόρια αὐτὰ προσλαμβάνωμεν, ἐξ ὧν ἡ διήγησις πληροῦται. μόρια δὲ διηγήσεως πρόσωπον, πρᾶγμα, τόπος, χρόνος,
 30 αἰτία πρὸς τούτοις, εἰ ἀλλήλοις ὁμολογεῖ τὰ λεγόμενα καὶ μὴ διαφωνεῖ ἢ μάχεται· ἔπειτα ἐὰν μὴ ψιλὰ τιθῶμεν τὰ μόρια, ἀλλ' ἀκριβῶς ἕκαστα διηγώμεθα, ὥσπερ ἐν τῷ

κατὰ Μειδίου· ἰσχυρὸς ἦν μέλας. ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις αἰτίαν προσθετέον· ἐπακτικωτάτη γὰρ αὕτη πρὸς πειθῶ. ποιεῖ δὲ πιθανότητα καὶ τὸ τοῦ λέγοντος ἦθος καὶ πάθος. καὶ τὸ μὲν ἦθος, φησὶν, εἰ ἄπλαστον φαίνοιτο, 194 τὸ δὲ πάθος οὐ μόνον πείθει, ἀλλὰ καὶ ἐξίστησι. ποιεῖ 5 δὲ πιθανότητα καὶ περὶ αὐτοῦ μὲν κακόν τι εἰπεῖν μικρόν, περὶ δὲ τοῦ ἀντιδίκου ἀγαθὸν ὁμολογούμενον, ὥς Αἰσχίνης· τούτου πατήρ μὲν ἦν ἐλεύθερος ἀνὴρ Ἀθημοσθένης, οὐ γὰρ δεῖ ψεύδεσθαι. συνεργεῖ δὲ πρὸς πειθῶ καὶ ἡ ἐνάργεια. ἔστι δὲ ἐνάργεια λόγος ὑπ' ὅψιν 10 ἄγων τὸ δηλούμενον. ποιεῖ δὲ πειθῶ καὶ λέξις ἀρεπότηδευτος καὶ τὸ αὐτοσχέδιον ἐμφαίνουσα. ποιήσεις δὲ πιθανότητα, καὶ ἂν μὴ πάντα βεβαιῶν λέγῃς ἀλλὰ προστιθῇς τὸ οἶμαι καὶ τὸ τάχα καὶ ἴσως καὶ τὰ τοιαῦτα. ἡδεῖαν δὲ ποιήσεις τὴν διήγησιν, ἂν τοῖς οἰκείοις αὐτὴν 15 ἡδεσι διαποικίλλῃς καὶ γνώμαις ἀναμίξῃς· ποιεῖ τε ἡδονὴν ἐνίοτε καὶ ἀρχαιολογία παραληφθεῖσα εὐκαίρως, ὥς παρ' Ἱππερίδῃ ὁ τῆς Ἀητοῦς μῦθος. ποιεῖ τε ἡδονὴν καὶ ἀστεῖσμός. μεγαλοπρεπῇ δὲ ποιήσεις τὴν διήγησιν ψιλῇ φράσει καὶ διηρημένῃ, καὶ τοῖς νοήμασι σεμνοῖς κεχρη- 20 μένος, καὶ τὰ ταπεινὰ φεύγων παραδείγματα, καὶ τὰς αἰσχροὺς τῶν λέξεων. καὶ διηγῆσεων μὲν ἀρεταὶ αὐταὶ καὶ τοσαῦται· εἰσὶ δὲ οἱ πρὸς ταύταις ταῖς τρισὶ καὶ μεγαλοπρέπειαν καὶ αὔξησιν καὶ ἡδονὴν καὶ προσήνειαν ἥτοι ἐπιείκειαν ἀρετὰς ἔφασαν διηγῆσεως. περὶ μὲν οὖν 25 ἡδονῆς καὶ μεγαλοπρεπείας ἔφθημεν εἰπόντες, αὔξησιν δὲ καὶ ἐπιείκειαν τί ἐστι πολλαχοῦ ἀκηκόαμεν. περὶ μέντοι συντομίας Ἀριστοτέλης ἐφίστησιν. εἰ γὰρ ἐστι, φησὶν, ἡ συντομία συμμετρία τῆς μήτε παραλιπούσης τι τῶν ἀναγκαίων, μήτε πλεοναζούσης, ἀρετὴ γενήσεται· 30 εἰ δὲ ἐστὶν ὥσπερ ἐνδεῖα τῆς ὑπερβαινούσης τι τῶν χρησίμων, ἐν ταῖς κακίαις μᾶλλον ταχθήσεται. ὁ δὲ Γα-

δαρεὺς Θεόδωρος τὴν πιθανότητα μόνην ἀρετὴν νομίζει τῆς διηγῆσεως, τὰς δὲ προειρημένας ἀρετὰς ἰδίαις μὲν μὴ εἶναι μόνης τῆς διηγῆσεως, κοινὰς δὲ ἅπαντος τοῦ λό-
 195 γου· Ἀρποκρατίων δὲ οὕτω γράφει· καὶ διηγῆματος
 5 μὲν ἀρεταὶ ἐν μὲν τοῖς εὐπρεπεστέροις σαφήνεια, ἐν δὲ τοῖς σαθροῖς ἀσάφεια προβεβλημένη. πόθεν δὲ ἡ ἀσάφεια καὶ πῶς γίνεται, ἤδη δεδήλωται.

Τρόποι δὲ διηγῆσεως ἑπτὰ· αὕξησις, μείωσις, εὐφημία, παράλειψις, ἐπανάμνησις, ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἢ χεῖρον
 10 φράσις, ἐνάργεια· περὶ ὧν λεκτέον πῶς ἕκαστον μεταχειριστέον. αὕξησις μὲν οὖν γίνεται ὡς Δημοσθένης ἐπὶ τῆς Ὀλυνθίας γυναικὸς πεποίηκε, μείωσις δὲ ὅταν σμικρύνων τι λέγῃς, ὡς Ἀριστοφάνης, οἶον τριηρίτη, βοιδάριον, κυναρίδιον. παράλειψις ἐστὶ τῶν βλαπτόντων
 15 ἡμᾶς ἀμνηστία. ὀλιγάκις μὲν οὖν τελέως κατασιωπήσομεν, ἐὰν δὲ μὴ συγχωρώμεθα παρὰ τοῦ ἀντιδίκου, θέντες αὐτὰ παρὰ τάξιν, ἐπιθολώσαντες ἐροῦμεν. ἀνάμνησις δέ, ὡς ὁ Δημοσθένης· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ πρῶτος Ἀθηναίων αἰσθόμενος. ἐπὶ τὸ κρεῖττον δὲ φράσις, ὅταν
 20 μικρὰ μεγάλως διηγώμεθα. περὶ ἐναργείας ἤδη προειρήκαμεν, ὅτι ἐστὶ λόγος ὑπ' ὅψιν ἄγων τὰ δηλούμενα, ὥσπερ Δημοσθένης· ὅταν ἐπὶ κόρης, ὅταν κονδύλοις, καὶ τὰ ἐξῆς. διαφέρει δὲ διήγησις καταστάσεως, ὅτι ἐν μὲν τῇ καταστάσει περὶ ὧν ἴσασιν οἱ δικασταί, καθιστάμεθα,
 25 ἐν δὲ τῇ διηγῇ αἱ ἀγνοοῦσι διηγούμεθα. τοιγαροῦν καὶ τὰ ἐν τῷ κατὰ Μειδίον οὐ διήγησιν τινὲς φασὶν εἶναι, ἀλλὰ κατάστασιν, οἶον τό, ἐπειδὴ γὰρ οὐ καθεστηκότος τοῦ χορηγοῦ. οὐκ ἐστὶ δέ, φασὶν, οὐδέτερον, ἀλλὰ προβολὴ τοῦ ἀδικήματος διηγηματικῶς εἰσηγμένη, ἱκανῶς
 30 τοῦτο τοῦ ῥήτορος καὶ αὐτοῦ παραδείξαντος, ἐν οἷς φησι· τὰ μὲν εἰς ἐμὲ καὶ τοὺς φυλέτας ἡσεληγημένα, ἐφ' οἷς αὐτὸν προυβαλόμην, ταῦτά ἐστι.

Ζητοῦμεν δὲ εἰ αἰεὶ διηγητέον. οἱ μὲν Ἀπολλοδώριοι φασιν αἰεὶ δεῖν διηγεῖσθαι, τὰ αὐτὰ λέγοντες ἅ καὶ ἐν τοῖς προοιμίοις, ὅτι τε ἔλλειπής ἐσται ὁ λόγος, καὶ ὅτι οὐδείς τῶν ἀρχαίων παρῆκε διήγησιν, καὶ ὅτι τοῦ πραγματικοῦ μέρους ἐστὶν ἡ διήγησις, ἀνάγκη τέ ἐστι διηγεῖσθαι, ἵνα 5 μάθῃ ὁ ἀκροατὴς τὸ πρᾶγμα. πρὸς δὲ τούτοις καὶ τινα τοιοῦτον ἐρωτᾷσι λόγον· εἰ μὲν οὐκ οἶδεν ὁ δικαστὴς τὸ πρᾶγμα, πᾶσα ἀνάγκη διηγεῖσθαι ἵνα μάθῃ· εἰ δὲ οἶδεν, 196 οὐδ' οὕτω παραλείπτειν, ἵνα μὴ δόξαν ἑτέραν καταλίπη τοῖς δικασταῖς περὶ τοῦ πράγματος. χωρὶς δὲ τούτων τίς, 10 φησί, παραλείψει τὴν διήγησιν; εἰ μὲν γὰρ ὁ κατηγορῶν, γελοῖον, ἀνάγκης οὐσῆς δηλᾶσαι τὸ πρᾶγμα· εἰ δὲ ὁ ἀπολογούμενος, συγχωρήσει ἀληθῆ τὴν διήγησιν εἶναι τὴν ὑπὸ τοῦ κατηγοροῦ ῥηθεῖσαν, καὶ λέγων μὲν θερα- πεύσει δι' οἰκονομίας τὰ βλάπτοντα· παραλείπων δὲ 15 πᾶσαν ἀληθῆ συγχωρήσει.

Ἀλέξανδρος δὲ τοῦ Νουμηνίου καὶ Νεοκλῆς φασὶ μὴ αἰεὶ δεῖν διηγεῖσθαι. πρῶτον μὲν γὰρ ᾧ τρόπῳ τινὰ τῆς διηγήσεως παραιτούμεθα ὥς μὴ συμφέροντα, καὶ πᾶσαν, ἂν μὴ συμφέρῃ· δεύτερον δὲ μὴδὲ ἐν ταῖς τῶν νόμων 20 εἰσφοραῖς ἡμᾶς διηγεῖσθαι· τὸ γὰρ ἐπεξιέναι, φασί, τὰς αἰτίας τῆς κατηγορίας ἢ τῆς δεήσεως, οὐ τοῦ πράγματός ἐστι διήγησις, ἀλλὰ τῶν ἐκτός. τρίτον, ὅτι φανερῶν ὄντων τῶν πραγμάτων περιττὸν τὸ διηγεῖσθαι, ὅπερ μάλιστα φασιν ἐν ταῖς δευτερολογίαις εὐρίσκεσθαι. καὶ 25 ὅταν δὲ ἄδοξα τὰ πράγματα ᾗ, ἢ διήγησις οὐκ ἀναγκαία, ὥς ἐν τοῖς τοιούτοις ζητήμασιν· ἐπιτροπος ὀρφανῇν βιά- σάμενος κρίνεται μὲν κακῆς ἐπιτροπῆς, ἀξιοῖ δὲ δοῦναι τιμωρίας ἐπὶ τῇ βλάβῃ. καθόλου δὲ φησὶν Ἀλέξανδρος, τὴν διήγησιν δυοῖν ἔνεκεν λέγεσθαι, συνέσεώς τε καὶ δηλώ- 30 σεως, ταῦτα δὲ εἰ μὲν εἴη παρὰ τοῖς δικασταῖς, περιττὸν τὸ διηγεῖσθαι· εἰ δὲ μὴ εἴη, διηγησώμεθα· εἰ δὲ τὸ ἕτερον

μὲν εἶη, θάτερον δὲ μή, διὰ μὲν θάτερον διηγησώμεθα. τὸ δὲ ἕτερον ἂν ἐλλείπῃ, ἐκ τῶν πίστεων κατασκευάσομεν. πρὸς μὲν οὖν τὸ αἰεὶ διηγείσθαι, ἡ λύσις εὐδηλος. πολλάκις δὲ καὶ πρὸς τυράννους ἢ βασιλεῖς λέγομεν, οἱ
 5 οὐκ ἂν ἀνάσχοιντο ἡμῶν ἀνόνητα παρ' αὐτοῖς διηγείσθαι, ἀλλὰ εὐθὺς ἀπολογήσασθαι περὶ τοῦ πράγματος ἀναγκάζουσι. πρὸς δὲ τό, ὅτι πότερον ὁ κατήγορος παραλείψει ἢ ὁ ἀπολογούμενος, ρητέον ὅτι πρὸς τὴν χρεῖαν ἐκάτερος.

- 10 Τάξιν δὲ τῇ διηγήσει οἱ μὲν Ἀπολλοδώρειοι μίαν, τὴν ἐκ τῶν προοιμίων ἀποδιδόασιν ἀκολουθίαν εἶναι, λέγοντες μετὰ τὸ παρασκευασθῆναι πρὸς ἀκρόασιν τὸν δικαστὴν ἐπάγειν τὴν διήγησιν. Ἀλέξανδρος ὁ τοῦ Νουμηνίου καὶ Νεοκλῆς οὐ μίαν ἀποδεδώκασιν αὐτῇ τάξιν,
 15 ἀλλὰ ἄλλοτε ἄλλην, ἐνίοτε καὶ πρό τε τοῦ προοιμίου, ὁπότεν ὁ δικαστὴς προηρεθισμένος ἢ καὶ σπεύδῃ πρὸς τὸ μαθεῖν τὸ πρᾶγμα, ἔστι δὲ ὅτε καὶ μετὰ τὰς πίστεις, ὥς
 7 περ Αἰσχίνην τέ φασιν ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου πεποιημέναι καὶ Δημοσθένην ἐν τῷ κατὰ Μειδίου· τοῦτο δὲ ἀρμόζειν
 20 ἥνίκα ἰσχυρότερον οἱ ἀντίδικοι προβεβληκότες ὥσι τὰς διηγήσεις· προμαλαχθέντα γὰρ τὸν δικαστὴν ταῖς πίστεσι ῥαδίως παραδέχεσθαι τὴν διήγησιν. παρὰ μὲν οὖν Δημητρίῳ τῷ Φαληρεῖ ἐν ἐπιλόγοις καὶ μετ' ἐπίλογον κεῖσθαι διήγησιν· ἀρμόζειν γὰρ τὸ τοιοῦτο ὅταν σφο-
 25 δρότερα ὑπὸ τῶν κατηγορῶν καταληφθῶσιν οἱ δικασταί.
 Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος πρὸ μὲν τῶν πίστεων φησὶ δεῖν τάττειν τὴν διήγησιν ἢ ἐν αὐταῖς ταῖς πίστεσι, μερίσαντα τοὺς λογισμούς. καὶ τοὺς μὲν προσήκοντας προτάττειν, τοὺς δὲ ἐν μέσῳ τιθέναι, διατάττοντας τὴν τῶν λειπο-
 30 μένων διήγησιν. μετὰ δὲ τὰς πίστεις οὐκέτι φησὶ δεῖν διηγείσθαι· δυοῖν γὰρ ἕνεκα, ὥς ἐν τοῖς ἀνωτέρω προειρήκαμεν, δηλώσεως τε καὶ συνέσεως τὰς διηγήσεις λέ-

νομεν· ταῦτα δὲ ἀμφοτέρω εἰ μὲν διὰ τῶν πίστεων γέ-
 ρονε, περιττὴ λοιπὸν ἡ διήγησις· εἰ δὲ μὴ δι' ἐκείνων,
 οὐδὲ οὕτως καλὸν διηγεῖσθαι. τοῦ τε γὰρ ἰσχυροτέρου
 καὶ δραστικωτέρου μὴ πείσαντος, οὐδὲν ἀνύσει ἡ διή-
 γησις. τοῦ τε μὴ δεῖν μετὰ τὰς πίστεις διηγεῖσθαι ἀπο- 5
 δεδειγμένον, ἀκόλουθον τὸ μηδὲ μετὰ τὸν ἐπίλογον ἀν-
 τὶς τάττεσθαι.

Ἐξήτησαν δέ τινες καὶ τοῦτο, εἰ ἐν σῶμα τὴν διήγη-
 σιν ποιητέον, ἢ μεριστέον αὐτὴν εἰς πολλά. ἔνιοι μὲν
 οὖν φασι μὴ δεῖν μερίζεσθαι τὴν διήγησιν, ἀλλ' ὁμοῦ 10
 εἶναι αὐτὴν τιθέναι· μηδὲ γὰρ τῶν ἄλλων μηδὲν μερί-
 εσθαι. Ἀλέξανδρος δὲ τὰ τε ἅλλα φησὶ δεῖν μερίζεσθαι,
 ἐν ᾗ χρεία, καὶ τὴν διήγησιν, ὅταν πολλά ᾖ τὰ ἐγκλήματα.
 ἂς μὲν γὰρ ἐπὶ μιᾷ συνισταμένας αἰτίας σωματικὰς ποιεῖν
 ναγκαλὸν ἐνοποιοῦντας, τὰς δὲ ἐπὶ πολλαῖς διεσπαρμέ- 15
 νας, πολλάκις δὲ φησὶ καὶ δι' αὐτὸ τὸ μῆκος, ἐὰν ὥσι μα-
 ραί, μεριστέον αὐτάς, ἵνα μὴ ὥς ἐν ἱστορίᾳ ἀφηγώμεθα.

Πάλιν ἐξήτησαν, εἰ ἐφ' ἐνὸς καὶ τοῦ διηγήματος μία
 ρα ἡ διήγησις ἢ πολλαί. καὶ Θεόδωρος μὲν πολλὰς φησὶ
 εἶναι καὶ ἐν ταῖς παραγραφαῖς δύο φησὶν εἶναι, τὴν 20
 ἐκ τῆς αἰτίας καὶ τὴν ἐκ τῆς παραγραφῆς αὐτῆς. Ἀλέξαν-
 δρος ὁ τοῦ Νουμηνίου οὐ φησὶ δύο εἶναι νομίζειν δεῖν
 ἐν μιᾷ ὑποθέσει διηγήσεις, ἀλλ' εἰ μὲν καθ' ἑκάστην
 ἰδίαν ἰδίᾳ ὑπόθεσις γίνεται, ἰδίᾳ καὶ διήγησις ἔσται.
 εἰ δὲ ἐκ πολλῶν αἰτιῶν μία συνέστηκεν ὑπόθεσις, οὐχ 25
 τι αἱ αἰτίαι πολλαί, πολλαὶ καὶ διηγήσεις ἔσονται, ἀλλ'
 τι μία ὑπόθεσις συνέστηκε, μία ἔσται καὶ ἡ διήγησις.
 οὐδὲ γὰρ ἐν ταῖς παραγραφαῖς δεῖ δύο εἶναι διηγήσεις,
 ἀλλὰ μίαν μιᾶς οὔσης τῆς ὑποθέσεως, ἐξ ἀμφοτέρων τῶν
 ἰτιῶν. οὐ γὰρ αἱ πίστεις εἰσὶ πολλάί, ἀλλὰ τὰ μὲν κεφά- 30
 αια πολλά, ὥσπερ καὶ τῆς διηγήσεως, εἰς ἐν δὲ αὐτὰ εἰς 198
 ἴστιν ἀνάγεται.

Τὴν δὲ τῆς διηγήσεως φησιν ἐρμηνείαν Ἀλέξανδρος
 ὁ τοῦ Νουμηνίου θρασυτέραν δεῖν εἶναι τῆς ἐν τῷ προοι-
 μίῳ καὶ πού τι καὶ παραβολωτέως ἔχουσαν καὶ πρὸς
 πάθος νεύουσαν, οὕτως δὲ ὥς μήτε τὸ μέτρον ὑπερβαί-
 5 νειν· δεῖ γὰρ συγκεκινῆσθαι τοῖς πράγμασι τὴν μνήμην,
 μήτε ἐνδεέστερον τοῦ δέοντος· ἄρτι γὰρ εἰς πάθος τὸν
 ἀκροατὴν ἐκκαλούμεθα. ὅμοιον δὲ τῷ τῶν λόγων σχή-
 ματι καὶ τὸ τῆς φωνῆς σχῆμα παραφυλάττοις καὶ τοιού-
 τῳ μέτρῳ, ὥς μήτε ἄγαν ἐνθουσιῶδες λαβεῖν· ἐπιλόγοις
 10 γὰρ οἰκεῖον, μήτε τὸ λίαν νηφάλιον· ἀλλότριον γὰρ τοῦ
 πάθους. ὥς μὲν οὖν καθόλου εἰπεῖν τοιαύτη ἡ τῆς διη-
 γήσεως ἐρμηνεία τε καὶ ὑπόκρισις· ὥς δὲ κατὰ μέτρον
 διηγηματικοῦ λέγειν, ἀρμόσει τῷ μὲν ἀπλῶ καὶ μηδε-
 μίαν ιδιότητα ἔχοντι εὐμαθεῖς καὶ ἀπλημμελεῖς τὰς με-
 15 ταβολὰς ἔχουσα πρὸς τὸν καιρὸν τῶν πραγμάτων. ἐὰν
 γὰρ τι τοῦ διηγήματος μέρος δείνωσιν ἀναγκαίαν ἔχῃ,
 συνεπαρθῆναι καὶ τὴν λέξιν καὶ διατεθῆναι, ἐὰν πάθος
 ἔχῃ, παθητικῶς· ἐὰν δὲ ἡθος, ἡθικῶς. ἐὰν μέντοι διή-
 γημα ἡθικὸν ἢ καὶ βαρὺ, συναφῆς ἢ λέξις διακειμένη
 20 βελτίων ἔσται. τὸ γὰρ μὴ συνημμένον καὶ ἀπλοῦν καὶ
 ἀμβλὺ καὶ ἄτονον· ἐὰν δὲ μὴ διήγημα ἢ κατασκευαστι-
 κόν, τὴν λέξιν δεῖ πολυσχημάτιστον εἶναι παρενθήκαις,
 παραζητήσεσιν, ἀναδρομαῖς. παράδειγμα τούτου τοῦ
 διηγήματος παρὰ Δημοσθένει· τοῦ γὰρ Φωκικοῦ συ-
 25 στάντος πολέμου. εὐθύς γὰρ ὅλον ἐξ ἀρχῆς διέκοψε καὶ
 παρενέβαλεν αἰτίας, αἷς ἐξέβαλεν εἰς ἐκτροπὴν τὸν
 λόγον.

Τοῦ δὲ παθητικοῦ διηγήματος τὴν λέξιν ἀσυναφῆ
 καὶ διακεκομμένην εἶναι δεῖ, καὶ λελυμένην τοῖς κώλοις·
 30 φορτικὸς γὰρ ὁ τρόπος καὶ βαρὺς, ὅτι μὴ κατὰ πρόθεσιν
 ἀκολουθίας, ἀλλ' ἕκαστα βιαίως καὶ ἐξ ἀνάγκης λέγειν,
 ὥς ἐπὶ τούτου τοῦ ζητήματος. ἐν μακροῦς πολιορκίᾳ ἐβου-

εύσαντό τινες τὴν ἄχρηστον ἡλικίαν διῶξαι· ἀξιοῦσιν
 ἢ πατέρες ὑπὲρ ἐκείνων ἀνηρῶσθαι.

Τὸ δὲ ἀπλοῦν καὶ σαφὲς (ὃ καὶ μάλιστά ἐστι διηγη-
 ατικόν) ἐν πολλοῖς ἐστι παραδείγμασιν· ὅπου δ' ἀνα-
 ετραμμένην σε δεῖ, φησί, ποιεῖν τὴν διήγησιν καὶ ἀσα- 5
 ρῆ, μὴ τῇ λέξει τὴν ἀσάφειαν ἐργάζου, ἀλλὰ τὴν μὲν
 ἔξιν, ὥς ἐνι μάλιστα ἀπλῆν, ἵνα καὶ εὐμαθείας δόξαν
 νῦν τῷ ἀκροατῇ, τὴν δὲ τῶν πραγμάτων τάξιν κίνει. 199
 οσαῦτα καὶ περὶ διηγήσεων· ἐφεξῆς τοίνυν περὶ πίστε-
 ν ἡμῖν εἰρήσεται.

10

ΠΕΡΙ ΠΙΣΤΕΩΝ.

Πίστις τοίνυν ἐστὶ λόγος κατασκευαστικὸς τοῦ προ-
 ειμένου ζητήματος. λέγεται δὲ ὁμωνύμως πίστις καὶ ἡ
 τῶν ἀκουόντων συγκατάθεσις, ἥτις τέλος τυγχάνει οὐσα
 τῆς προτέρας πίστεως. καλεῖται δὲ ἡ προτέρα ὑπ' ἐνίων 15
 καὶ ἀποδείξεις. Ἀλέξανδρος δὲ οὕτω τὴν πίστιν ὠρίσατο·
 πίστις ἐστὶ λόγος ἄγων εἰς συγκατάθεσιν· διαφέρει δὲ
 πίστις ἀποδείξεως, ὅτι ἡ μὲν ἀπόδειξις ἀληθῆ ἔχει τὰ
 ἡμματα καὶ τὴν συναγωγὴν ὑγιῆ, ἡ δὲ πίστις οὔτε ἀλ-
 ῆθῆς οὔτε πιθανῆ καὶ φαίνεται μὲν συνάγειν, οὐ 20
 συνάγει δέ, καὶ ἡ μὲν τοῖς φιλοσόφοις ἀρμόζουσα μάλ-
 λον, ἡ δὲ τοῖς ῥήτορσι.

Τῶν δὲ πίστεων αἱ μὲν ἀτεχνοὶ εἰσιν, αἱ δὲ ἐντεχνοί·
 ἀτεχνοὶ μὲν αἷς ἐξ ἐτοίμου ποριζόμεθα, ἐντεχνοὶ δὲ αἷς
 τῆς τέχνης λαμβάνομεν. ἀτεχνοὶ δὲ εἰσιν, οἷον μαρτυρίαι, 25
 βοηθήματα, συμβόλαια, χρησμοί, τὰ τοιαῦτα ὅσα ἐγ-
 γραφα. ἀτεχνοὶ δὲ λέγονται, ἐπεὶ οὐδὲ ἐκ τῆς ἐπινοίας
 ἐστὶ τοῦ λέγοντος· ἀλλὰ καὶ ἰδιώτης εὖροι. ἔργον δὲ
 τοῦ ῥήτορος ἐν ταῖς ἀτέχνοις πίστεσι τὰ μὲν βοηθοῦντα
 νύξῃσαι καὶ βεβαιῶσαι, τὰ δὲ καθ' ἡμῶν ἐπισμικρῦναι, 30
 καὶ ὥς οὐκ ἀξιόπιστα διαβαλεῖν· τὸ δὲ ὅλον τούτων τῶν

πίστεων ἡ μὲν εὐρεσις ἄτεχνος, ἡ δὲ χρῆσις ἐντεχνος.
 τῶν δὲ ἐντέχνων πίστεων τὰ πρῶτα εἶδη δύο παράδειγμα
 καὶ ἐνθύμημα. καὶ Ἀλέξανδρος μὲν οὕτω, Νεοκλῆς δὲ
 οὕτως· ἐντεχνοὶ μὲν εἰσι πίστεις, ὧν καὶ ἡ χρῆσις ἐπὶ
 5 τοῖς λέγουσιν· εἶδη αὐτῶν δύο, τό τε ἀπὸ τοῦ πάθους
 καὶ τὸ ἀπὸ τοῦ πράγματος. παθητικὴ μὲν οὖν πίστις
 ἐστὶν ἡ τῷ πάθει τοῦ λέγοντος ἐπιφέρουσα τοῦ ζητήμα-
 τος τὴν πίστιν, οἷον ὃς γὰρ ἐμοῦ φιλιππισμόν, ὃ γῆ καὶ
 θεοί, κατηγορεῖ. ἡ δὲ ἀπὸ τοῦ πράγματος πίστις γίνεται
 10 κατὰ τρόπους τρεῖς, κατὰ τὸ εἶκός, κατὰ τεκμήριον,
 κατὰ παράδειγμα. τὸ δὲ εἶκος Νεοκλῆς μὲν φησι κυρίως
 τὸ κατὰ διαφορὰν λέγεσθαι, οἷον εἶκος ξήσεσθαι με αὐ-
 ριον μηθενὸς ἀτόπου παρεμφαινόμενον. τὸ δὲ αὐτὸ φησι
 λέγεται καὶ εὐλογον, διαφέρει δὲ ὅτι τὸ εὐλογον πλείους
 20 ἀφορμὰς ἔχει πρὸς τὸ εἶναι ἢ μὴ εἶναι. λέγεται δὲ τὸ
 15 αὐτὸ καὶ πιθανὸν ἐπινοία μόνον διαφέρον, νῦν δὲ κυρί-
 ως, φησί, λαμβάνεται τὸ εἶκος κατὰ τὴν πρὸς τι σχέσιν,
 τὸ συζύγως ἀνεξενεχθὲν τῷ σημείῳ καὶ τῷ τεκμηρίῳ,
 ὥστε τὸ εἶκος εἶναι τινος εἶκος, καὶ τὸ σημεῖόν τινος ση-
 20 μεῖον, οἷον οὗτος κλέπτῃς τῷ ὥφθαι αὐτὸν ἐπὶ ἡμέρᾳ
 ἐκεῖ ἐν ᾧ ἡ ἀπώλεια, λέγομεν, τῷ ὑπερβαίνοντα κατα-
 ληφθῆναι, τῷ τοῦ κηρύγματος ἀκούοντα μεταστῆναι. καὶ
 τὸ μὲν εἶκος οὕτως. τὸ δὲ τεκμήριον οὕτως· τεκμήριον
 ἐστὶν εἶκος ἄλλου, οὗ γεγονότος πάντη τε καὶ πάντως
 25 ἐκείνου τεκμήριον ὑπάρχει. τὸ δὲ σημεῖον οὕτω· σημεῖον
 ἐστὶ τεκμήριον ἥδη καταλαμβανόμενον. κοινότερον δὲ
 εἰώθασι χρῆσθαι ἀντὶ τοῦ εἰκότος τῷ σημείῳ, ὥστε κατὰ
 τοῦτο σημεῖον εἶναι αἷμα φόνου, στέφανον εὐεργεσίας,
 μέθην εὐωχίας, ἀπλῶς εἰπεῖν εἶκος εἶναι καὶ σημεῖον,
 30 ὅπου πιθανὴ ἐπαγωγὴ γίνεται εἰς τὸ προκείμενον. τῶν
 δὲ εἰκότων, φησί, καὶ τῶν σημείων καὶ τῶν παραδειγμά-
 των εἶδη τρία, τὰ πρὸ τοῦ πράγματος ὡς νέφος χειμῶ-

ος, τὰ ἐν τῷ πράγματι ὡς καπνὸς πυρὸς, τὰ μετὰ τὸ
 ῥᾶγμα ὡς αἷμα φόνου.

Παράδειγμα δέ, ὡς Νεοκλῆς, ἐμπερὲς καὶ ὅμοιον καὶ
 ἕκτος τῷ ζητουμένῳ πράγματι, ἀφ' οὗ ὠρμημένος ἂν τις
 ξιώσαι ὁμοίως τὰ ὅμοια φρονεῖν καὶ ἐπὶ τοῦ ζητουμέ- 5
 ου, οἷον τοῦ τινὰ δορυφόρους λαμβάνοντα τυραννή-
 ειν παράδειγμά ἐστι Πεισίστρατος καὶ Φάλαρις καὶ Διο-
 ύσιος. Ἀλέξανδρος οὕτω· παράδειγμά ἐστι λόγος ἐκ
 ὧν κατὰ μέρος ἦτοι ἐπὶ τὸ κατὰ μέρος ἐπάγων, ἢ ἐπὶ τὸ
 αἰόλου, ἢ ἐκ τοῦ ὁμοίου ἐπὶ τὸ ὅμοιον, ὡς ἔχει τὰ προ- 10
 ῥημένα· ὡς δὲ Ζήνων, παράδειγμά ἐστι γενομένου
 πράγματος ἀπομνημόνευσις, εἰς ὁμοίωσιν τοῦ νῦν ζη-
 τουμένου.

Ἐνθύμημα δέ ἐστι μὲν, ὡς Νεοκλῆς, λόγος προει-
 μένων τινῶν περὶ τοῦ ζητουμένου, ἢ καὶ περὶ τοῦ 15
 κτηνουμένου αὐτοῦ, καὶ τινὰ συνήχησιν ἐχόντων τῶν
 κροατῶν τὸ ἐνδὲον κεφαλαιωδῶς καὶ συνειλημμένως
 ροστιθεῖς· ὡς δὲ ἔνιοι, ἐνθύμημά ἐστι τοῦ προηγουμέ-
 νου ἐπιχειρήματος συμπέρασμα, προσαγόμενον τῷ ζη-
 ῖματι ἐν μιᾷ περιόδῳ· ὡς δὲ Ἀρποκρατίων, ἐνθύμημά 20
 ἐστι λόγος πρὸς ἀπόδειξιν λαμβανόμενος τῶν ὑποκειμέ- 201
 νων. τῆς δὲ ἀποδείξεως ἀρχὴ μὲν ἐστι, ὥς φησι Νεο-
 κλῆς, πρόθεσις· τρόποι δὲ αὐξήσεις καὶ μείωσις. ἐκ τῶν
 ῖτων δὲ τόπων ληφθήσεται ἢ τε αὐξήσεις καὶ ἡ μείωσις.
 ἔλιστα δὲ τὰ πάθη ταῖς αὐξήσεσι συναγωνίζεται καὶ 25
 αἰς μειώσεσιν. ἔσται δὲ ταῦτα οὐκ ἐν ἐνὶ μέρει τοῦ λό-
 γου, ἀλλὰ δι' ὅλου παρασπαρθήσεται. καὶ περὶ μὲν τῶν
 ῖων ταῦτα· περὶ δὲ τῆς προθέσεως ἡδὴ λέγωμεν.

Πρόθεσις ἐστὶν ἐκθεσις τοῦ ζητουμένου ὥσπερ ἐλ-
 ιοπὸς καὶ ἐπαγγελία τῆς μελλούσης παρασκευῆς· λαμ- 30
 ῖνεται δὲ [γὰρ] ἡ πρόθεσις πρῶτον μὲν ἕνεκεν τοῦ
 ροσεχεστέρους ποιῆσαι τοὺς ἀκροατάς· εἰδότες γὰρ τὴν

πρόθεσιν ἐφ' ἣν ποιεῖται τοὺς λόγους, προσεκτικώτεροι
 γίνονται· δεύτερον δὲ τοῦ τὴν μετάβασιν τὴν ἐπὶ τὰς
 πίστεις ἐκ τοῦ διηγήματος πᾶσι φανεράν γενέσθαι· τρί-
 τον αὐξήσεως ἔνεκεν· τοῦτο γὰρ ἐποίησε καὶ Αἰσχίνης
 5 ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου προαναγνοὺς τοὺς περὶ σωφροσύ-
 νης νόμους· λαμβάνεται δὲ καὶ μειώσεως ἔνεκεν, ὡς ὁ
 Δημάδης· ἤρπασαν οἱ Διόσκουροι τὰς Λευκιππίδας,
 Ἀλέξανδρος τὴν Ἑλένην, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς Ἑλλήσι πό-
 λεμος ἐγένετο, καὶ νῦν τοῦ πορνοβοσκοῦ θυγάτηρ ἤρ-
 10 πασται· τότε δέ, φησί, προοιμίον τάξιν ἔχει τὸν ἀκρα-
 τὴν ἐπιστρέφουσα· τίθεται πρόθεσις καὶ πρὸ τῶν διη-
 γήσεων, οἷον τίνων χρὴ λόγον παρὰ πρεσβευτοῦ λαβεῖν;
 πρῶτον ὧν ἀπήγγειλε, καὶ ἑξῆς· λαμβάνεται δὲ ἡ πρό-
 θεσις καὶ ἐν ἀρχῇ, ὡς Λυκούργος· καὶ παράνομον τὸ
 15 ψήφισμα ἐπιδείξω καὶ ἀσύμφορον καὶ ἀνάξιον τὸν ἄνδρα
 δωρεᾶς· ἀρμόζει δὲ τότε ἡ τῶν κεφαλαίων ἐκθεσις, ὅταν
 ἐπὶ τὸ βέλτιον ὧσι περὶ τίνος προαπενηνεγμένοι, ὡς ὁ
 Δημοσθένης περὶ τοῦ Χαριδήμου λέγων, ἐγὼ δὲ ἐὰν μὴ
 καὶ παράνομον τὸ ψήφισμα δείξω καὶ ἀσύμφορον καὶ
 20 ἀνάξιον τὸν ἄνδρα δωρεᾶς· καὶ περὶ μὲν προθέσεως
 ταῦτα· περὶ δὲ τῶν τῆς πίστεως τόπων ῥητέον, καὶ πρῶ-
 τον τί ἐστὶ τόπος.

Τόπος μὲν οὖν ἐστίν, ὡς Ἀλέξανδρός φησιν, ἀφορμὴ
 ἐπιχειρήματος, ἡ ἀφορμὴ πίστεως, ὅθεν ἂν τις ὀρμώμε-
 202 νος ἐπιχείρημα εὔροι· τῶν δὲ τόπων ἐνιοὶ μὲν, ὡς ὁ
 26 Νεοκλῆς φησί, κοινῶς τινὰ κατὰ πασῶν τῶν στάσεων εἰ-
 ρήκασιν· οἱ δὲ ἰδίως ἐκάστης στάσεως, Ἀριστοτέλης δὲ
 καὶ κοινούς καὶ ἰδίους τοὺς μὲν πλείστους εὐαδεν, περὶ
 δὲ τῶν ἰδίων διαλέγεται συμφωνῶν καὶ αὐτὸς Εὐδήμῳ
 30 τῷ ἀκαδημαϊκῷ· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ τόποι οἷδε· ὄρος, διαί-
 ρεσις, παράθεσις, συστοιχία, περιοχὴ, ὅμοιον, παρεπό-
 μενον, μάχη, δύναμις, κρίσις· οὗτοι μὲν οὖν, φησίν,

οἱ γενικώτατοι τόποι. ἀρκτέον δὲ ἤδη περὶ ἐκάστου λέ-
γειν. ὁ ὅρος τριχῇ τέμνεται, εἰς τε ὁλόκληρον τὸν ὅρον,
εἰς τὰ ἐν τῷ ὅρῳ, καὶ τὰ παρακείμενα τῷ ὅρῳ. τὰ μὲν
οὖν ἐν αὐτῷ τῷ ὅρῳ ταῦτά εἰσι, γένος, ἴδιον, διαφορά.
τὰ δὲ παρακείμενα αὐτῷ, ἐτυμολογία, παρώνυμον, ἐπί- 5
θετον, ὑποκοριστικόν· καὶ ἐκ τούτων γὰρ ἐπιχειρήματα
λαμβάνεται. ἡ δὲ διαίρεσις τριχῇ καὶ αὐτὴ τέμνεται, εἰς
τε τὴν καταρίθμωσιν καὶ εἰς τὸν μερισμὸν καὶ εἰς τὴν εἰ-
δικὴν διαίρεσιν. ἔστι δὲ καταρίθμωσις μὲν ὅταν ὄνομα
ἰόνον ὑπάρχη, πρᾶγμα δὲ διάφορον· μερισμὸς δὲ ὅταν 10
κοινωνῇ καὶ ὄνομα καὶ πρᾶγμα, μόνον δὲ τὴν λέξιν διά-
φορον ἔχη. περὶ δὲ τῆς εἰδικῆς διαιρέσεως ὡς σαφοῦς
παρालείπομεν. ἡ δὲ παράθεσις καὶ αὐτὴ τριχῇ λαμβάνε-
ται, ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ κατὰ τὸ ἥττον, ἢ κατὰ τὸ ἴσον.
ἡ δὲ συστοιχία πραγμάτων κοινωνίαν καὶ ὀνομάτων δη- 15
λοῖ· συστοιχεῖν γὰρ ἀλλήλοις λέγομεν ὡς τὴν φρόνησιν
καὶ τὸν φρόνιμον. ἡ δὲ περιοχὴ διπλῇ· ἃ μὲν γὰρ ὡς
ἰέρη γίνεται, περιέχεται, ἃ δὲ ὡς κατὰ δύναμιν. ὁ δὲ ἐκ
τῶν ὁμοίων τόπος καὶ αὐτὸς διπλοῦς· τὸ μὲν γὰρ κατὰ
τὴν ποιότητα ὁμοίον ἔστι, τὸ δὲ κατὰ τὴν ἀναλογίαν, 20
ἢ περὶ εἰς τὰς ἀποδείξεις μᾶλλον ἀρμόττει. τὸ δὲ παρε-
κείμενον ἔχει τρόπους τρεῖς, τὰ πρὸ τοῦ πράγματος, τὰ
ἐν τῷ πράγματι, τὰ μετὰ τὸ πρᾶγμα. τὴν δὲ μάχην ἐν
τοῖς περὶ εὐρέσεως σχολικοῖς, ἐν οἷς περὶ ἐπιχειρημάτων
λέγομεν, ἐδιδάξαμεν· ζητέον δὲ καὶ νῦν τὰ παρακείμενα 25
αὐτῇ. παράκειται τοίνυν τῇ μάχῃ καὶ τὰ ἐναντία καὶ τὰ
ἐντικείμενα. τί δὲ τούτων ἑκάτερον διαφέρει ζητέον.
ἐντικείμενα μὲν οὖν ἐστίν, ὧν τὸ ἕτερον τοῦ λόγου ἀπο-
ρατικόν ἐστιν. ἐναντία δὲ ὅσα περὶ τὸν αὐτὸν τόπον
τρεφόμενα πλεῖστον ἀλλήλων ἀπέχει. τῶν δὲ ἐναντίων 30
ἃ μὲν ἐστὶ στερητικά, τὰ δὲ οὐ στερητικά. στερητικά
ἐν οἷον τέχνη ἀτεχνία, οὐ στερητικά δὲ οἷον ἀγαθὸν

πρόθεσιν ἐφ' ἣν ποιεῖται τοὺς λόγους, προσεκτικώτεροι
 γίνονται· δεύτερον δὲ τοῦ τὴν μεταβάσιν τὴν ἐπὶ τὰς
 πίστεις ἐκ τοῦ διηγήματος πᾶσι φανερὰν γενέσθαι· τρί-
 τον ἀνξήσεως ἔνεκεν· τοῦτο γὰρ ἐποίησε καὶ Αἰσχίνης
 5 ἐν τῷ κατὰ Τιμάρχου προαναγνοὺς τοὺς περὶ σωφροσύ-
 νης νόμους· λαμβάνεται δὲ καὶ μειώσεως ἔνεκεν, ὡς ὁ
 Δημάδης· ἤρπασαν οἱ Διόσκουροι τὰς Λευκιππίδας,
 Ἀλέξανδρος τὴν Ἑλένην, καὶ διὰ τοῦτο τοῖς Ἑλλήσι πό-
 λεμος ἐγένετο, καὶ νῦν τοῦ πορνοβοσκοῦ θυγάτηρ ἤρ-
 10 πασται· τότε δέ, φησί, προοιμίον τάξιν ἔχει τὸν ἀκροα-
 τὴν ἐπιστρέφουσα· τίθεται πρόθεσις καὶ πρὸ τῶν διη-
 γήσεων, οἷον τίνων χρὴ λόγον παρὰ πρεσβευτοῦ λαβεῖν;
 πρῶτον ὧν ἀπήγγειλε, καὶ ἐξῆς· λαμβάνεται δὲ ἡ πρό-
 θεσις καὶ ἐν ἀρχῇ, ὡς Ἀνκουργος· καὶ παράνομον τὸ
 15 ψήφισμα ἐπιδείξω καὶ ἀσύμφορον καὶ ἀνάξιον τὸν ἄνδρα
 δωρεᾶς· ἀρμόζει δὲ τότε ἡ τῶν κεφαλαίων ἐκθεσις, ὅταν
 ἐπὶ τὸ βέλτιον ὧσι περὶ τινος προαπενηνεγμένοι, ὡς ὁ
 Δημοσθένης περὶ τοῦ Χαριδήμου λέγων, ἐγὼ δὲ ἐὰν μὴ
 καὶ παράνομον τὸ ψήφισμα δείξω καὶ ἀσύμφορον καὶ
 20 ἀνάξιον τὸν ἄνδρα δωρεᾶς· καὶ περὶ μὲν προθέσεως
 ταῦτα· περὶ δὲ τῶν τῆς πίστεως τόπων ῥητέον, καὶ πρῶ-
 τον τί ἐστι τόπος.

Τόπος μὲν οὖν ἐστίν, ὡς Ἀλέξανδρός φησιν, ἀφορμὴ
 ἐπιχειρήματος, ἡ ἀφορμὴ πίστεως, ὅθεν ἂν τις ὁρμώμε-
 202 νος ἐπιχείρημα εὔροι· τῶν δὲ τόπων ἔνιοι μὲν, ὡς ὁ
 26 Νεοκλῆς φησί, κοινῶς τινὰ κατὰ πασῶν τῶν στάσεων εἰ-
 ρήκασιν· οἱ δὲ ἰδίως ἐκάστης στάσεως, Ἀριστοτέλης δὲ
 καὶ κοινούς καὶ ἰδίους τοὺς μὲν πλείστους εὖαθεν, περὶ
 δὲ τῶν ἰδίων διαλέγεται συμφωνῶν καὶ αὐτὸς Εὐδῆμον
 30 τῷ ἀκαδημαϊκῷ· εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ τόποι οἷδε· ὄρος, διαί-
 ρεσις, παράθεσις, συστοιχία, περιοχὴ, ὅμοιον, παρεπό-
 μενον, μάχη, δύναμις, κρίσις· οὗτοι μὲν οὖν, φησὶν,

οἱ γενικώτατοι τόποι. ἀρκτέον δὲ ἤδη περὶ ἐκάστων λέ-
γειν. ὁ ὄρος τριχῇ τέμνεται, εἰς τε ὀλόκληρον τὸν ὄρον,
εἰς τὰ ἐν τῷ ὄρῳ, καὶ τὰ παρακείμενα τῷ ὄρῳ. τὰ μὲν
οὖν ἐν αὐτῷ τῷ ὄρῳ ταῦτά εἰσι, γένος, ἴδιον, διαφορά.
τὰ δὲ παρακείμενα αὐτῷ, ἐτυμολογία, παρώνυμον, ἐπί- 5
θετον, ὑποκοριστικόν· καὶ ἐκ τούτων γὰρ ἐπιχειρήματα
λαμβάνεται. ἡ δὲ διαίρεσις τριχῇ καὶ αὐτὴ τέμνεται, εἰς
τε τὴν καταρίθμῃσιν καὶ εἰς τὸν μερισμὸν καὶ εἰς τὴν εἰ-
δικὴν διαίρεσιν. ἔστι δὲ καταρίθμῃσις μὲν ὅταν ὄνομα
μόνον ὑπάρχῃ, πρᾶγμα δὲ διάφορον· μερισμὸς δὲ ὅταν 10
κοινωνῇ καὶ ὄνομα καὶ πρᾶγμα, μόνον δὲ τὴν λέξιν διά-
φορον ἔχῃ. περὶ δὲ τῆς εἰδικῆς διαίρεσεως ὡς σαφοῦς
παραλείπομεν. ἡ δὲ παράθεσις καὶ αὐτὴ τριχῇ λαμβάνε-
ται, ἢ κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ κατὰ τὸ ἥττον, ἢ κατὰ τὸ ἴσον.
ἡ δὲ συστοιχία πραγμάτων κοινωνίαν καὶ ὀνομάτων δη- 15
λοῖ· συστοιχεῖν γὰρ ἀλλήλοις λέγομεν ὡς τὴν φρόνησιν
καὶ τὸν φρόνιμον. ἡ δὲ περιοχὴ διπλῇ· ἃ μὲν γὰρ ὡς
μέρη γίνεται, περιέχεται, ἃ δὲ ὡς κατὰ δύναμιν. ὁ δὲ ἐκ
τῶν ὁμοίων τόπος καὶ αὐτὸς διπλοῦς· τὸ μὲν γὰρ κατὰ
τὴν ποιότητα ὁμοιόν ἐστι, τὸ δὲ κατὰ τὴν ἀναλογίαν, 20
ὅπερ' εἰς τὰς ἀποδείξεις μᾶλλον ἀρμόττει. τὸ δὲ παρ-
επόμενον ἔχει τρόπους τρεῖς, τὰ πρὸ τοῦ πρᾶγματος, τὰ
ἐν τῷ πρᾶγματι, τὰ μετὰ τὸ πρᾶγμα. τὴν δὲ μάχην ἐν
τοῖς περὶ εὐρέσεως σχολικοῖς, ἐν οἷς περὶ ἐπιχειρημάτων
ἐλέγομεν, ἐδιδάξαμεν· φητέον δὲ καὶ νῦν τὰ παρακείμενα 25
αὐτῇ. παράκειται τοίνυν τῇ μάχῃ καὶ τὰ ἐναντία καὶ τὰ
ἀντικείμενα. τί δὲ τούτων ἐκάτερον διαφέρει φητέον.
ἀντικείμενα μὲν οὖν ἐστίν, ὧν τὸ ἕτερον τοῦ λόγου ἀπο-
φατικόν ἐστιν. ἐναντία δὲ ὅσα περὶ τὸν αὐτὸν τόπον
στρεφόμενα πλεῖστον ἀλλήλων ἀπέχει. τῶν δὲ ἐναντίων 30
τὰ μὲν ἐστὶ στερητικά, τὰ δὲ οὐ στερητικά. στερητικά
μὲν οἷον τέχνη ἀτεχνία, οὐ στερητικά δὲ οἷον ἀγαθὸν

κακόν. ἡ δὲ δύναμις ὁκτῶ διαφορὰς ἔχει ἀκολουθῶς τῇ τοῦ συμφέροντος διαιρέσει. λαμβάνεται γὰρ τὸ συμφέρον ἐκ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ, καὶ καθ' ἑκάτερον
 203 τετραχῶς, ἐκ μὲν τοῦ ἀγαθοῦ κτίσις, αὐξήσις, κρίσις,
 5 ὀνησις· ἐκ δὲ τοῦ κακοῦ ἐκκλισις, μείωσις, ἀπόκλισις, ὑπόστασις. κρίσις δὲ ληφθήσεται ἀπὸ θεῶν, ἀπὸ ἡρώων, ἀπὸ συγγραφέων, ἀπὸ φιλοσόφων, ἀπὸ ποιητῶν.

Οἱ μὲν γενικώτατοι τόποι οὗτοι· οὐδὲ γὰρ οἷόν τε νῦν περὶ ἀπάντων λέγειν, ἀλλ' ἀπλῶς εἰς ἔννοιαν ἄγο-
 10 μεν τοῦ πράγματος, ἐπεὶ καὶ ὅταν λέγωμεν δεῖν σκοπεῖν αἰτίαν ὕλην ἀγωγῇ, οὐχ ὥς ἐκ τούτων μόνων ἐλεγχο-
 μένων τῶν ἀδικούντων φαμέν, πολλοὶ γὰρ καὶ ἀπὸ χρω-
 ματος καὶ ῥήματος ἡλέγχθησαν, ἀλλὰ δι' αὐτῶν ὥσπερ εἰς ἔννοιαν τῶν ὅλων ἄγομεν. δεῖ δὲ εἰδέναι ὅτι πάντα
 15 τὰ προειρημένα κατὰ δύο τρόπους ἔσται χρήσιμα ἐπὶ ζη-
 τημάτων, οἷον προκεισθῶ ζήτημα, εἰ ἡ ἡδονὴ ἀγαθόν. ἐὰν γὰρ θελήσωμεν τοῦτο ἀποδεῖξαι, ἐκ τοῦ ὅρου τῆς ἡδονῆς ἐπιχειρήσομεν, οἷον ὅτι ἡ ἡδονὴ ἀποκατάστασις ἔστιν ἐκ τῶν παρὰ φύσιν εἰς φύσιν ἐκάστου τῆν αὐτοῦ,
 20 τὰ δὲ ἐξ ἀποκαταστάσεως ἀτελῆ, ἡ δὲ τοιαύτη ἡδονὴ ἀτε-
 λῆς, τὸ δὲ ἀτελὲς οὐκ ἀγαθόν· οὐκ ἄρα ἡδονὴ ἀγαθόν. εἰ δὲ ἀγαθὸν αὐτὴν ἀποδεῖξαι θελήσωμεν, πάλιν ἐκ τοῦ ὁρισμοῦ τοῦ ἀγαθοῦ ἐπιχειρήσομεν. οἷον ὅτι ἀγαθόν ἔστιν οὗ πάντα ἐφίεται, τῆς δὲ ἡδονῆς πάντα ἐφίεται,
 25 ὥστε ἀγαθόν. τοῦτο δέ, φησί, συμβαίνει ἐὰν χωρὶς προσώπου παραλήψεως τὸ ζητούμενον ᾗ· ἐὰν δὲ μετὰ προσώπου παραλήψεως, οὐ. ἔστι δὲ καὶ ἀπ' αὐτῆς ταύτης λαβεῖν ἐπιχείρημα οὕτως. εἰ ἡδονὴ βασιλεῖ ἀγαθόν· τοῦτο γὰρ ὁρισάμενοι κατὰ τοῦτον τὸν ὅρον ἐπιχειρήσομεν.
 30 Γνωστέον δὲ ἐπὶ τῶν τόπων τούτων κακεῖνο, ὅτι οἱ μὲν αὐτῶν εἰσὶν ἀνασκευαστικοὶ μόνον, οἷός ἐστιν ὁ ἀπὸ μᾶλλον, καὶ ἀπὸ γένους, καὶ τοῦ εἶδους· οἱ δὲ

καὶ ἀνασκευαστικοὶ καὶ κατασκευαστικοί, οἱ ἀπὸ τοῦ ὄρου.

Τὰς δὲ λύσεις τῶν πίστεων, ἀπλῶς μὲν εἰπεῖν, ἀπὸ τῶν αὐτῶν τόπων ληπτέον, ἀφ' ὧν περ καὶ τὰς κατασκευὰς αὐτῶν λαμβάνομεν. καὶ ἑκάτερον δὲ οὕτως τὰς 5 μὲν παραδειγματικὰς πίστεις οὕτως· ἢ γὰρ ψευδῇ τὰ λήμματα ἐροῦμεν, ἢ ἀνόμοιον δειξομεν τὸ παραλαμβανόμενον, καὶ ἀνόμοιον οὐκ ἄλλοθεν, ἀλλὰ κατ' αὐτὸ μάλιστα τὸ δοκοῦν συνέχειν τὴν ὁμοίωσιν, ἢ καὶ τοῦτο δόντες τὴν ἐπιφορὰν οὐ συγχωρήσομεν. οὐ γὰρ εἰ ἐπὶ 10 τινῶν, καὶ ἐπὶ πάντων, ἢ ἐπὶ γε τούτου περὶ οὗ ἡ σκέψις, ὥσπερ καὶ Δημοσθένους· σὺ δ' ἡμῖν μὴ λέγε ὥς γέγονε τοῦτο πολλάκις· οὐ γὰρ εἴ τι πώποτε μὴ κατὰ τοὺς νόμους ἐπράχθη, καὶ ἐξῆς.

204

Τῶν δὲ ἀτέχνων πίστεων τοὺς μὲν νόμους ἢ ἀμφιβολία 15 χρώμενοι καὶ οὐ τοῦτο εἶναι λέγοντες τὸ σημαινόμενον, ἀλλ' ἕτερον· ἢ τῆς μὲν λέξεως ἀφιστάμενοι, τὴν δὲ διάνοιαν ἐξετάζοντες τοῦ νομοθέτου, ἐκ τῶν ρηθέντων ἄλλο τι τὸ προκείμενον συλλογίζόμεθα· ἢ ἕτερον καὶ αὐτοὶ νόμον ἀντεισάγοντες. τὰ δὲ ψηφίσματα καὶ τοὺς 20 χρησμούς καὶ τὰ συμβόλαια ὁμοίως ὥσπερ τοὺς νόμους λύσομεν.

Τὰς δὲ μαρτυρίας αἰτιασόμεθα ἥτοι φίλους εἶναι λέγοντες τοῖς ἀντιδίκους τοὺς μάρτυρας, ἢ ἡμῖν ἐχθρούς, ἢ δῶρα εἰληφότας, ἢ παρακεκλημένους, ἢ ἔργον τὸ κατα- 25 ψευδομαρτυρεῖν ποιουμένους. ἀντιτάξομεν δὲ τοῖς μάρτυσι καὶ τὰ εἰκότα λέγοντες, ὅτι ταῦτα μὲν οὐδέποτε ψεύδεται, ἄνθρωποι δὲ πολλοὶ ψευδομάρτυρες ἐαλώκασι.

Πρὸς δὲ τὰς βασάνους ὥσπερ καὶ πρὸς τοὺς μάρτυρας ἀπαντήσομεν. προσεξετάσομεν δὲ καὶ γένος τῶν βασανιζομένων καὶ τύχην καὶ ἡλικίαν, πρὸς δὲ τούτοις, ὅτι πολλοὶ τῶν βασανιζομένων διὰ τὰς βασάνους τινῶν

ψευδῇ κατεῖπον, καὶ εἰ μὲν μεγάλαι εἶεν αἱ βάσανοι, διὰ τὸ μέγεθος αὐτοὺς καταναγκασθῆναι ψεύσασθαι ῥητέον· εἰ δὲ σμικραί, διὰ τὴν σμικρότητα καταπεφρονηκέναι.

Τοὺς δὲ ὅρκους ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀφ' ὧνπερ καὶ τὰς
 5 μαρτυρίας λύσομεν, ὅτι καὶ πρότερόν τινες ἐπιώρκησαν, καὶ πάντες οἱ τὰ ἄδικα τολμῶντες οὕτως ἔχουσιν ὥς ἂν εἰκὴ ἐπιόρκησαντες. τοῦτο δὲ δεῖ εἰδέναι, ὅτι ὅταν πλείω ἰσχυρὰ ἔχωμεν, ὀλίγα δὲ ἀσθενῇ, μετὰ τὰ ἰσχυρὰ τὰ ἀσθενῇ προσήκει τιθέναι· ὅταν δὲ ἰσχυρὸν ἔν ἔχωμεν,
 10 πλατὺ δὲ ᾗ, διελόντες αὐτὸ μέσον τὸ ἀσθενὲς θήσομεν, ὥσπερ καὶ Δημοσθένης πεποίηκε μέσον τάξας τὸ παρόνομον. εἰ δὲ τούτων μηδὲν ᾗ, τὸ ἀσθενὲς πρότερον τάξαντες οὕτως ἐπάξομεν τὸ ἰσχυρόν. ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἀθρόα πλείω κεφάλαια θήσομεν, ὅταν αὐτῶν αἱ κατασκευαὶ
 15 ἀπὸ τῶν αὐτῶν ὥσι τόπων. τοὺς δὲ ἀντιδίκους τότε μάλιστα τελέον ἀθρόα, ὅταν ἐμφασίς ᾗ μάχης· εὐδηλότερα γὰρ οὕτως, ἢ ἐναντίωσις γένηται· συγχυθῆσονται δὲ ἐνίοτε τὰ κεφάλαια, ὅταν τι σαθρὸν ἐν αὐτοῖς ᾗ κεφάλαιον. τὰ μὲν ἀπλᾶ καθ' ἑαυτὰ ᾗ κατασκευάσομεν ᾗ
 205 ἀνασκευάσομεν· τὰ δὲ διπλᾶ, ὥς ἐπὶ τῶν ἀντεγκλημά-
 21 των καὶ τῶν ἀμφισβητήσεων, ἐν οἷς παρεκτείνουσι μὲν τὸν λόγον, τὰ μὲν ἡμέτερα αὖξοντες, τὰ δὲ τῶν ἀντιδίκων μειοῦντες. διὸ καὶ τὸν Πλάτωνά τινες μέμφονται, ὅτι διπλοῦν ζήτημα, τὸ περὶ τοῦ ἔρωτος χαριζόμενος τὸ
 25 ἕτερον ἀνεξέργαστον ἀπολέλοιπε.

Τὴν δὲ τῶν πίστεων ἐρμηνείαν οὔτε ἀφελῇ εἶναι δεῖ, καθάπερ ἐν τῇ διηγῇ, οὔτε ἀνηπλωμένην καὶ σπερματικῶς ἔχουσιν τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ συνεστραμμένην, καὶ οἷον εἰπεῖν κωνοειδῆ, καὶ τὸ σύνολον ἀγωνιστικήν. ἀρμόξεσθαι δὲ δεῖ τῇ ὑποκρίσει τὸν λέγοντα πρὸς
 30 τὸ σῆμα τοῦ λόγου. τοσαῦτα καὶ περὶ πίστεων.

ΠΕΡΙ ΕΠΙΛΟΓΩΝ.

Ἐπίλογός ἐστι, ὡς μὲν Νεοκλῆς, λόγος ἐπὶ προειρη-
 μέναις ἀποδείξεσιν ἐπιλεγόμενος, πραγμάτων ἀθροισμόν
 καὶ ἡθῶν καὶ παθῶν περιέχων. ὥς δέ τινες, μέρος λόγον
 ὕστατον ἐπόμενον ἀποδείξεσιν. ὥς δὲ Ἀλέξανδρος, λόγος 5
 ἐπιρρωννύς τὰ εἰρημένα. περὶ δὲ τοῦ πότε αὐτῷ χρηστέον,
 καὶ ποίαν αὐτῷ δοτέον τάξιν, ἐν τοῖς περὶ προοιμίων
 εἴρηται· τὰ γὰρ αὐτὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιλόγων εἰπεῖν ἐνεστίν.

Ἴνα δὲ μὴ θαυμάσῃ τις, εἰ συμβαίνει τὸ προοίμιον
 καὶ τὴν διήγησιν καὶ τὸν ἐπίλογον παραλείπεσθαι, καὶ ἐν 10
 ἀποδείξεσι μόναις εἶναι τὸ ζήτημα, παραθησόμεθ' αὖτις
 τοιοῦτον. φέρε γὰρ ἐν σταδίῳ δρομεῖς δύο ἀμφισβητεῖν,
 τὸν μὲν εἰς τοὺς ὕσπληγας πρότερον εἰσπεσόντα, τὸν δὲ
 τὸ βραβεῖον κεκομισμένον. ἐνταῦθα γὰρ οὔτε τοῦ προοι-
 μίου χρεῖα οὔτε τῆς διηγέσεως οὔτε ἐπιλόγου, ἀλλὰ 15
 μόνως ἀποδείξεως.

Διαιρεῖται δὲ ὁ ἐπίλογος εἰς εἶδη δύο, εἰς τε τὸ
 πρακτικὸν καὶ τὸ παθητικόν· καὶ τοῦ μὲν πρακτικοῦ
 ἐστὶν ἡ ἀνακεφαλαίωσις, τοῦ δὲ παθητικοῦ τὸ τὰ πάθη 206
 κατασκευάζειν καὶ ῥωννύειν τὸν λόγον. ὅταν μὲν οὖν 20
 πολλὰ ἢ τὰ εἰρημένα, ὥστε μὴ μεμνήσθαι τοὺς ἀκούον-
 τας, τῇ ἀναμνήσει χρησόμεθα· ὅταν δὲ ὀλίγα, παραλεί-
 ψομεν τὴν ἀνάμνησιν. καὶ τὸ παθητικὸν δὲ μέρος ὡσαύ-
 τως· ὅταν μὲν γὰρ περὶ τὸ πρᾶγμα πάθος ἦ, τότε κινή-
 σομεν· ὅταν δὲ μὴ [εἴη], παρήσομεν. ὥσπερ γὰρ τὰ 25
 ὀλίγα καὶ εὐμνημόνευτα εἰ πάλιν ἀναμνήσομεν, γελοῖον
 ποιήσομεν, οὕτως καὶ τὰ μὴ ἔχοντα πάθος, ἂν παθαί-
 νειν πειρασώμεθα, ἀπορήσαντες τοῦ τοιούτου, γελοῖοι
 ἐσόμεθα. ὅτι δὲ καὶ ἡ ἀνακεφαλαίωσις καὶ τὰ πάθη πολ-
 λάκις ἐκλείπει, παράδειγμα ἐστὶν ὁ Λυσίου λόγος, ὁ περὶ 30
 τοῦ κυνιδίου γεγραμμένος. οὔτε γὰρ ἀνακεφαλαίωσιν
 ἔχει διὰ τὸ ὀλίγον εἶναι καὶ εὐμνημόνευτον, οὔτε πάθος

διὰ τὸ μικρὸν εἶναι τὸ πρᾶγμα. ἔργον δὲ ἐπιλόγον Πλά-
των μὲν ἐν Φαίδρῳ φησὶν· ἐν κεφαλαίῳ ἕκαστα λέγοντα
ὑπομνήσαι ἐπιτελεντικούς τοὺς ἀκούοντας περὶ τῶν εἰ-
ρημένων. ἔχεται δὲ τῆς αὐτῆς δόξης καὶ Χρύσιππος· καὶ
5 γὰρ αὐτὸς μονομερῇ φησὶ τὸν ἐπίλογον. Ἀριστοτέλης δὲ
ἐν ταῖς Θεοδεκτικαῖς τέχναις φησὶν, ὅτι ὁ ἐπίλογος τὸ
μὲν κεφάλαιον ἔχει προτρέψασθαι τοὺς ἀκούοντας. προ-
τρέψομεν δὲ τριχῶς, εἰς τὰ πάθη ἀνάγοντες τὰ ἑκάστη
προτρεπτικά. Ἐν μὲν οὖν ἔργον ἐπιλόγον τὸ τὰ πάθη
10 διεγείρει, δεύτερον τὸ ἐπαινεῖν ἢ ψέγειν· τούτων γὰρ
ἐν ἐπιλόγοις ἡ χώρα· τρίτον δὲ τὸ ἀναμιμνήσκειν τὰ εἰ-
ρημένα, οὔτε δὲ τὰ εὐμνημόνευτα οὔτε τὰ ἀπαθῆ κι-
νητέον.

Ἔστι δὲ ἀνακεφαλαίωσις ἑκθεσις σύντομος προειρη-
15 μένων κεφαλαίων ἢ ἐπιχειρημάτων, ἢ νῆ Δία προειρημέ-
νων διεξοδικῶν λόγων ἐπιδρομὴ ἀθρόα τῆς τῶν ἀκούόν-
των ὑπομνήσεως ἕνεκεν. τὴν δὲ ἀνακεφαλαίωσιν οὐκ ἐν
207 τοῖς τελευταίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς μέσοις ποιού-
μεθα· ὅταν γὰρ πολλὰ ἢ καὶ δυσμνημόνευτα, τότε καὶ
20 πολλάκις αὐτὰ ἀναμνήσομεν, οὐ πάντα πολλάκις λέγον-
τες, ἀλλὰ τὰ μὲν ἤδη προειρημένα ἀναμιμνήσκοντες, τὰ
δὲ μετὰ ταῦτα πάλιν ἀνακεφαλαιούμενοι. ἀλλ' οὐδὲ τῶν
εἰρημένων πάντα ἀνακεφαλαιωσόμεθα, ἀλλ' ὅσα μὲν
ἰσχυρῶς ἐσμὲν λελυκότες, ταῦτα ἀνακεφαλαιώσασθαι
25 προσήκει, τὰ δὲ σαθρὰ παραλιπεῖν. οὐ μὲν οὐδὲ τὰ
ἀναγκαῖα τῶν ἀντιδίκων κεφάλαια πάντοτε ἀναμνήσο-
μεν, ἀλλ' ἐκεῖνα ἃ τὴν ἀνάμνησιν ἀναγκαῖαν ἔχει καὶ
ἡμῖν χρήσιμον. τὴν δὲ τῶν κεφαλαίων ἀνάμνησιν ποτὲ
μὲν μετὰ τῶν πίστεων ποιησόμεθα, ποτὲ δὲ ψιλήν. ὅταν
30 μὲν οὖν μὴ ἰσχυρὰ ᾧσιν αἱ πίστεις, ἢ ἐξίτηλοι τοῖς
ἀκούουσιν, τότε ἀναμνήσομεν μετὰ τῶν ἀποδείξεων· ὅταν
δὲ ἢ ἀσθενεῖς ᾧσιν, ἢ τοῖς ἀκούουσιν εὐμνημόνευτοι,

φιλῶν τῶν κεφαλαίων ἀναμνήσομεν. εἶδῃ δὲ τῆς ἀνα-
 κεφαλαιώσεως Νεοκλῆς μὲν τέτταρα εἶναι φησι, καθ'
 ὑπόθεσιν, κατὰ στάσιν, κατ' ἐπιχείρησιν, κατὰ τόπον.
 κατὰ μὲν οὖν ὑπόθεσιν ἀνακεφαλαίωσις γίνεται, ὅταν
 αὐτὰ τὰ τὴν ὑπόθεσιν πεποιηκότα φιλῶς ἐκτιθώμεθα, 5
 οἷον ἀσεβείας κρινομένη Φρύνη· καὶ γὰρ ἐκώμασεν ἐν
 Λυκείῳ, καινὸν εἰσήγαγε θεόν, καὶ θιάσους ἀνδρῶν καὶ
 γυναικῶν συνήγαγεν. ἐπέδειξα τοίνυν ὑμῖν ἀσεβῆ Φρύ-
 νην, κωμάσασαν ἀναιδῶς, καινοῦ θεοῦ εἰσηγήτριαν,
 θιάσους ἀνδρῶν ἐκθέσμους καὶ γυναικῶν συναγαγοῦ- 10
 σαν. φιλὰ γὰρ νῦν τὰ πράγματα διηγέεται. κατὰ στάσιν
 δὲ ἀνακεφαλαίωσις γίνεται, ὅταν τὰ περὶ στάσεως φιλῶς
 ἐκτιθώμεθα, οἷον ἔστω Φειδίας ὡς μὲν νοσφισάμενος ἐκ
 τοῦ Ὀλυμπίου χρυσίου, βασανιζόμενος καὶ τεθνηκώς, 208
 ἢ ἀνακεφαλαίωσις· ἐπέδειξα τοίνυν μήτε ἀφηρημένον 15
 Φειδίαν χρυσίου, ὅπερ στοχαστικόν. ὅτι τε εἰ καὶ ὑφεί-
 λετο, κλέπτῃς, οὐχ ἱερόσυλος ἦν, ὅπερ ἐστὶν ὀριστικόν.
 ἔτι δὲ εἰ καὶ ἱερόσυλος ἦν, κρίνειν ἐχρῆν πρότερον, οὐ
 βασανίζειν εὐθύς. ἔτι τε εἰ ἔδει κρίνεσθαι, παρ' Ἀθη-
 ναίοις ἔδει· ὅπερ ἐστὶ μετὰληψις. κατ' ἐπιχείρησιν δὲ 20
 ἀνακεφαλαίωσις γίνεται, ὅταν τις τὰ ἰσχυρότερα ἐπιχει-
 ρήματα ἐκτιθῇται, οἷον ἔστω ὁ φιλόσοφος πείσας τὸν
 τύραννον καταθέσθαι τὴν τυραννίδα, καὶ αἰτῶν τὸ γέ-
 ρας. ἢ ἀνακεφαλαίωσις· ἐπέδειξα ὑμῖν καὶ ἐκ τοῦ ὀνό-
 ματος τοῦ τυραννοκτόνου τὸν κτείνοντα μόνον δωρεᾶς 25
 ἄξιόν, καὶ ἐκ τοῦ τὰς τοιαύτας δωρεᾶς τοῖς κινδυνεύου-
 σιν ἀποδιδόναι. κατὰ δὲ τόπον ἀνακεφαλαίωσις γίνεται,
 ὅταν τὰ ἐν τινι τόπῳ ἐμπεριεχόμενα συντόμως ἐκτιθῇ-
 ται, ὡς ἐν ταῖς συμβουλαῖς ἢ ἀνακεφαλαίωσις ἐπέ-
 δεῖξα ὑμῖν καὶ δίκαιον καὶ συμφέρον καὶ πρέπον καὶ δυ- 30
 νατὸν καὶ ῥάδιον. δεῖ δὲ ἀναμνήσκειν συντόμως οὐκ
 ἐκ τοῦ φανεροῦ τὴν ἀνάμνησιν εἰσάγοντας, οἷον βούλο-

μαὶ δ' ὑμῖν ἄνωθεν περὶ ὧν εἶπον διελθεῖν. καὶ γὰρ με-
 ρακιῶδές φησι τὸ τοιοῦτο, καὶ ἅμα δόξει περιττὴ γίνε-
 σθαι. κατὰ δὲ τὰ στοχαστικά ζητήματα τοῖς τε κατηγορι-
 κῶς λεγομένοις χρησίμον τὸ ἀνακεφαλαιώσασθαι· καθ'
 5 ἑαυτὰ μὲν γὰρ ἕκαστα τῶν κεφαλαίων ἀσθενῇ [ὄντα],
 τεθέντα δὲ ὁμοῦ τὰ πάντα ἰσχυρὰν ποιήσῃ τὴν ἀπόδει-
 ξιν· τοῖς δὲ ἀπολογουμένοις οὐ πάννυ.

Περὶ τῆς κατὰ τὴν ἀνακεφαλalaίωσιν ἐρμηνείας Ἀλέ-
 ξανδρος ὡδὶ γράφει· λέξεις δὲ ἀνακεφαλαιωτικὴ ἀκριβής
 10 ἔστω, καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μὲν κυρία, μεμίχθω δὲ ἂν
 δέῃ, καὶ τροπικῇ. σχήματα δὲ ἔστω ποικίλα· καὶ γὰρ εἰ-
 ρωννεύομενοι λέξομεν, καὶ πρὸς τοὺς ἀντιδίκους ἀπο-
 στρέφοντες τὸν λόγον, καὶ πρὸς τοὺς δικαστάς, καὶ
 ἀπλῶς πάντα τὰ σχήματα ἐπιδέχεται τοῦτο τὸ μέρος τοῦ
 15 λόγου. καὶ περὶ μὲν τοῦ πραγματικοῦ τοσαῦτα· περὶ δὲ
 τοῦ παθητικοῦ ἤδη ρητέον, καὶ πρῶτόν γε τί ἐστὶ πάθος.

Ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος φησι, πάθος ἐστὶν ὁρμὴ ἀνα-
 τετραμμένη τὸν αἰρουῦντα λόγον· ὡς δὲ Νεοκλῆς, πρὸς-
 καιρος κατάστασις ψυχῆς σφοδροτέραν ὁρμὴν ἢ ἀφορμὴν
 20 κινουῦσα. πάθη δὲ ἐστὶ τὰ πρῶτα τέσσαρα, λύπη, φόβος,
 ἐπιθυμία, ἡδονή. καὶ λύπη μὲν ἐστὶ συστολὴ ὡς ἐπὶ
 κακῷ παρόντι, φόβος δὲ φυγὴ ὡς ἐπιφερομένου κακοῦ·
 ἐπιθυμία δὲ ἄλογος ὄρεξις, ἡδονὴ δὲ ἄλογος ἑπαρσις.
 209 λύπης μὲν οὖν ὡς πρὸς τὸ παρὸν εἶδη, ἔλεος καὶ φθόνος.
 25 καὶ ἔλεος μὲν ἐστὶ λύπη ἐπ' ἀναξιώως δυστυχοῦντι, φθό-
 νος δὲ ἐστὶν ἐπὶ τῇ τοῦ πέλας εὐπραγίᾳ χωρὶς τῆς ἐπὶ τα
 οἰκείᾳ διαφορᾷ. φόβου δὲ εἶδη αἰσχύνη καὶ ἀγωνία, ὧν
 αἰσχύνη μὲν φόβος ἥττης, ἀγωνία δὲ φόβος διαπτώ-
 σεως. τῆς δὲ ἐπιθυμίας εἶδη ὀργὴ καὶ θυμός, ὧν θυμός
 30 ἐστὶν ὀργὴ βίαιος πρὸς κακοποιῖαν, ὀργὴ δὲ ἐστὶν ἐπι-
 θυμία τιμωρίας. τῆς ἡδονῆς εἶδη ἐπιχαιρεκακία καὶ ἀπό-
 λαυσις, ὧν ἡ μὲν ἐπιχαιρεκακία ἡδονὴ ἐπὶ τῇ τοῦ πέλας

κακοπραγία, ἀπόλαυσις δὲ ἡδονὴ ὥς ἀνεμπιπλαμένου μετὰ θανατασμοῦ. τὰ μὲν οὖν πάθη ταῦτα εἰς τὸν ἐπίλογον ἀρμόζει. ἔργον δὲ ἐπιλόγου ἢ προϋπάρχοντα πάθη αὐξῆσαι, ἢ ἐρποιῆσαι μὴ ὄντα. μεγάλην δὲ ἔχει ῥοπήν ἐν τοῖς ἐπιλόγοις ἢ αὐξήσεις, περὶ ἧς λεκτέον. αὐξήσις 5 ἐστὶ λόγος μεῖζον ποιῶν φαίνεσθαι τὸ πρᾶγμα, μείωσις δὲ λόγος μείον ποιῶν φαίνεσθαι τὸ πρᾶγμα. λαμβάνεται δὲ τὰ πάθη ἀπὸ τῶν αὐτῶν ἀφ' ὧν περ καὶ τὰ ἐπιχειρήματα. καὶ γὰρ ὁργὴν τις κινεῖν ἀπὸ τῶν αὐτῶν δύναται τούτων καὶ πειθῶ. χρήσιμοι δὲ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις καὶ αἱ 10 ἀντεξετάσεις προσώπων πρὸς πρόσωπα, πράξεων πρὸς πράξεις. κινεῖ δὲ [πρὸς] πάθος καὶ ἡ διατύπωσις, ὅταν τις διατυπώσῃ τὸν τετελευτηκότα λέγοντα, οἷον εἰ τύχοι, φεῖσαι, πάτερ. κινεῖ πάθος καὶ ὅταν περὶ τοῦ σχήματος διαλέγηται, οἷον εἰ τύχοι, ὅπως μὲν ἐπὶ γῆς ἔκειντο, 15 ὅπως δὲ οὗτος παρειστήκει μετὰ τοῦ ξίφους. ἐπεὶ δὲ καὶ τὴν διατύπωσιν ἔφαμεν πάθη κινεῖν, ῥητέον, τίς ἐστὶν ἡ διατύπωσις. διατύπωσις ἐστὶν ἐναργὴς καὶ ἐξειργασμένη φράσις τῶν ψιλῶς καὶ ἀπλῶς ἐν τῇ διηγήσει λεγόμενων, ὑπ' ὧν ἄγρουσα τὸ πρᾶγμα. κινεῖ δὲ ἔλεον καὶ 20 τὸ τοῖς μηκέτ' οὔσι διαλέγεσθαι, ὥς Εὐριπίδης πεποίηκε λέγειν τὴν Ἑκάβην, καὶ ὁ Σοφοκλῆς τὴν Ἥλέκτραν. ὅλως τε ἀφορμὰς ἔξεις εἰς τὸν παθητικὸν τόπον τὰ τῶν τραγικοποιῶν δράματα. προνοητέον δὲ ἐν τοῖς ἐπιλόγοις, ὅπως· ἐὰν κατηγορῶμεν, δύσνουν τὸν ἀκροατὴν 25 ποιήσωμεν τῷ φεύγοντι· ἐὰν δὲ ἀπολογώμεθα, εὖνουν ἑαυτοῖς τὸν ἀκροατὴν καταλείψωμεν.

Γνωστέον δὲ ὥς οὐκ ἀπὸ τοῦ παντὶ λόγῳ ἐπιλέγεσθαι, ὥς τινες ᾤθησαν, ἐπίλογος κέκληται, ἀλλὰ παρὰ τὸ μηκέτι εἶναι μέρος λόγου ἄλλο (τὸ) μετὰ τὴν διήγησιν, καὶ τὰς πίστεις [καὶ τὰ πάθη]. ὅτι γὰρ οὐ διὰ τοῦτο κέκληται ἐπίλογος, διὰ τὸ παντὶ λόγῳ ἐπιλέγεσθαι, ἰκα-

- νῶς ἐδήλωσαν οἱ ἀρχαῖοι. Δημοσθένους καὶ ἀνεκεφα-
 λαιώσατο ἐν μέσῳ, καὶ τὰς δεινωτικὰς ὕλας παρέσπειρεν
 ἐκάστῳ κεφαλαίῳ· ἅπερ ἐστὶ τοῦ ἐπιλόγου. διαφέρει δὲ
 210 ὁ ἐπίλογος τοῦ προοιμίου καὶ κατὰ τὴν λέξιν καὶ κατὰ
 5 τὴν διάνοιαν· κατὰ μὲν τὴν λέξιν, ὅτι ἐν ἐκείνῳ μὲν με-
 τρίαν εἶναι δεῖ καὶ ἡπίαν, ἐν τούτῳ δὲ συγκεκινημένην
 καὶ πολλὰς ἐμβοήσεις ἔχουσιν καὶ σχετλιασμούς. κατὰ
 δὲ τὴν διάνοιαν, ὅτι ἐκεῖ μὲν πάθος ἐμποιῆσαι δεῖ, ἐν-
 ταῦθα δὲ πρόσωπον αὐξῆσαι καὶ ἐπιρρῶσαι. ἡ δὲ ἐρμη-
 10 νεῖα καὶ πάνν πως ἀρμόζει, εἰ θρασεῖα εἴη καὶ τετολμη-
 μένη, καὶ ἥ τε λέξις πολλὴν ἔχουσα τὴν τροπικὴν παρα-
 σκευήν, ἥ τε σύνθεσις κεκαινωμένη καὶ παρακινουσα
 τὴν ψυχὴν. καὶ τὸ σχῆμα δὲ σχετλιασμούς ἐχέτω καὶ εὐ-
 χας καὶ τὰ τοιαῦτα.
- 15 Γνωστόν δὲ ὅτι τὰ πάθη καὶ ἐν τοῖς κεφαλαίοις μέ-
 σοις παραληφθήσεται, μάλιστα ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν ὑπο-
 θέσεων. συμπεριστέλλεται γὰρ τὸ ἀσθενὲς τοῦ πράγμα-
 τος τῇ τῆς παθητικῆς ιδέας ὑπερβολῇ, καὶ ὁ κριτὴς
 μεθυσκόμενος τοῖς πάθεσιν οὐκέτι τὸ ἀκριβὲς διορᾷ τοῦ
 20 πράγματος, ὅπερ καὶ Δημοσθένης πεποίηκεν ἐν τῷ περὶ
 παραπρεσβείας· καὶ γὰρ ἀνεκεφαλαιούτω ἐν μέσοις, καὶ
 τὰς αὐξητικὰς ὕλας ἐκάστῳ παρέσπειρε τῶν κεφαλαίων.
 Ὡς μὲν οὖν συντόμως εἰπεῖν, ἡ φράσις ἐστὶ τῶν με-
 ρῶν τοῦ λόγου τοιαύτη· τοῦ μὲν προοιμίου ἀπερίεργος
- 25 τε καὶ ἥμισυ σημειώδης, καὶ σπερματικῶς ἔχουσα τινα
 τῶν πραγμάτων τῆς διηγήσεως. ἡ δὲ διήγησις θρασυ-
 τέρα μὲν καὶ πρὸς τὰ προοίμια καὶ μᾶλλον κεκινδυνευ-
 μένη, τηροῦσα μέντοι τὸ μέτρον τοῦ λόγου· τῶν πί-
 στεων ἐναγώνιος τε καὶ πικρά καὶ περιόδοις καὶ κώλοις
- 30 ἀνυομένη. κῶλον μὲν οὖν ἐστὶ διανοίας μέρος ἀπαρτίζον
 πρὸς ἕτερον κῶλον παρακείμενον, οἷον· εἰτα τὸν μὲν
 χορευτὴν οὐδὲ ὁ προσκαλέσας ἀξήμιος ἐσται. τοῦτο γὰρ
 ἐν ἐστὶ κῶλον. εἰτα τὸ ἐξῆς, τὸν δὲ χορηγὸν οὐδὲ ὁ
 συγκόψας παρὰ πάντα τὸν νόμον. ἡ ὥς ἐνιοι, κῶλόν
- 35 ἐστὶ νοήματός τινος περιγραφῇ. περίοδος δὲ ἐστὶ λόγος
 διάνοιαν ἀπαρτίζων αὐτοτελὴ ἐκ κῶλων συγκειμένη. ἡ
 δὲ τῶν ἐπιλόγων φράσις παθητικὴ [ἐστὶ] καὶ τολμηρο-

τέρα τοῖς νοήμασι καὶ ταῖς δεινώσεσι, καὶ τοῖς σχετλια-
μοῖς περιπαθεστέρα.

Ὡς μὲν οὖν συντόμως χαρακτηρίσαι τὴν λέξιν τῶν
τοῦ λόγου μερῶν, ἱκανῶς εἴρηται· ὥς δὲ διὰ μακροτέ-
ρων, ὡδί. Θήσω δὲ ταῦτα ἐκ τῆς Ἀρποκρατίωνος τέχνης. 5

Τῆς δὲ λέξεως προοιμῶ μὲν ἁρμόσει τὸ πολιτικόν
καὶ μηδαμῇ τροπικόν ἀλλ' ἐγγυτάτω τοῦ κατὰ φύσιν.
προκατάστασις γάρ ἐστι τὸ προοίμιον τοῦ λόγου, αἱ δὲ
τροπαὶ ταῖς καταφοραῖς μᾶλλον ἁρμόσουσιν. οὐ μὴν,
φησὶν, ἐπειδὴ τὸ παρατετραμμένον καὶ παράθερμον 211
παραιτούμεθα, ἄτονον καὶ νωθρὸν εἶναι δεῖ τὸν λόγον, 11
ἀλλ' ὥς ἐνι μάλιστα κινητικόν τοῦ ἁκροατοῦ. δεῖ δέ,
φησί, μήτε περιόδοις μακραῖς χρῆσθαι· προαποκάμνει
γὰρ ὁ ἁκροατὴς καὶ προεκλύεται, ἀλλὰ περιστέλλειν καὶ
μὴ περιουσιάζειν. γίνεται δέ, φησί, τοῦτο διὰ τῆς κυ- 15
ριότητος. εὐρυθμότερα δέ, φησί, τῶν νουμάτων τὰ ταῖς
περιγεγραμμέναις προθέσεσι περιγεγραμμένους ἐπιφο-
ρὰς ἀποδιδόντα, οὐ μὴν ἀλλ' ἐνλότε ἐναγώνιον ἐστὶ τὸ
τοιούτον, ἐνλότε δὲ φησιν οὐ τοῦ περὶ τὴν ἀπόδοσιν εὐ-
ρύθμου, ἀλλὰ τοῦ περὶ τὴν διάνοιαν χρησίμου προνοη- 20
τέον, ὥσπερ καὶ Δημοσθένης ἐν τῷ περὶ τοῦ στεφάνου·
τὴν γὰρ δευτέραν περιφορὰν ἀπεριγράφως ἐξέτεινε διὰ
τὸ πλείονων κατασκευῶν δεῖσθαι. περὶ οὖν προοιμίων
τοσαῦτα.

Περὶ δὲ τῆς διηγέσεως εἴρηται ἐν τῷ περὶ εὐρέσεως 25
δευτέρῳ τόμῳ.

Ταῖς δὲ κεφαλαιώδεσι κατασκευαῖς διάφορος ὁ τῆς
λέξεως χαρακτηρ. ὥς γὰρ καθόλου, φησὶν, εἰπεῖν, πάντα
μετὰ βάρους προακτεόν, καὶ οὐχ ἀπλῇ οὐδὲ διακεκομ-
μένῃ τῇ φράσει· ὥς μέντοι κατὰ τὴν ἰδίαν προαγωγήν, 30
καλὸν τὰς μὲν τῶν ἐπιχειρημάτων θέσεις ἀπλᾶς καὶ σα-
φεῖς εἶναι· προάγεσθαι δὲ αὐτὰς λαγαρώτερον, πυκνῶς
μὲν διεξοδικῶς δέ, πλὴν ἔαν ἄρα μὴ κατασκευὰς ἐτέρας
ἔχῃ. ὅταν γὰρ τὸ ἐπιχείρημα δέηται ἐξωθεν κατασκευῆς,
οὐκ ἐνθυμήματος, ἀλλὰ συγκαταστάσει παραβεβλημέ- 35
νης, ποικιλώτεροι καὶ οἱ συσχηματισμοὶ γίνονται τοῦ
λόγου ταῖς προειρημέναις παραθέσεσι καὶ ἐπαναγωγαῖς.

ἐὰν δὲ αὐτὸ ἐφ' ἑαυτοῦ προάγωμεν, μέλλει τὸ ἐπιχείρημα τὴν προαγωγὴν ἀπλῶς πολιτικὴν λαμβάνειν. τὸ δὲ ἐνθυμημα πολλάκις μὲν καὶ ἀπλῇ λέξει προάγεται. ἡ δὲ οὖν οἰκεία λέξις αὐτοῦ κατὰ τὰς παρὶσώσεις καὶ τὰς
 5 ἀντιστροφάς ἐστι. ταῦτα γὰρ τὰ δύο σχήματα τοῖς ἀντιθετικοῖς ἀρμόζει. ἐνθυμηματικώτερον δὲ τῶν περὶ τὴν διάνοιάν ἐστι σχημάτων τὸ ἀντιθετικόν, συνακτικόν καὶ βιαστικόν τοῦ προκειμένου. τὸ δὲ ἐπενθυμημα ποτὲ μὲν
 212 ὁμοίως ἂν φησὶν ἐξενεχθεῖν τῷ ἐνθυμηματι ὁτρογγύ-
 10 λως καὶ πυκνῶς, ποτὲ δὲ εἰσθεὶν ἐκλύεσθαι. ἀρμοδιώτερον μέντοι ἐστὶ καὶ αὐτό, φησὶν, ἐπισυναχθῆναι, μὴ μακρὰν τὴν ἐπὶ τῷ ἐνθυμηματι κατασκευὴν ἀποτείνον. παράδειγμα δὲ τούτων φέρειν οὐκ ἀναγκαῖόν φησι. τὸν γὰρ χαρακτῆρα τῆς λέξεως, οὐ τὸν τρόπον τῆς μεταχει-
 15 ρίσεως λέξειν ἐπηγγειλάμεθα.

Τοὺς δὲ ἐπιλόγους, φησὶν, ἀπλοῖς μὲν ἀπλοῦς εἶναι δεῖ, ἐν δὲ τοῖς ἀμφισβητήμασι λείαν μὲν καὶ ἀφελῇ τὴν λέξιν διὰ τὰς κατασκευάς. ὁ γὰρ τοιοῦτος, φησὶν, ἐπίλογος εὐμάθειαν ἐπαγγέλλεται. ὅπου δὲ δεινώσεις τις ἢ
 20 τροπικὴ λέξει χρηστέον, τροπικωτέραν δέ, φησί, τὴν λέξιν καὶ σφοδροτέραν ἐπιτιθέντες, ὅπου [δὲ] πανήγυρις. τοὺς δεσμούς, φησί, τῶν κώλων οὐ τραχεῖς ἀλλὰ λείους ἀποδώσομεν, καὶ τὴν λέξιν ὡσαύτως οὐ τραχεῖαν ἀλλὰ ἱστορικὴν προθήσομεν. τὸ μὲν κῶλον οὐ ποιητι-
 25 κῶν, ἐγγὺς δὲ τοῦ γλαφυροῦ καὶ ἡδέος. Διονύσιος δὲ ὁ Ἀλικαρνασσεύς, ὃν κανόνα ἂν τις εἰποι δικαίως τῆς περὶ ρητορικῆς μελέτης, ἐν τῷ Λυσίου χαρακτῆρι ἐπαινῶν τὸν Λυσίαν ἐπιδείκνυσιν ἅμα καὶ ποίαν δεῖ ἐρμηνεῖαν (εἶναι) ἐν τοῖς μέρεσι τοῦ λόγου, καὶ φησιν οὕτως. δια-
 30 φοράς τε αὐτῶν λαμβάνει κατὰ τὰς ἰδέας τῶν πραγμάτων ἢ λέξεις. ἀρχομένῳ μὲν γὰρ ἐστὶ καθεστηκυῖα καὶ ἡθικῇ. διηγουμένῳ δὲ πιθανῇ καὶ ἀπερίεργος, ἀποδεικνύντι δὲ ὁτρογγύλῃ καὶ πυκνῇ, αὖξοντι δὲ καὶ παθαινομένῳ σεμνῇ καὶ ἀληθινῇ. ἀνακεφαλαιουμένῳ δὲ δια-
 35 λελυμένη καὶ σύντομος.

Τοσαῦτα περὶ τῶν τοῦ λόγου μερῶν.

IX.

ΡΟΥΦΟΥ

ΤΕΧΝΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ.

ΡΟΤΦΟΥ
ΤΕΧΝΗ ΡΗΤΟΡΙΚΗ.

447
Walz.

α'. Ἡ ῥητορική ἐστὶν ἐπιστήμη τοῦ καλῶς καὶ πει-
τικῶς πάντα τὸν προκείμενον διαθέσθαι λόγον.

β'. Εἶδη τοῦ ῥητορικοῦ ἐστὶ τέσσαρα, δικανικὸν συμ- 5
βουλευτικὸν ἐγκωμιαστικὸν ἱστορικόν.

Δικανικὸν μὲν οὖν ἐστὶν ἐν ᾧ κατηγοροῦμεν ἢ ἀπο-
ογούμεθα, ἢ ἄλλως ἐν δικαστηρίῳ ἀμφισβητοῦμεν.

Συμβουλευτικὸν δὲ ἐν ᾧ προτρέπομέν τινα ἢ ἀπο- 10
ρέπομεν.

Ἐγκωμιαστικὸν δὲ ἐν ᾧ ἐγκωμιάζομέν τινα ἢ ψε-
ομεν.

Ἱστορικὸν δὲ ἐν ᾧ διηγούμεθα πράξεις τινὰς μετὰ 448
κόσμου ὡς γεγενημένας.

γ'. Μέρη δὲ τοῦ δικανικοῦ λόγου τέσσαρα, προοί- 15
μιον, διήγησις, ἀπόδειξις, ἐπίλογος.

ΠΕΡΙ ΠΡΟΟΙΜΙΟΥ.

δ'. Προοίμιόν ἐστὶ λόγος παρασκευάζων τὸν ἀκροα-
τὴν εἰς τὴν προκειμένην ὑπόθεσιν ἐπιτηδεῖον. ἔργον δὲ
ὑποῦ τό τε προσεκτικὸς τοὺς ἀκροατὰς παρασκευάζειν 20
πρὸς τὰ ῥηθησόμενα, καὶ τὸ εὖνοϊαν ἢ μῖσος ἀπεργά-
εσθαι.

ε'. Λαμβάνεται δὲ τὰ προοίμια ἀπὸ προσώπου, ἥτοι
τοῦ ἰδίου, ὅταν ἑαυτοὺς συνιστῶμεν, οἷον πρῶτον μὲν, 449

ὦ Ἀθηναῖοι, θεοῖς εὐχομαι πᾶσι καὶ πάσαις, ὅσῃν εὐνοίαν ἔχων ἐγὼ διατελῶ τῇ τε πόλει καὶ πᾶσιν ὑμῖν, τοσαύτην ὑπάρξαι μοι καὶ παρ' ὑμῶν εἰς τουτουὶ τὸν ἀγῶνα. ἢ ἀπὸ τῶν ἀντιδίκων τὰ προοίμια λαμβάνεται, 5 ὅταν αὐτοὺς διαβάλλωμεν, οἷον τὴν μὲν ἀσέλγειαν, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ τὴν ὕβριν ἢ πρὸς ἅπαντας ἀεὶ χρῆται Μειδίας, οὐδένα ὑμῶν οὔτε τῶν ἄλλων πολιτῶν ἀγνοεῖν οἴομαι.

στ'. Ἔστι δὲ προοίμια λαβεῖν καὶ ἀπὸ τῶν δικαστῶν, 10 ὅταν αὐτοὺς προσάγωμεν τῷ πράγματι, οἷον εἰδότες ὑμᾶς, ὦ Ἀθηναῖοι, καὶ τοῖς ἀδικουμένοις προθύμως βοηθεῖν εἰθισμένους, καὶ τοῖς εὐεργέταις μεγίστην χάριν ἀποδιδόντας, ἥκομεν ἰκετεύοντες μὴ περιιδεῖν ἡμᾶς ὑπὸ Θηβαίων ἀναστάτους γεγεννημένους.

ζ'. Ἔστι προοίμια λαβεῖν καὶ ἀπὸ τῶν συνηγορουμένων, ὅταν, αὐτῶν ὡς ἀδυνάτων ὑπεραπολογεῖσθαι, λέ- 15 γωμεν, οἷον τὴν μὲν ἀπειρίαν τοῦ λέγειν καὶ ὡς ἀδυνάτως ἔχει Φορμίων, πάντες ὁρᾶτε, ὦ δικασταί.

η'. Ἔτι δ' ἔστι προοίμια λαβεῖν καὶ ἀπὸ τῶν θεῶν, 20 ὅταν τὴν αὐτῶν εὐνοίαν ἐκφαίνωμεν· οἷον ἐπὶ πολλῶν ἂν τις ἴδοι, ὦ δικασταί, τὴν παρὰ τῶν θεῶν εὐνοίαν τῇ πόλει φανεράν γιγνομένην, οὐχ ἥκιστα δ' ἐν τοῖς παροῦσι πράγμασιν.

θ'. Ἀπὸ δὲ πραγμάτων λαμβάνεται τὰ προοίμια, 25 προαγγελία, συγκρίσει, μερισμῷ, ἐφόδῳ, χρόνῳ, αἰτία, γνώμη.

ι'. Προαγγελία μὲν οὖν ἐστὶ δήλωσις κεφαλαιώ- 30 δης περὶ ὧν λέγειν μέλλομεν· οἷον ἄλλ' εἴπερ ἄρα ὁρθῶς ἐγὼ λογίζομαι καὶ σκοπῶ, περὶ τοῦ Χερρόννη- 30 σον ἔχειν ἡμᾶς ἀσφαλῶς καὶ μὴ παρακρουσθέντας ἀποστερηθῆναι πάλιν αὐτῆς, περὶ τούτου μοι ἔστιν ἅπασα ἡ σπουδή.

ια'. Σύγκρισις δέ ἐστι προσώπων ἢ πραγμάτων ἐξέ- 451
 τασις· προσώπων μὲν οὖν οὕτως· ἔδει μὲν, ὧ Ἀθη-
 ναῖοι, τοὺς λέγοντας ἅπαντας μήτε πρὸς ἐχθρὰν ποιεῖ-
 σθαι τοὺς λόγους μηδένα, μήτε πρὸς χάριν, ἀλλ' ὃ βέλ-
 τιστον ἕκαστος ἡγεῖτο, τοῦτο ἀποφαίνεσθαι· πραγμά- 5
 των δὲ οὕτως· ἀντὶ πολλῶν, ὧ Ἀθηναῖοι... συγκρίνει
 γὰρ συμφέρον καὶ χρήματα.

ιβ'. Μερισμὸς δ' εἰς μέρη τῆς δικαιολογίας περιγρα-
 φή, οἷον ἐξελέγχω, πρῶτον μὲν ὡς αὐτὸς ὑβρίσθην,
 ἔπειτα ὑμεῖς ὅσα ἠδίκησθε, μετὰ ταῦτα δὲ καὶ τὸν ἄλ- 10
 λον αὐτοῦ βίον ἐξετάσω καὶ δεῖξω πολλῶν θανάτων, οὐχ
 ἐνός, ὄντα ἄξιον.

ιγ'. Ἐφοδος δ' ἐστὶν εὐλογος αἰτία διηγήσεως, οἷον 452
 βούλομαι δ' ἕκαστα ὧν πέπονθα ἐπιδείξας καὶ περὶ τῶν
 πληγῶν εἰπεῖν, ὥς τὸ τελευταῖον προσέτεινέ μοι· οὐδὲν 15
 γὰρ ἐστὶν ἐφ' ᾧ τῶν πεπραγμένων οὐ δίκαιος ὧν ἀπολω-
 λέναι φανήσεται.

ιδ'. Τὰ δ' ἀπὸ χρόνου λαμβανόμενα προοίμιά ἐστιν
 εὐρεῖν πανταχοῦ, καὶ ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ· ὃ μὲν οὖν 20
 παρῶν καὶ ρός.

ιε'. Ἡ δ' αἰτία, δι' ἣν ἐπὶ τὸν ἀγῶνά τις ἀπήντηκε,
 σύστασιν ἔχει τοῦ πράγματος, ὡς ἐν τῷ κατὰ Νεαίρας·
 πολλὰ μὲν ἦν τὰ παρακαλοῦντα, ὧ Ἀθηναῖοι, γράψα-
 σθαι Νέαιραν τὴν γραφὴν ταυτηνί. ἡ γὰρ γνώμη σεμ-
 νοτέραν τὴν προκατάστασιν τοῦ λόγου ποιεῖ, ὡς ὁ Θου- 25
 κυδίδης πανταχῇ.

ΠΕΡΙ ΔΙΗΓΗΣΕΩΣ.

ιστ'. Διήγησις ἐστὶ τῶν ἐν τῇ ὑποθέσει πραγμάτων
 δῆλωσις, περὶ τὸ τοῦ λέγοντος μέρος ῥέπουσα. ἀρεταὶ
 δὲ διηγήσεως τρεῖς, σαφήνεια, συντομία, πιθανότης. 30

ιζ'. Σαφήνεια μὲν οὖν λέγεται, ὅταν μήτε λέξεσι ξέναις χρώμεθα μήτε διανοίαις μήτε ὑπερβατοῖς.

453 ιη'. Συντομία δὲ ὅταν αὐτὰ μόνα τὰ ἀναγκαῖα δι-
εξίωμεν μήτε πόρρω ἀρχόμενοι μήτε ἐπὶ μακρότατα
5 πανόμενοι.

ιδ'. Πιθανότης δὲ ὅταν τὰ ἀληθῆ καὶ δυνάμενα πι-
στευθῆναι δηλωῶμεν.

κ'. Τρόποι δὲ τέσσαρες, διήγησις, παραδιήγησις,
προδιήγησις καὶ ὑποδιήγησις.

10 κα'. Διήγησις μὲν οὖν ἐστίν, ὥσπερ ἔφημεν, ἀπλῆ
τῶν γεγεννημένων φράσις, οἷον ἐπεὶ γὰρ οὐ καθεστη-
κότος χορηγοῦ τῇ Πανδιονίδι φυλῇ τρίτον ἔτος τουτί,
παρούσης δὲ τῆς ἐκκλησίας ἐν ἣ τὸν ἄρχοντα ἐπικληροῦν
ὁ νόμος τοῖς χοροῖς τοὺς αὐλητὰς κελεύει, λόγου καὶ
15 λαιδορίας γενομένης, καὶ κατηγοροῦντος τοῦ μὲν ἄρχον-
τος τῶν ἐπιμελητῶν τῆς φυλῆς, τῶν δ' ἐπιμελητῶν τοῦ
ἄρχοντος, παρελθὼν ὑπεσχόμην ἐγὼ χορηγήσειν ἐθε-
λοντής.

κβ'. Παραδιήγησις δὲ ἐστὶν ἡ πρὸς τὸ χρήσιμον τοῦ
20 ὑποκειμένου λόγου ἐξωθεν προστιθεμένη καὶ παραλαμ-
βανομένη διήγησις ἐν τρόπῳ ἀφηγήσεως, οἷον ἐπεὶ γὰρ
εἶλεν Ὀλυνθὸν Φίλιππος, Ὀλύμπια ἐποίει· εἰς δὲ τὴν
θυσίαν αὐτήν καὶ τὴν πανήγυριν πάντας τοὺς τεχ-
νίτας συνήγαγεν. ἐστιῶν δ' αὐτοὺς καὶ στεφανῶν τοὺς
25 νενικηκότας, Σάτυρον τουτονὶ τὸν κωμικὸν εἶδεν ὑπο-
454 κριτὴν, ὃς οὐδὲν ἐπαγγέλλεται. καὶ ὁ Ξενοφῶν· ἐν-
ταῦθα ἦν παρὰ τὴν ὁδὸν κρήνη Μίδου καλουμένη τῶν
Φρυγῶν βασιλέως, ἐφ' ἣ λέγεται Μίδας τὸν Σάτυρον
θηρεῦσαι οἶνῳ κεράσας αὐτόν. καὶ πάλιν· ἐνταῦθα
30 λέγεται Ἀπόλλων ἐκδεῖραι Μαρσύαν ἐρίζοντά οἱ περὶ
σοφίας, καὶ τὸ δέγμα κρεμάσαι ἐν τῷ ἄντρῳ, ὅθεν αἱ
πηγαί· διὰ τοῦτο δὲ ὁ ποταμὸς καλεῖται Μαρσύας.

κγ'. Προδιήγησίς ἐστιν ἡ πρὸ τῆς εἰς τὸ πρᾶγμα τελούσης διηγήσεως αἰτία παραλαμβανομένη, δι' ἣν ἐπὶ τὸν ἀγῶνά τις ἀπήντηκεν, οἷον ἐγὼ γάρ, ὧς Ἀθηναῖοι, προσέκρουσα ἀνθρώπῳ πονηρῷ καὶ φιλαπεχθήμεονι καὶ θεῶν ἐχθρῷ, ᾧ τελευτῶσα ὅλη προσέκρουσεν ἡ πόλις, 5 Ἀνδροτίωνι λέγω.

κδ'. Ὑποδιήγησις δὲ ὅταν μετὰ τῶν πραγμάτων καὶ τὰς γνώμας τῶν πραξάντων ἐκάστου καὶ τὰς αἰτίας λέγωμεν, οἷον οὐκ ἦν τοῦ πρὸς ἡμᾶς πολέμου πέρας οὐδ' ἀπαλλαγὴ Φιλίππῳ, εἰ μὴ Θηβαίους καὶ Θετταλοὺς 10 ἐχθροὺς ποιήσειε τῇ πόλει· ἀλλὰ καίπερ ἀθλίως καὶ κακῶς τῶν στρατηγῶν τῶν ἡμετέρων πολεμούντων ἀντῷ, ὅμως ὑπὸ τοῦ πολέμου καὶ τῶν ληστῶν μυρία ἔπαρχε κακά.

ΠΕΡΙ ΑΠΟΔΕΙΞΕΩΣ.

455

κε'. Ἀποδείξις ἐστὶ τῶν ἀμφισβητουμένων ἐν τῇ ὑποθέσει πραγμάτων εἰς ὁμολογίαν ἀποκατάστασις. ἀποδείκνυται δ' ἕκαστον πρᾶγμα ἐκ τῶν ἐπιχειρημάτων.

κς'. Ἐπιχειρημα δὲ ἐστὶν ἐπινόημα ὃ κατασκευάζει τὸ ζητούμενον. τῶν δ' ἐπιχειρημάτων τρόποι τέσσαρες· τὰ μὲν γὰρ λαμβάνεται ἀπὸ προσώπων, τὰ δὲ ἀπὸ 20 πραγμάτων, τὰ δὲ ἀπὸ παραδειγμάτων, τὰ δὲ ἀπὸ τῶν ἀτέχνων.

κζ'. Τὰ μὲν οὖν ἐκ προσώπων λαμβανόμενα θεωρεῖται ἀπὸ τούτων ἀφ' ὧν καὶ τὰ ἐγκώμια, γένους, φύσεως, ἀγωγῆς, τύχης, ἐπιτηδευμάτων, πράξεων, διαθέσεων. 25

κη'. Τὰ δὲ ἐκ τῶν πραγμάτων ἀπὸ οὐσίας καὶ ιδιότητος. οὐσία δὲ τὸ κοινῶς καὶ γενικῶς θεωρούμενον, οἷον 456 τί φόνος; τί ἱεροσυλία; τί μοιχεία; οὐσία δὲ καὶ τὰ θετικά, οἷον τί φύσει καλόν; ἡ εἰρήνη· τί φύσει φαῦ-

λον; ὁ πόλεμος. ιδιότης δὲ ὅταν τὸ ἴδιον τοῦ ὑποκειμένου πράγματος θεωρῶμεν, ἐκ μὲν τοῦ κατηγοροῦ, κατὰ τὰ ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους, ἐκ δὲ τοῦ φεύγοντος, κατὰ τὰς εὐλόγους αἰτίας. συννεσῶσι δὲ αἱ ὑποθέσεις ἐξ αἰτίου. 5 καὶ συνέχοντος καὶ κρινομένου. αἷτιον μὲν οὖν δι' ὃ ἡ κατηγορία, συνέχον δὲ δι' ὃ ἡ ἀπολογία, τὸ δὲ κρινόμενον τοῖς δικασταῖς καταλείπεται.

καθ'. Τὰ δὲ ἐκ τῶν παραδειγμάτων λαμβανόμενα θεωρεῖται ἀπὸ τριῶν χρόνων. ἡ γὰρ γεγεννημένου τοῦ 10 πράγματος μνημονεύομεν, καὶ τοῦτο καλεῖται παράδειγμα. ἡ γινομένου καὶ συμβαίνοντος, καὶ τοῦτο καλεῖται παραβολή· ἡ οὔτε γεγεννημένου οὔτε γινομένου, ἀλλ' 457 ὑποτιθεμένου τοῦ ῥήτορος εἰ τὸ καὶ τὸ γένηται, τί ἂν συμβαίῃ, καὶ καλεῖται καθ' ὑπόθεσιν.

15 λ'. Παράδειγμα μὲν οὖν ἐστὶ γεγεννημένου πράγματος ἀπομνημόνευσις πρὸς ὁμοίωσιν τοῦ ζητουμένου, οἷον ἐκεῖνοι τοίνυν οἷς οὐκ ἐχαρίζονθ' οἱ λέγοντες, οὐδ' ἐφίλουν αὐτοὺς ὥσπερ ὑμᾶς οὔτοι νῦν, πέντε μὲν καὶ τεσσαράκοντα ἔτη τῶν Ἑλλήνων ἤρξαν ἐκόντων, πλείω 20 δὲ ἢ μύρια τέλαντα εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀνήγαγον· καὶ τὰ ἐξῆς.

λα'. Παραβολή δὲ ἐστὶν ὄντος καὶ γινομένου πράγματος ἀπομνημόνευσις πρὸς ὁμοίωσιν τοῦ ζητουμένου· ὥσπερ γὰρ οἰκίας, οἶμαι, καὶ πλοίου, καὶ τῶν ἄλλων 25 τῶν τοιούτων τὰ ἀκώτῳ ἐσχυρότερα εἶναι δεῖ, οὕτω καὶ τῶν πράξεων τὰς ἀρχὰς καὶ τὰς ὑποθέσεις ἀληθεῖς καὶ δικαίας.

λβ'. Τὸ δὲ καθ' ὑπόθεσιν οὔτε γεγεννημένου οὔτε γινομένου πράγματος δῆλωσις, ἀλλ' ὑποτιθεμένου τοῦ 30 ῥήτορος εἰ τὸ καὶ τὸ γένηται, τί ἂν συμβαίῃ, οἷον φέρε, ἂν δὲ δὴ πέμψας πρὸς ἡμᾶς Λεύκων ἐρωτᾷ τί ἔχοντες

ἐγκαλέσαι καὶ τί μεμφόμενοι τὴν ἀτέλειαν αὐτὸν ἀφηγή-
μεθα, τί πρὸς θεῶν ἐροῦμεν.

λγ'. Τὰ δ' ἐκ τῶν ἀτέχνων θεωρεῖται ἐκ τῶν ἐγγρά-
φων, νόμων, συμβολαίων, διαθηκῶν. ἄτεχνα δὲ καλεῖ-
ται ἐπεὶ μηδεμιᾶς ἐστὶ τέχνης ἀναγνῶναι τι ἐγγραφον 458,
καὶ δι' αὐτοῦ δεῖξαι τὸ πρᾶγμα. 6

λδ'. Ἐπεται δὲ τῷ ἐπιχειρήματι ἐνθύμημα καὶ γνώμη.

λε'. Ἐνθύμημα μὲν οὖν ἐστὶ τὸ τοῦ προηγουμένου
ἐπιχειρήματος συμπέρασμα, προσαγόμενον τῷ ζητήματι
ἐν μιᾷ περιόδῳ, οἷον ὥσπερ οὖν διὰ τούτων ἦρθη μέ- 10
γας, ἥνίκα ἕκαστοι συμφέρον αὐτὸν ἑαυτοῖς ᾤοντό τι
πράξειν· οὕτως ὀφείλει διὰ τῶν αὐτῶν τούτων καθαι-
ρεθῆναι πάλιν, ἐπεὶ πάνθ' ἕνεκα ἑαυτοῦ ποιῶν ἐξελέ-
λεγκται.

λς'. Γνώμη δὲ ἐστὶ κοινόν τι πρᾶγμα ὅπως δεόν γί- 459
νεσθαι ἀποφαινόμενον, οἷον πέρας μὲν ἅπασιν ἀν- 16
θρώποις ἐστὶ τοῦ βίου θάνατος, κἂν ἐν οἰκίσκῳ τις
αὐτὸν καθέλξας τηρῇ. δεῖ δὲ τοὺς ἀγαθοὺς ἀνδρας
ἐγχειρεῖν μὲν ἅπασιν τοῖς καλοῖς, τὴν ἀγαθὴν προβαλλο-
μένους ἐλπίδα, φέρειν δ' ὅ τι ἂν ὁ θεὸς διδῶ γενναίως. 20

λζ'. Ταῦτα ἡρτῆται ἐκ προτάσεων καὶ ὑποφορῶν καὶ
ἀνθυποφορῶν.

λη'. Πρότασις μὲν οὖν ἐστὶν ἐν μὲν κατηγορίᾳ ἢ τοῦ
ἐγκλήματος αἰτία, ἐν δὲ συμβουλῇ ἢ τῆς ἀξιώσεως δή-
λωσις. 25

λθ'. Ὑποφορὰ δὲ ἐστὶ τὸ ὑποβαλεῖν ἐννοίαν τινα,
εἶτα ἀπαντῆσαι. προσέεικε δὲ ἢ μὲν ὑποφορὰ τοῖς συμ-
βουλευτικοῖς λόγοις, ἢ δὲ ἀνθυποφορὰ, ἥτοι τὸ ὑπενεγ-
κεῖν τὸν λόγον, ᾧ χρῆται ὁ ἀντίδικος, τοῖς δικανικοῖς.

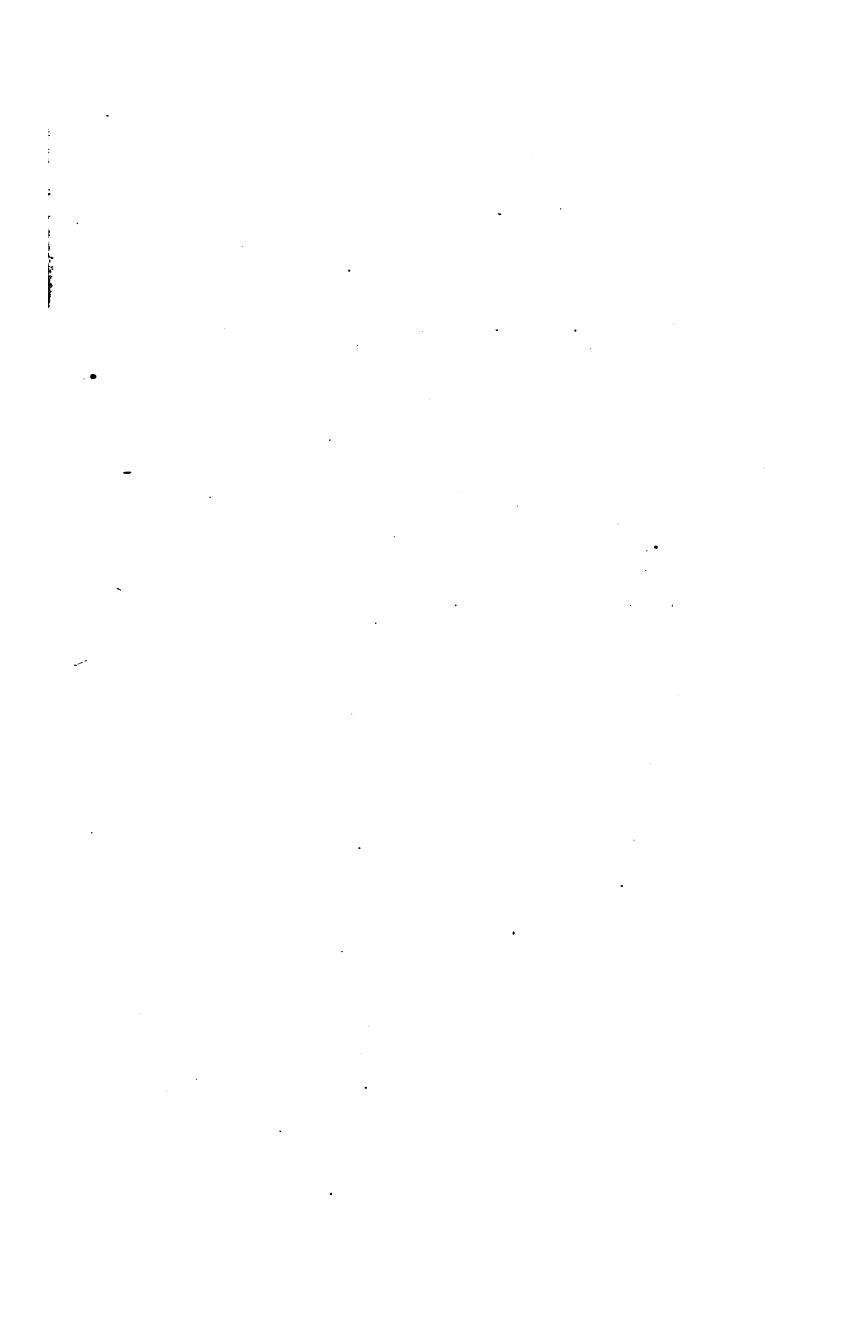
μ'. Διείληπται δὲ ὁ δικανικὸς λόγος καὶ ὁ συμβου- 30
λευτικὸς τοῖς κατὰ διάνοιαν καὶ κατὰ λέξιν σχήμασι.

μά. Ἐπίλογός ἐστιν ὁ ἐπὶ τοῖς ἀποδεδειγμένοις λόγοις λεγόμενος πρὸς αὐξησιν ἢ ὀργάνῃ, ἢ περὶ τὸν δικαστὴν ἢ τὸν ἐναντίον, ἥτοι πρὸς ἀνάμνησιν, ὅπερ ἀνακεφαλαίωσιν καλοῦμεν.

Stanford University Libraries

3 6105 004 918 848

STANFORD UNIVERSITY LIBRARIES
CECIL H. GREEN LIBRARY
STANFORD, CALIFORNIA 94305-6004
(415) 723-1493

All books may be recalled after 7 days

DATE DUE

JUN 30 1994

MAR 09 2000

AUG 14 2001

OCT 29 2003

